

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka
(2)\Robinson_Kim_Stanley-Rudy_Mars.pdb

PDB Name: Robinson Kim Stanley- Rudý Mars
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 11.12.2008
Modification Date: 11.12.2008
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

KIM STANLEY ROBINSON
Rudý Mars
RED MARS

Copyright © 1993 by Kim Stanley Robinson
Translation © Věra Šedá 1999
Cover Art © André 1999 Czech edition © AFSF 1999
ISBN 80-85390-51-5

OBSAH

První část	Festivalová noc
Druhá část	Cesta vesmírem
Třetí část	Zkouška ohněm
Čtvrtá část	Stesk po domově
Pátá část	Pád do historie
Šestá část	Skryté zbraně
Sedmá část	Senzeni Na
Osmá část	Shikata ga nai

Mars byl prázdný, než jsme přišli. Tím nechci říct, že se na něm nic nedělo. Planeta se vytvářela, tála, vířila a chladla a její povrch zůstával zjizvený. Byly tu enormní geologické útvary: krátery, kaňony, vulkány. Ale to vše se přihodilo v období minerálního nevědomí a nepozorovaně. Nebyli žádní svědkové - kromě nás, kteří jsme vzhlíželi k Marsu ze sousední planety, a to jen v posledním oka-nžiku jeho dlouhé historie. Byli jsme veškerým vědomím, jež Mars kdy měl. Každý zná historii Marsu, tak jak probíhala v lidské mysli: po všechny generace prehistorie to byla jedna z hlavních hvězd na obloze kvůli své rudé barvě a měnící se intenzitě a kvůli způsobu, jímž putoval mezi hvězdami a někdy dokonce změnil směr. Zdálo se, že tím vším chce něco říci. Není tedy nijak zvláštní, že všechna nejstarší jména Marsu na jazyku podivně vážnou - Nirgal, Mangala, Auqakuh, Harmakis - znějí, jako by byla ještě starší než ty prastaré jazyky, v nichž je nalézáme, jako kdyby to byla fosilní slova z doby ledové nebo ještě starší. Ano, po dlouhá tisíciletí byl Mars posvátnou silou v lidských záležitostech. A jeho barva z něj dělala nebezpečnou sílu, která představovala krev, válku, hněv, a srdce.

Pak nám první dalekohledy umožnily bližší pohled a my jsme uviděli malý oranžový kotouč s bílými póly a tmavými šmouhami, které se během dlouhých ročních období rozšiřovaly a zužovaly. Žádná zlepšení dalekohledu po technické stránce nám o nic víc neposkytla, avšak ty nejkvalitnější pohledy ze Země daly Lowellovi dosti podnětů k příběhu, který dobře známe, k příběhu o umírajícím světě a heroickém lidu, který zoufale buduje kanály, aby zadržel smrtící postup pouště.

Byl to skvělý příběh. Ale pak přišel Mariner a Viking se svými fotografiemi a všechno se změnilo. Naše znalost Marsu se ohromně rozšířila, najednou jsme věděli o této planetě milionkrát víc než předtím. Před námi se vznášel nový svět, svět dosud netušený.

Zdálo se nicméně, že to je svět bez života. Lidé pátrali po znameních minulého nebo současného marsovského života, po všem, od mikrobů až po nešťastné budovatele kanálů, nebo dokonce po cizích návštěvnících. Jak víte, žádné stopy po něčem takovém se nikdy nenalezly. A tak se vymýšlely příběhy, aby se zaplnila tato mezera, v době Lowellově stejně jako v Homérově, v jeskyních nebo na savanách - příběhy o mikrofosiliích zničených našimi bioorganismy, o ruinách nalezených v prachových bouřích a pak navždycky ztracených, o Velkém Muži a všech jeho dobrodružstvích, o malých červených nepolapitelných lidičkách, které bylo možno jen zahlédnout koutkem oka. A všechny tyto příběhy se vyprávěly ve snaze dát Marsu život, přivést ho k životu. Protože jsme stále ještě ti živočichové, kteří přežili dobu ledovou, vzhlíželi v úžasu k obloze a vyprávěli příběhy. A Mars nikdy nepřestal být tím, čím byl od prvopočátku - významným znamením, významným symbolem, významnou mocí. A tak jsme sem přišli. Byl mocí - teď se stal domovem.

Festivalová noc

"A tak jsme sem přišli. Avšak co si ti dole neuvědomili, byla skutečnost, že ve chvíli, kdy jsme dorazili na Mars, jsme byli tak změněni cestou, že všechno, co nám řekli, abychom dělali, teď nemělo žádný význam. To nebylo nic takového jako potápění pod hladinu moře, nebo osídlování Divokého západu - byla to zcela nová zkušenost, a jak Ares pokračoval v letu, Země se tak vzdalovala, že z ní nezbylo nic než modrá hvězda mezi ostatními, a její hlasy byly tak zpožděné, že se zdálo, že přicházejí z předešlého století. Byli jsme nyní odkázáni sami na sebe a tak jsme se stali od základu odlišnými bytostmi."

Samé lži, myslel si Frank Chalmers podrážděně. Seděl mezi ostatními hodnostáři a díval se, jak jeho starý přítel John Boone přednáší svou obvyklou slavnostní řeč. Chalmerse to unavovalo. Pravda byla, že cesta na Mars byla funkčním ekvivalentem dlouhé cesty vlakem. Nejenom že se nestali od základu odlišnými bytostmi, ale ve skutečnosti se stali více sebou samými než dříve, protože se zbavili svých zvyků a nezůstalo jim nic než holý syrový materiál jejich osobností. Ale John tam stál, mával ukazováčkem na dav a prohlašoval: "Přišli jsme sem, abychom vytvořili něco nového, a když jsme sem dospěli, naše pozemské odlišnosti z nás spadly, neboť jsou v tomto novém světě irelevantní!" Ano, myslel to všechno doslova. Viděl Mars čočkou, která zkreslovala všechno, co viděl, bylo to něco jako náboženství.

Chalmers přestal poslouchat a bloudil zrakem po novém městě. Chtěli ho nazvat Nikosie. Bylo to první trochu větší město, které bylo postaveno samostatně na marsovském povrchu. Všechny budovy byly postaveny uvnitř obrovského průsvitného stanu, který byl podpírán téměř neviditelnou konstrukcí, a stál na hřebenu Tharsis, na západ od Noctis Labyrinthus. Z tohoto místa byl fantastický výhled na vzdálený západní obzor proboděný širokým vrcholkem hory Pavonis Mons. Pro marsovské veterány v davu to byl pohled pů-sobící závrat': byli na povrchu, vylezli z výkopů, z hor a kráterů, mohli vidět, navždycky! Hurá!

Smích, který zazněl z hlediště, vrátil Frankovu pozornost ke starému příteli. John Boone měl trochu chraptivý hlas a příjemný středozápadní přízvuk. Byl postupně (a někdy bůhvíjak náraz) uvolněný, prudký, upřímný, sebeironizující, skromný, sebevědomý, vážný a zábavný. Zkrátka dokonalý veřejný řečník. Posluchači byli uchváteni: hovořil k nim První Muž Na Marsu, a podle výrazu na jejich tvářích mohl to být Ježíš, který právě pro ně zázrakem připravil večeři z několika bochníků a ryb. John si opravdu jejich obdiv zasluhoval, protože uskutečnil podobný zázrak, když proměnil jejich konzervovou existenci v úžasnou duchovní cestu. "Na Marsu se začneme starat jeden o druhého víc než kdykoliv předtím," řekl John a Chalmers si pomyslel, že to ve skutečnosti znamená alarmující dopad chování, jež můžeme vidět v experimentech, při nichž dochází k přemnožení krys. "Mars je vznešené, exotické a nebezpečné místo," řekl John - a tím myslel zmrzlou kouli oxido-vané skály, na níž byli vystaveni až patnácti remům ročně. "Svou práci," pokračoval John, "budujeme nový sociální řád a další krok v historii lidstva," t.j. nejnovější variantu v dynamice nadřazenosti primátů.

John skončil svůj okázalý projev a následoval samozřejmě mohutný aplaus. Pak vstoupila na pódium Mája Tojtovová, aby uvedla Chalmerse. Frank na ni vrhl pohled, který naznačoval, že není v náladě na její žerty. Uviděla ho a řekla: "Nyní promluví muž, který byl pohonem naší malé raketové lodi," na což kupodivu zazněl smích. "Jeho předvídavost a energie byly tím, co nás především dostalo na Mars, takže veškeré stížnosti, které byste chtěli vznést k mému starému příteli Franku Chalmersovi, si odpusťte."

Když vstoupil na pódium, byl překvapen, jak velké vypadá město. Zaujímal dlouhý trojúhelník a oni byli shromážděni na jeho nejvyšším místě, v parku, který se rozkládal v západním rohu. Sedm cest se paprskovitě rozbíhalo parkem, až se z nich staly široké travnaté bulváry lemované stromy. Mezi bulváry stály nízké lichoběžníkové budovy, každá s průčelím z leštěného kamene různých barev. Velikost a architektura budov dávala všemu poněkud pařížské vzezření. Byla to Paříž viděná na jaře opilým fauvistou, s kavárnami na chodnících a všim ostatním. O čtyři nebo pět kilometrů dále po svahu byl konec města označen třemi štíhlými mrakodrapy, za nimiž ležela nízká zeleň farmy. Mrakodrapy byly součástí stanu, který tvořila klenutá spleť konstrukce v barvě oblohy. Materiál stanu byl neviditelný, a tak se zdálo, že jsou venku na vzduchu. To stálo za to. Nikosie bude oblíbená.

To řekl Chalmers davu a ten nadšeně souhlasil. Zřejmě ovládal dav, i když byl tak nevypočitatelný, stejně jako John. Chalmers byl rozložitý a tmavý a věděl, že je kontrastem k Johnově hezkému plavému zevnějšku. Ale věděl stejně dobře, že i on má své osobité drsné charisma, a jak se rozehrával, začal používat svou vlastní zásobu frází. Potom pronikl mezi mraky paprsek slunečního světla, přelétl obličej obrácený k němu a Chalmers pocítil, že se mu zvláštním způsobem stahuje hrdlo.

Tolik lidí je zde, tolik cizinců! Masa lidí byla nebezpečná záležitost - všechny ty vlhké lesklé oči orámované růžovými okraji, které se na něj upírají... to bylo příliš! Pět tisíc lidí v jediném marsovském městě. Po všech těch letech v podzemním Underhillu to bylo těžké pochopit.

Pošetile se pokusil posluchačům něco z toho sdělit. "Když se tak rozhlížím kolem," řekl, "když se tak rozhlížím kolem, podivnost naší přítomnosti tady je ještě víc... zdůrazněna."

Cítil, že ztrácí pozornost davu. Jak jim to jen říci? Jak jim říci, že jen oni sami jsou v tomto skalnatém světě živi, s tvářemi, které ve světle září jako papírové lampióny? Jak jim říci, že i když živé bytosti jsou pouze nositeli nemilosrdných genů, je to přesto něco víc než tupá minerální nicota všeho ostatního?

To samozřejmě nikdy nemůže říci. V žádné chvíli a rozhodně ne ve slavnostní řeči. A tak se vzpomatoval. "V marsovské pustině," řekl, "je přítomnost člověka pozoruhodnou věcí." (Budou se starat jeden o druhého mnohem víc než předtím, zaznívalo v jeho mysli ironicky.) "A sama o sobě je tato planeta zmrzlou mrtvou hrůzou," (proto exotickou a vznešenou) "takže když jsme odkázáni sami na sebe, ukazuje se nutnost nastoupit proces... reorganizace," (nebo vytvoření nového sociálního řádu) - a tak - ano, ano, ano, náhle zjistil, že pronáší stejné lži, jaké předtím slyšel od

Johna!

A tak se stalo, že na konci řeči byl rovněž odměněn mohutným aplausem. Byl podrážděný a ohlásil, že je čas k jídlu, a tak zbavil Maju možnosti učinit závěrečnou poznámku. I když možná věděla, že to udělá, takže se ani neobtěžovala si nějakou připravit. Frank Chalmers si potrpěl na to, mít poslední slovo.

Lidé se shlukovali na pódiu, aby se dostali do blízkosti celebrit. V současnosti bylo vzácností vidět tolik lidí z první stovky na jednom místě pohromadě, a tak účastníci obklopili Johna a Maju, Samanthu Hoylovou, Saxe Russella a Franka Chalmerse.

Frank se podíval přes hlavy davu na Johna a Maju. Neznal skupinu pozemšťanů, která je obklopovala, a tak byl zvědavý. Prodíral se na druhou stranu pódia, a když se přiblížil, uviděl, jak si John a Mája vyměnili pohled. "Nevidím žádný důvod, proč by tohle místo nemělo fungovat pod normálními zákony," říkal právě jeden pozemšťan.

Mája mu řekla: "Opravdu vám Olympus Mons připomněl sopku Mauna Loa?"

"Jistěže," řekl muž. "Všechny štítové sopky vypadají stejně."

Frank zíral přes hlavu toho idiota na Maju. Pohled neopětovala. John předstíral, že si Frankova příchodu nevšiml.

Samantha Hoylová mluvila polohlasem s jiným mužem a něco mu vysvětlovala. Přikyvoval a pak se bezděčně podíval na Franka. Samantha k němu zůstala otočená zády. Ale byl to John, na kom záleželo, John a Mája. A oba předstírali, že všechno je docela normální, avšak předmět rozhovoru, ať už to bylo cokoli, se vytratil.

Chalmers odešel z pódia. Lidé kráčeli v hloučcích parkem směrem ke stolům, které byly připraveny na dolních koncích sedmi bulvárů. Chalmers šel za nimi pod větvemi mladých přesazených sykamor, jejichž listy barvy khaki způsobovaly, že park vypadal v odpoledním slunci jako dno akvária.

U stolů s jídlem házeli do sebe stavební dělníci pohárky s vodkou, začínali být neurvalí, jako by si byli nejasně vědomi, že s ukončením stavby Nikosie její heroická doba skončila. Možná že to platilo pro celý Mars.

Všude kolem kypěl hovor. Na Franka ten rozruch neblaze doléhal a tak kráčet k severnímu obvodu města. Zastavil se u betonové zdi, která mu sahala do pasu. Z kovové stříšky na jejím vrcholku se zvedaly čtyři vrstvy průhledného plastu. Nějaký Švýcar vysvětloval jeho funkci skupině návštěvníků a šťastně jim ho uka-zoval.

"Vnější membrána z piezoelektrického plastu získává elektřinu z větru. Mezi dvěma pláty je pak gelová izolace a vnitřní vrstva je membrána zachycující radiaci; když zrudne, musí být vyměněna. Je to průhlednější než sklo v okně, co říkáte?"

Návštěvníci souhlasili. Frank natáhl ruku a zatlačil na vnitřní membránu. Protáhla se, až v ní měl prsty zabořené po klouby. Trochu studila. Na plastu byla nezřetelná bílá písmena: POLYMERY - ISIDIS PLANITIA. Skrze sykamory nad hlavou stále ještě viděl v dále pódium. John a Mája a hlouček jejich pozemských obdivovatelů tam ještě stáli a všichni vzrušeně hovořili. O záležitostech planety. Rozhodovali o osudu Marsu.

Přestal dýchat. Cítil, jak zatíná zuby. Strčil do stěny stanu tak silně, že vytlačil vnější membránu ven, což znamenalo, že jeho hněv bude zachycen a uložen jako elektřina v rozvodné síti města. V tomto ohledu to byl zcela zvláštní polymer - atomy uhlíku byly spojeny s atomy vodíku a fluoru takovým způsobem, že výsledná substance byla ještě piezoelektričtější než křemík. Zkuste vyměnit jeden prvek z těchto tří a všechno se změní - nahradíte fluor chlorem a budete mít saranovou fólii.

Frank zíral na svou ruku obalenou membránou, jejíž prvky stále ještě držely pohromadě. Bez něj by však byly ničím! Zlostně vešel do úzkých uliček města.

Jako mušle na skále byla na náměstí shromážděna skupina Arabů popíjejících kávu. Arabové přišli na Mars před pouhými deseti roky, ale už teď to byla síla, se kterou se muselo počítat. Měli spoustu peněz a spolu se Švýcary postavili řadu měst včetně Nikosie. Na Marsu se jim líbilo. "Je to jako chladný den u nás," říkali Saudští Arabové. Podoba byla taková, že arabská slova rychle přecházela do angličtiny, protože Arabové měli pro tuto krajinu větší slovník: akaba znamenalo strmé svahy sopek, badija velké duny, nefud hlu-boký písek, seji miliardy let vyschlá koryta řek... Lidé říkali, že klidně mohou mluvit arabsky a bude to jasné.

Frank strávil s Araby hodně času a muži na náměstí měli radost, že ho vidí. "Salám alejkum!" zdravili ho a on odpověděl: "Marhaba!" Pod černými kníry zasvítily bílé zuby. Jako obvykle byli přítomni jen muži. Několik mladíků ho vedlo k ústřednímu stolu, kde seděli starší muži včetně Frankova přítele Zejka. Zejk řekl: "Chceme tohle náměstí pojmenovat Hajr al-kra Mešáb - rudé žulové otevřené místo ve městě." Ukázal na rezavě zbarvené dláždění. Frank přikývl a zeptal se, co je to za kámen. Mluvil arabsky tak dlouho, jak byl schopen, a zdůrazňoval svou omezenou znalost jazyka, takže výsledek byl smích. Pak si sedl uvolněně ke stolu a měl pocit, že se octl na ulici někde v Damašku nebo v Káhiře, ovíván vůní luxusní arabské kolínské vody.

Studoval tváře hovořících mužů. Nebylo pochyb, že to byla cizí kultura. Nemohli se změnit jen proto, že se octli na Marsu, a tak podrývali Johnovu vizi. Jejich myšlení se zásadně lišilo od západního. Například odluka církve od státu byla podle nich špatná a proto bylo nemožné, aby se shodli s ostatními na tomto základu vlády. Byli tak patriarchální, že se říkalo, že některé z jejich žen jsou negramotné - na Marsu a negramotné! Už tohle o něčem vypovídalo. Kromě toho tito muži vypadali nebezpečně, měli vzezření, které Frank spojoval s mužskou nadřazeností, vzezření mužů, kteří utiskují své ženy tak krutě, že ženy se mstí tam, kde mohou, terorizují své syny, kteří pak terorizují své ženy, které zas terorizují své syny, v nekonečné smrtící spirále pokřivené lásky a sexuální nenávisti. V tomto smyslu byli všichni šilenci.

Což byl jeden z důvodů, proč je měl Frank rád. A určitě mu budou užiteční, protože mu poslouží jako nové těžiště moci. Jak říkal Machiavelli: Podporuj svého nového slabého souseda, abys oslabil ty staré mocné. A tak pili kávu a postupně ze zdvořilosti přešli do angličtiny.

"Jak se vám líbily projevy?" zeptal se a prohlížel si černou usazeninu na dně svého šálku.

"John Boone byl stejný jako vždycky," odpověděl starý Zejk. Ostatní se hněvivě zasmáli. "Když říká, že vytvoříme

vlastní marsovskou kulturu, myslí tím, že za ni bude prohlášena některá z pozemských kultur a ostatní budou potlačeny. Budou označeny za zpá-tečnické a budou zničeny. Je to forma ataturkismu." "Myslí si, že všichni na Marsu by se měli zřejmě stát Američany," řekl muž jménem Nejím.

"Proč ne?" řekl Zejk s úsměvem. "Na Zemi už se to stalo."

"To ne," řekl Frank. "Špatně Boona chápete. Lidé říkají, že je zahleděný do sebe, ale -"

"Zahleděný do sebe!" vykřikl Nejím. "Ten žije v sále plném zrcadel. Myslí si, že jsme přišli na Mars, abychom tu ustanovili starou dobrou americkou super-kulturu, a že s tím bude každý souhlasit, protože je to plán Johna Boona." Zejk řekl: "Nechápe, že jiní lidé mohou mít jiné názory."

"Tak to není," řekl Frank. "Je to jenom proto, že si myslí, že ty jeho jsou rozumnější."

Tomu se zasmáli, ale ve smíchu mladých mužů byla hořkost. Všichni byli přesvědčeni, že před jejich příchodem Boone ve Společenství národů vystoupil proti tomu, aby bylo Arabům povoleno osídlování Marsu.

Frank toto domnění podporoval, skoro to byla pravda - John nenáviděl jakoukoli ideologii, která by mu mohla stát v cestě. Chtěl, aby každý, kdo sem přijde, byl jako nepopsaný list.

Arabové si však mysleli, že John nemá rád zejména je. Mladý Selím al-Hayil otevřel ústa, aby promluvil, avšak Frank na něj vrhl varovný pohled. Selím strnul a pak hněvivě stáhl rty. Frank řekl: "No, tak zlé to zas není. I když, abych řekl pravdu, slyšel jsem, jak říká, že by bývalo bylo lepší, kdyby Američané a Rusové zabrali planetu pro sebe, když sem dorazili, tak jak to za starých časů dělali cestovatelé na svých objevitelských cestách."

Krátce a smutně se zasmáli. Selím se nahnul, jako by ho někdo uhodil. Frank pokrčil rameny, usmál se a rozhodil široce ruce: "Ale to už nemá význam! Chci říct, co teď může dělat?"

Starý Zejk zvedl obočí. "Názory se mění."

Chalmers vstal, aby šel dál, a na okamžik se jeho zrak setkal se Selímovým upřeným pohledem. Pak vykročil do postranní ulice, jedné z úzkých uliček, které spojovaly sedm hlavních bulvárů. Většina z nich byla vydlážděna, ale tato byla vybetonována. Zastavil se u výklenku se vchodem do domu a pohlédl do výkladu nyní zavřené výroby obuvi. Na páru mohutných venkovních holínek se objevil odraz jeho tváře.

Názory se mění. Ano, řada lidí Johna Boona podceňovala - Chalmers sám to udělal mnohokrát. Vzpomněl si na Johna v Bílém domě, zrudlého přesvědčováním, s neposlušnými blond vlasy divoce rozházenými, na to, jak ho slunce ozařovalo okny Ovalné pracovny, jak mával rukama a chodil sem a tam a mluvil a mluvil, zatímco prezident přikyvoval a jeho poradci Johna pozorovali a přemýšleli, jak co nejlépe přijmout jeho elektrizující charisma. Ano, tehdy byli oba bouřliváci, Chalmers a Boone. Frank měl nápady a John je prosazoval takovým způsobem, že ho nebylo možno zastavit. Snad jen ho nějak vykolejit.

Mezi obuví se objevil odraz tváře Selíma al-Hayila.

"Je to pravda?" zeptal se.

"Co jestli je pravda?" odvětil Frank ostře.

"Je Boone proti Arabům?"

"Co asi myslíš?"

"Byl to on, kdo způsobil, že se na Phobosu nesmí postavit mešita?"

"Boone je mocný muž."

Obličej mladého Araba se zkrivil. "Nejmocnější muž na Marsu a chce ještě víc moci! Chce být králem!" Selím pěsti uhodil do dlaně druhé ruky. Byl štíhlejší než ostatní Arabové, s ustupující bradou a malými ústy zakrytými knírem.

"Smlouva se bude obnovovat co nevidět," řekl Frank. "A Boonova koalice mne obchází." Zaskřípal zuby. "Neznám zatím jejich plány, ale dnes v noci se to dozvím. Dokážeš si asi představit, jaké budou. Budou určitě vycházet ze západní zaujatosti. Může klidně odmítnout svůj souhlas se Smlouvou, pokud nebude obsahovat záruky, že veškeré osídlení bude sestávat pouze z původních členů podepsaných na Smlouvě."

Selím se chvěl a Frank pokračoval naléhavým hlasem: "To je to, co on chce, a je docela možné, že to dostane, protože jeho nová koalice ho učinila mocnějším než kdy předtím. Může to znamenat konec pobytu pro ty, kteří nepatří k zemím, jež Smlouvu podepsaly. Stanete se dočasnými pracovníky. Nebo vás pošlou nazpátek."

V okně jevil odraz Selímovy tváře známky hněvu, i když vypadal jako maska. "Batál, batál," mumlal. To je zlé, velmi zlé. Ruce se mu svíraly, jako by je nemohl ovládnout, mumlal cosi o koránu a Camusovi, o Persepoli nebo o Pávím trůnu, poznámky nervózně hosené nevěřícímu. Blábolení.

"Řeči nemají žádný význam," řekl Chalmers chraptivě. "Když na to přijde, má význam jen akce."

Na to se mladý Arab odmlčel. "Nejsem si jistý," řekl nakonec.

Frank ho píchl prstem do paže a viděl, jak je mladík šokován. "Je to tvůj lid, o kterém mluvíme. Je to tahle planeta, o které mluvíme."

Selímova ústa zmizela pod knírem. Po chvíli řekl: "To je pravda."

Frank už nic neřekl. Dívali se společně do výkladu, jako by si prohlíželi boty.

Konečně Frank zvedl ruku. "Promluvíím znovu s Boonem," řekl tiše. "Dnes v noci. Zítra odjíždí. Pokusím se s ním promluvit, přesvědčit ho. Pochybuji, že to bude co platné. Nikdy předtím se mi to nepodařilo. Ale zkusím to. Potom... bychom se měli setkat."

"Ano."

"V parku, na nejjižnější cestě. Kolem jedenácté."

Selím přikývl.

Chalmers na něj upřel pohled. "Řeči nic neznamenají," řekl ostře a odešel.

Na dalším bulváru narazil Chalmers na dav lidí, který se tlačil u otevřených stánků, kde se prodával kuskus a párky. Arabové a Švýcaři. Byla to podivná kombinace, ale dobře se snášeli.

Dnes večer nějací Švýcaři rozdávali masky na obličej ze dveří svého bytu. Zřejmě považovali tento Stadtfest za něco jako masopust, Fasnacht, jak tomu říkají, s maskami a hudbou a veškerou zábavou, tak jak to bývalo doma za těch rozpustilých únorových nocí v Baselu a v Curychu nebo v Luzernu... Frank se impulzivně postavil do řady. "Každý velký duch se skrývá za maskou," řekl dvěma mladým ženám ve frontě před ním. Zdvohle přikývly a pak pokračovaly v rozhovoru hrdelní švýcarskou němčinou, v dialektu, který nebyl nikdy sepsán, v soukromém kódu nesrozumitelném dokonce i Němcům. Švýcaři byla další neproniknutelná kultura, urči-tým způsobem ještě víc než Arabové. Teď jsem na to přišel, pomyslel si Frank. Vycházeli spolu tak dobře proto, že byli ve skutečnosti izolovaní, že nikdy mezi nimi nedošlo k opravdovému kontaktu. Hlasitě se zasmál a vzal si masku, byla černá, posázená přilepenými červenými kamínky. Nasadil si ji.

Dlouhá řada maskovaných účastníků oslavy kráčela po bulváru, většinou opilí, rozdovádění, už se nekontrolující. Na křižovatce ústil bulvár na náměstí, kde byl vodotrysk s vodou v barvě slunce. U vodotrysku vyhrávala kapela na kovových bubnech kalypso. Lidé se shromáždili kolem kapely, tančili a poskakovali podle rytmu hlubokých úderů basového bubnu. Sto metrů nad jejich hlavami proudil otvorem v konstrukci stanu chladný vzduch, vzduch tak studený, že v něm pluly vločky sněhu a třpytily se ve světle jako úlomky slídy. Pak začaly vybuchovat ohňostroje a mezi vločkami padaly barevné jiskry.

Při západu slunce se ukázalo daleko více než kdykoliv během dne, že jsou na cizí planetě. Bylo to ve sklonu a rudém zabarvení světla, jež bylo od základu jiné, a uvádělo to ve zmatek mozky, do nichž byly po miliony let zabudovávány určité představy. Tento večer se předváděl zvláště křiklavý a znepokojivý příklad tohoto fenoménu. Frank pokračoval v cestě k městské zdi. Planina na jižním konci města byla plná balvanů a každý vrhal dlouhý černý stín. Zastavil se pod betonovou klenbou jižní brány. Nikdo tu nebyl. Brána bývala během oslav, jako byla tato, zamčena, aby opilci nemohli vycházet ven a aby nedošlo ke zranění. Ale Frank získal pohotovostní kód pro dnešní den z požárního oddělení už brzy ráno, a když si byl jistý, že se nikdo nedívá, vyťukal kód a vešel do přechodové komory. Oblékl si kombinézu, boty a přilbu a prošel prostředními a pak venkovními dveřmi ven.

Venku byla intenzivní zima jako vždycky a kosočtverečný vzor vyhřívacího systému ho v šatech pátil. Betonový štěrka a durikrusta mu křupaly pod nohama. Vítr před sebou hnál směrem na východ písek.

Zasmušile se kolem sebe rozhlédl. Všude jen skály. Planeta, do níž se miliónkrát bušilo. Planeta, na kterou stále ještě dopadaly meteority. Jednoho dne dopadnou na některé město. Obrátil se a podíval se zpátky. V pološeru vypadalo město jako akvárium. Nebude žádné varování, náhle se všechno rozpadne, zdi, vozidla, stromy, těla, Aztékové věřili, že konec světa nastane jedním ze čtyř způsobů: zemětřesením, ohněm, potopou nebo jaguáry padajícími z nebes. Tady nedojde k ohni. Když teď o tom přemýšlel, tak ani k zemětřesení nebo k potopě. Zbývají jenom jaguáři.

Večerní obloha byla nad Pavonis Mons tmavě růžová. Východně se rozkládala městská farma, dlouhý nízký skleník táhnoucí se od města dolů z kopce. Z tohoto úhlu bylo vidět, že farma je větší než vlastní pozemek města a přeplněná zelenými plodinami. Frank strčil do dveří jedné přechodové komory a vešel.

Uvnitř farmy bylo horko. O plných šedesát stupňů tepleji než venku a o patnáct stupňů víc než ve městě. Musel si nechat přilbu na hlavě, protože vzduch byl přizpůsoben potřebám rostlin, spousta CO₂ a málo kyslíku. Zastavil se v oddělení s pracovními potřebami a prohrabával se zásuvkami plnými menšího náradí, pesticidních náplastí, rukavic a sáčků. Vyhledal tři malé náplasti a vsunul je do plastového sáčku. Pak ho opatrně vložil do kapsy své kombinézy. Náplasti byly šikovné věcičky, něco jako biosabotéři, určené k tomu, aby rostlinu systematicky chránily. Četl o nich a znal kombinaci, která u živočichů působila smrtelně...

Do druhé kapsy zasunul velké nůžky. Po úzké štěrkové cestičce kráčel mezi dlouhými záhony ječmene a pšenice zpátky k městu. Vešel do přechodové komory ústící do města, odepjal přilbu, svlékl kombinézu a zul si boty, a přemístil obsah kapes kombinézy do kapes své kazajky. Pak se obrátil k dolnímu konci města.

Tady si Arabové postavili medínu a trvali na tom, že takové sousedství je pro zdraví města životně důležité. Bulváry se zužovaly a spojovala je spleť krivolakých uliček převzatých z plánů měst jako Alžír nebo Tunis, nebo jen tak nazdařbůh postavených. Na žádném místě nebylo možno dohlédnout z jednoho bulváru na druhý a nahoře nad hlavou bylo oblohu vidět jen jako proužek mezi domy stojícími těsně u sebe.

Většina uliček byla nyní prázdná, protože se slavnost konala nahoře ve městě. Dvojice koček se plížila mezi domy a prozkoumávala svůj nový domov. Frank vytáhl z kapsy nůžky a do několika plastových oken vyryl arabskými písmeny Žid, Žid, Žid, Žid, Žid. Šel dál a hvízdal si mezi zuby. Na rozích uliček byly kavárničky, které připomínaly osvětlené jeskyně. Sklenice zvonily jako kladívko prospektora. Na nízkém černém reproduktoru seděl Arab, který hrál na elektrickou kytaru.

Došel k ústřednímu bulváru a kráčel po něm nahoru. Ve větvích sykomor a lip seděli chlapci zpívající ve švýcarském nářečí písničky. Jedna byla anglicky: "John Boone na Měsíc šel a když tam došel, nic tam nenašel. Co tedy udělal? Na Mars si zašel." Malé neorganizované hudební skupiny se prodíraly houstnoucím davem. Několik mužů s kníry oblečených jako americké povzbuzovačky při sportovních utkáních zkušeně zdolávalo komplikovaný kankán. Děti bubnovaly na malé plastové bubínky. Byl to halas. Stan absorboval zvuk, takže nebyly žádné ozvěny, jak to bývá slyšet pod klenbami domů, ale přesto tu byl rámus.

Docela nahoře, tam, kde bulvár ústil do sykomorového parku, stál John, obklopený hloučkem lidí. Uviděl Chalmerse a zamával na něj. Poznal ho, i když měl masku. Tak dobře se znali lidé z první stovky... "Ahoj, Franku," řekl. "Zdá se, že se dobře baviš." "To ano," řekl Frank skrze masku. "Miluju takováhle města. Ty ne? Pěkně pomíchané stádo. Aspoň vidíš, jak různé kultury jsou na Marsu."

Johnův úsměv byl blahovlnný. Jeho oči se stočily na bulvár pod nimi.

Frank řekl ostře: "Takováhle místo ti nabourává plány, co?"

Boonův pohled se k němu vrátil. Hlouček, který je obklopoval, ustoupil, cítil v rozhovoru nepřátelský tón. Boone řekl Frankovi: "Nemám žádný plán." "Nepovídej. A co tvoje řeč?" Boone pokrčil rameny. "Mája ji napsala." Jedna lež za druhou. To, že ji Mája napsala, a to, že v ni John nevěřil. Dokonce po všech těch letech to bylo, jako by mluvil s cizím člověkem. S politikem při práci. "Ale jdi, John," odsekl Frank. "Ty tomu věříš a dobře to víš. Co budeš ale dělat se všemi těmi lidmi různých národností? Se vši tou etnickou nenávistí a náboženským fanatismem? Tvoje koalice to nemůže zvládnout. John, nemůžeš si nechat Mars pro sebe, už to není vědecké pracoviště a tobě se nepodaří prosadit Smlouvu, která by Mars vrátila vědcům." "Také se o to nepokoušíme." "Tak proč mě chceš vynechat z jednání?" "Nic takového nedělám!" John vypadal ublíženě. "Uklidni se, Franku. Dáme to spolu dohromady, jako vždycky předtím. Jen se uklidni."

Frank zíral na svého starého přítele v rozpacích. Čemu má věřit? Nikdy si nebyl jistý, co si má o Johnovi myslet. Ten způsob, kterým užil Franka jako odrazový můstek, to, jak byl kamarádský... copak nezačali jako spojenci, jako přátelé? Napadlo ho, že John hledá Maju. "Kde je?"

"Někde tady," řekl Boone krátce.

Uplynula léta, než byli schopni mluvit spolu o Máje. Teď se na něj Boone ostře podíval, jak by chtěl říci, co je mu do toho. Jako by všechno, co je pro Boona důležité, nemělo po těch letech pro Franka nic znamenat.

Frank ho beze slova opustil.

Obloha byla teď temně fialová, pokropená žlutými oblaky. Frank minul dvě postavy v bílých domínech, které představovaly osoby ze staré komedie a tragédie a byly k sobě připoutané pouty. Ulice města ztemněly a rozsvítila se okna, za nimiž bylo vidět siluety veselících se lidí. Velké oči vyhlížely z každé pošpiněné masky a pátraly po zdroji napětí ve vzduchu. Dav hučel hlubokým kolísajícím tónem.

Nemělo by ho to překvapit, opravdu ne. Znal Johna tak dobře, jak jen může někdo znát druhého člověka, ale na jeho chování mu nezáleželo, nikdy. Procházel mezi stromy v parku, pod listím sykamor velikosti dlaně. Copak to bylo někdy jiné? Po celou tu dobu, kdy byli spolu, celá ta léta přátelství nic z toho nevadilo. Diplomacie jiného druhu.

Podíval se na hodinky. Bylo skoro jedenáct. Měl schůzku se Selímem. Další schůzku. Po celý život, skládající se z dní rozdělených na čtvrt hodiny, byl zvyklý běhat z jedné schůzky na druhou, měnit masky, řešit krizi za krizí, řídit, pracovat, manipulovat v hektickém spěchu, který nikdy nekončil. Tady ale byla slavnost, masopust, Fassnacht, a on dělal stále totéž. Nevzpomínal si na nějaký jiný způsob.

Došel na staveniště, ke skeletální hořčikové konstrukci obklopené hromadami cihel, písku a dlažebních kamenů. To není opatrné, nechávat takové věci ležet jen tak. Nastrkal si do kapes kazajky úlomky cihel, tak velkých, aby je mohl uchopit do ruky. Když se narovnal, všiml si, že ho někdo pozoruje z druhé strany staveniště - malý mužík s hubeným obličejem a špičatými černými copánky na hlavě. Něco v jeho pohledu bylo znepokojující, bylo to, jako by neznámý prohlédl všechny jeho masky a pozoroval ho tak upřeně proto, že znal jeho myšlenky a jeho plány.

Postrášený Chalmers ustoupil rychle až na dolní konec parku. Když si byl jistý, že se muži ztratil a že ho nikdo jiný nepozoruje, začal házet kameny a cihly dolů do města s vynaložením co největší síly. A jeden kámen na tamhletoho člověka, rovnou do obličeje! Nahoře bylo vidět konstrukci stanu jen jako matný vzorek zastíněných hvězd. Zdálo se, že visí volně ve studeném nočním vzduchu. Cirkulace vzduchu byla dnes v noci silná. Rozbité sklo, výkřiky. Zaječení. Bylo hlasité, lidé bláznili. Ještě jeden kámen, po-slední, do výkladu s obrazy na druhé straně trávníku. Minul. Vklouzl mezi stromy.

Poblíž jižní brány uviděl někoho pod sykamorou - byl to Selím, který tu nervózně obcházel. "Selíme," zavolal tiše zpocený Frank. Sáhł do kapsy, opatrně hmatl v plastovém sáčku, až nahmatal trojici náplastí. Jejich kombinace dokáže být účinná, ať k dobrému či k zlému. Přistoupil k Selímovi a drsně mladého Araba objal. Obsah náplastí pronikl Selímovou tenkou bavlněnou košilí. Frank se odtáhl.

Selímovi zbývalo šest hodin života. "Mluvil jste s Boonem?" zeptal se.

"Pokusil jsem se," řekl Chalmers. "Nechtěl mě poslouchat. Lhal mi." Bylo to tak snadné předstírat rozčilení. "Dvacet pět let jsme přátelé a on mi lže!" Uhodil dlaní do kmene stromu a náplasti odlétly do tmy. Ovládl se. "Jeho koalice doporučí, aby se veškeré osídlení na Marsu sestávalo pouze z občanů zemí, které podepsaly původní Smlouvu." Bylo to možné - a rozhodně to bylo přijatelné.

"Nenávídí nás," vykřikl Selím. "Nenávídí všechno, co se mu postaví do cesty. Uvědomuje si, že islám je v životě lidí stále ještě mocná síla. Utváří způsob myšlení lidí a to on nesnese."

Selím se zachvěl. V šeru mu zasvítily bělma očí. "Musíme ho zastavit."

Frank se obrátil a opřel se o strom. "Já... opravdu nevim."

"Sám jste to říkal. Řeči nic neznamenají." Frank obešel strom a zatočila se mu hlava. Hlupáku, pomyslel si, řeči znamenají všechno. Nejsme nic než směnárna informací, řeč je všechno, co máme! Vrátil se opět k Selímovi a řekl:

"Jak?" "Venku. To je náš způsob." "Brány města jsou dnes v noci zavřené." To ho zarazilo. Ruce se mu začaly svírat. Frank řekl: "Ale brána k farmě je ještě otevřená." "Jenže vnější vchody budou zamčené." Frank pokrčil rameny. Ať na to přijde sám. Za okamžik Selím přivřel oči a řekl: "Ach tak." A zmizel.

Frank seděl na zemi mezi stromy. Půda byla vlhká, spíš písčité bláto, výsledek stavebního ruchu. Nic v tomto městě nebylo přirozené, nic.

Po chvíli vstal. Kráčel parkem a díval se po lidech. Pokud najdu jedno ctnostné město, ušetřím člověka. Ale na otevřeném prostranství se maskované postavy obklopené diváky, kteří cítili krev, dávaly do rvačky. Frank se raději vrátil ke staveništi, aby si nabral další kamení. Házet jím a nějací lidé ho uviděli, takže musel utéci. Opět mezi stromy, do malé divočiny pod stanem, pryč od šelem, kterým stoupl adrenalin, nejlepší droga ze všech. Divoce se zasmál.

Náhle zahlédl Maju stojící u pódia nahoře. Měla na sobě bílé domino, ale byla to určitě ona: postava, vlasy, držení těla, to všechno. Byla to nepochybně Mája Tojtovová. První stovka, ta jejich malá skupina. Byli jediní, kteří pro něj byli

dosud živí, ten zbytek byla strašidla. Frank k ní pospíchal, zakopáváje na nerovné zemi. Sevřel kámen hluboko v kapse a pomyslel si. No tak, ty děvko, řekni něco, abys ho zachránila. Řekni něco a já poběžím přes celé město, abych mu pomohl!

Slyšela ho a obrátila se. Měla na sobě fosforeskující bílé domino s kovovými modrými penízky. Téměř jí nebylo vidět oči.

"Ahoj, Franku," řekla, jako by nebyl maskovaný. Málem se otočil a běžel. Jen to, že ho poznala, téměř stačilo, aby to udělal...

Ale zůstal stát. Řekl: "Ahoj, Májo. To byl nádherný západ slunce, že?"

"Podivný. Příroda postrádá vkus. Dnes je oslava založení města a vypadá to spíš jako den posledního soudu."

Byli pod pouliční lampou a stáli na svých stínech. Mája řekla: "Bavil ses dobře?"

"Velice, a ty?"

"Je to trochu moc divoké."

"Copak to není pochopitelné? Vylezli jsme z děr, Májo, jsme konečně na povrchu! A jaký je to povrch! Takové nekonečné výhledy máš jenom tady!"

"Je to dobré místo," souhlasila.

"Bude to tady báječné," prorokoval Frank. "Kde ale teď žiješ, Májo?"

"V Underhillu, jako vždycky, Franku. Vždyť to víš."

"Ale skoro tam nejsi, vid'? Neviděl jsem tě už víc než rok."

"To už je tak dlouho? No, pracovala jsem v hellaské pánvi. Určitě jsi o tom slyšel."

"Kdo by mi to řekl?"

Zavrtěla hlavou a modré penízky se zatřpytily. "Franku," obrátila se, jako by chtěla utéct před tím, co tato otázka naznačovala.

Frank ji hněvivě obešel a postavil se jí do cesty. "A co tenkrát na Aresu," řekl. Měl ochraptělý hlas a tak zavrtěl hlavou, aby si uvolnil krk a lépe se mu mluvilo. "Co se to stalo, Májo? Co se stalo?"

Pokřčila rameny a sklopila zrak. Dlouho mlčela. Pak se na něj podívala. "Byl to jen takový okamžitý impuls," řekla konečně.

A pak se vyzváněla půlnoc, kdy se octli v marsovské časové smyčce, v devětatřicetiminutové pauze mezi 12:00:00 a 12:00:01, během níž všechny hodiny stály. Takhle se to rozhodla vyřešit první stovka, aby vyrovnala trochu delší marsovský den s dvacetičtyř hodinovým časem, a výsledek se ukázal být vyhovující. Každou noc se bylo možno na chvíli zbavit blikajících čísel a nemilosrdného pohybu ručičky na hodinkách...

Když dnes v noci zvony odbily půlnoc, celé město začalo šilet. Skoro čtyřicet minut mimo čas - všichni instinktivně věděli, že v té chvíli bude oslava kulminovat. Vybuchovaly ohňostroje, lidé provolávali slávu. Do toho se ozvaly sirény a jásos se zdvojnásobil. Frank a Mája se dívali na ohňostroj a pozorovali hlučící dav.

Pak se ozvaly poněkud jiné zvuky: zoufalé výkřiky, pláč, hysterické skučení. "Co je to?" řekla Mája.

"Rvačka," řekl Frank a zaposlouchal se. "Něco se asi stalo - na základě impulsu." Podívala se na něj a on rychle dodal:

"Možná bychom se měli jít podívat."

Výkřiky byly stále hlasitější. Někde se něco zlého děje. Rozběhli se dolů parkem, stále rychleji, až běželi plavným marsovským klusem. Frankovi se teď zdál park větší a na okamžik pocítil strach.

Ústřední bulvár byl pokryt odpadky. Lidé bezohledně probíhali temnotou. Ozvala se nervy drásající siréna, která oznamovala trhlínu ve stanu. Okna budov na ulici se sypala. Na trávníku ležel nějaký muž na zádech a na trávě kolem něho byly tmavé skvrny.

Chalmers popadl za paži ženu, která byla nad mužem schoulená. "Co se stalo?" vykřikl.

Žena plakala. "Porvali se! Ještě se rvou!"

"Kdo? Švýcaři? Arabové?"

"Cizí lidi," řekla. "Ausländer." Podívala se oslepeným zrakem na Franka. "Přiveďte pomoc!"

Frank se připojil k Maje, která hovořila se skupinou lidí u další ležící postavy. "Co se ksakru děje?" zeptal se jí, když se vydali k městské nemocnici.

"Je to vzbouření," řekla. "Nevím proč." Rty měla stažené do přímky a obličej bělejší než domino, které jí stále ještě zakrývalo oči.

Frank si stáhl masku a zahodil ji. Všude po ulici bylo rozbité sklo. Někjaký muž jim běžel v ústřety. "Franku! Májo!" volal.

Byl to Sax Russell. Frank ještě nikdy neviděl tohoto malého muže tak rozrušeného. "Je to John - napadli Johna!"

"Cože?" vykřikl oba současně.

"Snažil se zabránit rvačce, ale skočili na něj tři nebo čtyři muži. Srazili ho k zemi a odvělekli pryč."

"Proč jste něco neudělali?" vykřikla Mája.

"Snažili jsme se - pronásledovali jsme je, bylo nás hodně. Ztratili se nám v medíně."

Mája pohlédla na Franka.

"Co se to děje?" zvolal. "Kam ho mohli odtáhnout?"

"K bránám," řekla.

"Ale ty jsou dnes v noci zavřené, ne?"

"Možná ne všechny."

Následovali ji do medíny. Pouliční lampy byly rozbité, na zemi byly všude střepy. Cestou našli velitele požárníků a spěchali k Turecké bráně. Odemkl ji a několik jich na sebe rychle naházelo kombinézy. Pak vyrazili ven do noci osvětlené batysférickým jasnem města. Franka bolely zimou kotníky a cítil přesné umístění svých plíc, jako by měl v

prsou dvě ledové koule, které tam byly proto, aby chladily jeho rozbouřené srdce.

Venku nic nenašli. Rychle zpátky. K severní zdi a k Syrské bráně. A znovu hledání pod hvězdami. Nic.

Trvalo jim to dlouho, než pomysleli na farmu. V té době jich už bylo v kombinézách asi třicet a tak proběhli přechodovou komorou a rozběhli se po uličkách mezi plodinami.

Našli ho v ředkvičkách. Kazajku měl přetaženou přes obličej, takže tvořila standardní vzduchovou kapsu, jak se to dělalo v případech náhlé potřeby. Musel to udělat, když už byl v bezvědomí, protože když ho obrátili, uviděli, že má za uchem velkou bouli.

"Odneste ho do města," řekla Mája zadrhujícím hlasem. "Rychle, pospěšte si."

Čtyři muži ho zvedli. Chalmers držel Johnovu hlavu a jeho ruce byly spleteny s Majinými. Kráčeli zpátky po nízkých schodech. Bránou vyklopýtali do města. Nějaký Švýcar je vedl do nejbližšího zdravotního střediska, už obklopeného zoufalými lidmi. Položili Johna na prázdnou lavici. Vypadal velice špatně, jako by jeho bezvědomí bylo konečné. Frank si strhl přilbu a začal shánět personál. Dral se do ošetřoven a křičel na doktory a sestry. Ignorovali ho, až jedna doktorka řekla: "Mlčte. Vždyť už jdu." Šla do čekárny a s pomocí sestry připojila Johna na monitor. Pak ho začala prohlížet s odtažitým nepřítomným pohledem, který mají lékaři při práci. Ruce na krk, obličej, hlavu a hrud', stetoskop... Mája jí řekla, co o tom vědí. Doktorka vzala ze stěny kyslíkový přístroj a pohlédla na monitor. Její rty se nespokojeně stáhly. Mája seděla na konci lavice, náhle bez sebe žalem. Její domino dávno zmizelo.

Frank se schoulil vedle ní.

"Můžeme na něm pracovat dál," řekla doktorka. "Ale bojím se, že je mrtev. Byl příliš dlouho bez kyslíku."

"Pokračujte dál," řekla Mája.

Samozřejmě že pokračovali. Přišli ještě další lékaři a převezli ho na ošetřovnu. Frank, Mája, Sax, Samantha a řada místních lidí seděli dál v čekárně. Doktoři přicházeli a odcházeli. Jejich tváře měly to nevyzpytatelné vzezření, které mívají v přítomnosti smrti. Ochranné masky. Jeden vyšel ven a potřásl hlavou. "Je mrtev. Byl tam příliš dlouho."

Frank si opřel hlavu o stěnu.

Když se vrátil Reinhold Messner ze svého prvního výstupu na Mount Everest, byl silně dehydrovaný a naprosto vyčerpaný. V konečné fázi svého sestupu většinou padal a zhroutil se na Rongbukském ledovci, po němž lezl po kolenou opíraje se o ruce, až ho našla žena, která představovala celý jeho podpůrný tým. Podíval se v deliriu na ni a řekl: "Kde jsou všichni moji přátelé?"

Bylo ticho. Nebylo slyšet nic než bzučení a šumění, kterému na Marsu nikdo neunikl.

Mája položila Frankovi ruku na rameno a on málem ucukl. Hrdlo se mu sevřelo, až to bolelo. "Promiň," podařilo se mu říci.

Mája pokrčila rameny a zamračila se. Najednou měla na tváři stejný výraz, jako měli lékaři. "Pokud vím," řekla, "nikdy ho neměl moc rád."

"Máš pravdu," řekl a myslel si, že pro tuto chvíli bude moudré být k ní upřímný. Ale pak se zachvěl a řekl hořce: "Co ty víš o tom, koho mám a nemám rád."

Odstrčil jí ruku a s námahou vstal. Nic nevěděla, nikdo z nich nic nevěděl. Chtěl vejít do ošetřovny, ale pak to neudělal. Na to bude dost času až při pohřbu. Cítil v sobě prázdnotu. A najednou se mu zdálo, že všechno dobré zmizelo navždycky.

Vyšel ze střediska. Nebylo možné, aby v takové chvíli necítil dojetí. Kráčel podivně ztichlou temnotou města jakoby v polospánku. Ulice se třpytily, jako kdyby na ně napadaly hvězdy. Lidé tu stáli ve skupinkách, tiši, ochromeni tou novinkou. Frank Chalmers se mezi nimi prodíral a cítil na sobě jejich pohledy. Bezmyšlenkovitě se vydal k pódiu na horním konci města. V chůzi si říkal: Teď uvidíte, co udělám s touhle planetou.

"Protože se stejně tak jako tak zblázní, můžeme tam poslat rovnou blázný a ušetřit jim potíže," řekl Michel Duval. Žertoval jen napůl. Jeho postoj byl po celou dobu takový, že kritéria pro výběr obsahují ohromující kolekci protichůdných požadavků.

Ostatní psychiatři na něj zírali. "Můžete navrhnout nějaké konkrétní změny?" zeptal se Charles York, předseda.

"Možná že bychom měli s nimi odjet do Antarktidy a po první dobu je pozorovat. Z toho bychom se hodně naučili."

A tak poslali Michela Duvala. Na McMurdoově stanici se připojil ke stopadesáti finalistům. Zahajovací shromáždění připomínalo nějakou mezinárodní vědeckou konferenci, všem dobře známou z jejich různých odborných disciplín. Byl tu však přece jenom rozdíl - tohle bylo pokračování procesu výběru, který trval už celé roky, a bude ještě další rok probíhat. Ti, kteří budou vybráni, poletí na Mars.

Žili tedy rok v Antarktidě, seznamovali se s přístroji a přibytí, které už nyní přistávaly na Marsu v automaticky řízených transportních lodích, seznamovali se s krajinou, která byla právě tak chladná a drsná jako na Marsu, a seznamovali se jeden s druhým. Žili v domech ve Wrightově dolině, v největším z antarktických údolí.

Měli tam farmu a během temné jižní zimy se uchýlili do svých obydlí a učili se druhým nebo třetím profesím, nebo se zabývali různými simulovanými úkoly, které budou muset vykonávat na vesmírné lodi Ares nebo později na rudé planetě. Vždycky si však byli vědomi, že jsou pozorováni, hodnoceni a posuzováni.

V žádném případě to nebyli jen kosmonauti či astronauti, přestože těch byl z každé skupiny asi tucet a nahoře na severu se jich mnoho dožadovalo, aby byli také zařazeni. Ale většina z kolonistů bude svoje znalosti využívat až po přistání: medicínu, počítače, robotiku, projektování systémů, architekturu, geologii, výzkum biosféry, genové inženýrství, biologii. Stejně tak svoje odborné znalosti ve stavebnictví všeho druhu. Ti, kteří byli v Antarktidě, tvořili působivou skupinu expertů v příslušných vědních oborech a profesích a trávili hodně času dalším vzděláváním, aby se stali experty i v jiných oborech.

Veškerá jejich činnost se odehrávala pod soustavným tlakem pozorování, hodnocení a posuzování. Rozhodně to byla

stresující procedura - ale ta byla součástí testu. Michel Duval cítil, že je to chyba, protože vzbuzovala u kolonistů odtažitosť a nedůvěru a zabraňovala vzájemné snášenlivosti, kterou si přála komise. Ve skutečnosti to byl jeden z těch protichůdných úkolů. Sami kandidáti o tomto aspektu mlčeli a on jim to neměl za zlé. Neexistovala žádná lepší strategie a zajišťovalo to klid. Nemohli si dovolit někoho urazit nebo si důrazněji stěžovat, nemohli riskovat se příliš stáhnout do sebe, nemohli si dělat nepřátele.

Takže pokračovali ve snaze být dokonalí a kvalifikovaní, přitom však tak normální, aby s ostatními vyšli. Byli dost staří na to, aby měli znalosti, a přitom tak mladí, aby vydrželi fyzické nároky této práce. Měli touhu vyniknout, ale přitom měli schopnost vypnout a chovat se společensky. A byli natolik šílení, že chtěli navždycky opustit Zemi, ale přitom natolik při rozumu, aby toto své šílenství skrývali, či dokonce je obhajovali jako prostou racionálnost, vědeckou zvědavost, nebo něco podobného - což se zdálo být jediným přijatelným důvodem k cestě na Mars, a tak přirozeně tvrdili, že oni jsou ti nejzvědavější vědci v historii! Samozřejmě že museli být něčím víc. Museli se určitým způsobem odcizit a odloučit od všech, které znali, tak, aby jim to nevadilo, a to na-vždycky - a přitom museli být natolik společenští, aby se dobře snášeli se svými novými známými ve Wrightově dolině, s každým členem malého sídliště, které kolonisté založí. Ty protirečící si požadavky nebraly konce! Museli být zvláště mimořádní a přitom docela obyčejní současně. Byl to nemožný úkol a přitom úkol, který byl překážkou ke splnění jejich největší touhy - a to byla příčina jejich úzkostí, strachu, odporu, hněvu. Překonat všechny tyto stresy nebylo lehké...

To však byla také součást testu. Michel si nemohl pomoci, aby to s velkým zájmem nesledoval. Někteří nevydrželi a tím nebo oním způsobem selhali. Jeden americký termální inženýr nevydržel, byl stále víc jakoby duchem nepřítomný, pak zničil několik jejich terén-ních vozů a musel být odvezen. Byla tu ruská dvojice, stali se milenci, ale pak se rozešli takovým způsobem, že nesnesli pohled jeden na druhého, a museli být oba vyloučeni. Tento román byl ilustrací, jak nebezpečný je nepovedený milostný vztah, a tak byli ostatní v tomto ohledu velice opatrní. Nicméně vztahy vznikaly a v době, kdy opouštěli Antarktidu, došlo ke třem svatbám a těch šest šťastlivců se mohlo v určitém smyslu domnívat, že jsou "v bezpečí". Avšak většina z nich byla tak soustředěna na to, aby se dostali na Mars, že drželi tuto část svých životů na uzdě, a když už to nešlo jinak, udržovali diskrétní milenecké vztahy, které přede všemi skrývali, nebo je aspoň tajili před výběrovou komisí.

Michel věděl, že vidí jenom špičku ledovce. Věděl, že závažné věci se dějí v Antarktidě mimo jeho dohled. Každý vztah měl svůj začátek - a někdy právě začátek rozhodl o tom, jak bude vztah pokračovat. V krátkých hodinách denního světla třeba jeden z nich odešel z tábora a vyšel si na vyhlídku jménem Lookout Point. Druhý ho následoval, a to, k čemu tam došlo, mohlo zanechat své stopy navždycky. A Michel se nic nedozvěděl.

Pak odletěli z Antarktidy a skupina kolonistů byla vybrána. Bylo to padesát mužů a padesát žen, třicet pět z nich byli Američané, třicet pět Rusové, a zbývajících třicet bylo různých národností. Každá z obou velkých skupin si vybrala z tohoto počtu patnáct lidí. Dodržet takovou symetrii bylo obtížné, ale výběrová komise toto úskalí zdolala.

Vybraní šťastlivci odletěli na mys Canaveral nebo do Bajkonuru, aby se vydali na oběžnou dráhu. V té chvíli se už všichni velice dobře znali, ale zároveň i neznali. Michel se domníval, že jsou skupinou přátelsky spojenou, se spoustou ceremoniálů, rituálů, zvyků a trendů. A mezi tím se vyskytovala určitá tendence ke skrývání, k hraní jisté role a maskování skutečných charakterů. Možná že to byl prostě jen typický znak společenského života na malé vesnici.

Michelovi se však zdálo, že to je o něco horší. Nikdo předtím nemusel tak namáhavě soutěžit, aby se mohl usadit v nějaké vesnici, stejně jako radikální předěl mezi veřejným a soukromým životem bylo něco nového a zvláštního.

Způsobilo to v nich konkurenční spodní proud, neustálý, byť i slabý pocit, že každý je docela sám a že v případě nějakých potíží je možné, že ho ostatní opustí a vyčlení ze skupiny.

Výběrová komise proto stanovila některé problémy, jimž chtěla zabránit. Byli si jich dobře vědomi a tak si dali práci, aby mezi kolonisty zařadili nej kvalifikovanějšího psychiatra, jakého znali.

Poslali na Mars Michela Duvala.

Cesta vesmírem

Zpočátku to bylo jako rána do prsou. Pak je to srazilo v křeslech dozadu a několik sekund byl tlak dokonale povědomý: jedno gé, přetížení, jaké už nikdy nezažijí. Ares obíhal Zemi rychlostí 28 000 kilometrů za hodinu. Několik minut akcelerovali, nápor raket byl tak silný, že měli zamřazený zrak a namáhavě dýchali. Při rychlosti 40 000 kilometrů za hodinu bylo po všem. Osvobodili se od přitažlivosti Země a obíhali pouze kolem Slunce.

Kolonisté seděli v křeslech, mžikali celí zrudlí, s bušícími srdci. Mája Kateřina Tojťovová, vedoucí ruského kontingentu, se rozhlédla kolem sebe. Lidé byli jak omámeni. Když se posedlým poskytne předmět jejich touhy, co pociťují? To se dalo jen těžko říci. V určitém smyslu jejich životy končily - byl to však počátek něčeho jiného, nějaký jiný život, který konečně, konečně začal... Byli najednou naplněni tolika emocemi současně, že nebylo možné, aby nebyli zmateni. Byl to okamžik střetávání, některé pocity mizely, jiné sílily. Mája vstala, odepjala pás a ucítila, že se jí na tváři objevil úsměšek. Na tvářích ostatních viděla tentýž bezmocný škleb - kromě tváře Saxe Russella, který vypadal nezúčastněně a mžikaje prohlížel na počítačových obrazovkách údaje.

V beztlákovém stavu pluli po místnosti. Bylo 21. prosince 2026 - pohybovali se rychleji, než kdokoli předtím v historii. Byli na cestě. Na začátku devítiměsíční cesty - nebo cesty, která bude trvat celé jejich životy. Byli odkázáni sami na sebe.

Ti, kteří měli na starosti řízení lodi, se shlukli u kontrolního panelu a nařídili zapálit postranní regulační rakety. Ares se začal otáčet a stabilizoval se na čtyřech otáčkách za minutu. Kolonisté klesli na podlahu a postavili se opět při pseudogravitaci 0,38 gé, jež se blížila tomu, co budou pociťovat na Marsu. Mnohaleté testy na lidech ukázaly, že je to velmi zdravá hodnota, mnohem zdravější než beztlákový stav, který otáčení lodi odstranilo. Mája si pomyslela, že je to úžasný pocit. Rovnováha se udržovala docela snadno a přitom nebyl cítit žádný tlak nebo tah. Byl to dokonalý ekvivalent jejich nálady - potáčeli se chodbami do torusu D jako v závratí a celí rozjaření kráčeli na vzduchu.

Ve velké jídelně torusu D se všichni promíchali a začala oslava jejich odletu. Mája mezi nimi procházela a usrkvávala z

hrníčku se šampaňským s pocitem neskutečnosti a úžasného štěstí, s pocitem, který jí připomněl její svatební hostinu před mnoha lety. Doufala, že toto manželství bude mít lepší průběh než to předešlé, protože tohle bude trvat navždycky. V jídelně se ozýval hlasitý hovor. "Je to symetrie ani ne tak sociologická, jako matematická. Něco jako estetická rovnováha." "Doufáme, že se dostaneme na místo v požadovaném rozsahu, ale nebude to lehké." Mája odmítla další šampaňské, protože se cítila už v povznesené náladě. Kromě toho měla práci. Byla spoluvedoucí tohoto shromáždění a tak říkajíc odpovědná za dynamickou skupinu, jež se musí stát celkem. Antarktické zvyky se vtíraly i v tomto okamžiku triumfu a tak poslouchala a dívala se jako nějaký antropolog nebo špeh. "Psychouši mají své důvody. Skončíme jako padesát šťastných párů."

"A oni už určitě vědí, kdo s kým."

Pozorovala je, jak se smějí. Chytří, zdraví, mimořádně vzdělaní - byla tohle konečně ta racionální společnost, to vědci zamýšlené uspořádání, které bylo snem doby osvícenství? Ale byl tu Arkadij, Nadja, Vlád, Ivana. Zнала ruský kontingent natolik dobře, aby si o něm nedělala žádné iluze. Mohli docela dobře skončit v něčem, co by připomínalo dormitář střední technické školy, obývaný bizarními uličníky s jejich ohavnými aférkami. Ovšem na něco takového vypadali staře. Některým mužům na hlavě hodně prořídly vlasy a řada lidí obou pohlaví již měla ve vlasech stříbrné nitky. Byla to dlouho trvající zátěž a jejich průměrný věk byl čtyřicet šest let, v rozmezí od třiceti tří (Hiroko Ai, Japonka, génius pokud jde o biosféru) a padesáti osmi let (Vlád Tanejev, nositel Nobelovy ceny za medicínu).

Ted' však byl na všech tvářích ruměnc mládí. Arkadij Bogdanov byl jako portrét v červeném: vlasy, vousy, pokožka. A ve vši té červeně zářily šťastně jeho ocelově modré oči, když vykřikoval: "Konečně jsme svobodni! Konečně jsme svobodni! A všechny naše děti jsou konečně svobodné!" Když Jane Blylevenová natočila videokamerou několik interview pro televizní stanice doma na Zemi, kameru vypnula a octli se bez kontaktu se Zemí, v jídelně, kde Arkadij zpíval a hlouček lidí kolem něj mu připíjel. Mája se ke skupince připojila. Konečně svobodni! Bylo tak těžké uvěřit, že jsou skutečně na cestě k Marsu. Byly tu skupiny bavících se lidí, mnozí z nich byli světová třída ve svých oborech. Ivana získala část Nobe-lovy ceny v chemii, Vlád byl jeden z nejslavnějších biologů na světě, Sax byl členem panteonu slavných vědců v subatomické teorii, Hiroko nedostupná expertka v biologickém systému podpory života a tak dál - byl to dav vynikajících odborníků!

A Mája byla jednou z jejich vedoucích! Bylo to trochu skličující. Její inženýrské a kosmonautické schopnosti nebyly nejlepší, zřejmě to bylo její umění diplomacie, jež ji dostalo na palubu. Být vybrána jako vedoucí různorodého neukázněného ruského týmu s několika členy z dalších zemí - na tom nebylo nic špatného. Byla to zajímavá práce a byla na to zvyklá. A její diploma-tické schopnosti - vždyť se může ukázat, že jsou na palubě velmi užitečné. Nakonec spolu museli všichni vycházet. Byla to otázka určitého druhu lživosti, možná i prohnání a hlavně silné vůle. Vůle přimět ostatní lidi, aby dělali to, co si přeje ona. Rozhlédla se po davu lidí se zářícími obličejí a usmála se. Všichni na palubě byli ve svém oboru jedničky, ale někteří toho měli v sobě ještě mnohem víc. Musela tyto jedince identifikovat, vyhledat je a podporovat jejich další rozvoj. To je hlavní náplň práce vedoucí, myslela si Mája. Stejně se nakonec stanou jakousi vědeckou meritokracií - vládou elity. A v takové společnosti znamenali ti mimořádně nadaní moc, skutečnou moc. Pokud se jim podaří se prosadit, stanou se opravdo-vými vůdci kolonistů oni - nebo ti, kteří je budou ovlivňovat.

Rozhlížela se kolem sebe, až uviděla svůj protějšek, Franka Chalmerse. V Antarktidě se s ním nijak dobře neznala. Byl to vysoký, rozložitý, snědý muž. I když byl dost hovorný a neuvěřitelně energický, bylo mu možné jen těžko porozumět. Maje se zdál být přitažlivý. Viděl věci stejně jako ona? Nikdy se jí to nepodařilo zjistit. Baval se se skupinou lidí na druhé straně místnosti, poslouchal je s tím svým nevyzpytatelným výrazem, s hlavou skloněnou na stranu, připraven přispět vtipnou poznámkou.

Mája přešla místnost a přistoupila k němu tak blízko, že se jejich ramena lehce dotýkala. Naklonila k němu hlavu a s gestem na jejich druhy se zeptala: "Nemyslíš, že to bude zábavné?"

Chalmers na ni pohlédl. "Pokud všechno půjde dobře, tak snad," řekl.

Po oslavě a po večeři nemohla Mája usnout a tak se potulovala po lodi. Všichni už předtím strávili nějaký čas ve vesmíru, avšak nikdy v něčem takovém jako byl Ares - byl obrovský. Na přídi lodi byla jakási nástavba připomínající velikou cisternu nebo nádrž, která se otáčela opačným směrem než loď, takže byla vlastně v klidovém postavení. Všechno, co nejlépe fungovalo v klidu, jako třeba solární pozorovací přístroje, radiové antény a všechny další aparáty, bylo umístěno v této nástavbě, na jejímž vrcholku byl vypouklý prostor z průhledného plastu, který hned nazvali "bublina" a který poskytoval posádce beztlisový nerotující pohled na hvězdy a na část velké lodi vzadu. Mája plula podél stěny bubliny a zvědavě si prohlížela zadní část lodi. Byla zkonstruována s užitím raketoplánových vnějších nádrží s palivem. Na přelomu století začaly NASA a Glavkosmos připevňovat k družicím první stupeň raket, které je poslaly na oběžnou dráhu. Tímto způsobem byla vypuštěna spousta kosmických stanic, pak byla nasměrována na místo, kde měla pracovat - s nimi vybudovali dvě velké vesmírné stanice, stanici L5, stanici na oběžné dráze Měsíce, první plavidlo na Mars s lidskou posádkou a řadu automatických nákladních lodí, které posílali na Mars. V době, kdy se tyto dva úřady pro kosmický výzkum rozhodly postavit Ares, stalo se užívání raketoplánů běžnou rutinou, měly standardní interiéry, spojovací články, pohonné systémy a tak dále. Stavba této obrovské lodi netrvala ani dva roky. Vypadala, jako by byla sestavena z dětské stavebnice. Na obou koncích byly připevněny válce, aby byl tvar lodi vyváženější - v tomto případě osm šestiúhelníků ze spojených válců, kterým říkali torusy, v řadě za sebou procházelo doprostřed ústřední šachty, tvořené shlukem pěti řad válců. Torusy byly připojeny k ústřední šachtě úzkými průlezy a výsledný objekt vypadal trochu jako součást zemědělského stroje, třeba kombajnu nebo pojízdného zavlažovacího stroje. Nebo jako osm buclatých koblih nabodnutých na dřívku, pomyslela si Mája. Bylo to něco, co by se líbilo dětem. Osm torusů tvořily objekty vyrobené Američany, pět spojených kusů ústřední šachty vyrobili Rusové. Oba druhy byly asi padesát metrů dlouhé a deset metrů v průměru. Mája bez námahy proplouvala ústřední šachtou. Trvalo jí to

dlouho, ale neměla naspěch. Spustila se k zemi v torusu G. Tam byly místnosti všech tvarů a velikostí, od nejmenších až k největším, které zaujímaly celý válec. Podlaha v jednom z nich, kterým procházela, byla snižená a její interiér připomínal dlouhou provizorní ubikaci. Většina však byla rozdělena na více menších pokojů. Slyšela, že jich je na lodi celkem pět set, a tak se vnitřek lodi dal srovnávat s velkým hotelem ve městě.

Bude to však stačit?

Možná že ano. Po Antarktidě se život na Aresu zdál být nákladný a lehkomyšlně požívačný. Kolem šesté se temnota v obytných torusech pomalu měnila v šedivé svítání a v půl sedmé se najednou rozsvítilo, což mělo znamenat "východ Slunce". Mája se v tu dobu vzbudila, jako se budila celý svůj život. Po návštěvě umý-várny se vydala do kuchyně torusu D, ohlížela si snídani a odnesla si ji do velké jídelny. Tam se posadila ke stolu obklopenému citrusovými stromy v kořenáčích. Pod nohama jí zobali kolibříci, pěnkavy, tan-gary a občas jí přeletěli nad hlavou, vyhýbajíce se popínavým rostlinám visícím z klenutého stropu sálu, papoušci. Byl natřen šedomodrou barvou, která jí připomínala zimní oblohu nad St. Petěrburhem. Jedla

pomalou, pozorovala ptáky, odpočívala v křesle a naslouchala hovoru kolem. Byla to poklidná snídane. Po období tvrdé práce měla zpočátku nepříjemný, téměř znepokojivý pocit, jako by to byl luxus, který ukradla. Jako kdyby byla každý den neděle, jak řekla Nadja. Ale Majina nedělní rána se vždycky odbývala ve spěchu. V dětství byla tato doba určena pro úklid jednopokojového bytu, kde bydlela se svou matkou. Její matka byla lékařka a jako většina žen její generace musela namáhavě pracovat, aby všechno zvládla. Shánět jídlo, vychovávat dítě, udržovat byt a obstát v zaměstnání. Na jednoho člověka toho bylo dost a tak se připojila k mnoha ženám, které se hněvivě dožadovaly lepšího údělu, než jim dával Sovětský svaz. Zatímco dostávaly poloviční plat, ještě musely zastat všechnu práci v domácnosti. Nechtěly už čekat, nechtěly mlčenlivě trpět, musely využít příležitosti, dokud trvala nestabilita. "Všechno se dá postrádat," říkala Majina matka, když jim vařila skromný oběd, "všechno, kromě jídla!"

A ženy své příležitosti využily. V sovětské éře se naučily si navzájem vypomáhat, vytvořily si svůj vlastní svět, svět matek, sester, dcer, babiček, přítelkyň, kolegů a dokonce i cizích žen. Toto společenství své postavení upevňovalo a zasáhlo ještě důrazněji do struktury moci, do pevné oligarchie mužů v ruské vládě.

Jedna z oblastí, která tím byla nejvíc zasažena, byl program výzkumu vesmíru. Majina matka, která se zčásti zabývala kosmickým lékařským výzkumem, vždycky tvrdila, že kosmonautika bude potřebovat spoustu žen, když už pro nic jiného, tak kvůli údajům pro lékařské experimenty. "Přece nám nemůžou donekonečna předhazovat Valentinu Těreškovovou!" vykřikovala matka. Zřejmě měla pravdu, protože když Mája vystudovala aeronautiku na Moskevské univerzitě, byla přijata v Bajkonuru, vedla si dobře a byla zařazena na Novyj Mir. Zatímco byla nahoře, navrhla změny interiéru, aby bylo dosaženo lepší ergonomiky. Později strávila na této stanici rok jako velitelka a během té doby několik vnějších naléhavých oprav zvýšilo její odbornou pověst. Následovaly administrativní úkoly v Bajkonuru a v Moskvě a za čas se jí podařilo proniknout v Glavkosmosu do širšího vedení, kde nepozorovatelně poštvovala jednoho muže proti druhému, za jednoho z nich se provdala, pak se s ním opět rozvedla, aby se stala v Glavkosmosu hybnou silou, členkou triumvirátu nejužšího vedení.

A tak se octla tady a užívala si přepychu klidné snídane. "Jak civilizované," posmívala se Nadja. Byla to na Aresu Majina nejlepší přítelkyně, malá, kulatá jako soudek, se čtverhranným obličejem lemovaným prošedivělými vlasy. Co nejobyčejnější. Mája, která o sobě věděla, že je hezká, její nepohlednost milovala. Nějakým způsobem podtrhovala její schopnosti. Nadja byla inženýrka a expertka na stavby v chladném podnebí. Setkaly se před dvaceti lety v Bajkonuru a několik měsíců spolu žily na stanici Novyj Mir. Během let se staly téměř sestrami, v tom si byly velice podobné, čas-to se pohádaly, ale přesto si byly blízké. Nadja se rozhlédla a řekla: "Umístit americké a ruské obytné prostory do různých torusů byl příšerný nápad. Během celého dne spolu pracujeme, ale většinu svého volného času trávíme tady se stále stejnými tvářemi. To jenom posiluje rozdíly mezi námi."

"Možná bychom jim měli nabídnout, že si polovinu pokojů vyměníme."

Arkadij, který polykal ke kávě jeden rohlík za druhým, se k nim naklonil od vedlejšího stolu: "To nestačí," řekl, jako by se byl celou dobu účastnil jejich rozhovoru. Jeho rudý vous, který byl každým dnem rozčuchanější, byl plný drobečků. "Měli bychom vyhlásit každou druhou neděli za stěhovací den, kdy by si každý vyměnil pokoj na základě náhody. Lidé se lépe seznámí a nevytvoří se tolik klik. Také se tím zredukuje pocit vlastnictví pokojů."

"Ale mně vyhovuje pocit, že mám vlastní pokoj," řekla Nadja.

Arkadij pohltil další rohlík a žvýká se na ni zašklebil. Byl to zázrak, že prošel sítí výběrové komise.

Mája přednesla tento problém Američanům, a i když se jim Arkadijův návrh nelíbil, prostou výměnu poloviny pokojů považovali za dobrý nápad. Po řadě porad a diskusí se stěhování uskutečnilo. Stalo se to v neděli ráno a po přestěhování byla snídane trochu kosmopolitičtější. Ráno se v jídelně D vyskytoval Frank Chalmers a John Boone, ale také Sax Russell, Mary Dunkelová, Jane Blylevenová, Rya Jimenezová, Michel Duval a Uršula Kohlová.

Ukázalo se, že John Boone vstává brzy, v jídelně se objevoval ještě před Májou. "Tahle místnost je tak prostorná a vzdušná, že má člověk pocit, že je někde venku," řekl jednou, když Mája vešla do jídelny. "Je mnohem lepší než jídelna B."

"To je tím, že jsme odstranili všechnu chrom a plast," odvětila Mája. Mluvila slušně anglicky a její angličtina se den ode dne zlepšovala. "Také to chce natřít strop barvou oblohy."

"Ale ne úplně čistě modrou, že?"

"Jistě."

Typický Američan, myslela si Mája: prostý, upřímný, otevřený, uvolněný. A přitom byl tento člověk jedním z nejslavnějších lidí v historii. Byl to fakt, kterému nebylo možno se vyhnout, a přitom se zdálo, že John Boone se z něho vyvléká a zanechává ho jako hadí kůži u svých nohou. Zajímala ho chuť rohlíku u snídane nebo poslední zprávy na velké obrazovce, nikdy nehovořil o své předešlé expedici, a když někdo na to u stolu zavedl řeč, mluvil o ní, jako by se

nijak nelišila od výprav, které vykonali ostatní. Ale nebylo tomu tak a jenom jeho postoj přispíval k tomu, že když s nimi každé ráno seděl u stejného stolu, smál se Nadjiným pokulhávajícím vtipům a účastnil se všedního hovoru, bylo po nějaké době už obtížné vidět kolem něj aureolu slávy. Frank Chalmers byl zajímavější. Vždycky chodil pozdě, sedával sám u stolu a věnoval pozornost jen kávě a obrazovce. Po několika šálcích se dal do řeči s lidmi u sousedních stolů špatnou, ale funkční ruštinou. Většinou se však v jídelně D mluvilo anglicky, byla to pozornost vůči Američanům. Lingvistická situace na lodi připomínala matřjošky, panenky zapadající jedna do druhé. Angličtinu ovládali všichni, celá stovka, do toho zapadala ruština a úplně uvnitř byla řada dalších jazyků, včetně řady mezinárodních jazykových směsí. Bylo tu osm idiolingvistů; Mája je považovala za smutný druh osamělých lidí a také se jí zdálo, že jsou více orientováni k Zemi než ostatní a často s lidmi doma komunikují. Bylo poněkud zvláštní, že jejich psycholog patřil do této kategorie.

V každém případě byla na lodi všeobecně užívanou řečí angličtina a Mája si nejdřív myslela, že to je pro Američany výhodou. Pak si ale všimla, že když hovoří, všichni jim pochopitelně rozumějí, zatímco ostatní mohou přejít do svého jazyka, kdykoli se jim zachce.

Frank Chalmers byl ovšem výjimka. Mluvil pěti jazyky, což bylo víc, než ovládal kdokoli jiný na palubě. A nebál se užívat ruštinu, i když mluvil špatně. Položil otázku a pak naslouchal s pronikavou pozorností odpovědi nebo se náhle zasmál. Po mnoha stránkách to je velmi neobvyklý typ Američana, myslela si Mája. Nejdřív se jí zdálo, že je typický americký. Byl velký, hmotný, maniakálně energický, sebejistý, neklidný. Po první kávě byl i hovorný a kamarádský. Trvalo to chvíli, než si člověk všiml, jak dokáže svou kamarádství vypínat a zapínat a jak v řeči vůbec nic o sobě neodhalí.

Mája se například vůbec nic nedozvěděla o jeho minulosti, i když se snažila z něj v hovoru něco vytáhnout. Byla proto zvědavá. Měl černé vlasy, snědý obličej, oříškově hnědé oči - v každém případě to byl pěkný chlap, se svým letmým úsměvem a ostrým smíchem, kterým se podobal Majině matce. Také jeho pohled byl pronikavý, zvláště když se díval na Maju. Zřejmě odhaduje svého spolevedoucího, myslela si Mája. Choval se k ní, jako by si dobře rozuměli po dlouhé známosti, což ji zneklidňovalo vzhledem k tomu, jak zřídka spolu mluvili v Antarktidě. Byla zvyklá uvažovat o ženách jako o spojencích a o mužích jako o přitažlivých, ale nebezpečných problémech. A tak muž, který se choval jako spojenec, byl ještě problematičtější. A nebezpečný. A... ještě něco víc.

Vzpomněla si jen na jeden okamžik, kdy mu uviděla hlouběji pod kůži, bylo to ještě v Antarktidě. Když se zhroutil termální inženýr a musel být poslán na sever, přišla zpráva o tom, kdo ho nahradí. Oznámili jim k jejich velkému překvapení a vzrušení, že to bude sám John Boone, přestože na svých dřívějších výpravách dostal maximální dávku radiace. Místnost dosud hlučela nad touto novinkou, když Chalmers vešel. Kdosi mu o tom řekl a Chalmers prudce otočil hlavu a podíval se na něj. Na zlomek vteřiny uviděla v jeho očích záblesk zuřivosti, záblesk tak krátký, že si ho nebyl vůbec vědom.

To ji však na něj upozornilo. John Boone a on měli zcela jistě zvláštní vztah. Určitě to bylo pro Chalmerse těžké, byl oficiálním vedoucím americké skupiny a dokonce měl hodnost kapitána - ale Boone se svým hezkým plavým zevnějškem a aureolou toho, co dokázal, měl jistě víc přirozené autority - zdál se být skutečným vůdcem Američanů, a tak Frank Chalmers vypadal jako jeho příliš aktivní podřízený, který provádí Boonovy nevyslovené příkazy. To nemuselo být nijak příjemné.

Jsou staří přátelé, řekli Maje, když se zeptala. A i když je bedlivě pozorovala, viděla jen málo známek přátelství. Na veřejnosti spolu mluvili zřídka a nezdálo se, že by se navštěvovali v soukromí. A tak když byli spolu, pozorovala je tím více, aniž by si vůbec uvědomovala proč - logika situace to zřejmě vyžadovala. Kdyby byli doma v Glavkosmosu, mělo by strategický smysl vrazit mezi ně klín, ale tady o tom neuvažovala. Bylo toho hodně, o čem Mája vědomě nepřemýšlela.

Přesto je pozorovala. Jednoho rána vešla do jídelny D na snídani Jane Blylevenová se svými videobrýlemi. Byla hlavní reportérkou americké televize a často procházela lodí s nasazenými videoskly, rozhlížela se kolem sebe, pronášela komentář, shromažďovala příběhy a vysílala je domů, kde, jak prohlásil Arkadij, budou "přežvýkány a vyvrhnuty k velkému uspokojení těch dětí".

Samozřejmě že to pro ně nebylo nic nového. Pozornost médií byla dobře známou součástí života každého astronauta a během výběrového procesu se už dříve často octli v centru jejich zájmu. Ted' však byli čerstvým materiálem pro rozsáhlé programy, mnohem oblíbenější než jakýkoli program předtím. Miliony diváků je pozorovalo jako nějaký seriál, a to některým z nich vadilo. Takže když se Jane usadila ke stolu se svými elegantními brýlemi s optickými vlákny v rámečcích, ozval se z několika stran nesouhlas. Na druhém konci stolu se hádala Ann Claybornová se Saxem Russel-lem, aniž by si byli vědomi ostatních.

"Bude to trvat léta, než najdeme všechno, co tam je. Desítky let. Na Marsu je právě tolik země jako na naší planetě, s unikátní geologií a chemií. Musíme ji napřed důkladně prozkoumat, než ji začneme měnit."

"Změníme ji už jen tím, že tam přistaneme," odmítl Russell mávnutím ruky Anniny námitky, jako by to byly pavučiny, které mu uvízly na tváři. "Rozhodnutí odletět na Mars je jako první část věty a celá věta zní -"

"Vem, vidi, vid."

Russell pokrčil rameny. "Pokud to stavíš takhle -"

"Saxi, ty mrňousi," řekla Ann se rty podrážděně sevřenými. Byla to žena se širokými rameny a hřívou hnědých vlasů, geoložka s pevnými názory, s níž se dalo jen těžko diskutovat. "Podívej se, Saxi. Mars je svébytné místo. Můžeš provádět svoje hry se změnou klimatu na Zemi, tam by to bylo zapotřebí. Nebo to zkus na Venuši. Ale nemůžeš prostě vygumovat tři miliardy let starý povrch planety."

Russell odehnal rukou další pavučiny. "Je mrtvá," řekl prostě. "Kromě toho to není v naší kompetenci. Rozhodovat o tom nebudeme my."

"Rozhodování o těchto věcech nám nikdo nesmí vzít," řekl Arkadij ostře.

Jane se dívala z jednoho na druhého a všechno zaznamenávala. Ann se rozčílila a zvýšila hlas. Mája se rozhlédla a viděla, že Frankovi se tato situace přestává líbit. Kdyby však hádku přerušil, viděly by miliony diváků, že nechce, aby byli svědky rozporů mezi kolonisty. Místo toho se podíval přes stůl na Boona a zachytil jeho pohled. Výměna pohledů byla tak rychlá, že Mája jen mžikla.

Boone řekl: "Když jsem tam byl naposled, měl jsem dojem, že to tam vypadá jako na Zemi."

"Až na dvě stě stupňů Kelvina," řekl Russell.

"Jistě, ale vypadalo to tam jako na Mojavské poušti nebo v Dry Valleys. Když jsem se poprvé rozhlédl po Marsu, zjistil jsem, že stále pátrám po těch mumifikovaných tuleních, které nalézáme v Dry Valleys."

A tak to šlo dál. Jane se k němu obrátila a znechucená Ann popadla svůj šálek a odešla.

Když se pak Mája zamyslela, snažila se vybavit si pohled, který si Boone a Chalmers vyměnili. Bylo to něco jako tajný kód nebo soukromý jazyk vymyšlený identickými dvojčaty.

Týdny mijely a každý den začínal poklidnou snídaní. Dopoledne byla rušnější. Všichni měli svůj plán práce, i když někdo jí měl víc než druhý. Frank měl práce nad hlavu, ale tak to měl rád, miloval maniakální aktivitu. Takové množství práce však vůbec nebylo zapotřebí: měli za úkol zůstat naživu a v dobré formě, udržovat provoz na lodi a připravovat se na Mars. Provoz na lodi sahal od složitého programování a nutných oprav až po tak jednoduché úkony jako bylo přinášení zásob ze skladu nebo odnášení odpadků k recyklovačům. Biosférický tým trávil spoustu času na farmě, která zaujímala velké části torusů C, E a F -všichni na palubě měli na farmě své úkoly. Většinu z nich tato práce těšila a někteří se sem vraceli i ve svém volném čase. Všichni museli podle nařízení lékaře trávit denně tři hodiny cvičením na šlapacím kole, eskalátoru, nebo v přístrojích se závažími. Tato cvičení měli někteří rádi, někteří je snášeli a někteří jimi opovrhovali, zřejmě podle temperamentu, ale i ti, kteří tvrdili, jak je nenávidí, končili svá cvičení ve viditelně (a také změřitelně) lepší náladě. "Endorfin beta je ta nejlepší droga," tvrdil Michel Duval.

"Což je štěstí, protože žádnou jinou nemáme," odvětil John Boone.

"Je tu kofein..."

"Ten mě uspává."

"Alkohol..."

"Po tom mě bolí hlava."

"Prokain, darvon, morfium -"

"Morfium?"

"V palubní lékárně. Ne pro veřejnost."

Arkadij se zasmál. "Asi onemocním."

Inženýři včetně Maji trávili mnoho dopolední nacvičováním simulovaných situací. To se konalo nahoře v řídicí kabině v torusu B, kde byly nejnovější obrazové syntetizéry. Simulace byly tak dokonalé, že mezi nimi a skutečností byl jen málo viditelný rozdíl. Tím ztrácely na zajímavosti. Standardní přístup k orbitálnímu posunu opakovaný každý týden se stal tak nudným, že ho pojmenovali "mantra test" a otravoval by každou posádku.

Někdy však byla i nuda lepší než jiná alternativa. Specialistou na tyto tréninky byl Arkadij a měl perversní talent navrhnout tak obtížné problémy, že málem všechny zničily. Testy byly tak podivně nepříjemné, že Arkadij nebyl mezi svými oběťmi nijak oblíbený. Náhodně střídal problémové testy s mantrou, ale stále častěji se uchyloval k problémům.

"Blížili se k Marsu" a najednou začala svítit červená světla a houkat sirény a loď se octla v potížích. Jednou do nich narazila planetesimála o váze asi patnácti gramů a zanechala v jejích žáruvzdorném ochranném štítu trhlinu. Sax Russell vypočítal, že šance srazit se s něčím větším než jeden gram může nastat jednou za sedm tisíc let cesty, ale nic naplat, stalo se, pohotovost!, adrenalin jim koloval v žilách, i když nad tím nápadem ohrovovali nos, rychle běželi nahoru a oblékali se do skafandrů, aby se dostali ven a ucpali trhlinu dřív, než doletí do atmosféry Marsu a shoří na prach.

Slyšeli Arkadijův hlas ve svých telefonech: "To bylo pomalu! Všichni jsme mrtví!"

To byl jeden z těch lehčích testů. Ty ostatní... Kosmická loď byla kupříkladu řízena systémem, při kterém piloti zásobovali počítače instrukcemi a ty je pak měnily v aktuální úkony potřebné pro dosažení určitých výsledků. Tak to také bylo správné, protože když se takovou rychlostí blížili ke gravitační masě jako byl Mars, člověk nemohl cítit nebo předvídat, co bude

třeba k docelení žádoucího efektu. Takže žádný z nich nebyl letcem jako je třeba pilot řídicího letadla. Nicméně Arkadij často změnil celý ten rozsáhlý masivní systém právě ve chvíli, kdy se blížili ke kritickému okamžiku (takové selhání, jak říkal Russell, se mohlo přihodit jedna ku deseti miliardám možností), a tak museli všechno převzít, řídit plavidlo mechanicky a pozorovat, jak se na monitory snáší oranžový vizuální obraz Marsu na černém pozadí. Mohli buď letět dál, pak uhnout do hlubokého vesmíru a zemřít pomalou smrtí, anebo mohli narazit rovnou do planety a zemřít okamžitě. V druhém případě museli dávat pozor, aby se konečný náraz odehrál v rychlosti 120 kilometrů za sekundu. Mohla to být také mechanická závada: na hlavních raketách, na stabilizačních raketách, na počítačovém hardwaru nebo softwaru, na umístění žáruvzdorného štítu, všechno muselo během přibližování pracovat naprosto dokonale. Selhání těchto systémů bylo nejpravděpodobnější - v rozsahu, jak řekl Sax (i když ostatní měli pochybnosti o jeho výpočtech rizik), jednou za deset tisíc přiblížení.

Takže to zkoušeli znovu a červená světla planula a oni sténali a prosili raději o mantra test, i když zčásti nové úkoly vítali. Když se jim podařilo přežít mechanickou závadu, byli ohromně šťastní - byl to zlatý hřeb týdne. Jednou John Boone úspěšně zabrzdl manuálně s jedinou fungující hlavní raketou a dosáhl bezpečného milisekundového oblouku jedinou možnou rychlostí. Nikdo tomu nemohl uvěřit. "Měl jsem štěstí," řekl Boone, když se tento jeho čin probíral u večere.

Většina Arkadijových problémových testů skončila nezdarem, což znamenalo pro všechny smrt. Ať už byly

simulované nebo ne, byli tím ovlivněni, stávali se trochu střízlivějšími, i když se na Arkadije zlobili, že tyto testy vynalezl. Jednou opravili v řídicí kabině všechny monitory právě včas, aby na obrazovkách uviděli, jak je loď zasažena malým asteroidem, který prorazil plášť a všechny je zabil. Jednou Arkadij jako člen navigačního týmu udělal "chybu" a zadal počítačům instrukci, aby zvýšily rotaci, místo aby ji snížily. "Jsme přitlačeni k zemi šesti g!" křičel v předstírané hrůze a tak se museli půl hodiny plazit po zemi a předstírat, že opravují chybu, když každý z nich váží půl tuny. Jakmile se jim to podařilo, vyskočil Arkadij ze země a začal je odstrkovat od kontrolního monitoru. "Co to ksakru děláš?" křičela Mája.

"Zbláznil se," řekla Jane.

"Simuluje, že se zbláznil," opravila ji Nadja. "Musíme vymyslet -" a obíhala kolem Arkadije, "jak zacházet s někým, kdo se v řídicí kabině zblázní!"

Což byla bezpochyby pravda. Ale viděli, jak Arkadij obrací oči v sloup, a aniž by jevil sebemenší známky, že je poznává, beze slova na ně útočí. Všem pěti dalo práci, aby ho přemohli, a Jane a Phyllis Boylová byly pohmožděny jeho ostrými lokty.

"No a co?" řekl později u večeře se zkřivenou tváří, protože mu otékal ret. "Co když se to skutečně stane? Žijeme tady v neustálém napětí a čím více se budeme blížit k cíli, tím to bude horší. Co když se někdo zblázní?" Obrátil se k Russelovi se širokým úsměvem. "Jaké jsou na to šance?" a začal zpívat se slovanskokaribským přízvukem jamajskou píseň: "Ach to je napětí, takové napětí..."

A tak to zkoušeli znovu a znovu a snažili se brát testy co nejvážněji, i útok domorodých Mart'anů nebo výbuch v torusu H způsobený "výbušninou omylem instalovanou při konstrukci lodě", nebo změnu směru oběžné dráhy Phobosu na poslední chvíli. Účinkování v méně přijatelných scénářích mělo někdy v sobě černý humor a když Arkadij přehrával některé své videozáznamy při večerní zábavě, lidé se vždycky svíjeli smíchy.

Pokud jde o ty přijatelnější testy... pokračovaly dál každé dopoledne. A přes různá řešení, přes protokoly o nalézání řešení, neustále se čas od času vyskytoval pohled na rudou planetu, jak se k ní blíží nepředstavitelnou rychlostí 40 000 kilometrů za hodinu, až zaplní celou obrazovku, pak obraz zmizí a na bílém podkladě se objeví malá černá písmena: Kolize.

Letěli na Mars po Hohmannově elipse typu II, což byl pomalý, ale výhodný kurs, který byl vybrán mezi ostatními alternativami hlavně proto, že když byla loď hotova, nacházely se obě planety ve vhodné vzájemné pozici, kdy byl Mars asi čtyřicet pět stupňů před Zemí na rovině ekliptiky. Během cesty poletí jenom něco přes polovinu vzdálenosti kolem Slunce a setkají se s ním o tři sta dní později. Což bude den jejich zrození, říkala Hiroko.

Psychologové doma se domnívali, že by stálo za to čas od času měnit prostředí, aby naznačovalo běh ročních období na Aresu. Délka dní a nocí, počasí a okolní barvy měly být proto střídány. Někteří tvrdili, že by v době jejich přistání mělo být období žní, jiní si mysleli, že by to mělo být počínající jaro. Nakonec se po krátké debatě hlasováním stanovilo, že začnou svou cestu v časném jaru, tak aby na lodi prožili raději léto než zimu, a jak se budou blížit k Marsu, barvy na lodi se změní v podzimní tóny samotného Marsu, což bude vhodnější než světlá zeleň a pastelové odstíny květů, které zanechali tak daleko za sebou.

A tak v prvních měsících, když skončili se svými dopoledními povinnostmi na farmě nebo v řídicí kabině, anebo když se potáceli po Arkadijových vesele sadistických simulacích, vkročili do jara. Stěny byly ověšeny světlé zelenými panely nebo obrovskými fotografiemi kvetoucích azalek, jakarand nebo třešní. Ve velkých místnostech farmy svítil ječmen a hořčice jasnou žlutí květů, a ekosystém lesa spolu s pěti parkovými místnostmi byl nácpan stromy a keři v období jejich jarního cyklu. Mája milovala pestré jarní květy a když splnila své povinnosti, učinila část svých cvičení procházku lesem, který měl svažité terén a stromy byly tak hustě vedle sebe, že nebylo vidět z jednoho konce místnosti na druhý. Často tady potkávala Franka Chalmerse, který tu trávil své krátké přestávky v práci. Říkal, že má rád jarní olistění, ale přitom se na ně nikdy ani nepodíval. Procházeli se tu spolu, mluvili nebo mlčeli, jak se jim chtělo. Když hovořili, nebylo to o ničem důležitém, Frank netoužil po tom, aby diskutovali o své práci vedoucích expedice. Máje to připadalo divné, i když nic neřekla. Nevykonávali však přesně stejnou práci, což byl možná důvod jeho zdrženlivosti. Majino postavení bylo spíše neformální a nehierarchické - kosmonauti si byli mezi sebou obvykle rovni, to byla tradice už od dob Koroljova. Americký vesmírný program byl spíš založen na vojenské bázi, dokonce i s hodnostmi. Zatímco Mája byla pouhý koordinátor ruského kontingentu, Frank byl kapitán Chalmers a dalo se předpokládat, že ve stejném smyslu jako v námořnictvu dřívějších dob.

Jestli mu tato autorita práci ulehčuje nebo ne, neřekl. Někdy hovořil o ekologii, drobných technických problémech nebo o no-vinkách z domova. Ještě častěji se však zdálo, že se mu chce jen tiše kráčet po jejím boku. A tak spolu mlčky chodili nahoru a dolů po úzkých pěšinách mezi hustými křovinami, borovicemi, osikami a břízami. Vládl mezi nimi pocit spříznění, jako kdyby byli staří přátelé, nebo jako kdyby se jí Frank nesměle dvořil.

Když o tom jednou Mája přemýšlela, napadlo ji, že vzletnout s Aresem na jaře byla asi chyba. Octli se tady v mezokosmu plující jarem, všechno kvetlo a rostlo, zelené a rozmařilé, vzduch voněl květinami a vál tu větřík, dny se prodlužovaly a byly teplejší, všichni byli v košilích a šortkách, stovka zdravých živočichů v uzavřených prostorách, stovka jedinců, kteří jedli, cvičili, sprchovali se, spali. Samozřejmě že to vyžadovalo sex.

Nebylo to nic nového. Mája měla už pár zvláštních zkušeností se sexem ve vesmíru, hlavně během svého druhého pobytu na stanici Novyj Mir, kdy s Jurijem a Jelím a Irinou vyzkoušeli všechny možné beztlížné varianty, jichž bylo neskutečně mnoho. Teď to bylo ale něco jiného. Byli starší a zůstanou spolu navždycky. "Všechno je docela jiné v uzavřeném prostoru," říkala často Hiroko v jiné souvislosti. Myšlenka, že by mohli setrvat na přátelské bázi, byla v NASA hluboce zakořeněná. Ze 1 348 stránek svazku sestaveného v NASA a nazvaného Mezilidské vztahy cestou na Mars byla sexu věnována jen jediná stránka. Říkalo se tu, že jsou něco jako kmen s rozumnými tabu zamezujícími páření uvnitř kmene. Rusové se tomu dosyta nasmáli. Američané byli tak prudérní. "Nejsme žádný kmen," řekl Arkadij, "jsme

svět."

A bylo jaro. Na palubě byly manželské páry, které se svými vztahy nijak netajily. V torusu E byl plavecký bazén a sauna a vířivá lázeň. Když se koupali společně, užívali, opět kvůli Američanům, plavky, ty ale nijak nepomáhaly. Přirozeně že k sexu začalo docházet. Mája se dozvěděla od Nadii a Ivany, že ke schůzkám často dochází v "bublině" v klidných nočních hodinách - ukázalo se, že hodně astronautů a kosmonautů si beztížný stav oblíbilo. Pro ty, kteří o tento stav nijak nestáli, bylo v lese a v parcích mnoho vhodných úkrytů. Parky byly navrženy tak, aby dávaly lidem pocit samoty. Kromě toho měl každý z nich zvukotěsný pokoj sám pro sebe. Bylo tedy možné, aby dvojice, která se nechtěla stát předmětem klepů, byla ve svém vztahu velice diskrétní. Mája si byla jista, že toho probíhá mnohem víc, než se všeobecně ví.

Cítila to. Nepochybovala, že to cítí i ostatní. Tiché rozhovory dvojic, výměny míst u stolů při jídle, rychlé pohledy, nenápadné úsměvy, ruce dotýkající se ramen nebo loktů, když se dva míjeli - ano, bylo to tak. Způsobovalo to v ovzduší určité napětí, které bylo jen zčásti příjemné. Antarktické obavy se objevily znovu. Kromě toho tu bylo jen omezené množství potenciálních partnerů. Vznikal z toho pocit, že by mohlo posléze dojít k něčemu podobnému jako ve hře "škatule, škatule, hejbejte se".

Mája však měla ještě další problém. Rusům se vyhýbala víc než ostatním, protože v jejich případě to bylo, jako by museli spát se šéfem. Bála se toho, protože si dobře pamatovala, jaké to bylo, když to musela dělat sama. Kromě toho žádný z nich... Arkadij ji sice přitahoval, ale jinak ho neměla v oblíbě a on také žádný zájem neprojevil. Jeliho znala po této stránce už z dřívějška, teď to byl jen kamarád. O Dimitrije nestála, Vlád byl postarší muž, Jurij nebyl její typ, Alex byl Arkadijův nohsled... a tak dále a tak dále.

A pokud šlo o Američany nebo ostatní, to byl jiný problém. Jiná kultura, jak by to mohlo dopadnout? Zůstávala proto sama. Ale myslela na to. Když se občas ráno probudila, nebo když skončila s prací, pocítila vlnu touhy, která ji vyplavila na břeh postele nebo sprchy s pocitem osamění.

Jednoho rána, po zvlášť trýznivém testu, který málem zvládli, ale pak neuspěli, narazila v lese na Franka Chalmerse. Odpověděla mu na pozdrav a potom kráčeli asi deset metrů do hloubi lesa a zastavili se. Byla jen v šortkách a tílku, bosá, zpocená a zrudlá z té šílené simulované situace. Frank byl také v šortkách a tričku, zpocený a uprášený z práce na farmě. Náhle se zasmál svým ostrým smíchem a dotkl se její paže dvěma prsty. "Vypadáš dnes velice šťastně," řekl s letmým úsměvem.

Byli vedoucími dvou polovin jedné expedice. Byli si rovni. Vztáhla ruku, aby se dotkla jeho ruky, a to stačilo. Opustili stezku a vešli do houští. Zastavili se, aby se políbili, a protože uplynulo tolik času od jejího posledního polibku, připadal jí trochu zvláštní. Frank zakopl o kořen a tiše se zasmál tím tajeným smíchem, který v Maje vzbuzoval mrazení, dokonce strach. Posadili se na jehličí a přivinuli se k sobě jako studenti, kteří se muchluji v parku. Zasmála se. Vždycky dávala přednost rychlému přístupu k věci, byl to způsob, jak mohla muže odmítnout, když chtěla. Začali se milovat a po nějakou dobu ji ovládla vášeň. Když bylo po všem, uvolnila se a těšila se z pocitu doznívání. Pak to začalo být podivné - nevěděla, co má říci. Bylo v něm stále ještě něco tajemného, jako by něco skrýval i při milování. A co bylo horší, za jeho rezervovaností vycítila něco jako triumf, jak kdyby on vyhrál a ona prohrála. Byl to ten puritánský rys u Američanů, ten pocit, že sex je něco špatného a ženy se k němu musí přimět lstí. Tak se trochu stáhla, podrážděná tajeným samolibým výrazem na jeho tváři.

Nicméně byli tak říkajíc spolustarostové. Takže kdyby vycházeli z toho, že jsou si rovni...

Chvilí přátelsky hovořili a než odešli, dokonce se ještě jednou milovali. Nebylo to však stejné jako poprvé, byla zneklidněná. V sexu toho bylo tolik, co přesahovalo racionální analýzu. Mája u svých partnerů vždycky pocítovala něco, co nemohla analyzovat, ale ani vyjádřit. Vždycky však jí ten pocit buď vyhovoval nebo ne, o tom nebylo pochyb. Když se podívala na Frankovu tvář po prvním milování, věděla hned, že něco není v pořádku. Měla velice nepříjemný pocit. Překvapilo ji to.

Chovala se k němu však přívětivě a láskyplně. Nebylo by správné se ho v takové chvíli zbavit, nikdo by něco takového nikdy neodpustil. Vstali, oblékli se a vrátili se do torusu D, kde jedli večeři u stejného stolu s ostatními a kde bylo na místě chovat se odtazité.

V následujících dnech po jejich setkání zjistila, že se k němu chová chladně a vyhýbá se možnosti zůstat s ním sama. Překvapilo ji to a rozladilo. Nebylo to správné a nebylo to něco, co by chtěla. Byla by mnohem raději, kdyby to mohla cítit jinak, a jednou nebo dvakrát si opět spolu vyšli sami, a když se sexem začal, milovala se s ním a přála si, aby to fungovalo. Myslela si, že snad předtím udělala nějakou chybu nebo nebyla v tom správném rozpoložení. Ale bylo to vždycky stejné, vždycky se mu objevil na tváři ten samolibý úsměv vyjadřující "Tak jsem tě dostal!", který tak nenáviděla. Představoval tu nechutnou dvojí morálku puritánů.

A tak se mu vyhýbala ještě víc, aby se opět nedostala do situace, kdy by s tím mohl začít. Pomalu začal chápat její snahu. Jednou odpoledne se jí zeptal, jestli by s ním nešla na procházku do lesa, a když odmítla předstírajíc únavu, přeběhl mu po tváři stín překvapení; jako by si najednou nasadil masku. Měla pocit provinění, protože to nedovedla vysvětlit ani sama sobě.

Aby ho smířila se svým nevysvětlitelným odstupem, chovala se k němu velice přátelsky a upřímně, pokud byla v bezpečí. Jednou nebo dvakrát mu nepřímou naznačila, že pro ni jejich schůzky byly jen jakýmsi potvrzením přátelství, něčím, co dělala stejně i s ostatními. Musela mu to všechno vysvětlit zahaleně a je možné, že to pochopil špatně. Po prvním záblesku pochopení byl pouze zmatený. Jednou, když odcházela ze skupiny dřív než ostatní, všimla si, že na ni vrhl rychlý pohled. Potom už byl jen rezervovaný a odtazitý. Nikdy však nebyl skutečně rozrušený, nikdy nenaléhal nebo za ní nepřišel, aby si o tom pohovořili. To však byla součást problému. Nechtěl s ní mluvit o takových věcech. Možná že se stýkal s jinými ženami, s Američankami, bylo to těžké poznat. Držel se zpátky. Ale bylo to... zvláštní. Mája se rozhodla, že skoncuje s přímočarým sexem, ať už ji to rozrušuje nebo ne. Hiroko měla pravdu: v uzavřeném

prostoru bylo všechno jiné. Pro Franka to bude těžké (pokud mu na ní záleží), nicméně ji v tomhle ohledu poučil. Nakonec se rozhodla, že mu to vynahradí tím, že budou dobří přátelé. Tolik se o to snažila, že jednou, asi o měsíc později, to dospělo tak daleko, že si myslel, že ho opět svádí. Seděli s nějakými lidmi dlouho do noci a bavili se, seděla vedle něho, a tak zřejmě získal nesprávný dojem, šel s ní do torusu D ke koupelnám a hovořil tím svým milým způsobem, který vždycky na začátku schůzky užíval. Mája byla sama ze sebe zhnusená. Nechtěla vypadat jako nějaká přelétavá ženská, a v téhle situaci, ať už to skončí jak chce, to vyjde nastejno. A tak s ním šla, protože to bylo lehčí než nějaké vysvětlování a protože část její bytosti po milování toužila. Milovala se s ním, nespokojená sama se sebou a rozhodnutá, že to je naposled. Něco jako dárek na rozloučenou, který způsobí, že celá příhoda bude pro něj hezkou vzpomínkou. Byla vášnivější než kdy jindy, chtěla mu způsobit potěšení. A pak, právě než dospěla k orgasmu, se mu podívala do tváře a bylo to, jako by se dívala do prázdných oken neobydleného domu. To bylo naposled.

?v pro rychlost, delta pro změnu. Ve vesmíru je to měrná jednotka pro změnu rychlosti, která je potřebná pro přemístění se z jednoho místa na druhé- tedy míra energie k tomu nutné.

Všechno se už pohybuje. Avšak dostat něco z pohybujícího se povrchu Země na oběžnou dráhu kolem ní, to vyžaduje minimum ?v deseti kilometrů za sekundu. Opustit oběžnou dráhu Země a letět k Marsu vyžaduje minimum ?v 3,6 kilometrů za sekundu. Obletět Mars a přistát na něm vyžaduje ?v asi jeden kilometr za sekundu. Nejtěžší část je opustit Zemi, protože obsahuje nejsilnější gravitaci. Vystoupit po příkrém oblouku časoprostoru chce obrovskou sílu, která změní směr enormní setrvačností.

Historie má také setrvačnost. Ve čtyřech dimenzích časoprostoru částice (nebo události) míří jedním směrem. Ma-tematici, kteří to chtějí ukázat, kreslí na grafech to, čemu říkají "světočáry". V záležitostech lidí tvoří individuální světočáry hustou spleť vinoucí se z temnot prehistorie a táhnoucí se časem: kabel velikosti Země otáčející se kolem Slunce na dlouhé zakřivené dráze. Ten kabel ze spletených světočar je historie. Když vidíme, kde byl, je jasné, kam směřuje - je to záležitost prosté extrapolace. Kolik ?v by bylo třeba, aby bylo možné uniknout historii, uniknout té mocné setrvačnosti a vybojovat nový kurs? Nejtěžší ze všeho je opustit Zemi.

Tvar Aresu se blížil svým uspořádáním realitě. Prázdný prostor mezi Zemí a Marsem se Maje zdál být dlouhou řadou válců, ve spojích ohnutých v pěta-čtyřicetistupňovém úhlu. Kolem torusu C byla běžecská dráha, a když po ní Mája běhala, na každém spoji zvolnila běh a naplnila svaly na nohou vzhledem k zvýšené námaze v zatáčkách o 22,5 stupně a najednou viděla celou délku dalšího válce. Svět se jí poněkud zúžil.

Možná proto, aby se to vykompenzovalo, se lidé stávali nějak většími. Proces odkládání jejich antarktických masek pokračoval, a každou chvíli někdo ukázal nějaký nový a dosud neznámý charakterový rys. Všichni, kdo si toho všimli, se cítili mnohem svo-bodnější a tento pocit způsoboval, že se odhalovaly jejich další skryté rysy. Jednoho nedělního rána oslavili křesťané na palubě, kterých bylo asi tučet, Velikonoce v kupoli. Doma na Zemi byl duben, avšak na Aresu byli uprostřed léta. Po bohoslužbě přišli dolů do jídelny D na pozdní snídani. Mezi nimi byli Jurij, Rya, Edvard a Mary. U jednoho stolu seděli a pili kávu a čaj Mája, Frank, John, Arkadij a Sax. Mezi jejich stolem a ostatními probíhal rušný rozhovor a zpočátku jen Mája a Frank slyšeli, co říká John Phyllis Boylové, geoložce, která vedla bohoslužbu.

"Chápu ideu vesmíru jako superbytosti a chápu i to, že veškerá jeho energie jsou myšlenky této bytosti. Ale pokud jde o Ježíšův příběh..." John zavrtěl hlavou.

"A ty ten příběh skutečně znáš?" zeptala se Phyllis.

"Byl jsem vychován jako protestant v Minnesotě," řekl krátce John. "Připravoval jsem se na konfirmaci a tak mi celou tu věc vtloukli do hlavy."

A to je také důvod, proč se pouští do takovýchto diskusí, pomyslela si Mája. Tvářil se nepříjemně, tak jak ho Mája ještě nikdy neviděla, a tak se naklonila a soustředila se na jejich rozhovor. Pohlédla na Franka. Díval se zamýšleně do svého šálku, ale Mája si byla jistá, že naslouchá.

John řekl: "Musíš si uvědomit, že evangelia byla napsána desítky let po té události lidmi, kteří se s Ježíšem nikdy nesetkali. Existují ještě jiná evangelia, která ukazují jiného Ježíše, evangelia, která byla vyňata z bible politickým vývojem ve třetím století. Ježíš je tedy ve skutečnosti literární postava, politická konstrukce. O tom člověku nic nevíme."

Phyllis zavrtěla hlavou: "To není pravda."

"Ale ano," namítal John. Nato Sax a Arkadij vzhledli od vedlejšího stolu. "Podívej se, historie to velice jasně vysvětluje. Monoteismus je systém víry, který se objevuje v dávné pastevecké společnosti. Čím více byli lidé závislí na stádech, tím více věřili v boha pastýře. Je to přesná korelace, můžeš ji zmapovat a uvidět. Bůh byl vždycky muž, protože ta společnost byla patriarchální. Existuje výzkum - archeologický a antropologický - který to zřetelně vysvětluje. Jak k tomu došlo a jaké potřeby to splňovalo."

Phyllis se na něj s úsměvem dívala. "Nevím, co bych ti na to, John, řekla. To přece vůbec není záležitost historie, to je záležitost víry."

"Ty věříš v Ježíšovy zázraky?"

"Zázraky nejsou to, na čem záleží. Není to ani církev nebo dogmata. Na čem záleží je Ježíš sám."

"Ale vždyť je to jen literární výtvar," opakoval John tvrdohlavě. "Někdo jako Sherlock Holmes nebo Osamělý jezdec. Ale tys mi neodpověděla na mou otázku, jestli věříš v zázraky."

Phyllis pokrčila rameny. "Domnívám se, že sama existence vesmíru je zázrakem. Vesmír a všechno, co v něm je. Můžeš to popřít?"

"Samozřejmě," řekl John. "Vesmír prostě je. Já zázrak definuji jako něco, co odporuje známým fyzikálním zákonům."

"Jako cesta k jiným planetám?"

"Ne. Jako probouzení mrtvých."

"Doktoři to dělají denně."

"Doktorům se to ještě nikdy nepodařilo."

Phyllis byla v rozpacích. "Nevím, co bych ti na to řekla, John. Jsem trochu překvapena. Neznáme všechno a tvrdit, že ano, je drzost. Stvoření vesmíru je tajemstvím. Dát něčemu jméno "Velký třesk" a pak tvrdit, že tím je to vysvětleno, nemá logiku ani správné myšlení. Kromě tvého rozumového vědeckého myšlení existuje obrovská oblast vědomí, oblast mnohem důležitější než věda. Víra v Boha je její součástí. Domnívám se, že ji člověk buď má nebo nemá." Vstala.

"Doufám, že také jednou uvěříš." A odešla z místnosti.

Po chvíli ticha John povzdychl. "Promiňte mi, přátelé. Někdy mne to ještě popadne."

"Kdykoliv řekne vědec, že je křesťan," prohlásil Sax, "považuji to za prohlášení z oblasti estetiky."

"Bylo by krásné, moci tomu věřit," řekl Frank stále se dívaje do šálku.

Sax řekl: "Mají pocit, že postrádáme duchovní dimenzi života a pokoušejí se ji získat užíváním pořád stejných prostředků." Mžikl svým sovím způsobem a tvářil se, že problém se vyřeší, když se definuje.

"Ale to sem vnáší tolik absurdit!" zvolal John.

"Ty prostě nemáš víru," řekl Frank, aby ho popíchl.

John ho ignoroval. "Phyllis patří mezi lidi, kteří pracují v laboratoři jako mezci - měli byste ji vidět, jak důkladně prověřuje údaje svých kolegů - a najednou se změni v někoho docela jiného a užívá v diskusi všemožných triků, vytáček a všelijakých idejí plných nejasností."

"Ty zkrátka nemáš dost víry!" opakoval Frank.

"Taky doufám, že ji nikdy nebudu mít. Ohlupuje to, je to jako bys dostal kladivem do hlavy."

John pak vstal a šel se svým tácem do kuchyně. Ostatní se na sebe v tichu dívali. Musel to být velice slabý konfirmační ročník, pomyslela si Mája. Bylo jasné, že ostatní stejně jako ona nevěděli nic o tomto povahovém rysu jejich hrdiny. Kdoví, co se ještě o něm nebo o komkoli jiném tady dozvědí?

Zpráva o hádce mezi Phyllis a Johnem se brzy rozléla po celé posádce. Maju zajímalo, kdo tuto zprávu roznáší. Nezdálo se, že by John nebo Phyllis o tom chtěli mluvit s ostatními. Pak jednoho dne uviděla Franka a Hiroko, která se smála něčemu, co ji vyprávěl. Když je mījela, zaslechla, jak Hiroko říká: "V tomhle ohledu má Phyllis pravdu. Nevíme zdaleka, proč je všechno tak, jak to je."

Byl to tedy Frank. Rozladění mezi Johnem a Phyllis mu vyhovuje a on ho podporuje. Celá záležitost nebyla tak triviální, jak se zdálo. Otázka víry byla stále ještě v Americe i jinde mocnou silou. Kdyby se doneslo dolů na Zemi, že John Boone není věřícím křesťanem, mohlo by mu to uškodit. A to by byla pro Franka výhoda. Všichni z nich se objevovali na Zemi v médiích, ale když se člověk díval pozorně, zjistil, že někdo se objevuje častěji, takže to vypadá, že je důležitější osobou. Asociaci se pak stával skutečně důležitějším. Do této skupiny patřili Vlád a Uršula (kteří, jak se domnívala, byli touhle dobou už něco víc než přátelé), Frank a Sax - ti všichni byli již známí a slavní vědci ještě předtím, než byli vybráni - ale nikdo z nich se tak neproslavil jako John. Kdyby na Zemi došlo k tomu, že by účta k jeho osobě vzala za své, mohlo by to také mít vážný důsledek pro jeho postavení na Aresu.

Měli pocit, jako by byli uzavřeni v hotelu, který nemá východy, a dokonce ani žádné balkony. Jejich sklíčenost, která vznikla v důsledku tohoto hotelového způsobu života, vzrůstala. Byli na palubě teprve čtyři měsíce, což byla necelá polovina cesty. Jejich tak pečlivě naplánované prostředí a každodenní fyzická cvičení jim nijak nepomáhala. Konec cesty se zdál být v nedohlednu.

Pak jednoho rána, když letový tým č.2 plnil jeden z Arkadijových problémových testů, se na několika obrazovkách najednou rozsvítila červená světla.

"Na solárních monitorovacích přístrojích se objevila erupce na Slunci!" zvolala Rya.

Arkadij rychle vstal. "To jsem neudělal já," řekl a naklonil se nad nejbližší obrazovku. Vzhlédl, podíval se na skeptické tváře svých kolegů a zašklebil se.

"Lituji, přátelé, ale tentokrát je to doopravdy."

Spěšná zpráva z Houstonu to potvrdila. Mohl by ji také nasimulovat, ale už mířil k nejbližšímu žebříku a ať už to byl fakt nebo ne, museli ho následovat.

Nakonec, erupce na Slunci byla věc, kterou už mnohokrát nacvičovali. Každý měl svůj úkol a někteří jej museli splnit ve velmi krátké době, a tak běhali po torusech, kleli a snažili se neplést se jeden druhému do cesty. Vyžadovalo to spoustu práce, protože ochrana před zářením byla velice komplikovaná a ne zcela zautomatizovaná. Když vlekli velké podnosy s rostlinami do ochranného krytu, Jane zvolala: "To je jeden z Arkadijových testů?"

"Tvrdí, že ne."

"Kecy!"

Opustili Zemi v době, kdy nastalo v jedenáctiletém cyklu sluneční činnosti minimum, a to zejména proto, aby se vyhnuli rozsáhlejším erupcím na Slunci. A přece k tomu došlo. Měli půl hodiny času, než k nim dorazí první vlna radiace, a ne víc než hodinu, než ji bude následovat ta opravdu vážná.

Ve vesmíru může docházet k takovým příhodám, stejně samozřejmě jako k explozím, nebo stejně nepředvídatelně jako k zemětřesením, ale tato samozřejmost nijak nesouvisí s tím, jak jsou nebezpečné. Smysly členů posádky by nikdy nepostřehly, že se k nim blíží subatomický vítr, a přitom to byla jedna z nejhorších věcí, která je mohla potkat. A všichni to věděli. Spěchali za svými úkoly, aby je splnili co nejrychleji - rostliny musely být přikryty nebo odneseny do krytu,

slépice, prasata a trpasličí krávy, ostatní zvířata a ptáci museli být uzavřeni do svých vlastních krytů, semena a zmrazená embrya musela být rovněž ukryta, citlivé elektronické komponenty musely být uloženy do beden nebo také odneseny do krytu. Když byli se vším hotovi, hrnuli se jak nejrychleji mohli po žebřících ústřední šachty a pak proletěli tunelem do krytu, který byl na jeho konci na zádi lodi.

Hiroko a její biosférický tým byli poslední, kteří proběhli průlezem do krytu sedmadvacet minut po začátku poplachu. Vrazili do beztlakého prostoru udýchaní a zardělí. "Už to začalo?"

"Ještě ne."

Rychle si vzali z velcro police osobní dozimetry a připnuli si je. Ostatní členové posádky již pluli v polokruhové místnosti, těžce oddychovali a ošetřovali si odřeniny a jiná drobná zranění. Mája jim nařídila, aby se odpočítali, a velmi se jí ulevilo, když uslyšela, že se dovnitř dostala včas celá stovka.

Místnost vypadala přeplněně. Již dlouhé týdny se všichni neshromáždili na jednom místě a ani tak velká místnost se nezdála být pro ně dost velká. Byla umístěna v prostředním paprsku ústřední šachty a obklopovaly ji čtyři cisterny s vodou. Jejich válec byl rozdělen po délce na dvě části, z nichž jedna byla jejich místnost a druhá byla naplněna těžkými kovy. Stěna, která tyto dvě části rozdělovala, byla jejich "podlahou", a byla připevněna na cirkulárních pásech, které se otáčely proti směru otáčení lodi, takže nádrž s kovy byla neustále mezi posádkou a Sluncem.

A tak pluli v neotáčejícím se prostoru, zatímco zakřivený strop místnosti nad nimi rotoval svou obvyklou rychlostí čtyři otáčky za minutu. Byl to zvláštní pohled a spolu s beztlakovým stavem způsoboval, že někteří lidé se začali tvářit, jako by měli každou chvíli dostat mořskou nemoc. Tito nešťastníci se shromáždili na konci krytu, kde byly umístěny umyvárny. Aby jim pomohli aspoň vizuálně, orientovali se všichni na podlahu. Radiace jim proto vzlínala do nohou, především gama paprsky, které rozptýleně pronikaly těžkými kovy. Mája měla pocit, že musí držet kolena u sebe. Lidé se vznášeli na místě, nebo si natáhli velcroslipy, aby mohli chodit po podlaze. Hovořili potichu a instinktivně vyhledávali své sousedy, své kolegy, své přátele. Konverzace byla tlumená, jako na nějakém večírku, kde se účastníci dozvěděli, že jídlo bylo zkažené.

John Boone si proklestil cestu k počítačovým terminálům na předním konci místnosti, kde byli u monitorů Arkadij a Alex. Uhodil do tlačítka a na největší obrazovce se objevil údaj o vnější radiaci. "Podívejme se, kolik toho dostává loď," řekl vesele.

Ozval se nesouhlas. "To musíme?" zvolala Uršula.

"Měli bychom to vědět," řekl John. "A chtěl bych vědět, kolik toho zachytí ochranný štít. Ten, co byl na Růst Eaglu, byl asi takový jako na rentgenu u zubaře."

Byla to zmínka - u Johna tak vzácná - že byl vystaven daleko většímu množství radiace než ostatní, asi

160 remů za celý život, jak teď vysvětloval na něčí dotaz. Na Zemi mohl člověk dostat asi pětinu rentgenové hodnoty snesitelné pro člověka ročně a na oběžné dráze kolem Země, stále ještě pod ochranou zemské magnetosféry, kolem pětaticeti remů ročně. Množství ozáření, které dostal John, mu určitým způsobem dávalo právo, aby zjistil vnější údaje, pokud chtěl.

Ti, které to zajímalo - bylo jich asi šedesát - se shlukli za ním a pozorovali obrazovku. Ostatní se přidali na druhém konci místnosti k lidem s mořskou nemocí a rozhodně nechtěli vědět, jakou dávku radiace dostávají. Jenom z pomýšlení na to by se jim mohlo udělat nevolno.

Pak udeřila erupce plnou silou. Vnější radiace se zvedla nad úroveň obvyklého slunečního větru a pak rychle stoupala. Někteří pozorovatelé zasykli a ozvalo se několik zděšených výkřiků.

"Ale jen se podívejte, jak jsme v krytu chráněni," řekl John s očima upřenýma na dozimetr, který měl připevněný na košili. "Mám tady pořád jenom 0,3 remů!"

To bylo mnohokrát víc než rentgen u zubaře, ale radiace mimo kryt už byla na 70 remech a pokračovala stále ve stoupání ke smrtelné dávce, takže z toho vycházeli celkem dobře. Přesto však stačilo představit si množství, které zasahuje zbytek lodi! Miliardy částic pronikaly do lodi a slučovaly se s atomy vody a kovů, za nimiž se tiskli. Stovky milionů jich létalo mezi těmito atomy a pak skrze atomy jejich těl, jako by to byli nějací duchové. A tisíce z nich napadaly atomy svalů a kostí. Většina těchto střetů nebyla nebezpečná - ale v těchto tisících se pravděpodobně jednou nebo dvakrát (nebo třikrát?), stalo, že dostal zásah chromozómový provazec a došlo k vybočení - a už to bylo.

Tumory začínají u lidí právě takhle. A o léta později, pokud se DNA oběti sama neopraví, tumor, jehož výskyt je víceméně neodvratnou složkou života, bude mít náhle pokračování a uvnitř vyrostle Něco Jiného: rakovina.

Nejpravděpodobněji to bude leukémie a pravděpodobně smrt.

Takže bylo těžké nedívat se na čísla s obavami. 1,4658 remů, 1,7861, 1,9004. "Je to jako hodometr," řekl Boone klidně a podíval se na svůj dozimetr. Pak se chytil zábradlí a komíhal se dopředu a dozadu, jako kdyby provozoval posilovačí cvičení. Frank to viděl a zeptal se: "John, co to ksakru děláš?"

"Uhýbám," řekl John a úsměvem odpověděl na Frankovo zamračení. "Viš přece - pohyblivý terč!"

Lidé se tomu zasmáli. Když viděli rozsah nebezpečí přesně znázorněný na obrazovkách a grafech, necítili se už tak bezmocní. Nebylo to logické, ale pojmenování byla síla, která z každého člověka dělala svým způsobem vědce. Tito lidé tady byli vědci svou profesí a spolu s kosmonauty byli vycvičení k tomu, aby přijímali možnost takové bouře. A všechny ty mentální zvyklosti začaly usměřňovat jejich myšlenky, takže šok z této události poněkud ustoupil. Začali se s ní smířovat.

Arkadij přešel k jednomu terminálu a vyvolal na něm Beethovenovu Pastorální symfonii právě ve třetí větě, kdy je venkovský tanec přerušen bouří. Zesílil zvuk a tak pluli společně v dlouhém polovičním válci a naslouchali divoké Beethovenově bouři, jež najednou jako by přesně popisovala množství větru, který jimi v tichosti proniká. Určitě by takhle zněl! Smyčcové a dřevěné dechové nástroje skučely v zuřivých po-ryvech, nekontrolované a přece tak dokonale melodicky, že Maju mrazilo v zádech. Ještě nikdy předtím nenaslouchala tomuto starému mistrovi tak pozorně a tak se

podívala s obdivem (a trochu s bázní) na Arkadije, který zářil v extázi nad účinky svého diskžokejského zásahu a tančil jako nějaký červený chuchvalec ve větru. Když v symfonii bouře vrcholila, bylo těžké uvěřit, že údaje o radiaci nestoupají. A když se hudební bouře utišovala, zdálo se, že jejich bouře končí také. Zazněl hrom a ozvaly se poslední porывy větru. Lesní roh odtroubil konec.

Lidé začali hovořit o jiných věcech, diskutovali o různých denních povinnostech, které byly tak násilně přerušeny, anebo jen. využívali příležitosti, že mohou mluvit o něčem jiném. Po víc než půlhodině se jeden z těchto rozhovorů ozval zřetelněji. Mája neslyšela, jak začal, ale náhle řekl Arkadij velmi hlasitě a anglicky: "Myslím, že bychom si neměli všimnat plánů, které nám připravili na Zemi!"

Veškerý hovor zmlkl a všechny hlavy se k němu otočily. Vyskočil a vznášel se pod rotujícím stropem místnosti, odkud je mohl všechny přehlédnout a hovořit k nim. Vypadal jako nějaký šílený poletující duch.

"Myslím, že bychom měli udělat nové plány," řekl. "A myslím si, že bychom je měli udělat teď. Všechno by se mělo od samého počátku navrhnout znovu, aby to vyjadřovalo naše myšlení. Mělo by to zahrnovat všechno, dokonce i první obydlí, které si postavíme."

"A proč vlastně?" zeptala se Mája, rozzlobená jeho postojem. "Ty plány jsou dobré." Bylo to k zlosti. Arkadij na sebe často podobným způsobem upoutával pozornost a lidé se vždycky dívali na ni, jako by byla za něj zodpovědná a jako by bylo její povinností mu zabránit, aby je otravoval.

"Domy jsou chemickým vzorcem společnosti," řekl Arkadij.

"Jsou to jen místnosti," podotkl Sax Russell.

"Ale místnosti vypovídají o tom, jaká je v nich sociální organizace." Arkadij se rozhlédl a svým pohledem vtáhl lidi do diskuse. "Návrh na dům ukazuje, co si architekt myslí, že by se v něm mělo odehrávat. Viděli jsme to sami na začátku cesty, kdy byli Rusové a Američané ubytováni odděleně v torusu Dav torusu B. Předpokládali, že zůstaneme dvěma entitami."

Na Marsu to bude stejné. Domy vyjadřují hodnotu, mají svou gramatiku a místnosti jsou věty. Nechci, aby mi lidé ve Washingtonu nebo v Moskvě přikazovali, jak mám žít svůj život. Mám už toho dost."

"Co se ti nelíbí na návrzích našich prvních přístřeší?" zeptal se se zájmem John.

"Jsou obdélníkové," řekl Arkadij. Ozval se smích, ale on pokračoval dál. "Obdélníkové, konvenční tvar! Pracovní prostory jsou oddělené od obytných, jako kdyby práce nebyla součástí života. Obytné prostory zaujímají hlavně soukromé pokoje a ukazuje se tu určitá hierarchie. Pro vedoucí jsou určeny větší prostory."

"Není to proto, aby se jim usnadnila práce?" řekl Sax.

"Ne. Není to třeba. Je to otázka prestiže. Skutečně, velice konvenční ukázka amerického podnikatelského myšlení, pokud to můžu říct."

Ozvaly se nesouhlasné hlasy a Phyllis řekla: "Musíme se pouštět do politiky, Arkadiji?"

Při pouhém vyslovení tohoto slova se hlouček posluchačů roztřílil. Mary Dunkelová a několik dalších se prodralo z kruhu a zamířilo na druhý konec místnosti.

"Všechno je politika," řekl Arkadij k jejich zádům. "A nejvíce ze všeho tahle naše cesta. Začínáme budovat novou společnost, copak to není politika?"

"Jsme vědecká stanice," řekl Sax. "V tom přece moc politiky není."

"Určitě nebylo, když jsem tu byl posledně," řekl John a díval se zamyšleně na Arkadije.

"Ale bylo," řekl Arkadij, "jenže byla jednodušší. Byli jste tu sami Američané, vaše mise trvala přechodnou dobu, a dělali jste, co vám řekli nadřízení. Teď jsme však mezinárodní tým, který tu zakládá stálou kolonii. Je to něco úplně jiného."

Lidé se pomalu přibližovali vzduchem, aby slyšeli lépe, co se říká. Rya Jimenezová řekla: "Mě politika nezajímá," a Mary Dunkelová s ní z druhého konce místnosti hlasitě souhlasila: "To je jedna z věcí, kterých jsem se chtěla zbavit!"

Několik Rusů okamžitě odvětilo: "To samo o sobě je už politický postoj!" a podobně. Alex zvolal: "Vy, Američané, byste chtěli skoncovat s politikou a historií, abyste mohli mít svět, kterému budete vládnout!"

Několik Američanů se chystalo protestovat, ale Alex je umlčel. "Je to pravda! Celý svět se v posledních třiceti letech změnil, každá země se stará o to, aby fungovala, a provádí obrovské změny, aby vyřešila své problémy, všechny, kromě Spojených států. Stala se z vás nejreakčnější země na světě."

Sax řekl: "Země, které provedly změny, k tomu musely přistoupit, protože předtím ustrnuly ve vývoji a téměř se zhroutily. Spojené státy měly už dřív flexibilní systém, takže se nemusely tak drasticky měnit. Říkám, že americký způsob je lepší, protože je vybroušenější. Je lépe organizovaný."

Toto srovnání způsobilo, že Alex přestal, a zatímco přemýšlel, John Boone, který pozoroval Arkadije s velkým zájmem, řekl: "Abychom se vrátili k obydlím. Jak bys je chtěl dělat jinak?"

Arkadij řekl: "Zatím si nejsem jistý - musíme vidět místa, na nichž budeme stavět, obejít si je, promluvit si o tom."

Takový postup já obhajuji. Ale vcelku si myslím, že pracovní prostory a obytné prostory by se měly nějakým způsobem prolínat, aby to bylo co nejpraktičtější. Naše práce bude něčím víc než jen vyděláváním peněz, bude to náš celý život, naše umění, které budeme dávat jeden druhému, nebudeme je kupovat. A nebude tu ani stopa hierarchie. Nevěřím systému vedoucích, který máme teď."

Kývl zdvořile na Maju. "Jsme teď všichni odpovědní stejným dílem a naše budovy by to měly ukázat. Nejlepší by byl kruh - je to obtížné, pokud jde o stavbu, ale má to svůj smysl pro uchování tepla. Kruhová kupole by byla dobrý kompromis - snadno se postaví a ukáže, že jsme si rovni. Pokud jde o vnitřek, tak co nejvíce otevřený. Každý bude mít sa-mozřejmě svůj pokoj, ale ty by měly být malé. Nejlépe asi po obvodu a ústící do větších společných prostor -" Sebral u jednoho terminálu myš a začal črtnat na obrazovce. "Takhle. A takhle. Takhle vypadá architektonická gramatika, která ukáže, že jsou si všichni rovni. Ano?"

"Už je tam spousta prefabrikovaných částí," řekl John. "Nejsem si jist, jestli se dají přizpůsobit."

"Určitě. Pokud budeme chtít."

"Ale je to skutečně nutné? Chci tím říct, že je jasné, že jsme týmem, kde jsou si všichni rovni."

"Opravdu?" řekl Arkadij a ostře se rozhlížel kolem. "Když nám Frank a Mája řeknou, abychom něco udělali, můžeme je neposlechnout? Když nám Houston nebo Bajkonur řekne, abychom něco udělali, můžeme je neposlechnout?"

"Myslím, že ano," řekl John mírně.

Po tomto jeho prohlášení na něj vrhl Frank ostrý pohled. Hovor se zase změnil v několik hádek, protože řada lidí k tomu měla co říci, ale Arkadij opět zasáhl.

"Poslalý nás sem naše vlády, ale všechny naše vlády jsou defektní. Některé zoufalým způsobem. Proto je historie v takové zatracené šlamastyce. Teď jsme samostatní a já vůbec nemám v úmyslu opakovat všechny pozemské omyly jenom kvůli konvenčnímu myšlení. Jsme první kolonisté na Marsu! Jsme vědci! Je to naše práce, abychom promýšleli věci nově, abychom je dělali nově!"

Opět vypukly hádky, tentokrát hlasitější než předtím. Mája se obrátila a potichu Arkadije proklínala. Byla ohromena tím, jak se lidé rozčilují. Uviděla Johna Boona, který se posměšně usmíval. Odrazil se od země směrem k Arkadijovi, zastavil se tím, že na něj narazil, pak silně potřásl Arkadijovi rukou, což je ve vzduchu zatočilo v jakémsi nemotorném tanci. Toto gesto způsobilo, že lidé umkli a začali opět přemýšlet. Mája viděla jejich překvapené tváře. Spolu s Johnovou proslulostí tu byl i fakt, že měl pověst umírněného a rozumného člověka, a pokud souhlasil s Arkadijovými myšlenkami, bylo to něco jiného.

"Poslyš, Arkadiji," řekl John. "Nejdřív ty bláznivé problémové testy a teď tohle - ty jsi opravdu divoch, chlapče! Jak jsi to vůbec dokázal, že tě pustili na tuhle loď?"

Přesně to bych chtěla vědět, pomyslela si Mája.

"Lhal jsem," řekl Arkadij.

Všichni se zasmáli. Dokonce i Frank, i když vypadal překvapeně. "Samozřejmě že jsem lhal!" křičel Arkadij s úšklebkem, který mu rozčísl rudý vous. "Jak bych se sem jinak dostal? Chtěl jsem letět na Mars, abych si mohl dělat co chci, a výběrová komise potřebovala lidi, kteří by dělali, co se jim řekne. To přece víte!" Ukázal na ně dolů. "Všichni jste lhali, vy víte, že jste lhali!" Frank se smál hlasitěji než kdykoli předtím. Sax měl na tváři svůj obvyklý neproniknutelný výraz, ale zvedl prst a řekl: "Minnesotský reví-dovaný multifázový test osobnosti," a všichni vypukli v jízlivý smích. Všichni museli projít touto zkouškou, byl to nejužívanější psychologický test na celém světě a odborníci si ho velmi považovali. Respondenti museli nějakým způsobem odpovědět na 556 otázek a profil jejich osobnosti byl utvořen podle jejich odpovědí. Ale posuzování toho, co znamenaly odpovědi, bylo založeno na odpovědích vzorku, což byla skupina 2 600 minne-sotských farmářů, ženatých, bělochů, patřících do střední třídy. Test se uskutečnil v třicátých letech dvacátého století. Přesto že byl později revidován, převažující názory vzniklé povahou první testované skupiny byly stále ještě v testu znatelné - anebo si to někteří z nich mysleli. "Minnesota!" křičel Arkadij a obracel oči v sloup.

"Farmáři! Minnesotští farmáři!"

Prozradím vám, že jsem na každou otázku zalhal. Řekl jsem vždycky pravý opak toho, co jsem cítil, a to mi umožnilo, abych prošel jako normální!"

Jeho prohlášení bylo odměněno bouřlivým jásotem. John řekl: "Já pocházím z Minnesoty a musel jsem taky lhat."

Další jásot. Frank, jak si Mája všimla, byl celý zrudlý od smíchu, neschopen promluvit. Rukama si svíral žaludek, kolébal se, řehtal se, aniž by byl schopen přestat.

Sax řekl: "To ten test byl příčinou toho, že jste lhali."

"Copak ty jsi nelhal?" ptal se Arkadij. "Pověz!"

"Jistěže ne," řekl Sax, jako kdyby ho něco takového nikdy nenapadlo. "Na každou otázku jsem odpověděl pravdivě."

Smáli se ještě víc než předtím. Saxe jejich reakce trochu poplašila a tím byl ještě směšnější.

Někdo vykřikl: "A co ty, Micheli? Jak se hodnotíš ty?"

Michel rozhodl ruce. "Možná že test podceňujete. Jsou v něm otázky, které zjišťují, nakolik jste upřímní."

Na toto prohlášení ho zahrnuli otázkami. Bylo to jako metodologická inkvizice. Jak mohli testující usvědčit někoho ze lži? Jak mohli eliminovat alternativní vysvětlení údajů?

Jak mohli tvrdit, že jsou vědečtí ve vysvětlení jakéhokoli smyslu slova jakkoli! Bylo jasné, že hodně z nich považuje psychologii za pseudovědu, a mnozí z nich se stále ještě zlobili kvůli obručím, které museli proskakovat, aby se dostali na palubu. Léta soutěžení si vyžádala svou daň. Když se ukázalo, že tento pocit je jim společný, napětí, které vzniklo po Arkadijově politickém projevu, zmizelo a rozpředla se volná zábava.

Možná, myslela si Mája, že Arkadij chtěl situaci zklidnit. Pokud ano, bylo to provedeno chytře, ale Arkadij byl také chytrý muž. Vzpomněla si, že to byl vlastně John Boone, který změnil předmět hovoru. Ve skutečnosti to byl on, kdo se vznesl ke stropu, aby Arkadije zachránil, a Arkadij se chopil této příležitosti. Oba byli velice chytří. A bylo docela možné, že měli nějakou tajnou dohodu, že vytvořili něco jako alternativní dvojici vedoucích, jeden Američan a jeden Rus. S tím se bude muset něco udělat.

Řekla Michelovi: "Myslíš, že je to špatné znamení, že se všichni považujeme za lháře?"

Michel pokrčil rameny. "Bylo zdravé si o tom promluvit. Teď si teprve uvědomujeme, že jsme si podobnější, než jsme mysleli. Nikdo už nemusí mít pocit, že byl nějak mimořádně nepoctivý, aby se dostal na palubu."

"A ty?" zeptal se Arkadij. "Představil ses jako ten nejrozumnější a nejvyrovnanější psychiatr a zatajil jsi své podivínské myšlení, které známe a máme rádi?"

Michel se usmál. "Ty jsi přece expert na podivínské myšlení, Arkadiji."

Pak se ozvali ti, kteří dosud sledovali obrazovky. Radiace začala klesat. Zanedlouho se ustálila jen málo nad normálem. Někdo zapnul Pastorální v okamžiku troubení rohu. Poslední věta symfonie se ozývala ze zesilovačů a když opustili kryt a vznášeli se lodí jako semínka pampelišky hnaná větrem, ozývala se krásná stará lidová melodie po celé lodi v celé

své brucknerovské košatosti. Zatímco hudba hrála, zjistili, že zesílené systémy lodi přežily bezpečně bouři. Silnější stěny farmy a lesa poskytly rostlinám ochranu, a i když některé zajdou a úroda se nebude moci konzumovat, zásoby semen nebyly nijak postiženy. Také zvířata nebudou moci sníst, avšak je možné, že dají život nové zdravé generaci. Jediné oběti byli zpěvní ptáci z jídelny D, které se nepodařilo pochyvat a leželi mrtví na podlaze. Pokud jde o posádku, ochranný kryt ji zaštitil natolik, že ji nepostihlo víc než šest remů. Na pouhé tři hodiny to bylo dost, ale mohlo to být horší. Vnějšíšek lodi dostal smrtelnou dávku 140 remů.

Šest měsíců v hotelu, z něhož nebylo možno vyjít na procházku. Uvnitř bylo pozdní léto a dny byly dlouhé. Na stěnách a stropech dominovala zelená barva a lidé chodili bosí. V bzučení přístrojů a hukotu ventilátorů byl jejich hovor téměř neslyšitelný. Loď se zdála být prázdná, celé sekce byly opuštěné, jak se posádka uklidnila a čekala. Lidé v malých hloučcích posedávali v halách torusů B a D a hovořili. Když šla Mája kolem, přestali někdy mluvit, což ji zneklidňovalo. Měla potíže se spaním, nemohla usnout a nemohla se probudit. Práce ji znervózňovala. Všichni inženýři nakonec jenom čekali a simulační testy se staly téměř nesnesitelnými. Měla potíže s odhadováním běhu času. Zakopávala víc než kdy jindy. Navštívila Vláda a ten jí doporučil více tekutin, více běhání a plavání.

Hiroko jí řekla, že by měla trávit víc času na farmě. Pokusila se o to a trávila hodiny pletím, sklizením, okopáváním, zaléváním, hnojením, povídáním, posedáváním na lavičce a pozorováním listů. Sazením. Místnosti farmy byly rozlehlé a jejich stropy byly pomalované jasnými slunečními paprsky. Několikastupňové podlahy byly plné rostlin, mnoho z nich bylo zaseto po bouři. Nebylo tu dost místa, aby se mohla posádka žít výhradně tím, co si tu vypěstují, ale Hiroko tento fakt neuznávala, bojovala proti němu a jak se skladiště potravin prázdnila, měnila je v další prostory farmy. V nahromaděných podnosech rostla pšenice, rýže, sója a ječmen. Nad nimi visely řady hydroponické zeleniny a ohromné průhledné nádoby s řasami, které pomáhaly regulovat výměnu plynů.

Někdy nedělala Mája nic jiného, než že pozorovala, jak lidé na farmě pracují. Hiroko a její asistent Iwao se neustále zabývali nekonečným projektem maximalizace uzavřeného okruhu v jejich biologickém podpůrném systému života a měli skupinu lidí, kteří se toho pravidelně účastnili: Raul, Rya, Gene, Andrea, Jevgenije, Roger, Ellen, Bob a Taša. Jejich úspěch v pokusu o uzavřený okruh se měřil hodnotou K, která představovala samotný okruh. Takže pro každou látku, kterou recyklovali, platil vzorec

$$K = I - e/E$$

kde E byla rychlost spotřeby v systému, e byla rychlost (nekompletního) uzavřeného okruhu a I konstanta, pro kterou Hiroko již dříve určila vyregulovanou hodnotu. Cíl, $K = I - 1$, byl nedosažitelný, ale snažit se ho dosáhnout byla oblíbená hra biologů na farmě a co více, důležitá pro jejich další existenci na Marsu. Konverzace na toto téma trvala celé dny a zabíhala do složitostí, kterým nikdo už ani nerozuměl. Tým na farmě se věnoval své vlastní práci a Mája jim záviděla. Už měla až po krk simulací!

Hiroko byla pro Maju záhadou. Byla rezervovaná a seriózní, vždycky byla ponořená do práce a její tým ji neustále obklopoval, jako by byla královnou říše, která nemá nic společného se zbytkem lodi. Maje se to nelíbilo, ale nemohla s tím nic dělat. V postoji Hiroko bylo však něco, co nepůsobilo nijak výhrůžně. Byl to prostě fakt, farma byla odděleným místem a její tým byl oddělenou společností. Nakonec bylo možné, že by je mohla Mája nějak využít, aby vyrovnala vliv Arkadije a Johna. Takže se jejich oddělenou říši ani nezabývala. Ve skutečnosti se k nim přidružovala, kdykoliv mohla. Někdy s nimi šla po skončené práci nahoru a hrála s nimi hru, kterou vynalezli a nazvali ji maxi skok. Ústřední šachtou vedla roura, kde byly všechny spoje válců rozšířené na její rozměr, takže vznikl hladký vnitřek roury. Byly tam úchytky, aby se umožnil rychlý pohyb nahoru a dolů, avšak v jejich hře stáli skokani na průlezu do ochranného krytu a snažili se vyskočit nahoru rourou až k průlezu do kupole, plných 500 metrů vysoko, aniž by narazili do stěn roury nebo do úchytek. Coriolisova síla to činila fakticky nemožným, a kdo se vznesl aspoň do poloviny této vzdálenosti, vyhrával. Jednoho dne se však objevila Hiroko, která šla zkontrolovat experimentální rostliny v kupoli, a když se s nimi pozdravila, skrčila se na průlezu ke krytu, vyskočila a pomalu plula vzhůru tunelem otáčejícím se při stoupání a zastavila se dotykem vztažené ruky až u průlezu do kupole.

Hráči na ni zírali v ohromném tichu. "Hej," zavolala Rya na Hiroko. "Jaks to udělala?"

Vyvětili ji hru. Usmála se a Mája si byla jistá, že pravidla hry znala. "Jak jsi to tedy udělala?" opakovala Rya.

"Musíš skočit přímo nahoru!" řekla Hiroko a zmizela v průlezu.

Ten večer u večeře se historka roznesla. Frank řekl Hiroko: "Byla to asi jen šťastná náhoda."

Hiroko se smála. "Tak to pojď zkusit! Skočíme každý dvacetkrát a uvidíme, kdo vyhraje!"

"Dobrá, souhlasím."

"Oč se vsadíme?"

"Samozřejmě že o peníze."

Hiroko zavrtěla hlavou. "Ty si myslíš, že teď ještě záleží na penězích?"

O několik dní později se Mája vznášela pod klenbou kupole s Frankem a Johnem a pozorovali Mars, který teď vypadal jako vypouklý kruh velikosti mince.

"V poslední době se lidé dost hádají," poznamenal John mezi řečí. "Slyšel jsem, že se Alex s Mary dostali do ošklivé hádky. Michel říká, že se to dalo čekat, ale přece..."

"Možná jsme sem přivezli příliš mnoho vůdců," řekla Mája.

"Možná, že jsi měla být ty tím jediným," popíchl ji Frank.

"Příliš mnoho vedoucích?" řekl John. Frank zavrtěl hlavou. "Tak to není." "Ne? Na palubě je přece spousta hvězd ve svém oboru."

"Touha vyniknout a touha vést není totéž. Někdy si myslím, že mohou být i protikladné."

"Posouzení situace nechávám na tobě, kapitáne," usmál se John Frankově vážnosti. Mája si pomyslela, že je mezi nimi všemi jediný, kdo se chová klidně a nenuceně.

"Psychologové ten problém předvídali," pokračoval Frank. "Použili harvardského způsobu."

"Harvardského způsobu?" opakoval John a vychutnával tuto větu.

"Už před dlouhou dobou si administrátoři na univerzitě v Harvardu všimli, že když přijímají ze středních škol jen ty nejlepší studenty se samými áčky a ti potom dostávají známky všech stupňů, děčka a efka, spousta jich je z toho nešťastných, skáčí z oken a znečišťují nádvoří svými mozky."

"To snad není možné," řekl John. Mája zvedla oči k nebi. "Vy dva jste snad museli chodit na obchodní školu, co?"

"A tak přišli na trik, jak se těchtole nepříjemností zbavit. Začali přijímat určitý počet studentů, kteří byli už předtím zvyklí na průměrné známky, ale vynikali třeba jiným způsobem -"

"Jako že měli odvahu hlásit se na Harvard s průměrnými známkami -"

"- byli zvyklí být se svými známkami na konci stupnice a šťastni, že se na Harvard vůbec dostali." "Jak to víš?" zeptala se Mája. Frank se zasmál. "Byl jsem jedním z nich."

"Na těchtole lodi nemáme žádné průměrné lidi," řekl John.

Frank vypadal pochybovačně. "Máme tady spoustu chytrých vědců, kteří nemají zájem něco vést. Mnozí si myslí, že je to otrava. Úředničina. Jsou rádi, když to mohou nechat lidem jako jsme my."

"Mužům beta," řekl John, narážaje na Frankův zájem o sociobiologii. "Perfektní ovce." Ten způsob, jak si ze sebe dělali posměch...

"Mýlíš se," řekla Mája Frankovi.

"Možná. V každém případě jsou politickou masou. Jsou schopni nechat se vést." Řekl to, jako kdyby ho tato myšlenka deprimovala.

John, který měl nastoupit na směnu v řídicí kabině, se s nimi rozloučil a odešel.

Frank připlul Máje po bok a ona nervózně uhnula. Nikdy o svém krátkém vztahu nemluvili a dlouhou dobu na to ani nepřímo nenarazili. Přemýšlela o tom, co by řekla, kdyby k tomu došlo. Řekla by, že si občas užívá s muži, kteří se jí zalíbí, že to bylo něco, k čemu došlo impulzivně.

Avšak on pouze ukázal na rudou tečku na obloze. "Divím se, proč tam letíme."

Mája pokrčila rameny. Pravděpodobně myslel, proč tam letím já, ne my. "Každý má své důvody," řekla.

Pohlédl na ni. "Neříkej. Opravdu?"

Ignorovala tón jeho hlasu. "Možná je to v našich genech. Možná vycítily, že na Zemi to špatně dopadne. Cítily to a zvýšily rychlost mutace, nebo něco podobného."

"Takže vyrazily, aby začaly znova."

"Ano."

"Sobecká genová teorie. Inteligence jenom jako pomůcka úspěšné reprodukce."

"Tak nějak."

"Ale tahle cesta úspěšnou reprodukcí nezaručuje," řekl Frank. "Není to tam bezpečné."

"Na Zemi to také není bezpečné. Úbytek zdrojů, radiace, ostatní lidé..."

Frank zavrtěl hlavou. "Nene. Myslím, že sobectví není v genech. Je někde jinde." Natáhl ukazováček a poklepal jí mezi prsy - tak silně jí zaklepal na hrudní kost, že se odrazil zpátky k podlaze. Celou tu dobu na ni pohlížel a pak se na stejném místě dotkl sebe. "Dobrou noc, Májo."

Asi o týden nebo dva později byla Mája na farmě a sklízela kapustu. Kráčela uličkou mezi plnými podnosy. Byla v místnosti sama. Kapusty vypadaly v jasném odpoledním světle jako dlouhá řada lidských mozků nabitých myšlenkami. Pak zahlédla nějaký pohyb a otočila se. Průhlednou nádobou s řasami uviděla na druhé straně místnosti obličej. Sklo jej znetvořovalo, ale byl to mužský obličej s hnědou pletí. Muž se díval stranou a neviděl ji. Zdálo se, že mluví s někým, koho Mája nemůže vidět. Obrátil se a obraz jeho tváře se uprostřed nádoby rozjasnil a zvětšil. Teď chápala, proč se dívá tak pozorně, proč má sevřené hrdlo: toho muže nikdy předtím neviděla.

Otočil se a podíval se jejím směrem. Jejich oči se skrze vypouklé sklo setkaly. Byl to cizinec, s hubeným obličejem a velkýma očima.

Zmizel jako hnědá šmouha. Chvilku Mája váhala, bála se ho pronásledovat. Pak se přinutila proběhnout místností a dvěma ohyby spojů do dalšího válce. Byl prázdný. Proběhla dalšími třemi válci, než se zastavila. Pak tam stála, dívala se na keřky s rajčaty a těžce oddychovala. Potila se, ale přitom ji mrazilo. Cizí člověk. To nebylo možné! Ale přece ho viděla! Soustředila se, aby si ve vzpomínce znovu vyvolala jeho tvář. Možná že to byl... ale ne. Nebyl to nikdo ze stovky členů posádky, to věděla. Jednou z jejích schopností bylo to, že si přesně pamatovala tváře. A on utekl, když ji spatřil.

Černý pasažér. Ale to také nebylo možné! Kde by se skrýval, čím by se živil? A co dělal, když byla radiální bouře?

Cožpak už má halucinace? Tak daleko to už došlo?

Kráčela do svého pokoje a zvedal se jí žaludek. Chodby torusu D byly nějak potemnělé, i když byly jasně osvětleny, a na zádech cítila husí kůži. Když došla ke dveřím, vrhla se do bezpečí svého pokoje. Její pokoj však byla jen postel, stůl, židle, skříň a poličky plné věcí. Seděla tam asi hodinu nebo dvě. Nemohla nic dělat. Nebyla tu žádná odpověď, žádné rozptýlení jejích pochyb. Žádný únik.

Mája zjistila, že není schopna s nikým promluvit o tom, co viděla, a svým způsobem to bylo asi horší než samotná příhoda, protože to podtrhovalo její neskutečnost. Lidé by si mysleli, že se zbláznila. Jaké jiné závěry by si mohli udělat? Čím by se živil, kde by se skrýval? Ne. Muselo by se to dozvědět příliš mnoho lidí, nebylo to možné! Ale ta tvář!

Jednou v noci ji znovu uviděla ve snu a probudila se celá zpocená. Dobře věděla, že halucinace jsou jedním ze symptomů kosmického zhroucení. Stávalo se to poměrně často během dlouhých pobytů na oběžné dráze kolem Země a bylo zaznamenáno již několik tuctů takových příhod. Obvykle to začínalo tím, že lidé slyšeli hlasy, které podmalovával věčný hukot přístrojů a ventilace, ale dost často se stávalo, že postižený uviděl spolupracovníka, který tam nebyl, anebo, což bylo ještě horší, svého dvojníka, jako kdyby se prázdný vesmír začal zaplňovat zrcadly. Věřilo se, že to způsobuje nedostatek smyslových podnětů, a pobyt na Aresu, dlouhá cesta k Marsu bez toho, že by bylo možno vidět Zemi, se skvělou (někdo by mohl říci až příliš ctižádostivou) posádkou, byl v každém případě považován za potenciálně nebezpečný. To byl jeden z hlavních důvodů, že místnostem na lodi byla věnována taková pozornost pokud jde o barvy a vybavení, spolu s denními i sezónními změnami počasí. A přesto všechno viděla něco, co tam nemohlo být. Když teď procházela lodí, zdálo se jí, že se posádka rozpadá do menších uzavřených skupin, které spolu téměř nekomunikují. Farmářský tým trávil většinu svého času na farmě, jedl tam na zemi a spal (říkalo se, že všichni společně) mezi řadami rostlin. Lékařský tým měl své vyhrazené místnosti a laboratoře v torusu B, trávili tam svůj veškerý čas, ponoření do experimentů, pozorování a konzultací se Zemi. Letový tým se připravoval na přistání a konal několik simulací denně. A zbytek posádky byl jaksi rozptýlen. Byli těžko k nalezení. Jak chodila torusy, zdálo se jí být místnosti prázdnější než předtím. Jídlna D už nebyla nikdy plná. A opět pozorovala ve skupinkách, které tam jedly, propukávat často hádky, které se rychle tišily. Bylo to zvláštní. Privátní rozbroje - ale kvůli čemu?

Mája u stolu teď méně mluvila a více naslouchala. O společnosti hodně vypovídal předmět jejího rozhovoru. V této společnosti se hovořilo téměř vždycky o vědeckých záležitostech. Odborně. O biologii, geologii, medicíně a tak dále. O těchhle věcech se dalo ho-vořit donekonečna.

Když se však počet lidí ve skupině snížil pod čtyři, všimla si, že se předmět hovoru změnil. Odborný rozhovor se rozšířil (nebo úplně změnil) a stalo se z něj klevetění. A to se věnovalo dvěma nejrozšířenějším formám sociální dynamiky, sexu a politice. Hlasy se ztišily, hlavy se sklonily k sobě a sdělovaly se novinky. Pověsti o sexuálních vztazích se stávaly obecnější, skrytější, jízlivější a složitější. V několika případech, jako v nešťastném trojúhelníku, který tvořili Jane Blylevenová, Mary Dunkelová a Alex Chalin, se to dostalo na veřejnost a celá loď o tom mluvila. O jiných případech, které zůstaly skryté, se hovořilo šeptem, který doprovázely pronikavé zvědavé pohledy. Když jednou vešla Jane Blylevenová do jídelny v doprovodu Rogera Calkinse, Frank potichu poznamenal k Johnovi, ale tak, aby to Mája slyšela: "Jane si myslí, že jsme tu pannixie." Mája ho ignorovala, jak nakonec činila vždycky, když hovořil tímto posměšným způsobem. Později si však toto slovo vyhledala v sociobiologickém slovníku a zjistila, že pannixie je skupina, kde se každý samec páří s každou samičí.

Druhý den si Jane zvědavě prohlížela, neměla o tom ani ponětí. Jane se chovala přátelsky, nakláněla se k člověku, když s ním hovořila, a věnovala mu pozornost. A měla hezký úsměv. Ale... loď byla postavena tak, aby zajišťovala co největší soukromí. Určitě se toho dělo mnohem víc, než se vědělo.

Takže bylo možné, aby někdo mezi těmito tajnými životy vedl ještě svůj tajný život, buď v osamělosti, nebo ve spojení s některými dalšími, s nějakou nepočtenou klikou nebo spolkem?

"Nevšimla sis v poslední době něčeho zvláštního?" zeptala se jednoho dne Nadji na konci jejich obvyklého rozhovoru u snídaně.

Nadja pokrčila rameny. "Lidé se nudí. Nejvyšší čas, abychom tam už byli." Možná že to tak bylo. Nadja řekla: "Slyšela jsi už o Hiroko a Arkadijovi?"

O Hiroko se neustále mluvilo. Maje se to zdálo nechutné, zneklidňující. Že by ta osamělá Asiatka měla být středem takových věcí - dračí bytost, záhadný Orient... V jejich vědeckých mozcích byly někde hluboko uloženy mocné pověry. Všechno se může stát, všechno je možné.

Jako ta tvář za sklem.

A tak stísněně poslouchala, jak se od vedlejšího stolu naklonil Saša Jefremov a na Nadjinu otázku reagoval dotazem, jestli si Hiroko pořizuje mužský harém. Byl to nesmysl, i když spojení mezi Hiroko a Arkadijem bylo pro Maju znepokojivě logické, ačkoliv si nebyla jista proč. Arkadij velice otevřeně obhajoval jejich nezávislost, Hiroko o tom nikdy nemluvila. Ale cožpak to vlastně ve svém týmu neuskutečnila? Neoctl se její tým v mentálním torusu, kam neměl nikdo jiný přístup?

Ale když Saša tichým hlasem tvrdil, že Hiroko má v plánu oplodnit svá vajíčka spermiemi všech mužů na Aresu, zmrazit je a později na Marsu zárodky vypěstovat, Mája pouze popadla svůj podnos a zamířila k myčce. Pocítila něco jako závrat. Byli opravdu divní.

Rudý půlměsíc rostl a stejně tak rostlo napětí, jako kdyby bylo před bouří a ovzduší bylo naplněno prachem, kreosotem a statickou elektřinou. Jako kdyby na ně na té rudé skvrnce opravdu čekal bůh války. Zelené panely na stěnách byly nyní potřísněny žlutou a hnědou barvou a odpolední světlo zhoustlo sodíkovou párou do světlého bronzu.

Lidé nyní trávili celé hodiny v kupoli a pozorovali to, co předtím ještě kromě Johna nikdo neviděl. Cvičební přístroje byly v permanenci a simulace byly prováděny s obnoveným entuziasmem. Jane udělala okruh po torusech a poslala na Zemi videozáznam všech změn, které v jejich malém světě nastaly. Pak hodila své videobrýle na stůl a rezignovala na své místo reportérky. "Už toho mám dost, jsem tu úplný outsider," řekla. "Kdykoli vejdu do místnosti, všichni přestanou mluvit a připravují si nějakou oficiální větu. Je to jako kdybych byla nějaký špión nebo nepřítel!"

"Taky že jsi byla !" řekl Arkadij a objal ji.

Nejdřív nechtěl nikdo dobrovolně převzít její práci. Z Houstonu posílali zprvu starostlivé dotazy, potom výčitky a nakonec zahalené hrozby. Teď, když už skoro dosáhli Marsu, dostávala jejich expedice více prostoru v televizi a jak to nazvala kontrolní stanice, budou co nevidět zářit jako nova. Připomínali kolonistům, že tento výbuch zájmu o expedici by mohl znamenat velký užitek pro vesmírný program. Kolonisté měli filmovat a vysílat všechno, co dělají, aby

stimulovali veřejnou podporu všem dalším expedicím na Mars, na nichž budou závislí. Bylo jejich povinností vysílat! Frank navrhl kontrolní stanici, aby sestříhala své reportáže ze záběrů robotických kamer. Hastingse, vedoucího kontroly v Houstonu, tato odpověď viditelně rozzuřila. Ale jak řekl Arkadij s úsměškem, kterým rozšířil sféru otázky na všechno ostatní: "Co můžou dělat?"

Mája zavrtěla hlavou. Posílali dolů špatný signál a odhalovali, co dosud videoreportáže utajovaly - že se skupina rozpadá do soupeřících klik. Také to ukázalo Majino nedostatečné ovládání ruské poloviny expedice. Už chtěla požádat Nadju, aby se kvůli ní této funkce ujala, když se Phyllis a někteří její přátelé z torusu B rozhodli, že reportování vezmou. Mája se musela usmát výrazu na Arkadijově tváři, ale ten pak dělal, jako by mu to bylo jedno. Mája řekla podrážděně rusky: "Ty víš, že jsi propásl příležitost! Příležitost formovat naši realitu!"

"Ne naši realitu, Májo. Jejich realitu. A je mi jedno, co si myslí."

Mája a Frank se začali radit o úkolech po přistání. Do jisté míry byly předem určeny druhem odbornosti členů posádky, nicméně měli k dispozici tolik odborníků, že si mohli pro určité úkoly vybrat. A Arkadijovy provokace měly přinejmenším své důsledky: plány kontrolního střediska připravené před odletem byly nyní považovány za provizorní. Ve skutečnosti se zdálo, že už nikdo neuznává Majinu a Frankovu autoritu, což způsobovalo napětí, když se rozneslo, na čem pracují.

Podle předběžných plánů se měla vybudovat základní kolonie na pláni severně od Ophir Chasma, rozlehlého ramene Valles Marineris. Bylo určeno, že na základně zůstane tým z farmy, většina inženýrů a lékařů, celkem asi šedesát ze stovek členů posádky. Ostatní se měli rozptýlit s různými úkoly a vracet se čas od času na základnu. Jedním z nejdůležitějších úkolů bylo zakotvit část demontovaného Aresu na Phobosu a začít tento měsíc transformovat na vesmírnou stanici. Další menší skupina měla za úkol odjet ze základny na sever k pólu, vybudovat tam těžební systém a dopravovat bloky ledu z polární čepičky do základního tábora. Třetí skupina měla být pověřena geologickým průzkumem, který měla provádět na celé planetě - to byl ze všech úkolů ten nejlákavější. Všechny tyto menší skupiny měly být naplň autonomní po dobu do jednoho roku, takže vybrat je nebyla žádná triviální záležitost. Teď už věděli, jak dlouhý může být rok.

Arkadij a skupina jeho přátel - Alex, Roger, Samantha, Edvard, Jane, Tatjana, Elena - žádali, aby mohli převzít všechny práce na Phobosu. Když se to dozvěděla Phyllis a Mary, přišli k Maje a Frankovi protestovat. "Je jasné, že chtějí převzít Phobos, a kdoví co s ním udělají!"

Mája přikývla a viděla, že ani Frankovi se to nelíbí. Problém byl však v tom, že nikdo jiný nechtěl na Phobosu zůstat. Dokonce ani Phyllis a Mary nechtěly nahradit Arkadijovu skupinu, takže nebylo možné jim odporovat.

Když Ann Claybornová dala kolovat seznam lidí, které si vybrala do skupiny na geologický průzkum, vypukly ještě prudší hádky. Spousta lidí se ho chtěla zúčastnit a někteří z nich, které vynechala, prohlásili, že půjdou na průzkum, ať Ann chce nebo ne.

Hádky byly stále častější a hlasitější. Skoro každý na palubě chtěl do některé skupiny a umístil se tam ještě před konečným rozhodnutím. Mája cítila, že nad ruským kontingentem ztratila veškerou kontrolu. Na Arkadije se zlobila. Na společném shromáždění navrhl, aby rozhodl počítač. Bez ohledu na její autoritu byl tento návrh zamítnut. Rozpřáhla paže: "Co tedy budeme dělat?"

Nikdo to nevěděl.

Když o tom s Frankem hovořili o samotě, řekl s rychlým úsměvem: "Dejme jim iluzi, že o tom rozhodují oni." Viděla, že ho docela těší, že její návrh na shromáždění propadl. To byl výsledek jejich poměru a Mája se proklínala, že byla tak hloupá. Politybyro ve dvou bylo nebezpečné...

Frank zapsal každého podle jeho přání a vyvěsil výsledky. Uvedl na seznamu, čemu každý dával přednost. Geologický průzkum byl nejžádanější, zatímco pobyt na Phobosu ne. To každý věděl a seznam ukázal, že je tu méně konfliktů, než se předpokládalo. "Jsou tu stížnosti, že Arkadij chce převzít Phobos," řekl Frank na dalším společném shromáždění.

"Nikdo jiný než on a jeho přátelé tuhle práci nechce. Všichni ostatní chtějí být dole na planetě."

Arkadij řekl: "Měli bychom dostat kompenzaci za práci ve ztížených podmínkách."

"Mluvit o kompenzacích ti není podobné, Arkadiji," řekl Frank vlídně.

Arkadij se zazubil a sedl si.

Phyllis to však nepobavilo. "Phobos bude spojovacím článkem mezi Zemí a Marsem, stejně jako jsou vesmírné stanice na oběžné dráze kolem Země. Nemůžete se dostat z jedné planety na druhou bez nich, jsou tím, co námořní strategové nazývají uzlové body."

"Slibuji, že nic nezauzluju," řekl Arkadij.

Frank řekl ostře: "Všichni budeme členy jednoho tábora. Cokoliv uděláme, bude se týkat všech! A podle toho, jak se chováte, bude jen dobře, když se na čas rozdělíme. Já budu docela rád, když mi Arkadij na pár měsíců zmizí z očí."

Arkadij se uklonil. "Phobosi, přicházíme k tobě!" Ale Phyllis, Mary a jejich skupina byly nespokojeny. Strávili spoustu času poradami s Houstonem a kdykoliv Mája vešla do torusu B, rozhovor ustal a všechny oči na ni podezíravě hleděly, jako by to, že byla Ruska, ji automaticky zařazovalo na Arkadijovu stranu! Proklínala jejich hloupost a ještě víc proklínala Arkadije. To on to všechno začal.

Nakonec už bylo těžko říci, co se vlastně dělo, vzhledem k tomu, že stovka lidí byla roztroušená po lodi, která se náhle zdála být ohromná. Zájmové skupiny, mikropolitika - posádka se skutečně rozpadala! Pouhých sto lidí a přesto to byla příliš velká komunita na to, aby byla soudržná. Bylo to něco, s čím ona ani Frank nemohli nic dělat.

Jedné noci uviděla ve snu opět obličej z farmy. Probudila se otřesena a pak už neusnula. Zdálo se jí, že se jí všechno vymklo z ruky. Letěli vesmírem uvnitř několika spojených konzerv a o ni se předpokládalo, že bude mít tento bláznivý koráb na starosti. Bylo to absurdní!

Odešla ze svého pokoje a vyšplhala tunelem k ústřední šachtě. Vytáhla se do kupole a docela zapomněla na hru, na

maxi skok.

Byly čtyři hodiny ráno. V kupoli to bylo jako v nějakém planetáriu, když odejde obecenstvo: prázdko a ticho, pouze s tisícovkami hvězd na černé polokouli kupole. Mars jí visel přímo nad hlavou, vypouklý a zcela viditelně kulovitý, jako kdyby někdo hodil mezi hvězdy pomeranč. Bylo vidět čtyři velké vulkány a také dlouhé rozsedliny Marineris. Vznasla se pod něj a trochu se otáčela s rozpřaženými nohama a rukama. Snažila se mu porozumět, chtěla cítit něco specifického v hustém předivě svých emocí. Když mžikla, vypluly jí z očí mezi hvězdy malé kulaté kapky slz.

Dveře se otevřely. Dovnitř vplul John Boone a když ji uviděl, chytil se kliky, aby se zastavil. "Promiň. Nevadilo by ti, kdybych se k tobě přidal?"

"Ne." Mája popotáhla a otřela si oči. "Co tu děláš v tuhle hodinu?"

"Vstávám někdy brzy. A co tu děláš ty?" "Špatné sny." "O čem?"

"Nevzpomínám si," řekla a v duchu viděla tu tvář ve skle.

Odrazil se a vznasla se kolem ní do kupole. "Já si nikdy své sny nepamatuju." "Nikdy?"

"Zřídka. Když mne něco uprostřed snu vzbudí a mám čas o něm přemýšlet, tak ho nezapomenu, aspoň na nějakou dobu."

"To je normální. Ale jestli si své sny člověk vůbec nikdy nepamatuje, je to zlé znamení." "Opravdu? A čeho je to symptom?" "Potlačených představ, myslím." Odplula stranou, pak se vznasla vzduchem a zastavila se o kupoli vedle něho. "Ale to je zřejmě freudismus."

"Jinými slovy něco jako teorie flogistonu." Usmála se. "Přesně tak."

Dívali se na Mars, upozorňovali jeden druhého na některé detaily. Hovořili. Mája se na něj dívala, jak mluvil. Byl příjemný, veselý a hezký - jenže opravdu to nebyl její typ. Ve skutečnosti zprvu pokládala jeho veselou mysl za určitý druh prostoduchosti. Avšak během cesty poznala, že vůbec není hloupý.

"Co si myslíš o všech těch hádkách kvůli tomu, co tam budeme dělat?" zeptala se a ukázala na rudý oblázek nahoře.

"Nevím, co si o tom mám myslet." "Myslím, že Phyllis má v mnohém pravdu." Pokrčil rameny. "Já myslím, že na tom nezáleží." "Co tím chceš říct?"

"Jediná část hádky, na níž záleží, je to, co si myslíme o hádajících se lidech. X tvrdí a, Y tvrdí b. Argumentují, aby podpořili svá tvrzení. Ale když si posluchači připomenou jejich hádku, vidí, že X prostě věří v a, a Y věří v b. Svůj úsudek si utvoří podle toho, co si myslí o X a o Y."

"My jsme ale vědci! Jsme vyškoleni k tomu, abychom brali v úvahu důkazy."

"To je pravda. A protože se mi líbíš, souhlasím s tvým tvrzením."

Zasmála se a strčila do něj, takže se převrátili podél stěny kupole a dostali se daleko od sebe.

Mája, sama sebou překvapená, se zastavila o podlahu. Otočila se a uviděla Johna, který přistál na podlaze na druhé straně. Podíval se na ni s úsměvem, chytil se zábradlí a vymrštil se do vzduchu směrem k ní.

Mája okamžitě porozuměla a docela zapoměla na své předsevzetí, že se takovým věcem bude vyhýbat. Odrazila se a letěla mu vstříc. Málem by se byli bolestivě srazili a aby tomu zabránili, museli se chytit a otáčet se ve vzduchu, jako by tančili. Ruku v ruce spirálou stoupali pod klenbu. Byl to tanec, který měl mít zcela jasné vyvrcholení, kdykoliv se jim zachce. Mája měla zrychlený puls a chraptivě oddychovala. Napnuli svaly, přitáhli se pomalu k sobě, tak pomalu, jako když přistává vesmírná loď, a políbili se.

John se usmál, odstrčil se od ní, takže Mája se vznasla do kupole a on zamířil k podlaze, kde se zachytil, přeručkoval k průlezu a zamkl jej.

Mája si rozpustila vlasy a zatřásla hlavou, takže se kolem ní rozprostřely a zahalily ji obličej. Divoce jimi třepala a smála se. Nemělo to nic společného s láskou, s velkou, vše přemáhající láskou, je to prostě zábava a ten pocit prostoty...

Pocítila vlnu žádosti a odrazila se od klenby směrem k Johnovi. Jak otvírala zip od halenky, udělala pomalý přemet, srdce jí bušilo, krev se jí hrnula do pokožky, která jí rozehrátá pálila. Rychle se svlékala, přitom narazila do Johna, a když spěšně zatáhla za rukáv, odrazila se zas od něj. Poletovali sem a tam, aniž by správně odhadovali úhly a setrvačnost, svlékali si šaty, až se konečně nepatrným pohybem palce u nohy dostali k sobě, objali se, políbili a vznášeli se v objetí mezi svými poletujícími šaty.

V následujících dnech se znovu setkali. Nepokoušeli se udržet svůj poměr v tajnosti, takže brzy se o tom všeobecně mluvilo a stali se známou dvojicí. Mnoho lidí na palubě tím bylo překvapeno, a když jednoho rána vešla Mája do jídelny, všimla si rychlého Frankova pohledu, při kterém ji zamrazilo. Připomněl jí jinou dobu, jinou příhodu a jiný výraz na jeho tváři, na který si už dobře nevzpomínala.

Většinu lidí to však potěšilo. Bylo to přece něco jako královské spojení, aliance dvou mocností, které stály za kolonií, a to zaručovalo soulad. Dokonce to vypadalo, že toto spojení podnítilo vznik mnoha dalších, která se buď vynořila ze skrytu, nebo v tomto prostředí nově vznikla. Vlád a Uršula, Dimitrij a Elena, Raul a Marina - všude byly nové dvojice a dosáhlo to takové míry, že ti, kteří byli dosud sami, začali o tom nervózně žertovat. Ale Mája si všimla, že je méně napětí, méně hádek a víc smíchu.

Když jednou v noci ležela v posteli a přemýšlela o tom (a přemýšlela, jestli by neměla jít za Johnem do jeho pokoje), napadlo ji, jestli to není ten důvod, proč se dali dohromady: nebylo to z lásky, stále ho ještě nemilovala a cítila k němu pouhé přátelství, hnala ji sice vášeň, silná, ale neosobní - ale proto, že to bylo velice užitečné spojení. Bylo užitečné pro ni, ale tuto myšlenku rychle zapudila a soustředila se na užitečnost jejich spojení pro celou expedici. Jistě, byla to politika. Podobná feudální politice, anebo prastarým komediím o jaru a vzkříšení. A také to tak cítila: jako by jednala na příkaz silnější moci, než byla její vlastní touha, jako by plnila touhy nějaké větší síly. Možná že to byla síla samého Marsu. Nebyl to nepříjemný pocit.

Pokud šlo o to, že mohla získat vliv na Arkadije nebo na Franka či na Hiroko... takovým myšlenkám se raději vyhnula.

Bylo to jedno z jejích umění.

Stěny teď zdobily žluté, červené a oranžové květy. Mars byl nyní tak veliký, jako je Měsíc na obloze nad Zemí. Nastal čas, aby sklízeli výsledky svého úsilí - už jen týden a budou na místě.

Dosud stále panovalo napětí kvůli rozdělení úkolů po přistání. Mája zjistila, že se jí teď mnohem obtížněji spolupracuje s Frankem. Nebylo to nijak vidět, ale měla dojem, že je mu vhod její neschopnost zvládnout situaci, kterou víc než kdokoli jiný zavinil Arkadij, takže to byla spíš její než jeho chyba. Několikrát odešla z jednání s Frankem a šla za Johnem s nadějí, že jí nějak pomůže. Ale John zůstal mimo jejich debaty a naopak podporoval vše, co Frank navrhl. V soukromí se jí snažil radit, ale problém byl v tom, že měl rád Arkadije a nesnášel Phyllis. Často jí doporučoval, aby podpořila Arkadije, a zřejmě si neuvědomoval, že by to podrývalo její autoritu mezi ostatními Rusy. Nikdy ho však na to neupozornila. I když byli milenci, existovaly oblasti, o nichž nechtěla mluvit ani s ním, ani s nikým jiným. Jednou v noci, když byla v Johnově pokoji a měla nervy jako struny, nemohla usnout a přemýšlela o různých věcech. Nakonec řekla: "Myslíš, že je možné, aby byl na lodi černý pasažér?"

"Nevím," řekl překvapeně. "Proč se ptáš?"

Několikrát těžce polkla a pak mu řekla o obličejích, který viděla za nádobou s řasami.

Posadil se na postel a podíval se na ni. "Jsi si jistá, že to nebyl..."

"Nebyl to nikdo z nás."

Chvilí si třel bradu. "No, myslím, že kdyby mu někdo z posádky pomáhal..."

"Hiroko," řekla Mája. "Nejen proto, že jde o Hiroko, ale že to bylo na farmě a vůbec... Vyřešilo by to jeho problém se stravováním a je tam spousta míst, kde by se mohl schovat. Během radiační bouře se mohl schovat do krytu ke zvířatům."

"Dostala spoustu remů!"

"Mohl se schovat za jejich cisternu s vodou. Postavit kryt pro jednoho člověka by nebylo těžké."

John se stále ještě nemohl s touto myšlenkou smířit. "Ale skrývat se devět měsíců!"

"Loď je velká. Nebyl by to problém."

"To by nebyl. Myslím, že ne. Ale proč?"

Mája pokrčila rameny. "Nemám tušení. Někdo, kdo chtěl na loď a neprošel výběrem... Někdo, kdo tu má přitele nebo víc přátel..."

"Ale přesto! Spousta z nás má přátele, kteří by byli rádi letěli. To ale neznamená..."

"Já vím. Já vím."

Mluvili o tom skoro hodinu, debatovali o všech možných důvodech, o metodách, které mohly být použity, aby na palubu proklouzl pasažér, o tom, jak ho skrýt, a tak dále. Mája si najednou všimla, že je jí mnohem lépe, dokonce že má báječnou náladu. Cítila takovou úlevu a štěstí, že ho objala. "To je skvělé, že s tebou o tom můžu mluvit!"

Usmál se. "Jsme přátelé, Májo. Mělas mi to říct už dřív."

"Ano."

Kupole by byla asi tím nejlepším místem, odkud by mohli pozorovat závěrečné přibližování k Marsu, ale budou muset použít aerobrzdění, aby snížili rychlost, a kupole bude za žáruvzdorným štítem, který teď musí použít. Nebude nic vidět. Systém aerobrzdění jim ušetří obrovské množství paliva, které by jinak museli mít s sebou, ale byla to neobyčejně přesná operace a také proto nebezpečná. Mohli se odchýlit od stanovené dráhy o pouhou milisekundu v oblouku a tak několik dní před operací začal letový tým každou hodinu upravovat kurs krátkými zážehy a připravoval přesné přiblížení. Když se dostali blíž, zastavili otáčení lodi. Návrat k beztížnému stavu, dokonce i v torusech, byl šok. Konečně začala Mája chápat, že to není žádná simulovaná situace. Vznášela se vzduchem po chodbách a všechno teď viděla z jiné perspektivy. Teď teprve pocítila, že je to skutečnost.

Spala útržkovitě, tu hodinu, tam tři hodiny. Kdykoli se ve svém vznášejícím se spacím pytlí pohnula, pocítila okamžik dezorientace a myslela si, že je zase na stanici Novyj Mir. Pak si uvědomila, kde je, a adrenalin ji dokonale probudil. Proletovala místnostmi a odrážela se od žlutých, hnědozlatých a bronzových panelů na stěnách. V řídicí kabině zkontrolovala Mary nebo Raula nebo Marinu, nebo někoho jiného, kdo navigoval. Stále byli v kursu. Blížili se k Marsu tak rychle, že viděli, jak roste na obrazovkách.

Měli planetu minout o třicet kilometrů, asi desetinu milióntiny vzdálenosti, kterou uletěli. Bez problému, řekla Mary s rychlým pohledem na Arkadije. Až do nynějška to bylo jako mantra test a mohli jen doufat, že to žádný z jeho šílených nápadů nepokazí.

Členové posádky, kteří se nezabývali navigací, všechno zabežňovali a připravovali na brzdění a na nárazy, které způsobí dva a půl g. Někteří museli vystoupit ven, aby umístili pomocné žáruvzdorné štíty a podobně. Byla to spousta práce, ale přesto se dny zdály dlouhé.

Mělo k tomu dojít uprostřed noci, a tak večer předtím zůstala světla na lodi zapojená a nikdo si nešel lehnout. Každý měl své místo - někteří měli službu, většina ale jenom čekala. Mája seděla ve svém křesle v řídicí kabině, sledovala obrazovky a monitory a napadlo ji, že vypadají úplně stejně, jako kdyby to všechno byla simulace někde na Bajkonuru. Copak se opravdu dostanou na oběžnou dráhu kolem Marsu?

Dostali se. Ares vletěl do řídké atmosféry Marsu rychlostí 40 000 kilometrů za hodinu a loď začala okamžitě silně vibrovat. Majino křeslo se otřásalo a bylo slyšet slabý hukot, jako kdyby prolétávali vysokou pecí - a také to tak vypadalo, protože na obrazovkách bylo vidět intenzivní oranžovočervené světlo. Stlačený vzduch narážel na žáruvzdorné štíty a šlehal kolem vnějších kamer, takže celá kabina hořela barvou Marsu. Gravitace se pomstychtivě vrátila a Mája měla tak stlačená žebra, že skoro nemohla dýchat. Zrak se jí zamlžil. Bolelo to.

Prolétali řídkým vzduchem stanovenou rychlostí a ve výšce vypočítané tak, aby se dosáhli toho, co aerodynamikové nazývají přechodové plynutí, stav napůl mezi volným molekulárním plynutím a kontinuálním plynutím. Volné

molekulární plynutí by bylo lepším způsobem letu, kdy by vítr udeřil do ochranných štítů, tlačil je do stran a vzniklé vakuum by se naplnilo molekulární difúzí. Na to se ale pohybovali příliš rychle a nemohli dělat nic jiného než chránit se před enormním horkem kontinuálního plynutí, při němž se vzduch může převalit přes štít a loď ve vlnovém sledu. Museli udržovat nejvyšší možný kurs, který by jejich let tak zpomalil, že by se dostali do přechodového plynutí, které kolísalo mezi volným molekulárním a kontinuálním plynutím a mělo za následek rozhoupání lodí. A v tom bylo nebezpečí. Kdyby narazili v marsovské atmosféře na místo s vysokým tlakem, kde by horko nebo vibrace nebo síly gé způsobily, že by se poškodil nějaký jemný mechanismus, mohli by se rázem octnout uprostřed jednoho z Arkadijových šílených testů, vtisknutí do svých křesel a "vážící" každý pouhých dvě stě kilogramů, a to už bylo něco, co by Arkadij nikdy nebyl schopen úspěšně nasimulovat. V reálném světě, myslela si Mája pochmurně, v okamžiku, kdy se nejvíce přiblíží nebezpečné situaci, jsou zcela bez-mocní jí čelit.

Avšak jak už to osud chtěl, bylo počasí v marsovské stratosféře klidné a tak pokračovali v mantra testu - který se ve skutečnosti ukázal jako osm minut řevu, otřesů a popadání dechu. Mája si nevzpomínala, že by nějaká hodina někdy trvala tak dlouho. Senzory ukazovaly, že teplota na hlavním ochranném štítu stoupla na 600 stupňů Kelvina... A pak vibrace přestaly. Řev skončil. Vyklouzli z atmosféry, když obletěli asi čtvrtinu planety. Rychlost se zmínila na 20 000 kilometrů za hodinu a teplota na štítu stoupla na 710 stupňů Kelvina, což bylo téměř maximum, které štít dokázal snést. Ale jejich metoda jim vyšla. Bylo naprosté ticho. Vznášeli se opět v beztížném stavu, připoutáni jenom bezpečnostními pásy. Měli pocit, jako by se zcela zastavili, jako by pluli v dokonalé tichosti.

Nejistýma rukama se odpoutali a pluli jako duchové chladným vzduchem místností, v uších jim ještě dozníval předcházející řev, což ještě zdůrazňovalo ticho. Mluvili až příliš hlasitě, potřásali si rukama. Mája se cítila jako omámená a nerozuměla, co jí ostatní lidé říkají, ne že by je neslyšela, ale nemohla se soustředit na to, co říkají.

O dvanáct hodin později je jejich nový kurs zavedl do perigea 35 000 kilometrů od Marsu. Tam zapálili hlavní rakety a zvýšili rychlost asi o sto kilometrů za hodinu. Pak byli zase přitahováni k Marsu a letěli po elipse, která je přivede do vzdálenosti 500 kilometrů od povrchu planety. Byli na oběžné dráze kolem Marsu.

Každý elipsový oblet planety trval asi den. Během příštích dvou měsíců budou počítače řídit zážehy, které je postupně přivedou do oběžné dráhy Phobosu. Ti, kteří měli zůstat na Marsu, měli sestoupit na jeho povrch ještě předtím, dokud bude perigeum tak blízko.

Zasunuli žáruvzdorné štíty a odebrali se do kupole, aby se na planetu podívali.

V perigeu zaplňoval Mars větší část oblohy. Bylo to, jako by nad ním letěli proudovým letadlem. Byla dobře znát hloubka proláklín Valles Marineris a výška čtyř mohutných sopek, jejichž široké vrcholky bylo vidět nad horizontem ještě dřív, než se objevila okolní krajina. Po celém povrchu zely krátery. Jejich okrouhlé vnitřky měly živě oranžovou písčitou barvu, o něco světlejší než okolní půda. Zřejmě prach. Krátké, zakřivené a rozryté horské hřebeny byly poněkud temnější než okolí, spíš rezavé s tmavými stíny. Avšak všechny světlé i tmavé barvy byly jenom odstíny všudypřítomné rezavo-oranžovo-červené, jež byla barvou každého vrcholku, každého kráteru, kaňonu, duny a dokonce i zakřivené výseče prachem prosycené atmosféry, kterou bylo vidět vysoko nad svítícím obloukem planety. Rudý Mars! Ochromující, hypnotizující! Všichni to cítili.

Pracovali dlouhé hodiny, ale aspoň to byla skutečná práce. Loď musela být částečně demontována. Hlavní část bude později zaparkována na oběžné dráze poblíž Phobosu a použita v případě potřeby k návratu. Ale dvacet válců z vrcholku hlavní šachty bylo nutno demontovat a předělat je na přistávací planetární moduly, které dopraví kolonisty na Mars ve skupinách po pěti. První z nich měl sestoupit na povrch planety okamžitě, jakmile bude odpojen a přemontován, takže na něm pracovali ve směnách celých čtyřadvacet hodin a většinu času trávili venku. Do jídelny se vraceli unavení a hladoví jako vlci a hlasitě se bavili. Na nudu dlouhé cesty už zapomněli. Jedné noci se Mája v koupelně chystala na noc a cítila, že má ztuhlé svaly, jak to již měsíce nepocítila. Kolem ní si vesele povídali Nadja se Sašou a Jelím Zudovem a v teplém toku mnohomluvné ruštiny ji náhle napadlo, že jsou všichni šťastní - octli se v posledních chvílích před splněním svého očekávání, jež nosili v srdci polovinu života, nebo dokonce i od dětství - a nyní se pod nimi Mars rozvil jako dětská kresba barevnou tužkou, nejdřív velký a pak malý, velký a malý a jak se tak komíhal vpřed a vzad, vynořoval se přízračně před nimi se svými nekonečnými možnostmi: tabula rasa, prázdná tabulka. Prázdná rudá tabulka. Všecko bylo možné, všecko se mohlo stát. V tomto smyslu byli v posledních dnech dokonale svobodní. Osvobodili se od minulosti, osvobodili se od budoucnosti, pluli bez tíže ve svém vlastním teplém vzduchu jako duchové, kteří mají vniknout do hmotného světa... V zrcadle Mája zachytila na svém obličejí úšklebek způsobený kartáčkem na zuby a chytila se zábradlí, aby se udržela na místě. Napadlo ji, že už asi nikdy nebudou tak šťastní. Krása byla příslibem štěstí, nikoliv vlastním štěstím - a tušený svět byl často bohatší než cokoli skutečného. Kdo ale mohl říci, jaký bude tentokrát? Tentokrát by mohl být dokonalý.

Pustila se zábradlí a vyplivla zpěněnou zubní pastu do odpadkového sáčku a pak vplula zpátky do chodby. Ať už se stane cokoli, svého cíle dosáhli. Vysloužili si aspoň tu šanci, že se o to mohou pokusit.

Při demontáži Aresu měla řada z nich zvláštní pocit. Bylo to, jak poznamenal John, jako kdyby demontovali město a rozhazovali domy do různých směrů. A tohle bylo jediné město, které měli. Pod obrovitým okem Marsu se všechny jejich spory vrátily - byla to kritická situace, bylo už málo času. Lidé se hádali, otevřeně nebo potají. Byla tu teď řada malých skupinek a všechny měly svůj vlastní názor. Kam se poděl ten krátký okamžik štěstí? Mája dávala vinu hlavně Arkadijovi. To on otevřel Pandořinu skříňku, kdyby nebylo jeho řečí, nebyla by se skupina z farmy tak podřídila Hiroko a lékařský tým by se nebyl stáhl do sebe. Určitě ne.

Pracovali s Frankem těžce na tom, aby urovnali spory a dosáhli shody a aby opět získali pocit, že jsou pořád ještě jediným týmem. Museli vést dlouhá jednání s Phyllis a Arkadijem, s Ann a se Saxem, s Houstonem a Bajkonurem. V tomto procesu se mezi oběma vedoucími vyvinul vztah ještě mnohem složitější, než byl během jejich krátkých schůzek v parku, přestože byly také jeho součástí. Mája teď viděla v občasných záblescích Frankova sarkasmu nebo odporu, že

ho ta příhoda zasáhla víc, než si tehdy myslela. Ted' se s tím ale nedalo už nic dělat.

Nakonec dostala misi na Phobosu Arkadijova skupina, především proto, že o to nikdo jiný nestál. Každému slíbili účast na geologickém průzkumu, pokud si to bude přát. Mary, Phyllis a "houstonský tým" dostali záruky, že stavba základního tábora bude uskutečněna podle houstonských plánů. Chtěli pracovat na základně, aby viděli, že se všechno děje podle nich. "Výborně," vrčel Frank, "vzhledem k tomu, že všichni budeme na Marsu, musíme se opravdu hádat o to, co tam budeme dělat?"

"Takový je život," řekl Arkadij vesele. "Ať už na Marsu nebo ne, život jde dál."

Frank zařal zuby. "Přišel jsem sem, abych se takových věcí zbavil."

Arkadij zavrtěl hlavou. "To tedy určitě ne! Takový život ti vyhovuje. Co by sis bez něj počal?"

Jednoho večera, krátce před tím, než měli sestoupit, se shromáždili k formální večeři v plném počtu.

Většina jídla pocházela z farmy: těstoviny, salát a chléb a kromě toho červené víno, které schovávali pro tuto příležitost.

Nad jahodovým dezertem se Arkadij zvedl a navrhl připitek. "Na nový svět, který vytvoříme!"

Ozvaly se sborové výkřiky, souhlasné i nesouhlasné. To už všichni věděli, co tím myslí. Phyllis položila jahodu a řekla: "Podívej se, Arkadiji, tahle základna bude vědecká stanice. Tvoje myšlenky jsou irelevantní. Možná za padesát nebo sto let. Ale v současnosti bude stejná jako jsou stanice v Antarktidě."

"To je pravda," řekl Arkadij. "Ale ve skutečnosti jsou vědecké stanice v Antarktidě velice politickou záležitostí."

Většina z nich byla vybudována proto, aby státy, které je postavily, měly své slovo při revizi Antarktické smlouvy.

Nyní jsou stanice řízeny zákony určenými smlouvou, která vznikla velice politickým procesem! Snad tedy vidíš, že není možné, abys strkala hlavu do pisku a křičela: Já jsem vědec! Já jsem vědec! " Přitiskl si ruku na čelo v ironickém gestu.

"Ne. Pokud to říkáš, říkáš pouze, že nechceš přemýšlet o složitějších systémech! A to snad skutečný vědec nedělá, že?"

"Antarktida se řídí smlouvou, protože tam kromě lidí na vědeckých stanicích nikdo nežije," řekla Mája podrážděně.

Takhle pokazit jejich závěrečnou večeři, jejich poslední okamžik svobody!

"To je pravda," řekl Arkadij. "Ale pomysli, k čemu to vede. V Antarktidě nesmí nikdo vlastnit půdu. Žádná země nebo organizace nesmí využívat přírodní zdroje kontinentu bez souhlasu všech ostatních zemí. Nikdo nesmí tyhle zdroje vlastnit nebo je těžit a pro-dávat ostatním, tak aby z nich měl nějaký užitek, a ostatní aby za to platili. Copak si neuvědomuješ, jak radikálně se to liší od způsobu, jakým se řídí ostatní svět? Je to poslední území, které má nějakou organizaci a nějaké zákony. Představuje to, co všechny vlády, které spolupracují, pokládají instinktivně za správné - aby si na tuto zemi nikdo nedělal nároky a nechtěl tam vládnout. Je to, řečeno stručně, nejlepší pokus obyvatel Země vytvořit spravedlivé majetkové zá-kony! Copak to nechápeš? To je způsob, jakým by měl být řízen celý svět, jen kdybychom ho mohli osvobodit ze svěrací kazajky histo-rie!"

Lehce mžikající Sax Russell řekl: "Poslyš, Arkadiji, vzhledem k tomu, že na Marsu se budeme řídit smlouvou založenou na té staré antarktické, oč ti vlastně jde? Vesmírná úmluva praví, že žádná země si nesmí dělat nároky na půdu na Marsu, že tu nejsou povoleny žádné vojenské akce a že všechny základny bude mít možnost kterákoli země zkontrolovat. Také se žádné přírodní zdroje nemohou stát majetkem některého státu. K využití přírodních zdrojů musí Společenství národů ustanovit mezinárodní společnost. Pokud se v téhle oblasti bude něco dělat, o čemž silně pochybuji, pak z toho budou mít užitek všechny země na světě." Obrátil ruku dlaní vzhůru. "Není tím to, pro co agituješ, už dosaženo?"

"To je jen začátek," řekl Arkadij. "Smlouva má ale aspekty, o kterých ses nezmínil. Základny na Marsu budou patřit těm státům, které je vybudovaly, například. My budeme stavět podle tohoto zákona americké a ruské základny. A to nás vrhá rovnou do hrůz pozemských zákonů a pozemské historie. Americké a ruské firmy budou mít právo využívat zdroje Marsu, pokud budou zisky do určité míry sdíleny zeměmi, které spolupodepsaly smlouvu. To bude znamenat určité procento pro Společenství národů, ve skutečnosti to bude jen úplatek. Myslím, že bychom neměli ani na okamžik takové zákony uznávat!"

Po těchto slovech následovalo ticho.

Ozvala se Ann Claybornová: "Smlouva také říká, že bychom měli udělat opatření, aby se zabránilo rozkladu planetárního prostředí. Myslím, že to tak stojí v článku sedm. Zdá se mi, že to výslovně zakazuje přeměnu planety, o které mnoho z vás mluví."

"Myslím, že bychom měli ten článek právě tak ignorovat," řekl Arkadij rychle. "Záleží na tom naše přežití."

Tento jeho názor se líbil lidem víc než ty ostatní, a také to dali najevo.

"Pokud jste ochotni ignorovat jeden článek smlouvy," poukázal Arkadij, "měli byste být ochotni ignorovat i ostatní." Nastala nepříjemná pauza.

"Určitě nastanou nějaké změny," řekl Sax Russell s pokrčením ramen. "Pobyt na Marsu nás změní evolučním způsobem."

Arkadij vehementně vrtěl hlavou, což způsobilo, že se nad stolem trochu otáčel. "Ne ne a zase ne! Historie není evoluce! Evoluce je otázka prostředí a příležitosti, která se uskutečňuje miliony let. Historie je však otázka prostředí a volby, která se uskutečňuje během lidských životů, někdy roků nebo měsíců nebo dnů! Historie je lamarckovská! Takže jestli se rozhodneme ustavit na Marsu určitou společnost, pak tam bude! A pokud si vybereme něco jiného, bude to tam!" Mávnutím ruky je do toho všechny zahrnul, ty sedící u stolu i ty vznášející se mezi rostlinami. "Říkám jen, že bychom se měli rozhodnout sami a ne čekat, až to za nás rozhodnou lidé na Zemi. Lidé ve skutečnosti dávno mrtví."

Phyllis řekla ostře: "Ty chceš něco jako utopickou komunu a to není možné. Čekala bych, že tě o tom historie Ruska něco naučila."

"Ano, naučila mne," řekl Arkadij. "A teď chci využít toho, co mne naučila."

"Naučila tě obhajovat revoluci, která špatně dopadla? Naučila tě vyvolávat krizové situace? Všechny rozrušovat a dostávat do sporu jednoho s druhým?"

Spousta lidí s tím souhlasila, ale Arkadij jen mávl rukou. "Odmítám v této fázi cesty převzít odpovědnost za problémy ostatních. Řekl jsem jenom, co si myslím, a na to mám právo. Pokud je to někomu z vás nepříjemné, je to váš problém. Je to proto, že se vám nelíbí aspekty toho, co říkám, ale nemůžete najít nic, čím byste je popřeli."

"Vždyť někteří z nás ani nerozumějí tomu, co říkáš," zvolala Mary.

"Říkám jenom tohle!" řekl Arkadij a zíral na ni vypoulenýma očima. "Přišli jsme na Mars, abychom tu zůstali nadobro.

Budeme si stavět nejen svá obydlí a vyrábět potravu, ale také vodu a dokonce i vzduch, který budeme dýchat - a to všechno na planetě, která nic z toho nemá. Jsme schopni to udělat, protože ovládáme technologii, jak s hmotou manipulovat až po molekuly. To je mimořádná schopnost. A přitom někteří z nás jsou připraveni transformovat celou fyzickou realitu planety, aniž by udělali sebemenší pro to, abychom změnili sebe nebo způsob života, který vedeme. Jsme vědci jednadvacátého století a přitom žijeme v sociálním systému devatenáctého století vzniklého na základě ideologií sedmáctého století. Je to absurdní, šílené, je to - je to -" chytil se za hlavu, zajel si rukama do vlasů a zahřimal: "Je to nevědecké! A tak tvrdím, že mezi věcmi, které změníme na Marsu, bychom měli být také my a naše sociální realita. Musíme přeměnit nejen Mars, ale také sebe."

Nikdo se mu to nepokoušel vyvracet. Když byl Arkadij v ráži, nedalo se mu čelit, a pro mnoho lidí bylo to, co řekl, opravdu podnětem k přemýšlení. Potřebovali čas. Jiní tím byli rozladěni, ale nechtěli při této zcela mimořádné věci, která měla být vlastně osla-vou, působit ještě větší rozruch. Bylo snadnější obrátit oči v sloup a připít. "Na Mars! Na Mars!" Avšak když se po dezertu vznášeli kolem, Phyllis pravila opovržlivě: "Nejdřív musíme přežít. Jakou ale budeme mít šanci, když jsme tak nejednotní?"

Michel Duval se pokusil ji uklidnit. "Spousta těchto neshod jsou jen symptomy cesty. Až budeme na Marsu, semkneme se zase dohromady. A máme toho víc, než vezeme na Aresu - máme spoustu věcí, které sem dopravily automatické transportéry, celé náklady vybavení a jídla rozesté po celé planetě a jejich měsících. To všechno je tady pro nás. Bude nás limitovat pouze naše odolnost. Tato cesta je toho součástí - je to něco jako příprava, jako test. Jestliže v tomhle zklameme, nemusíme se na Marsu vůbec o nic po-koušet."

"Přesně to říkám!" pravila Phyllis. "V tomhle jsme zklamali."

Sax vstal a s otráveným výrazem se dal směrem ke kuchyni. Místnost byla naplněna hlukem a některé hlasy zněly rozhořčeně. Bylo jasné, že spousta lidí se na Arkadije zlobí. Jiní se zase zlobili na ně, že je to tak rozčílilo.

Mája následovala Saxe do kuchyně. Když vyprázdnil svůj podnos, povzdychl si. "Lidé příliš podléhají emocím. Někdy mám pocit, že jsem se ocitl v nekonečném představení hry Bez východu."

"To je ta hra, kde jsou všichni uzavřeni v malém pokoji a nemůžou ven?"

Přikývl. "Nejhorší na tom jsou vždycky ti ostatní kolem. Doufám, že tuhle hypotézu nepotvrdíme."

Za několik dní byly přistávací moduly připravené. Budou se na planetu snášet během pěti dnů. Na tom, co zůstalo z Aresu, zbude jenom tým určený na Phobos, který ho zavede k měsíci a zaparkuje ho tam. Arkadij, Alex, Dimitrij, Roger, Samantha, Edvard, Jane, Raul, Marina, Tatjana a Elena se rozloučili, ponořeni už do svých úkolů, a slíbili, že sestoupí na Mars, jakmile bude stanice na Phobosu hotová.

Noc před sestupem nemohla Mája usnout. Nakonec se spánku vzdala a protáhla se místnostmi a chodbami až nahoru. Každý předmět byl ostře ohraničený nevyspáním a adrenalinem a všechno, co jí bylo na lodi známé, doznalo změn. Byly tu svázané hromady krabic nebo se najednou v tunelu objevila slepá ulička. Připadalo jí to, jako by už byli Ares opustili. Naposled se kolem sebe rozhlédla, zcela bez emocí. Pak zamířila do přechodové komory a vstoupila do modulu, do něhož byla určena. Může klidně čekat tady. Oblékla si skafandr a cítila jako tak často, když přišel ten pravý okamžik, že prodělává pouze další simulaci. Přemýšlela, jestli se někdy tohoto pocitu zbaví, jestli s ním pobyt na Marsu skončuje. Už jen kvůli tomu to stojí za to: aby jednou pocítila skutečnost! Usadila se do svého křesla.

Po několika hodinách beze spánku se k ní přidali Sax, Vlád, Nadja a Ann. Všichni se připoutali a provedli kontrolu. Vyhodili kloubové spojky a odpočítali. Rakety zažhnuly. Modul se odpoutal od Aresu. Nový zážeh raket. Padali k planetě. Když narazili na atmosféru, jejich jediné lichoběžníkové okno zaplálo barevným marsovským vzduchem. Mája, která spolu s plavidlem ve svém křesle vibrovala, se do něho dívala. Cítila napětí a byla nešťastná, soustředěná spíš nazpátek než kupředu, a myslela na všechny, kteří jsou dosud na Aresu. Měla pocit, že zklamali, že za sebou zanechali skupinu zmatených lidí. Že jejich šance na to, aby dospěli ke shodě, pominula a že neuspěli. Ten záblesk štěstí, který pocítila, když si čistila zuby, byl právě jen zábleskem. Také zklamala. Rozešli se různými směry, rozdělení svým přesvědčením, a dokonce i po dvou letech nuceného společenství byli stejně jako každá jiná skupina lidí pouze sbírkou cizinců. Kostky byly vrženy.

Zkouška ohněm

Vznikal spolu s ostatní sluneční soustavou asi před pěti miliardami let. To je patnáct milionů lidských generací. Ve vesmíru se srážely skály, odletovaly od sebe a zase se přibližovaly a to všechno kvůli té záhadné síle, které říkáme gravitace. A stejně záhadný jílovitý prach v materiálu věci způsobil, že hromada skal, když dosáhla určité velikosti, tlačila na střed, až žár skálu roztavil. Mars je malý, ale těžký, a v jádru je nikl a železo. Je tak malý, že jeho jádro vychladlo dřív než vnitřek Země. Také už se netočí pod kúrou různou rychlostí a tak nemá Mars prakticky žádné magnetické pole. Nezůstalo tu žádné dynamo. Avšak jeden z posledních výlevů roztaveného vnitřku do pláště způsobil obrovskou nepravidelnou vybouleninu na jedné straně, která má velikost kontinentu a při výšce jedenácti kilometrů ční třikrát výše než tibetské plato nad svým okolím. Toto vydutí způsobilo, že se objevily i další geologické

rysy: soustava radiálních trhlin, které pokrývají celou polokouli, a největší puklina ze všech nazývaná Valles Marineris je krajkový kaňon, které by pokrylo celé Spojené státy od pobřeží k pobřeží. Vyboulenina dala také vzniknout řadě sopek, včetně tří, jež nese na svém hřbetě, a které se nazývají Ascræus Mons, Pavonis Mons a Arsia Mons. Na severozápadní straně je Olympus Mons, nejvyšší hora ve sluneční soustavě. Má trojnásobnou výšku Mt. Everestu a stonásobnou výšku masivní Mauna Loy, největší sopky na Zemi.

Vyboulenina Tharsis tedy byla nejdůležitějším faktorem při tvorbě povrchu Marsu. Dalším, důležitým faktorem byl spad meteoritů. V době před třemi až čtyřmi miliardami let dopadaly me-teority na Mars v obrovském množství, byly jich miliony a tisíce z nich byly planetesi-mály, skály tak velké jako Vega nebo Phobos. Jeden náraz způsobil, že vznikla proláklina Hellas o rozloze 2 000 kilometrů, což je nejrozsáhlejší kráter v sluneční soustavě, přestože se zdá, že Daedalia Pianum je pozůstatek po proláklině vzniklé nárazem o rozloze 4 500 kilometrů. Jsou tedy obě obrovské, avšak existují areologové, kteří se domnívají, že celá severní polokoule Marsu je prastará nárazová proláklina.

Tyto gigantické nárazy způsobily exploze tak katastrofální, že si je lze jen těžko představit. Sopečné vyvrženiny skončily svou cestu na Zemi a na Měsíci a jako asteroidy v Trojském orbitu. Někteří areologové se domnívají, že k vyboulenině Tharsis došlo po nárazu, při němž vznikla proláklina Hellas. Jiní se domnívají, že Phobos a Deimos jsou také sopečné vyvrženiny. A to byly jen ty nejdůraznější nárazy. Menší kameny padaly neustále, takže nejstarší povrch Marsu je plný kráterů a krajina je palimpsestem, na němž nové prstence zakrývají staré a není tu ani kousek nedotčené země. Každý z těchto nárazů způsobil explozi a žár, který tavil skály. Ze základní hmoty unikaly prvky, které se rozptýlily ve formě horkých plynů, tekutin a nových minerálů. To spolu s unikáním plynů z jádra vytvořilo atmosféru a množství vody: byly tu mraky, bouře, déšť a sníh, ledovce, potoky, řeky, jezera a všechno to poznamenalo zem a zanechalo nepochybné stopy svých toků - záplavové kanály, koryta řek, linie pobřeží, prostě všechny možné hydrologické hieroglyfy.

To ale všechno přestalo. Planeta byla příliš malá a příliš daleko od Slunce. Atmosféra zmrzla a padla na povrch. Kyslík uhlíčitý sublimoval a vytvořil novou atmosféru, zatímco kyslík se spojil se skalami a zbarvil je červeně. Voda zmrzla a během věků pronikla mnoho kilometrů do meteority rozbitých skal. Později tyto vrstvy regolitu prostoupil led a protože v nejhlubších částech bylo horko, led roztál. Na Marsu byla tedy podzemní jezera. Voda vždycky stéká dolů a tak tyto aquifery migrovaly dolů, pomalu pronikaly dál, a když narazily na nějakou překážku, na skalnaté podloží nebo zmrzlou půdní bariéru, vytvořily nádrž. Někdy vznikl na tyto přehradu přílišný tlak, někdy spadl meteorit nebo vyvrhla sopka, bariéra se roztrhla a celé podzemní jezero se rozlilo po krajině v gigantické záplavě desetitisíckrát větší než je tok Mississippi. Později však voda na povrchu zmrzla a sublimovala v neustálých suchých větrech, aby pak padla v zimě na póly jako mlha. Polární čepičky sílily a jejich váha tlačila led pod zem, až se viditelný led stal pouhým vrcholkem dvou čóček podzemního permafrostu, čóček, které byly nejdřív desetkrát a potom stokrát silnější než viditelná čepička. Mezitím se na rovníku tvořily nové aquifery napájené zevnitř a některé ze starších aquifer se plnily znova.

A tak tento pomalý cyklus dospěl do druhého kola. Jak však planeta chladla, ke všemu docházelo mnohem pomaleji, bylo to jako když docházejí hodiny. Planeta dostala konečný tvar, který známe. Nicméně ke změnám docházelo i nadále, neustále větry rozrývaly zem a prach byl stále jemnější. Excentricita Maršovy oběžné dráhy znamenala, že jižní a severní polokoule střídaly studené a teplé zimy v cyklu 51 000 let, takže suchá ledová čepička a vodní ledová čepička si přehodily póly. Každé zhoupnutí tohoto kyvadla nanaslo další vrstvu písku a rýhy nových dun přetínaly staré v jiném úhlu, až ležel písek kolem pólů v tečkovaném šrafování křížem v geometrických vzorech připomínajících pískové obrazy. Navajů a zdobily dokola celý vrcholek planety.

Zbarvený písek ve vzorech, rýhované a zoubkované stěny kaňonů, sopky směřující přímo do oblohy, šterkovité kamení chaotického terénu, nekonečné množství kráterů, to byly emblémy počátků planety... Krásná nebo řečeno drsněji: skrovná, strohá, obnažená, tichá, stoická, kamenitá, neměnná. Vznesená. Viditelný projev minerální existence přírody.

Minerály. Žádná zvířata, žádné rostliny, žádný život. Mohlo k tomu dojít, ale nedošlo. Nikdy nedošlo k nějakému spontánnímu zrození z jílů nebo sírových horkých pramenů. Z oblohy nepadaly žádné spory, nebyl tu žádný dotek boha; ať už je to cokoli, co začne život (protože my to nevíme), na Marsu k tomu nedošlo. Mars se převáloval jako důkaz rozdílnosti světa a své kamenné vitality.

A pak, jednoho dne...

Dopadla na zem oběma nohama, byla pevná, nebylo tu nic zrádného, po devíti měsících na Aresu jí bylo gé povědomé a s váhou skafandru se to příliš nelišilo od chůze po Zemi, pokud si vůbec vzpomínala. Obloha byla růžová, tónovaná barvou písku. Byla to bohatší a křehčí barva, než na kterémkoli snímku. Ann řekla: "Podívejte se na oblohu, jen se podívejte!" Mája něco brebentila, Sax a Vlád se točili jako rotující sochy. Naděžda Černyševská udělala několik kroků a cítila, jak její nohy ve vysokých botách drtí povrch. Byl to solí ztvrdlý písek, několik centimetrů silný, který praskal, když po něm člověk kráčet. Geologové ho nazývají durikrusta. Stopy bot lemoval systém radiálních prasklin.

Byla venku z modulu. Země měla temnou oranžovězavou barvu a byla pokryta kameny stejné barvy, i když některé z nich byly šrafované červenou, černou nebo žlutou barvou. Směrem na východ byla řada raketových transportérů, z nichž každý měl jiný tvar a velikost. Jejich horní části čnely nad východním obzorem. Všechny byly pokryty prachem stejné červeněoranžové barvy jako země. Byl to podivný vzrušující pohled, jak kdyby zakopli o opuštěné vesmírné letiště mimozemšťanů. Za milion let budou některé části Bajkonuru vypadat právě tak.

Kráčela k nejbližšímu transportéru, který byl veliký jako menší dům a spočíval na čtyřnohé raketové soustavě. Vypadal, jako by tam stál už celá desetiletí. Slunce stálo přímo nad hlavou a jeho světlo bylo příliš ostré, než aby bylo možno se na ně podívat, dokonce i přes ochranný obličejový vizor. Jen těžko se to dalo odhadnout kvůli polarizaci a řadě dalších

filtřů, ale měla dojem, že denní světlo je velice podobné světlu na Zemi, pokud si vzpomínala. Jako jasný zimní den. Znovu se rozhlédla a snažila se všechno vstřebat. Stáli na mírně hrboлатé planině, pokryté kameny s ostrými hranami napůl zabořenými v prachu. Na západě byl na horizontu menší kopec s plochým vrcholkem. Mohl tam být kráter, to bylo těžké odhadnout. Ann už byla na polovině cesty ke kopci a stále ještě vypadala dost velká, horizont byl blíže než se zdálo, a Nadja se zastavila, aby se na to dobře podívala, protože se obávala, že si na to brzy zvykne a už si toho přestane všimnout. Ten podivně blízký horizont nabyl jako na Zemi, to nyní jasně viděla. Byli na menší planetě. Zkusila si vybavit gravitaci Země a podívovala se, že je to tak obtížné. Vzpomínala na procházky v lesích, v tundře, po zamrzlé řece v zimě. ... a teď, krok a krok. Půda byla rovná, ale člověk se musel vyhýbat hojně se vyskytujícím balvanům. Neznala na Zemi místo, kde by jich bylo tolik a zemí byla tak stejnoměrně posetá. Vyskočila a musela se zasmát, protože i přes těžký skafandr ucítila, že je lehčí. Byla stejně tak silná jako předtím, ale vážila pouhých třicet kilogramů! A čtyřicet kilogramů, které vážil skafandr... vyvedlo ji to poněkud z rovnováhy. Měla pocit, jako kdyby byla prázdná. Tak to bylo, střed její gravitace zmizel a její váha se posunula k její pokožce, k povrchu jejích svalů. To způsobil skafandr, samozřejmě. V domech to bude stejné jako na Aresu. Ale tady, ve skafandru, byla jen prázdnou slupkou. S touto představou se jí krácelo lépe, mohla skákat přes balvany, při skoku se obrátit, tančit! Prostě skákat ve vzduchu, přistát na plochem balvanu - ale dávat pozor -

Zakopla a upadla na koleno a obě ruce. Její rukavice pronikly durikrustou. Bylo to jako vrstva spečeného písku na pláži, pouze to bylo tvrdší a křehčí. Jako ztvrdlé bláto. A bylo to studené! Jejich rukavice nebyly vyhřívané jako podrážky bot a při dotyku se zemí byla izolace nedostatečná. Bylo to jako by se dotýkala holými rukama ledu! Kolem 215 stupňů Kelvina, vzpomněla si, čili minus 90 stupňů Celsia. Mnohem větší zima než v Antarktidě a než na Sibiři v nejkrutějších mrazích. Necítila špičky prstů. Aby mohla pracovat, bude potřebovat lepší rukavice, vyhřívané stejně jako boty. Tím se ale rukavice stanou silnější a nebudou tak pružné. Bude si muset dát zas do pořádku prstové svaly. Smála se. Zastavila se, pak šla k dalšímu nákladu a otfela červenou krustu z desky s vyrytými písmeny na straně kovové bedny. Stálo tam: 1 John Deer/Volvo marsovský buldozer s hydrazinovým pohonem, tepelně chráněný, poloautomatický, plně programovatelný. Návod a náhradní díly připojeny.

Cítila, jak se jí na tváři objevil široký úsměv. Rypadla, nakladače, buldozery, traktory, třídiče, nákladáky na odvoz materiálu, zásoby stavebnin a materiálu všeho druhu, stroje na filtrování a sbírání chemikálií z atmosféry, a přístroje, které by tyto chemikálie měnily na jiné. Další přístroje na slučování těchto chemikálií - zásoby všeho, co budou potřebovat, všechno po ruce, rozestě v kontejnerech po planině. Skákala od jednoho k druhému a kontrolovala je. Některé dopadly tvrdě a jejich pavoučí nohy se zhroutily, jiné byly prasklé, a z jednoho byla dokonce hromada rozbitých beden zabořených v prachu. To však byla příležitost k její oblíbené hře, ráda opravovala a zachraňovala. Smála se nahlas jako opilá, a pak si všimla, že světlo na jejím zápěstním náramku bliká. Přehodila ho na společné pásmo a uslyšela Maju, Vláda a Saxe, jak mluví jeden přes druhého: "Kde je Ann, ženské, vraťte se zpátky, hej, Nadjo, pojdte nám pomoci dát tenhle trajler do pořádku! Ne-můžeme ani otevřít dveře!"

Smála se.

Obytné trajlery byly rozesety po povrchu jako všechno ostatní, ale náhodou přistáli vedle jednoho, o němž věděli, že je funkční. Přitáhli ho z oběžné dráhy před několika dny a celý ho prohlédli. Naneštěstí nemohli zkontrolovat vnější dveře přechodové komory a ty byly zapadlé. Nadja se dala s úsměvem do práce. Bylo divné, že na něčem, co vypadalo jako normální obytný trajler, byly dveře k přechodové vesmírné komoře. Trvalo jí sotva minutu je otevřít - zatímco vyťukávala nouzový kód, tahala dveře ven. Zapadly asi zimou, seschly se. Budou se zřejmě setkávat s řadou podobných problémů.

Pak vstoupila s Vladem do přechodové komory a pak dovnitř. Pořád to vypadalo jako byt v obytném trajleru, až na to, že měl to nejmodernější vybavení kuchyně. Světla se rozsvítila. Vzduch byl teplý a dobře cirkuloval. Kontrolní panel vypadal jako v nějaké jaderné elektrárně.

Když vstupovali dovnitř ostatní, prošla Nadja řadou malých pokojíčků, otvírala dveře za dveřmi a náhle ji přepadl podivný pocit: všechno jí připadalo zvláštní. Světla svítila, některá blikala a na druhém konci chodby se houpaly dveře v panelech.

Zřejmě působením ventilace. Náraz při dopadu asi něco narušil. Setřásla ze sebe ten podivný pocit a šla přivítat ostatní. Tou dobou už přistáli všichni ostatní a šli po kamenité planině (zastavovali se, zakopávali, běželi, zírali na obzor, pomalu se otáčeli a znovu kráčeli vpřed) a vstoupili do tří funkčních trajlerů. Svlékli skafandry, odložili je a prohlédli si pečlivě vnitřek. Když pak něco snědli a všechno prohovořili, byla noc. Pokračovali v práci uvnitř obydlí a povídali si skoro celou noc. Byli příliš rozčileni, než aby mohli usnout. Většina z nich spala útržkovitě až do svítání, kdy se nadobro probudili, oblékli do kombinéz a vyšli ven. Dali se do kontroly strojů. Konečně si všimli, že jsou vyhladovělí, vrátili se dovnitř, aby do sebe hodili nějaké sousto - a byla zase noc!

Tak to pokračovalo několik dní - a čas rychle ubíhal. Nadja se probudila při pípnutí svého náramku, snědla rychle snídani a vyhlédla z okna vedoucího na východ. Svítání zbarvilo oblohu na několik minut jasnou červení a pak se objevila řada tónů růžové, až se konečně obloha ustálila na oranžovorůžové barvě denního světla. Všude spali na podlaze na matracích její druhové. Matrace se na den svinovaly a opřely o béžové stěny, svítáním nyní zbarvené do oranžova. Kuchyně a obývací pokoj byly malé a čtyři toalety připomínaly spíš skříně. Jak se pokoj osvětlil, Ann se zavrtěla, vstala a šla na toaletu. John byl už v kuchyni a tiše se tam pohyboval. Podmínky tu byly tak stísněné proti Aresu, že se někteří jen obtížně přizpůsobovali. Mája si každou noc stěžovala, že mezi tolika lidmi nemůže spát, ale teď ležela a spala s ústy dětsky pootevřenými. Vstávala jako poslední a v hluku a ruchu ranních příprav ostatních klidně dřímala.

Pak se na horizontu objevilo Slunce a Nadja skončila snídani, která sestávala z vloček a mléka, jež vyráběli z prášku smíchaného s vodou vydolovanou z atmosféry, a chutnalo přesně stejně jako normální mléko. Byl čas, aby si oblékla

venkovní kombinézu a dala se do práce.

Kombinézy navržené pro Mars nebyly vyrobené tak, aby vydržely tlak jako vesmírné skafandry, ale byly z elastické tkaniny, v níž bylo tělo vystaveno přibližně stejnému tlaku jako na Zemi. To zabraňovalo vážnějším pohmožděním způsobeným expanzí, k nimž by došlo, kdyby byla kůže vystavena minimální marsovské atmosféře. Nositel měl v tomto obleku větší možnost pohybu než ve vesmírném skafandru. Kombinézy měly také tu výhodu, že se nic vážného nestalo, když se oblek protrhl na lokti nebo na koleně, protože přilba byla vzduchotěsná. Člověk se sice na poškozeném místě pohmoždil a omrzl, ale v žádném případě se neudusil a nezemřel během několika minut.

Obléci si však tuto kombinézu nebylo nic lehkého. Nadja si natáhla kalhoty přes dlouhé spodní prádlo, pak si navlékla kazajku a obě části spojila zipem. Potom si obula velké termální boty a připevnila je kroužky ke kalhotám. Stejně tak si nasadila standardní přilbu, kterou upevnila ke krčnímu uzávěru obleku. Natáhla si rukavice, které rovněž připevnila k rukávům. Na záda si hodila batoh s kyslíkovým přístrojem, jehož trubice připojila k přilbě. Chvilí zhluboka dýchala a cítila ve tváři chladný kyslík s dusíkem. Na kontrolním náramku se přesvědčila, že jsou všechna spojení v pořádku, a následovala Johna a Samanthu do přechodové komory. Zavřeli vnitřní dveře a vzduch se vtáhl do kontejneru. Pak John odemkl vnější dveře a všichni tři vystoupili ven.

Bylo to vzrušující vstupovat každé ráno na tu kamenitou planinu. Jasné ranní Slunce vrhalo západním směrem dlouhé černé stíny a osvětlovalo všelijaké pahrbky a prohlubeniny. Od jihu obvykle foukal vítr a vál před sebou prach vlnivým pohybem, takže se někdy zdálo, že se kameny plazí po zemi. I nejsilnější vítr stěží cítili na napíračené ruce. Nezažili však ještě vítr při bouřce - při rychlosti 500 kilometrů za hodinu by už určitě něco pocítili. Při dva-ceti skoro nic. Nadja a Samantha kráčely k jednomu vozidlu, které už vyprostily z kontejneru, a nasedly do něj. Nadja vůz řídila přes pláň k traktoru, který den předtím našly, asi kilometr na západ. Ranní chlad jí pronikal oblekem v kosočtverečném vzoru, což bylo výsledkem vetkaných žhavicích vláken ve tvaru X. Byl to zvláštní pocit, ale na Sibiři jí byla často mnohem větší zima a nestěžovala si.

Přijely k velkému kontejneru a vystoupily z vozidla. Nadja si vzala vrtačku se zasazeným šroubovákem a začala odmontovávat kryt nahoře. Uvnitř byl traktor značky Mercedes-Benz. Zasadila šroubovák do jednoho šroubu, spustila ho a dívala se, jak se šroub uvolňuje. Vytáhla ho a s úsměvem přešla k dalšímu. Nesčíslněkrát v mládí vycházela do stejné zimy a ochromenými zkeřhlými prsty odšroubovávala zamrzlé nebo poškozené šrouby... ale tady, fiíí a už byl venku další. V kombinéze bylo mnohem tepleji než na Sibiři a mohla se lépe pohybovat než ve vesmírném prostoru ve skafandru. Neměla pocit, že by jí bránila v pohybu víc než tenký přiléhavý potápěčský oblek. Rudé kameny byly rozházené všude kolem ve své strašidelné pravidelnosti. Ze společného pásma v náramku bylo slyšet hlasy: "Hej, našel jsem ty solární panely!" "Ty si myslíš, že jsi bůhvíco našel. Já jsem našel ten zatracený nukleární reaktor." Bylo to nádherné ráno na Marsu.

Sklopená stěna kontejneru utvořila rampu, po níž bylo možno s traktorem vyjet. Nezdálo se, že by byla dost pevná, aby ho unesla, ale tady opět sehrála svou roli gravitace. Nadja zapnula ohřívací systém traktoru hned, jak na něj dosáhla, a nyní vylezla do kabiny a vyřukala příkaz k automatickému řízení s pocitem, že bude nejlépe, když traktor sjede po rampě sám a ona se Samanthou se budou dívat ze strany, jen pro případ, že by se rampa ukázala být v chladu křehčí než očekávaly, nebo i jinak nespolehlivá. Stále jí ještě bylo zatěžko myslet v termínech marsovského gé a věřit tvůrcům, kteří to brali v úvahu. Rampa vypadala velice chatrně.

Ale traktor sjel dolů bez potíží a zastavil se na zemi: byl osm metrů dlouhý v barvě pařížské modři a kola měl vyšší než byly obě ženy. Do kabiny se muselo vystupovat po krátkém žebříku. Vpředu už byl připevněný jeřáb, takže nebyl problém naložit na traktor rumpál, bagr, krabice s náhradními díly a nakonec stěny kontejneru. Když s tím byly hotovy a traktor byl naložený, vypadal přetíženě. Se zdejšíм gé to však byla jen otázka rovnováhy. Traktor byla obluda o 600 koňských silách, se širokou základnou a koly velkými jako housenkový pás. Hydrazinový motor měl akceleraci horší než diesel, ale při zařazeném prvním stupni ho nic nedokázalo zastavit. Vyjely a pomalu jely k parkovišti trajlerů - no prosím, Naděžda Černyševská řídí traktor Mercedes-Benz po povrchu Marsu! Cítila se jako královna.

A to bylo ráno. Pak zpátky domů, dolů s batohem a přilbou, v kombinéze a botách rychle něco zakousnout. Po takovém pobíhání měly hlad jako vlci.

Po obědě opět vyjely s traktorem a přitáhly na místo východně od všech obydlí boeing na vysávání vzduchu, tam, kde chtěli mít všechny továrny. Tyto stroje byly obrovské kovové válce poněkud připomínající trup letadla 737 s osmi masivními přístávacími soupravami, raketovými motory připevněnými vertikálně ke stranám a dvěma tryskovými motory, které se tyčily nad celou délkou trupu. Pět těchto strojů sem bylo shozeno před dvěma lety. Od té doby jejich tryskové motory sály vzduch, který proháněly třdicím mechanismem, aby jej rozdělil do plynů, z nichž vzduch sestával. Plyny byly stlačeny, uskladněny ve velkých nádržích a tak připraveny k použití. V každém z boeingů bylo nyní uskladněno 5 000 litrů vodního ledu, 3 000 litrů tekutého kyslíku, 3 000 litrů tekutého dusíku, 500 litrů argonu a 400 litrů kyslíčnicku uhličitého.

Nebylo snadné vléct tyto obry přes štěrky a kameny k velkým zásobním nádržím u trajlerů, ale muselo se to udělat, protože jakmile byly vyprázdněny do nádrží, mohly pracovat dál. Právě to odpoledne vyprázdnila jedna skupina jeden boeing a zase ho zapnula. Hukot jeho tryskových motorů byl slyšet všude, dokonce i v přilbě a uvnitř trajlerů.

Nadja a Samanthin stroj byl tvrdohlavý. Za celé odpoledne se jim podařilo odvléci ho do vzdálenosti pouhých sto metrů a musely použít přídavné buldozerové zařízení, aby pro něj aspoň trochu urovnaly cestu. Před západem Slunce se vrátily domů s rukama studenými a bolícíma únavou. Svlékly se do prádla se stopami pra-chu a šly rovnou do kuchyně, kam je hnál hlad. Vlád odhadoval, že spalují asi 6 000 kalorií denně. Uvařily a shltly rehydované těstoviny a málem si popálily jen částečně rozmrzlé prsty na horkých podnosech. Teprve když utišily hlad, odešly do šatny pro ženy, kde se vydrbaly horkou vodou a převlékly do čistých overalů. "To bude těžké udržet oblečení čisté, ten prach pronikne všude, dokonce i přes zipy, jako by to byly díry." "Prachové částičky mají mikronový rozměr! Budeme mít s

nimi víc potíží než jen špinavé oblečení, to ti povím. Dostanou se všude, do plic, do krve, do mozku..."

"Takový je život na Marsu." To bylo oblíbené úsloví, kdykoliv se setkali s problémem, zejména takovým, který se vzpíral řešení.

Někdy bylo ještě po večeři pár hodin slunečního svitu a Nadja byla tak neklidná, že ještě šla ven. Často trávila čas kolem beden, které ten den přitáhli na základnu, a v přesčas si sestavila vlastní brašnu s náradím. Měla při tom pocit jako dítě v cukrárně. Léta strávená stavbou elektrárny na Sibiři ji naučila vážit si dobrého nářadí a tehdy tam trpěla jeho nedostatkem. Všechno v severním Jakutsku bylo zbudováno na věčně zmrzlé půdě, která se v létě nepravidelně propadala a v zimě bylo všechno pohřbeno pod ledem. Části konstrukce přicházely z celého světa. Těžké stroje ze Švýcarska a Švédska, vrtačky z Ameriky, reaktory z Ukrajiny a odtud také množství starého očištěného sovětského materiálu, který byl zčásti dobrý, některý však byl nepopsatelně podradný. Bohužel se to k sobě nehodilo, některé stroje dokonce měřily na palce - takže museli neustále improvizovat, budovat ropné vrty z ledu a provázků a sestavovat nukleární reaktory, proti nimž vypadal Černobyl jako švýcarské hodinky. A všechnu práci museli dělat s náradím, nad kterým by zaplakal i dráteník.

Ted' se mohla potulovat v zšeřelém rubínovém světle od bedny k bedně, poslouchat ve sluchátkách svou oblíbenou jazzovou hudbu, hrabat se v bednách a vybírat si nářadí, jaké chtěla. Nosila je do místnosti, kterou si vyhradila v jednom skladišti, přitom si pískala a přidávala nářadí ke kolekci, která už obsahovala kromě jiných předmětů Allenovu soupravu francouzských klíčů, několik kombinačních kleští, elektrickou vrtačku, příklepovou vrtačku, řadu kramlí, nějaké rámové pily, kotouč bungie lan odolných proti chladu, různé pilníky, škrabky a hoblíky, soupravu obloukových klíčů, svěrák, pět kladiv, tři hydraulické zvedáky, dmychadlo, několik souprav šroubováků, vrtáků a čepele, přenosnou plynovou bombu, krabici plastických výbušnin a náloží, pásmo, obrovský švýcarský armádní nůž, olověné kleštičky, kleště, pinzety, nože, krumpáč, palice, soupravu klíčů na matice, hadicové svorky, soupravu hodinářských šroubováků, zvětšovací sklo, všechny druhy řemenů a samolepících pásek, instalatérské olovnice a výztužníky, soupravu na šití, nůžky, prohazovačky a síta, lištu, několik druhů vodováh, štípací kleště, tři lopaty, kompresor, generátor a svařovací soupravu, kolečko - a tak dále. A to bylo jen mechanické vybavení, její pracovní nářadí. V ostatních částech skladiště se vršily potřeby pro výzkum a vybavení laboratoří, geologická výstroj, množství počítačů, rádií, dalekohledů a videokamer. Biosférický tým měl skladiště plná potřeb k založení farmy, recyklovače odpadků, mechanismy na výměnu plynů, zkrátka celou jejich infrastrukturu. Další skladiště měl lékařský tým se zásobami pro kliniku a výzkumné laboratoře a potřebami pro genové inženýrství. "Viš, co to tady je?" řekla jednou večer Nadja Saxu Russellovi a rozhlížela se po svém skladišti. "To je celé město, rozmontované na kusy."

"A velice prosperující město, řekl bych."

"Ano, univerzitní město. S prvotřídními fakultami na různé vědecké disciplíny."

"Ale dosud leží v kusech."

"Ano. Ale mně se to tak líbí."

Po západu Slunce se musela povinně vrátit do trajleru. Vkloupýkala do přechodové komory a dovnitř, vsedě na posteli snědla něco studeného a poslouchala, co si lidé kolem ní povídají. Hovor se většinou týkal práce, která se toho dne udělala, a rozdělení úkolů na příští den. Správně to měla dělat Mája s Frankem, ale ve skutečnosti se to dělo spontánně, systémem domlouvání. V tom vynikala Hiroko, což bylo překvapující po tom, jak se během cesty stranila ostatních. Ted' však potřebovala pomoc dalších lidí, protože její tým jí nestačil, a tak trávila skoro každý večer popocházením od jednoho k druhému a přemlouváním. Vzhledem k tomu měla každé ráno na farmě početnou skupinu pracovníků. Nadja to neuznávala, měli k dispozici dehydrovanou a konzervovanou potravu na pět let, což jí naprosto vyhovovalo. Téměř celý život jedla mnohem horší stravu a jídlo pro ni skoro nic neznamenal, klidně by mohla být živa ze sena, nebo doplňovat palivo jako jeden z jejich traktorů. Ale farmu potřebovali kvůli pěstování bambusu, se kterým Nadja počítala jako s konstrukčním materiálem pro výstavbu trvalých příbytků, jež chtěla už brzy začít stavět. Všechno bylo propojené, jejich úkoly se prolínaly a potřebovali se navzájem. Takže když se večer vedle ní usadila Hiroko, řekla: "To víš, budu tam v osm. Ale nemůžeš postavit natrvalo farmu, dokud nebudou postavena na základně obydlí. Spíš bys měla zítra ty pomáhat mně."

"Zítra ne," řekla Hiroko se smíchem. "Pozití, okej?"

Pro Hiroko byli největšími pracovními konkurenty lidé z týmu Saxe Russella, který začínal dávat do provozu všechny továrny. Vlád s Uršulou a jejich lékařská skupina chtěli také co nejdřív zprovoznit svoje laboratoře. Ty tři týmy byly ochotny žít donekonečna v trajleru, pokud budou uskutečňovány jejich projekty. Naštěstí tu byla řada lidí, kteří nebyli tak posedlí prací, lidé jako Mája a John a ostatní kosmonauti, kteří by se rádi co nejdříve přestěhovali do větších a lépe chráněných objektů. Takže poskytovali Nadje pro její projekt veškerou pomoc.

Když dojedla, odnesla Nadja svůj podnos do kuchyně a otřela ho houbičkou. Pak si šla sednout k Ann Claybornové a Simonu Frazierovi a jejich geologickému týmu. Ann vypadala ospale, trávila celá dopoledne ve vozidle a jezdila křížem krážem po krajině, aby odpoledne pracovala s dvojnásobným úsilím na základně. Nadje se zdálo, že není šťastná, že je na Marsu, vypadalo to, že žije v napětí. Nechtěla pracovat při zprovozňování továren nebo pro Hiroko. Obvykle šla pracovat pro Nadju, o níž se dalo říci, že tím, že buduje obydlí, poškozuje planetu méně než druhé, ctižádostivější skupiny. Možná že to bylo tím, možná že nikoliv, Ann mlčela. Člověk se v ní těžko vyznal, byla deprimovaná, ne tím Majiným extravagantním ruským způsobem, ale jinak, myslela si Nadja, v temnější rovině. V zemi Bessie Smithové. Všude kolem ní lidé po večeři myli nádoby a mluvili, prohlíželi si seznamy pracovníků a mluvili, shromažďovali se kolem počítačových terminálů a mluvili, prali si prádlo a mluvili, až se konečně natáhli na lůžka. Pak ztišili hlas a mluvili, dokud neusnuli. "Je to jako první vteřina při vzniku vesmíru," řekl Sax Russell a una-veně si třel tvář. "Všechno se sráží k sobě a žádná diferenciaci. Jenom spousta žhavých částic řítících se kolem."

Nebylo to tak jen jeden den, takhle to bylo každý den, den za dnem. Žádná změna počasí, kromě toho, že se občas objevil chomáč mraků, nebo bylo některé odpoledne obzvlášť větrno. V podstatě byl jeden den jako druhý. Všechno trvalo déle, než plánovali. Jenom obléct se do kombinéz a vyjít z domu byla práce, a pak se musela všechna zařízení nahřát. A přesto že byla vyrobena tak, aby odpovídala jednotným standardům, mezinárodní povaha vybavení znamenala, že tu a tam docházelo k nevhodným kombinacím ve velikosti a funkci. A ten prach, který pronikal všude! Kromě toho byla práce v neustálém chladu vyčerpávající, takže pokračovali pomaleji, než počítali, a docházelo i k menším zraněním. A konečně se musela udělat spousta věcí, na něž nikdy ani nepomysleli. Trvalo jim asi měsíc (přitom počítali s deseti dny) otevřít všechny shozené náklady, zkontrolovat jejich obsah a přestěhovat je do skladišť, než dospěli k okamžiku, kdy se mohli dát skutečně do práce.

Pak mohli konečně začít stavět. Teď se Nadja octla ve svém živlu. Na Aresu neměla co dělat, byl to pro ni jakýsi druh hibernace. Ale pro budování měla talent, bylo to její přirozené nadání a vyškolila se v krutých podmínkách Sibíře. Velice brzy se stala hlavním řešitelem potíží kolonie, univerzálním poradcem, jak ji na-zýval John. Skoro při všech pracích potřebovali její pomoc a jak tak pobíhala, odpovídala na otázky a dávala rady, ocitla se v jakémsi pracovním sedmém nebi. Bylo tu toho tolik na práci! Tolik práce! Každý večer při plánování úkolů uplatnila Hiroko své nároky a farma úspěšně pokračovala: už tu stály tři paralelní řady skleníků, které vypadaly jako stejná zařízení v zahradnictvích na Zemi, až na to, že byly menší a měly velice silné stěny, aby nevybuchly jako dětské balónky. S vnitřním tlakem pouhých 300 milibarů, což jen tak tak stačilo k pěstování plodin, byl rozdíl mezi vnitřkem a venkem dras-tický. Jeden špatný uzávěr nebo slabší místo a bum! Ale Nadja se v hermetických uzávěrech vyznala a tak ji Hiroko v panické hrůze volala každý druhý den.

Pak tu byli ti, kteří zpravožňovali továrny a potřebovali také její pomoc, dále skupina, která sestavovala nukleární reaktor, volala po jejím dohledu skoro pokaždé, když se nadechli. Byli ochromeni strachem, že něco udělají špatně, a nijak je neuklidňovaly Arkadijovy radiové vzkazy z Phobosu, který jim doporučoval, aby se nezabývali tak nebezpečnou technologií, když mohou získat potřebnou elektřinu z větru. Arkadij měl na toto téma velké rozmíšky s Phyllis. Byla to Hiroko, která Arkadije umlčela japonským úslovím: Shikata ga nai, což znamenalo Nemáme na vybranou. Větrná kola jim mohla zajistit dostatek energie, jak Arkadij prohlašoval, avšak vtip byl v tom, že žádná větrná kola neměli, ale zato měli nukleární reaktor postavený námořnictvem Spojených států, a byl to nádherný kousek. Také se nikdo nechtěl pouštět svépomocí do budování systému poháněného větrem, na to příliš spospíchali - Shikata ga nai. Tato fráze se stala jednou z jejich nejoblíbenějších.

A tak každé ráno černobylská skupina (jak je nazval Arkadij) žádala Nadju, aby šla s nimi a dohlížela na stavbu reaktoru. Byli vyhnáni daleko na východ od základny, takže aby to mělo smysl, musela by u nich trávit celý den. Její pomoc si však také žádal lékařský tým při stavbě kliniky s laboratořemi, které vestavovali dovnitř z odložených kovových kontejnerů. Místo aby zůstávala celý den v Černobyli, vracela se v poledne k jídlu a pak pomáhala lékařskému týmu. Každý večer padla vyčerpána na lůžko.

Někdy před usnutím měla dlouhé hovory s Arkadijem na Phobosu. Jeho skupina měla potíže s mikrogravitací tohoto měsíce a tak ji také on žádal o radu. "Kdybychom mohli získat nějaké gé, jen abychom mohli žít a spát!"

"Postavte kolem měsíce železniční koleje," navrhla Nadja v polospánku, "pak udělejte z jednoho válce z Aresu vlak a jezděte s ním po kolejích. Nastupte do něj a jezděte s ním tak rychle, aby se vytvořilo proti stropu vlaku gé."

Ticho a pak Arkadijovo divoké zachechtání: "Naděždo Černyševská, já tě miluju, já tě miluju!"

"Ty miluješ gravitaci."

S tím vším pokračovala stavba jejich stálých domovů jen pomalu. Nadja mohla jen asi jednou týdně vyšplhat do otevřené kabiny mercedesu a rachotit po nerovné zemi k výkopu, který začala budovat. Nyní byl výkop deset metrů široký, padesát metrů dlouhý a čtyři metry hluboký, což jí naprosto stačilo. Dno bylo stejné jako povrch: hlína, prach a kameny všech velikostí. Regolit. Zatímco pracovala s buldozerem, geologové šplhali dolů a zase vylézali, hledali a sbírali vzorky, dokoce i Ann, které se vůbec nelíbilo, jak tuto plochu rozrývají. Avšak žádný geolog na světě neodolá díře do země. Nadja poslouchala v rádiu jejich rozhovor. Domnívali se, že regolit je stejný až dolů ke skalnatému podloží, což neznělo dobře, protože Nadja nepovažovala regolit za vhodný pro základy. Přinejmenším měl nízký obsah vody, méně než jednu desetinu procenta, což znamenalo, že by mohlo docházet k sesuvu půdy - byla to jedna z jejich neustálých nočních můr při stavbě na Sibíři.

Až se zakrojí dostatečně hluboko do regolitu, položí základy z portlandského cementu, nejlepšího betonu, který udělají s materiálem, jenž byl k dispozici. Pokud neudělají základy dva metry silné, beton popraská, ale shikata ga nai. Silné základy budou dobrou izolací. Bude ho však muset zahřívát, aby ztuhl, už při 13 stupních pod nulou beton netvrdne, což bude znamenat sehnat nějaké vyhřívací prvky... Všechno šlo pomalu, tak pomalu.

Jela s buldozerem kupředu, aby prodloužila výkop, a stroj se zakousl a napřel do země. Zapracovala jeho síla, lžíce projela regoli-tem a rozhrmla jej. "Ty můj žroute," řekla Nadja stroji něžně. "Nadja je zamilovaná do buldozeru," řekla Mája do svého rádia.

Aspoň vím, do koho jsem zamilovaná, mumlala si Nadja. Minulý týden strávila s Májou několik večerů ve skladišti náradí a poslouchala žvanění o jejích problémech s Johnem, o tom, jak v mnoha směrech lépe vychází s Frankem a jak se vlastně nevyzná v tom, co cítí, a že si je jistá, že ji Frank teď nenávidí, a tak dále. Nadja čistila náradí a říkala da, da, da a snažila se nedat najevo svůj nezájem. Majiny problémy ji už unavovaly a raději by si byla povídala o stavebních materiálech nebo o něčem jiném.

Volání z Černobyli ji vyrušilo z práce. "Nadjo, co máme udělat, aby takhle silná vrstva cementu ztuhlala?"

"Zahřejte ji."

"To děláme."

"Zahřívajte ji ještě víc."

"Ach jo." Jsou tam už skoro hotovi, myslela si Nadja. Reaktor byl již předem sestaven, byla to jen otázka spojení částí, zapuštění ocelové nádrže dovnitř, naplnění trubek vodou (činný klesne jejich zásoba vody na minimum), položení elektrického vedení, postavení pytlů s pískem kolem dokola a protažení kontrolních měřidel. Pak budou mít k dispozici 300 kilowattů a tím skončí každovečerní debaty o tom, kdo bude mít příští den k dispozici největší část proudu z generátoru.

Ozval se Sax. Jeden z jejich Sabatierových procesorů se ucpal a nebyli schopni z něj dostat kryt. A tak Nadja nechala buldozer Maje a Johnovi a jela vozem do továrního komplexu. "Jedu se podívat na ty alchymisty," řekla.

"Všimla sis někdy, že každý stroj odráží charakter průmyslu, který ho vyrobil?" poznamenal Sax, když se Nadja objevila a dala se do práce na sabatierovi. "Pokud ho vybuduje továrna na automobily, má nízký výkon, ale je spolehlivý. Když ho postaví letecký průmysl, má nesmírný výkon, ale dvakrát denně poruchu."

"A výrobky společných podniků mají ohavný design," řekla Nadja.

"Ovšem."

"A chemické přístroje jsou náročné," dodal Spencer Jackson.

"To bych řekl. Zvláště v prachu."

Sací zařízení boeing bylo pouze začátkem činnosti továrního komplexu. Plyny se přiváděly do obrovských trajlerů s nádržemi, stlačovaly se a rozpínaly, zachycovaly a znovu spojovaly s užitím chemických operací jako bylo odvlhčování, zkapalňování, částečná destilace, elektrolýza, elektrosyntéza, Sabatierova metoda, Raschigova metoda, Oswaldova metoda... Pomalu vytvářeli stále složitější chemikálie, které proudily z jedné továrny do druhé změní struktur, které vypadaly jako pojízdné domy zachycené v síti barevně kódovaných nádrží a trubek a kabelů.

V současnosti byl Spencerovým nejoblíbenějším produktem hořčík, kterého byla spousta: z každého krychlového metru regolitu ho získávali dvacet pět kilogramů, říkal Spencer, a v marsovském gé byl tak lehký, že dlouhá tyč vypadala jako z plastu. "Když je čistý, je strašně křehký," řekl Spencer, "ale když ho s něčím smísíme, získáme mimořádně lehký a pevný materiál."

"Marsovskou ocel," řekla Nadja.

"Ještě něco lepšího."

Byla to alchymie - ale s náročnými stroji. Nadja objevila problém sabatiera a dala se do opravy rozbité vakuové pumpy. Bylo překvapující, kolik pump bylo třeba v továrním komplexu, a někdy se zdálo, že je jich šílené množství, avšak podle svého zvyku a díky prachu se často ucpávaly a ničily.

Za dvě hodiny byl sabatier spravený. Na cestě zpátky k trajlerům Nadja nahlédla do prvního skleníku. Rostliny pučely a vyrážely ze záhonů černé půdy. Zeleň jasně svítila v červeni okolního světa a byla radost na to pohledět. Bambus vyrostl každý den o několik centimetrů a už byl skoro pět metrů vysoký. Bylo vidět, že budou potřebovat víc půdy. Chemici užívali dusík z boeingů, aby syntetizovali dusíkatá hnojiva. Hiroko je nutně potřebovala, protože regolit byl pro zemědělství nevhodný, byl velice slaný, s peroxidem výbušný, extrémně vyprahlý a bez jakékoli biomasy. Budou si muset vyrábět půdu, stejně jako hořčíkové tyče.

Nadja zašla k obytným trajlerům, aby shltla rychlý oběd. A pak už spěchala zase ven, na staveniště. Dno výkopu během její nepřítomnosti téměř srovnali. Stála na okraji a dívala se do něj. Budou stavět podle návrhu, který sama v Antarktidě a na Aresu narýsovala a který se jí velmi líbil. Prostá řada pokojů s tunelovou klenbou a přilehlými stěnami. Tím, že je umístí do výkopu, budou místnosti do poloviny zasypány, a až budou hotovy, budou pokryty deseti metry pytlovaného regolitu, aby se ochránily před radiací a také, vzhledem k tomu, že plánovali tlak 450 milibarů, aby zabránili výbuchu. Žádný jiný materiál, než který měli, nepotřebovali: měli portlandský cement a cihly a plastové obložení, aby se na některých místech zajistily hermetické uzávěry.

Naneštěstí se dostali ti, co vyráběli cihly, do potíží a volali Nadju. Její trpělivost byla u konce a zavrčela do rádia: "To jsme letěli celou tu cestu na Mars, abychom zjistili, že neumíte dělat cihly?"

"My umíme dělat cihly," řekl Gene, "jenže se mi nelíbí." V cihelně mísili hlínu se sírou vydolovanou z regolitu, a tato směs se nalávala do forem na cihly a vypalovala, až začala síra polymerizovat, a jak cihly chladly, stroj je trochu stlačil. Vzniklé černorudé cihly snesly zatížení tahem, které technicky vyhovovalo pro stavbu tunelových kleneb, ale Gene byl nešťastný. "Nechceme přece mít minimální hodnoty v těžkých stropech nad hlavou," řekl. "Co když nahromadíme nahoře příliš mnoho materiálu? Nebo když dojde k otřesům půdy? Mně se to nelíbí."

Po chvíli přemýšlení Nadja řekla: "Přidejte nylon."

"Cože?"

"Jděte ven, hledejte padáky od shozených nákladů, rozstříhejte je najemno a přidávejte k hlíně. To zvýší tažnou sílu."

"To je pravda," řekl po pauze Gene. "Výborný nápad! Myslíš, že nějaké padáky najdeme?"

"Východním směrem jich musí být spousta."

A tak měli konečně i práci pro geology, která měla význam pro stavbu. Ann, Simon, Phyllis, Saša a Igor odjeli ve vozidlech východním směrem za horizont a hledali daleko za Černbylem, až našli další týden skoro čtyřicet padáků, z nichž každý představoval několik set kilogramů užitečného nylonu.

Jednoho dne se vrátili domů vzrušení, protože dospěli ke Ganges Catena, což byla série propadlin na pláni sto kilometrů na jihovýchod. "Je to podivné," řekl Igor, "není je až do poslední chvíle vidět, a najednou se objeví jako gigantické trychtýře, v průměru deset kilometrů a několik kilometrů hluboké, osm nebo devět v řadě za sebou, každý menší a mělčí než předešlý. Fantastické. Jsou to pravděpodobně termokrasy, ale jsou tak velké, že tomu lze jen těžko uvěřit."

"Je to zajímavé vidět na takovou vzdálenost, po všech těch blízkých obzorech."

"Jsou to termokrasy," řekla Ann. Avšak když tam vrtali, žádnou vodu nenašli. Začínali mít obavy, nenašli dosud v zemi vodu, která by stála za řeč, ať vrtali, jak hluboko chtěli. Museli se spoléhat výhradně na vodu ze vzduchu.

Nadja pokrčila rameny. Zařízení na odsávání vzduchu bylo odolné. Ji zajímaly spíš její klenby. Začaly přicházet nylonem zpevněné cihly a Nadja začala s pomocí robotů stavět stěny a střechy. V cihelně naložili automatické vozíky, které jely jako dálkově ovládané hračky k jeřábům na staveništi. Jeřáby vytahovaly cihly jednu po druhé a kladly je na studenou maltu, kterou pokládala jiná skupina robotů. Tento systém fungoval tak dobře, že úzkým profilem se ukázala být výroba cihel. Nadja by mohla mít radost, jen kdyby víc věřila robotům. Tito zde se zdáli být v pořádku, ale léta strávená zkušenostmi s roboty na stanici Novýj Mir způsobila, že byla opatrná. Byli ohromní, když šlo všechno jako po másle, jenže málokdy šlo všechno jako po másle, a tak bylo těžké je naprogramovat tak, aby byli opatrní a každou chvíli nezamrzali, nebo aby se naopak přestali tolik kontrolovat. Pak se dopouštěli neuvěřitelných hloupostí. Jednu chybu opakovali tisíckrát a z malého uklouznutí udělali obrovskou záležitost, stejně jako Mája ve svém citovém životě. Co do nich dáš, to ti vrátí, ale stejně jsou to nemyslicí idioti, říkala si Nadja.

Jednou večer ji Mája chytla v jejím skladišti nářadí a řekla jí, aby přehodila rádio na privátní pásmo. "Michel je na nic," stěžovala si. "Prožívám těžkou dobu a on se na mne dívá, jako by mě chtěl olíznout. Ty jsi jediná, komu věřím, Nadjo. Včera jsem řekla Frankovi, že mám dojem, že John se snaží podkopat jeho pozici v Houstonu, ale aby nikomu neřikal, že si to myslím, a hned dneska se mne John zeptal, proč si myslím, že má spadeno na Franka. Ne-existuje tu nikdo, kdo by jen poslouchal a mlčel!"

Nadja přikývla a zvedla oči k nebi. Nakonec řekla: "Promiň, Májo, ale musím za Hiroko. Někde jim to netěsní a nemůžou to najít." Lehce udeřila svým vizorem o Majin - a tak ji symbolicky políbila na tvář, přehodila na rádiu pásmo a odešla. Už toho měla dost. Bylo nekonečně zajímavější hovořit s Hiroko - byl to skutečný rozhovor o skutečných problémech ve skutečném světě. Hiroko žádala Nadju o pomoc téměř denně a Nadje se to líbilo, protože Hiroko byla velice inteligentní a od přistání zřejmě stoupla její úcta k Nadjiným schopnostem. Vzájemná profesionální úcta byl nejlepší základ k přátelství. Bylo tak příjemné nemluvit o ničem jiném než o práci. Hermetické uzávěry, přechodové komory, termální inženýrství, směřování skel, styčné body mezi lidmi a farmou - Hiroko byla vždycky o pár kroků napřed. Tyto předměty hovoru byly pro Nadju velkou úlevou po šeptaných rozhovorech s Májou, po nekonečných diskusích o tom, kdo má Maju rád a kdo ne a kdo ji toho dne urazil... Hiroko nikdy nebyla divná, jenom snad v případech, kdy řekla něco, nač Nadja neuměla odpovědět, jako: "Mars nám sám řekne, co chce, a pak to budeme muset udělat." Co byste řekli na něco takového? Ale Hiroko se jen usmála svým širokým úsměvem nad tím, že Nadja pokrčila rameny.

I v noci se stále mluvilo, vehementně, soustředěně a otevřeně. Dimitrij a Samantha si byli jisti, že budou moci do regolitu vpravit geneticky upravené mikroorganismy, které přežijí, avšak nejdřív budou muset získat povolení od Společenství národů. Nadju tato myšlenka poplašila. Práce chemiků v továrně proti tomu vypadala nekomplikovaně, spíš jako vyrábění cihel než nebezpečný akt stvoření, který navrhovala Samantha. I když chemici někdy pracovali opravdu tvůrčím způsobem. Skoro každý den se vraceli domů se vzorky nových materiálů: kyseliny sirové, sorelového cementu na maltu, výbušnin na základě dusičnanů amoniaku, paliva do vozidel z kalciového kyanamidu, polysulfidové gumy, hyperkyselin na základě silikonu, emulzních činidel, se zkušebními ampulkami se stopami prvků extrahovanými ze solí, a zcela nedávno s průsvitným sklem. To poslední byl bravurní kousek, protože při všech předešlých pokusech vzniklo jen černé sklo. Tento trik způsobily čisticí silikátové suroviny v obsahu železa, a tak jednoho dne seděli ve společné místnosti a prohlíželi si zvláště tabulky skla, jež bylo plné bublinek a nerovností, jako by pocházelo ze sedmáctého století.

Když byl hotova první stavba, zasypána a pod tlakem, Nadja ji procházela bez přilby a nasávala vzduch. Udělali tlak na 450 milibarů, vzdušná směs sestávala z kyslíku, dusíku a argonu, a byla tu teplota 15 stupňů Celsia.

Místnost byla rozdělena na dvě poschodí bambusovým stropem zasazeným do škvír v cihlových stěnách, dva a půl metru nad hlavami. Rozpůlené bambusové kmeny tvořily světle zelený strop, osvětlovaný neonovými trubicemi zavěšenými pod ním. U jedné stěny bylo bambusové schodiště, které vedlo k otvoru ve stropě. Štípaný bambus pokládaný přes kmeny tvořil poměrně rovnou podlahu. Strop byl z cihel, klenutý a nízký. Nahoře budou ložnice a koupelna, dole kuchyně a obývací pokoj. Mája a Simon už zavěsili na stěny závěsy ušité ze zachráněných padáků. Nebyla tu žádná okna, místnosti byly osvětlovány pouze neonovým světlem. Nadje se tento fakt nelíbil a plánovala, že v dalším, větším domě budou okna v každém pokoji. Ale všechno má svůj čas. Pro začátek byly tyto pokoje bez oken nejlepším řešením. A po bydlení v trajlerech to byl pokrok.

Když šla dolů po schodech, přejela rukou po cihlách a maltě. Byly drsné, ale na dotyk teplé, vzhledem k vyhřívání, jež bylo umístěno za nimi. Stejně zařízení bylo i pod podlahou. Zula si boty a svlékla ponožky a vychutnávala pocit tepla, vztlínajícího z cihel pod nohama. Byl to nádherný pokoj, a bylo také příjemné pomyšlení, že letěli celou tu vzdálenost k Marsu, aby si tady postavili domovy z cihel a bambusu. Vzpomněla si na ruiny, které před lety viděla na Krétě, v místě zvaném Aptera: podzemní římské nádrže z cihel s klenutými stropy, pohřbené ve svahu kopce. Byly téměř stejně velké jako tyto pokoje. Jejich přesný účel nebyl znám - někteří říkali, že se tam skladoval olivový olej, i když by ho muselo být obrovské množství. Ta sklepení vydržela neporušená dva tisíce let po tom, co byla postavena, a ještě k tomu v zemi, kde docházelo často k zemětřesením. Když si Nadja natahovala boty, musela se při tom pomyšlení usmát. Za dva tisíce let od nynějška vejdou možná jejich potomci do této místnosti - pokud bude ještě existovat, bude jistě součástí muzea - aby uviděli první obydlí lidí na Marsu! A postavila ho ona. Najednou na sobě ucítila zraky budoucnosti a zachvěla se. Byli jako kromaňonští lidé v jeskyních, žijící životem, o němž budou hloubat archeologové následujících generací, lidé jako ona, kteří si nad tím budou lámat hlavu, ale nikdy to docela nepochopí.

Čas plynul a vykonalo se mnoho další práce. Nadja si běh času neuvědomovala, měla pořád co dělat. Práce na vnitřku klenutých pokojů byly komplikované a roboti při takových úkonech, jako byl přívod vody, topení, zařízení na výměnu plynů, přechodové komory a kuchyně, nebyli použitelní. Nadjina skupina měla všechny potřeby a nářadí a mohla pracovat jen v kalhotách a kazajkách, ale přesto to zabralo spoustu času. Práce, práce a práce, den za dnem! Jednou večer před západem Slunce se Nadja vlekla přes rozrytou půdu k obydlím, měla hlad a byla unavená, ale

naprosto v pohodě, ne že by člověk nemusel být na konci pracovního dne opatrný, zrovna předevčirem si z neopatrnosti roztrhla rukavici. Zima nebyla tak zlá, asi 50 stupňů pod nulou, na Sibíři to bývalo horší - ale nízký tlak vzduchu jí způsobil okamžitě krevní podlitinu, která pak začala promrzat. Tím se sice podlitina zmenší, ale také se děle hojí. V každém případě musel být člověk opatrný, avšak s una-venými svaly po celodenní práci na stavbě přicházel povznesený pocit, a jak dopadalo rezavé podvečerní světlo šikmo na kamenitou pláň, měla náhle pocit štěstí. V té chvíli ji právě zavolal Arkadij z Phobosu a Nadja ho vesele pozdravila: "Cítím se jako Louis Armstrong při sólu v roce 1947." "Proč v roce 1947?"

"Protože to byl rok, kdy bylo slyšet, že je šťastný. Většinou měl zvuk jeho trubky ostré kontury, sice krásné, ale v roce 1947 byl ještě krásnější, protože v něm byla taková uvolněná radost, kterou člověk nikdy předtím ani potom neslyšel."

"To tedy byl pro něj dobrý rok, co?"

"Určitě. Úžasný rok! Po dvaceti letech, které strávil ve strašlivých velkých kapelách, se najednou vrátil do malé skupiny jako byla Hot Five, to byla ta skupina, kterou vedl, když byl mladý, a najednou tu byly zase staré písně a dokonce i některé staré tváře - a bylo to ještě lepší než ze začátku, zlepšila se technika nahrávání, měl peníze a své obecenstvo, svou skupinu a svou sílu... Musel mít pocit, jako by se vrátil k pramenům mládí..."

"Musíš mi sem poslat nějaké nahrávky," řekl Arkadij. Pokusil se zazpívat: "Can't give you anything than love, baby..." Phobos už se nořil za horizont a Arkadij volal jenom proto, aby ji řekl "ahoj". "Takže to je tvůj rok 1947," řekl, než se odmlčel.

Nadja uklidila nářadí a dozpívala Armstrongovu píseň. To, co řekl Arkadij, byla pravda, stalo se jí něco podobného jako Armstrongovi v roce 1947 - přes zoufalé podmínky byly roky jejího mládí na Sibíři těmi nejšťastnějšími v jejím životě. Skutečně. A pak následovalo dvacet let velkých kosmonautických kapel, byrokracie, simulací a života v uzavřeném prostoru - a to všechno, aby se dostala sem. Teď se náhle zase octla venku, mohla pracovat rukama na stavbě, řídit těžké stroje, řešit stokrát za den problémy jako na Sibíři, jen podmínky byly lepší. Bylo to přesně jako Satchmův návrat!

Když se objevila Hiroko a řekla: "Nadjo, tenhle francouzský klíč prostě v téhle pozici zamrzl," Nadja jí zazpívala: "Can't give you anything..." popadla francouzský klíč a udeřila jím jako kladivem o stůl, otočila kruhovou stupnicí, aby ji ukázala, že není zaseklý, a zasmála se jejímu výrazu. "Takhle to řeší inženýři," řekla a šla do přechodové komory. Pomyslela si, jak je Hiroko zvláštní, v hlavě nosí celý jejich ekosystém, ale nedovede rovně přitlout hřebíček. Ten večer mluvila o denních pracech se Saxem, pak se Spencerem o skle a uprostřed rozhovoru padla na lůžko, zabořila hlavu do polštáře a s rozkošnickým pocitem, hlavu plnou Armstrongovy hudby, usnula.

Avšak jak čas plyne, věci se mění, nic netrvá věčně, ani kámen, ani štěstí. "Uvědomujete si, že už je el es sedmdesát jedna?" řekla jednou večer Phyllis. "My jsme přece přistáli v el es sedm?"

Takže teď už byli na Marsu půl marsovského roku. Phyllis použila kalendáře, který vymysleli planetární badatelé. Mezi ko-lonisty se začal užívat víc než pozemský kalendářní systém. Rok na Marsu trval 668,6 zdejších dnů a aby mohli říci, kde se v tomto dlouhém roce octli, museli užít Ls kalendář. Podle tohoto kalendáře byla linie mezi Sluncem a Marsem při severní jarní rovnodennosti 0°, a pak byl rok rozdělen do 360 stupňů, takže Ls = 0° - 90° bylo severní jaro, 90° - 180° bylo severní léto, 180° - 270° podzim a 270° - 360° (nebo 0°) zima.

Tato jednoduchá situace byla však zkomplikována výstředností oběžné dráhy Marsu, která je podle pozemských měřítek extrémní, protože v perihéliu je Mars asi o 45 procent blíže ke Slunci než v aféliu, takže dostává o 45 procent více slunečního svitu. Tato fluktuace způsobuje, že se jižní a severní období sobě nerovnájí. Perihélium se objevuje každý rok na Ls = 250°, v pozdním jižní jaro. Jižní léta a jara jsou tedy mnohem teplejší než severní jara a léta, jejich nejvyšší teploty se liší až o 30 stupňů. Jižní podzimy a zimy jsou nicméně chladnější, protože přicházejí, když je

Mars poblíž afélie - o tolik chladnější, že jižní polární čepičku tvoří hlavně kyslíčnick uhličitý, zatímco severní polární čepička je z vodního ledu.

Takže jižní polokoule byla polokoulí extrémní, zatímco severní byla umírněná. Excentricita oběžné dráhy způsobovala ještě jeden pozoruhodný rys: planety se pohybují rychleji, čím blíže jsou ke Slunci, takže období poblíž perihélia jsou kratší než ta poblíž afélie - například podzim na severu Marsu trvá 143 dní, zatímco jaro trvá 194 dní. Jaro je o jednapadesát dní delší než podzim! Někteří z kolonistů tvrdili, že už jen tento fakt stál za to, aby se usadili na severu!

V každém případě na severu byli a léto minulo. Dny se stále zkracovaly a práce pokračovala. Prostor kolem základny byl stále zaneřáděnější a rozrytý křížem krážem stopami po těžkých strojích. Do Černobyly postavili betonovou silnici a sama základna byla teď tak rozlehlá, že se od trajlerů táhla přes horizont všemi směry. Na východě byla čtvrt' chemiků a Černobyl, na severu se stavělo stálé sídliště, západním směrem byla skladiště a farma, a biomedicínské středisko bylo na jihu.

Konečně se mohli nastěhovat do dokončených podzemních místností. Večerní porady byly kratší a rutinnější než v trajlerů a dokonce byly i dny, kdy Nadju nikdo nezavolal na pomoc. Některé lidi viděla jen jednou za čas - biology z laboratoří, Phyllisinu prospektorskou jednotku, dokonce i Ann. Jednou večer usedla Ann na postel vedle Nadji a pozvala ji na expedici do Hebes Chasma, asi 130 kilometrů na jihozápad. Zřejmě ji Ann chtěla ukázat něco za-jímavého, ale Nadja odmítla. "Viš, mám tady moc práce." A když viděla Annino zklamání, dodala: "Snad příště."

A tak zase pracovala na vybavení vnitřků staveb a začala s novým křídlem. Arkadij navrhl, že by mohli místnosti stavět po čtyřech do čtverce a Nadja to tak chtěla udělat. Jak Arkadij podotkl, bude pak možno zastřešit prostor, který vznikne. "A tady se budou hodit hořčíkové tyče," řekla Nadja. "A kdyby se nám podařilo vyrobit silnější sklo..."

Právě dostavěli dvě strany čtverce a hotovo bylo celkem dvanáct pokojů, když se vrátila Ann se svou skupinou z cesty. Večer se všichni dívali na jejich filmy na videu. Bylo na nich vidět, jak se vozidla expedice valí po kamenité pláni a pak se objevila proláklina po celé šíři obrazovky, jako kdyby byli stanuli na konci světa. Podivné, nízké, metr vysoké útesy konečně vozy zastavily a pak obrázek poskočil, jak jeden účastník vystoupil z vozidla a natáčel z kamery na přílbě.

Pak tu byl náhle záběr z okraje strže, snímek kaňonu o tolik většího než propadliny v Ganges Catena, že to nebylo k uvěření. Protilehlé stěny propasti bylo nejasně vidět na horizontu. Ve skutečnosti viděli stěny kolem dokola, protože Hebes byla téměř uzavřená propast, elipsa asi dvě stě kilometrů dlouhá a sto kilometrů široká. Skupina přišla k severnímu okraji v pozdním odpolední a východní oblouk stěny byl zalitý zapadajícím Sluncem a jasně viditelný. Směrem na západ bylo vidět jenom nízkou tmavou čáru. Dno propasti bylo v podstatě rovné s prohlubní uprostřed.

"Kdyby se mohla nad propastí vznášet kupole," řekla Ann, "vznikl by pěkný zastřešený prostor."

"Ty mluvíš o zázracích, Ann," řekl Sax. "Dělá to asi deset tisíc čtverečních kilometrů."

"No tak by to byl pěkně veliký prostor. A pak byste mohli nechat ostatní planetu na pokoji."

"Pod váhou kupole by se stěny kaňonu zřítily."

"Proto taky mluvím o vznášení."

Sax jenom zavrtěl hlavou.

"Mění to o nic šilenější než ten kosmický výtah, o kterém mluvíš."

"Nechtěla bych žít v domě, postaveném na místě, odkud jste pořídili ten záběr," přerušila je Nadja. "To je tedy vyhlídka!"

"Jen počkej, až vystoupíš na některý z vulkánů na Tharsis," řekla Ann podrážděně. "Pak budeš mít teprve vyhlídku!"

K takovým malým rozmiškám docházelo teď velice často. Nadje to nepříjemně připomínalo poslední měsíce na Aresu.

Jiný příklad. Arkadij a jeho skupina poslali videozáběry Phobosu s tímto komentářem: "Náraz téměř rozdrobil tuto skálu na kusy. Je to chon-drit, téměř s dvaceti procenty vody, takže se spousta vody vypařila při nárazu, pronikla do systému prasklin a vytvořila soustavu ledových žil." Byl to fascinující materiál, ale způsobil hádku mezi Ann a Phyllis, které byly vedoucími geoložkami, jestli to bylo dostatečné vysvětlení vzniku ledu. Phyllis dokonce navrhla, že by mohli dovážet vodu z Phobosu na Mars, což byla hloupost, i když jí měli málo a její spotřeba stále stoupala. Černobyl spotřeboval hodně vody a na farmě chtěli začít zavodňovat nějakou půdu, a Nadja chtěla v jedné klenuté místnosti zřídit rekreační komplex, kde by byl bazén, tři vířivé lázně, sauna a malý sedací bazén. Každý večer se lidé ptali Nadji, jak to pokračuje, protože každý už měl dost omývání houbou, po němž stejně nebyl dost čistý, a k tomu se nikdy pořádně neohřál. Chtěli pořádné lázně, v jejich prastarých mozcích delfinů, tam někde pod cerebrem, kde jsou ještě prvotní touhy, to volalo po návratu do vody.

Potřebovali víc vody, ale seismické skenery nenacházely žádné stopy ledových aquifer pod zemí a Ann si myslela, že tam vůbec žádné nejsou. Nezbylo jim nic jiného, než spoléhat na výrobu vody ze vzduchu, nebo destilovat vodu z regolitu. Nadja však nerada viděla, když se destilovací zařízení přetěžovalo, protože je vyrobil podnik patřící francouzsko-maďarsko-čínskému konsorciu, a v takovém případě by se určitě zničilo.

Ale takový byl život na Marsu - bylo to vyprahlé místo. Shikata ga noi.

"Vždycky se dá něco dělat," řekla na to Phyllis. Proto také navrhla, aby se přistávací moduly naplnily ledem na Phobosu a po-slaly dolů. Ann si však myslela, že je to směšné plýtvání energií a byly zas tam, kde předtím.

Nadje to velice vadilo, protože byla sama v tak dobré náladě. Neviděla vůbec žádné důvody k hádkám a mrzelo ji, že ostatní necítí totéž. Proč nálada skupiny tak kolísala? Byli na Marsu, kde byla roční období dvakrát tak dlouhá jako na Zemi a den o čtyřicet minut delší - proč lidé nemohou relaxovat? Nadja měla pocit, že by to šlo, i když sama měla pořád dost práce a těch třicet devět a půl minut denně navíc byla asi nejdůležitější složka tohoto pocitu. Denní lidský biorytmus se vytvořil během milionů let evoluce a teď fakt, že měli den za dnem, noc za nocí náhle minuty navíc, měl svoje důsledky. Nadja si tím byla jistá, protože přes to, v jakém byla denně pracovním tempu a jak vyčerpaně každý večer padla na lůžko, se ráno probouzela odpočatá a svěží. Podivná pauza na digitálních hodinách, kdy se o půlnoci objevilo v okénku 12:00:00 a čas se náhle zastavil a nepočítané minuty plynuly a plynuly, někdy se zdálo, že to trvá neskutečně dlouho, a pak se objevilo v okénku 12:00:01 a hodiny pokračovaly ve svém blikotání - zkrátka, marsovská časová smyčka byla něco zvláštního. Někdy ji Nadja zaspala, jako většina z nich. Ale Hiroko měla své verše, které, pokud byla vzhůru během té doby, zpěvavě recitovala, a spolu se svou skupinou z farmy a řadou dalších lidí se vždycky v sobotu scházeli a propěvovali japonsky během této pauzy v čase - Nadja se nikdy nedozvěděla, co to recitují, i když se k nim někdy přidala, sedla si k nim a radovala se ze svého díla a ze svých přátel.

Avšak jednou v sobotu večer, když tam tak s nimi seděla, a byla strašně ospalá, vešla Mája a sedla si vedle ní. Mája se svou krásnou tvář, vždycky upravená a vždycky elegantní, i když měla na sobě pracovní overal, vypadala rozrušeně.

"Nadjo, musíš pro mne něco udělat, prosím tě o to."

"Co?"

"Potřebuju, abys něco vyřídila Frankovi."

"Proč mu to neřekneš sama?"

"Nechci, aby nás spolu viděl John. Potřebuji mu něco říct, a ty jsi jediná, která to může udělat. Nadjo, prosím tě, moc tě prosím."

Nadja znechuceně odfrkla.

"Prosím."

Bylo až neuvěřitelné, jak by se Nadja mnohem raději bavila s Ann nebo se Samanthou nebo s Arkadijem. Kdyby tak Arkadij už přišel sem dolů z Phobosu!

Ale Mája byla její přítelkyně. A ten zoufalý výraz na jejím obličejí - Nadja to nevydržela. "Co mu mám vyřídít?"

"Řekni mu, že se s ním musím dnes v noci sejít. O půlnoci u skladišť. Musím s ním mluvit."

Nadja vzdychla. Ale později přece jen šla za Frankem a vyfídila mu to. Přikývl, aniž by se jí podíval do očí, v rozpacích, zasmušilý a nešťastný.

O několik dní později Nadja s Májou uklízely v nejnověji postavené místnosti a Nadjina zvědavost zvítězila. Porušila své obvyklé mlčení v této záležitosti a zeptala se Maji, co se děje. "Viš, to je tak," řekla Mája žalobným tónem. "John a Frank jsou něco jako konkurenti. Jsou jako bratři, ale je mezi nimi určitá řevnivost. John byl na Marsu první a pak dostal povolení letět sem znovu. Frank si myslí, že to není spravedlivé. Frank udělal ve Washingtonu spoustu práce pro to, aby kolonie mohla vzniknout, a myslí si, že John vždycky z jeho práce těžil. A teď tedy... John a já jsme spolu zadobře, mám ho ráda. S ním je to tak příjemné. Příjemné, ale možná trochu... já nevím. Nechci říct nudné. Ale není to vzrušující. Rád se prochází a stýká se se skupinou z farmy. Moc toho nenamluví. Zato s Frankem by se člověk mohl bavit věčně. Možná že také věčně hádat, ale aspoň hovořit! Na Aresu jsme spolu měli kratoučkový poměr, úplně na začátku, a nevyšlo to. On si ale myslí, že by nám to mohlo klapat."

Proč by si to měl myslet? pomyslela si Nadja.

"A tak se mne snaží přemluvit, abych se s Johnem rozešla a abych žila s ním, a John má podezření, že tu o něco takového jde a tak jeden na druhého žárlí. Snažím se jenom zabránit tomu, aby si nešli po krku."

Nadja se rozhodla, že se bude řídit svými zásadami a už se na to nikdy nezeptá. Přes to všechno ale byla teď do téhle záležitosti zapletená. Mája si s ní přicházela popovídat a posílala po ní vzkazy. "Nejsem žádný poslíček lásky!" protestovala Nadja, ale přesto v tom pokračovala a jednou nebo dvakrát se dostala s Frankem do delšího hovoru, samozřejmě o Maje. Kdo byla, jaká byla, proč dělala to, co dělala. "Podívej se," řekla Nadja, "nemůžu mluvit za Maju. Nevím, proč dělá to, co dělá, musíš se jí na to zeptat sám. Ale můžu ti jen říct, že pochází z prostředí staré sovětské kultury, její matka a babička vystudovaly vysokou školu a obě byly kandidátky věd. Muži byli pro Majinu babičku a matku nepřátelé. Majina matka jí vždycky říkala: "Ženy jsou kořeny, muži jsou jen listy." Bylo to prostředí plné nedůvěry, manipulací a strachu. A kromě toho je u nás tradice intenzivního kamarádství, takového, kdy se o tom druhém dozvíš úplně všechno, všechny detaily jeho života, staneš se v určitém smyslu součástí jeho života a to samozřejmě není možné a musí to skončit, obvykle špatně."

Frank přikyvoval, asi v tom něco poznával. Nadja vzdychla a pokračovala. "To jsou přátelství, jež vedou k lásce, v té pak vznikají stejné potíže, jenže horší, zvláště když na dně leží strach."

A Frank - velký, tmavý, svým způsobem hezký, překypující silou, poháněný svým vlastním vnitřním dynamem, ten americký politik, kterého si otočila kolem prstu neurotická ruská krasavice - Frank jí poděkoval, pokorně kývl a vypadal sklesle. Také měl proč.

Nadja se snažila si toho nevšimnout. Ale vyskytly se další problémy. Vlád nikdy nesouhlasil s tím, že trávili tolik času venku na povrchu, a teď řekl: "Měli bychom zůstat většinu času v podzemí a izolovat také všechny laboratoře. Venku by se mělo pracovat jen jednu hodinu ráno a jednu hodinu v podvečer, kdy je Slunce nízké."

"Ani mě nenapadne zůstat celé dny uvnitř," řekla Ann a mnoho z nich s tím souhlasilo.

"Máme venku spoustu práce," podotkl Frank.

"Většina by se dala dělat dálkovým ovládním strojů," řekl Vlád. "A také by se to tak mělo dělat. To, co my tady děláme, je stejné, jako kdybychom stáli deset kilometrů od atomového výbuchu -"

"No a?" řekla Ann. "Vojáci to dělali také -"

"- jen každých šest měsíců," dokončil Vlád větu a zíral na ni. "Dělala bys to také tak?"

Teď umlkla i Ann. Žádná ozónová vrstva, žádné magnetické pole, které by stálo za řeč. Radiace je spalovala stejně, jako kdyby byli v meziplanetárním prostoru zasahováni 10 remy ročně.

A tak jim Frank a Mája nařídili, aby práci venku omezili. Pod zemí bylo pořád co dělat, dokončovala se poslední řada místností. A pod nimi se mohla vykopat sklepení a tak získat další prostor chráněný před radiací. Řada traktorů měla zařízení na dálkové ovládání, takže se daly řídit příkazy zevnitř a operátor je mohl pozo-rovat na obrazovce. Dalo se to udělat, ale nikomu se takový život nelíbil. Dokonce i Sax Russell, který se spokojil s tím, že většinu času pracoval uvnitř, tím byl trochu vyvedený z míry. A tak po večerech řada lidí přicházela s návrhy, aby se povrch Marsu začal co nejdřív přizpůsobovat zemskému povrchu.

"O tom nerozhodujeme my," řekl Frank ostře. "To rozhodne Společenství národů. Kromě toho je to úkol na dlouhou dobu, přinejmenším na staletí. Hovořit o tom je ztráta času!"

Ann řekla: "To je všechno pravda, ale já nechci strávit zbytek života v těchtole jeskyních. Každý by si měl žít způsobem, jakým chce. Jsme už příliš staří, abychom si dělali starosti s radiací."

A nastaly znovu hádky, při nichž Nadja cítila, jako by sklouzla z pevné skály planety do napjaté beztláčné reality Aresu. Kritické poznámky, stíznosti a dohadování - dokud to lidi neutrávilo, neunavilo nebo nešli spát. Nadja začala odcházet z místnosti, kdykoli to začalo, sháněla se po Hiroko a po příležitosti hovořit o něčem konkrétním. Bylo však obtížné se těm hovorům vyhnout a nemyslet na ně -

Jednou večer za ní Mája přišla s pláčem. V objektu nebyl pokoj pro soukromé hovory a tak s ní Nadja zamířila až do nejzazšího kouta, kde se dosud pracovalo na vnitřním vybavení, sedla si vedle ní, poslouchala, občas jí položila paži kolem ramen a objala ji. "Po-dívej se," řekla Nadja v jednom okamžiku, "proč se prostě nerozhodneš? Proč je nepřestaneš popichovat jednoho proti dru-hému?"

"Ale já jsem se rozhodla! Je to John, kterého miluji, a vždycky to bude John. Ale on mě viděl s Frankem a myslí si, že jsem ho podvedla. Je to od něj malicherné! Jsou jako bratři, ve všem soutěží, ale tentokrát se zmýlil!"

Nadja nechtěla znát detaily, nechtěla je slyšet. Ale seděla dál a poslouchala.

A najednou stál před nimi John. Nadja vstala, aby odešla, ale on si jí nevšiml. "Podívej se," řekl Maje, "lituju, ale

nemůžu si pomoci. Je konec."

"Není konec," řekla Mája najednou klidná. "Já tě miluju."

John se žalostně usmál. "Ano. A já miluju tebe. Ale já chci, aby věci byly jednoduché."

"Jsou jednoduché."

"Ne, nejsou. Myslím si tohle: je možné, aby byl člověk zamilovaný do dvou osob najednou. Tak to chodívá. Ale loajální můžeš být jenom k jedné. A já chci... chci být loajální. K někomu, kdo je loajální ke mně. Je to jednoduché, ale..."

Zavrtěl hlavou, nedostávalo se mu slov. Obrátil se zmizel za dveřmi.

"Ti Američané," řekla Mája zle. "Chovají se jako děti!" Vstala a běžela za ním.

Ale brzy se vrátila. Připojil se ke skupině lidí v hale a nechtěl odejít. "Jsem unavená," pokusila se říci Nadja, ale Mája ji neposlouchala a byla stále rozrušenější. Asi hodinu o tom diskutovaly a znovu a znovu to probíraly. Konečně Nadja souhlasila s tím, že půjde za Johnem a řekne mu, aby se vrátil a s Májou to prohodil. Nadja kráčela zasmušile pokoji a nevnímala cihly a jasné barvy nylonových závěsů. Poslíček, kterého si nikdo nevšimne. Copak by si na to nemohli pořídit roboty? Našla Johna a ten se jí omluvil, že si jí předtím nevšiml. "Byl jsem rozčilený. Promiň. Do-mníval jsem se, že se to stejně později dozvíš."

Nadja pokrčila rameny. "Na tom nezáleží. Ale musíš si s ní promluvit. Tak už to s Májou je. Mluvíme, mluvíme a mluvíme. Když už se octneš v nějakém vztahu, musíš se jím propovídat a nakonec se z něj dostat mluvením. Jestli to neuděláš, bude to pro tebe nakonec horší, to mi věř."

Pochopil to. Vystřízlivěl a šel najít Maju. Nadja šla spát.

Příští den pracovala venku na rypadle. Byla to ten den už její třetí oprava a ta předtím byla obtížná. Samantha se pokoušela při obracení odnést náklad na lžici rypadla a ta se přitom hluboko zabořila, vykroutila zvedací tyče z krytů a tekutina z hydrauliky se vylila na zem, kde zmrzla dřív, než se doširoka rozlila. Museli vsunout pod zadní část traktoru hever, zvednout ho, odmontovat celé zařízení se lžicí a pak zase těžký stroj na heverech spustit dolů. Každý krok této operace byl obtížný.

Jamile Nadja skončila s touto prací, zavolali ji, aby pomohla s vrtnou soupravou, kterou používali, aby vyvrtali otvory do velkých balvanů, na něž narazili, když pokládali vodovodní vedení od chemiků k sídlišti. Pneumatické kladivo zřejmě zamrzlo při vysunutí a trčelo z kamene jako šíp zabodnutý do stromu. Nadja tu stála a dívala se na kladivo. "Máš nějaký nápad, jak bychom mohli uvolnit kladivo, aniž bychom je rozbili?"

"Rozbijte balvan," řekla Nadja unaveně a přešla k traktoru, který měl již připevněnou lžici, nasedla na něj, přešla k balvanu, vsunula lžici pod něj a vystoupila, aby mohla k zařízení připojit hydraulické příklepové kladivo. Právě je umístila na vrcholku balvanu, když tu se náhle pohnulo kladivo v balvanu zpátky, táhlo balvan s sebou a spodek hydraulického kladiva jí zachytil levou ruku.

Instinktivně jí cukla a paží jí až do hrudi projela bolest. Cítila, jako by jí levou stranu těla zachvátil oheň a před očima se jí zatmělo. Slyšela výkřiky: "Co je? Co se stalo?" Musela zřejmě vykřiknout. "Pomoc!" řekla zdušeně. Seděla a rozdrčenou ruku měla stále ještě zachycenou mezi balvanem a kladivem. Nohou ze všech sil strčila do předního kola traktoru a cítila, jak jí kosti drhnou o balvan. Pak už ležela na zádech s rukou uvolněnou. Bolest byla nesnesitelná, udělalo se jí špatně od žaludku a měla pocit, že omdlí. Zdravou rukou se opřela a zvedla se na kolena. Uviděla, že rozdrčená ruka silně krvácí, malíček byl zřejmě utržený. Zaskučela, přitiskla ji k sobě a pak jí zaryla do země bez ohledu na bolest. I když krvácela, ruka zmrzne... na jak dlouho? "Zmrzne, ksakru, zmrzne," křičela. Vytřepala slzy z očí a přinutila se na ruku podívat. Byla zalitá kouřící krví. Strčila ruku do země tak daleko, jak to jen šlo. Už to bolelo méně. Zakrátko bude bez citu, musí být ale opatrná, aby jí nezmrzla celá ruka. V obavách ji chtěla vytáhnout do klína, ale už tu byli lidé a zvedali ji, když konečně omdlela.

Od té doby byla zmrzačená. Devítiprstá Nadja jí říkal Arkadij do telefonu. Poslal ji Jevtušenkovy verše napsané u příležitosti smrti Louise Armstronga. "Dělej to, co dřív, a hraj."

"Kdes to našel?" ptala se ho Nadja. "Nedovedu si tě představit, jak čteš Jevtušenka."

"To se ví, že ho čtu. Je lepší než McGonagall! Ale ne, bylo to v knize o Armstrongovi. Dal jsem na tvou radu, při práci jsem ho poslouchal a v poslední době jsem o něm četl nějaké knihy."

"Chtěla bych, abys byl tady dole," řekla Nadja.

Operoval ji Vlád. Ujistil ji, že všechno bude v pořádku. "Měla jsi štěstí. Prsteníček je trochu pohmožděný, ale bude ti sloužit jako malíček. Prsteníčky stejně k ničemu nejsou. Dva hlavní prsty budou fungovat jako předtím."

Všichni chodili na návštěvu. Mluvila však hlavně s Arkadijem, v noci, kdy byla sama, v těch čtyřech a půl hodinách mezi východem Phobosu na západě a jeho zapadáním na východě. Zpočátku volal každou noc, potom ještě častěji.

Brzy byla ale na nohou a s rukou v sádrovém, podezřelém úzkém obvazu chodila po pracovištích. Radila a řešila problémy, aby zaměstnala aspoň mysl. Michel Duval za ní nikdy nepřišel. Připadalo jí to podivné. To by měla být přece jeho záležitost. K tomu byli psychologové. Nemohla si pomoci, ale byla deprimovaná. Potřebovala ruce pro práci, byla manuální pracovník. Sádru jí překázela, a tak si ji u zápěstí odstříhla nůžkami ze své brašny s nářadím. Když však byla venku, musela mít ruku a sádru v ochranném obalu a tak toho mnoho dělat nemohla. Bylo to opravdu deprimující.

V sobotu večer seděla v nové vířivé lázni, v ruce držela sklenici špatného vína a rozhlížela se po svých přátelích, kteří se šplouchali oblečení v plavkách. Zdaleka nebyla jediná, která byla zraněná. Všichni byli po tolika měsících fyzické práce trochu pohmoždění. Každý měl stopy po omrzlinách, proužky černé kůže, která se později loupala a pod ní se objevovala nová růžová pokožka, v horku bazénů ošklivě zčervenala. Rada dalších měla také sádru. Na rukách, zápěstích, pažích a dokonce i na nohách. Byly to samé zlomeniny nebo výrony. Ve skutečnosti měli veliké štěstí, že se ještě nikdo nezabil.

Tolik těl a žádné nebylo pro ni. Znali jeden druhého jako se znají členové rodiny, pomyslela si. Léčili se navzájem, spali

ve stejných místnostech, oblékali se ve stejných šatnách, společně se koupali. Ničím zvláštní skupina lidských živočichů, snad poutavá v nehybném světě, který obývali, avšak spíš pohodlná než vzrušující. Těla středního věku. Nadja sama byla kulatá jako soudek, baculatá, ale přesto svalnatá malá žena, ramenatá, ale zaoblená. A sama. Její nejbližší přítel těchto dnů byl jen hlas ve sluchátku a tvář na ob-razovce. Až se vrátí z Phobosu... těžko říci, co bude. Na Aresu měl spoustu přítelkyň a Jane Blyvelynová letěla na Phobos, jen aby byla s ním. .

Znovu se objevily hádky, i tady v bazénu. Ann, vysoká a kostnatá se nahnula a vyštěkla něco na malého a zavalitého Saxe Russella. Jako obvykle zřejmě neposlušal. Jestli si nedá pozor, Ann ho jednoho dne uhodí. Bylo podivné, jak se skupina opět měnila a jak se měnilo její vnímání skupiny. Nikdy nebyla schopna si ji pevně zafixovat, skutečná povaha skupiny bylo něco vzdáleného, něco, co žilo svůj vlastní život, poněkud odlišný od charakterů jedinců, kteří ji tvořili. Michelova práce jako jejich psychologa byla nemožně obtížná. I když člověk s Michele nikdy nevěděl, byl to ten nejtišší a nejméně nápadný psycholog, jakého kdy potkala. Bylo to jeho plus v tomto davu lidí, kteří psychologii nevěřili. Stejně si však myslela, že to bylo divné, že se za ní po neštěstí nepřišel podívat.

Jednou večer odešla z jídelny a vydala se do tunelu, který prokopávali ze sklepení do komplexu farmy, a tam, na konci tunelu uviděla Maju a Franka. Hněvivě se hádali a jejich zdušené hlasy se nesly tunelem, nebylo rozumět slovům, ale jejich pocity byly jasné. Frankův obličej byl zkřivený hněvem a když se Mája od něj odvrátila, bylo vidět, že je rozrušená a pláče. Běžela oslepená slzami směrem k Nadje, obrátila se a zvolala na Franka: "Nikdy to tak nebylo."

Frankova tvář byla maska bolesti. Mája uviděla Nadju a proběhla kolem ní.

Nadja byla tím, co viděla, otřesena a vrátila se do obývacích místností. Vystoupila po hořčičkových schodech do obývacího čísla dvě a zapnula televizi, aby se podívala na nepřetržitě, čtyřadvacetihodinové vysílání zpráv ze Země. Něco takového málokdy dělala. Po chvíli vypnula zvuk a zadívala se na cihlový vzor na stropě. Vešla Mája a začala jí to vysvětlovat: mezi ní a Frankem nic není, to si jenom Frank myslel a nechtěl to vzdát, i když nebylo co. Chtěla jenom Johna a nebylo její vinou, že John a Frank teď spolu tak špatně vycházejí kvůli Frankově nerozumné touze, ona za to nemohla, ale přesto měla pocit viny, pro-tože ti dva muži si byli kdysi blízcí jako bratři.

A Nadja jí trpělivě poslouchala, občas řekla "Da, da," a "Chápu," a tak podobně. Skončilo to tím, že Mája ležela na podlaze a plakala a Nadja seděla na kraji křesla, dívala se na ni a přemýšlela o tom, co z toho je pravda. A čeho se ve skutečnosti hádka týkala. A jestli je špatná přítelkyně, když Majině historce tak úplně nevěří. Ale vypadalo to, že Mája zakrývá stopy a provádí zase další manipulaci. Bylo to prosté: ty dvě rozrušené tváře, které viděla v tunelu, svědčily naprosto jasně o tom, že šlo o hádku mezi milenci. Takže Majino vysvětlení byla lež. Nadja jí řekla pár utěšujících slov a šla si lehnout. Pomyslela si: Ty děvko, už mne ty tvoje hry stály spoustu času, energie a soustředění, stály mne také malíček!

Byl nový rok a blížil se konec dlouhého severního jara. Pořád ještě neměli žádnou zásobu vody a tak Ann navrhla vyslat expedici k ledové čepičce a zřídít tam destilační stanici automaticky řízenou. Po cestě by vytyčili trasu, kterou by mohla ujet vozidla, také řízená automaticky. "Pojeď s námi," řekla Ann Nadje. "Zatím jsi nic z planety neviděla, jenom ten kus mezi trajlery a Černobylem a to nic není. Neviděla jsi Hebes a Ganges a teď tady skoro nic neděláš. Opravdu, Nadjo, ani se mi nechce věřit, že jsi byla dřív takový dřič. Proč jsi vlastně letěla na Mars?"

"Proč?"

"Ano, proč? Chci tím říct, že jsou tady dva druhy činností, ta první je výzkum Marsu, a ta druhá je zajištění tohoto výzkumu. Zatím jsi se věnovala výhradně té druhé činnosti a vůbec tě nezajímá důvod, proč jsme sem vlastně přišli."

"Prostě dělám to, co mám ráda," řekla Nadja rozpačité.

"Dobrá, ale ať to má také nějakou perspektivu! Přece jsi sem neletěla celou tu cestu, abys řídila nějaký zatracený buldozer! To jsi mohla klidně zůstat na Zemi! Jak dlouho v tom ještě chceš pokračovat? Jak dlouho se tady ještě chceš dřít, zařizovat toalety a programovat traktory?"

"Tak dobře," řekla Nadja a pomyslela na Maju a všechno ostatní. "Dovolená by se mi docela hodila."

Vyjeli ve třech velkých terénních vozech: Nadja a pět geologů - Ann, Simon Frazier, George Berkovic, Phyllis Boyleová a Edvard Perrin. George a Edvard byli Phyllisini přátelé z dob, kdy byli v NASA, a podporovali ji v obhajování toho, co nazývali "aplikovaný geologický průzkum", což nebylo nic jiného než hledání vzácných kovů. Na druhé straně stál Simon, tichý spojenec Ann, zastávající čistého výzkumu a přístupu "ruce pryč od planety". Nadja tohle všechno věděla, i když s těmito lidmi, kromě Ann, přišla jen málo do styku. Rozneslo se však všechno. Mohla klidně vyjmenovat, kdo je s kým na základně.

Každé vozidlo expedice se skládalo ze dvou čtyřkolých modulů spojených ohebným rámem. Vypadaly trochu jako obrovití mravenci. Postavil je Rolls-Royce spolu s multinárodním konsorciem a byly nalakovány krásnou mořsky zelenou barvou. Přední moduly obsahovaly obytné prostory a měly okna s kouřovými skly na všech čtyřech stranách. V zadních modulech byly umístěny nádrže s palivem a měly množství černých otáčejících se slunečních panelů. Osm kol bylo dva a půl metru vysokých a byla hodně široká.

Když zamířili na sever přes Luna Pianům, označovali cestu malými zelenými transpondéry, které vždycky spouštěli po několika kilometrech. Po cestě také odstraňovali balvany, které by mohly překážet automaticky řízeným vozidlům, buď sněžným pluhem nebo malým jeřábem, umístěnými na předku prvního vozidla. Ve skutečnosti tak budovali silnici. Toto zařízení však použili jen zřídka, ujížděli na severovýchod téměř plnou rychlostí třiceti kilometrů za hodinu několik dní. Jeli tímto směrem, aby se vyhnuli soustavě kaňonů Tempe a Mareotis, a dostali se tak po planině k dlouhému svahu Chryse Planitia. Obě tyto oblasti vypadaly podobně jako krajina kolem jejich základního tábora, hrbatá a posetá kameny, ale protože jeli dolů s kopce, viděli do větší dálky, než byli zvyklí. Pro Nadju to bylo novým zážitkem, jet stále dál a dál a vidět za horizont: kopečky, prohlubně, ohromné osamělé balvany a občas nízkou kulatou stolovou horu, což byl vlastně kráter.

Když sestoupili do nížiny severní polokoule, obrátili a jeli přímo na sever přes rozlehlou Acidalia Planitia a pokračovali

dál několik dní. Stopy kol se za nimi táhly jako stopa po sekačce ve vysoké trávě a transpondéry svítily jasnou zelení mezi kameny. Phyllis, Edvard a George mluvili o tom, že si odskočí na několik výletů do okolí kráteru Perepelkin, aby zjistili, co je pravdy na satelitních fotografiích, které naznačovaly, že by tam mohly být vzácné minerály. Ann je podrážděně upozornila na účel jejich cesty. Nadja zesmutněla, když viděla, že Ann je tady právě tak nervózní a nekomunikativní, jako byla na základně. Kdykoliv zastavili, vystoupila z vozidla a procházela se kolem sama, a když se shromáždili v prvním vozidle, aby se navečeřeli, byla duchem nepřítomná. Nadja se ji někdy pokoušela přimět k hovoru: "Ann, co znamenají všechny ty kameny roztroušené po povrchu?"

"Meteority."

"Ale kde jsou tedy krátery?"

"Většinou na jihu."

"Jak se sem ale ty kameny dostaly?"

"Přiletěly. Proto jsou tak malé. Jenom malé kameny mohou být vymršťeny tak daleko."

"Tys mi ale jednou řikala, že tyhle severní pláně jsou relativně nové, zatímco ty s četnými krátery jsou relativně staré."

"Správně. Kameny, které tady vidíš, pocházejí z pozdější aktivity. Celková akumulace volných kamenů po nárazech meteoritů je mnohem větší, než můžeme vidět, je to běžný regolit. A regolit sahá do hloubky jednoho kilometru."

"Je to jen těžko k uvěření," řekla Nadja. "Myslím tím takové množství meteoritů."

"Trvalo to miliardy let. To je rozdíl mezi Zemí a Marsem, stáří půdy se liší od milionů do miliard let. Je to tak obrovský rozdíl, že si ho lze jen těžko představit. Člověku pomůže, když vidí něco takového jako tady."

Uprostřed Acidalia Planitia se dostali do rovných kaňonů se strmými stěnami a plochými dny. Vypadaly, jak George několikrát podotkl, jako vyschlá koryta legendárních kanálů. Geologicky se nazývaly fossae a vyskytovaly se nahromaděné. Dokonce i nejmenší z těchto kaňonů byly pro vozidla neprůjezdné, a když na nějaký narazili, museli obrátit a jet podél jeho okraje, dokud se dno nezvýšilo nebo stěny neuzavřely, takže mohli pokračovat na sever zase po rovné pláni.

Obzor před nimi byl někdy dvacet kilometrů vzdálený, někdy jen tři. Krátery se vyskytovaly zřídka a když kolem nějakého projeli, viděli, že je obklopen nízkými pahorky, které vystupovaly z okraje - tam, kde meteority přistály v permafrostu, který se změnil při nárazu v horké bahno. Nadjini společníci strávili celý jeden den dychtivým putováním po vyvěřelých pahorcích kolem jednoho takového kráteru. Zaoblené svahy ukazovaly, že tu byla voda, stejně jako léta ve zkamenělém dřevu ukazují, jaký byl původní strom, řekla Phyllis. Jak Nadja vyrozuměla, byl to předmět jednoho z jejich sporů s Ann. Phyllis se domnívala, že tu vládlo dlouhé období vlhka, zatímco Ann si myslela, že bylo krátké. Nebo něco podobného. Věda toho zahrnuje tolik, myslela si Nadja, včetně toho, že ji lze použít jako zbraň proti jinému vědci.

Dále na sever, kolem 54. stupně šířky, vjeli do fantasticky vypadající krajiny plné termokarstů a kopců, s velkým množstvím oválných jam se strmými stěnami, jež se nazývají alasy. Tyto alasy byly stokrát větší, než jejich pozemské analogie, většina z nich měla dva nebo tři kilometry v průměru a byla asi šedesát metrů hluboká. Jistá známka permafrostu, shodli se všichni geologové. Sezónní mráz a tání půdy způsobilo, že se tímto způsobem propadala. Tak velké jámy ukazují, že obsah vody v půdě musel být značný, řekla Phyllis. Pokud to nebyla další manifestace marsovské časové soustavy, odvětila Ann. Trochu promrzlá půda propadající se po eóny.

Phyllis podrážděně navrhla, aby se pokusili dostat ze země nějakou vodu, a Ann podrážděně souhlasila. Našli mezi proláklými rovnými svahy a umístili tam kolektor vody. Nadja se s pocitem úlevy ujala instalace kolektoru - vadil jí nedostatek práce během cesty. Tohle byla práce na celý den. Malým rypadlem upevněným na prvním vozidle vyhloubila deset metrů dlouhý příkop, položila dvojitou plošinu kolektoru a děrovanou nerezovou rouru naplněnou štěrkem. Zkontrolovala elektrické výhřevné zařízení, které vedlo po rouře a ve filtrech, a pak naplnila příkop hlinou a kameny, které již předtím nakopali.

Nad nižším koncem plošiny byla jímka a pumpa a izolovaná transportní roura vedoucí k malé nádrži. Baterie budou dodávat proud do výhřevného zařízení a sluneční panely budou napájet baterie. Jakmile bude nádrž plná, pokud tu vůbec tolik vody bude, pumpa se uzavře a otevře se solenoidní cívka, takže se voda z transportní roury vrátí zpátky a výhřevné zařízení se vypne.

"Už je to skoro hotové," prohlásila Nadja k večeru, když upevňovala transportní rouru k poslední hoříčkové tyči. Ruce měla nebezpečně studené a v té zmrzačené jí cukalo. "Někdo by mohl začít připravovat večeři. Za chvíli budu hotová." Transportní roura musela být obalena silnou vrstvou bílé polyuretanové pěny a pak opatřena další ochrannou rourou. Bylo překvapující, jak nutnost všechno izolovat velice komplikovala poměrně jednoduchou práci. Šestihránná matice, závlačka, pevně utáhnout klíčem. Nadja prošla po délce roury a zkontrolovala spoje. Všechno bylo pevné. Odnášela nástroje do prvního vozidla a ohlédla se za výsledkem své celodenní práce: nádrž, krátká roura na tyčích, na zemi krabice, dlouhá nízká hromada vyryté země na svahu, která vypadala syrově, ale to nebylo nic neobvyklého v této zemi hrbolů. "Na cestě zpátky se napijeme čerstvé vody," řekla.

Jeli na sever přes dva tisíce kilometrů a nakonec sjeli dolů na Vastitas Borealis, prastarou lávovou planinu plnou kráterů, která obtáčela severní polokouli mezi 60. a 70. stupněm šířky. Ann a ostatní geologové trávili každé dopoledne několik hodin na holé tmavé skalnaté planině sbíráním vzorků a pak jeli po zbytek dne dál k severu a diskutovali o tom, co našli. Když byla Ann ponořená do práce, zdála se šťastnější. Jednoho večera upozornil Simon na Phobos, který putoval nad nízkými pahorky na jih. Příští den se octne za horizontem. Byla to pozoruhodná demonstrace faktu, jak nízko vedla oběžná dráha tohoto malého měsíce - byli pouze na šířce 69 stupňů a Phobos byl jen 5 000 kilometrů nad rovníkem planety. Nadja mu zamávala na rozloučenou s úsměvem, protože věděla, že bude přesto moci hovořit s Arkadijem s použitím nových aerosynchronních radiosatelitů.

O tři dny později holá skála skončila a zmizela pod vlnami černavého písku. Bylo to jako by se octli na břehu moře.

Dospěli k velkým severním dunám, které obepínaly planetu mezi Vastitas a polární čepičkou. Tam, kde ho křižovali, byl tento pás 800 kilometrů široký. Písek měl uhlovou barvu, tu a tam měl červený nebo růžový nádech. Po veškeré té červení jihu to byla pro zrak úleva. Duny se táhly na sever a na jih a jejich paralelní hřebeny se občas přerušily nebo splynuly. Přejíždělo se přes ně snadno, písek byl spečený a když si vybrali velkou dunu, pohodlně jeli podél její hrbolaté západní strany.

Jednoho dne se uprostřed tohoto zkamenělého moře zastavilo druhé vozidlo. Červené světélko na kontrolním panelu ukazovalo, že chyba je v ohebném rámu mezi dvěma moduly. A skutečně, zadní modul byl nakloněný doleva a tlačil levá kola do písku. Nadja si oblékla kombinézu a šla ven, aby si prohlédla závadu. Sňala ochranný kryt ze spoje, jímž byl rám připojen k podvozku modulu, a zjistila, že všechny spojovací šrouby jsou zlomené.

"Tohle bude chvíli trvat," řekla Nadja. "Můžete se zatím rozhlédnout kolem."

Za chvíli se objevily postavy Phyllis a George oblečené v kombinézách, za nimi následovala Ann se Simonem a Edvardem. Phyllis a George vyňali z třetího vozu zelený transpondér a umístili ho asi tři metry od pravé strany jejich "silnice." Nadja začala pracovat na rámu a snažila se dotýkat se kovu co nejméně. Bylo mrazivé odpoledne, možná sedmdesát pod nulou, a cítila, jak jí proniká chlad mezi kosočtverci kombinézy až na kost.

Šrouby nešly z modulu vyjmout, a tak si vzala vrtačku a začala vyvrtávat nové otvory. Při práci si hvízдалa "Arabského šejka". Ann, Edvard a Simon se povídali o charakteru písku. Bylo tak krásné, myslela si Nadja, vidět půdu, která není červená. Slyšet Ann hovořit o práci. Mít sama něco na práci.

Dospěli už téměř k polárnímu kruhu, bylo $L_s = 84$, a severní letní rovnodennost měla nastat za čtrnáct dní. Dny se prodlužovaly. Nadja pracovala s Georgem celý večer, zatímco Phyllis ohřála večeři. Po jídle šla Nadja zase ven, aby práci dokončila. Slunce bylo v hnědém oparu červené, malé a kulaté, i když téměř zapadalo. Nebylo tu dost atmosféry, aby se zvětšilo a zploštilo. Nadja skončila, složila nářadí a otevřela dveře k přechodové komoře prvního vozu, když uslyšela ve sluchátkách Annin hlas: "Nadjo, ty už jdeš dovnitř?"

Nadja vzhledla. Ann stála na hřebeni duny směrem na západ a mávala na ni. Byla to jen černá silueta proti krvavě červené obloze.

"Přesně tak," řekla Nadja.

"Pojď sem nahoru, jen na chvilíčku. Chci, abys viděla tenhle západ Slunce. Bude nádherný. Pojď, zabere ti to jen minutku a budeš ráda, žeš to viděla. Na západě jsou mraky."

Nadja vzdychla a zavřela dveře.

Východní svah duny byl příkrý. Nadja opatrně vkládala nohy do stop, které tu zanechala Ann. Písek byl ztvrdlý a většinou byl pevný. Nahore byl svah ještě strmější a Nadja se musela sklonit a pomáhat si rukama. Teprve když vyšplhala na hřeben, mohla se narovnat a rozhlédnout.

Sluneční světlo dopadalo pouze na vrcholky nejvyšších dun. Okolní svět byl černý, pokrytý krátkými zakřivenými obloučky ocelově šedé barvy. Obzor byl asi pět kilometrů daleko. Ann byla schoulená a v dlani držela hromádku písku.

"Z čeho je?" zeptala se Nadja.

"Z tmavých pevných částíček minerálů."

Nadja odfrkla. "To jsem ti mohla říct taky."

"Dokud jsme se sem nedostali, tak ne. Mohl by to být také prach smíšený se solemi. Jsou to ale kousíčky skal."

"Proč jsou tak tmavé?"

"Jsou vulkanické. Na Zemi je písek hlavně z křemene, protože tam je spousta žuly. Ale na Marsu žula skoro není. Tahle zrníčka jsou pravděpodobně vulkanické silikáty. Obsidián, nějaký křemen a granát. Je krásný, vid'?"

Zdvihla ruku s pískem, aby si ho Nadja prohlédla. Docela vážně. Nadja zírala vizorem na černý písek. "Krásný," řekla. Stály a pozorovaly západ Slunce. Jejich stíny padaly přímo k východnímu obzoru. Obloha byla temně červená, zamlžená a neprůzračná, jenom lehce světlejší na západě za Sluncem. Mraky, o nichž Ann mluvila, byly jasně žluté pruhy vysoko na obloze. Něco v písku zachytilo světlo a duny byly znatelně narudlé. Slunce vypadalo jako malý zlatý knoflík a nad ním zářily dvě večernice: Venuše a Země.

"Blíží se k sobě každou noc," řekla Ann tiše. "Bude to nádherná konjunkce."

Slunce se dotklo horizontu a hřebeny dun zmizely ve stínech. Malý sluneční knoflík se ponořil pod černou linii západu. Teď byla obloha jako pustá klenba, vysoké mraky jako růžový mech. Pak začaly všude vyhlížet hvězdy a obloha se změnila v temně fialovou elektrickou barvu, kterou zachytily vrcholky dun, takže vypadaly jako půlměsíce tekutého soumraku ležícího na černé pláni. Náhle Nadja ucítila, jak jí nervovou soustavou prolétlo zachvění, proběhlo páteří a do pokožky. Tváře se jí tetelily a cítila, jak jí v páteři ťuká mícha. Z krásy se člověk rozechvěje! Byl to šok, cítit takový fyzický ohlas na krásu, vzrušení, které bylo podobné sexu. A tato krása byla tak podivná, tak cizí. Nadja si teď uvědomovala, že ji nikdy předtím pořádně neviděla, nebo necítila. Žila svůj život, jako by to byla trochu lepší Sibiř, takže ve skutečnosti žila velmi analogicky a všechno chápala v termínech minulosti. Teď však stála pod vysokou fialovou oblohou na zkamenělém černém oceánu a všechno bylo nové a zvláštní. S tím, co až dosud viděla, se to nedalo srovnat. Náhle se jí minulost vykourila z hlavy a Nadja se začala točit v kruhu, jako děvčátko, které si chce způsobit závrať, aniž by měla v hlavě jedinou myšlenku. Z pokožky jí do nitra pronikala tíha a už neměla pocit prázdnoty. Naopak, cítila se nesmírně bytelná, pevná a vyrovnaná. Malý myslící balvan točící se jako vlček.

Klouzaly dolů po příkrém svahu duny na podpatcích bot. Dole Nadja Ann impulzivně objala: "Ach Ann, nevím, jak bych ti za to poděkovala." Přes kouřové sklo vizoru uviděla Annin úsměv. Byl to vzácný pohled.

Potom se všechno pro Nadju změnilo. Věděla dobře, že to bylo v ní, že to byla záležitost pozorování novým způsobem, záležitost dívání se. Avšak krajina se v tomto ohledu proti jejímu novému vnímání spikla, protože další den černé duny opustili a vjeli na povrch, který její druhové nazývali vrstevnatý nebo laminovaný terén. Byla to plochá písčitá krajina, která ležela v zemi pod lemem polární čepičky z CO₂. Nyní uprostřed léta byla odhalená a byly na ní zakřivené vzory.

Stoupali po širokých plochých výmolech ze žlutého písku, které se sbíhaly na dlouhých křivolakých plato. Jejich strany byly jako schody, jemně i hrubě laminované, takže vypadaly jako vyleštěné dřevo, které ukazuje krásné letokruhy. Nikdo z nich ještě předtím nic podobného neviděl a tak trávili celá dopoledne sbíráním vzorků a úlomků. Pobíhali kolem v plavném marsovském baletu, rozjařeně hovořili a Nadja byla tak vzrušená jako ostatní. Ann vy-světlovala, že každou zimu zanechal mráz na povrchu tenké zvrstvení. Pak větrná eroze vytvořila koryta a odkrojila strany, takže každá plošina byla posunutá dál než ta pod ní a tak stěny sestávaly ze stovek úzkých terás. "Je to jako by země byla konturovou mapou sama sebe," řekl Simon.

Během dne pokračovali v jíždě a ven vycházeli večer, v purpurovém šeru, které trvalo až do půlnoci. Odvrtávali vzorky a nosili zledovatělá jádra, která měla vrstvy, kam až byli schopni vrtat. Jednoho večera stoupala Nadja s Ann po sérii paralelních teras a napůl poslouchala její výklad o precesi afélie a perihélie, když tu se ohlédla přes výmol a uviděla, že svítí ve večerním světle citrónovou a meruňkovou barvou a že se nad ním vznášejí světlezelené čočkovité mraky, které dokonale imitují křivky terénu. "Podívej se!" vykřikla.

Ann se ohlédla, uviděla to a mlčela. Dívaly se, jak jim nízké mraky plují nad hlavami.

Teprve když je zavolali z vozu k večeři, vydaly se na cestu zpátky. Když kráčely dolů po písčitéch terasách, Nadja věděla, že se změnila - buď se změnila ona nebo planeta. Jak putují na sever, je stále krásnější a podivnější. Anebo se změnilo obě.

Přejížděli přes ploché terasy ze žlutého písku tak jemného, ztvrdlého a bez kamenů, že mohli cestovat plnou rychlostí a zpomalovali jen, aby se přehoupali nahoru nebo dolů z jedné terasy na druhou. Občas jim působil potíže zaoblený svah mezi terasami, a jednou nebo dvakrát se museli vrátit a hledat schůdnější cestu. Obvykle ji bez potíží našli.

Když už jeli čtvrtý den po tomto vrstevnatém terénu, stěny, které lemovaly jejich plochý výmol, se k sobě přiblížily, a tak vyjeli proláklinou na vyšší rovinu a tam, na novém obzoru se objevila bílá hora, velká a oblá, jako bílá australská Ayers Rock. Bílá hora - hora z ledu! Ledový kopec aspoň sto metrů vysoký a kilometr široký - a když jeli podél něj, uviděli, že se táhne přes horizont na sever. Byl to výběžek ledovce, možná jazyk polární čepičky. V obou dalších vozidlech křičeli a ve zmatku slyšela Nadja ve sluchátkách pouze Phyllis, která volala: "Voda! Voda!"

Opravdu to byla voda. Přestože věděli, že tam bude, velice je překvapilo, že přijeli k celé velké bílé hoře z vody, nejvyšší hoře, kterou za 5 000 kilometrů cesty spatřili. Trvalo jim celý dlouhý den, než si na ten pohled zvykli: zastavovali vozy, ukazovali, hovořili, sbírali vzorky, odvrtávali úlomky, dotýkali se jí, šplhali na ni. Stejně jako písek byla i ledová hora horizontálně laminovaná s prachovými čarami asi centimetr od sebe vzdálenými. Mezi nimi byl led dolíčkovaný a zrnitý - v tomto atmosférickém tlaku sublimoval téměř za všech teplot. Stěny byly narušené do hloubky několika centimetrů, pak už byl led pevný a tvrdý.

"To je ale spousta vody," říkali chvílemi. Voda na povrchu Marsu...

Příští den tvořila ledová hora celý den jejich pravý obzor, takže to začalo skutečně vypadat, že je tu množství vody, zejména když se stěna postupně zvedala, až dosáhla výšky asi 300 metrů. Byl to vlastně bílý horský hřeben, který lemoval na východní straně údolí s plochým dnem, po němž cestovali. Pak se za horizontem na severozápadní straně objevila další bílá hora, vrcholek dalšího hřebene, vystupující za horizontem, jehož základna byla za ním schovaná. Další ledový kopec asi třicet kilometrů vzdálený.

A tak se octli v Chasma Borealis, větrnou erozí vytvořeném údolí, které se zařezávalo do ledové čepičky v délce asi 500 kilometrů, což byla víc než polovina cesty k pólu. Dno prolákliny bylo písčité, tvrdé jako beton a místy křupalo pod nánrazem z CO₂. Stěny byly vysoké, ale ne vertikální, stoupaly v pětáctýřicetistupňo-vém úhlu, a stejně jako na stěnách v laminovaném terénu na nich byly terasy, narušené větrnou erozí a sublimací, dvěma silami, které během tisíciletí vyhloubily celou proláklinu.

Cestovatelé nezamířili ke konci údolí, ale přešli přes západní stěnu a vydali se k transpondéru, který byl součástí shozeného nákladu - strojního zařízení na úpravu vody z ledu. Písečné duny uprostřed údolí byly nízké a pravidelné a vozidla přejížděla přes narušenou půdu nahoru a dolů a zas nahoru a dolů, až přešli přes hřeben a uviděli shozený náklad, asi jen dva kilometry vzdálený od úpatí severozápadní stěny - objemné žlutozelené kontejnery na ske-letálních přistávacích modulech. V této zemi bílých, hnědavých a růžových tónů působily nepatřičně. "Je to jako rána mezi oči!" zvolala Ann, ale Phyllis a George radostně vykřikovali.

Během dlouhého odpoledne se ukazovaly na zastíněné západní ledové stěně rozličné bledé barvy: nejčistší vodní led byl průhledný a namodralý, a většinou byla stěna jako z průsvitné slonoviny, hojně zbarvené růžovým a nažloutlým prachem. Nepravidelné šmouhy ledu z CO₂ byly čistě bílé. Mezi suchým ledem a vodním ledem byl intenzivní kontrast a nebylo možné rozeznat skutečné kontury svahu. A perspektiva znemožňovala určit, jak vysoká hora ve skutečnosti je. Zdálo se, že se zdvihá do nekonečné výšky, ale pravděpodobně byla jen tři až pět set metrů nad úrovní dna prolákliny Chasma Borealis.

"To je opravdu hodně vody," zvolala Nadja.

"A ještě víc je jí pod zemí," řekla Phyllis. "Vzorky ukazují, že se ledová čepička táhne pod vrstevnatým terénem mnoho stupňů šířky na jih."

"Takže máme víc vody, než jí kdy budeme potřebovat!"

Ann jen nešťastně stáhla ústa.

Místo, kam dopadlo zařízení, se stalo jejich táborem, byla to západní stěna prolákliny na 41. stupni zeměpisné délky a na 83. stupni severní šířky. Deimos nedávno následoval Phobos pod obzor. Neuvidí ho, dokud se nevrátí na jih od 82. stupně severní šířky. Letní noc tvořila jedna hodina fialového šera, jinak celou dobu Slunce kroužilo kolem dokola a nikdy se neoctló výš než dvacet stupňů nad obzorem. Všichni trávili venku dlouhé hodiny při dopravě zařízení k ledové stěně a při jeho uvádění do provozu. Jeho hlavní součástí byla tunelová, automaticky ovládaná vrtačka, velká jako jedno z jejich vozidel. Vratačka se zakusovala do ledu a ven se vysouvaly obrovské ledové válce, jeden a půl metru

v průměru. Jakmile se vrtačka zapnula, ozvalo se silné bzučení, které ještě zesílilo, když přiložili hlavy v přílbách k ledu, a dokonce je cítili, když se ho dotkli rukama. Po chvilce bílé ledové válce dopadly do násypníku, a pak je malý, automaticky ovládaný drapák uchopil a odnesl je do destilační části stroje, kde se rozpustily, vyčistily od množství prachu a pak se znovu zmrazily do metrových kostek, které byly vhodnější pro dopravu vozy než válce. Automaticky řízená vozidla sem budou moci jezdit ze základny, naložit kostky a sama se vrátit, a tak bude mít základna pravidelnou dodávku vody, budou jí mít víc, než budou potřebovat. Edvard odhadoval, že viditelná část polární čepičky obsahuje čtyři až pět milionů krychlových kilometrů ledu.

Kontrolou funkce zařízení a umístěním řady solárních panelů, které je měly napájet proudem, strávili několik dní. Za dlouhých večerů vystupovala Ann na ledovou stěnu pod záminkou sbírání vzorků, ale Nadja věděla, že nechce trávit čas s Phyllis, Edvardem a Georgem. A samozřejmě že chtěla vystoupit až na samý vrcholek, stanout na polární čepičce, rozhlédnout se tam a sebrat vzorky ledu. Jednoho dne, když už byla kontrola zařízení skončena, vstali Ann s Nadjou a Simonem za svítání - něco po druhé hodině ráno - vyšli do mrazivého jitra a začali šplhat nahoru. Jejich stíny šplhaly před nimi jako obrovští pavouci. Ledový svah měl asi třicetistupňový spád, zvedal se a zase ustupoval, jak stoupali po drsných terasách vrstevnaté strany kopce.

Bylo asi sedm hodin ráno, když dospěli nahoru a stanuli na polární ledové čepičce. Směrem na sever, až kam mohli dohlédnout, se táhla k obzoru asi třicet kilometrů vzdálenému ledová plocha. Když se podívali na jih, viděli do velké dálky za geometrické víry vrstevnatého terénu. Nadja ještě nikdy na Marsu tak daleko neviděla.

Na planině byl led ve vrstvách stejně jako laminovaný písek pod nimi, se širokými pásy špinavě růžových kontur na čistém podkladu. Protější stěna údolí Cnema Borealis ležela směrem na východ a vypadala z jejich pohledu vertikální, dlouhá, vysoká, masivní. "Tolik vody! To je víc, než budeme kdy potřebovat!" opakovala Nadja.

"To záleží na více věcech," řekla Ann s nepřítomným výrazem a zavrtávala do ledu svůj nástroj na odebrání vzorků.

Obrátila se k Nadjě vizorem s kouřovým sklem. "Pokud budou mít ti, co chtějí změnit povrch Marsu, zelenou, zmizí jako rosa za horkého rána. Vypaří se do vzduchu a utvoří hezké mraky."

"Tak zlé že by to bylo?" zeptala se Nadja.

Ann se na ni podívala. Za kouřovým sklem vypadaly její oči jako dvě kuličková ložiska.

Večer u večere řekla: "Měli bychom se vypravit k pólu!"

Phyllis zavrtěla hlavou. "Nemáme na to dost jídla a dost kyslíku."

"Tak zavoláme na základnu, ať nám něco shodí."

Také Edvard zavrtěl hlavou. "Polární čepičku přetínají údolí tak hluboká, jako je Borealis."

"Tak to není," řekla Ann. "Mohli bychom k pólu jet přímo. Ta točitá údolí vypadají dramaticky jenom z vesmíru, ale to je kvůli rozdílu v albedu mezi vodou a CO₂. Ve skutečnosti svahy ustupují od horizontální linie asi o šest stupňů. Je to jen hodně vrstevnatý terén, nic víc."

George řekl: "Jak se ale chceš dostat s vozem na čepičku?"

"Pojedeme kolem ní k jednomu z ledových jazyků, které spadají do písku. Vedou jako rampy k ústřednímu masívu, a jakmile tam budeme, jedeme rovnou k pólu."

"Nemáme k tomu žádný důvod," řekla Phyllis. "Uvidíme jen o trochu víc ledu než tady. A budeme se o něco déle vystavovat radiaci."

"Kromě toho," řekl George, "bychom mohli využít jídla a kyslíku, co máme, k průzkumu některých míst, která jsme minuli na cestě sem."

Tak tohle byl jejich důvod. Ann se zamračila. "Vedoucí geologického průzkumu jsem já," řekla ostře. Což byla pravda, ale Ann byla strašně netaktická na rozdíl od Phyllis, která měla velký počet přátel v Houstonu a ve Washingtonu.

"Ale k cestě na pól není žádný geologický důvod," řekla Phyllis s úsměvem. "Bude tam stejný led jako tady. Ty tam prostě chceš jet."

"No a?" řekla Ann. "I kdyby! Pořád ještě existuje řada vědeckých otázek, na které tam můžeme dostat odpověď. Jestli má led opravdu stejné složení, kolik je tam prachu - ať už se tady hneme, kam chceme, můžeme získat cenné údaje."

"Jsme tu ale proto, abychom získali vodu a ne abychom si hráli."

"Já si nehraju!" osekla Ann. "Získáváme vodu, abychom mohli provádět průzkum, a ne naopak. Máš to nějak popletené. Nechce se mi věřit, že by to tak viděli i ostatní lidé v kolonii."

Nadja řekla: "Uvidíme, co tomu řeknou na základně. Třeba budou chtít, abychom jim pomohli tam, anebo nebudou moci zařídít shoz, člověk nikdy neví."

Ann zavřela: "Nakonec si budeme muset ještě vyžádat svolení od Společenství národů."

Měla pravdu. Frank a Mája s tím nápadem nesouhlasili, Johna to sice zajímalo, ale nevyjádřil se tak, ani tak. Když se o tom dozvěděl Arkadij na Phobosu, byl pro a prohlásil, že jim shodí zásoby, když to bude třeba, což bylo vzhledem k oběžné dráze měsíce přinejmenším nepraktické. Pak zavolala Mája kontrolní oddělení v Houstonu a v Bajkonuru a spor se provalil. Hastings byl proti, ale Bajkonuru a řadě vědeckých osobností se ten nápad líbil.

Nakonec se k telefonu dostala Ann, která hovořila stroze a arogantně, i když se zdálo, že má obavy o výsledek. "Já jsem tady vedoucí geologického průzkumu a já říkám, že se to musí udělat. Taková příležitost získat údaje o původním stavu polární čepičky přímo na místě se už nenaskytne. Je to křehký systém a každá změna v atmosféře ho těžce zasáhne. A vy přece změnu plánujete, ne? Saxi, pořád ještě pracuješ na těch výhřevných větrných kolech?"

Sax se diskuse nezúčastnil, takže ho museli k telefonu přivolat. "Jistěže," řekl, když mu zopakovali otázku. Přišli totiž s Hiroko na nápad, že by mohli vyrábět větrná kola, která by se shazovala po celé planetě. Stálý západní vítr by kola roztáčel a tato energie by se měnila v teplo, které by se prostě vypouštělo do atmosféry. Sax už navrhl plně automatizovanou továrnu, která by větrná kola vyráběla, a věřil, že by jich mohly být tisíce. Vlad poukázal na to, že teplo získají za cenu zpomalení vanu větru - nelze dostat něco za nic. Sax mu okamžitě odpověděl, že to bude další dobrá

stránka celé věci, vzhledem k prašným bouřím na celé planetě, které někdy vítr působí. "Trochu tepla za trochu větru je vynikající obchod."

"Ty snad plánuješ milion větrných kol rozesetých po Marsu," řekla Ann, "a to je jen začátek. Mluvil jsi také o tom, že posypeš polární čepičky černým prachem, vid'?"

"Tím zhoustne atmosféra prakticky mnohem dřív, než kdybychom podnikli jiné kroky."

"Když to tedy půjde po tvém, jsou polární čepičky odsouzeny k zániku. Vypaří se a pak budeme říkat: Jaké asi byly? a už se to nikdy nedozvíme."

"Máte dost zásob a dost času?" zeptal se John.

"Zásoby vám shodíme," opakoval Arkadij.

"Léto bude ještě trvat čtyři měsíce," řekla Ann.

"Ty prostě chceš jet na pól," řekl Frank jako ozvěna Phyllis.

"A co?" odvětila Ann. "Ty jsi sem možná přišel, abys dělal politiku, ale já sem přišla, abych si to tu prohlédla."

Nadja se zamračila. Tím rozhovor končil a Frank se bude určitě zlobit. To nebyl dobrý nápad. Ann, Ann...

Příští den pozemské autority souhlasily, že z polárních čepiček mají být opatřeny vzorky, dokud jsou ještě v původním stavu. Základna rovněž nic nenamítala, avšak Frank k telefonu nepřišel. A tak Simon a Nadja radostně zvolali: "Vzhůru na pól!"

Phyllis jen zavrtěla hlavou. "Nevidím v tom žádný smysl. Zůstaneme s Edvardem a Georgem tady jako váš zadní voj a budeme hlídat zařízení, aby dobře šlapalo."

A tak Ann s Nadjou a Simonem nasedli do třetího vozidla, vrátili se údolím Chasma Borealis a pak jeli na západ, kde se jeden z ledovců vinoucích se z polární čepičky zužoval, a vytvořil tak perfektní rampu. Vzorek na velkých kolech se zachytil na ledu a vozidlo jako nějaký sněhový pluh jelo přes rozmanité povrchy čepičky, přes pásy obnaženého zrnitého prachu, přes nízké kopce tvrdého ledu, přes pole oslnivě bílé námrazy z CO₂ a přes obvyklé krajkové sublimovaného vodního ledu. Z pólu se odvíjela mělká údolí ve směru hodinových ručiček a některá byla hodně široká. Když je křižovali, museli sjet dolů po hrbolatém svahu, který se stácel doleva a doprava přes oba horizonty, a všechno kolem bylo pokryté svítivým suchým ledem. Trvalo to snad dvacet kilometrů, kdy bylo celé jejich okolí jasně bílé. Pak před nimi vyvstal strmý svah ze známého špinavě červeného vodního ledu s proužky kontur. Když přešli dno údolí, svět se rozdvojit - vzadu byl bílý, vpředu špinavě růžový. Potom vyjeli na svahy směřující na jih a zjistili, že vodní led je tu mnohem narušenější než na jiných místech. Ann však poukázala na to, že každou zimu se usadí na čepičce metr suchého ledu, který tlačí na jemnou vrstvu z minulého léta, a tak se okrouhlé otvory každoročně zaplňují. Velká kola jejich vozidla však po nich bezpečně projížděla.

Když přešli točitá údolí, octli se na rovné bílé pláni, táhnoucí se ve všech směrech až k obzoru. Kouřovými a polarizovanými skly oken viděli, že běloba je čistá a neporušená. Jednou minuli nízký okrouhlý kopec, pozůstatek po relativně nedávném nárazu meteoritu, naplněný následnými ledovými usazeninami. Samozřejmě že se zastavili, aby odvrtali vzorky. Nadja přiměla Ann a Simona, aby se spokojili se čtyřmi úlomky denně kvůli ztrátě času, a také měla obavy, aby nepřetížili vozidlo. Nebrali však jenom kousky ledu, často jeli kolem černých osamocených balvanů, které spočívaly na ledu jako nějaké skulptury. Menší vzali s sebou, z větších odvrtali úlomky a jednou minuli balvan, který byl velký jako jejich vůz. Většinou se skládaly z niklu a železa nebo to byl kamenný chondrit. Když jednou Ann kousek odsekávala, řekla Nadja: "Viš, že se na Zemi našly meteority, které pocházejí z Marsu? Stává se to také opačně, ale ne tak často. Musí dojít k opravdu silnému nárazu, aby se balvany vymrštily z gravitačního pole Země až sem na Mars - při nejmenším delta ve patnácti kilometrů za sekundu. Četla jsem, že asi dvě procenta materiálu vymršťeného ze zemského pole skončí na Marsu. Ale jen z těch největších nárazů, jako byl ten středoamerický. Bylo by zvláštní najít tady kusy Yucatanu, co?"

"To bylo asi před šedesáti miliony let," řekla Nadja. "Jsou dávno pohřbené pod ledem."

"To je pravda." Když šly později k vozu, Ann dodala: "No, jestli rozpustí ledové čepičky, tak nějaké najdeme. Budeme mít celou výstavku meteoritů a budeme kolem nich sedět na písku."

Přešli přes další točitá údolí a znovu se octli v postavení lodi na vlnách, tentokrát těch nejvyšších, měřících čtyřicet kilometrů od hřebene k hřebeni. Zavedli si určitý režim a podle hodin parkovali od 10 hodin večer do 5 hodin ráno na kopečcích nebo okrajích kráterů, aby měli během zastávek dobrý rozhled po krajině. A zatemnili okna dvojitou polarizací, aby mohli v noci spát.

Když jednoho rána vyjeli, zapnula Ann rádio a začala s kontrolou s pomocí aerosynchronních satelitů. "Není nijak snadné najít pól," prohlásila při práci. "Staří pozemští cestovatelé to měli na severu těžké, protože tam byli vždycky v létě, kdy nebylo vidět hvězdy, a neměli ještě žádné satelity."

"Jak to tedy udělali, aby našli pól?" zeptala se zvědavě Nadja.

Ann se zamyslela a usmála se. "Nevím. Asi odhadem. A ten mohl být dost nepřesný."

Nadju tento problém zaujal a začala na něm pracovat ve svém bloku. Nikdy nebyla zvlášť dobrá v geometrii, ale bylo možno předpokládat, že na severním pólu při letním slunovratu opíše Slunce dokonalý kruh na horizontu, aniž by kleslo nebo stouplo. Pokud se octli poblíž pólu v době letního slunovratu, mohli použít sextant a v intervalech kontrolovat výšku Slunce nad horizontem... Bylo to tak ?

"Tady to je," řekla Ann.

Zastavili vozidlo a rozhlédli se. Bílá pláň se vlnila k blízkému horizontu a nebylo na ní nic, než několik širokých červených kontur. Ty však nevytvářely žádné kruhy a vůbec to nevypadalo, že by byli na vrcholku něčeho.

"Kde přesně?" zeptala se Nadja.

"Kousek na sever odtud," usmála se Ann. "Asi kilometr tamhle tím směrem." Ukázala vpravo. "Musíme tam dojet a udělat zase kontrolu satelitem. Trošku triangulace a budeme stát rovnou na pólu. Plus minus sto metrů."

"Když si dáme načas, může to být plus minus metr," řekl nadšeně Simon. "Určíme to přesně."

Jeli asi minutu, konzultovali s rádiem, obraceli do pravých úhlů a zase jeli, a znovu brali v potaz rádio. Konečně Ann prohlásila, že jsou na pólu nebo velice blízko. Simon uložil počítači, aby pokračoval v kontrole, oblékli si kombinézy a vyšli ven. Chvilí chodili dokola, aby si potvrdili, že jsou na pólu, Ann se Simonem pak odvrtili kousek ledu, ale Nadja pochodovala dál, ve spirále, jež se vzdalovala od vozu. Kolem ní byla narudle bílá pláň s obzorem asi čtyři kilometry vzdáleným. Byl příliš blízko a stejně jako při západu Slunce v černých dunách ji napadlo, že tu jde o něco naprosto cizího - ostré vědomí blízkého obzoru, neurčitá tíha, svět právě tak velký a ne větší... a teď stála přímo na jeho severním pólu. Bylo právě $L_s = 92$, tak blízko slunovratu, jak si jen člověk může přát, takže když bude stát tváří ke Slunci a nebude se hýbat, Slunce zůstane ve stejné rovině a bude kolem ní kroužit po celý zbytek dne, nebo týdne, když bude chtít. Bylo to zvláštní. Otáčela se jako vlček. Bude-li dost dlouho klidně stát, bude to cítit?

Její polarizovaný vizor proměňoval sluneční odlesky na ledu na oblouk krystalických duhových bodů. Nebyla ani velká zima. Když zdvihla ruku, ucítila na dlani vánek. Půvabný červený pruh laminovaných nánosů vedl přes horizont jako čára zeměpisné délky. Ta myšlenka ji rozveselila. Kolem Slunce byl velice slabý ledový kruh, tak velký, že se jeho spodní část dotýkala horizontu. Byl to led, který sublimoval z polární čepičky, svítil ve vzduchu a tvořil krys-talky v kruhu. Se smíchem dupla a otiskla své stopy na severním pólu Marsu.

Večer upravili polarizaci tak, že kolem oken modulu bylo vidět velice zešeřelou bílou poušť. Nadja seděla s prázdným tácem od jídla na klíně a uskrávala horkou kávu. Digitální hodiny odblikaly 11:59:59, přeskočily na 0:00:00 a zastavily se. Jejich odmlčení podtrhovalo ticho ve voze. Simon spal, Ann seděla na místě řidiče a zírala nad polosnědenou večeří ven. Neozval se žádný zvuk, kromě bzučení ventilátoru. "Jsem ráda, že jsi nás sem nakonec dostala," řekla Nadja. "Bylo to báječné."

"Aspoň někdo si to užil," odvětila Ann. Když byla rozhořčená nebo zatrpklá, byl její hlas plochý a nezúčastněný, jako kdyby hovořila o všedních věcech. "Už to tady dlouho nebude."

"Jsi si tím jistá, Ann? Polární čepička je tady do hloubky pěti kilometrů, to jsi přece říkala, ne? Myslíš si, že úplně zmizí jenom proto, že na ní bude černý prach?"

Ann pokrčila rameny. "To záleží na tom, do jaké míry planetu zahřejeme. A kolik je tady vůbec vody a kolik vody se vynoří z regolitu, až oteplíme atmosféru. Dokud se to nestane, nebudeme nic vědět. Ale bojím se, že vzhledem k tomu, že čepička je prvořadým odhaleným tělesem vody, bude ke změně nejcitlivější. Může celá sublimovat ještě dřív, než se podstatná část permafrostu dostane na padesát stupňů tání."

"Úplně celá?"

"Něco se zas každou zimu uloží, to určitě. Ale není tu zase tolik vody, když se na to díváš z globální perspektivy. Tohle je vyprahlý svět, atmosféra je supersuchá, a Antarktida je proti tomu hotová džungle, a jistě si vzpomínáš, jaký pocit vysušenosti jsme tam měli. Jestli tady teplota stoupne dost vysoko, led bude sublimovat velkou rychlostí. Celá čepička se zvedne do atmosféry a vítr ji odnese na jih, kde za noci zmrzne. Takže ve skutečnosti bude rozložena víceméně stejnoměrně po planetě jako námraza asi centimetr silná." Ušklíbala se. "Možná i méně, protože většina jí zůstane ve vzduchu."

"Ale pokud bude ještě tepleji, námraza roztaje a bude pršet. Pak tady budeme mít řeky a jezera, ne?"

"Pokud bude atmosférický tlak dost vysoký. Tekutá povrchová voda potřebuje tlak stejně jako teplotu. Jestliže oba ukazatelé stoupnou, můžeme se tady během několika desetiletí procházet po písku."

"A v něm najdeme pěknou kolekci meteoritů," řekla Nadja, aby Ann zvedla náladu.

Nezabralo to. Ann stáhla rty, dívala se z okna a vrtěla hlavou. Měla schopnost být naprosto bez výrazu. To nemohlo být jenom Marsem, muselo v tom být ještě něco jiného, něco, co vysvětlovalo její vnitřní napětí, její hněv. Země Bessie Smithové. Bylo těžké se na to dívat. Když byla nešťastná Mája, bylo to, jako když Ella Fitzgeraldová zpívá blues, člověk věděl, že ten smutek není opravdový a že je to jen ve výrazu. Ale když byla nešťastná Ann, dívat se na ni bolelo.

Nyní vzala svůj talíř s jídlem a vsunula ho do mikrovlnné trouby. Za ní svítila bílá pustina pod černou oblohou, jako kdyby venkovní svět byl fotografickým negativem. Na hodinách se náhle objevilo 0:00:01.

Za čtyři dny poté opustili ledovou čepičku. Když jeli po svých stopách zpátky k Phyllis, Georgovi a Edvardovi a přejeli přes vyvýšeninu, náhle se zastavili. Na obzoru stála stavba. Na plochem dnu propasti stál klasický řecký chrám, šest dórských sloupů z bílého mramoru zastřešených plochou kulatou střechou.

"Co to ksakru je?"

Když se přiblížili, uviděli, že sloupy jsou vyrobeny z ledových válců postavených jeden na druhém a střecha že je zhruba vytesaná.

"Georgův nápad," řekla Phyllis rádiem.

"Všiml jsem si, že ledové válce mají stejný rozměr jako ty, které Řekové užívali pro své sloupy," řekl George spokojený sám se sebou. "Pak už to bylo jasné. A zařízení pracuje perfektně, takže jsme měli dost času."

"Vypadá to nádherně." A skutečně to bylo tak: podivný monument, snová vidina se leskla v dlouhém soumraku jako maso, jako kdyby v ledu proudila krev. "Aresův chrám."

"Neptunův," opravil ho George. "Myslím, že nebudeme Arese vzývat příliš často."

"Zvláště když si uvědomíme, jací lidé jsou na základně," řekla Ann.

Jak jeli na jih, silnice tvořená jejich koleje a transpondéry před nimi ubíhala vpřed a byla tak zřetelná, jako kdyby byla z betonu. Ann to nedalo, aby nepodotkla, jak to změnilo pocit při cestování: už neobjevovali nedotčenou zemi a krajina sama byla změněná - rozdělená na levou a pravou stranu paralelními stopami se vzorkem pneumatik a zelenými kanystry, jejichž barva byla jen trochu ztlumená nánosem prachu - byla to "silnice". Už to nebyla divočina a to byl také účel budování silnic. Mohli klidně přenechat řízení automatické a také to často udělali.

A tak jeli vpřed třicetkilometrovou rychlostí a neměli nic na práci, jen pozorovat rozpůlenou krajinu anebo hovořit. To dělali nepřítli často, kromě jednoho rána, kdy se dostali do vzrušené debaty o Franku Chalmersovi - Ann tvrdila, že to je hotový Machiavelli, Phyllis zase trvala na tom, že není o nic horší než kdokoli, kdo je u moci, a Nadja, která pamatovala na jejich rozmluvy o Maje, věděla dobře, že je to složitější, než jak to obě vidí. Odsuzovala Annin nedostatek taktiky, a když Phyllis pokračovala a mluvila o tom, jak je Frank držel pohromadě v posledních měsících cesty vesmírem, Nadja se snažila dát pohledem Ann najevo, že hovoří k nesprávným lidem. Bylo jasné, že Phyllis použije její indiskrece později. Ale Ann žádné pohledy nevnímala.

Pak začal najednou vůz brzdit, zpomalil a zastavil. Před nimi se na zemi rozkládal bílý plát, který pokrýval cestu v délce asi sto metrů. "Co je to?" zvolal George.

"Naše vodní pumpa," řekla Nadja. "Musela se asi rozbít."

"Anebo fungovala až moc dobře!" řekl Simon. "To je přece vodní led!"

Přehodili řízení na ruční ovládání a jeli blíž. Led pokrýval zem jako bílá láva. Natáhli kombinézy, vystoupili z modulu a kráčeli k okraji ledové pokrývky.

"Naše vlastní kluziště," řekla Nadja a šla k pumpě. Odepjala izolaci a nahlédla dovnitř. "Aha - díra v izolaci - voda tu zamrzla a led způsobil, že kohout zůstal otevřený. Řekla bych, že to byl pořádný tlak. Voda tekla, až byl led tak silný, že ji zastavil. Jedna rána kladivem a budeme tu mít pěkný vodotrysk."

Šla ke svému nářadí umístěnému v přihrádce pod modulem a vytáhla krumpáč. Udeřila jedinkrát do bílé masy ledu v místě, kde se pumpa spojovala s rourou vedoucí do nádrže, a do vzduchu vytryskl proud vody metr vysoký. "Vidíte!" Voda stekla na bílý plát ledu, kouřilo se z ní, i když během několika sekund zmrzla, a na ledové ploše se utvořil bílý škraloup ledu. "Vidíte to?" Otvor také zamrzl, proud vody ustal a pára se rozplynula.

"Vidíte, jak rychle to mrzne?"

"Vypadá to zrovna tak, jako když vyvěřely krátery," poznamenala Nadja s úsměvem. Byl to krásný pohled, voda tryska-jící do výše a kouřící při tom, jak mrzla.

Nadja odstraňovala led kolem uzávěru, zatímco Ann s Phyllis debatovaly o migraci permafrostu a o množství vody v této šířce a tak dále. Člověk by si myslel, že toho už budou mít dost. Ale ty dvě se opravdu neměly rády a tak si nemohly pomoci a nemohly přestat s rozeprami. Nebylo pochyb, že to byla jejich poslední společná cesta. Sama Nadja si rozmyslí, aby si ještě někdy s nimi vyjela, Phyllis, George a Edvard byli poněkud samolibí, jejich skupinka si stačila sama. Ale Ann byla znepřátelená s pěknou řádkou dalších lidí. Pokud si nedá pozor, nebude za chvíli nikdo ochotný ji na jejich výpravách doprovázet. Například Frank - onehdy večer o něm udělala tu ohavnou poznámku a řekla zrovna Phyllis ze všech lidí, jaký je hrozný - bylo to neuvěřitelné.

A pokud si znepřátelí všechny kromě Simona, bude jí scházet popovídání, protože Simon Frazier byl ten nejmlčenlivější člověk z celé jejich stovky. Za celou cestu pronesl sotva dvacet vět, bylo to nepříjemné, bylo to skoro jako cestovat s hluchoněmým. Možná ale hovořil s Ann, když byli sami, kdo ví?

Nadja opravila uzávěr a pak pumpu uzavřela. "Takhle daleko na severu budeme muset používat silnější izolaci," řekla ostatním, když odnášela nářadí k vozidlu. Byla ze všech těch přestřelek unavená a toužila už být zpátky na základně u své práce. Toužila si pohovořit s Arkadijem, ten ji rozesměje. A aniž by se o to snažila, aniž by věděla jak, rozesměje ho také.

Dalí několik kusů vyteklé a zmrzlé vody mezi ostatní vzorky a kolem lední plochy umístili čtyři transpondéry, které povedou automaticky řízené vozy kolem ní. "I když může sublimovat, vid'?" řekla Nadja-

Ann ji neslyšela, byla ponořená ve svých myšlenkách. "Tam nahoře je spousta vody," mumlala tiše a zdálo se, že to říká s obava-mi.

"To máš tedy zatracenou pravdu," zvolala Phyllis. "Co kdybychom se teď jeli podívat na ty usazeniny, které jsme viděli na severním konci v Mareotis?"

Jak se blížili k základně, byla Ann stále mlčenlivější a tvář měla bezvýraznou jako masku. "Co se děje?" zeptala se jí Nadja jednoho večera, když byly spolu venku, Slunce zapadalo a Nadja opravovala nefungující transpondér.

"Nechci se vrátit," řekla Ann. Klečela u osamělého balvanu a odsekávala z něj úlomek. "Nechci, aby tahle cesta skončila. Chtěla bych takhle cestovat věčně, dolů do kaňonů, nahoru k okrajům kráterů, do chaosu hor kolem hellaské pánve. Nikdy se nechci zastavit."

Vzdychla. "Ale... jsem součástí skupiny. A tak musím vlézt do brlohu se všemi ostatními."

"Opravdu je to tak zlé?" zeptala se Nadja a pomyslela na svoje krásná obydlí s tunelovými klenbami, na kouřící vířivou lázeň a na sklenici vodky s ledem.

"Ty víš dobře, že ano! Dvacet čtyři a půl hodiny denně v podzemí v těch malých pokojících, s Májou a Frankem spřádajícími své politické intriky, s Arkadijem a Phyllis, kteří se kvůli všemu hádají, což teprve teď chápou - s Georgem, který si pořád stěžuje, s Johnem, který se vznáší někde v oblacích, a s Hiroko, která je posedlá svým malým královstvím - a také Vlád a Sax - co je to jen za lidi!"

"Nejsou horší než ostatní. Nejsou horší ani lepší. Musíš s nimi vycházet. Nemůžeš být tady odkázaná jen sama na sebe!"

"To ne. Ale mám pocit, že když jsem na základně, jako bych tu nebyla. Mohla bych zrovna tak být zpátky na lodi!"

"Nic takového," řekla Nadja. "Zapomínáš na něco!" Kopla do balvanu, na kterém Ann pracovala, a Ann překvapeně vzhledla. "Vidíš, můžeš kopat do kamenů! Jsme tady, Ann. Tady na Marsu, stojíme na něm. A každý den můžeš vyjít ven a běhat kolem dokola. Ve své funkci vedoucího geologa budeš jezdit na výpravy jako všichni ostatní."

Ann se odvrátila. "Někdy se mi zdá, že to nestačí."

Nadja na ni zírala. "Podívej, Ann. Pod zemí nás drží radiace víc než cokoli jiného. To, co říkáš, ve skutečnosti znamená, že si přeješ, aby radiace zmizela. A to znamená zhoustnutí atmosféry, což znamená přeměnu planety."

"Já vím." Hlas měla sevřený, tak sevřený, že její rádobý všední tón náhle zmizel. "Copak si myslíš, že to nevím? Vstala a mávla kladivkem. "Ale není to správné! Chci tím říci, že tady stojím, dívám se na tuhle zemi a miluji ji. Chtěla bych po ní pořád cestovat, studovat ji, žít na ní a učit se. Když to však budu dělat, změní ji - zničím to, co je a co na ní miluji. Bolí mne, když vidím tu silnici, kterou jsme udělali! A základní tábor je jako povrchový důl uprostřed pouště, nedotčené od doby, co začal čas. Je to tak ošklivé, tak... nechci, aby takhle vypadal celý Mars. To raději zemřu. Nechme planetu na pokoji, ať je to i nadále divočina a radiace ať dělá, co umí. Je to nakonec pouze otázka statistiky, pokud stoupne moje šance na to, že dostanu rakovinu na jednu z deseti, pak budu devětkrát z deseti v pořádku!"

"Dobrá, pokud jde o tebe," řekla Nadja. "Nebo kteréhokoli jednotlivce. Ale pokud jde o skupinu, o všechny živé věci tady - způsobilo by to genetické poškození, to přece víš. Během doby by nás to zmrazilo. Nemůžeš tedy myslet jenom na sebe."

"Jsem součástí skupiny," řekla Ann hluše.

"Jistě, to jsi."

"Já vím." Vzdychna. "Říkáme to všichni. Budeme v práci pokračovat, aby to tady bylo bezpečné. Uděláme silnice, postavíme města. Uděláme novou oblohu, novou půdu. Až to bude tady jako na Sibiři nebo někde v Severním teritoriu. Mars zmizí a my budeme tady a budeme se divit, proč cítíme takovou prázdnotu. Proč, když pohlédneme na zem, nevidíme nic jiného než naše vlastní tváře."

Bylo to v šedesátý druhý den jejich expedice, kdy uviděli na jižním obzoru chocholy kouře, třásně hnědé, šedivé, bílé a černé barvy, které stoupaly nahoru, mísily se a vytvářely houbovitý mrak s plochým vrcholkem, který se vinul směrem na východ. "Domove, sladký domove," zvolala vesele Phyllis.

Jejich stopy napůl zaváté prachem je vedly ke kouři: přes přistávací nákladní zónu, přes půdu, kterou křížovaly stopy kroků, přes zem rozdupanou v sytký červený písek, podél příkopů a hromad, jam a náspů a konečně k velkému kopci jejich trvalého bydliště, k velké čtverhranné pevnosti, nyní se stříbrou spleť hořčíkových tyčí nahore. Ten pohled vzbudil Nadjin zájem, ale jak jeli dál, nemohla si pomoci, aby si nevšimla hromad odpadků, kon-strukcí, kontejnerů, traktorů, jeřábů, náhradních součástek, větrných kol, solárních panelů, vodních věží, betonových silnic vedoucích na východ, na západ a na jih, vzdušných kolektorů, nízkých budov čtvrtě chemiků s komíny, z nichž vycházel kouř, který viděli, stohů skleněných tabulí, kulatých kuželů šedého šterku, obrovských hromad čerstvě vykopaného regolitu u továrny na cement a malých hromádek regolitu rozesetých všude kolem. Mělo to ten nepořádný funkčně ošklivý vzhled Vanina nebo Usmanu nebo kteréhokoli ze stalinských měst těžkého průmyslu na Urale, nebo ropných těžišť v Jakutsku. Projížděli tímto zdevastovaným prostorem nejméně pět kilometrů a během té doby se Nadja neodvážila podívat na Ann, která seděla vedle ní a vyzařovala znechucení a odpor. Nadja byla také šokovaná a byla překvapená tím, jak se změnila. Před cestou se jí to zdálo být docela normální, dokonce ji to i uspokojovalo. Teď se jí z toho trochu dělalo špatně a obávala se Anniných násilných re-akcí, zvláště pokud Phyllis řekne něco nepatřičného. Ale Phyllis mlčela a tak vjeli v tichu na parkoviště před severními garážemi a zastavili. Expedice skončila.

Vjeli s vozidly s jedním po druhém do garáží a pak prošli dveřmi. Kolem nich se shromáždily známé tváře, Mája a Frank a Michel a Sax a John a Uršula a Spencer a Hiroko a všichni ostatní, jako opravdoví bratři a sestry, bylo jich však tolik, že to Nadju přemohlo a stáhla se jako sasanka, když se jí člověk dotkne, a nemohla téměř promluvit. Chtěla popadnout něco, co, jak se jí zdálo, z ní uniká, a ohlédla se po Ann a Šimonovi, ale ty zajala jiná skupina. Vypadali jako omráčení, Ann se svou obvyklou stoickou maskou na tváři.

Phyllis se ujala vyprávění místo nich. "Bylo to krásné, opravdu pozoruhodné, Slunce celou dobu svítilo a je tam skutečně led, takže máme k dispozici spoustu vody, a když se octnete na polární čepičce, je to jako v Arktidě..."

"Našli jste nějaký fosfor?" zeptala se Hiroko. Bylo to neuvěřitelné, obličej Hiroko vypadal ustaraně kvůli nedostatku fosforu pro její rostliny. Ann jí řekla, že našla snosy sulfátů v sytkém materiálu kolem kráterů v Acidalia Planitia a tak spolu odešly, aby si prohlédly vzorky. Nadja šla za ostatními dolů betonovou chodbou do jejich obydlí a těšila se na sprchu a čerstvou zeleninu a napůl poslouchala Maju, která jí sdělovala poslední novinky. Byla zas doma.

A zase v práci. Stejně jako předtím byla nekonečná a mnohostranná, nekonečný seznam věcí, jež bylo nutno udělat, a času nebylo nikdy nazbyt. Některé úkoly již lidem nezabraly příliš času, jak Nadja očekávala, protože je zvládli roboti, ale byly tu jiné věci, které ho zas zabraly víc. Žádná z nich ji však nedávala tolik uspokojení jako stavba pokojů s tunelovými klenbami, i když byla po technické stránce zajímavá.

Pokud chtěli, aby zastřešený ústřední prostor měl nějaký smysl, museli udělat základy, které sestávaly ze šterku, betonu, vláknitého skla, regolitu a konečně upravené země. Kupole bude vyrobena z dvojitých panelů upraveného skla, které by vydrželo tlak, chránilo je před UV paprsky a zachycovalo nějaké procento kosmické radiace. Až to bude hotovo, budou mít k dispozici zahradní atrium o 10 000 čtverečních metrech, což bude elegantní a příjemné. Avšak když Nadja pracovala na různých aspektech této stavby, shledala, že se jí myšlenky toulají a její napětí vzrůstá. Mája a Frank už spolu nemluvili ani úředně, což znamenalo, že s jejich soukromým vztahem to rovněž dopadlo špatně. A Frank už nemluvil ani s Johnem, což bylo hanebné. Milostný vztah mezi Sašou a Jelím skončil a změnil se v jakousi občanskou válku mezi skupinami jejich přátel, a skupina kolem Hiroko - Iwao a Paul a Ellen a Rya a Gene a Jevgenije a ostatní, možná v reakci na to, co se kolem dělo, trávila veškerý čas ve sklenicích, žila tam a separovala se od ostatních lidí víc než předtím. Vlád a Uršula a zbytek lékařského týmu se kromě služby na klinice věnoval výhradně výzkumu, což Franka rozčílovalo, a genová inženýři trávili všechn čas v trajlerech přebudovaných na laboratoře.

Michel se přitom choval, jako kdyby to bylo normální, jako kdyby nebyl psychologem kolonie. Trávil většinu doby sledováním francouzské televize, a když se ho Nadja zeptala na Franka a Johna, podíval se na ni bezvýrazným pohledem.

Byli už na Marsu 420 dní a jejich první vesmírné vteřiny minuly. Už se večer neshromažďovali, aby si rozdělili na příští den práci, anebo si pohovořili o tom, co dělají. "Máme moc práce," řekli Nadje, když se zeptala. "Je to moc složité, než

abych to mohl popisovat, usnula bys z toho. Já sám se často neubráním spánku." A tak podobně.

A tak se někdy stávalo, že viděla v mysli černé duny, bílý led a siluety postav proti obloze se zapadajícím Sluncem. Pak se zachvěla a s povzdychnutím se vrátila do skutečnosti. Ann si už mezitím zařídila další výpravu a byla pryč.

Tentokrát mířila na jih, do nejsevernějších ramen velkého Valles Marineris, aby viděla další nepředstavitelné zázraky. Nadju však potřebovali na základně, ať už by ráda byla s Ann v kaňonech nebo ne. Mája si na to, jak často je Ann pryč, stěžovala. "Je jasné, že si Ann začala se Simonem, a tráví teď spolu líbáčky, zatímco my tu dřeme jako otroci." To byl Majin pohled na věci, a to bylo to, co by udělalo Maju tak šťastnou, jako byla Ann, podle toho, jak zněl Annin hlas při občasných zavoláních. Ann však byla v kaňonech a víc nepotřebovala, aby její hlas zněl šťastně. Pokud se Simonem navázala vztah, bude to jen něco navíc, a Nadja doufala, že to tak je, protože věděla, že Simon Ann miluje, a cítila v Ann nekonečnou osamělost, něco, co potřebuje lidský kontakt. Kdyby jen tak mohla být s nimi!

Nadja však musela pracovat. A tak pracovala, řídila lidi na stavbě, obcházela staveniště a zlobila se kvůli nepořádné práci svých přátel. Během cesty se jí vrátila do zmrzačené ruky síla, takže mohla zase řídit traktory a buldozery. Trávila tím dlouhé dny, ale už to bylo jiné než předtím.

Bylo Ls = 208 stupňů, když vstoupil Arkadij poprvé na Mars. Nadja šla na jejich nový kosmodrom, stála na kraji velké plochy prашného betonu, čekala na jeho přilet a přešlapovala z nohy na nohu. Na betonu barvy sieny pálené byly již žluté a černé skvrny po dřívějších přistáních. Arkadijův stroj se objevil na růžové obloze nejdřív jako bílý bod, a pak jako žlutý plamen obráceného hořáku. Nakonec se změnil v polokouli s raketami a s nohama dole, která se snášela na ohnivém sloupu a přistála s neuvěřitelnou lehkostí přímo na značce. Arkadij se zabýval programem sestupu a zřejmě s dobrými výsledky.

Vystoupil z přistávacího průlezu asi o dvacet minut později a zůstal stát na nejhořejším schůdku, rozhlížeje se kolem. Sebejistě sestoupil po schůdcích a jakmile byl na zemi, na zkoušku poskočil na špičkách, udělal několik kroků a pak se zatočil dokola s pažemi rozpaženými. Nadja si náhle vzpomněla, jaké to bylo, ten pocit prázdnoty. Pak upadl.

Pospíchala k němu a když ji uviděl, vstal a zamířil k ní, avšak na drsném betonovém povrchu znovu zakopl. Po-mohla mu vstát a pak se objali a zapotáceli, protože Arkadij byl ve skafandru a Nadja v kombinéze. Jeho zarostlý obličej vypadal za sklem vizoru otřesně skutečný. Video způsobilo, že zapomněla na třetí rozměr a všechno to ostatní, co dělalo realitu tak živou, tak skutečnou. Lehce se dotkl svým vizorem jejího a usmál se svým širokým úsměvem. Cítila, že se jí na tváři objevil stejný úsměv.

Ukázal na svůj zápěstní náramek a přepnul na jejich soukromé pásmo 4224 a ona udělala totéž.

"Vítám tě na Marsu."

Alexs Jane a Rogerem sestoupili s Arkadijem, a když byli venku z přistávacího modulu, nastoupili všichni do jednoho z otevřených vozů a Nadja je vezla na základnu, nejdřív po široké dlážděné silnici, ale pak to vzala zkratkou přes čtvrt chemiků. Vyprávěla jim o každé stavbě, kterou měli, i když si byla vědoma, že je znají. Najednou však znervózňela, protože si vzpomněla, jak ošklivé se jí to všechno zdálo po výpravě na pól. Zastavili u garáží a Nadja je vedla dovnitř do přechodové komory. A potom došlo k dalšímu rodinnému shromáždění.

Později toho dne provedla Nadja Arkadije po obytném čtverci s pokoji s klenbou, otvírala dveře za dveřmi, procházeli jedním zařízeným pokojem za druhým, až prošli všemi čtyřia dvaceti a pak ven do atria. Obloha měla skrze skleněné panely rubínovou barvu a hořčičkové tyče se leskly jako zašlé stříbro.

"Tak co?" řekla nakonec Nadja, která už to nemohla déle vydržet. "Co si o tom myslíš?"

Arkadij se zasmál a objal ji. Byl ještě stále ve vesmírném skafandru a jeho hlava, která trčela z krčního otvoru, vypadala malá. Cítila, jak je vycpaný a mohutný a byla by ráda, kdyby skafandr už odložil.

"No, něco z toho je dobré a něco je špatné. Ale proč je to tak ošklivé? Proč je to tak pochmurné?"

Nadja podrážděně pokrčila rameny. "Měli jsme moc práce."

"My na Phobosu také, ale měla bys to tam vidět! Na stěny galerií jsme umístili niklové panely s platinovými proužky a tepanými vzory, které v noci vyráběli roboti, reprodukce Eschera, scény ze Země, zrcadla, v nichž se zpětně odráží nekonečno, měla bys to vidět! Dáš do místnosti svíčku a hned to vypadá jako hvězdy na obloze nebo hořící pokoj. Každá místnost je umělecké dílo, počkej až to uvidíš!"

"Už se na to těším." Nadja potřásla hlavou a usmála se na něj.

Toho večera měli společnou slavnostní večeři ve velké místnosti, která vznikla propojením čtyř malých. Měli kuřata a sojové hamburgry, velké mísy salátu, a všichni hovořili najednou, takže to připomínalo nejlepší dobu na Aresu nebo dokonce v Antarktidě. Arkadij vstal a vyprávěl jim o jejich práci na Phobosu. "Jsem rád, že jsem konečně v Underhillu." Dal tomu místu pod zemí konečně jméno. Málem dokončili zastřešování Stickney, řekl, a pod ním byly vyhloubeny dlouhé galerie do popraskané a brekciové skály. Ledové žíly sledovali skrze celý měsíc. "Kdyby tam nebyl takový nedostatek gravitace, bylo by to ohromné místo," dodal Arka-dij. "Ale to je něco, co nemůžeme vyřešit. Většinu našeho volného času jsme trávili v Nadjině gravitačním vlaku, ale bylo tam těсно a měli jsme moc práce na Stickney nebo pod ním. Takže jsme trávili hodně času v beztlížném stavu nebo cvičením, a i tak jsme ztráceli sílu. Dokonce i marsovské gé mě unavuje. Zrovna teď mám závrat'." "Ty máš závrat' pořád!"

"Buď se tam musí měnit posádky, nebo to budou ovládat roboti. Všichni chceme sem dolů nadobro. Udělali jsme tam svůj díl práce, je tam fungující vesmírná stanice pro ty, kteří nás budou následovat. Teď chceme svou odměnu tady dole!" A zvedl sklenici.

Frank a Mája se zamračili. Nikdo nechtěl jít na Phobos, ale v Houstonu a Bajkonuru trvali na tom, že tam musí být neustále posádka. Mája měla na obličeji výraz, dobře známý z Aresu, výraz, který říkal, že je to všechno Arkadijova vina. Když ho Arkadij spatřil, vybuchl ve smích.

Příští den ho Nadja a několik ostatních lidí vzalo na podrobnější prohlídku obytných prostor a okolních zařízení a Arkadij celou dobu pokyvoval hlavou s tím svým vyděšeným pohledem, který vás nutil přikyvovat také, když říkal

"Ano, ale, ano, ale..." a pronášel jednu dobře podloženou kritiku za druhou, až se už na něj rozzlobila i Nadja. Bylo však těžké popřít, že základna je nehezka a pokrytá nepořádkem až k horizontu ve všech směrech, takže to vypadá, jako by vládl nepořádek po celé planetě.

"Barvit cihly je tak snadné," řekl Arkadij. "Přidá se kyslíčník manganový z roztaveného hořčíku a získáte čistě bílé cihly. Když se přidá uhlík, který zůstane po Boschově procesu, jsou černé. Můžete získat jakékoli odstíny červené tím, že se přidá různé množství kyslíčníku železitého, vzniknou dokonce i velmi ostré temně rudé barvy. Chcete-li žlutou, přidá se síra. A musí existovat také něco, aby se získala zelená a modrá, já sám nevím, ale možná že to bude vědět Spencer, možná nějaký polymer na základě síry. Jasně zelená by vypadala na tomhle červeném podkladu báječně. Bude mít naředěný odstín od oblohy, ale stále to bude zelená, která bude přitahovat zrak.

A až budete mít barevné cihly, můžete stavět zdi jako mozaiku. Je to krásné. Každý by mohl mít svou vlastní zeď nebo budovu, jakou si bude přát. Všechny ty chemické továrny vypadají jako chlívky nebo skládky plechovek. Cihlové obložení by je pomohlo izolovat, takže by byl k tomu i vědecký důvod, ale stejně tak je důležitější, aby hezky vypadaly, aby to tady vypadalo jako domov. Žil jsem dost dlouho v zemi, která nemyslela na nic jiného, než na to, co je užitečné. Musíme ukázat, že si tady ceníme ještě jiných věcí."

"I když uděláme s budovami všechno možné," řekla Mája ostře, "země kolem nich bude pořád rozrytá."

"A nemusí být! Podívejte se, když se skončí někde se stavbou, bylo by možné uvést okolí do původního stavu a rozhodit tam třeba balvany, aby se to co nejvíc podobalo původní pláni. Větrné bouře pokryjí zem brzy prachem a když budou lidé chodit po cestičkách a vozidla jezdit po silnicích, zanedlouho to bude vypadat jako původní krajina, na níž tu a tam stojí barevná mozaiková budova, nebo skleněná kupole plná zeleně, a kde se vinou silnice vydlážděné žlutými cihlami. Musíme to tak udělat! Je to otázka ducha! A to už nemluví o tom, že se to mohlo udělat dřív, nejdřív se měla vybudovat infrastruktura, to dělá vždycky velký

nepořádek, ale teď máme před sebou otázku architektury, jejího ducha."

Mával rukama a náhle se zarazil a zadíval se na pochybovačné tváře ve vizorech kolem něj. "No, je to jen nápad!"

To ano, myslela si Nadja, a se zájmem se rozhlížela a snažila se představit si to. Možná že by jí to vrátilo radost z práce? Možná že by to i uspokojilo Ann?

"Ještě pár takových Arkadijových nápadů," řekla večer Mája v bazénu kysele. "To je to, co zrovna potřebujeme."

Později ten večer se Nadja opět setkala s Arkadijem a zavedla ho do místnosti v severozápadním rohu Underhillu, kde nechala obnažené stěny, aby mu mohla ukázat stavební detaily.

"Je to velice elegantní," řekl a pohladil cihlové stěny. "Opravdu, Nadjo, celý Underhill je nádherný. Všude je vidět tvoje ruka."

Nadja mu potěšeně ukázala na obrazovce svoje plány na větší obytné bloky. Tři řady klenutých pokojů umístěných pod zemí v jedné stěně velice hlubokého příkopu se zrcadly na druhé stěně příkopu, které by odrážely sluneční světlo přímo do pokojů... Arkadij přikyvoval, usmíval se, ukazoval na plán, kladl otázky a na-vrhoval změny. "Měly by tam být arkády mezi místnostmi a stěnou příkopu kvůli volnému prostoru. A každé patro by mělo být posunuto kousek dozadu, takže by vznikly balkony nad arkádami..."

"Ano, to by šlo..." A tak začali pracovat na počítači a měnili na plánu stavební prvky.

Později šli do zastřešeného atria a zastavili se pod vysokými chomáči černých bambusových listů. Rostliny byly stále ještě v kořenáčích a čekaly, až bude pro ně upravena půda. Bylo tam ticho a tma.

"Mohli bychom tenthle prostor o jedno patro snížit," řekl Arkadij tiše. "Udělat do klenby okna a dveře a trochu místnosti osvětlit."

Nadja přikývla. "Mysleli jsme na to a chceme to udělat. Je ale strašně těžké dostat tolik materiálu přechodovými komorami." Podívala se na něj. "Co ale bude s námi, Arkadiji? Až doposud jsi mluvil jen o infrastruktuře. Myslela jsem, že zkrášlování budov je na tvém seznamu věcí, jež je nutno udělat, hodně nízko."

Arkadij se usmál. "Možná že všechny věci, které jsou na seznamu výše, jsou už hotové."

"Cože? Slyším dobře? To promluvil Arkadij Nikolajevič?"

"No víš - já si nestěžuji jen proto, abych si stěžoval, slečno Devítiprstá. A to, jak to tady dole chodí, se velice blíží tomu, po čem jsem volal během cesty. Bylo by tedy hloupé si stěžovat."

"Musím říct, že mě překvapuješ."

"Opravdu? Ale pomysli na to, jak jste tady všichni ten poslední rok společně pracovali."

"Půl roku."

Zasmál se. "Půl roku. A celou tu dobu jsme neměli žádné vedoucí. Ta večerní shromáždění, kdy každý mohl říct svoje, a skupina rozhodla, co se bude dělat a jak se to bude dělat. A nikdo tady neztrácí čas prodáváním a kupováním věcí, protože tady žádný trh neexistuje. Všechno tady patří stejnou měrou všem. A nikdo ne-může využívat to, co vlastníme, protože tu není nikdo kromě nás, komu bychom to mohli prodat. Stala se z nás občanská společnost, opravdu demokratická skupina. Všichni za jednoho, jeden za všech-ny."

Nadja vzdychla. "Změnilo se to, Arkadiji. Už to není jako to bývalo. A mění se to stále víc. Nepotrvá to."

"Proč říkáš něco takového?" zvolal Arkadij. "Když budeme chtít, tak to potrvá."

Pohlédla na něj se skepsí. "Ty víš, že to není tak jednoduché."

"Ne, není. Není to jednoduché. Ale je to v naší moci."

"Možná." Vzdychla a myslela na Maju a Franka, na Phyllis a Saxe a Ann. "Už teď je tady spousta znesvářených lidí."

"To nevadí, pokud se shodneme na určitých základních věcech."

Zavrtěla hlavou a třela si jizvu prsty druhé ruky. Chybějící prst ji svěděl a náhle byla deprimovaná. Nad jejich hlavami

byly dlouhé bambusové listy vymezeny zastřenými hvězdami - vypadaly jako shluky obrovitých bacilů. Kráčeli po cestičce mezi podnosy s rostlinami. Arkadij ji vzal za zmrzačenou ruku a zíral na její jizvu, až to začalo být Nadje nepříjemné a chtěla ruku stáhnout. Ale on ji zvedl a políbil nyní odhalený kloub prsteníku. "Máte silné ruce, slečno Devítiprstá."

"Měla jsem, než se to stalo," řekla, sevřela ruku v pěst a zvedla ji.

"Jednoho dne ti Vlád udělá nový prst," řekl, vzal ji za pěst, otevřel ji a vzal ji za ruku, když šli dál. "Viš, že mi to tady připomíná arboretum v Sevastopolu?" řekl. "Hmm," řekla Nadja, která ve skutečnosti neposlouchala a jen se soustředila na teplý stisk jeho ruky a pevné sevření jejich propletených prstů. Měl také silné ruce. Bylo jí jednapadesát let a byla to baculatá malá Ruska se šedivými vlasy, stavební inženýrka s jedním chybějícím prstem. Bylo nádherné cítit teplo jiného těla. Už dlouho to nezažila a tak její ruka sála tento pocit jako houba, až se chudáček, teplá a plná, chvěla. Musí se mu to zdát divné, pomyslela si, a pak se tomu poddala. "Jsem ráda, že jsi tady," řekla.

Arkadij v Underhillu působil napětí, jaké bývá hodinu před bouřkou. Způsobil, že lidé mysleli na to, co dělají, zvyky, které si osvojili, se najednou octly pod jeho pátravým pohledem. Na lidi měl tento tlak různý účinek: někteří upadli do defenzivy, jiní byli najednou agresivní. Všechny rozepře, které právě probíhaly, byly intenzivnější. A to se také týkalo debaty o přeměně povrchu Marsu.

Tato debata nebyla samozřejmě ojedinělá událost, byl to spíše neustále probíhající proces, předmět hovoru, který se neustále vynořoval, téma občasných rozmluv mezi dvěma jedinci, když jedli, pracovali, usínali. Byla tu řada věcí, která je vyvolávala - pohled na bílý ledový chochol nad Černobylem, automaticky řízené vozidlo, které přijelo z polární stanice naložené vodním ledem, mraky na obloze za úsvitu. Když lidé něco takového uviděli, někdo z nich řekl: "To by přidalo k systému nějaké termální jednotky," nebo "Není ten hexafluoretan vhodný plyn do skleníků?" a pak třeba následovala diskuse o technických aspektech toho problému. Někdy se toto téma objevilo večer ve společenské místnosti Underhillu a vedlo od technických záležitostí k otázkám filozofickým a někdy i k dlouhým a vzrušeným hádkám.

Tato debata nebyla vyhrazena jen pro obyvatele Marsu. Bylo to téma, které rozvířovalo diskuse v Houstonu, Bajkonuru, Moskvě, Washingtonu a v pracovnách UNOMA (Oddělení Společenství národů pro záležitosti Marsu) v New Yorku, stejně jako ve vládních kancelářích, v pracovnách vydavatelů novin, v zasedacích síních správních rad společností, na univerzitách, v hospodách a domovech lidí po celém světě. V rozepřích na Zemi začali lidé užívat jmen kolonistů jako zkratky pro některé názory, a když se kolonisté dívali na zprávy ze Země, slyšeli, jak lidé říkají, že stojí za stanoviskem Claybornové, nebo že jsou pro Russellův program. Tato připomínka jejich neobyčejné proslulosti na Zemi, jejich existence jako postav v nepetržitém televizním dramatu, na ně působila nepříjemně a zneklidňovala je. Po záplavě televizních zvláštních vydání a interview, která následovala po přistání, téměř zapoměli, že se od nich stále vysílají přenosy, zabývající se realitou jejich každodenního života. Videokamery neustále natáčely záznamy, které se posílaly na Zem - a na Zemi bylo stále dost lidí, kteří této show fandili.

A tak měl skoro každý nějaký názor. Průzkumy veřejného mínění ukazovaly, že většina podporuje Russellův program, což bylo neformální jméno pro Saxovy plány změnit povrch planety, jak nejrychleji to půjde a všemi prostředky. Avšak menšina, která stála za Anniným přístupem "ruce pryč od planety", byla přesvědčena, že je to jasná aplikace přístupu k Antarktidě a vůbec k politice životního prostředí na Zemi. Mnoho průzkumových otázek ukázalo, že řada lidí je uchvátna zemědělským projektem Hiroko, zatímco jiní si říkali bogdanovisté - Arkadij posílal na Zem mnoho videosnímků a na Phobos se dobře dívalo, byla to opravdová podívaná na divy architektury. Některé hotely a obchodní komplexy na Zemi už začaly imitovat určité architektonické rysy z Phobosu a v architektuře dokonce vznikl směr, který se nazýval bogdanovismus. Existovala také jiná hnutí, která se zajímala víc o jeho sociální a ekonomické reformy.

Ale přeměna povrchu planety byla v centru všech těchto debat a neshody kolonistů v této otázce se odehrávaly na co nejširším veřejném jevišti. Někteří z nich na to reagovali tím, že se vyhýbali kamerám a odmítali interview: "To je přesně to, před čím jsem utekl," řekl asistent Hiroko Iwao a řada lidí s ním souhlasila. Větší části zbytku skupiny to bylo jedno a některým se to docela líbilo. Phyllisiny každotýdenní programy byly například přenášeny dvěma křesťanskými kabelovými stanicemi a analytickými programy po celém světě. Ale ať už to přijímali jak chtěli, bylo čím dál jasnější, že většina lidí na Zemi a na Marsu předpokládá, že k přeměně povrchu dojde. Otázka už nezněla jestli ano, ale kdy a v jakém rozsahu. Mezi kolonisty to byl téměř obecný názor. Jen málo jich bylo na straně Ann: Simon například, možná že Uršula a Saša, také Hiroko, svým způsobem John a nyní svým způsobem Nadja. Těch "rudých" bylo víc na Zemi, ale svůj názor zastávali spíš jako teorii, jako estetický postoj. Nejsilnějším bodem jejich argumentů byl ten, který Ann zdůrazňovala nejčastěji při svých komunikách na Zem - možnost inteligentního života na Marsu. "Pokud život na Marsu existuje," tvrdila Ann, "radikální změna klimatu by ho mohla vyhladit. Ne-můžeme tedy zasahovat, dokud neznáme status života na Marsu. Je to nevědecké a co je horší, je to nemorální."

Mnoho lidí s tím souhlasilo, včetně velké části pozemské vědecké komunity, která ovlivňovala komisi UNOMA pověřenou dohledem nad kolonií. Kdykoliv Sax slyšel tento argument, něko-likrát rychle zamžikal. "Na povrchu Marsu není ani stopy po životě, ať již současném nebo bývalém," říkal mírně. "Pokud existuje, musí být pod zemí, blízko vulkanických průduchů. Avšak i když tam dole nějaký život existuje, můžeme po něm pátrat deset tisíc let a nemusíme ho najít, a nemůžeme ani potom vyloučit možnost, že tam někde je, někde, kam jsme se dosud nepodívali. Takže čekat, až se s určitostí dozvíme, že tu žádný život není," - což byl obecný názor těch umírněných - "znamená ve skutečnosti čekat navždy. Kvůli vzdálené možnosti života, který by přeměna povrchu Marsu nijak neohrozila."

"Samozřejmě že ohrozila," odvětila vždy Ann. "Možná že ne hned, ale později, až permafrost roztaje, nastane pohyb v hydrosféře a její kontaminace teplejší vodou a pozemskými životními formami, bakteriemi, viry, řasami. Může to chvíli trvat, ale určitě k tomu dojde. A to nemůžeme riskovat."

Sax pokrčil rameny, "Zprv je to jen předpokládaný život a jeho výskyt je nepravděpodobný. A za druhé nebude ohrožen celá staletí. Budeme ho moci za tu dobu objevit a ochránit."

"Možná ale, že nebudeme schopni ho najít."

"Takže máme přestat kvůli nepravděpodobnému životu, který ve skutečnosti nenajdeme?"

Ann pokrčila rameny. "Musíme přestat, pokud nechceme tvrdit, že je to v pořádku, když zničíme život na jiných planetách proto, že ho nemůžeme najít. A nezapomínej, že kdyby se nám podařilo najít inteligentní život tady na Marsu, byla by to senzace všech dob. Mělo by to takové důsledky pro výskyt života v galaxii, že si je nelze ani představit. Hledání života je jeden z hlavních důvodů, proč jsme tady!"

"Zatímco," řekl Sax, "život, o němž jsme si jisti, že existuje, je vystavován neobyčejnému množství radiace. Pokud něco neuděláme, abychom tohle nebezpečí snížili, nebudeme tu moci zůstat. Potřebujeme hustší atmosféru, aby se omezila radiace."

To nebyla odpověď na Anniny vývody, ale záměna jednoho problému za druhý, byl to však argument, který měl svou váhu. Miliony lidí na Zemi chtěly odjet na Mars, na "novou hranici", kde budou zase prožívat dobrodružství - čekací seznamy emigrantů byly přeplněné. Nikdo však nechtěl žít v mutagenní radiaci a praktická touha po planetě bezpečné pro lidi byla u většiny lidí silnější než touha ochránit neživotnou krajinu nebo chránit předpokládaný inteligentní život, o němž tolik vědců tvrdilo, že neexistuje.

A tak se zdálo, i přes množství těch, kteří doporučovali opatrnost, že k přeměně povrchu dojde. Byla určena subkomise UNOMA, aby tuto záležitost prostudovala, a na Zemi to teď bylo považováno za jasnou a neodvratnou součást pokroku, za přirozenou část řádu věcí. Za něco, co je osudem určeno.

Na Marsu byla mezitím tato záležitost považována za veřejnou věc, která spěchá, a nebyla to ani tak filozofická otázka, jako otázka každodenního života v jedovatém ledovém vzduchu a v radiaci. Mezi těmi, kteří byli pro změnu, se vytvořila důležitá skupina kolem Saxe - skupina, která to nejen chtěla udělat, ale chtěla to udělat co nejrychleji. Co to bude znamenat v praxi, nikdo nevěděl. Odhady času, který to bude vyžadovat, aby se planeta stala obyvatelnou, se lišily, od sta do 10 000 let, a na obou stranách docházelo k extrémům - Phyllis odhadovala tu dobu na třicet let, Iwao na 100 000. Phyllis říkala: "Bůh nám dal tuhle planetu, abychom ji změnili k obrazu svému a vytvořili nový eden." Simon tvrdil: "Pokud permafrost roztaje, octneme se na hroující se půdě a spousta lidí to nepřežije." Rozepře se pohybovaly v širokém okruhu otázek: hladina solí, hladina kyslíčků, hladina radiace, vzhled krajiny, možné smrtelně nebezpečné mutace mikroorganismů vzniklých genovým inženýrstvím, a tak dále.

"Můžeme se pokusit ji přizpůsobit," řekl Sax, "ale pravda je, že nikdy nebudeme schopni ji přizpůsobit adekvátně. Je příliš velká a je tu mnoho faktorů, některé z nich ani neznáme. Ale co se od ní naučíme, nám může být užitečné při kontrole klimatu na Zemi, k tomu, abychom se vyhnuli oteplení zeměkoule nebo v budoucnosti další době ledové. Je to experiment, ohromný experiment, bude trvat věčně a nic nebude zaručeno a nic nebude jisté. Ale taková už je vě-da." S tím lidé souhlasili.

Arkadij jako vždy myslel na politický zřetel tohoto pohledu. "Pokud neprovedeme změnu povrchu planety, nebudeme nikdy soběstační. Abychom mohli planetu nazývat naší, musíme ji přeměnit, tak abychom měli materiální základnu pro nezávislost."

Na toto prohlášení lidé zvedali oči k nebi. Znamenalo to však, že Sax a Arkadij jsou svým způsobem spojenci, a to byla mocná kombinace. A tak rozepře pokračovaly donekonečna.

Teď už byl Underhill skoro hotový, bylo to funkční a po některých stránkách soběstačné sídliště. Teď tedy bylo možné pokračovat - museli se rozhodnout, co přijde právě teď na řadu. A většina z nich chtěla měnit povrch planety. Byla předložena řada projektů, každý měl svého obhájce, obvykle toho, který by byl odpo-vědný za jeho uskutečnění. To, co činilo tuto záležitost tak atraktivní, byl fakt, že zástupci každé vědecké disciplíny mohli přispět tím nebo oním způsobem, takže měla rozsáhlou podporu. Chemikové hovořili o fyzikálních a mechanických prostředcích, jež mohly dodat systému teplo, klimatologové hovořili o tom, jak ovlivnit počasí, biosférický tým o tom, že se musí vyzkoušet teorie ekologického systému. Genoví inženýři už pracovali na nových mikroorganismech: přenášeli, spojovali a rekombinovali geny z řas, met-hanogenů, cyanobakterií a lišejníků a snažili se vytvořit organismus, který přežije na současném marsovském povrchu nebo pod ním. Jednoho dne pozvali Arkadije, aby se přišel podívat na to, co dělají, a Nadja šla s ním.

Měli některé ze svých prototypů v nádobách, z nichž největší bylo jedno ze starých obydlí na parkovišti trajlerů. Otevřeli ho, na zem nasypali regolit a zase ho uzavřeli. Uvnitř pracovali dálkovým ovládáním a výsledek pozorovali z dalšího trajlerů, kde se na měřicích přístrojích ukazovaly údaje a na obrazovkách to, co se v různých nádobách děje. Arkadij se zblízka podíval na každou ob-razovku, ale nebylo tam toho příliš k vidění: jejich staré bydliště plné plastických kójí naplněných červenou hlinou a paží robotů, sahajících ze dna ke stěnám. Na jedné části půdy byl viditelný porost, jakási modravá rostlina.

"To je až dosud náš šampión," řekl Vlád. "Ale pořad je jenom mírně areofylický." Hledali rostlinu s extrémní charakteristikou, včetně odolnosti k chladu, dehydrataci a záření UV, snášenlivou k solím, s nepatrnou potřebou kyslíku a vhodnou pro skalnatou nebo hlinitou půdu. Žádný pozemský organismus neměl tyto vlastnosti a ty, které je individuálně měly, rostly jen velice pomalu. Ale biologové začali provádět program, jehož výsledkem byla varianta cyanofytu, který se občas nazývá modrozelený lišejník. "Není zvlášť odolný, ale řekněme, že nezajde tak rychle." Pojmenovali ho areofyt primares, ale později se mu začalo říkat Underhillský lišejník. Chtěli ho otestovat v terénu a připravili si návrh pro UNOMA.

Arkadij odešel z laboratoří vzrušený, jak Nadja dobře pozorovala, a toho večera prohlásil u stolu: "Měli bychom se rozhodnout sami, a když se rozhodneme pro, dát se do práce."

Maju a Franka to rozzlobilo a bylo to nepříjemné i ostatním. Mája trvala na tom, aby se změnil předmět hovoru, což se

také dost nešikovně stalo. Příští ráno přišla Mája s Frankem za Nadjou, aby si s ní promluvili o Arkadijovi. Oba vedoucí se už pokoušeli minulé noci mu domluvit. "Směje se nám do očí!" zvolala Mája. "S ním nemá smysl chtít rozumně mluvit."

"To, co navrhuje, by mohlo být velice nebezpečné," řekl Frank. "Pokud se nebudeme doslova řídit direktivami ze Společenství národů, mohli by sem pochopitelně přijít, sehnat nás dohromady, poslat nás domů a nahradit lidmi, kteří se budou řídit zákonem. Mám tím na mysli, že biologická kontaminace zdejšího prostředí je v tomto okamžiku nelegální a nemáme právo to ignorovat. Je to mezinárodní úmluva. Je o tom, jak se lidstvo chce v současnosti chovat k planetě."

"Nemůžeš si s ním promluvit?" řekla Mája.

"Samozřejmě že můžu," řekla Nadja, "ale nevím, k čemu to bude."

"Prosím tě, Nadjo, pokus se. Už tak máme dost problémů."

"Zkusím to, určitě to zkusím."

A tak si toho odpoledne promluvila s Arkadijem. Byli na silnici z Černobyly a kráčeli pomalu směrem k Underhillu. Nadja o tom začala mluvit a řekla, že je na místě trochu trpělivosti. "Je to jenom otázka času, než Společenství národů přijme tvůj názor."

Zastavil se a zvedl její zmračenou ruku. "Jak dlouho si myslíš, že máme čekat?" řekl. Ukázal na zapadající Slunce. "Jak dlouho? Až budeme mít vnoučata? Nebo pravnoučata? Nebo praprawnoučata slepá jako mloci?"

"Prosím tě," řekla Nadja a vyprostila ruku. "Mloci!"

Arkadij se zasmál. "Je to vážná věc. Nebudeme tu navždy a bylo by hezké vidět, jak se věci začínají měnit."

"I tak, proč nepočkat rok?"

"Pozemský rok nebo marsovský rok?"

"Marsovský. Zjistí údaje o všech ročních obdobích a dej Společenství národů čas."

"Nepotřebujeme údaje, máme jich už za celá léta dost."

"Mluvil jsi už o tom s Ann?"

"Ne. No, tak trochu. Ona s tím nesouhlasí."

"Řada lidí s tím nesouhlasí. Myslím tím, že třeba později budou souhlasit, ale musíš je přesvědčit. Nemůžeš si přece nevšímat názorů jiných lidí, to bys byl zrovna tak špatný jako ti lidé doma, které jsi vždycky kritizoval."

Arkadij vzdychl. "No jo."

"Nekritizoval jsi je snad?"

"Vy zatracení liberálové!"

"Nevím, co to znamená."

"Znamená to lidi, kteří mají tak měkká srdce, že nikdy ve skutečnosti nic neudělají."

Octli se nyní blízko Underhillu, jehož nízká stavba vypadala jako čerstvý čtverhranný kráter s vyvělinami rozházenými kolem. Nadja na něj ukázala. "Tohle jsem udělala já. Vy zatracení radikálové -" a rýpla ho silně loktem do žeber, " - vy nenávidíte liberály proto, že pracují."

Posměšně na ni hleděl.

"Je to tak! Pracují víc než jiní, v přesčasech, dělají těžkou práci bez nějakého oslavování nebo dramatizování nebo urážení se. Bez vašich krásných revolucí a všeho toho utrpení a zloby, které přináší. Pouze pracují."

"Ale Nadjo." Objal ji kolem ramen a znovu se vydali k základně. "Země je dokonale liberální svět. Ale jedna jeho polovina hladová, vždycky hladověla a bude hladovět. Velice liberálně."

Přesto se zdálo, že na něj Nadja měla jakýsi vliv. Přestal vyžadovat jednostranné rozhodnutí o vypuštění nových organismů na povrch Marsu a omezil svoji propagandu na zkrášlovací program. Trávil mnoho času na základně a pokoušel se vyrábět barevné cihly a sklo. Ráno se k němu Nadja obvykle přidala před snídaní u bazénu a spolu s Májou a Johnem si v mělké vodě, která naplňovala celou jednu klenutou místnost, dali rychlých tisíc nebo dva tisíce metrů. John vedl ve sprintu, Mája na dlouhé trati a Nadja je následovala, i když jí vadila zmračená ruka, a tak vířili v cákancích vody jako skupina delfínů a zírali svými ochrannými brýlemi na dno bazénu modré jako obloha. "Pro tohle gé byl stvořen motýl," říkal John a usmíval se nad tím, jak mohli vylétnout nad vodu, když se jim zachtělo. Snídaně po zaplávání byla příjemná, i když krátká, a po zbytek dne se věnovali každý své práci. Nadja se setkala s Arkadijem až u večere, nebo po ní.

Sax, Spencer a Rya dokončili a uvedli do provozu svou továrnu na výrobu výhřevných větrných kol a požádali UNOMA o svolení, aby jich mohli umístit tisíc kolem rovníku a vyzkoušet, jak efektivní bude jejich činnost. Všechny měly dodat pouze dvakrát tolik tepla do atmosféry než Černobyl, a padly otázky, jestli vůbec budou schopni rozlišit toto teplo od běžných sezónních výkyvů teploty - ale jak řekl Sax, dokud to nevyzkoušejí, nebudou nic vědět.

A tak znovu vypukla rozpěra o přeměně planety. Ann se náhle dala do akce, jež tomu měla zabránit, poslala dlouhou stížnost členům exekutivy komise UNOMA a vládních kanceláří pro záležitosti Marsu všech zemí, které byly právě v komisi, a konečně i valnému shromáždění Společenství národů. Jejím stížností byla věnována mimořádná pozornost od politických míst na nejvyšší úrovni až po bulvární tisk a televizi, média, která to považovala za nejnovější epizodu v marsovském seriálu. Ann napsala a poslala své stížnosti potají, takže se kolonisté o nich dozvěděli z úryvků, jež přinášela pozemská televize. V následujících dnech se objevila reakce, včetně debat ve vládě, demonstrace ve Washingtonu, které se zúčastnilo 20 000 osob, a množství stránek v tisku a komentářů ve vědeckých programech. Bylo trochu šokující vidět tak silnou odezvu a někteří kolonisté měli pocit, že Ann je podrazila. Zejména Phyllis se velice rozzlobila.

"Kromě toho to nemá žádný smysl," řekl Sax a rychle zamžikal. "Černobyl už vypouští do atmosféry tolik tepla jako tahle větrná kola, a na to si nikdy nestěžovala."

"Ale stěžovala," řekla Nadja, "jenomže ji nikdo neposlouchal."

V UNOMA se konaly diskuse u kulatého stolu a zatímco probíhaly, jednou po večeři skupina vědců oslovila Ann. Řada kolonistů přišla, aby byli svědky této debaty. Hlavní jídelna měla rozměry čtyř pokojů, z nichž byly odstraněny stěny a nahrazeny sloupy, které by unesly tíhu stropu. Byla to velká místnost, plná křesel a pokojových květin a potomků ptáků z Aresu a zcela nedávno vybudovali vysoko v severní stěně okna, kterými byly vidět rostliny v atriu. Byl to velký prostor a minimálně polovina kolonistů tam právě večeřela, když se konala debata.

"Proč jsi to neprodiskutovala s námi?" zeptal se Ann poté Spencer.

Annin pohled způsobil, že Spencer odvrátil zrak. "Proč bych to s vámi měla prodiskutovávat?" řekla a obrátila zrak na Saxe. "Je naprosto jasné, co si o tom myslíte, probrali jsme to už mnohokrát předtím, ale ať jsem řekla, co jsem chtěla, nemělo to žádný výsledek. Sedíte si tady ve svých dírách a provádíte svoje experimenty jako děti s jejich chemickou laboratoří ve sklepě, zatímco celou tu dobu vám leží za dveřmi celý svět. Svět, v němž jsou krajinné prvky stokrát větší než jejich ekvivalenty na Zemi a tisíckrát starší, s důkazy o počátku sluneční soustavy rozesetými všude kolem, s historií planety, která se za poslední miliardu let skoro nezměnila. A vy se chystáte ji zničit. A aniž byste si poctivě přiznali, co děláte. My bychom tu přece mohli žít a zkoumat ji bez toho, abychom ji měnili - mohli bychom to docela dobře dělat, aniž bychom si nějak ublížili, anebo si způsobili nepohodlí. Všechno to povídání o radiaci je nesmysl a vy to víte. Její hladina není tak vysoká, aby ospravedlnila tuhle masivní přeměnu prostředí. Chcete to udělat proto, že si myslíte, že to dokážete. Chcete to zkusit a pak se uvidí - jako kdyby to bylo nějaké velké hřiště, kde si můžete stavět hrady. Veliká zkušavka!

Hledáte ospravedlnění, kde můžete, ale to je jen kvůli špatnému svědomí, to není žádná věda."

Během této tirády jí tvář zbrunátněla. Nadja ji ještě nikdy předtím neviděla tak rozčilenou. Ta její nehnutá maska, kterou si nasazovala, aby skryla svůj hněv, se rozbila, a Ann se zalýkala zuřivostí a třásla na celém těle. V celé místnosti nastalo hrobové ticho. "Říkám vám, že to není vědecký přístup. Je to jen taková hra. A pro tuhle hru chcete zničit historické důkazy, zničit polární čepičky a výtokové kanály, zničit dna kanálů, zničit nádhernou čistou krajinu a to všechno pro nic za nic."

V místnosti to vypadalo jako na jevišti s živými obrazy, všichni se tvářili jako své vlastní sochy. Jen ventilátory bzučely. Pak začali lidé jeden druhého opatrně pozorovat. Simon udělal krok k Ann se vztaženou rukou. Zarazila ho pohledem a Simon ztuhl, jako kdyby vyšel ven do mrazu ve spodním prádle. Obličej mu zrudl, pak se obrátil a posadil. Náhle vstal Sax Russell. Vypadal jako obvykle, snad trochu zrůžovělý, ale mírný, malý, se svým mžikajícím sovím pohledem, s hlasem tak klidným a suchým, jako kdyby někde přednášel o termodynamice nebo se zabýval periodickou tabulkou.

"Krása Marsu existuje v lidské mysli," řekl svým suchým věčným tónem a všichni se na něj překvapeně dívali. "Bez lidské přítomnosti je to jen kolekce atomů, která se neliší od jiného náhodného kousku hmoty ve vesmíru. Jsme to my, kdo ho chápou a kdo mu přikládají význam. Po všechna ta staletí, kdy jsme vzhlíželi k noční obloze a pozorovali ho, jak putuje mezi hvězdami. Po všechny ty noci, kdy jsme pozorovali dalekohledy ten malý kotouč a snažili se uvidět ve změnách albeda kanály. Se všemi těmi hloupými sci-fi romány s jejich příběhy a hrdinkami a umírající civilizací. Se všemi těmi vědci, kteří studovali údaje a dopravili nás sem. To je to, co dělá Mars krásným. Žádný čedič a žádné kyslíčníky."

Odmklel se a rozhlédl se kolem. Nadja polkla. Bylo to neobyčejně podivné, že tato slova vycházela z úst Saxe Russella v tom stejném suchém tónu, jaký by užíval, kdyby analyzoval nějaký graf. Velice podivné!

"Teď, když jsme tady," pokračoval, "nestačí, abychom se schovali pod deset metrů zeminy a studovali kameny. I to je věda, a potřebná věda. Ale věda je víc než to. Věda je součást většího odvážnějšího lidského podnikání, a to obsahuje cestování ke hvězdám, přizpůsobování se jiným planetám a jejich přizpůsobování nám. Věda je tvůrčí. Neexistence života tady a neschopnost nějaký najít během padesáti let programu SETI naznačuje, že život je vzácný a inteligentní život ještě vzácnější. A přesto je celý smysl vesmíru, jeho krása, obsažena ve vědomí inteligentních živých bytostí. My jsme vědomím vesmíru a naše práce znamená je šířit, jít se na věci podívat a žít všude, kde to bude možné. Je příliš nebezpečné ponechávat vědomí vesmíru jen na jediné planetě, mohlo by být vymazáno. A tak jsme nyní na dvou, nebo na třech, když v to počítáme Měsíc. A my můžeme změnit tuhle planetu, aby se na ní bezpečněji žilo. Když ji změníme, nezničíme ji. Zkoumání její minulosti bude obtížnější, ale její krása nezmizí. Když zde budou jezera, lesy a ledovce, copak to zničí krásu téhle planety? Myslím že ne. Myslím, že ji jenom podtrhne. Žádný život nezboří Tharsis a nezaplní Marineris. Mars vždycky zůstane Marsem, bude se lišit od Země, bude chladnější a divočejší. Ale je možné, aby to byl Mars, a přitom aby byl také náš. A také bude. V lidské mysli je zakódováno jedno: pokud něco může být vykonáno, tak se to musí vykonat. Můžeme změnit Mars a vystavět ho, jako bychom vystavěli katedrálu, jako monument lidství a také vesmíru. Můžeme to udělat a také to uděláme. Takže -" zvedl dlaň, jako kdyby byl spokojený, že analýzu podpořily údaje na grafu - jako kdyby si byl prohlédl periodickou tabulku a zjistil, že má pravdu - "můžeme začít."

Podíval se na Ann a všechny oči se k ní obrátily. Ann měla sevřená ústa a skleslá ramena. Věděla, že je poražena. Pokrčila rameny, jako by odhazovala pláštěnku s kápí z hlavy a z těla, těžký krunýř, který ji tížil a celou před nimi skrýval. Tím svým hluchým hlasem, který obvykle užívala, když byla rozrušená, řekla: "Myslím, že vědomí má pro tebe příliš velkou cenu a kameny příliš malou. Nejsme pány vesmíru. Jsme jenom jeho malou součástí. Jsme snad jeho vědomím, ale to ještě neznamená, že ho máme změnit v náš zrcadlový obraz. Spíš to znamená snažit se do něj zapadnout, do takového, jaký je, a oslavit ho svou pozorností, kterou mu budeme věnovat." Její pohled se setkal se Saxovým mírným zrakem a vybuchla v posledním záblesku hněvu: "Ty jsi nikdy ani Mars neviděl!" A pak odešla z místnosti.

Jane měla na sobě kamerové brýle a zaznamenala tuto výměnu názorů. Phyllis ji poslala na Zemi. O týden později komise UNOMA zabývající se změnami prostředí souhlasila s rozmístováním výhřevných větrných kol na povrchu Marsu.

Podle plánu se měla spouštět ze vzducholodí. Arkadij si okamžitě vyhradil právo jednu pilotovat jako odměnu za práci na Phobosu. Mája a Frank byli docela potěšeni, že Arkadij zmizí z Underhillu na měsíc nebo na dva, a tak ho hned určili na jedno plavidlo. Bude směřovat po větru na východ a snašet se, aby umístil větrná kola na dnech kanálů nebo na vnějších bocích kráterů, kde vál obvykle silný vítr. Nadja se o výpravě dozvěděla od Arkadije, který za ní přišel a řekl jí o tom.

"To vypadá senzačně," řekla.

"Nechceš letět se mnou?" zeptal se.

"Proč ne, ano, chci," řekla a chybějící prst jí začal svědit.

Vzducholod' byla velká, největší, jaká byla kdy vyrobena, planetární model postavený v německém Friedrichshafenu a dopravený nahoru v roce 2029, takže právě nedávno dorazil. Jmenovala se Arrowhead, měla rozpětí 120 metrů, měřila sto metrů na délku a čtyřicet metrů na výšku. Měla vnitřní ultralitovou konstrukci a turbovrtule na obou špičkách křídel a pod gondolou. Ty byly poháněny malými plastickými motorky, jejichž baterie se napájely ze solárních buněk umístěných nahoře na trupu. Gondola ve tvaru tužky se táhla po celé délce spodní strany, ale byla uvnitř těsnější, než Nadja očekávala, protože většinu prostoru zaujímal náklad větrných kol. Při startu měli k dispozici pouze řídicí kabinu, dvě úzké postele, malickou kuchyňku a ještě menší toaletu. Místa tu bylo tak málo, že se tu jen stěží provlékli. Bylo tu velice těsně, ale naštěstí byly obě strany gondoly opatřeny okny, a i když je zastíňoval náklad kol, přesto dávala dost světla a dobrý výhled.

Start byl pomalý. Arkadij uvolnil lana, která se táhla od tří kotevních sloupů, odpojením v řídicí kabině. Turbiovrtule šly těžce, ale vzduch měl hustotu pouze dvanácti milibarů. Řídicí kabina skákala nahoru a dolů, jak se poddávala pohybu vnitřní konstrukce. Při každém skoku byla o něco výše od země. Pro někoho, kdo byl zvyklý na starty raket, to bylo směšné.

"Než odletíme, podíváme se na Underhill," řekl Arkadij, když byli padesát metrů vysoko. Opsal s lodí křivku, udělal pomalou zatáčku a oba se dívali z okna na Nadjině straně. Koleje, jámy, hromady regolitu, to všechno tmavě rudé proti prašnému oranžovému povrchu planiny - vypadalo to, jako kdyby obrovitý drak občas sáhl dolů tlapou opatřenou drápy a sál ze země krev. Underhill seděl uprostřed těchto ran a sám o sobě byl hezký na pohled, čtverhranně temně rudé pozadí pro lesklý skleněný a stříbrný šperk se zelení jasně viditelnou pod kupolí. Od něj se táhly silnice na východ do Černobyly a na sever ke kosmodromu. A tamhle byly dlouhé skleníky a tuhle parkoviště trajlerů...

"Čtvrt' chemiků pořád ještě vypadá jako někde na Urale," řekl Arkadij. "Musíme s tím něco udělat." Obrátil vzducholod' a zamířil po větru na východ. "Mám se vznést nad Černobyl a chytit vrchní proudění?"

"Proč tuhle věc nenecháme, ať ukáže, co umí?" řekla Nadja. Cítila se tak lehce, jako kdyby vodíková náplň naplnila i ji. Byl to úžasný pohled, zamřzený horizont asi sto kilometrů vzdálený, všechny kontury na zemi jasně viditelné - nepatrné hrboly a prohlubně Lunae, význačnější kopce a kaňony rozrušeného terénu na východě. "Myslím, že to bude báječné!"

"Ano."

Bylo zvláštní, že dosud nic podobného nepodnikli. Avšak létání na Marsu nebylo nic snadného kvůli řídké atmosféře. Vzducholod' byla nejlepším řešením: velká a co možná nejllehčí, naplněná vodíkem, který ve zdejší ovzduší nejenže nebyl hořlavý, ale byl vzhledem ke svému okolí relativně lehčí než na Zemi. Vodík a nejnovější superlehké materiály jim umožnily unést náklad větrných kol, ale s takovým nákladem na palubě byli směšně pomalí.

A tak je vítr unášel dál. Po celý ten den letěli nad zvlněnou planinou Lunae Pianum a vítr je nesl na východ. Asi hodinu nebo dvě viděli propast Juventa na jižním horizontu, kaňon, který vypadal jako obrovitá důlní jáma. Dále na východě měla země nažloutlou barvu a bylo na ní méně kamenů a šterku a skalnaté podloží bylo zvrásněnější. Bylo tu také více kráterů, malých i velkých, ostře ohraničených nebo napůl zasypaných. Pod nimi byla Xanthe Terra, krajina topograficky podobná vysočině na jihu, vyčnívající zde na sever mezi nížinou Chryse a Isidis. Pokud vydrží západní vítr, přeletí Xanthe v několika dnech.

Postupovali pohodlnými deseti kilometry za hodinu a většinu té doby se pohybovali ve výšce asi jednoho sta metrů, odkud vypadal obzor asi padesát kilometrů vzdálený. Měli dost času, aby si prohlédli všechno, co chtěli, i když Xanthe nebylo nic jiného než jeden kráter za druhým.

Později toho odpoledne zamířila Nadja předkem vzducholodí k zemi a kroužila po vzduchu, až se octli asi deset metrů nad zemí a vyhodili kotvu. Vzducholod' se zvedla, trhla za lano, a pak se usadila a tahala za ně jako tlusté koťátko.

Nadja a Arkadij se potáceli po celé délce gondoly až k tomu, čemu Arkadij říkal "pumovnice". Nadja zvedla jedno větrné kolo k rumpálu. Byla to malá věcička, hoříčková krabice se čtyřmi vertikálními rameny vrtule na tyči na její horní straně. Vážila asi pět kilogramů. Zavřeli za ní dveře pumovnice, vysáli vzduch a otevřeli spodní dveře. Arkadij manipuloval s rumpálem a okénkem se díval, jak to jde. Větrné kolo se sneslo dolů jako olovnice a dosedlo na tvrdý písek na jižním svahu malého bezejmenného kráteru. Uvolnil hák rumpálu, vtáhl ho zpátky a pak zavřel dveře.

Vrátili se do řídicí kabiny a znovu se podívali dolů, aby viděli, jestli větrné kolo funguje. Stálo tam, malá, poněkud nakloněná krabice na svahu kráteru a její čtyři široké vertikální lopatky se vesele točily. Vypadalo jako anemometr z meteorologické dětské brašny.

Výhřevný prvek, odhalený kovový kotouč, který bude vyzařovat teplo jako plotna kamen, byl umístěn na jedné straně základny. Pokud bude vát silný vítr, mohl by dosáhnout až 200 stupňů Celsia, což nebylo špatné, zvláště v okolní teplotě. Přesto... "Bude jich zapotřebí spousta, aby byl znát nějaký rozdíl," poznamenala Nadja.

"To jistě, ale každá troška tepla pomůže. Kromě toho je to teplo zadarmo. Nejenže větrná energie napájí výhřevný prvek, ale Slunce dodává energii továrnám, které větrná kola vyrábějí. Myslím si, že je to vynikající nápad."

Toho odpoledne se zastavili ještě jednou, aby umístili další větrné kolo, a pak zakotvili na noc v závětrí relativně nového kráteru. Ohřáli si jídlo v mikrovlnné troubě v kuchyňce, a pak se uchýlili na svá úzká lůžka. Houpli se ve větru

jako zakotvená loď, ale když si na to člověk zvykl, bylo to příjemné a Nadja za chvíli usnula.

Příštího rána se vzbudili před svítáním, odpoutali se a vyletěli nahoru do slunečního světla. Z výšky jednoho sta metrů pozorovali, jak se zastíněná krajina dole mění v bronzovou a pak následuje jasné denní světlo, které ozařuje fantastickou směsicí osvětlených skal a dlouhých stínů. Ranní vítr váł zprava doleva přes jejich příd, takže je hnál na severovýchod ke Chryse s vrtulami v plné činnosti. Pak pod nimi zem zmizela a octli se nad prvním výtokovým kanálem na jejich cestě, klikatým bezejmenným údolím na západ od Shalbatana Vallis. Toto údolí ve tvaru S bylo určitě vymleto vodou. Později toho dne se vznášeli nad hlubším a mnohem širším kanonem nazývaným Shalbatana a stopy byly ještě zřejmější: ostrůvky ve tvaru slzy, zatáčející se kanály, aluviální pláně, zjizvená půda. Všude byly známky masivní záplavy, která vytvořila kaňon tak obrovský, že vzducholoď najednou vypadala jako motýl.

Výtokové kanály a vysoké skály mezi nimi připomínaly Nadje krajinu v amerických kovbojkách s vymletými koryty a mesami a izolovanými skalami jako třeba v Monument Valley - až na to, že tady trval film celé čtyři dny, když pluli postupně nad bezejmenným kaňonem, nad Shalbatanou, Simudem, Tiu a pak Aresem. A všechny ty kaňony byly vyhloubeny obrovskými záplavami, které vytryskly na povrch, a po měsíce tu tekla voda v množství desettisíckrát větším než v řece Mississippi. Nadja a Arkadij o tom rozmlouvali, když se dívali na kaňony pod nimi, ale bylo těžké představit si tak velké množství vody. Teď těmito velkými prázdnými kaňony profukoval jen vítr. A protože váł dost silně, Arkadij s Nadjou do nich několikrát za den sestoupili, aby v nich umístili další větrná kola.

Potom východně od Ares Vallis pluli zpátky nad množstvím kráterů v Xanthe. Opět byla země všude kolem dokola rozryta krátery: velkými krátery, malými krátery, starými krátery, novými krátery, krátery s okraji roztržštěnými dalšími krátery, krátery se dny probodenými třemi nebo pěti menšími krátery, krátery tak čerstvémi, že vypadaly, že povstaly teprve včera, krátery, které bylo sotva vidět a za svítání a v podvečer vypadaly jako zasypaná kolečka na staré planině. Vznášeli se nad Schiaparellim, gigantickým starým kráterem s průměrem přes sto kilometrů. Když pluli nad jeho ústřední zdviženou vypouklinou, tvořily stěny kráteru jejich obzor jako dokonalý prstenec kopců kolem kraje světa.

Potom váł vítr několik dní z jihu. Zahlédli Cassini, další velký starý kráter, a přeletěli přes stovky malých. Za den spustili na zem několik větrných kol, avšak let jim dal poznat skutečnou velikost planety a celý projekt jim začal připadat směšný. Jako kdyby letěli nad Antarktidou a pokoušeli se rozpustit led tím, že by na něj umístili několik kempingových kamínků. "Museli bychom jich na zem umístit miliony, abychom poznali nějaký rozdíl v teplotě," řekla Nadja, když stoupali nahoru po spuštění dalšího,

"Jistěže," řekl Arkadij, "ale Sax jich chce umístit miliony. Má automatickou linku, která chrlí jedno za druhým a problémem je pouze distribuce. Kromě toho je to jenom jedna součást kampaně, kterou má na mysli." Ukázal zpátky k poslednímu oblouku Cassini a opsal rukou celý severozápad. "Sax by chtěl vyhloubit ještě několik takových děr jako je tahle. Zachytit několik Saturnových ledových měsíců, nebo pokud by něco našel v pásu asteroidů, stáhnout je zpátky a pak je vrhnout na Mars. Vytvořit žhavé krátery, rozpustit permafrost - byly by jako oázy."

"Jenže vyprahlé oázy, ne? Většina ledu by zmizela cestou a zbytek při dopadu."

"To ano, ale mohli bychom využít vodní páru ze vzduchu," namítl Arkadij.

"Jenže ono se to jen nevypaří, ale změní se to v atomy."

"Něco. Ale například vodík a kyslík bychom mohli dobře využít."

"Takže vy sem chcete dopravit vodík a kyslík ze Saturnu? To snad ne, tady je toho přece spousta. Stačí jenom rozdrtit nějaký led."

"No, to je jenom jeden z jeho nápadů." "Nemůžu se dočkat, co tomu řekne Ann." Vzdychla a chvíli o tom přemýšlela.

"Mohlo by se to udělat jinak. Protáhnout ledový asteroid atmosférou, jako kdyby ses ho o ni pokoušel zbrzdit. To by ho sežehlo, aniž by se rozbily molekuly. Získal bys vodní páru v atmosféře, což by nám pomohlo, a přitom bys nebom-bardoval povrch Marsu explozemi mohutnými jako výbuch stovky vodíkových bomb,"

Arkadij přikývl. "To je dobrý nápad! Měla bys to říct Saxovi."

"Ty mu to řekni."

Na východ od Cassini byl terén ještě nerovnější. Byl to jeden z nejstarších povrchů na planetě, rozrytý krátery z nejčasnějších dob prudkého bombardování meteority. Ten věk byl ďábelský, na krajině to bylo vidět. Země Nikoho z titánské zákopové války. Pohled na to člověka na chvíli ochromil, byl to kosmický nervový otřes, jako na Zemi po výbuchu granátu.

Letěli dál, na východ, na severovýchod, na jihovýchod, na jih, na západ a zas na východ. Konečně se octli na konci Xanthe a začali se snášet nad dlouhým svahelem Syrtis Major Planitia. Byla to lávová planina a bylo tu mnohem méně kráterů než na Xanthe. Země se svažovala stále níže, až se konečně vznášeli nad prohlubní s hladkým dnem: byl to jeden z nejnižších bodů na Marsu, takzvaná Isidis Planitia. Byla to třeť severní polokoule a po jižní vysočině se zdála být mimořádně hladká, plochá a nízká. A byl to také rozlehlý kraj. Opravdu bylo na Marsu hodně země.

Pak jednoho rána, když se vznesli nahoru do výšky, se nad východním horizontem objevily tři horské vrcholky. Octli se nad vypouklinou Elysium, jediným dalším "vypouklým kontinentem" na planetě, podobajícím se Tharsis. Elysium byla mnohem menší vy-pouklina než Tharsis, ale i tak byla dost veliká, kontinent 1 000 kilometrů dlouhý a o deset kilometrů vyšší než okolní terén. Stejně jako Tharsis byl lemován puklinami, způsobenými zvednutím povrchu. Letěli přes západní část systému Hephaestus Fossae a uviděli plochu, na níž byl zvláštní pohled: pět dlouhých hlubokých paralelních kaňonů, které vypadaly jako stopa obrovské tlapy s drápy ve skále. Vzadu se tyčilo sedlovité Elysium a na koncích jeho dlouhého hřbetu se zvedala Elysium Mons a Hecates Tholus o pět tisíc metrů vyšší než vypouklina, z níž obě hory trčely. Byl to úcty vzbuzující pohled. Všechno tady bylo o tolik větší než cokoli, co Nadja a Arkadij až do té doby viděli, že když vzducholoď letěla k horskému hřbetu, byli dlouhé minuty neschopni řeči. Seděli na seda-dlech a dívali se, jak to všechno pluje k nim. A když promluvíli, jenom vyslovovali nahlas své myšlenky. "Vypadá to jako Karakorum." Arkadij řekl: "Himálaje v poušti. Až na to, že tyhle jsou tak jednoduché. A ty vulkány vypadají jako

Fudžijama. Možná že jednoho dne budou na ně lidé konat poutě."

Nadja řekla: "Tyhle hory jsou tak vysoké, že si lze jen stěží uvědomit, jak budou vypadat vulkány na Tharsis. Ty jsou přece dvakrát tak vysoké, ne?"

"Přinejmenším. Ale vypadají jako Fudžijama, nemyslíš?"

"Ne, nejsou tak příkré. Copak jsi někdy viděl Fudžijamu?"

"Ne."

Po chvíli Arkadij řekl: "Asi by bylo lepší, kdybychom celou tu zatracenou věc obletěli. Nejsem si jistý, jestli budeme schopni se nad ty hory vznést."

A tak uvedli v chod vrtule a letěli jak nejrychleji mohli na jih. Jak obeplouvali kontinent, vál příznivý vítr, který jim pomáhal. Arrowhead letěla na jihovýchod, do drsné horské krajiny nazvané Cerberus, a celý následující den označoval jejich postup pohled na Elysium, které pomalu ubíhalo po jejich levici. Hodiny plynuly a horský masiv se stále sunul podél jejich postranních oken. Posun byl tak pomalý, že teď teprve bylo vidět, jak velký je tento svět. Mars má tolik půdy jako Země - říkal každý, ale byla to jen fráze. Jejich pomalý oblet pohoří Elysium dal konečně této větě smysl.

Dny ubíhaly: vystupovali nahoru za mrazivých jiter, pluli nad nerovnou červenou zemí a při západu Slunce se snášeli dolů, aby zakotvili ve vzdušném přístavu. Jednoho večera, když se zbavili řady větrných kol na palubě, přemístili ta, která zbyla, a přesunuli svá lůžka k sobě na pravobok lodi. Udělali to bez předchozí diskuse, jako by to byla ta nejsamozřejmější věc, teď, když měli místo. Jako kdyby se na tom už dávno dohodli. A jak se pohybovali v úzkém prostoru gondoly při přenášení věcí, každou chvíli do sebe narazili, stejně jako po celou cestu předtím, avšak teď v tom byl záměr a smyslné dotyky podtrhovaly to, nač už předtím mysleli - staly se přede hrou milostného aktu. Arkadij konečně vybuchl ve smích a popadl Nadju do svého medvědího objetí. Nadja ho ramenem strčila na jejich nyní dvojité lůžko, začali se líbat jako studenti a celou noc se milovali. Od té doby spolu spali a často se milovali v růžovém jasu úsvitu nebo za hvezdnatých nocí v lodi, která se lehce pohupovala na kotvě. Někdy hovořili, když spolu leželi na lůžku, a pocit, že plují při objímání, byl mnohem romantičtější než někde ve vlaku nebo na námořní lodi. Arkadij jednou řekl:

"Nejdřív jsme se stali přáteli a tím je to všechno trochu jiné, nemyslíš?" Šťouchl ji prstem. "Já tě miluju." Když to řekl, znělo to, jako kdyby ta slova zkoušel v ústech. Nadje bylo jasné, že je předtím vyslovil jen málokdy, bylo jí jasné, že pro něj mají velký význam. Bylo to něco závažného. Ideje pro něj tolik znamenaly! "A já miluju tebe!" řekla.

Ráno chodil Arkadij po úzké gondole nahý a horizontální ranní světlo zalévalo jeho rezavé vlasy bronzem, stejně jako všechno kolem. A Nadja se na něj dívala z postele a měla pocit takového klidu a štěstí, že si musela stále připomínat, že ten nádherný pocit, že se vznášá, je jen důsledek marsovského gé. Ale byl to radostný pocit.

Jedné noci, když usínali, zeptala se Nadja zvědavě: "Proč já?"

"Cože?" Arkadij už skoro spal.

"Říkám, proč já? Chci tím říct, Arkadiji Nikolajeviči, že ses mohl zamilovat do kterékoli ženy tady a ona by milovala tebe. Kdybys byl chtěl, mohl jsi mít Maju."

Odfíkl. "Mohl jsem mít Maju! Mohl jsem se těšit z lásky Maji Tojtoťové! Zrovna jako Frank a John!" Znovu zafuněl a oba vypukli v smích. "Jak to, že jsem propásl takové potěšení? Jsem to ale hlupák!" Chechtal se, až do něj Nadja strčila. "Tak dobře. Tak tedy některou z těch ostatních, Jane nebo Uršulu nebo Samanthu."

"Ale jdi," řekl a opřel se o loket, aby na ni viděl. "Ty ale opravdu nevíš, co je to krása, víd'?"

"To vím," řekla Nadja tvrdohlavě.

Arkadij ji ignoroval a řekl: "Krása je síla a půvab, aktivita, smysl pro formu, inteligence a rozum. A velice často," zasmál se a dotkl se jejího břicha, "je to vyjádřeno v křivkách."

"Křivky mám," řekla Nadja a odstrčila mu ruku.

Naklonil se kupředu a pokusil se ji kousnout do řádka, ale ona uhnula.

"Jsi krásná, Naděždo Černyševská. Podle těchhle kritérií jsi královnou Marsu."

"Princeznou," opravila ho a přemýšlela o tom.

"Ano, správně. Naděžda Černyševská, této planety devítiprstá princezna."

"Ty ale opravdu nejsi konvenční muž."

"Ne!" zavyl. "Nikdy jsem netvrdil, že jsem! Jenom před jednou výběrovou komisí, samozřejmě. Konvenční muž!"

Zasmál se. "Konvenční muži dostávají Maju. To je jejich odměna." A smál se jako blázen.

Jednoho rána přeletěli přes poslední roztržštěné kopce Cerbera a pluli nad plochou prašnou planinou Amazonis Planitia. Arkadij se snesl se vzducholodí do soutěsky mezi dvěma posledními kopci, aby tam spustil větrné kolo. Na rumpálu došlo k závadě a hák se otevřel, když bylo větrné kolo na půl cesty k zemi. Dopadlo těžce na dno. Z lodi vypadalo v pořádku, ale když se Nadja oblékla do kombinézy a po laně sestoupila, aby si je prohlédla, zjistila, že výhřevná deska se odlomila.

A tam, za deskou ve tmě krabice, byla masa něčeho matně zeleného s nádechem modré barvy. Sáhla dovnitř šroubovákem a opatrně do toho píchala. "Ksaku," řekla pak.

"Co je?" řekl Arkadij.

Neodpověděla mu a vyškrábala kousek té hmoty do sáčku, v němž nosovala šrouby a matky.

Navlékla si smyčku a zavolala: "Vytáhni mě."

"Co se děje?" zeptal se Arkadij.

"Nejdřív mě vytáhni."

Zavřel za ní dveře pumovnice a přistoupil k ní, jak se vyvlékala ze smyčky. "Co se stalo?"

Odložila přílbu. "Ty víš, co se stalo, ty mizero!" Vrhla se na něj a jak odskočil zpátky, uhodil se o hromadu větrných kol. "Au!" vykřikl. Rameno vrtule se mu zarylo do zad. "No tak! Co je, Nadjo?"

Vyňala sáček z kapsy kombinézy a mávala mu jím před nosem. "Tohle! Tohle je! Jak jsi to mohl udělat? Jak jsi mi mohl

lhát? Ty mizero, copak si neumiš představit, jaké z toho vzniknou potíže? Přiletí sem a pošlou nás všechny na Zem!" Arkadij si třel bradu a díval se vážně na Nadju. "Nikdy bych ti nelhal, Nadjo! Svým přátelům nelžu. Ukaž mi to." Zíral na ni a ona se dívala na něj. Oči měl doširoka otevřené, takže bylo vidět bělmo kolem duhovky. Pokrčil rameny a Nadja se zamračila.

"Ty opravdu nic nevíš?" ptala se.

"Co bych měl vědět?"

Nemohla uvěřit, že by byl schopen předstírat nevědomost. Celá věc byla najednou velice podivná. "Přinejmenším některé z našich větrných kol jsou malé lišejníkové farmy."

"Cože?"

"Ta zatracená větrná kola, která jsme spouštěli po celé planetě," řekla, "jsou plná Vladových nových řas nebo lišejníků nebo co to je. Podívej se." Položila malý sáček na kuchyňský stůl, otevřela ho a šroubovákem trochu vytáhla. Byly to malé kousky modravého lišejníku. Jako marsovské životní formy z nějakého starého stupidního románu.

Dívali se na něj.

"No, to jsem blázen," řekl. Naklonil se nad stůl a zblízka zíral na masu lišejníku.

"Přisáháš, že jsi o tom nevěděl?" zeptala se Nadja.

"Přisahám. To bych ti neudělal, Nadjo. To přece víš."

Zhluboka si vzdychla. "No, zdá se - že naši přátelé nám to udělali."

Napřiml se a přikývl. "To je pravda." Chvilí přemýšlel. Pak šel k větrným kolům a jedno zvedl. "Kde to bylo?"

"Za výhřevnou deskou."

Chvilí pracovali s Nadjiným nářadím a krabice se otevřela. Za deskou byla další kolonie lišejníků. Nadja si prohlížela okraje desky a objevila dvojici malých pantů v místě, kde deska přiléhala k vnitřní stěně krabice. "Podívej, je to zhotoveno tak, aby se to dalo otevřít."

"Ale kdo to otvírá?" řekl Arkadij.

"Možná že rádio."

"To jsem blázen..." Arkadij přecházel sem tam v úzké chodbě. "Myslím..."

"Kolik letů vzducholodí až do téhle chvíle proběhlo? Deset? Dvacet? A všechny spouštěly na zem tyhle věci?"

Arkadij se začal smát. Zvrátil hlavu a jeho široký úsměv mu rozčísl rudý vous. Smál se, až se popadal za boky.

Nadja, které se to nezdálo být vůbec směšné, se při pohledu na něj neubránila úsměvu. "To není žádná legrace!" protestovala. "Octli jsme se v průšvih!"

"Možná," řekl.

"Určitě! A to je všechno tvoje vina! Někteří z těch bláznivých biologů v trajlerech vzali tvé anarchistické bláboly vážně!"

"No," řekl, "aspoň to je jim možno přičíst k dobru. Chci tím říct -" vrátil se ke stolu a díval se na chomáč modrého lišejníku, "o kom myslíš, že mluvíme? Kolik z našich přátel v tom jede? A proč pro všechno na světě o tom nic neřekli mně?"

To ho mrzelo, to poznala. Čím o tom více přemýšlel, tím byl zasmušilejší, protože to znamenalo, že v jejich skupině existovala subkultura, která dělala něco mimo dohled UNOMA, a Arkadije k tomu nepřibrala, ačkoliv toho byl prvním a nejhorlivějším hlasatelem. Co to mělo znamenat? Existovali lidé, kteří s ním souhlasili, ale přitom mu nedůvěřovali? Existovali disidenti, kteří měli konkurenční program?

Nevěděli. Pak vytáhli kotvu a letěli nad Amazonis. Přeletěli nad kráterem středního rozměru jménem Pettit a Arkadij poznamenal, že by to bylo dobré místo pro větrné kolo, ale Nadja jen zavrčela. Pokračovali v cestě a znovu probírali situaci. Určitě do toho museli být zapleteni někteří lidé z biologických laboratoří, možná většina, možná všichni. A potom Sax, který navrhl větrná kola, ten se toho musel účastnit také. A také Hiroko, která je obhajovala, a nikdo nevěděl proč - těžko mohli posoudit, jestli by s něčím takovým souhlasila nebo ne, protože si své názory nechávala pro sebe. Ale bylo to docela dobře možné.

Když o tom hovořili, rozebrali úplně větrné kolo. Výhřevná deska sloužila jako branka do oddělení obsahujícího lišejník. Kdyby se branka otevřela, vypadl by na zem, která by byla vzhledem k výhřevné desce o něco teplejší. Každé větrné kolo by tedy fungovalo jako mikrooáza, a pokud by lišejník za této situace přežil a potom rostl i na nevyhřívavané půdě, byl by to úspěch. Kdyby zašel, stejně by se na Marsu neujal. Výhřevná deska měla sloužit jen pro začátek, nic jiného.

Tak to zřejmě autoři pokusu zamýšleli. "Udělal z nás Johna Appleseeda," řekl Arkadij.

"Koho?"

"To je taková americká lidová pověst." A vyprávěl jí o tom.

"Aha. A teď přijde Paul Bunyan a nakope nás do zadku."

"Nic takového. Nevím, proč bychom se my měli dostat do potíží. Nic jsme o tom nevěděli."

"Copak nám to někdo bude věřit?"

"To je pravda. Ti mizerové, ti mě doběhli."

Tohle zřejmě vadilo Arkadijovi nejvíc. Ne to, že kontaminovali Mars cizími bioty, ale že ho vynechali. Když na to přišlo, jsou muži strašní egoisté. A Arkadij měl svou vlastní skupinu přátel, možná že víc než to: byli to lidé, kteří souhlasili s jeho názory, byli svým způsobem jeho stoupenci. Celý tým z Phobosu a řada programátorů z Underhillu. A pokud jeho vlastní lidé před ním něco tajili, bylo to zlé. Horší by ale bylo, kdyby existovala jiná skupina se svými vlastními plány, protože by to bylo přinejmenším křížení zájmů, možná i konkurence.

Zdálo se, že o tom přemýšlí. Výslovně nic neříkal, ale bylo to jasné podle jeho občasných zamumlání, nebo náhlého výbuchu kleteb, které myslel opravdově, i když se někdy střídal s rozjařením. Nebyl schopen se rozhodnout, jestli ho

to potěšilo nebo rozzlobilo a Nadja si nakonec pomyslela, že obojí současně. Takový byl Arkadij: pocíťoval všechno svobodně a naplno a nebyl příliš důsledný. Nadja si nebyla jistá, zdali se jí tentokrát důvody jeho hněvu nebo jeho radosti zamlouvají, a poněkud podrážděně mu to řekla.

"Ale jdi!" zvolal Arkadij. "Proč by měli mít přede mnou tajnosti, když to byl zpočátku můj nápad!"

"Protože věděli, že bych mohla letět s tebou. Kdyby ti to řekli, musel bys to říct mě, a kdybys mi to řekl, byla bych to zarazila."

Arkadij se na to nezdvořile zasmál. "Takže to bylo od nich nakonec dobře promyšlené."

"Nesmysl."

Genoví inženýři, Sax, lidé, kteří tu věcičku zkonstruovali, možná i někdo další... mohlo jich být víc, kteří o tom věděli.

"A co Hiroko?" zeptal se Arkadij.

Nevěděli. Neznali tak dobře její postoje, aby uhodli, co si myslí. Nadja si byla jistá, že je v tom také, ale nevěděla proč.

"Myslím si," řekla, když o tom přemýšlela, "myslím si, že existuje skupina lidí kolem Hiroko, celý tým z farmy a řada dalších, kteří ji respektují a jsou jejími stoupenci. Svým způsobem i Ann. I když Ann by byla zděšená, kdyby se o tomhle dozvěděla. V každém případě se mi zdá, že pokud by tady šlo o nějaké tajemství, Hiroko by o něm věděla. Zvláště pokud by se týkalo ekologického systému. Biologové s ní celou dobu těsně spolupracují a pro některé z nich je něco jako guru, téměř ji uctívají. Možná že jim radila, když vytvářeli tenhle lišejník!"

"Hmm..."

"Takže asi dostali její souhlas s tímhle projektem. Možná že bych měla spíš říct její svolení."

Arkadij přikývl. "Rozumím."

Hovořili o tom znovu a znovu a rozcupovávali všechny možnosti. Země, která pod nimi uplývala, plochá a nehybná, teď Nadje připadala jiná. Byla zúrodněna, teď se bude v každém případě měnit. Mluvili také o jiných aspektech Saxových plánů na přeměnu povrchu Marsu, o gigantických zrcadlech na oběžné dráze odrážejících sluneční světlo do terminátorů za svítání a za stmívání, o uhliku rozprášeném na polární čepičky, o areotermálním teple, o ledových asteroidech. Zdálo se, že k tomu všemu dojde. Veškeré debaty byly marné - tvář Marsu bude změněna.

Druhý den večer po jejich objevu, když si připravovali večeři v závětrí kráteru, se ozval z Underhillu přes jeden komunikační satelit telefon. "Ahoj, vy dva!" řekl John Boone. "Máme problém!"

"Vy máte problém?" odvětila Nadja.

"Co je? Něco je u vás v nepořádku?"

"Ne ne."

"To je dobře, protože problém se týká vás, a já bych byl nerad, kdybyste jich měli víc! V oblasti Claritas Fossae vzniká prachová bouře, stále zesiluje a poměrně rychle směřuje na sever. Myslíme si, že vás dostihne asi tak za den."

"Není na prachové bouře příliš brzy?" zeptal se Arkadij.

"Určitě ne, je $L_s = 240$, což je jejich obvyklý čas. Jižní jaro. Zkrátka je tam a blíží se k vám."

Poslal jim satelitní fotografii bouře a oni si zblízka prohlíželi obrazovku. Oblast na jih od Tharsis byla zacloněna amorfním žlutým mrakem.

Když si Nadja fotografii prohlédla, řekla: "Měli bychom okamžitě vyrazit domů."

"V noci?"

"Můžeme v noci pohnout vrtule bateriemi a baterie nabít zítra ráno. Pak už nebudeme mít dost slunečního světla, pokud by se nám ovšem nepodařilo dostat se nad prachový mrak."

Po krátké diskusi s Johnem a pak s Ann odstartovali. Vítr je hnál na severovýchod a v tomto směru poletí jižně od hory Olympus Mons. Pak jim zbývala naděje, že se jim podaří obletět severní svah Tharsis, což by je aspoň trochu ochránilo před prachovou bouří.

V noci byl let hlasitější. Vítr sténal na plášti vzducholodě a jejich motory žalostně hučely. Seděli v řídicí kabině osvětlené pouze zeleným světlem přístrojů a tiše hovořili, jak pod nimi uplývala černá zem. Než dospějí k Underhillu, musí uletět 3 000 kilometrů a to znamená 300 hodin ve vzduchu. Kdyby letěli bez zástávky, trvalo by to dvanáct dní a bouře, pokud bude pokračovat jako obvykle, je dávno předtím dostihne. A potom... bylo těžké odhadnout, co bude dál. Bez slunečního světla se vyčerpají baterie, a pak... "Nemohli bychom prostě plout po větru? A použít vrtule pouze ke změně směru?" řekla Nadja.

"Možná. Ale tyhle věci jsou zkonstruovány tak, že při zapojení vrtulí se stoupá."

"Hm." Udělala kávu a hrnky přinesla do řídicí kabiny. Seděli tam, pili kávu a dívali se na černou krajinu a na zelenou plochu radarové obrazovky. "Měli bychom se zbavit všeho, co nepotřebujeme. Především těch zatracených větrných kol."

"Zatěžuje nás to, to je pravda, ale zbavíme se jich, až budeme potřebovat stoupat."

Noční hodiny se vleky. Sloužili v kabině na směny a Nadja asi hodinu neklidně spala. Když se vrátila do kabiny, uviděla, že se temný masiv Tharsis vynořuje přímo před nimi. Dva nejsevernější ze tří vulkánů, Ascraeus Mons a Pavonis Mons byly vidět jako pahrbky zastiňující hvězdy někde na konci světa. Po jejich levé straně vyčníval nad obzor Olympus Mons a zdálo se, že spolu s oběma ostatními sopkami tvoří nějaký gigantický kaňon, v jehož hlubině letí. Radarová obrazovka reprodukovala tento pohled v miniatuře, v zelených linkách na mřížce.

Pak, asi hodinu před úsvitem, se jim zdálo, jako by se za nimi zvedl další masivní vulkán. Celý jižní obzor se zvedal, níže ležící hvězdy mizely a Orion utonul v temnotě. Bouře se blížila.

Dostihla je právě za svítání, zakryla červeň na východní obloze a zahalila svět rezavou tmou. Zvedl se vítr a vanul kolem oken gondoly nejdřív se ztlumeným řevem a pak s hlasitým vytím. S hrůzně nereálnou rychlostí se kolem nich řítily prach. Vítr byl ještě zuřivější a gondola se houpala nahoru a dolů podle toho, jak se konstrukce lodi točila dopředu a dozadu.

Měli štěstí, že chtěli letět právě na sever. V jednom okamžiku Arkadij podotkl: "Doufám, že se vítr stočí kolem pravého výběžku pohoří."

Nadja beze slova přikývla. Po celonočním letu neměli možnost nabít baterie a bez slunečního světla přestanou už brzy motory fungovat. "Hiroko mi řekla, že sluneční světlo u země je při bouři asi patnáct procent normálu," řekla konečně Nadja. "Výš by toho mělo být víc. Takže se nám baterie budou nabíjet, ale bude to dlouho trvat. Je možné, že během dne se nám nabijí natolik, že budeme moci v noci použít vrtule." Zapnula počítač, aby provedla výpočet. Něco ve výrazu na Arkadijově tváři - nebyl to strach nebo úzkost, ale podivný úsměv - způsobovalo, že si uvědomovala, v jakém jsou nebezpečí. Pokud nebudou moci použít vrtule, nebudou schopni udržovat směr letu a dokonce by se ani nemuseli udržet ve vzduchu. Mohli by sestoupit a pokusit se zakotvit vzducholod', ale měli jídlo jen na pár týdnů a takové bouře často trvají dva, někdy i tři měsíce.

"Tamhle je Ascreaus Mons," řekl Arkadij a ukázal na radarovou obrazovku. "Vypadá pěkně," zasmál se. "Lepšího pohledu se nám v téhle době nemohlo ani dostat. Škoda. Opravdu jsem se těšil, že Tharsis uvidím. Vzpomínáš na Elysium?"

"Jistě," řekla Nadja, která byla zaměstnána počítáním výkonnosti baterií. Sluneční světlo ve dne bylo téměř na perihéliovém vrcholu a to byl také důvod, proč začala bouře.

Přístroje ukazovaly, že do této výše proniká asi 20 procent plného slunečního světla (Nadje se zdálo, že to musí být přinejmenším třicet nebo čtyřicet procent) a to by umožnilo nechat vrtule běžet polovinu doby, což by jim velice pomohlo. Bez nich se pohybovali rychlostí asi dvanáct kilometrů za hodinu a přitom ztráceli výšku, i když to bylo těžké odhadnout, protože se pod nimi v mračnách zvedal prach. S vrtulami by mohli udržet výšku a svůj kurs ovlivňovat o stupeň nebo o dva.

"Jak hustý je ten prach?"

"Cože?"

"No vždyť víš, chci vědět, kolik gramů je ho v krychlovém metru. Pokus se dostat Ann nebo Hiroko k rádiu a zjisti mi to, ano?"

Vrátila se zpět do gondoly, aby se podívala, jestli mají na palubě něco, co by jim pomohlo napájet baterie. Byl tam hydrazin kvůli vakuovým pumpám v pumovnici, možná že by šlo připojit motory pump k vrtulím... Cestou odkopla jedno větrné kolo stranou a pak se na ně zadívala. Výhřevné desky se zahřívaly energií, která vznikala otáčením. Pokud by se jí podařilo dostat tuto energii do baterií vrtulí, mohla by být větrná kola připevněna zvenčí na gondolu, vítr by jimi otáčel a vznikající energie by mohla pohánět vrtule. Začala prohledávat vybavení, hledala nějaký drát a nářadí a přitom vyprávěla Arkadijovi, co ji právě napadlo.

"To je nápad, Nadjo. Vynikající nápad!" smál se Arkadij svým bláznivým smíchem.

"Jen jestli to bude fungovat," řekla Nadja a hrabala se dál v brašně, která byla o hodně menší, než na jakou byla zvyklá. V gondole bylo strašidelné příšeří a při každém poryvu větru matně žluté světlo zablikalo. Výhled z okna se každou chvíli měnil, od jasného světla s těžkými žlutými mračky, která kolem nich letěla jako bouře, až po naprostou tmou, kdy byla okna zasypávána prachem pohybujícím se rychlostí dobrých 300 kilometrů za hodinu. Dokonce i při dvanácti milibarech lodí povážlivě kymácely poryvy víchřice.

V řídicí kabině Arkadij hlasitě proklínal neschopnost automatického řízení. "Naprogramuj to znova," zavolala na něj a pak si vzpomněla na jeho sadistické simulace na Aresu a nahlas se zasmála. "Poplach! Je tu problém!" Znovu se zasmála jeho kletbám, které se k ní nesly z řídicí kabiny, a vrátila se ke své práci. Aspoň je vítr poženě rychleji. Arkadij na ni volal informace, které dostal od Ann. Prach byl velice jemný, částičky obvyklé velikosti, to je asi 2,5 mikronu, a masa prachového sloupu měla asi 10-3 gramu na cm² prachu, rozděleného stejnoměrně od vrcholku až po základnu. To nebylo tak zlé. Kdyby ležel na zemi, byla by to tenká vrstva, která se shodovala s tím, co viděli na nejstarších shozených nákladech v Underhillu.

Když Nadja převinula několik větrných kol, vrátila se chodbou do řídicí kabiny. "Ann tvrdí, že vítr bude nejpomalejší u země," řekl Arkadij.

"Dobře. Musíme přistát, abychom mohli větrná kola umístit ven."

To odpoledne poslepu přistáli a nechali vléct kotvu, až se zachytila. Vítr byl tady slabší, ale i tak byl Nadjin sestup ve smyčce lana utrpením. Snášela se dolů, stále dolů do spěchajících mraků žlutého prachu, houpala se dopředu a dozadu... až konečně ucítila pod nohama zem! Dopadla a vleklo ji to, než se zastavila. Jakmile vyklouzla ze smyčky, musela se větru opřít. I když byl slabší, přesto do ní bušil a její starý pocit prázdnoty se navrátil. Viditelnost se pohybovala ve vlnách a prach letěl kolem ní tak rychle, že byla dezorientovaná - na Zemi by ji takový vítr uchopil a mrštil ji jako stéblem při tornádu.

Tady ale bylo možné udržet se na nohách, i když jen tak tak. Arkadij pomalu spouštěl vzducholod' po laně dolů a ta se teď nad ní tyčila jako zelená střecha. Byla pod ní strašidelná tma. Odvinula dráty a připojila je ke špičkám křídel turbovrtulí, páskou je přilepila ke vzducholodi a zapojila do kontaktů uvnitř. Pracovala rychle, aby nebyli tak dlouho vystaveni prachu, a také aby se brzy dostala zpod Arrowheadu, který se divoce houpal ve větru. Pracně vyvrtala otvory do trupu gondoly a šrouby připevnila větrná kola. Když připojovala dráty vedoucí z nich k plastovému trupu, vzducholod' náhle klesla, a tak se musela vrhnout tvář k studené zemi a ležet s rukama a nohama roztaženými, s vrtačkou pod břichem. "Ksaku!" zvolala. "Co se děje?" křičel Arkadij do rádia. "Nic," řekla, vyskočila a pracovala rychleji než předtím. "Ta zatracená vzducholod' - je to jako kdybych pracovala na trampolině -" Když končila práci, vítr zesílil a Nadja vlezla zalýkajíc se do pumovnice.

"Ta zatracená loď mě málem rozmačkala!" zakřičela na Arkadije, když odložila přílbu. Zatímco Arkadij uvolňoval kotvu, potácěla se po gondole a sbírala věci, které nebudou potřebovat, aby je složila do pumovnice: lampu, jednu matraci, většinu nádobí k vaření, talířů a příborů, nějaké knihy a všechny vzorky kamenů. Ra-dostně je shodila dolů. Pokud by

někdy nějaký cestovatel přišel na tuhle hromadu věcí, myslela si, bude se velice divit, co se tu stalo.

Museli uvést obě vrtule do plného chodu, aby se kotva uvolnila, a když se jim to podařilo, vznesli se a letěli jako list stromu v listopadu. Nechali vrtule běžet naplno, aby získali výšku, jak nejrychleji to půjde, protože mezi horou Olympus Mons a vypouklinou Tharsis bylo několik malých sopek a Arkadij je chtěl přeletět ve výši několika stovek metrů. Na radarové obrazovce bylo vidět, jak Ascræus Mons zůstává za nimi. Když už byli dostatečně vzdáleni severně od něj, mohli se obrátit na východ a letět kolem severního výběžku pohoří Tharsis a pak dolů do Underhillu. Avšak jak uplývaly hodiny, zjistili, že vítr se žene přes severní svah pohoří, naráží na jejich příď, takže i když se snažili letět na jihovýchod, v nejlepším případě směřovali na severovýchod. Při pokusu přeletět vítr ubohá loď skákala jako závěsný kluzák a vyhazovala je nahoru a dolů, jako kdyby byla gondola opravdu upevněna na spodku trampolíny. Přes to všechno však neletěli směrem, kterým chtěli letět.

Znovu se snesla tma. Letěli dál na severovýchod. Při tomto směru minou Underhill o několik stovek kilometrů. A pak už nebude nic. Žádná osada, žádná pomoc. Vítr je zaneše přes Acidalia Planitia, nahoru na Vastitas Borealis, na zkamenělé moře černých dun. Neměli dost jídla a vody, aby zkusili obletět planetu.

Když Nadja odcházela do kuchyně, aby jim ohřála jídlo, cítila prach v očích a ústech. Byla už vyčerpaná a když ucítila vůni jídla, uvědomila si, jak je vyhladovělá. Měla také žízeň a recyklovací zařízení na vodu poháněl hydrazin.

Když přemýšlela o vodě, vytanul jí na mysli obraz z cesty k severnímu pólu: popraskaná permafrostová galerie a povlakem vodního ledu. Jak se to však k nim vztahovalo?

Potácela se zpátky do řídicí kabiny a cestou se opatrně přidržovala stěn. Jedla s Arkadijem večeri a pokoušela se to promyslet. Arkadij pozoroval radarovou obrazovku, mlčel, ale zdálo se, že má starosti.

"Poslyš," řekla, "kdybychom mohli zachytit signály transpondérů na cestě k Chasma Borealis, mohli bychom sestoupit a přistát u nich. Pak by pro nás mohli poslat jedno automaticky řízené vozidlo. Jim bouře nevadí, neřídí se zrakem jako my. Mohli bychom tam nechat vzducholod' upoutanou a jet domů."

Arkadij se na ni podíval, polkl a řekl: "Výborný nápad."

Signály z transpondérů však zachytit nemohli. Arkadij zapnul rádio a zavolal Underhill. Statická bouře byla právě tak silná jako prachová a i když ve spojení silně praskalo, rozuměli si. Celou noc se radili s lidmi doma, hovořili o frekvencích, pásmech, o tom, nakolik prach ztlumí tak jako tak slabé signály transpondérů, a podobně. Transpondéry byly zkonstruovány tak, aby vysílaly signály vozidlům, která byla v blízkosti a jela po zemi. Bude problém je uslyšet. Underhill by jim mohl označit jejich umístění a říci jim, kde mají sestoupit, a jejich vlastní radarová mapa jim mohla ukázat, kudy vede silnice, avšak žádná z těchto metod nebyla přesná a bylo by téměř nemožné najít silnici, kdyby na ní nepřistáli. Deset kilometrů na kteroukoli stranu by znamenalo, že jsou za horizontem, a tím by to skončilo. Bylo by mnohem jistější, kdyby se mohli spustit na zem podle signálu transpondérů.

Pro každý případ vyslal Underhill vozidlo řízené automatem na silnici na sever. Dorazí na místo, jež budou křížovat, asi za pět dnů. Jejich současná rychlost byla skoro třicet kilometrů za hodinu, takže k silnici dorazí asi ve čtyřech dnech. Když byla jednání skončena, rozdělili si hlídky na zbytek noci. Nadja spala ve svém volném čase neklidně a většinu času strávila na posteli s pocitem, že s ní vítr pohazuje. Okna byla tak tmavá, jako kdyby na nich byly zataženy závěsy. Hukot větru připomínal plynová kamna a občas meluzínu. Jednou se jí zdálo, že se octli v obrovské peci plné ohnivých démonů, probudila se celá zpocená a šla vystřídat Arkadije. Celá gondola byla cítit potem, prachem a spáleným hydrazinem. Přes mikronové těsnění byl na všem v gondole vidět bělavý povlak. Otřela rukou bleděmodrou plastovou přepážku a zírala na stopy svých prstů. Neuvěřitelné.

Kymáceli se vpřed šerem dní a bezhvězdou temnotou nocí. Radar jim ukázal něco, o čem si mysleli, že je to kráter Fesenkov, přímo pod nimi. Stále je ještě vítr hnál na severovýchod a nebylo ani pomyšlení, že by mohli přemoci bouři a dostat se na jih k Underhillu. Jejich jedinou nadějí byla polární silnice. Ve svých volných chvílích se Nadja zabývala hledáním věcí, které by mohla odhodit, a odřezáváním kusů z konstrukce gondoly, o nichž si myslela, že je mohou postrádat. Inženýři ve Friedrichshafenu by byli zděšeni.

Ale Němci vždycky všechno přemechanizovali a kromě toho nikdo na Zemi ve skutečnosti nevěřil na marsovské gé. A tak řezala a tloukla kladivem, až bylo všechno v gondole osekáno až na mříž konstrukce. Pokaždé když otevřela pumovnici, vnikl dovnitř oblak prachu, ale Nadja si myslela, že to stojí za to. Potřebovali se zvednout do výše, její větrná kola nedodávala do baterií dostatek energie a dávno už zbytek vyhodila. I kdyby je měla, nebyla by vy-stoupila pod vzducholod' ani za nic. Když si vzpomněla na to, co pod ní prožila, celá se roztrásla. Místo toho řezala a odřezávala pořád dál. Kdyby se mohla dostat do pláště vzducholodě, byla by zapracovala také na její konstrukci.

Během této doby Arkadij klopytal po gondole, povzbuzoval ji, a nahý a pokrytý prachem vypadal jako vtělení rudého ďábla. Zpíval, pozoroval obrazovku, připravoval rychlá jídla a snažil se udržet kurs. Bylo nemožné zůstat lhostejná k jeho rozjaření, nežasnout spolu s ním nad strašlivými poryvy větru, necítit prach, který ji divoce kolotal v krvi.

A tak uplynuly tři dny v zuřivém sevření temně oranžového větru. Čtvrtého dne krátce po poledni pustili rádio naplno a poslouchali praskavý řev statiky na pásmu transpondérů. Jak se Nadja snažila soustředit na zvuk, začala usínat, protože v předešlých dnech málo spala. Už téměř usnula, když Arkadij cosi řekl a ona se s trhnutím posadila na sedadle.

"Slyšíš to?" zeptal se znovu. Zaposlouchala se a pak zavrtěla hlavou. "Poslouchej, je to jako takové pípnutí."

Uslyšela tiché píp. "To je ono?"

"Myslím že ano. Pokusím se nás dostat dolů jak nejrychleji to půjde. Budu muset trochu vyprázdnit vzduchový vak."

Arkadij vyřukal příkaz na kontrolní klávesnici, vzducholod' se naklonila kupředu a začali padat mimořádnou rychlostí dolů. Číslo na výškoměru se blikavě snižovalo. Radarová obrazovka ukazovala, že je pod nimi relativně rovná země.

Pípnání bylo stále hlasitější - avšak neměli žádnou možnost zjistit směr, nevěděli, jestli se blíží nebo vzdalují. Píp... píp... píp... Byli tak vyčerpaní, že nebyli schopni poznat, jestli je zvuk tišší nebo hlasitější, a zdálo se jim, že každé pípnutí je

jinak silné, záleželo to na míře jejich soustředění.

"Ztišuje se to," řekl Arkadij náhle. "Nemyslíš?"

"Nepoznám to."

"Určitě." Spustil vrtule a se zvukem motorů se signál zdál opravdu tišší. Obrátil se do větru a vzducholod' se divoce rozhoupala. Snažil se ovlivnit její pohyb dolů, avšak ve skutečnosti to byl naprosto neovladatelný pád. Zdálo se, že pípání se při snížené rychlosti ztišuje.

Když jim výškoměr ukázal, že jsou dostatečně nízko, aby mohli spustit kotvu, spustili ji a po nějaké chvíli se zachytila a pevně držela. Shodili všechny kotvy, které měli, a vzducholod' spustili dolů po lanech. Pak se Nadja oblékla do kombinézy, navlékla si smyčku a spustila se rumpálem dolů. Jakmile se octla na zemi, začala chodit v čokoládovém svítání dokola a pevně se vzpírala proudění větru. Zjistila, že je mnohem víc fyzicky unavena, než kdy v životě byla, a že je těžké postupovat vpřed proti větru. Ve sluchátkách uslyšela pípnutí transpondéru a zdálo se jí, že jí země skáče pod nohama. Jen stěží udržovala rovnováhu. Pípnutí teď znělo zcela jasně. "Měli jsme celou dobu poslouchat v přilbách," řekla Arkadijovi. "Je to mnohem lépe slyšet."

Poryv větru ji srazil k zemi. Vstala a šourala se pomalu dál. Za sebou nechávala nylonovou šňůru a řídila se v chůzi podle toho, jak silný byl zvuk pípání. Kam dohlédla, tam jí země plula pod nohama a viditelnost byla asi na metr nebo ještě méně, pokud vítr silně vál. Pak se trochu vyjasnilo a závaný prachu letěly kolem závratnou rychlostí. Vítr do ní bušil tak silně, jak to na Zemi ještě nikdy nezažila, a bylo namáhavé udržet rovnováhu.

Uprostřed jednoho hustého oslepujícího mraku prachu málem zakopla o jeden transpondér, který tam stál jako patník u silnice. "Hej!" zavolala.

"Co se děje?"

"Nic. Lekla jsem se, když jsem narazila na patník."

"Našlas ho!"

"Našla." Pocítila, jak je vyčerpaná v nohou a rukou. Sedla si na minutu na zem, ale hned vstala. Byla příliš velká zima, než aby mohla sedět na zemi. Její chybějící prst ji bolel.

Vzala do ruky nylonovou šňůru a vrátila se poslepu ke vzducholodi. Měla pocit, že vstoupila do starověkého mýtu a sleduje jedinou nit, která ji může vyvést z labyrintu.

Během cesty vozidlem na jih, oslepování letícím prachem, uslyšeli v praskání rádia zprávu, že UNOMA právě odsouhlasila založení tří dalších kolonií na Marsu a dokonce už na to i vyčlenila peníze. Všechny kolonie budou mít po pěti stech lidech a ti budou pocházet ze zemí, které neměly v první století zastoupení.

Subkomise pro přeměnu Marsu doporučila a shromáždění schválilo celý balík opatření a mezi nimi také byla distribuce geneticky uzpůsobených mikroorganismů pocházejících z pozemských lišejníků, bakterií a řas po celé planetě.

Arkadij se smál celých třicet vteřin. "Ti mizerové mají štěstí. Ono jim to projde!"

Stesk po domově

Jednoho zimního rána svítí Slunce dolů na Valles Marineris a osvětluje severní stěny kaňonů v té velké změti proláklín. Náhle je možno vidět tu a tam na skalní římse nebo na výběžku skvrnu bradavičnatého černého lišejníku.

Jak je vidět, život se adaptuje. Má jenom několik málo potřeb, trochu pohonných látek, trochu energie a je fantasticky schopný opatřovat si tyto potřeby z širokého výskytistě v pozemském prostředí. Některé organismy žijí vždycky pod bodem mrazu, jiné nad bodem varu. Některé žijí v zónách zasažených silnou radiací, jiné v mimořádně slaných oblastech nebo uvnitř pevné skály nebo v naprosté temnotě nebo v podmínkách extrémní dehydratace nebo bez kyslíku. Všem druhům prostředí se přizpůsobí a jejich adaptabilita je tak podivná a úžasná, že si to ani nedovedeme představit. A tak od hlubin skal až vysoko do atmosféry život prostupuje Zemi osnovou jediné ohromné biosféry. Všechny tyto přizpůsobovací schopnosti jsou zakódovány a předány dál v genech. Když geny mutují, organismus se změní. Když jsou geny změněny, změní se organismus. Genová inženýři užívají obou těchto forem pro změny, tedy nejen rekombinující spojení genů, ale také mnohem starší umění selektivního množení. Mikroorganismy se dají na misky a ty, které rostou nejrychleji (nebo ty, které mají nejvíce žádoucích rysů), se vytříbí a znovu dají na misky. Mohou se přidat mutageny, aby se zrychlila mutace, a v rychlém sledu mikrobiálního plození (řekněme deset za den) můžete tento proces opakovat tak dlouho, až získáte to, co si přejete. Selektivní množení je jedna z nejmocnějších technik genového inženýrství, které máme k dispozici.

Novější techniky však také upoutávají pozornost biologů.

Geneticky upravené mikroorganismy se objevily na scéně jen asi padesát let předtím, než první stovka osídlila Mars.

Půl století je však v moderní vědě dost dlouho. Epizomová sprážení se stala v té době velice dokonalými nástroji.

Soubor restričních enzymů pro řízkování a ligasních enzymů pro spojování byl rozsáhlý a mnohostranný a možnost navrhnout dlouhé provazce DNA byla na světě. Nahromaděná znalost genomů byla obrovská a geometrickou řadou rostla. A užívání toho všeho společně umožnilo nové genové technice všechny možné mobilizace žádoucích rysů, jejich podporu, replikaci a sebevražedný zánik (aby se zabránilo přemnožení) a tak dále. Bylo možné vzít sekvenci DNA z organismu, který byl nositelem žádané charakteristiky, a pak tuto informaci syntetizovat, rozřezat a spojit do epizomových kroužků. Po vyprání se buňky rozptýlily do glycerolu s novými epizomy a pak dostal glycerol mezi dvěma elektro-dami krátký ostrý šok o síle asi 2 000 voltů. Epizomy v glycerolu vnikly do buněk a tam, vyvolaný k životu jako Frankensteinovo mon-strum, povstal nový organismus. S novými schopnostmi.

A tak vznikly rychle rostoucí lišejníky, řasy resistantní k záření, plísně rostoucí v extrémním chladu, bakterie živící se solí a vyměšující kyslík. Surarctické mechy. A celá taxonomie nových druhů života, všechny zčásti adaptované pro

Mars, a tak tam byly pokusně vysazeny. Některé druhy zanikly, byl to přirozený výběr. Některým se darilo, to přeživaly ty nejschopnější. Některé prosperovaly na úkor jiných organismů a tak chemikálie v jejich výměšcích aktivovaly jejich sebevražedné geny. Organismy pak hynuly tak dlouho, dokud hladina chemikálií zase neklesla.

Tak se život přizpůsobuje podmínkám a současně se podmínky mění působením života. To je jedna z definic života: organismy a prostředí se mění společně recipročním způsobem a jsou dvěma manifestacemi ekologie, dvěma částmi celku.

A dále: více kyslíku a dusíku ve vzduchu. Více černých částic ve vzduchu. Černota na rozrytém povrchu vyvřelých skal. Světlezelené šmouhy na zemi. Větší zrnka ledu ve vzduchu. Mikroskopičtí živočichové prodírající se regolitem jako miliardy nepatrných krtků měnících dusitany v dusík a kysličníky v kyslík.

Nejdřív to postupovalo velice pomalu, téměř neviditelně. Když přišla vlna mrazu nebo sluneční bouře, organismy houfně hynuly, během jedné noci zaniklo třeba několik druhů. Avšak pozůstatky uhynulých krmily ostatní tvory, podmínky tak pro ně byly snadnější a celý proces se urychlil. Pokud jsou správné podmínky, množí se bakterie velice rychle, jejich množství se zdvojnásobuje několikrát za den. Matematické výpočty rychlosti jejich množení jsou zářející, přestože vlivy prostředí -zejména na Marsu - způsobují, že se v množení zdaleka nedosahuje matematických limitů. Nové organismy, areofyty, se rychle množily, někdy mutovaly, vždycky zahynuly a nové životy se pásly na kompostu ze svých předků a opět se množily. Žily a zahynuly. Ale půda a vzduch, který po nich zůstal, se lišily od těch, které existovaly před milionem těchto krátkých generací.

A tak jednoho dne Slunce vyjde a pronikne svými paprsky roztrhanou clonou mraků po celé délce Valles Marineris. Na severních stěnách kaňonů jsou černé, žluté, olivové, šedivé a zelené skvrny. Vertikální stěny skal, které tu stojí jako vždycky, červené a popraskané, jsou teď posety tečkami lišejníků. Vypadá to, jako by byly pokryté plísní.

Michel Duval snil o domově. Plaval v příboji u výběžku ve Villefranche-sur-Mer a teplé srpnové vlny ho zvedaly nahoru a dolů. Foukal vítr a bylo už k večeru a voda byla světle bronzová, jak na ni dopadalo sluneční světlo. Na Středozemní moře byly vlny příliš vysoké, pěnicí se příbojové vlny, které se lámaly v nerovných liniích a dovolovaly mu, aby se na nich chvíli svezl. Pak se octl pod nimi ve zmatku bublin a písku a znovu se vznesl nahoru do výbuchu zlatého světla, s chutí soli a dráždivě pálicíma očima. Velcí černí pelikáni se vznášeli na vzdušných poduškách nad vlnami, stoupali v příkrých nemotorných zákrutách a pak padali do vody kolem něho. Složili napůl křídla, když se snášeli, a regulovali svůj let až po okamžik pádu do vody. Často se vynořili s malou rybkou v zobáku. Jen pár metrů od něho se jeden z nich ponořil a jeho silueta proti Slunci připomínala štku nebo pterodaktyla. Vynořil se na vlně pokryté soli a mžikal oslepen sláným světlem. Padající vlna vypadala, jako by byla plná diamantů rozšlehaných ve smetaně.

Zazvonil telefon.

Zazvonil telefon. Byla to Uršula s Phyllis, které mu sdělovaly, že Mája dostala opět jeden ze svých záchvatů deprese a není k utišení. Vstal, oblékl si spodky a šel do koupelny. Vlny se převa-lovaly přes linii vratného příboje. Mája je opět v depresi. Když ji posledně viděl, byla ve výborné náladě, téměř v euforii, a to bylo asi před týdnem. Ale to je Mája. Mája je blázen. Blázen po rusku, což znamená, že představuje moc, s níž se musí počítat. Matička Rus! Církev a komunismus se snažily vykořenit matriarchát, který je předcházela, a nedosáhly ničeho jiného, než záplavy hořkého vykastrovaného hněvu, národ se změnil v masu rusalek a bab Jag a superžen s denní směnou trvající čtyřadvacet hodin, které žily v téměř partenogenní kultuře matek, dcer, babiček a vnuček. A přesto je občas zaujaly vztahy k mužům a zoufale se snažily najít ztraceného otce, dokonalého druhu. Nebo jen muže, který by se s nimi podílel o tíhu břemene. Nalézaly velkou lásku, a pak ji často zničily. Blázní!

Nedalo se samozřejmě zevšeobecňovat. Ale Mája byla klasický případ. Náladová, zlostná, flirtující, chytrá, okouzlující, manipulující, vášnivá - a teď sedící v jeho ordinaci jako socha představující sklíčenost, se zarudlými víčky, krví podlitými očima a se staženými ústy. Uršula a Phyllis poděkovaly tichým hlasem Michelovi za to, že vstal tak časné, a odešly. Šel k žaluziím a vytáhl je, takže do místnosti proniklo světlo z ústřední kupole. Znovu si uvědomil, že Mája je krásná žena s bohatými lesklými kadeřemi a temným charismatickým pohledem, rychlým a otevřeným. Bylo úžasné vidět ji v takovém stavu, nikdy si na to nezvykl, tolik kontrastoval s její obvyklou živostí. Měla ve zvyku mu položit prst na rameno, když hovořila důvěrným tónem o nějaké fascinující věci...

Toto zoufalé stvoření se mu teď s podivnou mimikou naklánělo přes psací stůl a vyprávělo chraptivým hlasem o poslední scéně v rozvíjejícím se dramatu, jehož postavami jsou ona a John a pak opět Frank. Zřejmě se na Johna rozzuřila, protože ji odmítl podpořit v plánu přimět několik multinacionalistů zařazených do ruského kontingentu, aby podepsali žádost o rozšíření osídlení v prohlubni Hellas, kde jako v nejnižší položeném místě na Marsu se budou moci co nejdříve těšit z atmosférických změn, které už začínaly být vidět. Tlak vzduchu v Low Pointu, čtyři kilometry pod nulovou rovinou bude vždycky desetkrát větší než na vrcholcích nejvyšších vulkánů a třikrát větší než na nulové rovině. Bude to první životaschopné místo vhodné pro využití lidmi. John však zřejmě dával přednost pracovat prostřednictvím UNOMA a vlád. A to byl jeden z mnoha základních politických sporů, které začínaly ovlivňovat jejich osobní život do té míry, že se často hádali kvůli jiným, bezvýznamným věcem, takovým, o kterých dosud mezi nimi nebylo sporu.

Michel ji pozoroval a málem řekl, že John ji chce provokovat. Nebyl si jist, co by tomu John řekl. Mája si otírala oči, opírala čelo o stůl a ukazovala svou šíjí a široká štíhlá ramena. Nikdy by se v takovém stavu nepředvedla většině obyvatel Underhillu. Byl to mezi nimi určitý druh intimity, něco, co dělala jen před ním. Bylo to, jako kdyby se svlékla. Lidé nechápali, že intimita není sexuální styk, který může člověk provozovat s naprosto cizím člověkem ve stavu úplného odcizení - intimita, to jsou hodiny hovoru o tom, co je v životě dotyčného člověka to nejdůležitější. I když bylo pravdou, že nahá musela vypadat úžasně, měla dokonalé proporce. Vzpomněl si, jak vypadala při koupání v bazénu, když plavala nznak v plavkách vysoko vystřižených na bocích. Obrázek od Středozemního moře: vznášel se ve vlnách

ve Villefranche, všechno bylo zalito jantarově žlutým světlem zapadajícího Slunce, a díval se na pláž, kde se pro-cházeli muži a ženy, všichni nazí až na miniaturní trojúhelník plavek neonových barev - opálené ženy s nahými řadry kráčející se svými partnery jako tanečníci ve slunečním světle - a pak delfini vyskakující z vody mezi ním a pláží, jejich štíhlá černá těla oblá jako ženská...

Ted' však Mája hovořila o Frankovi. Frank, který měl šestý smysl pro okamžiky neshod mezi Johnem a Májou (šestý by ani nebyl zapotřebí) a který vždycky přiběhl k Maje, když to poznal, procházel se s ní a hovořil o svých vizích Marsu, jež byly progresivní, vzrušující a náročné, takové, jaké John neměl. "Frank má v sobě v téhle době o tolik víc dynamiky než John, já nevím proč."

"Protože s tebou souhlasí," řekl Michel.

Mája pokrčila rameny. "Možná že je to tak. Ale my máme teď šanci vybudovat tady celou novou civilizaci a John je tak..." Hluboce si vzdychla. "A přesto ho miluji, opravdu ho miluji. Ale..."

Chvilí hovořila o minulosti, jak jejich vztah zachránil cestou všechny před anarchií (nebo aspoň před nudou), jak oceňovala jeho bezstarostnou pevnou povahu, jak bylo možno na něm stavět. Jaký na ni udělala dojem jeho proslulost, a jak cítila, že jejich poměr z ní udělá součást světové historie navždy. Ted' však pochopila, že bude stejně součástí světové historie, jako všichni z první stovky. Její hlas stoupal, mluvila rychleji a vehementněji: "K tomu už Johna nepotřebuju, potřebuju ho jen pro to, co k němu cítím. Ale teď už se v ničem neshodneme, nejsme si podobní, a Frank, který se celou dobu držel zpátky, souhlasí se mnou téměř ve všem, a já jsem byla kvůli tomu tak nadšená, že jsem asi vyslala špatný signál, a tak to udělal znovu, včera v bazénu - objal mne, víš jak, objal mi ramena rukama -" zkřížila paže a uchopila se za ramena - "a žádal mne, abych Johna opustila, což bych nikdy neudělala, a třásl se, já jsem mu řekla, to že nemůžu a třásla jsem se také." Takže byla pak rozrušená a dala se s Johnem do hádky tak nápadně, že se opravdu rozzlobil, vzal si vozidlo a odjel k Nadjině stavbě a strávil tam noc se stavební skupinou. Přišel Frank, aby ji znovu přemlouval, a když ho jen stěží odmítla, prohlásil, že bude bydlet na druhé straně planety v evropské osadě. On, který byl hnací silou kolonie! "A on to určitě udělá, on nevyhrožuje nadarmo! Učil se německy sám svou metodou, jazyky Frankovi nedělají potíže."

Michel se snažil soustředit na to, co říká. Bylo to obtížné, protože věděl až příliš dobře, že za týden bude všechno jiné, veškerá dynamika v tomto malém triu se změní k nepoznání. Bylo proto těžké lámat si s tím hlavu. Co jeho potíže? Ty byly mnohem, mnohem hlubší a nikdo mu přece nenaslouchal. Chodil sem tam před oknem a utěšoval ji obvyklými otázkami a poznámkami. Zeleň v atriu byla osvěžující, mohlo to být klidně nádvoří v Arles nebo ve Villefranche. Náhle mu to připomnělo úzké, cypřiši zastíněné náměstí poblíž papežského paláce v Avignonu. Náměstí s kavárenskými stolky, které mělo v létě po západu Slunce barvu Marsu. Chuť olivy a červeného vína...

"Pojďme se projít," řekl. Byla to standardní část psychotherapeutického sezení. Přesli atrium a šli do kuchyně, kde si Michel vzal snídani. V okamžiku, kdy spolkl poslední sousto, zapomněl, co jedl. Mohli bychom jídlu říkat zapomínání, myslel si, když kráčeli halou k přechodové komoře. Oblékli si kombinézy - Mája vešla do šatny, aby si oblékla spodní prádlo - pak vešli do komory, zbavili ji tlaku a když otevřeli velké venkovní dveře, vyšli ven.

Kosočtverečná zima. Chvilí zůstávali na postranních cestách vedoucích kolem Underhillu a obešli skládku s pyramidami soli. "Myslíš si, že pro ni někdy najdou upotřebení?" řekl.

"Sax na tom stále pracuje."

Chvilí mluvila Mája dál o Johnovi a Frankovi. Michel kladl otázky, které by kladl psycholog, Mája odpovídala jako Mája. Jejich hlasy se jim ozývaly přímo v uších, byla to intimní sluchátek.

Přišli k lišejníkové farmě a Michel se zastavil, aby se podíval na podnosy s rostlinami a načerpal jejich intenzivní živou barvu. Černé sněžné řasy, silné rohožky lišejníku otu, v němž symbióza s řasou způsobila modrozelený nádech a který teď začal Vlád pěstovat samostatně, červený lišejník, kterému se podle všeho nedařilo. V každém případě byl nadbytečný. Žlutý lišejník, olivový lišejník a lišejník, který měl barvu nátěru bitevní lodi. Vločkovité bílý a citrusově zelený lišejník - živoucí zeleň! Udeřil do očí jako nádherná a nepravděpodobná pouštní květina. Slyšel Hiroko, která se skláněla nad takovým porostem, říkat: "To je viriditas," což bylo latinsky a znamenalo to "zelenou moc". Toto slovo bylo vytvořeno křesťan-skou středověkou mystickou jménem Hildegard. Viriditas se nyní adaptoval na zdejší podmínky a pomalu se rozrůstal po nížinách severní polokoule. V létě na jihu si vedl ještě lépe - jednoho dne dosáhla teplota 285 stupňů Kelvina, rekord byl překonán o dvanáct stupňů. Svět se mění, podotkla Mája, když kráčeli kolem obytného bloku. "Ano," řekl Michel a nemohl si pomoci, aby nedodal: "Bude to trvat pouhých tři sta let, než dosáhneme teploty, ve které se dá žít."

Mája se zasmála. Cítila se lépe. Brzy bude zas vyrovnaná, nebo aspoň bude na cestě k euforii. Mája byla labilní.

Stabilita a labilita byly charakterové rysy, jež Michel studoval u členů první stovky. Mája představovala extrémní labilitu.

"Pojďme si vyjet. Podíváme se na arkády," řekla. Michel souhlasil a přemýšlel o tom, co by se stalo, kdyby narazili na Johna. Šli na parkoviště a vybrali si jedno silniční vozidlo. Michel malý džíp řídil a naslouchal Maje. Doznávala konverzace nějakých změn, když byla oddělena od těl a umístěna rovnou do uší posluchačů mikrofony v přílbách? Bylo to jako by člověk neustále telefonoval, i když seděl vedle osoby, s níž hovořil. Anebo - bylo to lepší nebo horší? - jako kdyby hovořil telepaticky.

Betonová silnice byla rovná a Michel po ní jel nejvyšší rychlostí 60 kilometrů za hodinu. Cítil proudění řídkého vzduchu proti svému vizoru. Všechno ten CO₂, který chtěl Sax vydířít z atmosféry. Sax bude potřebovat něco mocnějšího než jsou lišejníky, bude potřebovat rozlehlé lesy, enormně multivrstevnaté halofilní deštné lesy, které skladují enormní množství uhlíku ve dřevě, v listech, v rašelině. Bude potřebovat bažiny sto metrů hluboké a deštné lesy sto metrů vysoké. A také mu to jednou řekl. Annina tvář se změnila jen při zvuku jeho hlasu.

Po patnácti minutách jízdy přišli k Nadjině stavbě. Na staveništi se ještě pracovalo a byl tady stejný nepořádek, jako byl zpočátku v Underhillu, ale ještě ve větší míře. Dlouhý násep z červené zeminy byl vykopaný z příkopu, který se táhl

na východ a na západ jako hrob nějakého obra.

Zastavili na jednom konci příkopu. Byl třicet metrů hluboký, třicet metrů široký a kilometr dlouhý. Jižní stěnu příkopu tvořilo sklo a severní stěna byla pokryta soustavou filtrovacích zrcadel, která se střídala s marsovskými nádobami nebo terárii v pestré směsici připomínající tapisérie s náměty minulosti a budoucnosti. Většina terárii byla naplněna jehličnatými stromy a jinými rostlinami, takže připomínala velký kruh pozemských stromů obepínající zeměkouli na šedesátém stupni zeměpisné šířky. Jinými slovy jako starý domov Nadji Černyševské na Sibiři. Možná že to bylo znamení, že trpí stejnou nemocí jako on. Byl by schopen ji přemluvit, aby mu postavila břeh moře - Středozemního moře?

Nadja byla vzhůru a pracovala s buldozerem. Žena s vlastním druhem viriditasu. Zastavila a přišla k nim, aby s nimi krátce pohovořila. Projekt pokračuje, řekla klidně. Je ohromující, co je možno všechno dokázat s automaticky ovládanými vozidly, které sem stále posílají ze Země. Bylo tu prostranství osázené různými druhy stromů, včetně řady trpasličích sekvojí, které byly už nyní třicet metrů vysoké, skoro tak jako arkáda. Byly rovněž postaveny tři řady klenutých místností v underhillském stylu vzadu za prostranstvím a byla hotova izolace. Právě předešlý den byl obytný blok uzavřen, vytopen a byl mu dodán tlak, takže se tam nyní mohlo pracovat bez kombinéz. Tři patra pokojů byla postavena na sebe ve stále menších obloucích a Michelovi připomínaly Pont du Gard. Veškeré stavby tady byly založeny na římské architektuře, takže by to nemělo nijak překvapovat. Oblouky byly však širší a lehčí. Vzdušnější v toleranci zdejšího gé.

Nadja se vrátila k práci. Taková vyrovnaná osobnost. Stabilní, pravý opak lability. Tichá, uzavřená. Nemohla být své staré přítelkyni Maje nepodobnější a pro Maju bylo dobré, že ji má nablízku. Opak na škále, který ji drží, aby to nepřehnala. Dávají příklad. Jako při tomto setkání, kdy Mája převzala Nadjin klidný tón. A když se Nadja vrátila zpátky ke své práci, Mája si tuto vážnost podržela. "Bude se mi stýskat po Underhillu, až se sem přestěhujeme," řekla. "Tobě ne?"

"Myslím že ne," řekl Michel. "Tady bude mnohem víc světla." Všechna tři poschodí nového bydliště se otvírala na velké prostranství a na sluneční straně pokojů měla široké balkony, takže i když celá stavba byla ponořena hlouběji do země než Underhill, heliotropní filtrovací zrcadla na druhé straně příkopu budou na ně vrhat světlo od rána do večera.

"Rád se přestěhuju. Něco takového jsme už potřebovali od samého začátku."

"Ale my přece nebudeme mít všechnen ten prostor pro sebe. Přijdou sem noví lidé."

"Ano. Ale tím získáme prostor jiného druhu." Zamyslela se. "Jako třeba pro Franka a Johna." "Ano. Ale to nemusí být nic špatného." Vysvětlil jí, že ve větší společnosti se klaustrofobická vesnická atmosféra Underhillu začne rozptylovat a to dá určitým aspektům věci lepší perspektivu. Michel zaváhal, než pokračoval dál, protože si nebyl jistý, jak to má říci. Vysvětlit to mohlo být nebezpečné, protože oba neužívali vlastní jazyk, ale cizí, a byla tu velká možnost nedorozumění. "Musíš se smířit s myšlenkou, že si mezi Johnem a Frankem nechceš vybrat. Že je ve skutečnosti chceš oba. V kontextu první stovky by to byl skandál. Ale ve větším světě se během doby..."

"Hiroko má deset mužů!" vykřikla Mája zlostně.

"A ty také. Ty také. Ve větším světě o tom nebude nikdo vědět, nebo na tom nebude nikomu záležet."

Uklidňoval ji dále a říkal jí, že měla vždycky moc a že (podle Frankových slov) byla první ženou skupiny. Nesouhlasila s ním a vynucovala si další chválu, až byla konečně spokojena a Michel mohl navrhnout cestu domů.

"Nemyslíš, že to bude šok mít kolem sebe nové lidi? Různé lidi?" Řídila vozidlo a když se na něj s touto otázkou obrátila, málem sjela ze silnice.

"Asi ano." Několik skupin už přistálo ve Vastitis Borealis a v Acidalia Planitia a videozáznamy byly šokem, bylo to vidět na tvářích diváků. Jako kdyby z vesmíru přiletěli mimozemšťané. Avšak do té doby na ně narazila jenom Ann se Simonem při expedici na sever od Noctis Labyrinthus. "Ann říkala, že měla pocit, jako kdyby vystoupili z televizní obrazovky."

"Cítím se podobně celou dobu," řekla Mája smutně.

Michel zdvihl obočí. Program Mája by nic takového neřekl. "Co tím myslíš?"

"Ale vždyť víš. Polovinu doby to vypadá jako jedna velká simulace, nemyslíš?"

"Ne." Chvilku o tom přemýšlel. "To nemyslím." Bylo to všechno příliš reálné - zima zakusující se sedadlem vozidla hluboko do těla - nepopíratelně reálné, nepopíratelně chladné. Možná že to jako Ruska tak nepocíťovala. Ale bylo tu chladno, vždycky byla zima. Dokonce i v poledne při slunovratu se Sluncem nad hlavou jako otevřenými dvířky pece žhnoucí na pískově zbarvené obloze bylo přinejlepším 260 stupňů Kelvina, což znamenalo 15 stupňů Celsia pod nulou. Byla dostatečná zima, aby pronikla tkaninou kombinézy a aby každý pohyb malého kosočtverečného vzoru zabolet. Když se blížili k Underhillu, cítil Michel, jak zima proniká látkou do jeho kůže a cítil, jak se mu příliš chladný okysličený vzduch dere do plic. Vzhlédl k pískové obloze, podíval se na pískový horizont a pomyslel si: Jsem krajta a plazím se rudou pouští z chladného kamene a suchého písku. Jednoho dne si svléknu kůži jako fénix v ohni a stanu se novou, sluneční bytostí, která bude kráčet po pláži nahá a šplouchat se v teplé slané vodě...

Když byli zpátky v Underhillu, zapnul v hlavě opět program psychologa a zeptal se Maji, jestli se cítí lépe. Mája se dotkla svým vizorem jeho a poskytla mu záblesk pohledu, který byl polibkem. "Ty víš, že ano," řekl mu její hlas do ucha. Přikývl. "Myslím, že se půjdu ještě projít," odvětil, a neřekl: Ale co já? Co pomůže mně? Přinutil nohy k chůzi a šel pryč. Pustá pláň obklopující základnu byla jako vidina země po apokalypse, svět jako v nočním děsivém snu. Přesto se mu nechtělo vrátit zpátky do jejich bludiště umělého osvětlení, ohřívání vzduchu a pečlivě zvolených barev, barev, které on sám z větší části vybral, aby využil nejnovější teorii ovlivňování nálady barvami. Nyní chápal, že tato teorie byla postavena na určitých základních předpokladech, které se sem nehodily. Všechny barvy byly nesprávné, a co horšího, irrelevantní. Tapety v pekle.

Tato věta se mu utvořila v mysli a drala na rty. Tapety v pekle. Tapety v pekle. A protože se stejně všichni zblázní...

Byla to docela určitě chyba, že s výpravou letěl jen jeden psycholog. Každý terapeut na Zemi se také podroboval terapii, byla to součást této práce, souviselo to s tímto teritoriem. Avšak jeho terapeut byl v Nice, Michel s ním sice občas hovořil, ale on mu pomoci nemohl. Nechápal to, opravdu to nechápal. Žil tam, kde bylo teplo a modrá obloha a moře, mohl vyjít ven, kdy se mu zachtělo, a byl (jak Michel předpokládal) v dobrém psychickém stavu. Zatímco Michel byl lékařem v pekelném vězení - a ten lékař byl nemocný.

Nemohl se adaptovat. V tom směru se lidé lišili, byla to otázka temperamentu. Mája, která kráčela ke dveřím přechodové komory, měla úplně jiný temperament a to jí jaksi umožňovalo být tu doma. Vlastně se domníval, že své okolí ani příliš nevnímá. A přesto si byli po jiných stránkách podobní. Mělo to co dělat s indexem lability a stability a mimořádné emocionality. Oba byli labilní. A přesto byli v základě naprosto odlišnými charaktery: index lability a stability se musel posuzovat ve spojení s naprosto rozdílným souborem charakteristik shromážděných pod nálepkami extroverze a introverze. To byl velký objev minulého roku, který utvořil jeho myšlení, pokud šlo o něj a o břímě jeho zodpovědnosti. Když krácel ke čtvrti chemiků, pokoušel se ranní události zařadit do tabulky této nové charakterologické soustavy. Extroverze-introverze byly nejlépe prostudované osobnostní rysy ve všech psychologických studiích s velkým množstvím důkazů z mnoha různých kultur podporujících objektivní realitu tohoto pojetí. Samozřejmě ne jako prostou dualitu, člověk nemohl zařadit osobu pod tu nebo onu nálepku, ale spíš ji umístit na škálu a hodnotit ji podle takových vlastností jako je společenskost, impulzivita, nestálost, komunikativnost, otevřenost, živost, vzrušivost, optimismus a tak dále. Tato měření se provedla tolikrát, že bylo statisticky prokázáno, že různé rysy spolu souvisejí do té míry, že náhoda je vyloučena. Takže toto pojetí bylo správné, naprosto správné! Ve skutečnosti fyziologická zkoumání prokázala, že extroverze se spojuje s nízkou vzrušivostí kůry mozkové, zatímco introverze s vysokou vzrušivostí. Nejdřív se to zdálo být Michelovi nesmyslné, ale pak si uvědomil, že kůra mozková vytváří zábrany u nižších mozkových center, takže nízká kortikální vzrušivost umožňuje extrovertovi víceméně chování bez zábran a vysoká kortikální vzrušivost je utlumující faktor a vede k introverzi. To také vysvětluje, proč pít alkoholu, což je prostředek, který snižuje kortikální vzrušivost, může vést k vzrušenému chování bez zábran.

Takže celá kolekce extrovertních a introvertních rysů se vším, co vypovídá o charakteru osoby, se může vystopovat až ke skupině buněk v mozku, do oblasti, jež s konečnou platností určuje hladinu kortikální vzrušivosti. Takže je hnala biologie. Nemělo by být nic takového jako je osud, řekl Ralph Waldo Emerson rok po smrti svého šestiletého syna. Ale biologie je osud.

V Michelově soustavě toho bylo ještě víc. Osud nakonec nebyl jen buď/anebo. Nedávno začal brát v úvahu Wengerův index autonomní vyváženosti, který užíval sedm různých alternativ k rozhodnutí, zda je osoba ovládána sympatickými nebo parasympatickými větvemi autonomního nervového systému. Sympatická větev odpovídá na vnější podněty a vyburcuje organismus k akci, takže jedinci ovládaní touto větví jsou vzrušivější. Parasympatická větev navyká vzburcovaný organismus na podnět a vrací ho do homeostatické rovnováhy, takže jedinec ovládaný touto větví je klidný a nevzrušivý. Duffy navrhl, aby se tyto dva druhy jedinců nazývali labilové a stabilové a toto zařazení, i když není tak populární jako introvertové a extrovertové, je empiricky doloženo důkazy a je právě tak užitečné v chápání rozdílnosti temperamentu.

Žádný z těchto dvou systémů klasifikace neřekne však zkoumajícímu zcela vše o celkové povaze osobnosti, kterou studuje. Termíny jsou tak obecné a jsou to kolekce tolika rysů, že mají velmi malou hodnotu v diagnostickém smyslu, zvláště proto, že obě jsou ve skutečné populaci Gaussovou křivkou.

Když se ale oba systémy zkombinují, začíná to vypadat zajímavě.

Není to nic lehkého a Michel strávil u obrazovky svého počítače spoustu času, když načrtával jeden způsob kombinace za druhým, používaje dva různé systémy jako x a y osy několika různých sítí, z nichž mu žádná mnoho neřekla. Pak začal pohybovat čtyřmi termíny kolem prvotních bodů Greimasova sémantického obdélníku, strukturalistického schématu, podle něhož žádná prostá dialektika nestačila, aby ukázala skutečnou složitost v jakékoli skupině příbuzných pojmů, takže bylo nutné uznat rozdíl mezi opakem něčeho a jeho protikladem. Pojem "ne-X" není totéž jako "anti-X", jak člověk ihned vidí. V prvním stadiu se v prostém obdélníku užily čtyři termíny: S, -S, S a -S.

Takže -S bylo prosté ne-S, zatímco S bylo silnější anti-S, a -Š byla zničující negace negace, buď neutralizujícího nebo prvotního opaku, anebo spojení dvou negací. V praxi to často zůstávalo tajemstvím, avšak někdy se to vyjasnilo jako idea, která zkompletovala docela dobře pojmovou jednotku jako v jednom Greimasově příkladu:

Další krok v spleťtém obrazci byl ten, že tam, kde nové kombinace často odhalily strukturální vztahy na první pohled nejasné, se musel postavit další čtyřúhelník, který obepínal ten první pravými úhly:

Michel zíral na toto schéma s extroverzí, introverzí, labilitou a stabilitou v prvních čtyřech rozích a uvažoval o jejich kombinaci. A náhle všechno do sebe zapadlo, jako když se zcela náhodou vytvoří v kaleidoskopu obraz růže. Dávalo to smysl: existovali extroverti, kteří byli vzrušiví a extroverti, kteří byli vyvážení, existovali introverti, kteří byli docela emotivní, a ti, kteří nebyli. Okamžitě ho napadaly příklady všech čtyř typů mezi kolonisty.

Když uvažoval, jaká jména by měl dát těmto kombinovaným kategoriím, musel se smát. Bylo to neuvěřitelné!

Přinejmenším to byla ironie, že užíval výsledky století trvajících psychologických úvah a některých nejnovějších výzkumů v psychofyziologii, a to nemluvě o komplikovaném aparátu strukturální chemie, aby znovu vynalezl starověkou soustavu čtyř letor. Ale bylo to tak. Severní kombinace, extrovertní a stabilní, byla to, co Hippokrates, Galen, Aristoteles, Trimestigos, Wundt a Jung nazývali sangvinik. Západní roh, extrovertní a labilní byl cholerik, na východním bodu, introvertní a stabilní byl flegmatik a na jihu, introvertní a labilní byla jasná definice melancholika! Všecko přesně souhlasilo! Galenovo fyziologické vysvětlení pro tyto čtyři temperameny bylo samozřejmě chybné, a žluč, krev a hlen byly nyní jako příčinné činitele nahrazeny vzestupnou retikulární aktivující soustavou a autonomním nervovým systémem. Ale pravdy o lidské povaze vydržely dlouho. A síla psychologického porozumění a analytické logiky prvních řeckých lékařů byla stejná, nebo ještě silnější než kterékoli následující generace zaslepené nahromaděním často bezcenných znalostí, takže tyto kategorie vydržely a byly znovu věk za věkem potvrzovány. Michel zjistil, že došel až do čtvrtě chemiků. Snažil se trochu soustředit. Tady byli lidé, kteří užívali starobylých znalostí, aby z uhlí vyráběli diamanty, a dokázali to tak lehce a přesně, že všechna jejich okenní skla byla pokryta molekulární diamantovou vrstvou, která je chránila před korozním prachem. Jejich velké bílé solné pyramidy (pyramida byla symbolem starověkých znalostí) měly diamantový obal. Tento molekulový proces pokrývání diamantovým povlakem byla jen jedna z tisíců chemických operací, které se v těchto nízkých budovách prováděly. V minulých letech dostaly budovy trochu islámský vzhled, na jejich zdech z bílých cihel bylo vidět rovnici za rovnici, a všechny byly znázorněny černou bohatou mozaikovou kaligrafií. Michel narazil na Saxe, který stál před rovnicí mezní maximální rychlosti na stěně továrny na cihly a přepnul na společné pásmo: "Uměli byste měnit olovo na zlato?" Saxova přílba se šibalsky naklonila na stranu. "Proč ne?" řekl. "Jsou to prvky. Bylo by to obtížné. Musím si to trochu promyslet."

Sax Russell. Dokonalý flegmatik.

Skutečně užitečná část zmapování čtyř letor na sémantickém obdélníku spočívala v tom, že okamžitě ukázala řadu základních vztahů mezi nimi, což umožnilo Michelovi, aby viděl jejich vzájemnou atraktivitu nebo antagonismus v novém světle. Mája byla labilní a extrovertní, jasný cholerik, a takový byl také Frank. Oba byli vedoucími a byli k sobě přitahováni. Protože však byli také cholerikové, byl v základu jejich vztahu určitý odpuzující aspekt, jako kdyby jeden v druhém poznávali to, co jim na sobě samých vadilo.

A proto také milovala Mája Johna, který byl jasný sangvinik, s extrovertními rysy podobnými Majiným, ale emočně mnohem stabilnější, až téměř do flegmatickosti. Takže jí většinu doby dával klid a mír, byl jako kotva v realitě - ale občas to mezi nimi za-skřípalo. A Majina přitažlivost pro Johna? Možná že ho přitahovala její nevypočitatelnost, možná že byla kořením jeho neslaně nemastné spokojenosti. Proč ne? Člověk se nemůže milovat se svou slávou, i když se o to někteří lidé pokoušejí. V první stovce bylo hodně sangviniků. Možná že psychologičtí experti výběrové komise tento typ preferovali. Arkadij, Uršula, Phyllis, Spencer, Jevgenije... Ano. Ale protože byla stabilita zřejmě tou nejpreferovanější vlastností pro výběr, bylo zde přirozeně také množství flegmatiků: Nadja, Sax, Simon Frazier, snad i Hiroko - fakt, že pokud šlo o ni, si nemohl být jist, jen podporoval jeho odhad - Vlád, George, Alex. Flegmatici a melancholici spolu samozřejmě nevycházeli, obě letory byly introvertní a rychle se stahovaly do sebe, stabilní byly odrazovány nevypočitatelností labilních, takže se nesnášely jako třeba Sax a Ann. Nebylo mezi nimi mnoho melancholiků. Ann jím byla určitě, možná že to bylo strukturou jejího mozku, i když v tom mělo co dělat to, že byla jako dítě týrána. Zamilovala se do Marsu ze stejného důvodu, proč ho Michel nenáviděl: protože byl mrtvý. Ann milovala smrt.

Několik chemiků byli také melancholici. A naneštěstí sám Michel. Možná že jich bylo pět. Protože introverze a labilita nebyla považována výběrovou komisí za žádoucí, mohli proklouznout jenom lidé tak chytří, že byli schopni skrýt před komisí svou pravou povahu, lidé schopní se kontrolovat, lidé s maskami, které zakrývaly nespoutanou rozporuplnost jejich charakterů. Možná že do kolonie byl vybrán jen určitý druh osobností, s široce rozrůzněnými charak-tery. Byla to pravda? Výběrová komise měla nemožné požadavky, na to se nesmělo zapomínat. Chtěli stabilní osobnosti a přitom měly toužit po Marsu tak vášnivě a monomaniakálně, že byly ochotny obětovat tomuto cíli léta svého života. Bylo to slučitelné? Chtěli extroverty a přitom brilantní vědce, kteří se přirozeně museli léta a léta věnovat studiu v odloučenosti. Bylo to slučitelné? Ne, nikdy! A tak to šlo jedno za druhým. Komise předkládala řadu protichůdných požadavků a není divu, že první stovka předstírala a nenáviděla je. Vzpomněl si se zachvěním na sluneční bouři na Aresu, kdy si všichni uvědomili, jak museli lhát a skrývat své názory, a jak se všichni otočili a zírali na něj, jako kdyby to byla jeho vina, jako kdyby on představoval celou psychologii a vypracoval kritéria a vedl testy a prováděl sám výběr. Jak se v tom okamžiku shrbil, jak se cítil být sám! Šokovalo ho to a vyděsilo do té míry, že nebyl schopen myslet dost rychle, aby přiznal, že také on musel lhát, samozřejmě že musel, víc než všichni ostatní!

Ale proč lhal, proč?

Na to se nemohl upamatovat. Melancholie jako výpadek paměti, jako akutní počitek nereálnosti minulosti, její neexistence... Byl melancholik - odtahovaný, neschopný kontrolovat své pocity, náchylný k depresi.

Neměl být vybrán, ale teď si nemohl vzpomenout, proč tak zoufale bojoval o to, aby vybrán byl. Vzpomínka zmizela, snad přemožena bolestnými roztržitými obrazy života, který žil v mezidobích jeho touhy letět na Mars. Tak nedůležitý a tak vzácný: večery na náměstích, letní dny na plážích, noci v lůžkách žen. Olivovníky v Avignonu. Zelený plamen cypřišů.

Zjistil, že už opustil čtvrt chemiků a že se nachází na úpatí Velké solné pyramidy. Vyšel pomalu po 400 stupních nahoru a opatrně kladl nohy na modré protiskluzné čtverečky. S každým krokem měl větší rozhled po Underhillské planině, ale byla to pořád ta stejná vyprahlá a pustá skalnatá hromada, ať už byla velká jak chtěla. Z čtverhranného bílého pavilonku na vrcholku pyramidy člověk mohl uvidět Černobyl a kosmodrom. Jinak už nic. Proč sem přišel? Na takové

místo? Proč pracoval tak těžce, aby se sem dostal, proč obětoval tolik radostí života, rodinu, domov, chvíle odpočinku, her... Zavrtěl hlavou. Pokud si vzpomínal, prostě se stalo to, co chtěl, co definovalo jeho život. Bylo to nutkání, život s určitým cílem, jak by bylo možno vysvětlit rozdíl? Měsícem zalité noci v provoněném olivovém háji, země tečkovaná malými černými kroužky a elektricky teplý závan mistrálu, který šustí listím v rychlých tichých vlnách, a on ležící na zádech s rozhozenými rukama, s listy třpyticemi se stříbrně a šedivě pod černou mísou plnou hvězd. Jedna z těch hvězd byla červená a svítila slabě, ale on ji vyhledal a pozoroval ji tam mezi větrem se pohybujícími listy olivovníku - a to mu bylo osm let! Můj bože, jaké ty roky jen byly? Nic to nevysvětlovalo, nic je nevysvětlovalo. Stejně by se mohlo vysvětlovat, proč se malovalo v Lascaux, proč se budovaly katedrály tyčící se vysoko do nebe. Proč láčkovci stavěli korálové útesy.

Měl docela obyčejné mládí, často se stěhoval, přicházel o kamarády, se kterými se spřátelil, odešel do Paříže studovat psy-chologii spolu s psychiatrií, a jeho diplomová práce se zabývala depresí na kosmické stanici. Pak pracoval na Ariane a potom v Glavkosmosu. Během té doby se oženil a zas rozvedl. Francoise řekla, že "jako by tam nebyl". Všechny ty noci strávené s ní v Avignonu, všechny ty dny ve Villefranche-sur-Mer, žil na nejkrásnějším místě na Zemi a přitom se pohyboval v mlze touhy po Marsu! Bylo to absurdní! A co horšího, bylo to hloupé. Výpadek představitivosti, paměti a konečně i vlastní inteligence. Nebyl schopen vidět, co má, a představit si, co za to dostane. A teď za to platil, byl uvězněn na ledové kře v arktické noci s devětadevadesáti cizinci, z nichž ani jeden nemluvil francouzsky. Jenom tři z nich se o to pokoušeli a Frankova francouzština byla horší, než kdyby nemluvil vůbec, bylo to jako kdyby do ní bušil sekrou.

Absence jeho vlastního jazyka ho nutila, aby se díval na televizi z domova, což jenom jítřilo jeho bolest. Přesto však namlouval na video monology a posílal je matce a sestře, aby mu odpovídaly. Často se na ně díval a spíš než své příbuzné pozoroval jejich okolí. Měl také občasné živé rozhovory s novináři a netrpělivě čekal na jejich otázky. Při těchto rozhovorech se ukazovalo, jak slavný se stal ve Francii, znali ho v každé domácnosti, a on si dával pozor, aby odpovídal na všechno konvenčně, aby hrál osobnost Michela Duvala, aby spustil Michelův program. Někdy zrušil návštěvy kolonistů v ordinaci, když měl náladu na francouzštinu - ať se tou angličtinou udává! To mu však vyneslo přísné pokárání od Franka a rozhovor s Májou. Byl snad přepracován? Samozřejmě že ne. Měl udržovat při duševním zdraví pouze devadesát devět lidí a přitom v duchu putoval po Provensálsku, po zalesněných příkrých kopcích s vinohrady a farmami, s ruinami věží a klášterů v živoucí krajině, krajině neko-nečně krásnější a lidštější než kamenná pustina této reality -

Octl se v hale s televizí. Ztracený v myšlenkách se zřejmě vrátil a šel dovnitř. Nemohl si na to vzpomenout, měl dojem, že stále ještě stojí na vrcholku Velké pyramidy a pak mžikl a byl v hale s televizí (všechny blázince je mají) a díval se na videozáznam lišejníkem pokryté stěny kaňonu v Marineris.

Zachvěl se. Už se to zase stalo. Ztratil se v myšlenkách, odešel a vzpamatoval se později toho dne. Předtím se to už stalo nejméně desetkrát. A nebyl jen ztracený v myšlenkách, byl v nich pohřbený a pro svět mrtvý. Rozhlédl se po místnosti a křečovitě se třásl. Bylo teď $L_s = 5$, začátek severního jara a severní stěny velkého kaňonu se koupaly ve slunečním svitu. Protože se však stejně všichni zblázní...

Pak bylo najednou $L_s = 157$ a 152 stupňů uplynulo v mlze televizní existence. Koupal se v slunečním svitu na zahradě Francoi-siny vily ve Villefranche-sur-Mer a shlížel dolů na taškové střechy a terakotové sloupky a na malý bazén tyrkysové barvy, lišící se od kobaltu Středozemního moře. Jako zelený plamen stál nad bazénem cypřiš, který se lehce komíhal ve větru a vhněl do jeho tváře svou vůni. V dálce bylo vidět zelený výběžek poloostrova -

Až na to, že byl ve skutečnosti v Underhillu, kterému se říkalo příkop, nebo v Nadjině arkádě, kde seděl na horním balkonu a díval se na trpasličí sekvoje, za nimiž byla skleněná stěna a zrcadla s jejich refrakčním indexem, který odrážel světlo na prostranství z místa svého původu na Cote d'Or. Tatjana Durovová byla zabita jeřábem, který sklopil robot, a Nadja byla k neutíšení. Ale smutek z nás sklouzne jako voda z kachny, myslel si Michel, když s ní měl sezení. Za čas bude Nadja v pořádku. Zatím se s tím nedalo nic dělat. Mysleli si snad, že je kouzelník? Kněz? Kdyby to tak bylo, vyléčil by nejdřív sebe, vyléčil by celý svět, anebo co by bylo lepší, letěl by domů. Asi by to způsobilo senzací, kdyby se najednou objevil na pláži v Antibes a řekl: "Bon jour, já jsem Michel a přišel jsem do-mě."

Pak bylo $L_s = 190$ a on byl ještěrka nahoře na Pont du Gard, na úzké obdélníkové kamenné desce, které pokrývaly akvadukt po celé jeho délce přes rokli. Kosočtverečný vzor na hřbetě se kolem ocasu sloupů, horké Slunce vypálilo novou kůži do křížících se linek. Až na to, že byl v Underhillu a Frank odešel do Argyru, aby tam žil s nově příchozí Japonkou, a Mája a John si vjeli do vlasů kvůli jejich pokojům a kvůli tomu, kam umístí místní kancelář UNOMA. Mája, krásnější než kdykoliv předtím, ho pronásledovala po celém atriu a žádala si jeho pomoc. S Marinou Tokarevovou už přes rok, přes celý marsovský rok nebydlel -řekla, že je to, jako by tam nebyl - a když pohlížel na Maju, pokoušel si ji představit jako milenec, ale to byl samozřejmě nesmysl. Byla to rusalka, spala s šéfy Glavkosmosu a s kosmonauty, aby se dostala nahoru, a to z ní udělalo rozštěpenou, zahorklou a nepředvídatelnou bytost, která užívala sex, aby zraňovala, sex byl jen jiným způsobem diplomacie, bylo by šílené mít s ní po této stránce něco společného, být stažen dolů do toho pekelného víru. Proč neposlat na prvním místě blázný...

Ale teď bylo $L_s = 241$. Kráčel po voštinovém vápencovém parapetu v Les Baux a nahlížel do ruin středověkých klášterních místností. Blížil se západ Slunce a světlo mělo zvláštní oranžovou barvu Marsu, vápenec zářil a celá vesnice a zamlžená pláň táhnoucí se k bronzově bílému okraji Středozemního moře vypadala nepravděpodobně jako sen... Až na to, že to byl sen, a on se probudil a zjistil, že je v Underhillu. Phyllis a Edvard se právě vrátili z jedné své expedice a Phyllis se smála a ukazovala jim žlutý kus skály. "Je to rozeseť po celém kaňonu," řekla se smíchem, "zlaté nugety veliké jako lidská pěst."

Pak se vydal tunelem ke garáži. Psycholog kolonie, který trpí halucinacemi, který má výpadky vědomí a výpadky paměti. Jsi lékař, uzdrav sám sebe! Ale to nemohl. Zbláznil se steskem po domově. Stesk po domově - musí přece

existovat nějaký lepší termín, vědecká nálepka, která by to zlegitimizovala a pro ostatní učinila reálným. Věděl však, že to je reálné. Stýskalo se mu po Provensálsku tak, že někdy ani nemohl vydechnout. Byl jako Nadjina ruka, část byla utržená, ale neexistující nervy se cukaly bolestí.

... A zbavit je potíží?

Čas plynul. Michelův program šel dál, prázdná osobnost, uvnitř prázdná pouze s nepatrnou částíček homunkula v mozku, který zůstal, aby tu věc dálkově ovládal.

V noci druhého dne Ls = 266 se uložil do postele. Byl unavený jako soumar, přesto že celý den nic nedělal, vysátý a totálně vyčerpaný a přesto ležel ve tmě pokoje a nemohl usnout. Jeho mysl byla zbědovaná, věděl, jak vážně je nemocný. Toužil po tom, aby mohl přestat předstírat a aby mohl připustit, že ztratil rozum. Aby mohl odletět domů. Z minulých týdnů si nepamatoval nic - možná že to bylo déle než týdny? Nebyl si jist. Začal plakat.

Dveře cvakly. Otevřely se a dovnitř vniklo světlo z haly. Nikdo tam nebyl.

"Haló," řekl a snažil se ztlumit slzy v hlase. "Kdo je to?"

Odpověď mu zazněla přímo v uchu, jako kdyby přicházela ze sluchátek. "Pojď se mnou," řekl mužský hlas.

Michel sebou trhl a uhodil se o zeď. Zíral na černou siluetu muže.

"Potřebujeme tvou pomoc," šeptala postava. Černá ruka ho uchopila za rameno, když se tiskl ke zdi. "A ty potřebuješ naši pomoc," řekl hlas, který nepoznával, s nádechem úsměvu.

Strach ho vrhl do nového světa. Náhle viděl mnohem lépe, jako kdyby mu dotek jeho návštěvníka otevřel oči. Muž byl hubený a měl tmavou kůži. Cizinec. Do jeho strachu se vmísilo překvapení a pak vstal a pohyboval se v temnotě se snovou přesností, vklouzl do pantoflí a na cizincův pokyn ho následoval do haly. Poprvé za celá léta cítil lehkost marsovského gé. Zdálo se mu, že hala je plná světla, i když věděl, že svítí jen noční světelné pruhy na podlaze. Bylo to dost světla pro člověka, který měl strach. Jeho společník měl na hlavě krátké černé spletené copánky, takže jeho lebka vypadala zašpičatělá. Byl malý, hubený s úzkým obličejem. Nebylo pochyb, vůbec ho neznal. Zřejmě sem přišel z jedné z těch nových kolonií na jižní polokouli, pomyslel si Michel. Ale muž ho vedl Underhillem tak, že bylo vidět, že se tu vyzná, a kráčel naprosto tiše. Celý Underhill byl tichý, jako kdyby to byl černobílý film bez zvuku. Podíval se na svůj náramek, číslice zmizely, právě byla časová smyčka. Chtěl říci "Kdo jsi?", ale ticho bylo takové, že se nemohl přimět k řeči. Naznačil ta slova na rtech a muž se obrátil a podíval se na něj přes rameno. Běhmo očí se mu lesklo a bylo vidět kolem celé duhovky, nozdry byly dva černé otvory. "Jsem černý pasažér," zašeptal a usmál se. Jeho špičáky měly jinou barvu, byly z kamene, Michel to hned poznal. Marsovské kamenné zuby v ústech toho muže. Vzal Michela za paži.

Mířili k přechodové komoře do prostor farmy. "Budeme tam potřebovat přílby," řekl Michel zklamaně.

"Dnes ne," řekl muž, otevřel dveře a dovnitř nevnikl žádný vzduch, i když bylo na druhé straně komory otevřeno. Vešli dovnitř a kráčeli mezi řadami hustého listoví a vzduch sladce voněl. Hiroko se bude zlobit, pomyslel si Michel.

Jeho průvodce zmizel. Před sebou uviděl Michel pohyb a uslyšel zvonivý smích. Znělo to, jako by se smálo dítě. Náhle Michela napadlo, že pocit sterility, který v kolonii převládal, je výsledkem toho, že tu nejsou děti. Uměli stavět budovy a pěstovat rostliny, avšak bez dětí bude tento pocit prostupovat každou součást jejich životů. Byl velice vyčerpán, ale pokračoval v cestě do středu farmy. Bylo tu teplo a vlhko a ve vzduchu byla cítit vlhká půda, hnojivo a listí. Světlo se odráželo od tisíce listů, jako kdyby hvězdy propadly průhledným stropem a obklopily ho. Řádky kukuřice šustěly a vzduch mu stoupal do hlavy jako alkohol. Malé nožky hopkaly za úzkými rýžovými políčky: dokonce i ve tmě měla rýže intenzivní černozelenou barvu a mezi ní vykukovaly ve výšce kolen malé usměvavé tvářičky, které mizely, jakmile se k nim obrátil tváří. Horká krev mu zalévala obličej a ruce, krev se mu změnila v oheň a tak ustoupil o tři kroky, zastavil se a náhle se obrátil. Dvě nahé malé holčičky kráčely po pěšině k němu. Měly černé vlasy, tmavou kůži a byly asi tři roky staré. Jejich orientální oči se v šeru leskly a tvářily se slavnostně. Vzaly ho za ruce, obrátily ho a vedly ho po pěšině. Nechal je, aby ho vedly, a shlížel dolů na jejich hlavičky. Někdo se rozhodl dát se do boje s jejich sterilitou. Jak šli, objevovala se další nahá batolata, vystupovala z křoví, obklopovala je, chlapci i dívky, někteří o něco tmavší nebo zas světlejší než první dvě děti, ale větší-nou měly stejnou barvu a všechny byly stejně staré. Devět nebo deset z nich vedlo Michela do středu farmy a hbitě kolem něho poskakovaly. A tam, uprostřed bludiště záhonů bylo malé prostranství, kde v kruhu seděl asi tucet dospělých. Všichni byli nazí. Děti běžely k dospělým, objímaly je a usedaly jim na klín. Michel otevřel oči ještě víc a ve světle hvězd a odlesků listů rozpoznal tým z farmy, Iwaa, Raula, Ellen, Ryu, Jevgeniji, všechny kromě samotné Hiroko.

Po chvíli váhání si Michel zul pantofle, svlékl se, oděv složil na pantofle a usedl na prázdné místo v kruhu. Neměl tušení, čeho se vlastně účastní, ale bylo mu to jedno. Několik postav mu kývlo na pozdrav a Ellen a Jevgenije, které mu seděly po boku, se ho dotkly na ramenou. Najednou děti vyskočily a běžely jednou uličkou výskajíce a smějíce se.

Vrátily se zpátky v těsném kruhu kolem Hiroko, která kráčela doprostřed kruhu, temná postava v temnotě. S dětmi v patách obcházela pomalu kruh a do každé z nastavených dlaní nasypala trochu země. Michel vztáhl dlaně stejně jako Ellen a Jevgenije a zíral na její zářivou pokožku. Jednou v noci na pláži ve Villefranche uviděl skupinu Afričanek šplouchajících se ve fosforeskujících vlnách, bílá voda na černých lesklých tělech -

Zem v jeho ruce byla teplá a byla cítit řezem. "To je naše tělo," řekla Hiroko. Přešla na druhou stranu kruhu, dala každému dítěti trochu země a poslala je, aby si sedly mezi dospělé. Sedla si na druhou stranu proti Michelovi a začala japonsky recitovat. Jevgenije se k němu naklonila a šeptala mu do uchu překlad nebo spíš vy-světlení. Oslavovali areofanii, ceremonii, kterou vytvořili společně pod vedením a na základě vnuknutí Hiroko. Bylo to jakési náboženství země, uvědomování si Marsu jako fyzikálního prostoru zaplaveného kami, což byla spirituální energie nebo síla, která v zemi spočívala. Projevovala se nejčastěji určitými zvláštními rysy krajiny - kamennými pilíři, izolovanými vyvrženinami, holými útesy, podivně hladkými stěnami kaňonů, kulatými širokými vrcholky velkých sopek. Toto zintenzivnělé marsovské kami mělo pozemskou analogii mezi kolonisty, sílu, kterou Hiroko nazývala viriditas. Byla to ta zelená plodonosná síla, která si je vědoma, že divočina je posvátná. Kami, viriditas, kombinace těchto posvátných sil může

umožnit lidem, aby tu existovali smysluplným způsobem.

Když Michel uslyšel šeptat Jevgeniji slovo "kombinace", všechny termíny okamžitě zapadly do sémantického obdélníku: kami a viriditas, Mars a Země, láska a nenávisť, absence a touha. A pak kaleidoskop cvakl a v mysli mu všechny obdélníky zapadly na místo, všechny protiklady se spojily v jedinou nádhernou růži, v srdce areofanie, kami zaplaveno viriditasem, obě současně rudé a zelené. Brada mu poklesla, pokožka ho pálila, nebyl schopen si to vysvětlit a ani to nechtěl. Krev v žilách měl jako oheň.

Hiroko přestala se svým zpěvavým recitováním, zvedla ruku se zemí k ústům a začala ji jíst. Všichni ostatní udělali totéž. Michel zvedl ruku k obličejům. Bylo toho hodně, ale vystrčil jazyk z úst a polovinu toho slízl. Jak zem roztíral o patro dopředu a dozadu, až se z ní stalo bláto, ucítil krátký elektrický záchvěv. Zem byla slaná a byla cítit řezem, chemikáliemi a trochu zkaženými vejci. Spolkl ji a trochu se zakuckal. Pak polkl druhou část na dlani. Z kruhu oslavujících přicházel nepravidelný šum hlasů, jedli a od jednoho k druhému si předávali zvuk samohlásek, ááááá, ééé-éé, óóóóó, ííííí, úúúúú, každou hlásku drželi asi minutu, zvuk se rozléval do dvou nebo tří částí hlavními tóny, které tvořily podivnou harmonii. Do toho začala Hiroko opět prozpěvovat, všichni vstali a Michel vstal s nimi. Všichni společně postupovali do středu kruhu, Jevgenije a Ellen vzaly Michela za paže a vlekly ho s sebou. Pak se octli všichni těsně kolem Hiroko, masa natěsnaných těl obklopujících Michela tak zblízka, že cítil teplou pokožku na všech stranách svého těla. To je naše tělo. Někteří se se zavřenými očima líbali. Pohybovali se pomalu a jak střídali další kinetické konfigurace, snažili se udržet co nejtěsnější tělesný kontakt. Kudrnaté ochlupení ho lechtalo na hýždích a na boku cítil něco, co musel být vztyčený penis. Zem ho tlačila v žaludku, ale jinak měl povznesený pocit. Místo krve měl oheň a měl pocit, že jeho pokožka je napjatý balon obsahující plamen. Nad hlavou bylo obrovské množství hvězd a každá měla svou vlastní barvu, zelenou nebo červenou, modrou nebo žlutou - vypadaly jako jiskry.

Byl fénixem. Hiroko se k němu přitiskla a on vstal v ohni, připraven na znovuzrození. Objímala jeho nové tělo a sevřela ho. Byla vysoká a svalnatá. Dívala se mu do očí. Cítil její ňadra na svých žebrech a její stydkou kost na svém stehnu. Políbila ho a její jazyk se dotkl jeho zubů. Ochutnal zem a náhle ji ucítil celou. Po celý zbytek jeho života bude tato bezděčná vzpomínka stačit, aby nastartovala erekci, ale v této chvíli byl zcela přemožen a celý v plamenech. Hiroko odtáhla tvář a znovu se na něj podívala. Těžce oddychoval. Anglicky, formálním, ale vlídným hlasem řekla: "To je tvoje zasvěcení do areofanie, do oslavy těla Marsu. Buď vítán. Oslavujeme tento svět. Chceme zde pro sebe vytvořit místo k životu, místo, které bude krásné novým způsobem, na Zemi neviděným. Postavili jsme si na jihu skryté útočiště a teď se tam chceme odebrat.

Známe tě a máme tě rádi. Víme, že se nám tvoje pomoc může hodit. A víme, že se tobě může hodit naše pomoc. Chceme vybudovat to, po čem toužíš, to, co tady postrádáš. Ale všechno novým způsobem. Protože se nikdy nemůžeme vrátit zpátky. Musíme jít vpřed. Musíme najít svou vlastní cestu. Dnes odcházíme. Chceme, abys šel s námi."

Michel řekl: "Půjdu."

Pád do historie

V laboratoři bylo slyšet tiché bzučení. Stoly, stolky a pracovní desky byly plné různých předmětů, na bílých stěnách visely grafy, plakáty a vystřižené předlohy, které se v jasném umělém světle lehce pohybovaly. Byla to stejná laboratoř jako všude na světě - čistá a nepořádná. Jediné okno v rohu bylo temné a odrážel se v něm interiér, venku byla noc. Celá budova byla téměř prázdná.

Dva muži v bílých pláštích se nahýbali nad jedním stolem a pozorovali obrazovku počítače. Menší z mužů vytukal ukazováčkem něco na klávesnici a obraz se změnil. Zelené vývrtky na černém poli se kroutily tak, že vypadaly téměř trojrozměrně, jako kdyby obrazovka byla krabici. Byl to obraz z elektronového mikroskopu a pole měřilo jen několik mikronů napříč.

"Jak vidíš, je to jistý druh plazmidové opravy genové sekvence," řekl menší muž. "Identifikují se změny v původním pletenci. Náhradní sekvence se syntetizují a když je do buněk zavedeno množství těchto náhradních sekvencí, změny jsou vidět na místech připojení a náhrady se pojí s originálem."

"Zavádíš je transformací? Nebo elektroporací?"

"Transformací. Upravené buňky jsou vneseny spolu s kompetentem a opravné prameny vytvoří spřažený transfer."

"In vivo?"

"In vivo."

Tiché hvízdnutí. "Takže dokážeš opravit sebemenší věc? Omyl v dělení buněk?"

"Správně."

Dva muži zírali na vývrtky na obrazovce, které povívaly jako konečky vinných keřů ve větru.

"Máš důkaz?"

"Ukázal ti Vlád ty myši ve vedlejší místnosti?"

"Ano."

"Jsou patnáct let staré."

Další hvízdnutí.

Šli vedle k myším a tiše hovořili do bzukotu strojů. Větší muž nahlédl zvědavě do klece, kde bylo vidět kožíšky oddechující v hoblinách. Když odcházeli, zhasli v obou místnostech světlo. Blikání elektronového mikroskopu ozařovalo první laboratoř zeleným světlem. Oba vědci přistoupili v tichém rozhovoru k oknu. Vyhlédli ven. Obloha rudla přicházejícím dnem a hvězdy pohasínaly. Na obzoru se tyčila masivní hmota, obrovský vulkán s plochým vrcholkem. Nejvyšší hora ve sluneční soustavě - Olympus Mons.

Větší muž zavrtěl hlavou. "Víš ale, že se tím všechno mění?"

"Vím."

Ze dna šachty vypadalo Slunce jako jasně růžová mince. Šachta byla okrouhlá, kilometr v průměru a sedm kilometrů hluboká. Ze dna se však zdála být mnohem užší a hlubší. Perspektiva si dokáže s lidským zrakem zahrát.

Zrovna jako ten pták, který se snašel z oblohy jako kulatá růžová tečka a vypadal strašně veliký. Jenomže to nebyl pták. "Hej," řekl John. Správce šachty, Japonec s kulatou tváří jménem Etsu Okakura se na něj podíval a John uviděl přes dva vizory jeho nervózní úsměv. Jeden jeho zub měl odlišnou barvu.

Okakura se podíval nahoru. "Něco padá!" řekl rychle a pak zvolal: "Utíkej!"

Obrátili se a běželi po dne šachty na druhou stranu. John brzy zjistil, že ačkoliv kameny z hvězdnicovitě popraskaného čedičového dna byly odstraněny, nikdo se nepokusil dno šachty urovnat. Škarpy a miniaturní krátery při zvyšující se rychlosti jen těžko překonával. V okamžiku, kdy prchal jako nějaký primát, se instinkty získané v dětství znovu prosadily a on se s každým krokem těžce odrazil, padal na nepřehledném terénu a znovu se divoce odrážel, až nakonec tento šílený běh skončil zakopnutím a pádem na ostrý kámen. Rukama si zakryl vizor, aby se nerozbil. Nijak ho neutěšilo, když uviděl, že Okakura upadl také. Bylo štěstí, že stejná přitažlivost, která byla příčinou jejich pádu, jim poskytla čas k úniku - snažící se objekt ještě nedopadl. Vstali a běželi dál a Okakura znovu upadl. John se ohlédl a uviděl, jak třpytivá kovová šmouha narazila na skálu a ozvala se rána. Stříbrné kousky se rozlétly kolem, některé v jejich směru. Zastavil se a ohlížel se po letících předmětech. Nic nebylo slyšet.

Velký hydraulický válec vyletěl do vzduchu a kutálel se s třeskem po jejich levici. John ho neviděl přilétat.

Pak bylo zas ticho. Stáli tiše asi minutu a pak se Boone pohnul. Potil se. Byli v kombinézách pod tlakem a při 49 stupních Celsia bylo dno šachty nejteplejším místem na Marsu. Kombinézy byly izolovány proti chladu. Udělal krok, aby pomohl Okakurovi na nohy, ale pak se zastavil. Předpokládal, že Japonec vstane raději sám, než aby byl zavázán Boonovi za pomoc. Pokud Boone rozuměl dobře jejich způsobu myšlení. "Podívejme se na to," řekl místo toho.

Okakura vstal a spolu kráčeli po hutném černém čediči. Šachta se už dávno zakousla do pevného skalnatého podloží, ve skutečnosti už prorazila 20 procent tloušťky litosféry. Na dně bylo k zadušení, jako kdyby kombinézy nebyly vůbec izolované. Booneva zásoba vzduchu ho příjemně chladila na tváři a v plicích. V rámci tmavých stěn šachty vypadala obloha nahoře zářivě. Slunce ozařovalo krátkou kónickou část stěny šachty. O slunovratu by mohlo Slunce svítit po celé délce šachty - ne, byli na jih od obratníku Kozoroha. Tady dole navždy ve stínu.

Došli k vraku. Byl to automaticky ovládaný nákladák, který vozil kamení nahoru po silnici, jež byla spirálovitě vytesána do stěn šachty. Kusy vozidla se mísily s velkými balvany a některé byly vrženy až sto metrů daleko od místa dopadu.

Za touto vzdáleností už nic nebylo. Válec, který kolem nich proletěl, musel být vystřelen pod nějakým tlakem.

Před nimi ležela hromada hořčíku, aluminia a oceli strašlivě pokroucená. Hořčík a aluminium se částečně roztavily.

"Myslíš, že to spadlo až seshora?" zeptal se Boone.

Okakura neodpověděl. Boone se na něj podíval. Muž pečlivě odvracel pohled. Možná že se bál. Boone řekl: "Muselo uplynout aspoň třicet sekund mezi tím, kdy jsem to zahlédl a kdy to dopadlo."

Při třech metrech za sekundu by vozidlo mělo dostatek času, aby dosáhlo konečné rychlosti, takže dopadlo na zem rychlostí asi 200 kilometrů za hodinu. Na Zemi by dopadlo na dno za polovinu času a bylo by je zasáhlo. Ksaku, kdyby se nebyl podíval nahoru, bylo by po nich. Rychle počítal. Když je uviděl, bylo pravděpodobně v polovině šachty. A to už chvíli padalo.

Boone pomalu kráčet do mezery mezi vrakem a stěnou šachty. Nákladák dopadl na pravou stranu, levá strana byla zdeformovaná, ale k poznání. Okakura vylezl nahoru na vrak a ukázal na černou plochu za levým předním kolem. John ho následoval a špičkou ukazováčku pravé rukavice zaškrábal na kov. Černá barva zmizela jako saze. Výbuch dusičnanu amonného. Vrak byl na tom místě vpáčen, jako kdyby tam někdo bušil kladivem. "Pořádná nálož," poznamenal John.

"Ano," řekl Okakura a zakašlal. Bál se, to bylo jisté. První Muž Na Marsu byl málem zabit, když byl v jeho péči. On samozřejmě také, ale kdo ví, čeho se bál víc? "Stačilo to, aby to vůz svrhlo dolů ze silnice."

"Jak už jsem říkal, byly hlášeny nějaké sabotáže."

Okakura se za vizorem zamračil. "Ale kdo? A proč?"

"Nevím. Nemá někdo z tvých lidí nějaké psychické potíže?"

"Ne." Okakurov obličej byl záměrně bezvýrazný. V každé skupině o více než pěti lidech se vyskytl někdo, kdo měl psychické potíže, a Okakurovo průmyslové městečko mělo 500 obyvatel.

"Tohle je šestý případ, ke kterému jsem se připlétl, ačkoliv ještě nikdy tak blízko," řekl John a zasmál se. Znovu si vzpomněl na obrázek ptáku podobného bodu snažícího se z růžové oblohy. "Bylo by snadné, aby někdo připojil bombu k nákladáku, než jel dolů. Odpálit ji mohl hodinami nebo výškoměrem."

"Myslíš na rudé." Na Okakurovi byla znát úleva. "Slyšeli jsme o nich. Ale to je..." pokrčil rameny, "naprosté šílenství."

"Ano." John opatrně sestoupil z vraku a vydali se k vozu, kterým přijeli dolů. Okakura mluvil na jiném pásmu s lidmi nahoře.

John se zastavil u ústřední jámy, aby se ještě rozhlédl. Jen těžko bylo možné pochopit pouhou velikost šachty, ztlumené světlo a vertikální linie mu připomínaly katedrálu, ale všechny katedrály kdy na světě postavené by vypadaly na dně této obrovité jámy jako do-mečky pro panenky. Ta neskutečná velikost způsobila, že začal mžikat, ale on se domníval, že měl příliš dlouho zakloněnou hlavu.

Jeli po silnici vtesané do stěny šachty a u prvního výtahu zastavili, vystoupili z vozu a vešli do klece. Stoupali nahoru. Sedmkrát museli vystoupit a přejít přes silnici k dalšímu výtahu. Světlo se začalo víc podobat normálnímu dennímu světlu. Přes celou šířku šachty bylo vidět dvojitou spirálu dvou silnic: kovové nitky v enormní díře. Dno šachty zmizelo v šeru, neviděl ani vrak nákladáku.

V posledních dvou kabinách výtahu stoupali regolitem, nejdřív megaregolitem, který vypadal jako popraskaná skála, a potom normálním regolitem, jehož kameny, štěrk a led byly schované za betonovou bariérou, hladkou zakřivenou stěnou, která vypadala jako přehrada, a stáčela se tak dozadu, že poslední výtah byl spíš ozu-benou dráhou. Stoupali po straně tohoto obrovského trychtýře - je to jako výlevka Velkého Muže, řekl Okakura cestou dolů - a konečně se octli na povrchu, na Slunci.

Boone vystoupil z ozubené dráhy a podíval se dolů. Bariéra vypadala jako vnitřní stěna velice hladkého kráteru s dvousměrnou silnicí vedoucí spirálovitě dolů, avšak kráter neměl žádné dno. Nekonečný vrt. Bylo vidět kousek dolů, ale stěna byla ve stínu a trochu světla zachycovala jenom silnice vinoucí se dolů, takže vy-padala jako volně visící schodiště sestupující prázdným prostorem do nitra planety.

Po posledním úseku silnice pomalu jely tři velké nákladáky plné černých balvanů. Okakura poznamenal, že v těchto dnech jim to trvá pět hodin, aby zvládly cestu ze dna šachty nahoru. Nepotřebují skoro žádný dohled, stejně jako celý projekt, ať už při výrobě nebo při provozu. Obyvatelé města se museli starat pouze o programování, rozvrh prací, údržbu a odstraňování potíží. Nyní také o bezpečnost.

Město se nazývalo Senzeni Na a nacházelo se na dně nejhlubšího kaňonu v Thaumasia Fossae. Blízko šachty byla průmyslová oblast, kde se vyráběla většina exkavačního zařízení a zpracovával se tam materiál z vykopávek kvůli vzácným kovům, jež obsahoval. Boone a Okakura vstoupili do povrchové stanice, svlékli si tlakové kombinézy, oblékli si měděné haleny a vstoupili do jednoho z průhledných pěších tunelů, které spojovaly ve městě všechny budovy. Bylo tam chladno a slunečno a všichni měli na sobě oděvy se svrchní vrstvou barvy mědi, což byl nejnovější japonský vynález proti radiaci. Měděné bytosti pohybující se v průhledných válcích - Boonovi se zdáli být podobní obrovským mravencům. Nad hlavami jim zmrzl termální mrak a vystřelil nahoru jako pára ze záklopky. Ve výšce ho zachytily větry a hnaly ho pryč jako dlouhou zkondenzovanou stopu po letounu.

Obytná čtvrt' města byla zabudována do jihovýchodní stěny kaňonu. Velká obdélníková sekce útesu byla nahrazena sklem, za sklem bylo velké otevřené prostranství a za ním pětipatrový obytný blok s terasami.

Prošli prostranstvím a Okakura ho vedl do kanceláří v pátém patře. Za nimi se shlukla skupinka poděšených lidí, kteří hovořili s Okakurou a mezi sebou. Všichni prošli kanceláří a vešli na balkon. Okakura vysvětloval japonsky, co se stalo, a John je pozoroval. Většina z nich vypadala nervózně a nepodívala se Johnovi do očí. Mohlo nešťěstí, ke kterému málem došlo, přivodit giri? Bylo nutné se přesvědčit, jestli neměli pocit, že je to staví do nepříznivého světla, nebo něco podobného. Hanba měla pro Japonce velký význam a Okakura začínal vypadat zoufale nešťastně, jako kdyby se rozhodl, že to byla jeho chyba.

"Podívej se, mohli to být stejně tak lidé zvenku jako odtud," řekl John a přednesl několik návrhů, jak v budoucnu zajistit bezpečnost. "Okraj šachty je dokonalá bariéra, stačí zajistit poplachový systém a několik lidí na povrchové stanici může dávat současně pozor na systém i na výtahy. Je to ztráta času, ale myslím, že by se to mělo udělat." Okakura se ho nesměle zeptal, jestli neví, kdo by mohl mít sabotáž na svědomí. Boone pokrčil rameny. "Nemám zdání. Asi lidé, kteří nesouhlasí s hloubkovými vrty."

"Ale stejně se dělají," řekl jeden muž ze skupiny.

"Já vím. Myslím, že je to jen symbolické." Ušklíbl se. "Kdyby ale na někoho spadl nákladák, byl by to ošklivý symbol." Vážně přikyvovali. Přál si, aby měl Frankovu jazykovou schopnost - pomohlo by, kdyby byl schopen s těmito lidmi lépe komunikovat. Bylo jim těžko porozumět, byli naprosto nepronik-nutelní.

Ptali se, jestli si nechce na chvíli lehnout.

"Jsem úplně v pořádku," řekl. "Netrefilo nás to. Musíme se na celou věc ještě podívat, ale teď budeme pokračovat podle programu."

Okakura a další muži a ženy ho vedli na obhlídku města, navštívil laboratoře, poradní místnosti, haly a jídelny.

Přikyvoval a potřásl si rukama a říkal Těší mě, až si byl jist, že se setkal s více než padesáti procenty obyvatel Senzeni Na. Většina z nich ještě o příhodě v šachtě neslyšela, a všichni byli rádi, že se s ním setkávají, šťastní, že si s ním mohou stisknout ruce, promluvit s ním, ukázat mu něco, dívat se na něj. Stávalo se to všude, kam přišel, a nepříjemně mu to připomínalo jeho roky v akváriu mezi jeho první a druhou cestou.

Ale konal svou práci. Obvykle to byla hodina práce a čtyři hodiny bytí jako První Muž Na Marsu. A jak se začalo šerit a celé město se shromáždilo k slavnostní večeři, dal se do toho a začal trpělivě hrát svou úlohu. To znamenalo být v dobré náladě, což nebylo toho večera nijak snadné. Ve skutečnosti si dal pauzu a vrátil se do koupelny, aby polkl jednu kapsli vyrobenou Vladovým lékařským týmem v Acheronu. Byla to droga, kterou pojmenovali omegendorfin, což byla syntetická směs endorfinů a opiátů, které se nalézaly v chemickém složení normálního mozku, a byla to nejlepší droga, jakou si Boone dovedl představit, že je možno vyrobit.

Vrátil se na banket uvolněnější. Dokonce radostně. Unikl smrti a běžel jako blázen! Nakonec, několik endorfinů navíc nemohlo škodit. Chodil od stolu ke stolu a kladl otázky. To měli lidé rádi, dávalo jim to slavnostní pocit, který jim mělo setkání s Johnem Boonem v každém případě poskytnout. John rád tento úkol plnil, byla to součást jeho práce, která ji činila snesitelnější. Když kladl otázky, lidé vyskakovali jako pstruzi v potoce. Bylo to opravdu zvláštní, jako kdyby lidé chtěli vyvážit skutečnost, kdy o něm toho tolik věděli, a on o nich nic. Takže když se jim dostalo povzbuzení, často jen jednou jedinou opatrnou nápojí, vyvěřel z nich proud překvapujících informací osobního rázu: čeho byli svědky, co mohli potvrdit, k čemu se přiznávali.

A tak strávil večer dovídaje se o životě v Senzeni Na (což znamená: Co jsme udělali? V odpověď rychlý úsměv). Pak ho uvedli do jeho rozlehlého apartmá, s množstvím živého bambusu, z něhož byla vyrobena i postel. Když osaměl, připojil svou kódovou krabičku k telefonu a zavolal Saxe Russella.

Russell byl ve Vladově novém výzkumném středisku, jež bylo vytesáno do divokého žebrovitého hřebene Acheron

Fossae na sever od hory Olympus Mons. Sax tam trávil teď všechnen čas a studoval genové inženýrství jako student prvního ročníku. Dospěl k přesvědčení, že změnit povrch Marsu bude možné jen biotechnologií a rozhodl se vzdělat se v tomto oboru natolik, aby se mohl smysluplně účastnit všeho dění, i když byl ve skutečnosti vzděláním fyzik. Moderní biologii většina fyziků nenáviděla, avšak lidé v acheronském středisku usoudili, že Sax je učenlivý žák a John tomu věřil. Sax sám se tomu pohrdavě usmíval, ale bylo jasné, že ho to hluboce zaujalo. Neustále o tom mluvil. "Je to základní věc," říkal, "potřebujeme jen vodu a dusík ze země a kyslíčník uhličitý ze vzduchu a biomasa to vytvoří obojí." A tak dřel u obrazovek a v laboratoři jako otrok.

Naslouchal Boonově vyprávění se svou obvyklou pasivitou. To je ale parodie vědce, pomyslel si John. Měl na sobě dokonce bílý plášť. Když viděl jeho charakteristické nžikání, vzpomněl si na jednu historku, kterou vyprávěl směřujícímu se posluchačstvu jeden z jeho asistentů: při jednom experimentu, který se nepovedl, se sto laboratorních krys, jež dostaly injekci intelligence, stalo geniálními. Vzbouřily se, utekly z klecí, zmocnily se jednoho vědce, přivázaly ho a vstříkly injekční stříkačkou obsah svých mozků do jeho těla metodou, kterou na místě vynalezly - a ten vědec byl Sax Russell, v bílém plášti, nžikající, zvědavý, naprosto oddaný laboratoři. Jeho mozek byl najednou součtem stovky mozků superinteligentních krys - a tak se Sax Russell stal geniálním vědcem.

John se usmál, když uviděl Saxe naklonit hlavu se zvědavým pohledem. "Ty si myslíš, že tě ten nákladák měl zabít?"

"Já nevím."

"Jak se ti lidé tam chovají?"

"Bojí se."

"Myslíš, že jsou do toho zapleteni?"

John pokrčil rameny. "Pochybují. Mají zřejmě strach, co se stane příště."

Sax mávl rukou. "Takové sabotáže nám projekt nenaruší."

"Já vím."

"Kdo za tím může být, John?"

"Nevím."

"Myslíš, že by to mohla být Ann? Stal se z ní další prorok jako z Hiroko nebo z Arkadije, kteří mají své stoupence, program a tak dále?"

"Ty máš také stoupence a program," připomněl mu John.

"Ale já neříkám svým stoupencům, aby ničili věci a zabíjeli lidi."

"Někteří lidé si myslí, že ty ničíš Mars. A určitě budou lidé umírat při nehodách, až se bude měnit povrch Marsu."

"Co to povídáš?"

"Jenom ti to připomínám. Pokouším se, abys pochopil, proč by to někdo dělal."

"Takže si myslíš, že je to Ann."

"Nebo Arkadij nebo Hiroko nebo někdo z nových kolonií, o němž jsme ještě nikdy neslyšeli. Je tu teď spousta lidí. Spousta frakcí."

"Já vím." Sax přešel ke stolu a vyprázdnil svůj starý potlučený hrnek na kávu. Po chvíli řekl: "Chtěl bych, aby ses pokusil zjistit, kdo to je. Jeď, kam potřebuješ. Jdi a promluv si s Ann. Domluv jí." V jeho hlase se ozval žalostný tón. "Já už s ní ani nemůžu promluvit."

John na něj zíral, překvapen, že ukázal trochu citu. Sax považoval jeho odmlčení za zdráhání a pokračoval: "Já vím, že to není zrovna tvoje starost, ale s tebou budou všichni mluvit. Můžeme říct, že jsi jediný, kdo nám zůstal. Já vím, že pracuješ na hloubkových vrtech, ale tvůj tým tě může zčásti zastoupit a ty můžeš navštěvovat vrty jako součást vyšetřování. Neexistuje nikdo, kdo by to mohl udělat, jen ty. Nemáme tady žádnou opravdovou policii. I když si myslím, že bude-li to pokračovat, UNOMA nějakou pošle."

"Anebo transnacionály." Boone o tom chvíli uvažoval. Pohled na nákladák padající z nebe... "Tak dobře. Promluví s Ann v každém případě. Pak bychom se měli sejít a projednat bezpečnostní opatření při všech našich projektech."

Pokud se nám podaří zamezit dalším neštěstím, UNOMA se do toho nevnese."

"Děkuji ti, Johne."

Boone vyšel na balkon u svého apartmá. Prostranství bylo plné hokkaidských borovic a vzduch voněl pryskyřicí. Mezi stromy se procházely měděné postavy. Boone uvažoval o situaci. Deset let už pracoval pro Russella při jeho velkém projektu, řídil hloubkové vrty a dělal spoustu jiných věcí. Práce ho těšila, ale protože nepatřil do žádného vědeckého odvětví, jež se toho účastnilo, nemusel být při rozhodování. Věděl, že si mnoho lidí myslí, že je jenom figurka v čele, slavná osobnost kvůli tomu, aby to na Zemi strávili, hlupák, který měl jednou štěstí a teď z toho pořád žije.

To Johnovi nijak nevadilo. Vždycky existovali malí lidé, kteří podráždili ostatní, aby je dostali na svou úroveň. To bylo v pořádku, až na to, že se v jeho případě mýlili. Měl ohromnou moc, i když jen on mohl vidět její rozsah, protože sestávala z nekonečné řady setkání mezi čtyřma očima, z vlivu, který měl na činnost, kterou si lidé zvolili. Moc nebyla záležitostí titulů v zaměstnání. Moc byla záležitostí vize, svobody pohybu, slávy a vlivu. Jsou to přece ty nastrčené figurky, které stojí vpředu a ukazují cestu.

Přesto však se o tomto jeho novém úkolu nesmí mluvit.

Cítil to. Bude to problematický, obtížný a možná i riskantní úkol... A kromě toho to bude velice náročné, to měl však rád. Vrátil se do apartmá, uložil se do postele - Tady spal John Boone - a přitom ho napadlo, že nebude pouze prvním člověkem na Marsu, ale také prvním detektivem. Při tom pomyšlení se usmál a poslední závěrečný účinek omegendorfinu byl, že se jeho nervy uklidnily.

Ann Claybornová byla na průzkumu v horách obklopujících Argyrskou pánev, takže John si mohl zajistit kluzák a ze Senzeni Na za ní zaletět. Brzy ráno druhý den vystoupil výtahovým balonem vzhůru po kotevním stěžni k stacionární

vzducholodi, vznášející se nad městem. Ze vzducholodi vstoupil do řídicí kabiny jednoho kluzáku zavěšeného po její straně. Když se připoutal, vyprostil kluzák a začal padat jako kámen, dokud se nedostal do teplého vzduchu nad vrtem, který ho hnál zuřivě vzhůru. Snažil se ho ovládnout a podařilo se mu uvést lehounké plavidlo do strmého stoupajícího kroužení, přestože lapal po dechu, když zápasil s jeho intenzivními poskoky. Bylo to jako by letěl na mýdlové bublině nad planoucí hranicí!

V 5 000 metrech se oblak zploštil a roztáhl se na východ. John se snesl ze spirály a zamířil na jihovýchod. Cestou si s kluzákem pohrával, aby ho dostal opravdu do ruky. Bude muset plout po větru velice opatrně, aby se dostal nad Argyre.

Zamířil do rozmazaného žlutého slunečního svitu. Vítr mu kvílel na křídlech. Země pod ním měla tmavě oranžovou barvu, která se měnila na obzoru ve světle oranžovou. Jižní pahorkatina byla dolíčkovaná ve všech směrech a měla ten syrový prapůvodní měsíční vzhled, který jí zůstal po soustředěném bombardování planety. John přes ni rád létal a tak řídil mechanicky, soustředěný na krajinu dole. Byl to vzácný pocit moci sedět a letět, cítit vítr, který jako by mu vanul pod lokty, pozorovat zemi a nemyslet na nic. Byl rok 2047 (nebo M-rok 10, jak to obvykle počítal) a jemu bylo šedesát čtyři let. Byl nejslavnějším člověkem po třicet let z těch šedesáti čtyř a nyní byl nejšťastnější, když mohl být sám a letět. Když uplynula hodina, začal přemýšlet o svém novém úkolu. Bylo důležité, aby se nedal chytit do detektivních fantazií o zvětšovacích sklech a cigaretovém popelu, nebo o botách s gumovou podrážkou a o pistolích. Existovala práce, kterou mohl udělat i při letu. Zavolal Saxe a zeptal se ho, jestli by mohl připojit jeho vysílání k záznamům UNOMA o planetární migraci a cestování, aniž by o tom UNOMA věděla. Po chvíli pátrání se mu opět ozval Sax a řekl mu, že je to možné zařídit. John tedy poslal řadu otázek a pokračoval v letu. O hodinu a mnoho kráterů později začalo blikat červené světlo, což ukazovalo přísun čerstvých údajů. John nechal pro-běhnout různé analýzy, a když byly hotovy, studoval na obrazovce výsledky. Obraz pohybu migrantů byl zmatený, ale John doufal, že když se srovná s výskytem sabotážních incidentů, může se něco objevit. Samozřejmě že existovali lidé, kteří cestovali, aniž by se to dostalo do záznamu, a mezi nimi byla i skrytá kolonie. Copak někdo věděl, co si myslí Hiroko a ostatní o projektech na přeměnu Marsu? Stálo to však za úvahu.

Na obzoru před ním se objevily Nereidium Montes. Na Marsu se nikdy nevyskytlo příliš tektonické aktivity a tak byly horské hřebeny vzácné. Ty, které existovaly, byly jen okraji obřích kráterů, kruhy vyvr-ženin mrštěných tak ohromným nárazem, že dopadly do dvou nebo tří koncentrických hřebenů, z nichž každý byl mnoho kilometrů široký a mimořádně rozrytý. Dvě největší pánve, Hellas a Argyre, měly proto také nejvyšší hřebeny. Další velký horský hřeben nazývaný Phlegra Montes na svahu pohoří Elysium byl pravděpo-dobně fragmentárním pozůstatkem pánevního nárazu, později zaplaveného vulkány na Elysiu, anebo prastarým Oceanus Borealis. Nad touto otázkou se důrazně debatovalo, a Ann, Johnova konečná autorita v těchto otázkách, se k tomu nikdy nevyslovila.

Hřeben Nereidium Montes byl severním okrajem Argyre, avšak v současnosti Ann se svým týmem zkoumala jižní okraj jménem Charitum Montes. Boone nařídil svůj kurs jižním směrem a brzy odpoledne se vznášel nízko nad širokou plochou planinou Argyrské pánve. Po množství kráterů v pahorkatině se dno pánve zdálo být hladké, plochá nažloutlá pláň ohraničená velkou křivkou okrajových hřebenů. Ze svého výhodného postavení viděl asi devadesát stupňů oblouku okraje a to stačilo, aby si učinil představu o rozsahu nárazu, který vytvořil Argyrskou pánev - byl to ohromující pohled. Při létání nad tisícovkami kráterů získal Boone povědomost o jejich velikostech, ale Argyre byl mimo jakékoli srovnání. Poměrně velký kráter nazývaný Galle byl pouhým dolíčkem na okraji Argyre! Sem se musel zítit celý svět! Nebo při nejmenším pořádně velký asteroid.

Na jihovýchodní křivce okraje uviděl na dně pánve při úpatí Charita úzkou bílou linku přistávací dráhy. V takové pustině se dala snadno rozeznat stavba člověka, její pravidelnost tu zářila jako maják. Nad Sluncem zahřáté kopce stoupala termální oblaka a on se do jednoho snesl, padal, vibrace šuměla a křídla vzdušného plavidla viditelně poskakovala, jak se skláněla dolů. Padám jako kámen, jako asteroid, pomyslel si John s úšklebkem a připravil se na přistání s dramatickou poslední kudrlinkou, ovládaje plavidlo s nejvyšší možnou přesností, vědom si své pověsti výtečného pilota, která se samozřejmě musí při každé příležitosti podporovat. Byla to součást práce...

Ukázalo se však, že v trajlerech u přistávacího pruhu jsou jen dvě ženy a žádná z nich ho neviděla přistávat. Byly uvnitř a dívaly se na televizní zprávy ze Země. Vzhledly, když vstoupil do vnitřních dveří přechodové komory a vyskočily ze židlí, aby ho přivítaly. Řekly mu, že Ann je na výpravě s týmem v jednom horském kaňonu, ne více než dvě hodiny jízdy vzdáleném. John s nimi poobědval, byly to dvě Britky se severním přízvukem, velice schopné a příjemné. Pak si vzal terénní vůz a jel po stopách kolejí výmolem do hor. Po hodině stoupání korytem s plochým dnem dospěl k mobilnímu trajleru se třemi vozy u něj zaparkovanými. Společně působily dojmem omšelé hospůdky v Mojavské poušti.

Trajler byl prázdný. Z tábora vedly stopy všemi směry. Boone se nad tím zamyslel a pak vystoupil na pahorek západně od tábora a usadil se na jeho vrcholku. Ulehl na skálu a usnul, až ho probudil chlad, který mu začal pronikat kombinézou. Posadil se, spolkl tabletku omegendorfinu a pak se díval, jak se černé stíny kopců plazí na východ. Přemýšlel o tom, co se stalo v Senzeni Na, promítal si v duchu, co bylo v době před neštěstím a co po něm, výrazy na tvářích lidí a to, co říkali. Obraz padajícího nákladáku mu zrychlil puls.

Ve výmolu na západě se objevily měděné postavy. Vstal, sešel z pahorku a setkal se s nimi u trajleru.

"Co ty tady děláš?" zeptala se Ann na pásmu první stovky.

"Chci s tebou mluvit."

Zamručela a vypnula aparát.

I bez něj by byl trajler přeplněný. Seděli v hlavní místnosti tělo na těle, zatímco Simon Frazier v kuchyňském koutě ohříval omáčku a vařil vodu na špagety. Jediné okno trajleru směřovalo na východ a oni při jídle pozorovali, jak se stíny hor natahují po dně pánve. John s sebou přinesl půl litru koňaku a vytasil se s ním po večeri za jásootu ostatních.

Když areologové upíjeli koňak, umyl nádobí (Já to tak chci!) a zeptal se, jak pokračuje jejich průzkum. Hledali tu známky zalednění, a kdyby je našli, podpořili by tím teorii o časně historii planety, kdy na ní byly nížiny zaplněné oceány. Když je poslouchal, pomyslel si, že Ann určitě nechce najít stopy po oceánské minulosti. Byl to model, který by morálně podpořil projekt přeměny Marsu, protože by naznačil, že uvádějí planetu do stavu, v jakém kdysi byla. Takže s největší pravděpodobností by si ani nepřála takové stopy najít. Ovlivnila by taková nechuť její práci? Určitě. Pokud ne vědomě, tak podvědomě. Nakonec bylo vědomí pouhou tenkou litosférou nad horkým jádrem. Detektivové na to nesmějí zapomínat.

Všichni se však shodovali v tom, že žádné stopy po glaciaci nenalézají a přitom to byli všichni dobří areologové. Byly tu vysoké pánve připomínající ledovcový kar, byla tu údolí ve tvaru U jako klasická glaciální údolí a nějaké konfigurace stěn a kleneb, které mohly být výsledkem glaciálních procesů. Všechny tyto rysy byly vidět na satelitních fotografiích spolu s jedním nebo dvěma záblesky, o nichž si řada lidí myslela, že by to mohl být odraz glaciálního zbroušení. Na zemi se však nic z toho neukázalo. Nenašli ani stopy po zbroušení ledovci ani v těch nejchráněnějších částech údolí ve tvaru U, žádné morény, vrstevnatost nebo kupy. Žádné známky po roztržení nebo po přechodových liniích tam, kde by nanatuky trčely i z těch nejvyšších úrovní pravěkého ledu. Nic.

Byl to další případ toho, co nazývali nebeská areologie, která se datovala od prvních satelitních fotografií a dokonce od dalekohledů. Kanály na Marsu byla nebeská areologie a tímto způsobem bylo vytvořeno i mnoho dalších chybných hypotéz, hypotéz, jež byly teprve nyní testovány pozemní areologií. Mnoho z nich se zhroutilo pod vahou údajů z povrchu a tak je hodili za hlavu, jak říkali.

Nicméně teorie glaciace a oceánský model, jehož byla součástí, vytrvala déle než většina ostatních. Především skoro každá teorie o formování Marsu naznačovala, že tu muselo probíhat velké vypařování vody a ta se musela někam podít. A dále, myslel si John, tu byla řada lidí, kterým by oceánská teorie ulevila, protože by se cítili lépe v otázce morálnosti přeměny planety. A tedy oponenti přeměny by... Ne, nebyl vůbec překvapen, že Annin tým nic nenalézá. Pod vlivem koňaku a s pocitem Annina nepřátelství řekl z kuchyňky: "Ale jestli tu byly ledovce, tak by ten nejposlednější musel existovat někdy před milionem let? Tak dlouhá doba by setřela jakékoli povrchové rysy, ledovcové zbroušení nebo morény nebo nanatuky. Nezůstalo by nic než hrubé terénní rysy a ty tu máte. Je to tak?"

Ann, která dosud mlčela, teď řekla: "Terénní rysy, jaké tu máme, nemusely vzniknout glaciaci. Všechny také nalézáme na horských hřebenech, protože byly všechny vytvořeny skálami padajícími z oblohy. Každý tvar, na jaký jen můžeš pomyslet, je tady někde k vidění. Bizarní tvary limitované pouze úhlem pohledu." Odmítla koňak, což Johna překvapilo, a nyní se znechuceně dívala na podlahu.

"Rozhodně ne údolí ve tvaru U," řekl John.

"Ano, také taková údolí."

"Problém je, že oceánskou teorii nelze usvědčit z podvodu," řekl John klidně. "Může se ti nedařit nalézt pro ni důkazy a to se také děje, ale to ještě neznamená, že neplatí."

Když byla kuchyň uklizená, vyzval John Ann, aby se s ním šla projít a podívat se na západ Slunce. Chvilí váhala, ale byl to jeden z jejích rituálů a každý to věděl, a tak se znechucenou grimasou a chladným pohledem souhlasila.

Když byli venku, zavedl ji na pahorek, na němž předtím spal. Obloha měla švestkovou barvu a klenula se nad černými zoubkovanými hřebeny, které je obklopovaly. Začaly se objevovat hvězdy, byla jich záplava, stovky při každém mžiknutí oka. Rozeklaný obzor připomínal Zemi. Ann byla o něco větší než on, hubená hranatá silueta. John ji měl rád, avšak ať už měla k němu jakkoli dobrý vztah - a v minulosti si často pohovořili a porozuměli - to všechno zmizelo, když se rozhodl pracovat se Saxem. Mohl si vybrat cokoli, říkal mu její chladný postoj, ale on si vybral právě Saxův projekt přeměny Marsu.

Byla to pravda. Natáhl před ní ruku s ukazováčkem zvednutým. Uhodila do svého náramku a náhle uslyšel v uchu její dech. "Co je?" řekla, aniž by se na něj podívala.

"Je to kvůli těm sabotážím," řekl John.

"Myslela jsem si to. Předpokládám, že si Russell myslí, že je to moje práce."

"Ne tak úplně"

"Myslí si, že jsem hloupá? Přestavuje si, že se domnívám, že nějaké vandalství vám zabráni ve vašich dětských hrách?"

"Je to trochu víc než jen vandalství. Došlo k šesti závažným incidentům a při každém z nich mohl být zabit člověk."

"Copak to může zabit člověka, když vypadne zrcadlo z oběžné dráhy?"

"Pokud na něm provádějí údržbu, tak ano."

"Hm. Co se ještě stalo?"

"Do šachty hloubkového vrtu spadl nákladník a málem přistál na mně." Slyšel, jak zatajila dech. "Je to už třetí nákladník."

A pokud jde o to zrcadlo, právě na něm pracovala údržbářka a ta měla co dělat, aby se dostala na stanici. Trvalo jí to hodinu, než tam přistála, a málem se jí to nepovedlo. Pak vybuchlo skladiště výbušnin u Elysianské šachty minutu poté, co odešli všichni pracovníci. Veškerý lišejník v Underhillu zašel na virus, který zasáhl celou laboratoř."

Ann pokrčila rameny. "Co prosím tě čekáš od virů? Mohla to být náhoda. Divím se, že se to nestává častěji."

"Nebyla to náhoda."

"To všechno nestojí za fajfku tabáku. Copak si Russell myslí, že jsem hloupá?"

"Ty víš, že ne. Ale je to záležitost zvrácení rovnováhy sil. Do toho projektu proudí spousta peněz ze Země a troška nevhodné publicity by mohla způsobit, že by proud vyschl."

"Možná," řekla Ann. "Ale pokud říkáš takové věci, měl bys nejdřív poslechnout sám sebe. Ty a Arkadij jste obhájci nějakého druhu nové společnosti, vy dva a snad Hiroko. Avšak to, jak sem Russell, Frank a Phyllis dostávají kapitál ze Země, způsobí, že se vám to brzy vymkne z rukou. Bude to jen kšeft, jako obvykle, a všechny vaše ideje se vypaří."

"Myslím si, že všichni tady chceme něco podobného," řekl John. "Chceme dělat dobrou práci na dobrém místě. My

jenom zdůrazňujeme různé části procesu, jak k tomu dospět, to je vše. Kdybychom svoje snažení zkoordinovali a pracovali jako jeden tým -"

"My nechceme totéž!" řekla Ann. "Vy chcete Mars změnit a já ne, tak je to."

"No..." John před její zahořklostí zakolísal. Kráčeli pomalu po obvodu kopce v komplikovaném tanci, který imitoval rozhovor, někdy byli tváří k sobě, někdy zády, ale vždycky slyšel její hlas ve svém uchu a ona slyšela jeho hlas ve svém. Měl rád rozhovory v kombinézách a často je používal, měl rád ten rafinovaný hlas v uchu, jenž mohl být přemlouvavý, mazlivý, hypnotický. "I tak to není vůbec jednoduché. Chci tím říct, že bys měla pomáhat těm, kteří jsou nejbližší tvým názorům a protestovat proti těm, kteří jsou jim nejvzdálenější."

"To také dělám."

"A proto jsem se tě přišel zeptat, co víš o těch sabotérech. To dává smysl, ne?"

"Nic o nich nevím. A přeju jim štěstí."

"A co ty?"

"Cože?"

"Sledovali jsme tvé pohyby v posledních letech a ty jsi byla vždycky poblíž každého incidentu, asi tak měsíc před tím, než k němu došlo. Byla jsi také v Senzeni Na před několika týdny, když jsi byla na cestě sem, vid?"

Slyšel její dech. Zuřila. "Užívá mne jako zástěrku," mumlala a pak ještě něco, čemu nerozuměl.

"Kdo?"

Obrátila se k němu zády. "Na to by ses měl zeptat Kojota, Johna."

"Kojota?"

Krátce se zasmála. "Copak jsi o něm neslyšel? Potuluje se po povrchu Marsu bez kombinézy, říkají lidé. Vynoří se tady a tamhle, někdy na obou stranách planety během jediné noci. Znal dobře Velkého Muže za těch starých dob. Je to dobrý přítel Hiroko. A velký nepřítel projektu na přeměnu Marsu."

"Setkala ses s ním?"

Neodpověděla.

"Podívej se," řekl asi po minutě, kdy naslouchali svému dechu, "lidé přijdou o život. Nevinní a nezúčastnění."

"Nevinní a nezúčastnění přijdou o život, až permafrost roztaje a země se nám propadne pod nohama. Nemám s tím nic společného. Dělán jen svou práci. Katalogizuji to, co tu bylo, než jsme sem přišli."

"Ano, ale ty, Ann, jsi nejrudější ze všech. Ti lidé tě museli kontaktovat a já bych si přál, abys jim to rozmluvila. Mohlo by to zachránit mnoho životů."

Obrátila se k němu tváří. Ve skle vizoru se na její přílbě odrážela západní obloha, nahoře fialová a dole černá a hranice mezi těmito dvěma barvami byla nejasná. "Kdybys byl nechal planetu na pokoji, nikdo by nepřišel o život. Já ji chci nechat na pokoji. Zabíla bych tě, kdybys si myslela, že to pomůže."

Poté už nebylo co říci. Cestou zpátky k trajleru přešel John na jiný předmět hovoru. "Co myslíš, že se stalo s Hiroko a s ostatními?"

"Zmizeli."

John zvedl oči k nebi. "Ona s tebou o tom nemluvila?"

"Ne. S tebou mluvila?"

"Ne. Myslím, že o tom kromě své skupiny neřekla nikomu. Nevíš, kam odešli?"

"Ne."

"Nevíš náhodou, proč odešli?"

"Pravděpodobně se chtěli od nás osvobodit. Dokázat něco nového. To, co ty a Arkadij říkáte, že chcete, oni chtěli doopravdy."

John zavrtěl hlavou. "Pokud chtěli dokázat něco nového, dokážou to pro dvacet lidí. Já to chci udělat pro všechny."

"Možná že mají větší smysl pro realitu než ty."

"Možná. My to zjistíme. Existuje víc způsobů než jeden, Ann. To by sis měla zapamatovat."

Neodpověděla.

Když vešli do trajleru, všichni na ně zírali, ale od Ann, která se vrhla do kuchyňského kouta, se nic nedozvěděli. John si sedl na opěradlo gauče a ptal se jich na jejich práci, na hladinu podzemní vody v Argyre a vůbec na jižní polokouli. Velké pánve byly velmi hluboké, ale během nárazu, který je vytvořil, dehydrovaly, takže to vypadalo, že veškerá voda na planetě prosákla na severní polokouli. Další část záhady byla, proč jsou jižní a severní polokoule tak rozdílné, což dosud nikdo nevysvětlil, a byl to ten největší problém areologie. Jeho vyřešení by mohlo být klíčem ke všem ostatním záhadám marsové krajiny, stejně jako teorie tektonických ker kdysi vysvětlila mnoho geologických problémů na Zemi. Ve skutečnosti chtěli někteří lidé opět použít tektonickou teorii a předpokládali, že stará křusta sklouzla ze severní na jižní polokouli a na severní se vytvořila nová zemská kůra a pak se všechno zmrazilo, když ochlazení planety zastavilo všechny tektonický pohyb. Ann to pokládala za směšné, podle jejího názoru byla severní polokoule pánví, jež zůstala po největším nárazu ze všech, po posledním úderu v biblických dobách. Úder podobného rázu odmrazil Měsíc ze Země pravděpodobně ve stejnou dobu. Areologové diskutovali chvíli o různých aspektech tohoto problému a John poslouchal a občas položil nezávaznou otázku.

Pak si pustili zprávy ze Země a dozvěděli se, že v Antarktidě se začínají dolovat minerály a těžit ropa.

"Za to můžete vy," řekla Ann z kuchyně. "Skoro sto let se nevyužívalo podzemních zdrojů v Antarktidě, už od Mezinárodního geofyzikálního roku a První smlouvy. Ale když jste tady začali se svými aktivitami, všechno se změnilo. Tam dole začíná být nedostatek ropy a Jih je chudý. Hned vedle sebe má celý kontinent plný ropy, plynu a minerálů, ke kterému se bohaté severní země chovají jako k národnímu parku."

A pak najednou vidí, jak tyto bohaté severní země rozebírají Mars na kusy, a řeknou si: Ksaku, vy si můžete dělat co

chcete s celou planetou a my máme chránit tuhle ledovou horu, kterou máme za humny se vším tím bohatstvím, které tak zoufale potřebujeme? Houby! A tak porušili Smlouvu a dolují si tam a nikdo v tom nic nedělá. Zmizelo poslední neznečištěné místo na Zemi."

Výšla z kuchyně a sedla si před obrazovku. Obličej naklonila nad hrnek kouřícího horkého kakaa. "Jestli chceš, je tam ještě toho víc," řekla Johnovi stroze. Simon na něj vrhl soucitný pohled a ostatní na ně udiveně zírali, zděšení hádkou dvou členů první stovky. To byl ale vtíp! Johna to málem rozesmálo, a když vstal, aby si nalil hrnek, naklonil se impulzivně nad Ann a políbil ji do vlasů. Strnula a on šel do kuchyně. "Všichni chceme od Marsu něco jiného," řekl, zapomínaje, že před chvílí řekl Ann na kopci pravý opak. "Ale tady jsme, není nás tak mnoho a Mars je náš. Jak říká Arkadij, uděláme z něj, co budeme chtít. Ty ale nechceš to, co chce Sax a Phyllis a oni nechtějí to, co chceš ty, a Frankovi se nelíbí to, co chtějí všichni ostatní. Každým rokem sem přichází víc lidí, kteří podporují jeden nebo druhý názor. Mohlo by to dopadnout špatně. Ve skutečnosti už to špatné začalo být vzhledem k těm útokům sabotérů. Dovedeš si představit, že by se něco stalo v Underhillu?"

"Hiroko se svým týmem okrádala Underhill celou tu dobu, co tam byla," řekla Ann. "Muselo to tak být, jinak by takovýmhle způsobem nezmizeli."

"Možná. Ale neohrožovali lidské životy." Rychle a živě si představil nákladák padající dolů šachtou. Napil se horkého kakaa a popálil si ústa. "Ksaku! V každém případě, kdykoliv z takových věcí zmalomyslním, připomenu si, že je to docela normální. Že budou lidé bojovat je nezvratné. Teď však bojují o záležitosti Marsu. Chci tím říct, že nebojují proto, že jsou Američané nebo Japonci nebo Rusové nebo Arabové, nebo takového či onakého náboženství nebo rasy nebo pohlaví. Bojují, protože chtějí takovou nebo onakou marsovskou realitu. A na tom teď záleží. Octli jsme se na polovině cesty." Zamračil se na Ann, která zírala do země. "Chápeš, co tím myslím?"

Podívala se na něj. "Že záleží na té druhé polovině."

"Ano, možná. Ty pokládáš všechno za dané, ale takoví už jsou lidé. Musíš si však uvědomit, že jsi na nás měla vliv. Změnila jsi názory lidí na to, co tady děláme. Sax a ostatní přece mluvili o tom, že udělají všechno možné, aby planetu změnili co nejrychleji - chtěli přitáhnout skupinu asteroidů rovnou na planetu, chtěli je použít jako vodíkové bomby, aby získali sopky - ať už to stojí, co chce! Všechny tyhle plány vzaly za své kvůli tobě a tvým stoupencům. Změnila se celá představa o tom, co se má dělat a jak daleko se má jít. Já si myslím, že můžeme dosáhnout kompromisu, když získáme ochranu proti radiaci, biosféru a možná i vzduch, který bychom mohli dýchat - anebo bychom po nadechnutí okamžitě nezemřeli - a přitom by planeta zůstala skoro taková, jaká byla, než jsme sem přišli." Ann na to zdvihla oči k nebi, ale on pokračoval: "Nikdo z ní nechce udělat nějakou džungli, jakou známe na Zemi, i kdyby to šlo. Vždycky tu bude chladno a Tharsis bude vždycky třet do vesmíru, takže tady vždycky zůstane velká část planety, která bude nedotčená. A to kvůli tobě."

"Kdo ale zaručí, že po prvním kroku nebudete chtít víc?"

"Možná že to někteří budou chtít. Já se ale budu snažit je zastavit. Nestojím na tvé straně, ale chápu tvůj názor. A když člověk letí přes pahorkatinu, jako jsem dnes letěl já, nemůže si pomoci, aby tuhle planetu nemiloval. Lidé se mohou pokoušet změnit ji, ale během té doby bude planeta měnit je. Cit pro místo, estetika krajiny, všechny tyhle věci se časem změní."

Víš, že lidé, kteří poprvé uviděli Velký kaňon, si mysleli, že je ohavný, protože nevypadal jako Alpy? Trvalo jim to dlouho, než uviděli jeho krásu."

"Stejně ho z největší části zatopili," řekla Ann temně.

"Ano, ano. Ale kdo ví, co budou naše děti pokládat za krásné. Bude se to zakládat na tom, co znají, a tohle místo bude to jediné, co budou znát. Takže my budeme formovat planetu, ale planeta bude areoformovat nás."

"Areoformovat," řekla Ann a na tváři se jí objevil vzácný úsměv. Při pohledu na něj John zčervenál. Neviděl už léta, že by se Ann zasmála. Měl Ann rád a rád viděl její úsměv.

"To slovo se mi líbí," řekla. Ukázala na něj prstem. "Ale ty to dodržíš, Johne Boone! Já si budu pamatovat, co jsi dnes řekl."

"Já také," řekl John.

V dalším průběhu večera panovala mnohem příjemnější atmosféra. Příští den ho Simon vyprovodil k přistávacímu pruhu, k vozidlu, kterým odjede na sever, a Simon, který ho obvykle vy-provázal úsměvem a potřesením ruky a nejvýše řekl "Rád jsem tě viděl", mu náhle pravil: "Jsem ti vděčný za to, co jsi včera řekl. Myslí, že to Ann opravdu povzbudilo. Zvláště to, co jsi řekl o dětech. Je totiž těhotná."

"Cože?" Simon potřásl hlavou. "Nic mi neřekla. Otcem jsi ty?"

"Ano." Simon se zazubil.

"Kolik je jí teď let? Šedesát?"

"Trošku to trvalo, ale stalo se to už mnohem dřív. Před patnácti lety jí vzali vajíčko, zmrazili ho a teď ho oplodnili a implantovali jí ho. Uvidíme, jak to bude pokračovat. Říká se, že Hiroko je neustále těhotná, že vlastně funguje jako nějaký inkubátor a produkuje jedno dítě za druhým."

"O Hiroko se toho namluví, ale jsou to všechno jen řeči."

"No, slyšeli jsme to od někoho, kdo by to měl vědět."

"Od Kojota?" řekl John ostře.

Simon vytáhl obočí. "Překvapuje mne, že ti o něm řekla." John zamručel, nejasně pohněvaný. Není pochyb, že jeho proslavenost způsobila, že se nedozvěděl spoustu věcí. "Je správné, že mi to řekla. No tak -" Napráhl pravou ruku a stiskl si ji způsobem, který používali v dřívějších dobách, s pevně propletenými prsty. "Blahopřeji. Dávej na ni pozor." Simon pokrčil rameny. "Neznáš Ann? Dělá si, co chce."

John Boone jel na sever od Argyre tři dny a těšil se z krajiny a samoty. Každé odpoledne strávil několik hodin

důkladným hledáním v planetárních záznamech o pohybech lidí, aby vypátral vztah mezi jimi a sabotážními incidenty. Čtvrtého rána dojel ke kaňonům Marineris, které byly asi 1 500 kilometrů od Argyre. Dojel na severojižní silnici vroubenou transpondéry a pokračoval po ní krátkým stoupáním na jižní okraj Melas Chasma, kde vystoupil z vozu, aby se tu rozhlédl.

Dosud nikdy předtím nebyl v této části rozsáhlého systému kaňonů. Před tím, než byla dokončena dálnice přes Marineris, bylo obtížné se sem dostat. Byl to bezpochyby úchvatný pohled. Melaský útes spadl od kraje na dno 3 000 metrů, takže z okraje byl rozhled jako z kluzáku. Druhá stěna kaňonu byla odtud sotva viditelná, její okraj se tyčil nad horizont a mezi těmito dvěma stěnami se rozkládal prostor Melas Chasma, srdce celého komplexu Marineris. Nejasně rozeznával na vzdálených útesech mezery, které byly vchody do dalších kaňonů, Ius Chasma na západě, Candor na severu a Caprates na východě.

John kráčet po nesouvislém okraji kaňonu asi hodinu a na dlouhou dobu stahoval přes vizor přilby binokulární čočky, aby viděl co nejvíce z největšího kaňonu na Marsu, a silně pociťoval euforii rudé země.

Házel kameny dolů a díval se, jak mizí v hloubce, mluvil sám k sobě, zpíval a poskakoval v nemotorném tanci. Osvěžený se vrátil do vozu a jel krátce po okraji, až se dostal k začátku silnice na útesu.

Zde se z dálnice stala pouhá betonová silnice, která se vinula dolů po obrovské rampě směřující z jižního okraje kaňonu na jeho dno. Tento zvláštní geologický rys nazývaný Ženevský ostroh směřoval na sever téměř kolmo od útesu, přímo ke Candor Chasma. Pro jejich účely byl tak dokonale umístěný, že vypadal, jako by ho byli postavili.

Rampa byla strmá a silnici museli vést dolů v zákrutech, aby zachovali rozumný stupeň spádu. Shora bylo všechno dobře vidět, tisícovka zátočin na rampě, vypadajících jako žlutou nití vyšitá výšivka do špinavého oranžového koberce.

Boone sjížděl dolů po tomto zázraku opatrně, otáčel volant nalevo a napravo a zas nalevo a napravo tak dlouho, až se musel zastavit, aby si paže odpočinuly. Byla to příležitost, aby se podíval zpátky a na jižní stěnu. Byla skutečně strmá, žlábkovaná vzorem hluboce erodovaných rozsedlin. Pak znovu vyrazil na cestu na další půlhodinu a znovu jel vlásečkami doleva a doprava, znovu a znovu, až se konečně silnice rozšířila přímo na vrcholu zploštělého ostrohu, který konečně splynul se dnem kaňonu. A tam dole uviděl skupinu vozidel.

Ukázalo se, že je to švýcarský stavební tým, který právě dokončil silnici, a John s nimi strávil noc. Bylo jich asi osmdesát: převážně mladí lidé, většinou ženatí, hovořící německy a italsky a francouzsky a kvůli němu anglicky s několika různými přízvuky. Měli s sebou děti a kočky a přenosný skleník plný bylinek a zeleniny. Brzy pojedou dál jako cikáni v karavaně sestávající hlavně ze stavebních strojů k západnímu konci kaňonů, aby postavili silnici skrze Noctis Labyrinthus na východní svah Tharsis. A pak budou na řadě další silnice, jedna možná povede přes vypouklinu Tharsis mezi Arsia Mons a Pavonis Mons, jedna možná na sever k útesu Echus. Ještě si nebyli jisti a Boone získal dojem, že je jim to jedno. Měli v plánu strávit zbytek svých životů cestováním a stavěním silnic, takže jim bylo jedno, kam půjdou příště. Vždycky budou jako potulní ciká-ni.

Ujistili se, že všechny jejich děti si potřásly rukou s Johnem Boonem, a po večeři si s ním povídali. John blouznil, jak to měl ve zvyku, o novém životě na Marsu. "Když vás tady tak vidím, jsem opravdu šťastný, protože to je součástí nového modelu života, a nám se dostalo příležitosti vybudovat tady novou společnost. Všechno jde kupředu pokud jde o technickou úroveň, a tak se musí také změnit sociální úroveň. Nejsem si úplně jistý, jaká by měla nová společnost být, to je na tom to nejtěžší, ale vím s určitostí, že se to musí stát, a myslím si, že vy a ostatní malé skupiny pohybující se po Marsu to musíte také cítit na základě zkušeností. Fakt, že jsem vás potkal, mně pomůže to promyslet." Což také byla pravda, i když nebyl nikdy schopen myslet ve stoje. A tak jen klouzal z tématu na téma svým obvyklým přátelským způsobem a vyrukoval se vším, co ho zrovna napadlo. Jejich oči ve světle lamp zářily, když ho pozorně poslouchali.

Později seděl s několika z nich v kruhu kolem jediné lampy a celou noc si povídali. Mladí Švýcaři se ho ptali na jeho první cestu na Mars a jaké to bylo v prvních letech v Underhillu, což pro ně mělo zřejmě mýtický rozměr. Vyprávěl jim skutečný příběh, nebo aspoň něco podobného, a oni se často smáli. Ptal se jich na Švýcarsko, jak to tam funguje, co si o něm myslí a proč jsou tady a ne tam. Plavovlasá žena se jeho otázce zasmála. "Viš o Boógenovi?" řekla a on zavrtěl hlavou. "Je to součást našich Vánoc. Santa Klaus přichází do všech domácností a má s sebou pomocníka, Boógena, který má plášť s kápi a nese velký pytel. Santa Klaus se vyptává rodičů, jestli byly děti během roku hodné, a pokud ano, dá jim Santa Klaus dárky. Avšak když rodiče řeknou, že děti zlobily, Boogen je strčí do pytle a odnese a už je nikdy nikdo neuvidí."

"Cože!" vykřikl John.

"Tak to říkají. To je Švýcarsko a proto jsem tady na Marsu."

"Zanesl tě sem Boógen?"

Všichni se zasmáli a žena také. "Ano, vždycky jsem zlobila." Pak zvažněla. "Tady ale nebudeme mít žádného Boógena." Zeptali se ho, co si myslí o trvalém sporu mezi rudými a zelenými, a on pokrčil rameny a shrnul, co věděl o Saxových a Anniných postojích.

"Myslím si, že pravdu nemá ani jedna, ani druhá strana," řekl jeden z nich. Jmenoval se Jürgen a byl jedním z jejich vedoucích, inženýr, který byl něčím mezi jejich starostou a cikánským králem. Měl tmavé vlasy, ostrý obličej a byl vážný. "Obě strany říkají, že jim jde o přírodu. Musím ale říci, že rudí tvrdí, že Mars, který tu je, je příroda. To však není žádná příroda, protože je mrtvý. Je to jen skála. Zelení zase říkají, že měněním povrchu Marsu sem přinesou přírodu. Ale to také není příroda, je to jen zkultivování. Něco jako zahrada. Takže žádným způsobem se nezíská příroda. Něco takového jako příroda není na Marsu možné."

"To je zajímavé!" řekl John. "Musím to říct Ann a uvidíme, co ona na to. Ale..." Zamyslel se nad tím. "Jak to ale nazýváte? Jak nazýváte to, co tu děláte?"

Jiirgen pokrčil rameny a zasmál se. "Nijak. Jsme prostě na Marsu."

Tak je to možná po Švýcarsku. Potkával se se Švýcary na svých cestách stále častěji a všichni byli takoví. Dělali svou práci a nestarali se o teorii. Snad to bylo správné.

Později, když vypili několik lahví vína, se jich zeptal, jestli slyšeli o Kojotvi. Zasmáli se a jeden mladík řekl: "To je ten, co sem přišel před tebou, že?" Všichni se smáli jeho výrazu. "Je to jen taková povídačka," vysvětloval. "Jako kanály nebo Velký Muž nebo Santa Klaus."

Když jel John příští den přes Melas Chasma, přál si, jako už tolikrát předtím, aby všichni na planetě byli Švýcaři, nebo aspoň jako Švýcaři. Nebo aspoň v určitých směrech. Jejich láska ke krajině se projevovala určitým způsobem života: racionálního, spravedlivého, vzkvétajícího a vědeckého. Pro tento život by pracovali kdekoli, protože pro ně to byl život, na němž záleží, ne vlajka nebo heslo a dokonce ani ne ten malý hornatý kousek země, který vlastnili na Zemi. Švýcarská stavební skupina tam dole byla už vlastně marsovská, přinesla sem život a zavazadla nechala za sebou. Vzdychl a snědl svůj oběd ve voze, zatímco jel podél transpondérů na sever. Nebylo to samozřejmě tak jednoduché. Stavební tým byl svým způsobem cikáni, druh Švýcarů, který strávil většinu svého života mimo Švýcarsko. Bylo jich samozřejmě hodně, ale byli vybráni, protože byli jiní. Švýcaři, kteří zůstávali doma, si zakládali na svém švýcarsství, ještě stále byli ozbrojeni po zuby, ještě stále byli ochotni dělat pokladníka každému, kdo by jim přinesl peníze, ještě stále nebyli členy Společenství národů. Přes tento fakt, vzhledem k moci, kterou měla UNOMA nad místní situací, byli pro Johna jako model zajímaví. Ta jejich schopnost být součástí světa a přitom být současně mimo, užívat ho, ale držet ho stranou, být malí, ale významní, být ozbrojeni, ale nikdy neválet - nebyl to jeden ze systémů, který by chtěl mít tady na Marsu? Zdálo se mu, že by si mohl z nich vzít poučení pro svůj hypotetický stát.

Strávil hodně času, kdy byl sám, přemýšlením o tomto hypotetickém státě. Byl tím do určité míry posedlý a velice ho mrzelo, že kromě několika vágních přání nepřišel dosud s ničím podstatným. A tak nyní přemýšlel o Švýcarsku a co by mu mohlo říci. Snažil se na to jít organizovaně a proto si objednal na počítač encyklopedický článek o švýcarském způsobu vlády.

Vůz měl transpondér za transpondérem, zatímco si četl článek, který se objevil na obrazovce. Byl zklamaný, když zjistil, že na švýcarském systému není nic mimořádně zvláštního. Výkonná moc je v rukou sedmi členů výboru, zvolených sněmovnou. Není tu žádný charismatický prezident a to část Boonovy bytosti odmítala. Také sněmovna kromě toho, že volí výbor, dělá pramálo. Stojí někde mezi mocí výkonného výboru a mocí lidu, která se projevuje přímými iniciativami a referendy, což jsou ideje, které pronikly v devatenáctém století z Kalifornie do celého světa. Pak tu byl ještě federální systém - kantony se vši svou rozrůzněností měly velkou dávku samostatnosti, což také sněmovnu oslabovalo. Ale kantonální systém vznikl celé generace a federální vláda měla stále méně moci. Co z toho plynulo? Vyvolal si svůj soubor o ústavě, na kterém začal nedávno pracovat, a připojil několik poznámek: federální výbor, přímé iniciativy, slabá sněmovna, lokální nezávislost zvláště v kulturních otázkách. Bude mít v každém případě o čem přemýšlet. Připojí více nápadů ke svým vlastní idejím. Pomáhalo mu, když si to mohl zapsat do počítače.

Jel dál a vzpomínal na klidnou vyrovnanost stavitelů silnic, na podivnou směsici jejich technických schopností a mysticismu. Na jejich vřelé přijetí, což Boone nepovažoval za samozřejmé. Nebylo tomu tak vždycky. Například v arabských a izraelských osídleních byl přijímán velice odměřeně, možná proto, že byl proti náboženství, možná kvůli výmyslům, které o něm Frank šířil. Byl překvapen, když narazil na arabskou karavanu, jejíž členové byli přesvědčeni, že zakázal vybudování mešity na Phobosu, a jen na něj nepřátelsky zírali, když prohlásil, že o takovém plánu ani nikdy neslyšel. Byl si jistý, že je to Frankovo dílo, dolehlo k němu prostřednictvím Jane a jiných, že se Frank tímto způsobem snaží podminovat jeho autoritu. Jistě, byly tu určité skupiny lidí, kteří ho zdravili chladně: Arabové, Izraelci, týmy z nukleárního reaktoru, nějací transnacionální vedoucí... skupiny, jež měly svůj vlastní program a jeho širší perspektivě oponovali. Naneštěstí jich bylo hodně.

Probral se z myšlenek, rozhlédl se a byl překvapený, když zjistil, že uprostřed Melas Chasma to vypadá přesně jako někde na severních pláních. V tomto místě byl kaňon 200 kilometrů široký a zakřivení planety bylo takové, že severní a jižní stěny kaňonu, které byly vysoké tři kilometry, byly zcela pod horizontem. Teprve příštího jitra se horizont zdvojnásobil a pak se rozdělil v dno kaňonu a vysokou severní stěnu, která byla rozdělena ve dvě mezerou, kudy probíhal krátký kaňon vedoucí z Melas Chasma do Candor Chasma. Teprve když vjel do škvíry, naskytl se mu pohled, jaký si lidé před-stavovali, že se nabízí v Marinerisu - obrovsky vysoké stěny ho obklopovaly na obou stranách, temně hnědé desky rozdrásané nekonečným množstvím průřev a vyvýšenin. Na úpatí stěn ležely prastaré zřícené skály nebo roztráštěné terasy fosilního pobřeží.

V této mezeře byla švýcarská silnice řadou zelených transpondérů, které se plazily přes mesy a výmoly, takže to vypadalo, jako kdyby bylo Monument Valley přeneseno na dno kaňonu dvakrát tak hlubokého a pětikrát tak širokého, než je Velký kaňon. Pohled byl tak ohromující, že se John nebyl schopen soustředit na nic jiného a poprvé během této cesty jel s vypnutým počítačem.

Severním směrem od mezery vjel do hlubokého kotle Candor Chasma a teď to zas vypadalo, jako by se ocitl v gigantické replice pozemské pouště jménem

Painted Desert s velkými vrstevnatými usazeninami, pruhy fialových a žlutých sedimentů, rudých bludných balvanů, růžového pisku, indigových proláklín - byla to opravdu fantastická extrava-gantní krajina, která mátl zrak, protože všechny ty divoké barvy způsobily, že se jen těžko rozeznalo, co je co, jak velké to je a jak je to daleko. Obrovská plato, která se zdála blokovat jeho cestu, se ukázala být zakřivenými vrstvami vzdáleného útesu. Malé balvany poblíž transpondérů se ukázaly být enormními mesami vzdálenými půl dne cesty. Ve světle zapadajícího Slunce všechny barvy hořely, jako kdyby vybuchovaly z kamene od světle žluté až po temně fialovou. Candor Chasma! Bude se sem muset jednou vrátit a prozkoumat ji!

Den poté jel vzhůru po svahu severní Ophirské silnice, kterou švýcarský tým dokončil předešlý rok. Stále vzhůru a

pak, aniž by vůbec rozeznával hranici, vyjel z oblasti kaňonů, pokračoval kolem klenutých děr Ganges Catena a pak přes starou, dobře známou pláň po široké silnici přes blízký horizont kolem Černobylu a Underhillu, a pak ještě jeden den cesty na západ na Echus, kde Sax vybudoval hlavní stan pro svůj projekt. Jeho cesta trvala týden a ujel 2 500 kilometrů.

Sax Russell se vrátil z Acheronu na své pracoviště. Bezpochyby byl teď velice mocný, vzhledem k tomu, že ho před deseti lety UNOMA jmenovala vědeckým vedoucím projektu přeměny Marsu. To desetiletí mělo na něj vliv. Přemluvil Společenství národů a spolu s transnacionální pomocí vybudoval celé město, které mu sloužilo jako hlavní stan projektu. Město umístil asi 500 kilometrů na západ od Underhillu na kraji útesu, který tvořil východní stěnu Echus Chasma. Echus byl jeden z nejužších a nejhlubších kaňonů na planetě a jeho východní stěna byla ještě vyšší než jižní stěna kaňonu Melas Chasma. Úsek, který si zvolil, aby v něm vybudoval město, byl vertikální čedičový útes 4 000 metrů vysoký.

Na vrcholku útesu nebyly skoro žádné známky, že by tu existovalo město. Země byla ničím nepoznamenaná, jen tu a tam bylo několik betonových bunkrů a směrem na sever chochol kouře. Když však John vystoupil z vozidla, vešel do jednoho bunkru a octl se ve velkém výtahu, začal si uvědomovat, jak je město veliké. Výtah jel dolů padesát pater. Když pak vystoupil, zjistil, že jsou tu další výtahy, které ho dopraví ještě níže, byla jich celá řada a sestupovaly až na dno kaňonu. Řekneme-li, že patro mělo deset metrů, znamená to, že v útesu bylo místo pro 400 pater. Ve skutečnosti stavitelé nepoužili všechnen tento prostor, většina místností byla nahromaděna v horních dvaceti poschodích. Saxovy pracovní místnosti byly například úplně nahoře.

Schůzovní místnost byla velká a prostorná s oknem zaujímajícím celou západní stěnu. Když tam John vešel hledaje Saxe, bylo dopoledne a okno bylo jasné. Hluboko, hluboko dole bylo dno propasti ještě napůl ve stínu a ve slunečním světle stála mnohem nižší západní stěna propasti a za ní obrovský svah Tharsis, který se zvedal jižním směrem. Uprostřed byl nízký hrbol Tharsis Tholus a nalevo od něj se tyčil přes obzor rudý kužel s plochým vrcholkem nazývaný Ascræus Mons, nejsevernější ze tří velkých majestátních vulkánů.

Sax však v této místnosti nebyl a jak John odhadoval, nikdy se ani z okna nepodíval. Byl ve vedlejší laboratoři, ještě víc zalezlý než kdykoli předtím, shrbený a mžikající, rozhlížejí se kolem, s hlasem znějícím, jako by to mluvil počítač. Vedl Johna řadou laboratoří, cestou se skláněl, aby se podíval na obrazovku nebo na graf, a přitom s ním roztržitě hovořil. Všechny místnosti, kterými procházeli, byly plné počítačů, tiskáren, knih, rolí papíru, disket, speciálních přístrojů, inkubátorů, digestoří, stoly pokrývaly dlouhé řady laboratorních aparátů, byly tu celé knihovny. Na všech možných místech byly rostliny v kořenáčích, většina z nich byla nerozeznatelných, takže při prvním pohledu to vypadalo, jako by všechno pokryla virulentní plíseň. "Máš ve svých laboratořích trochu nepořádek," řekl John. "Laboratoři je planeta," odvětil Sax.

John se zasmál, odstranil z jedné lavice surarktický kaktus a sedl si. Říkalo se, že Sax už odtud nikdy neodchází. "Na čem teď pracuješ?"

"Na atmosférách."

Samozřejmě. To byl problém, který dával Saxovi opravdu zabrat. Teplo, které vypouštěli a přidávali planetě, zhušťovalo atmosféru, ale ta všemi jejich snahami o vázání CO₂ zase řídla. A jak se chemické složení vzduchu blížilo k něčemu méně jedovatému, snižoval se také skleníkový efekt, takže všechno zas vychladlo a celý proces se zpomalil. Negativní zpětná vazba rušila všude pozitivní zpětnou vazbu. Takže zmanipulovat všechny tyto faktory, aby dávaly nějaký smysluplný extrapolační program, se dosud nikomu k Saxově radosti nepodařilo a on se uchýlil ke svému obvyklému řešení - po-kusí se to uskutečnit sám.

Pochodoval úzkými uličkami mezi přístroji a odstraňoval z cesty židle. "Je tu příliš mnoho kyslíčnicku uhlíčitého. Dřív nad tím vědci mávli rukou. Myslím, že zařídím, aby roboti krmili jižní polární čepičkou sabatiery. Určitě to, co získáme, nebude sublimovat, a my budeme moci vypouštět kyslík a z uhlíku dělat cihly. Ani nebudeme vědět, co máme dělat s tolika uhlíkovými bloky. Spolu s bílými budeme mít také černé pyramidy."

"Hm, hezké."

Nové počítače za nimi bzučely a doprovázely Saxův monotónní recitativ nízkými basy. Tyto počítače projíždějí celou dobu jednu kolekci podmínek za druhou, řekl Sax, ale výsledky, i když nebyly nikdy totožné, nebyly také nijak povzbudivé. Vzduch bude studený a jedovatý ještě dlouhou dobu.

Sax prošel halou a John ho následoval do místnosti, která vypadala jako další laboratoř, přesto že tam byla postel a v koutě lednička. V divoké změti byly všude rostliny v květináčích, bizarní pleistocenní porost, který vypadal stejně jedovatě jako vzduch venku. John si sedl na jednu prázdnou osamělou židli. Sax stál a pohlížel dolů na lasturovitě křoví, když mu John popisoval své setkání s Ann.

"Myslíš, že v tom má prsty?"

"Myslím, že asi ví, kdo to je. Zmínla se o nějakém Kojotovi."

"Aha," Sax se rychle podíval na Johna, nebo lépe řečeno na jeho nohy. "Poštvala nás na legendární postavu. Měl prý být s námi už na Aresu, prý ho schovala Hiroko."

John byl překvapený, že Sax o Kojotovi ví, a chvíli mu trvalo, než si uvědomil, co ho na tom, co řekl, zarazilo. Pak si na to vzpomněl. Jednou v noci mu Mája řekla, že viděla tvář, cizí tvář. Cesta vesmírem byla pro Maju náročná a tak tuto historku podcenil. Teď ale...

Sax chodil po místnosti, rozsvěcel světla, zíral na obrazovky a mumlal cosi o bezpečnostních opatřeních. Otevřel nakrátko dvířka ledničky a John zahlédl ještě ostnatější rostlinu. Buď tam uchovával své experimenty, nebo jeho jídlo rovněž zachvátila virulentní plíseň. John řekl: "Doufám, že je ti jasné, proč byla většina útoků namířena proti hloubkovým vrtům? Lze je zasáhnout velice snadno."

Sax naklonil hlavu na stranu. "Opravdu?"

"Zamysli se nad tím. Tvoje větrná kolečka jsou všude, s těmi se nedá nic dělat."

"Lidé je ničí. Máme o tom zprávy."

"Kolik? Tucet? A kolik jich tam je, možná sto tisíc. Je to harampádí, Saxi. Odpadky. Tvůj nejhorší nápad." A pro jeho projekt téměř fatální, kvůli lišejníkům, které do některých Sax schoval. Všechny zřejmě zašly - ale kdyby přežily, a někdo by mohl dosvědčit, že to byl Sax, kdo byl odpovědný za jejich rozsévání, byl by mohl ztratit práci. Byl to další důkaz, že jeho přísně logické způsoby byly jen zástěrkou.

Jeho nos zkrabatěl. "Dávají až terrawatt ročně."

"A když jich pár zmizí, nic se na tom nezmění. A pokud jde o další operace - černý sněžný lišejník na severní polární čepičce zmizet nemůže. Také zrcadla, která jsou na oběžné dráze, nemůžou být jen tak sražena."

"Někdo to už udělal."

"Ano, ale víme, kdo to byl, a bezpečnost tu osobu sleduje."

"Nikdy je k nikomu nezavede. Nepřekvapilo by mne, kdyby zadrželi někoho při činu."

"Jistě, ale několik jednoduchých změn při kontrole posádky by znemožnilo, aby se tam pašovalo nějaké nářadí."

"Mohli by použít to, co tam je." Sax zavrtěl hlavou. "Ta zrcadla jsou dost nechráněná."

"Proti jiným projektům rozhodně."

"Ta zrcadla nám přidávají třicet kalorií na čtvereční centimetr slunečního tepla," řekl Sax. "A je toho pořád víc a víc." Všechny nákladní lodě ze Země létaly teď na sluneční pohon, a když se objevily v marsovské soustavě, byly připojeny ke kolekcí dříve se objevivších lodí, které byly zaparkovány v aerosynchronní oběžné dráze a naprogramovány tak, aby se otáčely a vrhaly odraz na terminátory, takže za svítání a za stmívání přidávaly trochu energie. Celá tato věc byla koordinována Saxovým pracovištěm a on byl na to hrdý.

"Musíme zvyšovat bezpečnost práce pro všechny údržbářské skupiny," řekl John.

"Ano. Zvýšené zabezpečení na zrcadlech a na hloubkových vrtech."

"Ale to není všechno."

Sax zafňkal. "Co tím myslíš?"

"Problém spočívá v tom, že to nejsou jen projekty na změnu Marsu, které jsou potenciálně ohroženy. Nukleární reaktory jsou součástí projektu a dodávají množství energie, vydávají tolik tepla jako pece, jimiž ve skutečnosti jsou. Pokud by došlo ke zničení jednoho z nich, mělo by to velký dopad, snad víc politický než jiný."

Svislé vrásky mezi Saxovým očima dosáhly až k linii vlasů, jak zvedl obočí. John zvedl ruce. "Není to moje vina. Prostě to tak je."

Sax řekl počítači: "Zapiš si to. Podívat se na zabezpečení reaktorů."

"Zapsáno," řekl počítač hlasem k nerozeznání podobným Saxovu hlasu.

"Ale to není ještě to nejhorší," řekl John. Sax sebou škubl a zuřivě se podíval na podlahu. "Jde o laboratoře genových inženýrů."

Saxova ústa se stáhla v úzkou linku.

"Denně se tam produkují nové organismy," pokračoval John. "A je docela možné, že vytvoří něco, co zabije všechno na této planetě."

"Doufejme jen, že nikoho z těch lidí tam nenapadají takové myšlenky jako tebe."

"Já se jen snažím myslet jako oni."

"Zapiš si," řekl Sax počítači. "Dohlédnout na bezpečí v biolaboratořích."

"Je jasné, že Vlád a Uršula implantovali sebevražedné geny do všeho, co vytvořili," řekl John. "Ale ty mají zastavit přemnožení nebo mutační nehody. Pokud by je někdo záměrně mařil, a stvořil něco, co by naopak vedlo k přemnožení, dostali bychom se do potíží."

"Rozumím."

"Takže - laboratoře, reaktory, hloubkové vrty, zrcadla. Mohlo by to být horší."

Sax obrátil oči v sloup. "To jsem rád, že si to myslíš. Promluvím o tom s Helmutem. Stejně se s ním brzy setkám. Zdá se, že dojde k odsouhlasení Phyllisina výtahu na příští schůzi UNOMA. To by ohromně snížilo naše náklady."

"Později určitě, ale první investice bude ohromná."

Sax pokrčil rameny. "Posunout asteroid na oběžnou dráhu, postavit automatizovanou továrnu a uvést to do provozu. To není tak nákladné, jak si myslíš." John zvedl oči k nebi. "Saxi, kdo za to platí?" Sax naklonil hlavu na stranu a zamžikal. "Slunce." John vstal a náhle pocítil hlad. "Takže hlavní slovo bude mít Slunce."

Malangalavid vysílal na místní amatérské stanici šest hodin denně podivnou směs programů a John se díval, kdykoliv se mu naskytla příležitost. Takže když si v kuchyni udělal mísu salátu, přešel do místnosti s velkým oknem a při jídle se díval na TV, i když občas vrhl pohled na barevný západ Slunce nad horou Ascræus. Prvních deset minut tohoto večerního vysílání natočila sanitární inženýrka pracující v podniku na likvidaci odpadu v Chasma Borealis. Její projev, který doprovázel obraz, byl sice entuziastický, ale nudný: "Krásné na tom je, že můžeme rozpouštět všechno co chceme s určitými látkami, s kyslíkem, s ozónem, s dusíkem, s argonem, s párou, s některými bioty - což nám dává možnosti, které jsme tam doma neměli - prostě tady drtíme, co nám dodávají, tak dlouho, až to můžeme vypustit." Tam doma, řekl si John. Nováček. Potom následoval zápas v karate, krásný a zábavný, a pak dvacet minut ruského představení. Rusové uváděli Hamleta v kombinézách na dně hloubkového vrtu v Tyrrhena Patera, což Johnovi připadalo šílené, až do té doby, než Hamlet zahlédl Klaudia, jak klečí a modlí se. Kamera jela vzhůru po stěnách šachty jako po zdech katedrály, stoupala nad Klaudia k nekonečně vzdálenému paprsku slunečního světla, jako k odpuštění, kterého nikdy nedosáhne.

John vypnul televizi a sjel výtahem do ložnice. Ulehl do postele a odpočíval. Karate jako balet. Nově příchozí byli stále

ještě inženýři, stavitelé a vědci všeho druhu. Nebyli však tak jednomyslní jako první stovka, a to bylo možná dobře. Stále ještě měli vědecké myšlení a rozhled, byli praktičtí, empiričtí a rozumní - člověk mohl doufat, že výběrová komise stále ještě zavrhovala fanatiky a posílala nahoru lidi podobné Švýcarům, praktické, ale ochotné přijímat nové myšlenky, schopné utvořit si nové názory a novou loajalitu. Aspoň v to doufal. Teď už věděl, že to je trochu naivní. Stačilo se jen podívat na první stovku, aby si člověk uvědomil, že vědci mohou být právě tak fanatičtí jako kdokoliv jiný, možná že ještě víc. Snad to bylo příliš úzce zaměřeným vzděláním. Hiroko se se svou skupinou ztratila... jsou tam někde v horách... mají štěstí, mizerové... Ušnul.

Pracoval ještě několik dní u Saxe a pak ho zavolal Helmut Bronski z Burroughsu, který s ním chtěl jednat o nových dodávkách ze Země. John se rozhodl jet do Burroughsu vlakem a setkat se s Helmutem osobně.

Večer před odjezdem zašel za Saxem. Když vstoupil, řekl Sax svým nevzrušeným způsobem: "Našli jsme amorfní asteroid, který obsahuje devadesát procent ledu, na oběžné dráze, jež ho přivede za tři roky do blízkosti Marsu. Právě to jsme hledali." Měl v úmyslu umístit na asteroid automatický pohon, poslat ho na aerobrzdicí oběžnou dráhu kolem Marsu a spálit ho v atmosféře. To by uspokojilo UNOMA, která zakázala destrukci, jakou by způsobil přímý náraz, a přitom by to atmosféře dodalo velké množství vody a separovaného vodíku a kyslíku, takže by získala přesně ty prvky, které potřebuje. "Mohlo by to zvýšit atmosférický tlak až o padesát milibarů."

"Děláš si legraci?" Předtím, než se tu objevili, pohyboval se atmosférický tlak mezi sedmi a deseti milibary (na Zemi v úrovni moře to bylo 1 013), a veškeré jejich snahy ho zvedly na průměr kolem padesáti milibarů. "Jedna ledová koule nám zdvojnásobí tlak?"

"Ukazují to simulace. Samozřejmě, že při tak nízkém tlaku není zdvojnásobení nic moc."

"Přesto je to báječné. A nedá se to nijak sabotovat."

Saxovi byla ta připomínka nepříjemná, zamračil se a odešel.

John se tomu zasmál a šel ke dveřím. Pak se zastavil a rozhlédl se po místnosti. Byla prázdná. V Saxových pracovnách nebyly žádné videomonitory. Vrátil se a usmíval se svým kradným krokem. Potom se podíval na zmrzlý papír na Saxově stole. Kde by měl začít? Jeho počítač bude zřejmě skladovat všechno zajímavé, avšak je možné, že odpovídá jenom na Saxův hlas a určitě zaznamená všechny ostatní dotazy. Potichu otevřel zásuvku stolu. Prázdná. Všechny zásuvky ve stole byly prázdné, málem se hlasitě zasmál, ale smích potlačil. Na laboratorním stole byl stoh korespondence a tak ho začal probírat. Většinou pocházela od biologů v Acheronu. Doce-la vespod byl list papíru, nepodepsaný a bez zpáteční adresy nebo kódu. Saxova tiskárna ho vytiskla bez nějaké viditelné identifikace. Zpráva byla krátká:

1. Užíváme sebevražedné geny, abychom zbrzdili přemnožení.

2. Na povrchu planety je teď tolik tepelných zdrojů, že se domníváme, že nikdo nebude schopen rozeznat náš od ostatních.

3. Jednoduše jsme se rozhodli, že chceme odejít a pracovat sami bez nějakých zásahů zvenčí. Určitě nás chápeš.

John chvíli zíral na zprávu, pak zvedl hlavu a rozhlédl se. Stále byl sám. Znovu pohlédl na zprávu, pak ji zasunul na místo, kde ji našel, tiše odešel ze Saxových laboratoří a vrátil se zpátky do pokojů pro hosty. "Saxi," řekl s obdivem, "ty podvodníku!"

Vlak do Burroughsu vezl hlavně náklady. Nákladních vozů bylo třicet a vpředu měl dva vozy pro cestující. Jel po supervodivé magnetické pistě tak rychle a hladce, že vyhlídka byla téměř neuvěřitelná. Po ploužení v terénních vozech křížemkrážem po planetě to bylo až děsivé. Nedalo se dělat nic jiného, než aby John zaplavil ve svém mozku centra radosti omegendorfinem, opřel se a těšil se z pocitu toho, co vypadalo jako supersonický let nad povrchem planety. Pista vedla zhruba paralelně s 10 stupněm severní šířky. Později měla obepnout planetu, avšak nyní byl hotový jenom úsek z Echus Chasma do Burroughsu. Ten se stal největším městem na polokouli. Původní sídliště bylo vybudováno americkým konsorciem podle návrhu Francouzů a bylo situováno na horním konci Isidis Planitia, což bylo ve skutečnosti obrovské koryto, které se ze severních plání hluboce zakusovalo do jižních pahorkatin. Stěny a začátek koryta narušovaly zakřivení planety takovým způsobem, že krajina kolem města měla téměř pozemský obzor a jak vlak svištěl obrovskou průrvou, Boone viděl přes temné pláně k horizontu asi šedesát kilometrů vzdálenému.

Obytné budovy v Burroughsu byly téměř všechny postavené ve skále, vytesané do stěn pěti nízkých mes, které byly nahromaděny na vyvýšenině v zákrutu starého kanálu. Veliké části vertikálních stěn mesy byly vyplněny obdélníky zrcadlového skla, jako kdyby byly postmodernistické mrakodrapy obráceny na stranu a zasunuty do skal. Byl to úžasný pohled, mnohem působivější než pohled na Underhill a dokonce než na Echus, který měl sice nádhernou vyhlídku, ale sám nebyl vidět. Zasklené mesy na vyvýšenině nad kanálem, který vypadal, jako že prosí o vodu, spolu s výhledem na vzdálené hory, to všechno získalo novému a rychle rostoucímu Burroughsu pověst nejkrásnějšího města na Marsu.

Západní nádraží města bylo v jedné vyhloubené mese a byla to hala šedesát metrů vysoká se skleněnými stěnami.

John vystoupil do tohoto obrovitého prostoru a procházel mezi davem lidí s hlavou zvrácenou jako nějaký venkovan na Manhattanu. Posádky vlaků byly oblečeny v modrých stejnokrojích, týmy prospektorů v zelených kombinézách, úředníci UNOMA v oblecích, stavební dělníci v pracovních mnohobarevných oděvech, které měly připomínat sportovní oblečení. Hlavní stan UNOMA se sem přestěhoval před čtyřmi lety a způsobil obrovskou stavební konjunkturu. Dalo se těžko odhadnout, jestli je na nádraží víc úředníků z UNOMA nebo stavebních dělníků.

Na druhém konci haly našel John vchod do podzemky a nastoupil do vagónku, který mířil ke kancelářím UNOMA. Ve voze si potřásl rukama s několika lidmi, kteří ho poznali, a opět ho zachvátil pocit rybky v akváriu. Octl se mezi cizími lidmi. Ve městě.

Tentýž večer večerel s Helmutem Bronskim. Setkali se už mnohokrát předtím a na Johna udělal poměrně slušný dojem - německý milionář, který vstoupil do politiky. Byl to vysoký silný blondák s červeným obličejem, dokonale upravený, v

nákladném šedivém obleku. Než převzal toto postavení v UNOMA, byl minis-trem financí Evropské unie. Teď tu seděl a vyprávěl Johnovi poslední novinky uhlazenou britskou angličtinou, mezi větami pojídal rostbíf s brambůrkami a stříbrné přibory držel jako německý dělník. "Chystáme se dát kontrakt na hledání vzácných kovů v Elysiu transnacionálnímu konsorciu Armscor. Přivezou si sem vlastní vybavení."

"Ale Helmut," řekl John, "neporuší se tím Smlouva o Marsu?"

Helmut udělal široké gesto rukou s vidličkou - jsou přece světa znalí muži, říkal jeho pohled, a tyhle věci chápou.

"Smlouva je zastaralá, to je jasné každému, kdo se v situaci vyzná. Ale k její revizi dojde až za deset let. Mezitím se musíme vynasnažit některé aspekty revize předvídat a proto už teď dáváme koncese. K otálení není žádný rozumný důvod, a i kdybychom se o to pokusili, ve Valném shromáždění by pro to nebyli."

"A Valné shromáždění bude pro to, aby se poskytla první koncese starému jihoafrickému výrobcí zbraní?"

Helmut - pokrčil rameny. "Armscor nemá už skoro nic společného s původním podnikem. Jenom jméno. Když se Jižní Afrika stala Azanií, Armscor přestěhoval svoje kanceláře do Austrálie a pak do Singapuru. Nyní se podnik samozřejmě stal něčím větším než jen dodavatelem pro vesmír. Je to skutečná transnacionální firma, jeden z těch nových tygrů, s vlastními bankami, která má podíly víc než v padesáti dalších bankách."

"V padesáti?" řekl John.

"A Armscor je jedna z nejmenších transnacionálních firem, proto jsme ji také vybrali. Přesto má ale silnější ekonomiku než kterákoli z největších dvaceti zemí světa. A jak staré multinacionální podniky splývají a stávají se transnacionálními, získávají opravdovou moc a tak mají také vliv ve Valném shromáždění. Pokud jedné z nich dáme koncesi, bude z toho mít užitek dvacet nebo třicet zemí, a budou mít přístup na Mars. Pro ostatní země to bude precedens. Bude to znamenat, že tlak na nás zeslábně."

"Hm." John o tom uvažoval. "Mohli bych vědět, kdo o téhle dohodě jednal?"

"No, bylo nás pár, však víš."

Helmut pokračoval v jídle a ignoroval Johnův upřený pohled.

John sevřel rty a odvrátil se. Náhle pochopil, že hovoří s člověkem, který, ač byl pouhý úředník, se považuje za mnohem důležitějšího na planetě, než je Boone. Živílní, s hladkým obličejem (a kdo mu stíhá vlasy?) se Bronski opřel dozadu a poručil po večeři pít. Jeho asistentka, která je ten večer obsluhovala, pospíchala, aby mu vyhověla.

"Ještě nikdy předtím mne na Marsu nikdo neobsluhoval," poznamenal John.

Helmut se mu klidně díval do očí, avšak zbrunátněl ještě víc. John se téměř usmál. Činovník UNOMA chtěl působit hrozivě, jako reprezentant moci tak sofistikované, že Johnova mentalita, podle něj tak vhodná pro meteorologickou stanici, jí naprosto nemohla porozumět. Avšak John už v minulosti zjistil, že několik minut jeho rutinního představení, kdy předvedl Prvního Muže Na Marsu, obvykle stačí, aby rozdrtilo tento přístup. A tak se smál, pil, vyprávěl historky a narážel na tajemství, která znala jenom první stovka, a tak objasnil asistentce, že on je ten, který je u stolu tím hlavním. Byl tak nad věcí a choval se tak arogantně, že ve chvíli, kdy dojídali zmrzlinu a dopíjeli koňak, byl Bronski hlučný, nervózní a v defenzivě.

Úředníci. John se musel usmát.

Byl ale zvědavý na závěrečný bod jejich jednání, který mu ještě nebyl jasný. Možná že Bronski chtěl vidět na vlastní oči, jak zpráva o nové koncesi zapůsobí na jednoho z první stovky - proto, aby odhadl reakci ostatních. To by byla hloupost. Aby člověk získal odhad o reakci první stovky, musel by slyšet přinejmenším hlasy aspoň osmdesáti z nich. To však neznamenalo, že to nemohla být pravda. John byl zvyklý, že ho brali jako reprezentanta, jako symbol. Opět ta figurka v čele. Docela určitě byl ten večer ztrátou času.

Přemýšlel, jestli by z toho nemohl něco vytěžit pro sebe, a když kráčeli k apartmánu pro hosty, zeptal se: "Neslyšel jsi někdy o Kojotovi?"

"O tom zvířeti?"

Zasmál se a nechal to být. V pokoji se položil na postel, zapnul na televizi Mangalavid a přemýšlel. Když si před spaním čistil zuby, podíval se na svůj obraz do zrcadla a ušklíbl se. Mávl kartáčkem v rozpínavém gestu: "Ehm," řekl a pokusil se parodovat lehký Helmutův přízvuk, "to je jen obchod, však víš! Nic než obchod!"

Příštího rána mu zbývalo před schůzí několik hodin času, který strávil s počítačem a pokoušel se zjistit, co dělal Helmut Bronski v posledních šesti měsících. Bylo by možné dostat se do diplomatických souborů? Byl Helmut někdy v Senzeni Na nebo na některém jiném místě, kde došlo k sabotáži? Zatímco počítač hledal údaje, John spolkl jeden omegendorfin, aby zahnal kocovinu, a přemýšlel o tom, co ho vedlo k tomu, aby se zajímal o Helmutovy záznamy. V těchto dnech, aspoň podle zákona, představovala UNOMA na Marsu nejvyšší autoritu. V praxi to znamenalo, jak se ukázalo předešlé noci, že Společenství národů bylo jako obvykle nemohoucí, a slovo měly národní armády a transnacionální peníze. Nemohlo dělat nic, co si nepřály, a ani by se zřejmě o to nepokusilo, protože bylo jejich nástrojem. Co tedy asi chtěly národní vlády a transnacionální správní rady? Pokud by došlo ještě k dalším sabotážím, byl by to důvod, aby sem dopravily svoje vlastní bezpečnostní složky? Znamenalo by to upevnění jejich moci?

Znechuceně se ušklíbl. Jediný výsledek jeho vyšetřování byl, že seznam podezřelých se ztrojnásobil. Počítač řekl:

"Promiň, John," a na obrazovce se objevily informace. Diplomatický soubor, jak zjistil, byl nepřístupný, zakódován tak, že se bylo možno k němu dostat jen se znalostí dekodovací šifry. Zato Helmutovy pohyby bylo možno vysledovat docela snadno. Před deseti týdny byl na zrcadlové stanici, která později vypadla z oběžné dráhy. Senzeni Na navštívil čtrnáct dní před Johnem. A přitom se mu v Senzeni Na o Helmutově návštěvě nikdo ani slovem nezminil.

Zcela nedávno se vrátil z důlního komplexu, který se budoval na místě zvaném Bradbury Point. Za dva dny se tam John rozjel.

Bradbury Point ležel asi 800 kilometrů severně od Burroughsu, na nejvýchoďnějším výběžku Nilosyrtis Mensae.

Mensae byla série dlouhých mes, které se tyčily z prohlubní severních plání jako ostrovy jižní pahorkatiny. Ostrovní

mesy v Nilosyrtis se nedávno ukázaly být bohatým nalezištěm kovů, jako byla měď, stříbro, zinek, zlato, platina a další. Koncentrace kovů, jako byla tato, byly zjištěny na několika lokalitách v tak zvaném Velkém příkopu, kde jižní pahorkatina přecházela do severních nížin. Někteří areologové šli tak daleko, že označovali celou tuto provincii se zásobami kovů za jakýsi prstenec, který obepíná planetu a drží ji, jako šev drží pohromadě baseballový míč. Byl to další podivný úkaz ve velkém severojižním tajemství, který samozřejmě vzbuzoval značnou pozornost. Výkopy prováděné intenzivním areologickým průzkumem tu prováděli vědci pracující pro UNOMA, a jak John objevil, když prošel pracovní záznamy nově přichozích, transnacionálové, kteří se všichni snažili nalézt stopy, jež by jim umožnily lokalizovat další naleziště vzácných kovů. Ani na Zemi nebyla dosud plně pochopena geologie minerálních formací, což znamenalo, že prospektoři měli dosud šanci na něco narazit, a na Marsu bylo uložení minerálů ještě záhadnější. K nedávným nálezům ve Velkém příkopu došlo zcela náhodně a teprve nyní se tato oblast stala hlavním ohniskem zájmu prospektorů.

Objev v Bradbury Pointu hledání ještě urychlil a důlní komplex se začal podobat největším komplexům na Zemi, bude to něco jako komplex v Bushveldtu v Azanii. A proto došlo v Nilosyrtis ke zlaté horečce. A Helmut Bronski se tam zastavil.

Komplex byl malý, přísně utilitární, v samém začátku výstavby: jeden důlní rickover, několik rafinerií a vedle toho obytný blok vestavěný do mesy. Povrchové doly byly roztroušené mezi mesami. Boone zajel k obytnému bloku, vjel do garáže a pak prošel přechodovou komorou. Uvnitř ho očekával uvítací výbor, pozdravil ho a zavedl ho do sálu s prosklenou stěnou, kde mělo být jednání.

Řekli mu, že v Bradbury pracuje 300 lidí, všichni jsou zaměstnanci UNOMA a prošli výcvikem u transnacionální firmy Shellalco. Když vzali Johna na obhlídku, zjistil, že jsou to většinou bývalí Jihoafričané, pak nějací Australané a Američané, kteří byli rádi, že si s ním mohou stisknout ruce. Asi tři čtvrtiny mužů, bledých a upravených, připomínalo spíš pracovníky v laboratořích než začerněné skřítky, jež si John představoval, když slyšel slovo horník. Většina z nich měla smlouvu na dva roky a sledovala délku svého pobytu ne po týdnech, ale po dnech. V dolech pracovali převážně s pomocí dálkového ovládání strojů a byli šokováni, když John projevil přání sestoupit do dolu a porozhlédnout se tam. "Je to jen díra do země," řekl jeden. Boone se na ně nevinně díval a tak po chvíli váhání dali dohromady skupinu, která ho měla doprovázet.

Trvalo jim dvě hodiny, než se oblékli do kabinéz a prošli přechodovou komorou. Pak jeli k okraji dolu a potom po silnici ve-doucí po rampě do oválné jámy s terasami asi dva kilometry dlouhé. Tam vystoupili a následovali Johna, který se vydal na obhlídku. Obklopovaly je velké, automaticky řízené buldozery, rypadla a nákladáky a za skly vizorů viděl jen rozšířené oči svých čtyř průvodců - zřejmě čekají za každým rohem nějakou podzemní příšeru, pomyslel si John. Díval se na ně překvapený jejich strachem, než si náhle uvědomil, že Mars je pro ně jen další zaměstnání v obtížných podmínkách, ďábelská kombinace Sibíře, Saudské Arábie, jižního pólu v zimě a stanice Novyj Mir.

Nebo si mysleli, že je nebezpečné být mu nablízku. Což ho zarazilo. Všichni určitě slyšeli o padajícím nákladáku v hloubkovém vrtu - možná že to bylo proto. Ale je také možné, že šlo o něco víc. Že by tito lidé věděli o něčem, o čem on nevěděl? Chvilí o tom přemýšlel, až shledal, že také on visí zrakem na vizoru. Považoval neštěstí s nákladákem za náhodu, za něco, co se může stát jen jednou. Avšak jeho pohyby se daly tak snadno vysledovat, že každý věděl, kde právě je. A v povrchovém dolu číhala všude kolem spousta příšer...

Vrátili se zpátky bez jakýchkoli příhod. Ten večer se konala na jeho počest obligátní slavnostní večeře se spoustou pití, s velkou spotřebou omegendorfinu a hlasitým drsným hovorem. Byla tu skupina mladých inženýrů, které potěšilo, že John Boone je příjemný chlapík a dobře se s ním sedí. Byla to mezi nováčky obvyklá reakce, zejména mezi mladými muži. Přiměl je, aby se rozpovídali, bavili se a John se domníval, že provádí svá vyšetřování celkem nepozorovaně. O Kojotovi neslyšeli, ačkoliv věděli o Velkém Muži a skryté kolonii. Kojot zřejmě nepatřil k tomuto druhu vyprávění, byl vnitřní záležitostí, známou, pokud John věděl, jenom několika lidem z první stovky.

Horníci měli však nedávno zcela neobyčejnou návštěvu. Projela tudy arabská karavana, která cestovala po okraji Vastitas Borealis. A jak říkali, Arabové tvrdili, že je navštívil někdo ze "ztracených kolonistů", jak je nazývali.

"Zajímavé," řekl John. Zdálo se mu neuvěřitelné, že by se Hiroko nebo někdo z její skupiny vynořili z úkrytu. Kdo to ale může vědět? Mohl by si to v každém případě zkontrolovat. Nakonec už v Bradbury Pointu neměl nic na práci. Než dojde ke zločinu, může toho detektiv uskutečnit jen velice málo. Strávil ještě několik dní u dolu a byl zděšen, když viděl, kolik materiálu dokáží rypadla odhrnout. "Co budete dělat se všemi těmi kovy?" zeptal se, když uviděl další povrchový důl situovaný asi pětadvacet kilometrů od Bradbury. "Dopravit je na Zem bude stát víc, než jakou to má cenu."

Vedoucí důlních prací, černovlasý muž s ostře řezanými rysy, se zasmál. "Necháme si to tady, dokud to nebude mít větší cenu. Anebo dokud nebude uveden do provozu vesmírný výtah."

"Vy na výtah věříte?"

"Proč ne? Jsou tady k tomu vhodné materiály. Grafit vyztužený diamantovými spirálami, dalo by se s tím pomalu stavět na Zemi. Tady to bude snadné."

John potřásl hlavou. To odpoledne jeli asi hodinu zpátky kolem čerstvých dolů a hromad škváry ke vzdáleným chocholům kouře nad rafinériemi na druhé straně mesy s obytným blokem. Byl zvyklý na pohled na zem rozrytou ke stavebním účelům, ale tohle... Bylo až ohromující, co dokázalo několik stovek lidí. Byla to samozřejmě tatáž technologie, která umožnila Saxovi vybudovat vertikální město v celé výšce útesu, tatáž technologie, která umožnila, aby byla nová města stavěna tak rychle. Avšak docílit takového zpusťování kvůli kovům, určených k tomu, aby se uspokojila nenasytná potřeba Země...

Příští den určil vedoucímu důlních prací ďábelsky přísná bezpečnostní opatření, která měl dva měsíce dodržovat. A pak vyjel do větrem erodovaných stop po arabské karavaně a sledoval je severovýchodním směrem.

Ukázalo se, že s arabskou karavanou cestuje také Frank Chalmers. Řekl však, že neviděl žádnou návštěvu ze skupiny Hiroko ani o ní neslyšel a žádný z Arabů se nepřiznal, že by byl tím, který o tom vyprávěl v Bradbury Pointu. Byla to tedy falešná stopa. Nebo taková stopa, kterou Frank pomáhal Arabům zatušovat. Pokud tomu tak bylo, jak by se to jen John mohl dozvědět? Přesto že se Arabové objevili na Marsu teprve nedávno, nebylo pochyb o tom, že už byli Frankovými spojenci. Žil s nimi, mluvil jejich řečí a nyní byl zprostředkovatelem mezi nimi a Johnem. Nebylo ani pomýšlení na nezávislé vyšetřování kromě toho, co mu mohl počítač najít v zázna-mech, a na to nemusel být s karavanou.

Přesto však s ní John nějakou dobu zůstal. Cestovali po rozlehlém moři dun, zabývali se areologií a také trochu prospek-torstvím. Sám Frank byl u nich teprve krátce, chtěl mluvit s jedním ze svých egyptských přátel. Byl příliš zaměstnaný, než aby někde zůstal delší dobu. Jeho práce jako tajemníka Společenství národů z něj udělala stejného světoběžníka jako byl John a jejich cesty se často křížovaly. Frankovi se podařilo udržet si svou pozici jako vedoucího amerického departmentu už přes tři období, přesto že to byla funkce na úrovni ministra, což byl pozoruhodný výkon, zvláště když si člověk uvědomil, jak byl vzdálen od Washingtonu. Nyní dozíral na vhodné uložení investic jedné americké společnosti, což byla zodpovědnost, která ho stála mnoho práce, a již získal ještě větší moc. Jak se John domníval, byl Frank obchodnickou verzí Saxe, byl vždycky v pohybu, mával rukama, jako by dirigoval svou řeč, která se během let změnila v jazyk Obchodní komory: "Musíme získat půdu ve Velkém příkopu dřív, než Němci a transnacionálové všechno schramstnou, je tu spousta práce!", což byla jeho obvyklá písnička, při níž ukazoval malý model planety, který u sebe nosil. "Podívej se na své hloubkové vrty, byl jsem tam minulý týden, jeden je u severního pólu, tři na šedesátém stupni severní a jižní šířky, čtyři kolem rovníku a čtyři kolem jižního pólu. Všechny jsou dobře situovány na západ od vulkanických hřebenů, takže zachytí proudění vzduchu vzhůru. Je to nádherné." Roztočil na okamžik kouli a modré tečky označující hloubkové vrty splynuly do modrých čar. "Je to fajn, že konečně děláš něco užitečného."

"Konečně?"

"Podívej se, v hellaské pánvi je nová továrna na stavební díly. Vyrábějí je tak rychle, že jim to umožní zaopatřit bydlení pro tři tisíce imigrantů, a vzhledem k novému způsobu kyvadlové dopravy to sotva bude stačit." Když uviděl Johnův výraz, dodal rychle: "Bude to vrchol našeho snažení, Johne, a pomůže to změnit povrch planety víc, než jen peníze a dřina, přemýšlej o tom."

"Zamyslel ses někdy nad tím, co z toho všeho bude?"

"Co tím myslíš?"

"No přece ta záplava lidí a strojů, zatímco se na Zemi všechno rozpadá."

"Na Zemi se vždycky všechno rozpadá, na to sis už mohl zvyknout."

"Ale komu to tady bude všechno patřit? Kdo bude mít hlavní slovo?"

Nad Johnovou naivitou a nad povahou této otázky udělal Frank pouze grimasu. John si v ní přečetl všechno, bylo v ní znechucení, netrpělivost a pobavení. Část Johnovy bytosti měla z tohoto poznání radost, znal svého starého přítele lépe, než kdy znal některého člena své rodiny, takže snědý obličej se světlehnědýma očima, který na něj pohněvaně zíral, byl jako obličej bratra, dvojčete, o němž si nepamatoval, že by ho kdy neznal. Na druhé straně ho rozzlobila Frankova povýšenost. "Lidé o tom přemýšlejí, Franku. Nejenom já nebo Arkadij. Nemůžeš to jen tak hodit za hlavu a myslet si, že je to hloupá otázka, jako kdybychom my neměli o čem rozhodovat."

"Rozhodovat bude Společenství národů," řekl Frank bryskně. "Je jich deset miliard a nás je deset tisíc. Pokud jsi chtěl ovlivňovat rozhodování, měl ses stát činovníkem UNOMA, jak jsem ti navrhoval, když bylo toto místo ustanoveno. Ale tys mne neposlechl. Ty ses na to vykašlal. Co jsi teď? Saxův asistent, který má na starosti záležitosti publicity."

"A rozvoje a bezpečnosti a věcí týkajících se Země. Kromě vrtů."

"Ty pštrose!" vybuchl Frank. "Věčně s hlavou v písku! Pojd', půjdeme se najíst."

John souhlasil a tak šli do největšího arabského vozidla, kde pojedli skopové na rožni a jogurt s koprem, a obojí bylo chutné a exotické. Johna dráždil Frankův pohrdavý výraz, který ho neopouštěl. Stará rivalita, silná jako vždycky. A žádná rutina Prvního Muže nebyla schopna nahlo dat Frankovu povýšenou aroganci.

Když se příštího dne neočekávaně objevila Mája Tojtoťová, která cestovala na západ do Acheronu, John ji objal vřeleji, než by byl udělal obvykle, a než skončila večeře, ubezpečil se, že stráví noc v jeho voze - což byla záležitost zvláštní pozornosti, určitého druhu smíchu, určitých pohledů a doteků paží, když stáli vedle sebe, popíjeli šerbet a hovořili s muži z karavany, kteří ji zcela jasně shledávali okouzlu jící. ... Byl to jejich starý kód vábení a srozumění utvořený během dlouhých let. A Frankovi nezbývalo než se dívat, nasadit kamennou tvář a bavit se arabsky se svými egyptskými přáteli.

Té noci, když se Mája s Johnem milovali na jeho posteli ve voze, se John na okamžik nadzvedl a podíval se dolů na její bílé tělo. Tohle je namisto politické moci, kamaráde Franku! Ten Frankův pohled, ta jeho kamenná tvář, ta všechno prozradila. Ze jeho divoká touha po Maje nepominula, že v něm stále hoří. Frank, stejně jako většina mužů v karavaně, by byl té noci rád na Johnově místě. Dvakrát nebo třikrát se mu to v minulosti povedlo, ale nikdy, když byl poblíž John. Nene, dnes v noci si Frank připomene, co je to skutečná moc.

Vzhledem k těmto nepěkným myšlenkám mu to chvíli trvalo, než se mohl Maje plně věnovat. Uplynulo už skoro pět let, co spolu naposled spali, a v mezidobí měl John několik různých partnerek a věděl, že nějakou dobu žila s jedním inženýrem. Bylo to zvláštní znovu začínat, protože znali jeden druhého tak intimně, a přesto se neznali. Její tvář, která pod ním v šeru probleskovala, byla spíš tvář sestry než cizinky... Pak se něco stalo, něco se v něm změnilo, všechny vnější zájmy zmizely, byl konec žertů. Něco v její tváři, něco v tom, jak se mu celá dávala, když se milovali - neznal nikoho, kdo by se jí v tom podobal.

A tak starý plamen zase oživil, zpočátku byli nejistí, jací nebyli ani při jejich prvním milování. Asi po hodině tichého

hovorů se začali líbat, přivinuli se k sobě a náhle se octli oba v ohni. Musel přiznat, že to byla Majina zásluha. Ona ho k tomu přinutila. Sex pro ni nebyl (jako začal být pro Johna) něco jako sport. Pro ni byl velkou vášní, transcendentním stavem bytí, chovala se při milování jako tygřice, vždycky ho překvapila, povznesla ho na svou úroveň a připomněla mu, čím může sex být. To připomenutí bylo nádherné, bylo nádherné znovu se to učit. Proti tomu nebyl omegendorfin ničím, jak na to mohl zapomenout, proč od ní stále odcházel, vždyť Mája byla nenahraditelná. Svíral ji v objetí, proplétali svá těla, kousali jeden druhého, těžce oddychovali a sténali a společně dospěli k orgasmu jako již tolikrát předtím. Mája ho k tomu přiměla, byl to jejich rituál.

Dokonce i potom, když si povídali, cítil, že ji má raději než předtím. Pravda byla, že s tím začal, jen aby pozlobil Franka, na ní mu celkem nezáleželo. Teď však, když ležel vedle ní, cítil, jak mu celých těch pět let chyběla, jak prázdný byl bez ní život. Strašně mu chyběla! Obnovené city ho překvapovaly - myslel si, že je na ně již starý, že už se víceméně nezmění. A pak se něco stalo. A často to něco (když si vzpomněl na předešlá léta) bylo setkání s Májou...

Byla to stále ta stejná Mája Tojtovová, proměnlivá, plná vlastních myšlenek a plánů, plná sebe sama. Neměla ani zdání, co John dělá tady na dunách, a nikdy by ji ani nenapadlo se zeptat. A asi by ho rozcupovala na kousky, kdyby ji náhodou nějak urazil, to po-znal podle jejího držení těla, podle způsobu, jímž odešla na toaletu. Ale to už dávno věděl, nebylo to nic nového, znal to z prvních let v Underhillu, bylo to tak dávno. Už jenom ta prostá povědomost ho těšila - těšila ho dokonce i její nedůtklivost. Jako Frank a jeho po-hrdání. Stárl a oni byli jako jeho rodina. Skoro se zasmál, skoro řekl něco, co by ji rozzuřilo, ale pak si to rozmyslel. Stačilo, že to ví, není třeba dalších demonstrací jejího hněvu, Bože, chraň! Při té myšlence se přece jen zasmál a ona k němu přistoupila a šťouchla ho do prsou: "Vidím, že se mi zase směješ. Kvůli tomu, že mi ztloustl zadek, vid'?"

"Ty dobře víš, že máš dokonalý zadek." Znovu ho šťouchla, domnívala se, že lže, a jejich zápasení je přivedlo zpátky do reality pokožky a soli, do světa sexu. V jednom okamžiku jejich dlouhého lenošného milování si pomyslel: Já tě miluju, divoká Májo, opravdu tě miluju. Byla to znepokojivá myšlenka, a nebezpečná k tomu. Nikdy by neriskoval to vyslovit nahlas. Ale cítil, že je to pravda.

Za několik dní, když odjížděla ke skupině v Acheronu a řekla mu, aby tam za ní přijel, pocítil radost. "Možná že se tam za pár měsíců objevím."

"Ne ne," její tvář byla vážná, "přijed' dřív, chci abys byl u mě dřív."

Když řekl z náhlého popudu ano, zasmála se jako děvčátko, které má tajemství. "Nebudeš toho litovat." Rozloučila se s ním polibkem a odjela do Burroughsu, aby chytila vlak na západ.

Potom už samozřejmě nebyla žádná šance se něco od Arabů dozvědět. Urazil Franka a jeho arabští přátelé s ním byli zajedno, což bylo také správné. Skrytá kolonie? Co je to? říkali.

Povzdychl a vzdal to. Rozhodl se odjet. Večer před odjezdem nakládal vůz (Arabové trvali ve své korektnosti na tom, že mu zaplní přívěs zásobami) a uvažoval o tom, k čemu dospěl ve vyšetřování sabotáží. Až posud jím nebyl Sherlock Holmes nijak ohrožen. A co bylo ještě horší, na Marsu teď existovala komunita, která byla pro něj naprosto nepřístupná. Muslimové, co to vlastně znamená? Zjistil, co mu může o nich říci počítač, a když skončil nakládání zásob, přidružil se ke svým hostitelům, zblízka je pozoroval a celou noc jim kladl otázky... Věděl, že vyptávání je klíčem k lidským duším, že je mnohem užitečnější než chytrost, ale v tomto případě to nedělalo žádný rozdíl. Kojot? To byl nějaký druh divokého psa, ne?

Příštího rána opustil karavanu a vydal se na jih, na jižní hranici moře dun. Bude to dlouhá cesta za Májou do Acheronu, 5 000 kilometrů, duna za dunou. Raději však jel vozem, než aby v Burroughsu nastoupil na vlak. Potřeboval čas na přemýšlení. Opravdu to teď bylo jeho zvykem, jezdit křížem krážem po planetě nebo letět v kluzáku - být pryč, cestovat pomalu po krajině. Už celá léta byl na cestách, projížděl severní polokouli a dělal dlouhé exkurze na jižní, kontroloval hloubkové vrty, vyřizoval různé záležitosti pro Saxe nebo Helmuta nebo Franka, či zkoumal určité věci pro Arkadije. Také stříhal stuhu při slavnostních otevřeních všeho možného - měst, meteorologických stanic, dolů a vrtů - a vždycky mluvil. Řečnil na veřejnosti, hovořil v soukromí, bavil se s přáteli, s cizinci, s novými známými, a mluvil rychle, skoro jako Frank, a to všechno proto, aby přiměl lidi na planetě zapomenout na historii a vybudovat novou funkční společnost. Vytvořit vědecký systém pro potřeby Marsu, pro jeho specifiku, spravedlivý a rozum-ný. Ukázat cestu k novému Marsu!

A jak roky mýjely, bylo stále nepravděpodobnější, že by to dopadlo tak, jak si to představoval. Místo, jako bylo Bradbury, ukazovalo, jak se věci rychle mění, a lidé jako Arabové ten dojem jen potvrzovali. Už neměl věci pod kontrolou, a co bylo ještě horší, neměl je pod kontrolou nikdo. Neexistoval plán. Jel na západ a používal automatické řízení, nahoru a dolů přes dunu za dunou, nic kolem neviděl zabraný v myšlenkách, jak uvažoval o tom, co je to přesně historie a jak funguje. A jak tak ujížděl den za dnem, zdálo se mu, že historie je něco rozsáhlého, co leží za blízkým horizontem a viditelné jsou jen její důsledky. Bylo to to, co se stávalo, když se člověk nedíval - nepoznané nekonečno událostí, které, ač samy nekontrolovány, kontrolovaly všechno. Nakonec, vždyť tu byl od samého prvopočátku! On sám byl prvopočátkem, první člověk, který vstoupil na tento svět, přes všechno se sem vrátil a pomáhal ho budovat od prvního kopnutí do země! A přesto mu teď unikalo. Když o tom faktu uvažoval, nemohl tomu uvěřit, a náhle pocítil zuřivé zklamání při pomýšlení, že všechno šlo vpřed nejen mimo jeho kontrolu, ale mimo jeho schopnost tomu porozumět - není to správné, musí proti tomu bojovat!

Jak ale? Někaký způsob plánování společnosti... ten musí jasně mít! Tohle bezplánovité povlávání, narušování i toho chatrného plánu, který lidé měli na začátku v souvislosti se Smlouvou o Marsu... společnost bez plánu, to byla až dosud historie, ale historie byla noční můrou, ohromnou sbírkou toho, čeho se má lidstvo vyvarovat. Ne. Potřebovali plán. Mají zde šanci na nový začátek, potřebují vizi. Úlisný byrokrat Helmut a Frank s tím, jak cynicky přijímal status quo a porušování Smlouvy, jako kdyby opravdu vypukla zlatá horečka - neměli pravdu! Jako obvykle Frank nemá pravdu!

Také jeho těkání po planetě nebylo správné. Pracoval podle nevyslovené teorie, že když uvidí další část planety, když navštíví další sídliště a promluví s dalším člověkem, že ten k tomu nějak dospěje (aniž by příliš přemýšlel), a že jeho holistické porozumění se přenesení na všechny ostatní, rozšíří mezi novými kolonisty a věci se změní. Teď si byl jistý, že byl naivní. Na planetě bylo v současnosti tolik lidí, že vůbec nemohl doufat, že by se s nimi spojil a mohl tak artikulovat jejich naděje a touhy. A nejen to, jen velice málo nově příchozích se podobalo lidem z první stovky, pokud šlo o jejich dů-vody k cestě na Mars. Ne, to nebylo tak docela pravda. Stále sem ještě přicházeli vědci a lidé jako ti potulní, silnice budující Švýcaři. Neznal je však tak, jako znal první stovku, a nikdy je znát nebude. Ta malá první skupina ho zformovala, utvořila jeho názory a ideje, něco ho naučila. Byla to jeho rodina, věřil jim. A potřeboval jejich pomoc, potřeboval ji teď víc než kdykoliv předtím. Možná že to vysvětlovalo jeho náhlé vzplanutí k Maje a jeho hněv vůči Hiroko - chtěl s ní mluvit! Potřeboval její pomoc! A ona je opustila.

Vlad a Uršula přestěhovali svůj biotechnický komplex do Acheron Fossae, na ploutvi podobný horský hřeben, na úzkou vyvýšeninu, která vypadala jako velitelská věž obrovské ponorky. Protkali její horní část výkopy, které se táhly od útesu k útesu, a některé místnosti byly kilometr dlouhé a měly obě stěny zasklené. Okna na jižní straně měla výhled na Olympus Mons, asi 600 kilometrů vzdálený. Severní okna shlížela na světlehnědý písek na Arkadia Planitia.

John jel nahoru k úpatí hřebene po široké římse a zajel do garáže s přechodovou komorou. Přitom si všiml, že na dně úzkého kaňonu na jih od sídliště leží hromádky něčeho, co vypadá jako rozpuštěný hnědý cukr.

"Je to nový druh kryptogamické krusty," řekl Vlad, když se ho na to John zeptal. "Symbióza cyanobakterie a plošinové floridské bakterie. Ta prostupuje velice hluboko a mění sulfáty ve skále na sulfidy, jimiž se pak krmí jedna varianta microcolea. Svrchní vrstvy toho rostou ve vláknech, které se pojí s pískem a zemí ve velké dendrické formace, takže je to jako malý lesní porost s dlouhým bakteriálním kořenovým systémem. Zdá se, že tyhle kořenové systémy proniknou regolitem až ke skalnímu podloží a cestou rozpustí permafrost."

"A tys to vypustil do krajiny?"

"Samozřejmě. Potřebujeme něco, co by skoncovalo s permafrostem."

"Existuje něco, co by tomu zabránilo rozšířit se po celé planetě?"

"Zabudovali jsme obvyklé sebevražedné geny pro případ, že by to začalo potlačovat ostatní biomasu, ale pokud se to bude držet ve svých mezích..."

"Hm."

"Domníváme se, že je to podobné prvním formám života, jež pokrývaly zemské kontinenty. My jsme jen zrychlili růst a posílili kořenový systém. Zajímavé na tom je, aspoň si to myslím, že to nejprve ochladí atmosféru, i když to rozežře zemi. To proto, že se tím zvýší chemické zvětrávání skály a všechny reakce ze vzduchu absorbují CO₂, takže dojde k poklesu tlaku."

Přišla Mája, vřele Johna objala a řekla: "Nebudou ale tyhle reakce vypouštět kyslík stejně rychle jako budou absorbovat CO₂, takže tlak nebude klesat?"

Vlad pokrčil rameny. "Možná. Uvidíme."

John se zasmál. "Sax myslí daleko dopředu. Asi ho to potěší."

"To určitě. Dal nám k tomu svolení. A na jaře sem přijde opět studovat."

Večeřeli v jídelně umístěné úplně nahoře v hřebeni. Měli výhled nahoru na skleníky, na severní a jižní stěně byla široká okna. Na západní a východní stěně stály bambusové stolky. Všichni obyvatelé Acheronu se tu shromáždili k večeři, stejně jako v mnoha jiných věcech dodržovali tento underhillský zvyk. Diskuse u Johnova a Majina stolu se týkala různých věcí a hlavně jejich současné práce, která měla rozřešit problém způsobený potřebou implantovat do vše-ho, co vypouštějí, zabezpečení. Dvojitě sebevražedné geny byla současná praxe acheronské skupiny, kterou sama ustanovila, a která teď měla být uzákoněna Společenstvím národů. "Pokud jde o legální bioty, je to v pořádku," řekl Vlad. "Ale kdyby nějakí hlupáci něco vypustili na vlastní pěst, mohli bychom se octnout v pěkných potí-žích."

Po večeři řekla Uršula Johnovi a Maje: "Když už jste tady, měli byste se podrobit obvyklému vyšetření. Už jste ho dlouho neměli."

John, který lékařské prohlídky nenáviděl, a vůbec neměl rád jakoukoli pozornost ze strany lékařů, protestoval. Avšak Uršula naléhala a tak nakonec souhlasil a za několik dní navštívil její klini-ku. Tam prošel řadou diagnostických testů, které mu připadaly důkladnější než kdykoli jindy. Většinu provedly přístroje a počítače se svými uklidňujícími hlasy, které mu říkaly, jak se má obrátit na jednu a pak na druhou stranu, a John, aniž by co věděl, dělal, co mu řekly. Moderní medicína. Potom však ho sama Uršula důkladně pro-hlédla a proklepala. Když bylo po všem a on ležel na stole přikrytý bílým prostěradlem, stoupla si vedle něj, prohlížela si výsledky a něco si pobrukovala.

"Vypadá to dobře," řekla po několika minutách. "Jsou tu nějaké problémy související s gravitací, ale nic, s čím bychom si neporadili."

"To je báječné," řekl John s ulehčením. Vždycky to tak bylo s lékařským vyšetřením - všechny zprávy byly špatné zprávy a člověk měl nejraději žádné zprávy. Toho dosáhnout, to bylo něco jako vítězství, a pokaždé větší - nicméně to bylo negativní vítězství. Nic mu není, výborně!

"Chtěl bys tedy ošetření?" zeptala se Uršula zády k němu docela všedním hlasem.

"Jaké ošetření?"

"Je to určitý druh gerontologické terapie. Experiment. Experimentální procedura. Něco jako očkování, avšak s výztuhou DNA. Opraví se narušené provazce a velice se zpřesní dělení buněk."

John vzdychl. "A co to tedy znamená?"

"Sám dobře víš, že stárnutí je převážně způsobeno omyly v dělení buněk. Po velkém počtu generací, což může znamenat stovky až desetitisíce podle toho, o jaké buňky jde, se omyly v reprodukci začnou hromadit a všechno

zeslábně. Nejdřív to postihne imunitní systém, pak to ostatní a nakonec se něco pokazí, nebo imunitní systém přemůže nemoc a je to."

"Ty mi tady říkáš, že umíš tyhle omyly zastavit?"

"V každém případě zpomalit a opravit ty provazce, které jsou už narušené. Omyly v dělení jsou způsobeny narušením DNA provazců, a proto jsme je chtěli posílit. Abychom to mohli u tebe udělat, museli bychom si prostudovat tvůj genom a pak vybudovat automatickou genovou opravnou kolekci z malých částí, které by nahradily narušené provazce -"

"Automatickou opravu?"

Uršula vzdychla. "Všichni Američané to považují za divné. Nicméně my vsuneme tuhle kolekci do buněk, kde se spojí s původní DNA a chrání je před narušením." Začala kreslit dvojnásobné a čtyřnásobné obrazce a jak hovořila, přecházela do biologického žargonu, až byl John schopen pochytit jen základní vysvětlení pokusu, který měl zřejmě svůj původ v genomickém projektu a v oblasti oprav genetické abnormality s aplikací metod převzatých z léčby rakoviny a techniky genetiky. Uršula mu vysvětlovala, že tyto aspekty a mnoho dalších technik bylo acheronskou skupinou zkombinováno a výsledek byl, že mu mohou vstříknout částičky jeho vlastního genomu, zdroj, který pronikne do všech buněk v jeho těle, kromě částí zubů, kůže, kostí a vlasů. Pak bude mít bezchybné provazce DNA, opravené a vyztužené, které způsobí, že následné dělení buněk bude přesnější.

"Jak přesnější?" ptal se a snažil se pochopit, co to všechno znamená.

"Bude to, jako kdyby ti bylo deset let."

"Děláš si legraci?"

"Ani trochu. Zkusili jsme to na sobě někdy kolem Ls deset tohoto roku, a pokud můžeme říct, tak to funguje."

"Bude to trvat věčně?"

"Nic netrvá věčně, Johne."

"Jak dlouho?"

"To zatím nevíme. My vlastně experimentujeme na sobě, takže to zjistíme až průběhem času. Zdá se nám, že bychom mohli ošetření opakovat, když se počet omylů v dělení začne zvyšovat. Pokud bude tahle terapie úspěšná, mohlo by to znamenat, že vydržíš dost dlouho."

"Jak dlouho?" naléhal.

"To zatím nevíme. Rozhodně déle, než žijeme teď. Možná že o hodně déle."

John na ni zíral. Usmála se výrazu na jeho tváři a on cítil, že mu brada poklesla překvapením. Bezpochyby nevypadal příliš chytře, ale co čekala? Bylo to... bylo to...

Jen s potížením sledoval své myšlenky, jak se mu míhaly v hlavě. "Komu jste o tom řekli?" zeptal se.

"Zeptali jsme se každého z první stovky, kdo přišel na obvyklé vyšetření. Tady v Acheronu to zkusil každý. Vzhledem k tomu, že jsme pouze zkombinovali známé metody, nebude to trvat dlouho a jiní na to přijdou taky. Píšeme o tom publikaci, avšak nejdřív to pošleme Světové zdravotnické organizaci. Bude to mít politický dopad."

"Hm," řekl John a uvažoval o tom. Kdyby se dostala zpráva o prodloužení života na Marsu mezi ty hemžící se miliardy lidí na Zemi... panebože, pomyslel si. "Je to nákladné?"

"Ne příliš. Prostudování genomu je na tom nejdražší, chce to čas. Je to však jenom procedura, a ten čas potřebuje počítač. Je docela možné, že bychom mohli očkovat všechny lidi na Zemi. Avšak populační problém je tam už tak jako tak v kritickém stadiu. Budou muset ustanovit intenzivní kontrolu porodnosti, nebo skončí u malthuziánské. Mysleli jsme si, že rozhodnutí přenecháme raději úřadům na Zemi."

"Určitě se to roznese."

"Myslíš? Možná že to zarazí. Od základu. Nevím." "Ale vy přece... vy jste nečekali a udělali to?" "Ano, udělali."

Pokrčila rameny. "Tak co říkáš? Chceš to zkusit?"

"Musím o tom nejdřív přemýšlet."

Šel na procházku nahoru na hřeben a procházel se ve skleníku plném bambusu a jiných rostlin sem a tam. Když kráčet směrem k západu, musel si zastínit oči před jasným odpoledním Sluncem, které pronikalo sklem s filtrem. Směrem k východu se před ním prostíral výhled na rozryté lávové svahy vedoucí nahoru k Olympus Mons. Přemýšlel. Bylo mu teď šedesát šest let, narodil se v roce 1982 a jaký letopočet byl teď na Zemi? 2048? M-11 na Marsu, jedenáct dlouhých let se silnou radiací. A k tomu ještě strávil třicet pět měsíců ve vesmíru, včetně tří cest mezi Zemí a Marsem, což bylo stále ještě rekordem. Jenom během těch cest dostal 195 remů ozáření, měl nízký krevní tlak a špatný cholesterol, při plavání ho bolela ramena a vůbec se cítil často unavený. Stárl. Neměl už před sebou mnoho let života, i když pomýšlení na to bylo divné. Ale důvěřoval acheronské skupině, která, když na to teď pomyslel, se zabývala svou prací, jedla a hrála fotbal, plavala a tak dále s úsměvem vnitřní koncentrace, skoro jako by si nějak uvnitř prozpěvovala. Ne jako desetiletí, to určitě ne, spíš to byla aura lidí zaplavených štěstím. Zdravím a ještě něčím víc než zdravím. Hlasitě se zasmál, vrátil se zpátky a hledal Uršulu. Když ho uviděla, zasmála se také. "Není těžké se rozhodnout, vid'?"

"Ne," zasmál se znovu. "Co můžu ztratit?"

A tak s tím souhlasil. Jeho genom měli v záznamech, ale protože to bude trvat několik dnů, než se jim podaří syntetizovat kolekci opravných provazců, připojit je k plazmidům a klonovat miliony dalších, řekla mu Uršula, aby přišel za tři dny.

Když se vrátil do pokojů pro hosty, Mája už tam byla a vypadala právě tak překvapeně jako on. Přecházela nervózně od skříně k oknu, dotýkala se věcí a rozhlížela se, jako kdyby ten pokoj nikdy předtím neviděla. Vlád jí o tom řekl po prohlídce, stejně jako Uršula Johnovi. "Nesmrtelnost!" zvolala a podivně se zasmála. "Věříš tomu?"

"Dlouhověkost," opravil ji. "Ne, nevěřím. Opravdu ne." Trochu se mu točila hlava a všiml si, že ho neslyšela. Její vzrušení ho znervózňovalo. Ohráli si polévku a snědli ji jako v omámení. Vlád Maju do Acheronu pozval a řekl jí kvůli

čemu. Proto trvala na tom, aby za ní John do Acheronu přijel. Když mu to řekla, pocítil k ní zachvěv něhy. Když myla nádoby a on stál vedle ní a pozoroval, jak se jí chvějí ruce, když mluví, cítil, jak je mu blízká. Bylo to, jako by znali své myšlenky, jako by po všech těch letech tváří v tvář této bizarní situaci neměli potřebu slov, ale jenom přítomnosti toho druhého. Té noci v teplé temnotě postele Mája chraptivě zaseptala: "Dnes v noci se budeme milovat dvakrát. Dokud jsme to ještě my."

O tři dny později k tomu došlo. John ležel na zádech v malé místnosti na vyšetřovacím stole a díval se na intravenózní jehlu na hřbetě své ruky. Intravenózní výživa, jako už tolikrát předtím. Kromě toho, že tentokrát cítil zvláštní teplo, které mu postupovalo vzhůru po paži, zaplavovalo mu hrud' a rozlévalo se mu do nohou. Byla to skutečnost? Nebo si to jen představoval? Vteřinu se cítil velice divně, jako by jím prošel jeho duch. Pak už mu bylo jen horko. "Je to v pořádku, že je mi horko?" zeptal se Uršuly s úzkostí.

"Ze začátku je to jako horečka," řekla. "Pak ti dáme malý elektrický šok, aby plazmidy vnikly do buněk."

Pak už ti bude spíš zima než horko, to jak se budou nové provazce spojovat se starými. Lidem bývá pak dost zima."

O hodinu později byl intravenózní sáček prázdný. Bylo mu pořád ještě horko a cítil, že má plný močový měchýř.

Dovolili mu vstát a jít do koupelny, a když se vrátil, připoutali ho k něčemu, co se podobalo kříženci mezi pohovkou a elektrickým křeslem. To mu nevadilo. Během astronautického výcviku si zvykl na všechny možné přístroje. Šok trval jenom asi deset vteřin a pocíťoval ho jako nepříjemné šinráni v celém těle. Uršula s ostatními ho vysvobodili z pout a Uršula ho se zářícíma očima políbila rovnou na ústa. Znovu ho upozornila, že mu za chvíli začne být zima a že to tak bude několik dní. Nebude vadit, když se posadí do sauny nebo do vířivé lázně. Ve skutečnosti to lidem doporučují.

A tak seděli s Májou v koutě sauny spolu, schouleni v teple, které je prostupovalo, a pozorovali těla ostatních návštěvníků, kteří vešli bílí a vycházeli růžoví. Johnovi to připadalo jako obraz toho, co se dělo s nimi - vešli pětadesátiletí a vyjdou desetiletí. Nemohl tomu docela uvěřit. Přemýšlení mu vůbec dělalo potíže, myšlenky měl jako vygumované a mysl ochromenou. Pokud byly posíleny také mozkové buňky, nemohly se ty jeho nečekaně zahltit?

Vždycky myslel pomalu. Ve skutečnosti to nebylo nic jiného než jeho obvyklá tupost, které si všiml, protože se tak úporně snažil to pochopit, zjistit, co to bude znamenat. Je vůbec možné, aby to byla pravda? Je možné odsunout smrt o několik let, možná i o několik desetiletí?...

Odešli ze sauny, aby se najedli, a po jídle šli na krátkou procházku do skleníku na hřebeni, dívali se na duny na severu a na chaotickou lávu na jihu. Pohled severním směrem připomněl Maje prvotní Underhill s jeho náhodně rozházenými kameny, vystřídáný pohledem na větrem naváté duny na Arkadia Planitia, jako kdyby se jí paměť vyjasnila, udělala je členitější a dodala jejich vybledlým okrovým a červeným barvám jasně žlutou citrónovou barvu. Patina minulosti. Zvědavě ji pozoroval. Uplynulo M-II let od těch dnů na parkovišti trajlerů a během velké většiny těch let byli milenci s určitým počtem (požehnaných) přestávek a odloučení způsobených okolnostmi, nebo mnohem častěji jejich neschopností spolu vyjít. Když však nastala příležitost, vždycky začali znovu, a výsledek toho byl, že se znali tak dobře jako kterýkoli dlouho oddaný manželský pár, který neměl tak přerušovanou historii manželství. Možná že ještě lépe, protože každé dvojici, která je neustále spolu, přestane v určitém okamžiku záležet na tom druhém, zatímco oni přes všechny odluky a opětovná shledání, hádky a výčitky se museli mnohokrát učit se sobě věnovat. John jí něco z toho pověděl a chvíli o tom hovořili - bylo příjemné moci o tom mluvit - "My jsme museli být k sobě pozorní," řekla Mája významně a přikývla s výrazem zadostiučinění, který naznačoval, že to byla její zásluha. Ano, byli k sobě pozorní, nikdy neupadli do bezmyšlenkovité rutiny zvyku. Oba souhlasili s tím, když seděli v lázni nebo se procházeli ve skleníku, že to byla kompenzace za čas, který strávili odloučení, že to bylo víc než jen kompenzace. Ano, nebylo pochyb, že se znali lépe, než nějaký starý manželský pár.

A tak se bavili a snažili se přičlenit svou minulost k podivné nové budoucnosti v úzkostlivé naději, že nedošlo k nepřekonatelné trhlině. Pozdě večer následujícího dne, dva dny po ošetření, když seděli sami v sauně, s těly stále ještě studenými, s pokožkou růžovou a zpocenou, podíval se John na Majino tělo sedící vedle něho, skutečné jako skála, a pocítil teplo jako po intravenózní injekci. Od ošetření toho mnoho nesnědl a béžové a žluté dlaždice, na kterých seděli, začaly pulsovat, jako by byly zevnitřku zažehnuty, v každé kapce vody na dlaždicích svítilo světlo jako malý útržek blesku a Majino tělo na těchto jiskřících dlaždicích před ním svítilo jako růžová svíce. Intenzivní individuálnost této chvíle - jedinečnost - jak kdysi řekl Sax, když se ho John vypytał na jeho náboženské přesvědčení - věřím v jedinečnost, řekl Sax, ve specifčnost okamžiku, v tady-a-ten', a v konkrétní individuálnost každé chvíle. Proto také chci vědět, co je to, a co je tohle. Když si teď vzpomněl na zvláštní Saxova slova a na jeho zvláštní náboženství, konečně mu porozuměl, protože pocítil jedinečnost této chvíle tak intenzivně, jako kdyby držel kámen v dlani, a cítil, jako by prožil celý život jen pro to, aby sem dospěl. Dlaždice a horký hutný vzduch kolem něj pulsovaly, jako kdyby umíral a znovu se rodil, a pokud Uršula a Vlád měli pravdu, byl to právě ten případ. V procesu znovozrození leželo vedle něj růžové tělo Maji Tojtoťové, tělo, které znal lépe než své vlastní. Nejen v této chvíli, ale jak plynul čas - vzpomínal si živě na to, jak ji poprvé viděl nahou plující kolem něj v bublinovité kupoli na Aresu, orámovanou nimbem hvězd a černým sametem vesmíru. A každá změna byla pro něj dokonale známá, posun od obrazu, který měl v paměti, k tělu ležícímu vedle něj, byl pro něj něco jako filmová prolínačka v čase, sledoval, jak se její svaly a kůže měnily, klesaly, vrásněly - stárly. Oba byli starší, křehčí a objemnější. Takový už byl běh života. Překvapující však bylo, kolik toho ještě zůstalo, nakolik ještě byli sebou samými. Vzpomněl si na verš z básně, epitafu skotské expedice poblíž Ross Station v Antarktidě, na kopci, kam všichni vyšplhali, aby uviděli velký dřevěný kříž, na němž byly vyryty verše: ...mnoho toho zmizelo, ale mnoho toho zůstává... nebo něco podobného. Nevzpomínal si - mnoho toho zmizelo. Bylo to už nakonec tak dávno. Těžce pracovali, měli dobrou stravu a je možné, že gravitace Marsu k nim byla vlídnější, než by byla na Zemi, protože bylo faktem, že Mája Tojtoťová byla stále ještě krásná žena, silná a svalnatá, její majestátní tvář a šedivé mokré vlasy stále ještě přitahovaly jeho zrak, její prsa byla pro jeho oči magnety, měnila se ve tvaru, když jen třeba pozdvihla loket, a přesto mu byla v každé pozici povědomá... byla to jeho prsa, jeho paže, jeho hrudník, jeho boky.

Byla, ať už to bylo dobře nebo ne, osobou, která mu byla nejbližší, krásný růžový živočich, vtělení sexu a života na této holé skalnaté planetě. Pokud byli takovými v šedesáti pěti letech, i kdyby ošetření neudělalo nic víc, než že by je udrželo v tomto stavu několik dalších let, anebo (to byl stále ještě šok) několik desetiletí... Desetiletí? Ohromilo ho to. Bylo toho příliš, než aby to mohl pochopit, musel přestat myslet, aby nezešílel. Ale - bylo to možné? Opravdu to šlo uskutečnit? Bolestná touha všech milenců během dlouhých věků být spolu ještě o něco déle, být schopni dosáhnout plného prožití lásky... Stejně myšlenky probíhaly Majinou hlavou. Byla ve velkolepé náladě, pozorovala ho přivřenýma očima s vášnivým úsměvem, který tak dobře znal, s jedním kolénem zdviženým a zabořeným v podpaží, ne proto, aby vzbuzovala jeho touhu, ale jen pro pohodlí, tak, jak by to udělala, kdyby byla sama... Nikdo na celém světě se nevyrovnal Maje, když byla v dobré náladě, a nikdo jí nedovedl druhé lidi nakazit tak jako ona. Pocítil nával přichylnosti k tomuto aspektu její povahy a takové porozumění, že jí položil ruku na rameno, sevřel ji, eros byl jenom kořením lásky, a náhle, jako obvykle, z něj vyhrkla slova, která nikdy předtím neřekl: "Vezmeme se!" a když se zasmála, zasmál se také a řekl: "Myslím to doopravdy, pojď, vezmeme se!" Uzavřít manželství a zestárnout spolu, zmocnit se všech darů, jež pro ně budoucí roky měly, udělat z nich společné dobrodružství, mít děti, dívat se, jak jejich děti mají děti, dívat se, jak jejich vnoučata mají děti a jak jejich pravnoučata mají děti, panebože, kdo ví, jak dlouho to může trvat? Třeba mohou být svědky toho, jak povstává celý národ jejich potomků, mohou se stát praotcem a pramáti, marsovskou Evou a Adamem! Mája se smála při každém jeho prohlášení, oči jí jiskřily láskou, byla to okna do její velice, velice dobře naladěné duše, dívala se na něj a vsakovala ho do sebe. Viděl, jak ho saje pohledem jako pijavý papír, a směje se potěšené každé jeho rozpusti-lé větě, jak říká: "Ano, ano, tak něco." Pak ho Mája pevně objala. "Ach Johnne," řekla, "ty víš, jak to udělat, abych byla šťastná. Jsi ten nejlepší muž, jakého jsem kdy měla." Políbila ho a on ucítil, že přes horko v sauně, není nijak obtížné přejít od lásky k erosu - nyní byli jednou bytostí, nerozeznatelní v přívalu lásky. "Tak ty si mne chceš opravdu vzít?" řekl a zamkl dveře do sauny. Začali se milovat. "Něco takového," odvětila, oči jí zářily a na tváři se jí objevil nádherný úsměv.

Když člověk očekává, že bude žít dalších dvě stě let, chová se jinak, než když čeká, že bude žít jen dalších dvacet let. To se okamžitě prokázalo. John strávil zimu v Acheronu, na kraji mlžné čepičky z CO₂, která se stále ještě spouštěla každou zimu nad severním pólem, a studoval areobotaniku s Marinou Tokarevovou a jejím laboratorním týmem. Udělal to na Saxovo přání a kromě toho nijak nepospíchal. Sax už zřejmě zapomněl na hledání sabotérů, což bylo Johnovi trochu podezřelé. Ve volném čase se pokoušel na počítači zjistit - soustředil se na oblasti, kde pobýval před Acheronem - záznamy o cestách a zaměstnání všech lidí, kteří se vyskytli v oblastech, kde došlo k sabotážím. Zřejmě se to týkalo spousty lidí, takže záznamy o individuálních cestách mu mnoho neřekly. Avšak každého člověka na Marsu vysílala nějaká organizace, a když zkontroluje, která vysílala lidi na relevantní místa, může dospět k nějakému výsledku. Byla to obtížná práce a musel se na počítač spolehnout nejen pokud šlo o statistické údaje, ale i s ním konzultovat, což nebylo snadné.

Po zbytek času studoval odvětví areobotaniky, v němž bylo možno docílit nějakých úspěchů až za desetiletí. Proč ne? Měl dostatek času a je možné, že uvidí ovoce své práce. A tak pozoroval, jak Marinina skupina pracuje na novém druhu stromu, studoval s nimi, pracoval v laboratorní a dokonce i umýval laboratorní sklo. Strom měl sloužit jako baldachýn mnohovrstevnatého lesa, který chtěli vypěstovat na dunách Vastitis Borealis. Základem byl genom sekvoje, chtěli však, aby strom byl vyšší než sekvoje, snad 200 metrů vysoký, s padesátimetrovým průměrem kmene u země. Jeho kůra bude většinu času zmrzlá a jeho široké listy, které budou pravděpo-dobně vypadat, jako že jsou postiženy chorobou tabákových listů, budou schopné absorbovat základní dávku záření UV bez poškození svých růžových spodních stran. John si nejdřív myslel, že výška stromů je nadsazená, avšak Marina poukázala na to, že budou moci pohltit velké množství kyslíčnicku uhličitého, zachytit uhlík a kyslík vyslat zpět do ovzduší. A bude na ně pěkný pohled, aspoň si to mys-leli. Skutečně odnože soutěžících zkušebních prototypů byly jen deset metrů vysoké a bude to trvat dvacet let, než vítězné stromy dosáhnou zralosti a požadované výše. Teď právě všechny prototypy v pokusných nádobách zašly - atmosférické podmínky se budou muset podstatně změnit, než budou schopné přežít venku. Marinina laboratoř plánovala daleko dopředu.

Stejně tak i ostatní. Zdálo se, že je to důsledek ošetření, a vzhledem k němu to dávalo smysl. Dlouhodobější experimenty, dlouhodobější výzkumy, dlouhodobější plány.

V mnoha ohledech se však nic nezměnilo. John se cítil stejně jako předtím, až na to, že nemusel brát omegendorfin, aby se dostal do stavu, kdy mu bylo, jako by uplaval pár kilometrů nebo projel celou odpoledne na běžkách, anebo, ano, si vzal dávku omegendor-finu. Což by nyní bylo nošením dříví do lesa. Protože věci kolem něj hořely jasně. Když se vydal na procházku po hřebeni, celý viditelný svět zářil: ztlhlé buldozery, jeřáby jako šibenice, mohl se na ně dívat celé minuty. Mája odjela zpátky, ale to nevařilo. Jejich vztah se opět vrátil na normální úroveň, z její strany tu bylo hodně hašteření a špatný nálad, ale to všechno nic neznamenal, jak se tak vznášel v jasu, nic se na tom, co k ní cítil, nezměnilo, ani na způsobu, jakým se na něj občas ona podívala. Uvidí ji za několik měsíců a bude s ní mluvit na obrazovce. Bylo to odloučení, z něhož nebyl nijak nešťastný.

Byla to dobrá zima. Naučil se toho hodně o areobotanice a genovém inženýrství a často po večerech hovořil buď jednotlivě nebo ve skupinách s lidmi z Acheronu a ptal se jich, jak si myslí, že by měla budoucí společnost na Marsu vypadat a jak by měla být řízena. V Acheronu to obvykle vyústilo v úvahy o ekologii a její deformované odnoži - ekonomice. Byla to pro ně mnohem důležitější věc než politika, nebo to, co Marina nazývala "předpokládaný rozhodující aparát". Marina a Vlád se o tuto záležitost zajímali nejvíce ze všech a vypracovali systém rovnic pro to, co nazývali "ekoekonomika". John se zájmem poslouchal jejich výklad o rovnicích a kladl jim řadu otázek. Naučil se mnoho nového o únosné kapacitě, koexistenci, protisměrné adaptaci, legitimních mechanismech a ekologické efektivnosti. "To je jediná skutečná míra našeho příspěvku k systému," řekl Vlád. "Kdybys spálil naše těla v

mikrobombovém kalorimetru, zjistil bys, že obsahujeme asi šest až sedm kilokalorií na gram váhy. Samozřejmě, že během našich životů nabere mnoho kalorií k jeho podpoře. Naše výstupní hodnota se dá jen těžko změřit, protože to není otázka predátorů, kteří by se námi živili, jako v klasické rovnici efektivnosti, je to spíš otázka toho, kolik kalorií vytvoříme svým úsilím, nebo kolik jich pošleme dalším generacím. A většina toho je přirozeně naprosto vedlejší a obsahuje mnoho spekulací a subjektivních úvah. Pokud nepřikneš hodnotu nefyzickým věcem, pak budou elektrikáři a instalatéři a stavitelé reaktorů a další infrastrukturální pracovníci platit za nejproduktivnější členy společnosti, zatímco umělci a podobní budou považováni za lidi, kteří společnosti vůbec nic nepřinášejí."

"To je taky pravda," řekl John. Žertoval, avšak Vlád a Marina si ho nevšímalí.

"V každém případě je to velká část toho, co vlastně ekonomika je - lidská libovůle, nebo věc vkusu připisujícího numerické hodnoty nenumerickým věcem. A předstírání, že si ta čísla nikdo nevymyslel, což není pravda. Ekonomika je jako astrologie, až na to, že ekonomika slouží k tomu, aby ospravedlnila současnou strukturu moci, a tak má mezi mocnými mnoho zapálených věřících."

"Bylo by lepší soustředit se na to, co děláme tady," vmísila se Marina. "Základní rovnice je jasná, efektivnost se prostě rovná počtu kalorií, které vydáme, děleno počtem kalorií, které přijmeme, násobeno jedním stem, aby to dostalo formu procent. V klasickém smyslu předávání kalorií nepříteli činilo v průměru deset procent a dvacet procent už byl dobrý výsledek. Většina predátorů na vrcholu potravního řetězce nedosáhla více než pěti procent."

"Proto mají tygři oblast v rozloze několika stovek čtverečních kilometrů," řekl Vlád. "Loupeživí rytíři nejsou ve skutečnosti příliš efektivní."

"Takže tygři nemají nepřitele ne proto, že by byli tak zdatní, ale proto, že to nestojí za to," řekl John.

"Přesně tak."

"Problém spočívá ve vypočítání hodnot," řekla Marina. "Museli jsme prostě dát určité kalorické ekvivalenty v numerických hodnotách všem druhům aktivit a odtamtud začít."

"Myslel jsem, že hovoříme o ekonomice," řekl John.

"Ale tohle je ekonomika, copak to nechápeš, to je ekoekonomika! Každý by měl svůj život založit na výpočtu, nakolik ve skutečnosti přispívá k lidské ekologii. Každý by mohl zvýšit svou ekologickou efektivnost snahou snížit kilokalorie, jež čerpá. Je to ten známý argument jižních zemí proti energetické spotřebě severních průmyslových zemí. Ty námitky jsou založeny na ekologii, protože nezáleží na tom, kolik toho průmyslové země vyprodukují, v širší rovnici nemohou být tak efektivní jako jih."

"Jsou predátory na jihu," řekl John.

"Ano a stanou se predátory také na nás, jestli jim to dovolíme. A jako všichni predátoři mají nízkou efektivnost. Ale tady, v tomto nezávislém státě, o kterém mluvíš -" usmála se Johnově konsternovanému výrazu, "- musíš připustit, že to je věc, o které neustále hovoříš, John, by měl být zákon, podle kterého by byli lidé odměňováni v takových proporcích, v jakých přispěli k systému."

Dimitrij, který vstoupil do laboratoře, řekl: "Od: Každému podle jeho schopností, ke: Každému podle jeho potřeb!"

"Ne, to není totéž," řekl Vlád. "Znamená to: Dostaneš, za co zaplatíš."

"Ale to už se přece děje," řekl John. "Jak se to liší od ekonomiky, kterou máme dnes?"

Všichni se mu začali posmívat, nejvíce Marina: "...existuje přece spousta vymyšlené práce! Většinu zaměstnání na Zemi se přikládá neskutečná hodnota! Celá ta transnacionální třída vedoucích nedělá nic, co by nemohl udělat počítač! Existuje spousta kategorií příživnické práce, která nic nepřináší systému podle ekologické evidence. Reklama, brokeri a celý ten aparát na vydělávání peněz jenom jejich manipulací - není to jenom marnotratnost, ale i zkaženost, protože všechny významné peněžní hodnoty se takovými manipulacemi deformují." Znechuceně mávla rukou.

"Je možno říci, že jejich efektivnost je velice nízká a že se živí na systému, aniž by sami měli své predátory, takže můžeme říci, že jsou buď na vrcholku řetězce, nebo jsou to parazité, záleží na tom, jak to definujete," řekl Vlád.

"Reklama, brokerství, některé typy manipulace se zákony, politika..."

"Ale vy to všechno posuzujete subjektivně," zvolal John. "Jak jste tedy vlastně určili kalorické hodnoty tolika různých aktivit?"

"Udělal jsem všechno, co jsme mohli, abychom vypočítali, co vracejí zpátky systému v termínech blahobytu měřeného jako fyzická věc. Čemu se určitá aktivita rovná v termínech potravy, vody, přístřeší, oblečení nebo lékařské pomoci nebo vzdělání nebo volného času. Všechno jsme prohodili a jako obvykle všichni v Acheronu navrhli čísla a my jsme určili střed. Můžu vám to ukázat, tady, podívejte se..."

Hovořili o tom celý večer před obrazovkou počítače a John kladl otázky a zapojil svůj počítač, aby zaznamenal, co je na obrazovce a nahrál diskusi, pak prošli rovnice a zabývali se postupovými diagramy. Potom si dali kávu, prošli se po hřebeni po celé délce skleníku a vášnivě diskutovali o lidské hodnotě v kilokaloriích u instalatéra, zpěváka v opeře, programátora simulací a podobně. Octli se na hřebeni v pozdním odpolední právě před západem Slunce a John náhle vzhledl od rovnice na svém náramku a pohlédl na dlouhý svah táhnoucí se k hoře Olympus Mons.

Obloha ztemněla. Napadlo ho, že by to mohlo být další dvojité zatmění. Phobos byl tak blízko nad hlavou, že zastiňoval třetinu Slunce, když ho mýjel, a Deimos asi devítinu, a několikrát zastínil Měsíc, když ho mýjeli ve stejnou dobu, takže na krajinu padl stín, jako kdyby měl člověk před očima závoj.

Nebylo to však zatmění. Olympus Mons zmizel z dohledu a vysoký jižní obzor byl jako rozmazaná bronzová písčina.

"Podívejte se na to," řekl John ostatním a ukázal rukou. "Žene se prachová bouře." Už více než deset let neměli rozsáhlejší prachovou bouři. John si přivolal na svůj náramek satelitní fotografie. Bouře vznikla poblíž hloubkového vrtu Thaumasia v Senzeni Na. Zavolał Saxe a našel ho, jak filozoficky mžiká a svoje překvapení vyjadřuje nevzrušeným hlasem.

"Vítr na okraji bouře má rychlost až šest set šedesát kilometrů za hodinu," řekl Sax. "Rekord na této planetě. Vypadá to,

že to bude pořádná bouře. Myslel jsem, že kryptogamická půda v zónách, kde začala bouře, ji zvlhčí, nebo dokonce zastaví. Zřejmě tento model není bez chyby."

"Dobrá, Saxi, to je škoda, ale určitě to bude v pořádku. Musím končit, protože se to valí rovnou na nás, a já se na to chci dívat."

"Dobrou zábavu," řekl Sax s kamennou tváří, než John skončil. Vlád a Uršula se ušklíbali nad Saxovým modelem - kolísání teploty mezi bioticky odledněnou půdou a zbývající zamrzlou zemí bude větší než předtím, a vítr mezi těmito dvěma oblastmi bude zuřivější, takže když narazí na prach, zvedne ho ze země. To je přece jasné.

"A teď se to stalo," řekl John. Zasmál se a prošel skleníkem, aby mohl pozorovat bouři o samotě. Vědci bývají tak zlomyslní.

Stěna prachu se valila dolů po dlouhých lávových svazích severní aury Olympus Mons. Od chvíle, kdy ji John poprvé zahlédl, již rozdělila zem vedví a nyní se blížila jako obrovitá příbojová vlna, jako tyčící se mléčně čokoládová stěna 10 000 metrů vysoká s bronzovým filigránem pěnícím se vzhůru, zanechávající velké za-křivené praporce na růžové obloze. "Hej!" křičel John. "Už je tady! Už je tady!" Náhle se hřeben Acheronu zdál být vysoko nad dlouhými úzkými kaňony pod nimi, a nižší horské vyvýšeniny se zvedaly jako hřebety draků z popraskané lávy. Bylo to divoké místo, odkud se dívat na příval bouře, bylo to příliš vysoko, příliš vystavené nepohodě. John se znovu zasmál, přitiskl se k jižnímu oknu skleníku, díval se dolů a kolem dokola a křičel: "Hej! Hej! Podívejte se na to!"

A najednou byla bouře nad nimi, prach létal kolem nich, byla tma a bylo slyšet jen její řev. První náraz na acheronský hřeben způsobil divoký příval turbulence, rychlé cyklonové smrště, které se objevovaly a mizely, v úhlech, horizontálně, vertikálně a nahoru v několika příkrých výmolech v hřebeni. Řev bouře vyvrcholil nárazem, jak tyto víry uhodily do hřebenu a zhroutily se. Pak se se snovou rychlostí vítr ustálil v hladkou nehnutou vlnu a prach pospíchal vzhůru kolem Johnova obličejce. Žaludek se mu zvedl, jako kdyby se skleník náhle obrovskou rychlostí propadal dolů. Rozhodně to tak vypadalo, vzhledem k tomu, že hřeben způsobil prudké proudění vzhůru. John ustoupil a uviděl, že prach mu proudí nad hlavou a pak míří na sever. Na té straně skleníku bylo vidět na několik kilometrů, než opět vítr udeřil do země a zaclonil výhled nepřestávajícími explozemi prachu.

V očích ho páliło a v krku mu vyschlo. Většina prachu měla mikronový průměr - byl tamhle na těch bambusových listech už sla-bý nános prachu? Nikoliv, bylo to jen to přízračné světlo bouře. Poz-ději bude prach na všem. Žádné těsnění mu neodolá.

Vlád a Uršula si nebyli stoprocentně jisti, jestli skleník vydrží náporu větru, a tak doporučili všem, aby sestoupili dolů. Na cestě navázal John opět kontakt se Saxem. Saxova ústa byla ještě sevřenější než obvykle. V této bouři přijdou o spoustu slunečního záření, řekl klidně. Teplota na povrchu rovníku byla o osmnáct stupňů vyšší než normálně, ale teplota poblíž Thaumasia byla už o šest stupňů nižší a během bouře bude stále klesat. A k tomu dodal, což se Johnovi zdálo být téměř masochismem, že termální proudění z hloubkových vrtů zvedne prach ještě výše než obvykle, takže je možné, že bouře bude trvat neobyčejně dlouho.

"Vzchop se, Saxi," radil mu John. "Já si myslím, že bude krátká. Nebud' takový pesimista."

Později, když už bouře vstupovala do druhého marsovského roku, připomněl Sax Johnovi svou předpověď se slabým úsměvem.

Cestování bylo během bouře omezeno na vlaky a na určité, často používané silnice s dvojími transpondéry, ale když už bylo jasné, že se bouře nevyřadí během toho léta, John se rozhodl omezení ignorovat a začal znovu se svými cestami. Zajistil si, aby bylo jeho vozidlo dobře zásobené, měl ještě jedno rezervní, které jelo za ním, a dal si instalovat mimořádně silnou rádiovou vysílačku. Ta mu spolu s počítačem pomůže při cestách třeba po celé severní polokouli.

Poruchy na vozech se stávaly zřídka, protože vozy měly ve svých kontrolních počítačích zabudovány interní monitorovací systémy. Ještě nikdy se nestalo, že by došlo k poruše dvou vozů najednou, byl zaznamenán jenom jeden smrtelný úraz jako důsledek poruchy. A tak se rozloučil se skupinou vědců v Acheronu a vydal se na cestu.

Řídit vůz v bouři bylo jako řídit ho v noci, až na to, že to bylo zajímavější. Prach vystřeloval vzhůru v nárazech a zůstávaly jen malé kapsy viditelnosti, jimiž zahlédl sepiové záblesky vlnící se ze-mě. Zdálo se, že všechno míří na jih. Pak se pospíchající prach zase obrátil a zasypával okna. Během nejhorších poryvů větru se vozidlo přes své silné tlumiče nárazů silně houvalo a prach se skutečně do-stával do všeho.

Čtvrtého dne cesty zamířil John na jih a začal stoupat po severozápadním svahu vypoukliny Tharsis. Byl tu opět velký příkop, nebyl však ohraničený útesy, ale svahem v temnotě bouře nevidi-telným, po kterém jel celý den, než se octl o pět vertikálních kilometrů výše než v Acheronu.

Zastavil se u dalšího dolu, situovaného poblíž kráteru PT na horním konci Tantalus Fossae. Bylo zřejmé, že vznik vypoukliny Tharsis způsobil lávovou záplavu pokrývající Alba Patera, a pozdější vyvřeliny zvrásnily lávový štít - a tak zmizely kaňony. Některé z nich se otevřely nad žhavými intruzivními horninami bohatými na platinu. Horníci byli tentokrát skuteční Azanijci, kteří si říkali Afrikánci a mezi sebou mluvili afrikánsky. Byli to běloši a Johna uvítali řečmi, v nichž bylo mnoho boha, folku a cestování. Dali kaňonům, v nichž pracovali, názvy jako Neuw Orange Free State a Neuw Pretoria. Také oni, stejně jako horníci v Bradbury Pointu, pra-covali pro Armscor. "Ano," řekl vedoucí důlních prací spokojeně se silným přízvukem podobným novozélandskému. Měl výraznou čelist, nos jako lyžařský můstek, široký pokrivený úsměv a poněkud drsné chování. "Našli jsme tu železo, měď, stříbro, mangan, aluminium, zlato, platinu, titan, chrom, prostě všechno možné. Sulfidy, oxidy, silikáty, místní kovy, co jen chcete. Ve Velkém příkopu je všechno." Důl byl v provozu asi jeden M-rok a skládal se z podlouhlých výkopů na dnech kaňonů a z obytného bloku vestavěného do jedné mezy mezi dvěma největšími kaňony, který vypadal jako průhledná skořápka napěchovaná zelenými stromy a oranžovými taškovými střechami.

John s nimi strávil několik dní, bavil se s nimi a vyptával se. Několikrát si vzpomněl na ekoekonomiku acheronské skupiny a zeptal se jich, jak chtějí tuto cennou, ale těžkou produkci dostat na Zem. Bude energetická cena transferu

vyšší než eventuelní zisk?

"Samozřejmě," řekli, stejně jako lidé v Bradbury Pointu. "Aby se to vyplatilo, budeme potřebovat vesmírný výtah." Jejich vedoucí řekl: "S vesmírným výtahem se dostaneme na trh na Zem. Bez něj se z Marsu nedostaneme."

"To by nebylo zas tak špatné," řekl John. Nerozuměli mu, a když se jim to snažil vysvětlit, tváře jim zkameněly, a jen zdvořile přikyvovali. Politice se prostě vyhýbali. A v tom byli Afrikánci dobří. Když John zjistil, co se děje, uvědomil si, že stačí nanést v hovoře politiku, aby získal čas. Bylo to, jak řekl jedné noci Maje, jako kdyby hodil do místnosti bombu. Dokonce mu to umožnilo, aby sám vstupoval do řídicího centra, připojoval počítač k záznamům a zanesl si všechno, co chtěl. Počítač si nevšímal ničeho mimořádného, ale jednou zaznamenal rozhovor s pozemskou hlavní kanceláří - místní skupina žádala bezpečnostní jednotku o síle jednoho sta mužů. Singapur s tím souhlasil.

John hvízdal. A co UNOMA? Bezpečnost byla výhradně její věcí, i když celkem benevolentně udělovala povolení na zřizování soukromých bezpečnostních služeb. Avšak stovka lidí? John uložil počítači, aby se podíval po depeších UNOMA, týkajících se této záležitosti, a šel na oběd s Afrikánci.

Znovu se hovořilo o nutnosti vesmírného výtahu. "Pokud si ho tady nepostavíme, tak nás prostě minou a povedou ho rovnou k asteroidům a s gravitací nebudou mít vůbec žádné starosti."

Přesto že měl v sobě pět set mikrogramů omegendorfinu, nebyl John ve veselé náladě. "Povězte mi," zeptal se v jedné chvíli, "pracují tady taky nějaké ženy?"

Dívali se na něj jako na blázna. Byli ještě horší než muslimové.

Druhého dne odjel a zamířil na Pavonis, aby se podíval, jak se uskutečňuje nápad s výtahem.

Jel nahoru po dlouhém svahu vypoukliny Tharsis. Už neviděl strmou krvavě zbarvenou homoli hory Ascræus Mons, stejně tak jako bylo neviditelné všechno ostatní. Cesta se nyní podobala bydlení v malém pokoji, který hodně poskakoval. Prodíral se po západní straně a pak vyjel na hřeben Tharsis, mezi vulkány Ascræus a Pavonis. Tady silnice s dvojitými transpondéry přešla ve skutečnou betonovou vozovku, v beton, který se ztrácel pod tekoucím prachem, beton, který se konečně ostře naklonil a vedl přímo po severním svahu nahoru na Pavonis Mons. Trvalo to tak dlouho, že to připomínalo pomalý start do vesmíru.

Kráter vulkánů Pavonis, jak mu připomněli Afrikánci, byl na rovníku. Kulatý otvor kotle seděl jako míč přímo na linii rovníku. To zřejmě činilo z jeho jižního okraje dokonalé místo pro upoutání vesmírného výtahu, protože to bylo jednak přímo na rovníku, a kromě toho dvacet sedm kilometrů nad základní rovinou. Phyllis už zařídila provizorní obydlí na jižním okraji kotle. Vrhla se do přípravy stavby výtahu a byla jedním z hlavních organizátorů.

Obytný blok, vyhloubený v okraji kráteru, byl ve stylu echuské stavby, takže okna v několika poschodích měla vyhlídku na kráter, nebo ji budou mít, až se prach usadí. Zvětšené fotografie připevněné na stěnách ukazovaly, že kotel se později objeví jako jednoduchá okrouhlá prohlubenina se stěnami vedoucími do hloubky 5 000 metrů a s terasami na dně. Kotel se v dřívějších dobách několikrát zhroutil, ale vždycky skoro na stejném místě. Byl to jediný z velkých vulkánů, který byl tak pravidelný. Další tři měly kotle, které vypadaly jako soubor překrývajících se kruhů, z nichž byl každý zasazen v jiné hloubce.

Obytný blok, zatím beze jména, postavila UNOMA, ale vybavení a zaměstnance dodala transnacionální společnost Praxis, jedna z největších takových společností. V současnosti byly již dokončené pokoje naplněné pracovníky Praxisu nebo zaměstnanci některých dalších transnacionálních společností, které měly subdodá-vatelské smlouvy na projekt výtahu. Mezi nimi byli zástupci Amexu, Oroka, Subarashi a Mitsubishi. Všechny práce koordinovala Phyllis, která byla nyní asistentkou Helmuta Bronskiho a vedla celý projekt.

Také Helmut byl přítomen, a když se John pozdravil s ním a s Phyllis a seznámil se s několika konzultanty, uvedli ho do velké místnosti s prosklenou stěnou. Za sklem kroužila oblaka temně oranžového prachu, který padal do kotle, takže se zdálo, že se pokoj v šerém mihotavém světle vznáší.

V místnosti nebylo nic než glóbus Marsu o průměru jednoho metru, který spočíval na modrém plastovém stojanu. Z glóbu, zejména z malého hrbolku, který představoval Pavonis Mons, vedl stříbrný drát asi pět metrů dlouhý. Na konci drátu byla malá černá tečka. Globus se na stojanu otáčel rychlostí jedné otáčky za minutu a stříbrný drát a jeho černé zakončení rotovalo s ním a vždycky zůstávalo nad místem, kde byl Pavonis.

Skupina asi osmi lidí se shromáždila nad modelem. "Je to všechno v poměrné velikosti," řekla Phyllis Johnovi.

"Aresynchronní satelitní vzdálenost je 20 435 kilometrů od středu masy a rovníkový rádius je 3 386 kilometrů, takže vzdálenost od povrchu k areosynchronnímu bodu je 17 049 kilometrů. Když se to zdvojnásobí a připočte se rádius, je to 37 484 kilometrů. Na konci máme jako zátěž skálu, a tak skutečný kabel nebude muset být tak dlouhý, jako by musel být bez zátěže. Průměr kabelu bude deset metrů a bude vážit asi šest miliard tun. Materiál na něj bude dolován z jeho konečného zátěžového bodu, což bude asteroid, který bude mít zpočátku váhu asi třináct a půl miliardy tun, a až bude kabel hotový, bude mít správnou zátěžovou váhu sedm a půl miliardy tun. Nebude to nijak velký asteroid, s rádiem asi dva kilometry. Marsovu oběžnou dráhu křížuje šest amorfních asteroidů, které jsme určili jako možné kandidáty pro tuto práci. Kabel budou vyrábět automaticky, uhlík se bude dolovat z chondritů asteroidu a pak zpracovávat. V posledním stadiu konstrukce bude kabel vmanévrován na místo upoutání. Tady." Ukázala dramatickým gestem na podlahu místnosti. "V tomto bodě bude kabel rovněž v areosynchronním orbitu, téměř se nebude země dotýkat a jeho váha bude rozptýlená mezi tahem gravitace planety a odstředivou silou horní části kabelu zakončeného zátěžovou skálou."

"A co Phobos?" zeptal se John.

"Phobos je tady, o kus níže, samozřejmě. Kabel bude vibrovat, aby se mu vyhnul, způsobem, který inženýři nazývají Clarkovou oscilací. To nebude problém. Také Deimosu se budeme muset oscilací vyhnout, ale protože je jeho oběžná dráha víc nakloněná, nebude to příliš často."

"A až bude výtah hotový?" zeptal se Helmut s rozzářenou tváří.

"Ke kabelu bude připevněno několik set kabin a náklady budou vytahovány do vesmíru systémem protiváhy. Na Zemi bude dost materiálu k dopravě na Mars, takže potřeba energie bude minimální. Bude také možné používat rotaci kabelu vlastně jako prak. Objekty vypuštěné z koncového asteroidu k Zemi budou využívat sílu rotace Marsu, a budou tak mít rychlý start bez potřeby energie. Je to čistá, efektivní a mimořádně levná metoda, jak pro vynesení nákladu do vesmíru, tak pro spuštění k Zemi. A vzhledem k nedávným objevům strategických kovů, které jsou na Zemi stále vzácnější, levný výtah jako tenhle je doslova nedocenitelný. Poskytuje možnost výměny zboží, která byla předtím nedosažitelná. Bude to důležitá složka marsové ekonomiky, klíč k jejímu průmyslu. A nebude nijak nákladné ho postavit. Jakmile se uhlíkový asteroid posune na správnou oběžnou dráhu a bude na něm uvedena do provozu automatická výrobní kabelu, bude produkovat kabel jako pavouk vlákno. Nebudeme muset dělat nic jiného než čekat.

Podle toho, jak je výroba navržena, bude produkovat přes tři tisíce kilometrů kabelu ročně - to znamená, že musíme začít co možná nejdříve, ale jakmile začne výroba, bude to trvat jen deset nebo jedenáct let. To čekání bude stát za to." John zíral na Phyllis a jako vždycky obdivoval její zápal. Byla jako konvertita nadšený pro novou víru, jako kněz na kazatelně, tiše a sebevědomě triumfující. Zázrak nebeského žebříku, Nanebevstoupení - v každém případě to mělo v sobě něco zázračného. "Ve skutečnosti nemáme na vybranou," říkala Phyllis, "tohle nás dostane z našeho gravitačního omezení. Vyřeší ho jako fyzikální a ekonomický problém. Je to nutné. Bez toho by nás minuli a stali bychom se něčím jako Austrálie v devatenáctém století, příliš vzdálená, než aby se mohla stát významnější součástí světové ekonomiky. Minuli by nás a vydolovali by asteroidy sami, protože asteroidy obsahují minerální bohatství bez omezení gravitací. Bez výtahu bychom skončili ve stojatých vodách."

Shikata ga nai, myslel si John sarkasticky. Phyllis se na Johna podívala, jako kdyby byl promluvil nahlas. "To nedopustíme," řekla. "Navíc ještě bude náš výtah sloužit jako experimentální prototyp pro pozemský výtah. Transnacionálové, kteří tady získají zkušenosti, budou vedoucími pracovníky, až dojde k budování mnohem většího pozemského projektu, který bude následovat."

A tak Phyllis pokračovala, podtrhovala každý aspekt plánu a odpovídala na otázky se svou obvyklou brilantní inteligencí. Posluchači se často zasmáli a Phyllis byla zardělá a oči jí svítily. John téměř viděl plamenné jazyky vyskakovat z houští jejích kaštanových vlasů, které ve světle bouře vypadaly jako čapka z drahokamů. Úředníci a vědci pod jejím pohledem zářili - byli u vzniku něčeho velikého a dobře to věděli. Na Zemi byl velký nedostatek kovů, které nalézali na Marsu. Bylo tu možno vydělat jmění, obrovské jmění. A člověk, který bude vlastnit kousek mostu, přes který bude muset cestovat každá unce kovu, přijde také k velkému jmění, možná vůbec k největšímu. Nebylo divu, že Phyllis a ostatní vypadali, jako by byli v chrámu.

Toho večera před večeří stál John v koupelně, a aniž by se na sebe podíval do zrcadla, vyňal dvě tabletky omegendorfinu a spolkl je. Bylo mu z Phyllis nevolno. Droga mu však pomohla. Phyllis byla nakonec jen protivník ve hře. A tak když usedl k večeři, byl v přátelské náladě. Okej, myslel si, našli svůj zlatý důl, ale nebylo jasné, jestli si ho budou moci podržet pro sebe. Bylo to velice, velice nepravděpodobné. Jejich spokojenost byla trochu hloupá, a John se zasmál uprostřed jedné z jejich nadšených debat a řekl: "Nemyslíte, že není pravděpodobné, aby takový výtah zůstal soukromým majetkem?"

"Nechceme z toho udělat soukromý majetek," řekla Phyllis se svým oslnujícím úsměvem.

"Očekáváte ale, že vám bude za konstrukci výtahu zapláceno. A pak čekáte, že vám budou zaručeny koncese.

Očekáváte, že na tom podniku vyděláte, o tom je přece kapitalistické podnikání, ne?"

"To jistě," řekla Phyllis a vypadala uraženě, to proto, že o takovým věcech mluvil tak otevřeně. "Každý na Marsu na tom vydělá, to je přirozené."

"A vy si utrhnete procento z každého procenta." Predátoři na vrcholku řetězce. Anebo parazité, ať už nahoru nebo dolů po celé jeho délce... "Vy si myslíte, že stavitelé mostu Golden Gate zbohatli? Že z výdělků na tomhle mostu vznikly nějaké velké transnacionální dynastie? Nikoliv, byl to veřejný projekt, že ano? Stavitelé mostu byli veřejní zaměstnanci a za svou práci dostávali standardní mzdu. Pojďme se vsadit, že Smlouva o Marsu určí podobné uspořádání pro infrastrukturami stavby zde. Já jsem si tím jist."

"Ale smlouva se bude revidovat až za devět let," poznamenala Phyllis s jiskřícíma očima.

John se zasmál. "Jistě! Ale nedovedete si představit, jakou podporu vidím všude kolem sebe pro revizi Smlouvy, jež by vytýčila ještě přísnější hranice pro investice ze Země a pro jejich profit. Vy jste si toho prostě nevšimli. Musíte si uvědomit, že tady je ekonomický systém, který vznikl od samého začátku na zásadách, které jsou založeny na práci vědců. Je zde pouze omezená úživnost a abychom mohli být udržitelnou společností, musíme na to dávat pozor.

Nemůžete jen tak lifrovat suroviny odtud na Zem - koloniální éra skončila, nezapomínejte na to." Znovu se zasmál a v záblescích pohledů na něj upřených viděl mířidla pušek implantovaných do jejich zřítelnic.

Teprve později v pokoji si uvědomil, že to nebyl dobrý nápad jim tímto způsobem vysvětlit situaci. Zástupce Amexu dokonce pozvedl k ústům zápěstí, aby si udělal do náramku poznámku, gestem, které mělo být rozhodně vidět: Ten John Boone je pitomec! zašeptal a celou dobu se na Johna díval. Chtěl, aby ho viděl. Tak tedy další podezřelý. Té noci trvalo Johnovi dlouho, než usnul.

Příštího dne opustil Pavonis a zamířil dolů na východ. Zamýšlel ujet plných 7 000 kilometrů, aby navštívil Maju v Hellasu. Vzhledem k bouři si připadal John během cesty neobyčejně osaměle. Jižní pahorkatinu zahlédl jenom v zšeřelých záblescích skrze vysoké stěny písku za doprovodu stále silnějšího svištivého zvuku větru. Mája měla radost z jeho návštěvy. Ještě nikdy předtím v hellaské pánvi nebyl a mnoho lidí se tam těšilo, že se s ním setká. Objevili severně od Low Pointu rozsáhlé podzemní jezero a chtěli z tohoto aquiferu pumpovat vodu na povrch a vytvořit vodní plochu se zamrzlým povrchem, která bude neustále sublimovat do atmosféry, ale kterou budou moci zásobovat vodou z podzemí. Tím způsobem nejen obohatí atmosféru, ale budou mít také rezervuár vody pro pěstování plodin v zastřešených farmách, které vybudují kolem jezera. Mája byla tím plánem nadšená.

Dlouhá cesta k ní proběhla Johnovi jako v omámení, jak pozoroval kráter za kráterem vynořující se z oblak prachu. Jednoho večera se zastavil v čínském sídlišti, kde neuměli téměř slovo anglicky a žili v domech podobných kontejnerům nebo trajlerům. John a kolonisté museli použít počítačový překladatelský program, který jim poskytl během večera hodně zábavy. O dva dny později se zastavil u obrovského japonského zařízení na zpracovávání vzduchu, situovaného v průsmyku mezi dvěma krátery. Všichni tady mluvili perfektní angličtinou, avšak byli nešťastní, že museli přestat pracovat kvůli bouři. Technici se bolestně usmívali a provedli ho děsivým komplexem filtrovacích soustav, které postavili, když se pokusili ponechat pumpu v chodu - a to všechno pro nic za nic.

Směrem na východ, tři dny cesty od Japonců, narazil na karavanní tábor súfistů, umístěný na vrcholku okrouhlé mesy se strmými stěnami. Tato mesa byla kdysi dnem kráteru, který tak ztvrdl metamorfním nárazem, že odolal erozi, jež v eónech, které následovaly, oddělila okolní měkkou půdu, takže dno kráteru se teď tyčilo nad plání jako vysoký kulatý piedestal, jehož zvrásněné strany byly kilometr vysoké. John ujížděl po točité rampě k táboru na vrcholku.

Nahoře zjistil, že mesa je umístěná v trvalé klidové vlně prachové bouře, takže sem mezi mraky pronikalo mnohem víc slunečního svitu, než kdekoli jinde, kde až dosud byl. Viditelnost byla právě tak špatná, avšak všechno bylo barevnější, svítání bylo fialové a čokoládové, a dny byly jediným nápojem spěchajících mraků hnědé, žluté, oranžové a rezavé barvy, probodené občas bronzovým paprskem slunečního svitu.

Bylo to krásné místo a súfisté se ukázali být mnohem pohostinnější než všechny arabské skupiny, které až dosud potkal. Vyprávěli mu, že tady přistáli s jednou z posledních arabských sku-pin, což byl ústupek náboženským frakcím v arabském světě dole na Zemi. A protože bylo mezi muslimskými vědci hodně súfistů, nebylo námitek proti tomu, aby odletěli jako samostatná skupina. Jeden z nich, malý černoch jménem Dhu el-Nun mu řekl: "Je to skvělé, že v této době sedmdesát tisíc závoju přicházíš ty, velký talib, který sleduje svou tariqat, aby nás navštívil."

"Talib?" zeptal se John. "Tariqat?"

"Talib je hledač. A hledačova cesta je tariqat, zvláštní cesta k realitě."

"Rozumím!" řekl John, stále ještě překvapený vlídností, s jakou ho přijali.

Dhu ho potom vedl z garáže do nízké černé budovy, která stála uprostřed kruhu vozidel a vypadala jako nabitá energií.

Byla to okrouhlá stavba, která byla modelem mesy, s okny z hrubých průsvitných krystalů. Dhu mu vysvětlil, že kameny stavby jsou ze stišovitu, což je hustý silikát vzniklý nárazem meteoritu, když ještě existoval tlak přes milion kilogramů na jeden čtvereční centimetr. Okna byla z lechatelieritu, stlačeného skla také vytvořeného nárazem.

Uvnitř budovy ho pozdravila skupina asi dvaceti lidí, žen i mužů. Ženy byly prostovlasé a chovaly se stejně jako muži, což Johna překvapilo a upozornilo ho na fakt, že mezi súfisty to bylo jiné než mezi ostatními Araby. Posadil se, popil s nimi kávu a začal se vptávat. Byli to qadaritští súfisté, panteisté ovlivnění ranou řeckou filozofií a moderním existencialismem, kteří se pokoušeli, aby moderní věda a ru yat al-qalb, víze srdce, se spojily s konečnou realitou, což byl Bůh. "Existují čtyři mystické cesty," řekl mu Dhu. "První začíná gnosí a končí fanou, čili odpoutáním se od všech zbytečných věcí. Druhá začíná, když fanu vystřídá baqa, neboli stálost. V té chvíli je tvá cesta realitou, vede do reality a ty sám se staneš realitou, haqq. A poté se posuneš do středu duchovního kosmu a staneš se jednou bytostí se všemi, kteří postupovali jako ty."

"Myslím, že jsem se ještě nevydal ani na první cestu," řekl John. "Nic neznám."

Viděl, že je jeho odpověď potěšila. Můžeš začít, řekli mu a nalili mu další šálek kávy. Můžeš vždycky začít. Byli tak vstřícní a přátelští ve srovnání s jinými Araby, s nimiž se John setkal, že se rozpovídal a vyprávěl jim o své cestě na Pavonis a o plánech na velký vesmírný výtah. "Ve světě neexistuje žádná představa, která by byla zcela falešná," řekl Dhu. A když jim John řekl o svém posledním setkání s Araby, s nimiž cestoval po Vastitis Borealis Frank, řekl Dhu záhadně: "Láska k dobru láká lidi ke zlu."

Jedna z žen se zasmála a řekla: "Chalmers je tvůj nafs."

"Co je to?" zeptal se John.

Všichni se zasmáli. Dhu zavrtěl hlavou a řekl: "On není tvůj nafs. Nafs je zlo v člověku, o němž někteří věří, že žije v jeho hrudi."

"Jako nějaký orgán?"

"Jako skutečná bytost. Muhammad ibn Ulián například vyprávěl, že mu z hrdla vyskočilo něco jako mladá liška, a když ji kopl, jen se zvětšila. To bylo jeho nafs."

"Je to jen jiné jméno pro tvůj Stín," řekla žena, která s tím začala.

"No, možná že je," řekl John. "Nebo je to možná proto, že Frankovo nafs už pár kopanců dostalo." Všichni se při tom pomyšlení dali do smíchu.

Později odpoledne pronikalo sluneční světlo prachem víc než obvykle a osvětlovalo spěchající mraky tak, že to vypadalo, jako by karavanní tábor odpočíval v komoře obrovitého srdce a náporu větru byly jeho tlukotem. Když se súfisté podívali z lechatelieritového okna, svolali se, oblékli se do kombinéz a vyšli ven do karminového světa, do větru. Volali na Boona, aby se k nim přidal. Usmál se, oblékl se a přitom spěšně spolkl tabletku omegendorfinu.

Když se octli venku, obešli obvod rozeklaného okraje mesy, dívali se do mraků a dolů na setmělou pláň, a ukazovali Johnovi všechny rysy krajiny, které se objevily. Potom se shromáždili poblíž tábora a John poslouchal, jak rytmicky prozpěvují. Několik hlasů překládalo text v arabštině a v jazyce farsí do angličtiny. "Nic nevlastní a nic tě nebude vlastnit. Odlož, co máš v hlavě, a dej, co máš v srdci. Tady je svět a tam je svět a my sedíme na prahu."

Jiný hlas: "Láska rozezněla strunu na loutně mého srdce a změnila mne v lásku od hlavy k patě."

A pak začali tančit. Když se na ně John díval, měl pocit, že to jsou vířící derviši. Za zvuků bubnů slyšitelných na společném pásmu skákali do vzduchu, skákali a kroužili v neskutečných pomalých otáčkách s rozpraženými pažemi a když se dotkli země, odrazili se a opakovali to znovu, obrat za obratem. Vířící derviši ve velké bouři na vysoké okrouhlé mase, která byla v pradávných dobách dnem kráteru. Vypadalo to v krvavém pulsujícím jasu světla tak nádherně, že

John vstal a začal kroužit s nimi. Kazil jim symetrii tance, dokonce občas narážel do druhých tanečníků, avšak nikomu to nevadilo. Zjistil, že výskok do vzduchu pomáhá, aby člověk odolal větru. Silný poryv by mohl člověka porazit. Zasmál se. Někteří tanečníci propěvovali na společném pásmu v obvyklém čtvrttónovém vytytí zdůrazněným výkřikem, těžkým rytmickým oddychováním a větou: "Ana el Haqq, ana el Haqq-" a někdo překládal: Jsem Bůh, jsem Bůh. Sufiská hereze. Tanec měl člověka zhypnotizovat - existovaly i jiné muslimské kultury, které to docilovaly sebedrskostí, to John věděl. Kroužení bylo lepší a tak tančil a přidal se ke zpěvu svým vlastním rychlým dechem, sténáním a mumláním. Pak, aniž by o tom uvažoval, začal přidávat do proudu zvuků jména Marsu, a rytmicky je mísil do zpěvu: "Al-Qahira, Ares, Auqa-kuh, Bahram, Harmakis, Hrad, Huo Hsing, Kasei, Ma adim, Mája, Mamers, Mangala, Nirgal, Shalbata-nu, Simud a Tiu." Naučil se tento seznam jmen před lety nazpaměť, pro zábavu na večírcích. Nyní byl překvapen, jak báječně to znělo, jak mu to plynulo z úst a pomáhalo mu to stabilizovat otáčky. Ostatní tanečníci se na něj usmívali, zdálo se, že se jim to líbí. Měl pocit, že je opilý, celé jeho tělo se točilo jako vlček. Opakoval mnohokrát litanii a pak začal znovu a znovu opakovat arabský název Marsu: "Al-Qahira, al-Qa-hira, al-Qahira." A pak si vzpomněl, co mu řekl jeden z překládajících hlasů. "Ana el-Haqq, ana al-Qahira, ana el-Haqq, ana al-Qahira." Jsem Bůh, jsem Mars, jsem Bůh... Ostatní se k němu rychle přidali, recitace se změnila v divokou píseň a v záblescích otáčejících se vizorů uviděl jejich smející se tváře. Byli opravdu dobří tanečníci. Jak tak vířili, jejich napřažené ruce protínaly pohybující se rudý prach v arabeskách, přitom mu klepali na ramena, vedli ho, a dokonce ho v jeho nemotorných poskocích postrkovali do figur jejich spletitého tance. Výkřikoval jména planety a oni je po něm opakovali. Volali ta jména v různých jazycích, arabsky, sanskrtsky, v inčtině, všechna jména Marsu ve směsici hlásek, jež tvořily krásnou polyfonní hudbu, při níž člověka mrzilo, protože jména Marsu pocházela z dob, kdy slova byla něčím zvláštním a jména měla moc. Slyšel to, když je vyslovoval. Budu žít tisíc let, myslel si.

Když konečně skončil s tancem, posadil se a pozoroval je, začalo mu být špatně. Svět se kolem něj točil a ta věcička ve středním uchu stále kroužila jako kulička na ruletě. Všechno před ním pulsovalo, a bylo jen těžko říci, jestli to byl vnitřní pocit, nebo větrem hnaný prach, ale ať už to bylo jak chtělo, zíral na to, co viděl před sebou: tančící derviši na Marsu! V islámském světě byli trochu úchylkou, s ekumenickým sklonem mezi muslimy vzácným. A byli to také vědci. Možná že to byla jeho cesta k islámu, jeho tariqat, a jejich dervišský ceremoniál se mohl proměnit v areofanii, jako během zpěvu. Vstal a zavrával. Najednou pochopil, že člověk nemusí všechno vynalézat od samého začátku, že to je záležitost syntézy nového s tím, co tu bylo dobrého už předtím. "Láska rozezněla strunu na loutně mého srdce..." Strašně se mu točila hlava, ostatní se na něj usmívali a podpírali ho. Promluvil k nim jako obvykle a doufal, že mu budou rozumět. "Je mi špatně. Asi budu zvracet. Vy mi ale musíte říct, proč nemůžeme nechat tu pozemskou zátěž za sebou. Proč nemůžeme společně založit nové náboženství. Uctívat al-Qahiru, Mangalu, Kasei!" Smáli se a nesli ho na ramenou zpátky k obydlí. "Myslím to vážně," řekl a svět se otáčel. "Chtěl bych, abyste to uskutečnili vy, chtěl bych, aby v něm byl váš tanec, je jasné, že jste to vy, kteří by toto náboženství měli vytvořit, už jste to vlastně udělali!" Zvracení v přílbě je velmi nebezpečné a tak se na něj jen usmívali a nesli ho do kamenného obydlí, jak nejrychleji mohli. Jedna žena mu podržela hlavu, když vrhl, a řekla mu ve své melodické subkontinentální angličtině: "Jeden král se zeptal mudrců, co by mu pomohlo, aby se rozveselil, když je smutný, a naopak. Radili se, a pak mu přinesli prsten, na němž bylo vyryto poselství: Také tohle pomine."

"Přímě do recyklovačů," řekl Boone. Ležel a všechno se s ním točilo. Když se člověk snažil ležet klidně, bylo to strašné. "Ale co tu chcete? Proč jste na Marsu? Musíte mi vysvětlit, co tu chcete." Zavedli ho do společné místnosti, přinesli šálky a konvici aroma-tického čaje. Stále ještě měl závratě a při pohledu na prach, který se míhal za okny s krystalickým sklem, to bylo ještě horší.

Jedna starší žena vzala konvici a nalila mu do šálku čaj. Postavila konvici a gestem ho vyzvala: "Ty teď naplň můj šálek." John to nejistou rukou učinil a potom začala konvice kolovat. Každý nalil šálek tomu druhému.

"Tímto způsobem začínáme každý den," řekla stařena. "Je to na znamení toho, jak jsme soudržní. Studovali jsme staré kultury, které existovaly předtím, než váš globální trh všechno zaplavil, a v těch dobách bylo mnoho různých způsobů výměnného obchodu. Některý byl založen na dávání darů. Každý z nás má dar, který mu poskytl vesmír. A všichni s každým vydechnutím něco vracíme."

"To je jako rovnice pro ekologickou efektivnost," řekl John.

"Možná. V každém případě na myšlenku darování byly vybudovány mnohé kultury, v Malajsii, na americkém severozápadě, v různých primitivních kulturách. V Arabii dáváme vodu nebo kávu. Potravu a přístřeší. A cokoliv dostaneš, nesmíš si ponechat, ale opět to darovat, až na tebe přijde řada, ještě s něčím navíc. Pracuješ proto, abys mohl dávat víc, než dostáváš. A my si myslíme, že by to mohlo být základem důstojné ekonomiky."

"Přesně to říká Vlád a Uršula!"

"Možná."

Čaj pomohl. Po chvíli se mu přestala točit hlava. Hovořili o jiných věcech, o bouři, o velké ztvrdlé mase, na které žili. Později v noci se jich zeptal, jestli neslyšeli o Kojotovi, ale nikdo nic nevěděl. Znali historky o tvor, kterému říkali "ten schovaný", což měl být poslední potomek vyhynulé rasy Mart'anů, seschlý tvor, který putoval po planetě a pomáhal ohroženým cestovatelům, vozidlům a sídlům. Naposled ho zahlédli u vodárny v Chasma Borealis minulý rok, když napadl sněh a následoval výpadek proudu.

"Není to Velký Muž?" zeptal se John.

"Ne ne. Velký Muž je velký. Ten schovaný je velký jako my. Jeho lidé byli poddanými Velkého Muže."

"Rozumím."

Ale nerozuměl tomu, ve skutečnosti tomu vůbec nerozuměl. Pokud měl Velký Muž představovat Mars, pak možná tu historku o "schovaném" dala do oběhu Hiroko. Nevěděl. Byl by potřeboval odborníka na folklór nebo vědce v oblasti mýtů, někoho, kdo by mu vysvětlil, jak se rodí mýty. Ale měl tu jenom sufisty, podivné usměvavé lidi, kteří sami jako

by vyskočili z nějakého příběhu. Jsou jeho spoluobytelé v tomto novém světě. Musel se zasmát. Smáli se s ním a odvedli ho do postele. "Jako večerní modlitbu si říkáme verše perského básníka Rumi Jalaluddina," řekla mu stařena a začala recitovat:

Zemřel jsem jako kámen a stal jsem se rostlinou. Zemřel jsem jako rostlina a stal jsem se zvířetem. Zemřel jsem jako zvíře a byl ze mne člověk. Proč bych se měl bát? Copak jsem byl umíraje něčím menším? A až jednou zemřu jako člověk a vznesu s pozhnanými anděly vzhůru, až obětují svou andělskou duši, stanu se tím, co ještě nikdo nezplodil.

"Spi dobře," řekla, když usínal. "To je naše cesta." Příštího rána vlezl se ztuhými údý do vozidla, celý obolavělý a rozhodnutý vzít si jeden omegendorfin hned, jak bude na cestě. Žena ze včerejška ho vyprovázela a když se dotkl vřele svým vizorem jejího, řekla: "Ať už bude tvá láska z tohoto nebo z onoho světa, nakonec tě tam zavede."

Jel po silnici s transpondéry hnědými větrnými dny a křižoval rozrytou zem na jih od Margaritirfer Sinus. John si říkal, že se tam bude muset vydat ještě jednou, aby viděl, jak to tam vypadá, protože během bouře nespátřil nic než letící čokoládu, probodávanou občasnými zlatými paprsky světla. Poblíž kráteru Bakhuysen se zastavil v novém sídlišti nazvaném Turner Wells. Tady narazili na podzemní aquifer, který byl na dolním konci pod takovým hydrostatickým tlakem, že chtěli vyrábět energii tím, že z artéských studní proženou proud vody několika turbínami. Získaná voda bude vpuštěna do forem, zmrazená a pak dovážena do sídlišť bez vody po celé jižní polokouli. Pracovala tu Mary Dunkelová a provedla Johna po celém zařízení, od studní až po elektrárnu a ledový rezervoár. "Průzkumné vrty byly pekelně nebezpečné. Když vrtačka narazila na tekutou část aquiferu, vyrazilo jí to zpátky ze šachty a my jsme se octli v překerní situaci. Nevěděli jsme, jestli budeme schopni proud vody zvládnout."

"Co by se stalo, kdyby se vám to nepodařilo?"

"Nevím. Tam dole je spousta vody. Kdyby narušila skálu kolem vrtu, mohlo by to způsobit velké výtokové kanály jako jsou v Chryse."

"Tak velké?"

"Kdoví? Je to docela možné."

"Probaha!"

"To jsem říkala také. Ann nyní začala s výzkumem metod zjištění tlaku v aquiferách podle ozvěny, kterou vracejí během seismických testů. Jsou tu však lidé, kteří by chtěli pár aquifer vypustit na povrch. Nechávací vzkazy na bulletinových stránkách televize. Vůbec by mě nepřekvapilo, kdyby byl Sax mezi nimi. Záplavy vody a ledu, spousta sublimace do vzduchu, proč by se neradoval?"

"Ale záplavy, velké jako ty dřívější, by mohly zničit krajinu, stejně jako kdyby na ni dopadaly asteroidy."

"Ještě víc! Ty kanály, které se vinou z propastí, jsou neuvěřitelné. Pozemskou analogií by byla strupovitá krajina ve východním Washingtonu, neslyšel jsi o ní? Asi před osmnácti tisíci lety pokrývalo skoro celou Montanu jezero, nazvané Missoula, které vzniklo z roztálé vody doby ledové, a udržovala ho na místě ledová přehrada. V určité chvíli se přehrada zřítla a jezero se katastrofálně vyprázdnilo, asi dva biliony kubických metrů vody vyteklo na ko-lumbijské plato a do Tichého oceánu během několika dní."

"Opravdu?"

"Během těch dní byl vodní příval asi stokrát větší než je výtok Amazonky a vyhloubil do čedičového podloží kanály, které jsou až dvě stě metrů hluboké."

"Dvě stě metrů!"

"Ano. A to ještě nic není proti tokům, které vyryly kanály v Chryse. Anastomóza v těch oblastech -"

"Dvě stě metrů do podloží?"

"Víš, to není jenom normální eroze. V takových velkých záplavách tlak kolísá, protože dochází k exsoluci rozpuštěných plynů, a když bubliny prasknou, způsobí neuvěřitelný tlak. A ten může zničit cokoliv."

"Takže to může být horší než nějaký náraz asteroidu."

"Určitě. Pokud by to nebyl opravdu velký asteroid. Ale máme tu lidi, kteří si myslí, že bychom měli Mars také bombardovat asteroidy."

"Opravdu?"

"Ty to dobře víš. Pokud bys však chtěl něco takového udělat, jsou rozhodně záplavy lepší. Kdyby bylo možno jeden takový proud vody nasměrovat do hellaské pánve, měli bychom moře. A bylo by možno ho doplňovat rychleji, než by sublimoval led na povrchu."

"Copak to jde nasměrovat takhle proud vody?" zvolal John.

"Asi by to nebylo možné. Ale kdybys našel vodu na správném místě, nemusel bys ji vůbec nasměrovat. Měl bys zkontrolovat, kam poslal nedávno Sax jeden tým hledat vodu."

"To by ale UNOMA určitě zakázala."

"Copak na ni Sax někdy dal?"

John se zasmál. "Teď je to ale něco jiného. Dali mu toho tolik, že je nemůže ignorovat. Připoutali ho penězi a mocí."

"Možná."

Té noci v půl čtvrté ráno se ozvala slabá exploze v jednom vodním vrtu a ze spánku je probudily poplašné sirény. Polonazi klopýtali tunely, až uviděli proud vody, který stříkal vysoko do nočního poletujícího prachu. Sloup bílé vody trhal na cáry nejistá světla narychlo zaměřených světlometů. Voda padala z prachových mračen v kusech ledu velikosti kulečnickových koulí. Koule létaly do studní ležících po větru a za chvíli jich bylo na zemi po kolena. Vzhledem k rozhovoru minulého večera byl John z toho pohledu vyděšený a utíkal najít Mary. V hluku erupce a stále

trvající bouře mu Mary zakřičela do uchu: "Vyklid' prostor, pokusím se odpálit vedle studně nálož a zlikvidovat ji!" Odběhla ve své bílé noční košili a John svolal přihlížející a zavedl je do tunelu vedoucímu k obydlím stanice. Mary se k nim v přechodové komoře připojila a udýchaná manipulovala se svým náramkem, až se ozval tichý výbuch směrem od studně. "Pojďte se podívat," řekla a tak proběhli přechodovou komorou a vrhli se zpátky do tunelu k oknu vedoucímu ke studni. Tam, v hromadě ledových koulí ležela na boku rozbitá ztichlá vrtná souprava. "Podařilo se to!" vykřikla Mary. "Studně je zavřená!"

Tiše zajásali. Někteří odešli na místo výbuchu, aby se podívali, jestli by studni mohli ještě nějak lépe zabezpečit. "To se ti povedlo!" řekl John Mary. "Přečetla jsem si toho hodně o uzavírání vrtů od toho prvního incidentu," řekla Mary, stále ještě udýchaná. "Byli jsme připraveni. Ale dosud jsme neměli příležitost to vyzkoušet. A tak člověk neví, jak to dopadne."

"Mají vaše přechodové komory záznamníky?" zeptal se John. "Samozřejmě." "Výborně."

John se vydal je zkontrolovat. Zapojil svůj počítač do systému stanice, kladl otázky a zachycoval odpovědi. Po půlnoční časové smyčce nikdo přechodovou komoru nepoužil. Spojil se s meteorologickým satelitem nad hlavou, pak vnikl do radarového a IR systému, k nimž mu Sax poskytl kódy, a prozkoumal oblast kolem Bakuysenu. Nikde nebylo ani stopy po nějakých přístrojích, kromě několika starých větrných ohříváčů. Transpondéry prozradily, že po silnici nikdo neprojel od jeho příjezdu předešlého dne.

John seděl zasmušile před počítačem a měl pocit, že reaguje pomalu a zdoluhavě. Nenapadalo ho nic, co by ještě mohl udělat, a z toho, co zjistil, vyplývalo, že v noci nebyl nikdo venku, aby instaloval výbušninu. Bylo však možné, že byla instalována před mnoha dny, i když by bylo obtížné ji ukrýt, vzhledem k tomu, že se na vrtu denně pracovalo. Vstal a šel najít Mary a s její pomocí hovořil s lidmi, kteří tam pracovali předešlý den jako poslední. Nebyly tu žádné stopy manipulace až do osmi hodin. Potom se všichni účastníci Johnova večírku a přechodovou komoru nikdo nepoužil. Takže opravdu nebyla žádná příležitost k sabotáži.

Šel si lehnout a přemýšlel o tom. Pak dal příkaz počítači, aby zkontroloval Saxovy záznamy a udělal seznam všech výprav hledačů vody za minulý rok.

Pokračoval ve své cestě naslepo a setkal se s Nadjou, která byla vedoucí stavby kupole nového druhu nad kráterem Rabe. Byla to největší kupole až dosud postavená, která těžila z toho, že atmosféra zhoustla a stavební materiály byly lehčí, což vytvářelo situaci, že gravitace mohla být vyvážena tlakem, takže kupole vlastně nic nevážila. Konstrukce byla postavena z vyztužených areogelových trámů, což byl nejnovější materiál vynalezený chemiky. Areogel byl tak lehký, že Nadja upadala do extáze, když popisovala možnosti jeho využití. Podle jejího názoru byly kupole nad krátery zastaralé. Stejně snadné bude vztýčit areogelové sloupy kolem obvodu města a umístit celou populaci do něčeho, co se bude podobat velkému prů-svitnému stanu.

Vyprávěla o tom Johnovi, když kráčeli vnitřkem kráteru, který byl teď jedním velkým staveništem. Celý okraj kráteru bude protkán místnostmi osvětlenými shora a v zastřešeném vnitřku kráteru bude farma, která uživí 30 000 lidí. Automatická rypadla velikosti budov bzučela z temného prachu a nebylo je vidět dřív, než ze vzdálenosti padesáti metrů. Tyto obludy pracovaly samy nebo byly dálkově řízeny a pracovníci u obrazovek měli tak špatný rozhled, že chodit pěšky bylo v tomto prostředí nebezpečné. John následoval Nadju nervózně, jak si vykračovala vpřed, a vzpomínal na to, jak bojácní byli horníci v Bradbury Pointu - a to měli dobrý rozhled! Musel se Nadjině bezstarostnosti usmát. Když se jim začala chvět půda pod nohama, zastavili se a rozhlédli, připraveni uskočit z cesty blížícímu se obrovskému stroji. Byla to obtížná chůze. Nadja nadávala na prach, který ničil stroje. Bouře teď už trvala čtyři měsíce, bylo to nejdéle za celé roky - a dosud se nejevily žádné známky toho, že by měla přestat. Teplota poklesla a lidé jedli sušenou nebo kon-zervovanou stravu, zpestřenou občas salátem nebo zeleninou vy-pěstovanou pod umělým světlem. Prach byl všude. Dokonce i když hovořili, cítil John, jak se mu prach v ústech mění v bláto, a oči ho pálily. Lidé často trpěli bolestmi hlavy, stejně jako potížemi s nosními dutinami, bronchitidou, astmatem a plicními onemocněními. A kromě toho častými omrzlinami. Počítače se stávaly velice nespo-lehlivými, hardware se ničil, příjem ze vzduchu byl opožděný nebo nejasný. Práce v kráteru přinášela nebezpečné okamžiky a západy Slunce vypadaly jako ohně z uhelných dolů. Nelíbilo se jí tedy.

John změnil předmět hovoru. "Co si myslíš o vesmírném výtahu, Nadjo?" zeptal se.

"Je to báječné."

"Ale ty důsledky, Nadjo, ty důsledky!"

"Jaké budou důsledky, nemůže nikdo vědět. Při takové věci to nikdo nemůže předem říct."

"Budou z toho samé potíže, jako když Phyllis mluvila o tom, kdo bude stavět stanici na Phobosu. Udělá si z toho svůj vlastní podnik. A to bude znamenat velkou moc."

"To také říká Arkadij, ale já nechápu, proč by to nemohlo být považováno za společný majetek, za přírodní zdroj."

"Ty jsi optimista, Nadjo."

"To také říká Arkadij." Pokrčila rameny. "Snažím se jenom být rozumná."

"Já také."

"Já vím. Někdy mám pocit, že rozumní jsme tu jen my dva."

"A co Arkadij?"

Zasmála se.

"Ale vy dva jste přece pár."

"Jako ty a Mája."

"Zásah."

Nadja se krátce zasmála. "Snažím se, aby Arkadij o věcech přemýšlel. Víc nemůžu dělat. Za měsíc se sejdem v Acheronu a podstoupíme gerontologické ošetření. Mája mi říkala, že je nejlepší, když to podniknou dva blízcí lidé

spolu."

"Mohu to doporučit," řekl John s úsměvem.

"A co ta procedura?"

"Stojí to za to."

Nadja se zasmála. Pak jim pod nohama zarachotila země, ztuhli a rychle se rozhlíželi kolem. Velká temná hmota jako pohybující se hora se vynořila z temnot po jejich pravici. Běželi na stranu, zakopávali a klopýtali přes kamení a odpad a John přemýšlel, jestli to není další útok na jeho osobu. Nadja vyštěkávala rozkazy na spo-lečném pásmu a proklínala pracovníky, že je nesledovali. "Koukejte na obrazovky, vy líný lemplové!"

Země se přestala zachvívat. Černý leviatan se zastavil. Opatrně se k němu blížili. Byl to výklopný pásový nákladák, vyrobený na Marsu podnikem STROJE - UTOPIA PLANITIA. Automat postavený automaticky a veliký jako obytný blok.

John na něj zíral a cítil, jak mu po čele stéká pot. Byli v bezpečí. Puls se mu zpomalil. "Takovéhle obludy jsou teď po celé planetě," řekla Nadja zamyšleně.

"Řezou, rýpou, kopou, staví. Brzy se jedna připojí k jednomu z těch dvoukilometrových asteroidů a vybuduje tam elektrárnu, která bude užívat asteroid jako palivo a dopraví ho na oběžnou dráhu Marsu, kde na něm přistanou jiné stroje a začnou skálu přetvářet na kabel třicet sedm tisíc kilometrů dlouhý. Jenom ta délka, Nadjo! Ta délka!" řekl John.

"No je dost dlouhý!"

"Je to nepředstavitelné. Něco daleko za možnostmi člověka, jak jsme se učili. Automatizace v obrovském rozsahu. Vše, co si člověk může představit, se může uskutečnit." Pomalu kráčeli kolem obrovského tmavého objektu před nimi. Bylo to pouhé pásové vozi-dlo, které se nedalo přirovnat k tomu, jaký bude vesmírný výtah - a přesto bylo ohromující.

"Svaly a mozek se automatikou prodloužily, a ta je tak rozsáhlá a mocná, že si ji lze jen těžko představit. Člověku to připadá nemožné. Pravděpodobně je to součástí tvého a Saxova talentu, napnout síly, o nichž nikdo nepředpokládá, že je vůbec má-me. Mám tím na mysli vrty skrze litosféru, zrcadly odražené sluneční světlo, všechna ta města, která plní mesy nebo jsou vestavěná do útesů - a nyní kabel vedený podél měsíců Phobos a Deimos, tak dlouhý, že je současně v orbitu a přitom se dole dotýká! Není možné si to ani představit!"

"A není to ani nemožné!" poznamenala Nadja.

"Ne. Teď ale vidíme známky naší moci kolem nás, málem jsme zahynuli pod strojem, který jen dělal svou práci! A vidět znamená uvěřit. Dokonce i bez představivosti lze vidět, jakou moc máme. Možná že proto je teď všechno tak divné, všichni hovoří o vlastnictví nebo nezávislosti, bojují, vznášejí nároky. Lidé se spolu hašteří jako ti dávní bohové na Olympu, protože jsme nyní tak mocní, jako byli oni."

"Nebo ještě víc," řekla Nadja.

Jel dál k zakřivenému horskému hřebeni obklopujícímu pánev Hellas, který se nazýval Hellespontus Montes, a jednou v noci, když spal, sjel jeho vůz ze silnice s transpondéry. Když se vzbudil, zahlédl v prachu, že se ocitl v úzkém údolí lemovaném nízkými útesy, v nichž bylo typické vroubkování po sesuvech. Pomyslel si, že když zůstane na dně údolí, narazí zase na silnici, a tak jel dál do neznáma. Pak bylo ale údolí přerušeno mělkými příčnými kanály a počítač musel vůz zastavit, obrátit a pokusit se o jinou odbočku. Znovu a znovu ho obracel příkop za příkopem vynořující se ze tmy a když se John pokusil převzít řízení, bylo to ještě horší. Při jízdě poslepu je automatické řízení nejlepší.

Pomalu se ale přiblížil k ústí údolí, kde se na mapě objevila silnice s transpondéry svažující se do širšího údolí dole.

Večer se bezstarostně zastavil, sedl si před televizi a najedl se. Na Mangalavidu bylo první představení aeolské stavby, vybudované skupinou lidí v Noctis Labyrinthus. Stavba, jak bylo vidět, byla malá budova s mnoha otvory, které hvízdaly, houkaly nebo sténaly, podle úhlu a síly větru, který se do nich opíral. Při této premiéře byl obvyklý vítr vanoucí ze svahu Noctis posílen divokými katabatickými poryvy bouře, takže to znělo jako hudební kompozice, truchlivá, hněvivá, disonantní nebo v některých okamžicích harmonická. Zdálo se, jako by byla řízena mozkiem, možná že cizím mozkiem, ale v každém případě to bylo něco víc než náhoda. Aeolská hudba, řízená náhodou, řekl komentátor. Možná.

Pak přišly zprávy ze Země. Jeden činovník prozradil v Ženevě existenci gerontologického ošetření a během jediného dne se tato zpráva rozlétla po celém světě. Ve Valném shromáždění právě o této věci probíhala zuřivá debata. Mnoho delegátů se domáhalo, aby bylo stanoveno, že toto ošetření je základním právem člověka, jenž pro všechny zaručí Společenství národů, a jež bude financováno nejbohatšími národy, které okamžitě vloží prostředky do fondu, aby bylo zajištěno, že se ho dostane všem. Mezitím však přicházely zprávy, že hlavy náboženských společností a církví se staví proti ošetření, včetně papeže. Docházelo ke vzpourám a několik zdravot-ních středisek bylo zdemolováno. Vlády zažívaly těžké chvíle. Všechny tváře na obrazovce byly napjaté nebo zlostné, a žádaly změ-ny. Nerovnost, nenávisť a ubohost, kterou tváře prozrazovaly, přiměly Johna, aby vypnul televizi, protože se na to nemohl dívat. Pak usnul, ale spal špatně.

Zdálo se mu právě o Frankovi, když ho vzbudil nějaký zvuk. Zaklepání na přední sklo vozu. Bylo to uprostřed noci a tak v omámení uhodil do zámku. Posadil se a přemýšlel, co ho přimělo k takovému reflexu. Kdy se to naučil? Zamnul si bradu a zapojil společné pásmo. "Haló! Je tam někdo?"

"Mart'ané."

Byl to mužský hlas. Měl přízvuk, ale John nepoznával jaký.

"Chceme si promluvit," řekl hlas.

John vstal a podíval se oknem ven. V noci a během prachové bouře toho bylo vidět jen málo. Ale měl dojem, že dole pod sebou vidí temné postavy.

"Chceme si jen promluvit," řekl hlas.

Kdyby ho chtěli zabít, mohli to udělat, zatímco spal. Kromě toho stále ještě nemohl uvěřit tomu, že by mu někdo chtěl

ublížit. Nebyl k tomu přece žádný důvod!

A tak je pustil dovnitř.

Bylo jich pět a všichni to byli muži. Jejich kombinézy byly ošumělé, špinavé a spravované materiálem, který nebyl určen na kombinézy. Přílby měli bez jakéhokoli označení, bez identifikačních značek, barva byla oškrábaná. Když si sňali přílby, viděl, že jeden z nich je Asiat. Byl mladý, vypadal tak na osmnáct. Mladík šel kupředu a posadil se na místo řidiče. Sklonil se nad volantem a prohlížel si přístrojovou desku. Další, který sňal přílbu, byl malý snědý muž s hubenou tváří a s copánky na hlavě. Sedl si na vycpávanou lavičku proti Johnově posteli a čekal, až si také ostatní tři muži sejmou přílby. Když tak učinili, sedli si na bobek a pozorně se na Johna dívali. Nikdy předtím žádného z nich neviděl.

Hubený muž řekl: "Chtěli bychom, abyste zmínil přísun imigrantů." Byl to ten, který promluvil venku, jeho přízvuk zněl teď karibsky. Mluvil potichu, téměř šeptal, a John shledával, že je tento přízvuk velmi obtížné napodobit.

"Nebo abyste ho zastavil," řekl mladík na sedadle řidiče.

"Mlč, Kaseji." Hubený muž ani na okamžik neodvrátil pohled od Johnovy tváře. "Přilétá sem příliš mnoho lidí. Vy to víte. Nejsou to Marťané a je jim jedno, co se tu stane. Přemohou nás, přemohou i vás. Vy to víte. Víme, že se je snažíte změnit v Marťany, ale přicházejí sem rychleji, než to můžete stačit. Jediná věc, která by pomohla, by bylo zpomalit jejich přísun."

"Nebo ho zastavit," řekl chlapec.

"Zastavit ho? Jak?" řekl John.

Hubený muž zvedl oči k nebi a grimasou se dovolával Johnova pochopení. Je ještě mladý, říkal jeho pohled.

"Nemám do toho co mluvit -" začal John, ale muž mu skočil do řeči.

"Ale můžete to prosazovat. Máte velkou moc a stojíte na naší straně."

"Přicházíte od Hiroko?"

Mladík mlaskl. Hubený muž mlčel. Čtyři tváře pohlížely na Johna, další muž se díval rezolutně z okna.

John řekl: "To vy jste prováděli sabotáže na vrtech?"

"Chceme, abyste zastavil imigraci."

"A já chci, abyste přestali se sabotážemi. To jen přivede na Mars víc lidí. Především policii."

Muž mu pohlédl do očí. "Proč si myslíte, že jsme schopni kontaktovat sabotéry?"

"Najděte je. Překvapte je v noci."

Muž se usmál. "Sejde z očí, sejde z mysli."

"Ne vždycky."

Museli patřit k Hiroko. Nemohla přece existovat víc nezjedná skrytá skupina. Nebo ano? John měl pocit, jako že má špičku, a přemýšlel, jestli něco nevypustili do vzduchu. Aerosolovou drogu. Rozhodně se cítil podivně, všechno mu připadalo neskutečné, jako ve snu. Do vozidla bušil vítr a přinesl náhlý závan aeolské hudby, strašidelné táhlé houkání. Jeho myšlení se zpomalilo a chtělo se mu zívát. Je to tak, pomyslel si, snažím se probudit se ze snu.

"Proč se skrýváte?" slyšel se říci.

"Budujeme Mars. Stejně jako vy. Jsme na vaší straně."

"Pak byste měli pomáhat." Snažil se myslet. "Co si myslíte o vesmírném výtahu?"

"Je nám to jedno." Chlapec se zahihňal. "Na tom nezáleží. Záleží na lidech."

"S výtahem sem přijde ještě víc lidí."

Muž o tom chvilku uvažoval. "Zmírněte imigraci a nebude se ani moci postavit."

Další ticho, podtržené strašidelným komentářem větru. Že se nebude moci postavit? Mysleli tím, že ho nebudou moci postavit lidé? Možná že mysleli na peníze.

"Podívám se na to," řekl John. Chlapec se obrátil a díval se na něj a John zvedl ruku, aby ho zadržel. "Udělám, co bude v mých silách." Držel před sebou ruku, velkou růžovou věc. "Víc vám nemůžu říct. Kdybych vám chtěl něco slíbit, lhal bych. Chápu, co máte na mysli. Udělám, co budu moci." Snažil se s obtížemi přemýšlet o tom dál. "Měli byste být s námi venku a pomáhat nám. Potřebujeme pomoc."

"Každý pomáhá svým způsobem," řekl muž klidně. "Musíme už jít. Budeme vás sledovat, abychom viděli, co pro to děláte."

"Řekněte Hiroko, že s ní chci mluvit."

Pět mužů se na něj podívalo, mladík hleděl hněvivě.

Hubený muž se usmál. "Jestli ji uvidím, tak jí to řeknu."

Jeden z dřepících mužů pozvedl ruku s průzračnou modrou hmotou - aerogelovou houbou stěží znatelnou v nočním světle. Ruka s houbou se sevřela v pěst. Ano, je to droga. Výmrštil se a chytil nepřipraveného chlapce pod krkem, ale pak paralyzovaný padl na lůžko.

Když se probрал, byli pryč. Bolela ho hlava. Padl znovu na postel a usnul neklidným spánkem. Sen o Frankovi se nevysvětlitelným způsobem vrátil a John mu vyprávěl o noční ná-vštěvě. "Jsi hlupák," řekl Frank. "Nerozumíš tomu."

Když se znovu probudil, bylo ráno a na přední sklo bušila matně hnědá bouře. V posledním měsíci se zdálo, že vítr slábne, ale jistě to nebylo. V prachových mračnách se nakrátko objevovaly různé tvary, avšak pak opět chaoticky mizely, jako by to byly halucinace způsobené deprivovanými smysly. V této bouři docházelo opravdu k deprivaci smyslů a také ke klaustrofobii. Vzal si omegendorfin, oblékl si kombinézu a vyšel ven. Chodil kolem dokola a skláněl se nad stopami svých návštěvníků. Přešli přes skálu a zmizeli. Najít mne bylo těžké, pomyslel si, vozidlo se přece ztratilo, jak je našli?

Jestli ho však sledovali...

Vrátil se zpátky a zavolal satelity. Radar a IR nenašly nic, než jen jeho vozidlo. Na IR by se byly objevily i jejich

kombinězy, takže měli pravděpodobně úkryt blízko. V horách, jako byly tyhle, je snadné se schovat. Vyvolal si na počítači mapu Hiroko, označil kroužkem své nynější postavení a kroužek protáhl na sever a na jih do hor. Na této mapě, mapě Hiroko, jak ji nazýval, měl už několik kroužků, ale žádné z označených míst nebylo důkladně prohledáno a asi nikdy nebude, protože většina z nich byla v chaotickém terénu, na zpusťované zemi velikosti Wyomingu nebo Texasu. "Je to velký svět," mumlal si pro sebe.

Procházel vnitřkem vozidla a díval se na podlahu. Pak si vzpomněl, co udělal naposled, než ho uspali. Podíval se pod nehty a skutečně, uviděl tam kousek kůže. Vyňal z autoklávu nádobku na vzorky a pečlivě do ní oškrábal, co bylo pod nehty. Jeho vůz nebyl zařízen na to, aby mohl rozpoznat genom, avšak každá větší laboratoř by byla schopná mladíka identifikovat, pokud je jeho genom v záznamech. A pokud není, i to by byla užitečná informace. Možná že by ho mohla Uršula s Vladem identifikovat podle rodičů.

Odpoledne našel silnici s transpondéry a druhý den k večeru vjel do hellaské pánve. Potkal tam Saxe, který se účastnil konference o novém jezeru, i když se posléze zdálo, že je to vlastně konference o zemědělství v podmínkách umělého osvětlení. Příštího rána vzal John Saxe na procházku do průhledných tunelů mezi budovami a když se procházeli v šafránovém světle Slunce svítícího za mraky na východě, John řekl: "Myslím, že jsem se setkal s Kojotem."

"Opravdu? Řekl ti, kde je Hiroko?"

"Neřekl."

Sax pokrčil rameny. Zřejmě byl příliš soustředěn na řeč, kterou měl pronést toho večera. A tak se John rozhodl, že počká, a večer se s ostatními obyvateli stanice zúčastnil přednášky. Sax ujistil posluchače, že atmosféra a povrch se zlepšují a bakterie prorůstají permafrost rychlostí, která je významným zlomkem jejich teoretického maxima - přesně jde asi o 2 procenta - a že se budou během několika desetiletí již moci zabývat problémy pěstování plodin venku.

Nenásledoval žádný aplaus, protože všichni byli ponořeni do strašlivých problémů vzniklých Velkou bouří, kterou, jak se domnívali, způsobily Saxovy špatné výpočty. Slunce ozařovalo povrch pouze 25 procenty normálu, jak jeden z nich jedovatě poukázal, a nebyly žádné známky, že by bouře měla ustát. Teplota klesla a stejně tak nálada. Nově přichozí zatím z Marsu neviděli nic než několik metrů kolem sebe, a tak u nich vznikaly psychické potíže, počínaje znučením a katatonickými stavy konče.

Sax na to odpověděl mírným pokrčením ramen. "Je to poslední bouře na této planetě," řekl. "V historii to bude zaneseno jako heroická doba. Užívejte si ji, dokud trvá."

To se setkal s ubohým ohlasem, ale Sax si toho nevšímal.

Za několik dní přijela do stanice Ann se Simonem a s jejich chlapcem Petrem, kterému teď byly tři roky. Byl, pokud se vědělo, třiatřicátým dítětem narozeným na Marsu. Kolonisté, kteří přišli po první stovce, byli dost plodní. John si s chlapcem hrál na podlaze, zatímco si s Ann a se Simonem sdělovali novinky a vyprávěli tisíc a jedno dobrodružství, jež se odehrály za Velké bouře. Johnovi se zdálo, že by se Ann měla z bouře radovat, vzhledem k tomu, že zastavila proces přeměny povrchu Marsu, jako by to byla nějaká alergická odpověď planety, kdy teploty klesaly pod normál a nezodpovědní experimentátoři zápasili se svými zahlučenými stroji... Ale Ann nebyla potěšená. Byla jako obvykle podrážděná. "Tým pá-trající po vodě udělal vrt do vulkanického průduchu na Daedelia Planitia a získal vzorek kamene obsahující jednobuněčné mikroorganismy naprosto odlišné od cyanobakterií, které jste vypustili do země na severu. Průduch byl téměř uzavřený v podloží a daleko od míst, kde se pracuje s bioty. Poslali ten vzorek do Acheronu k analýze a Vlád ho prostudoval a prohlásil, že to vypadá jako mutantní druh jejich vypuštěné bakterie, který se dostal do vzorku skály kontaminovaným strojním zařízením. Ann šťouchla Johna do prsou: "Pravděpodobně je to ze Země, řekl Vlád. Velice pravděpodobně!"

"Vejice pjavdepodobně!" řekl Annin chlapec a zdařile napodobil její intonaci.

"To asi je," řekl John.

"Ale vědět to nebudeme nikdy! Skončí to diskusemi, které se budou táhnout po celá staletí, založí časopis, který se bude zabývat výhradně touhle záležitostí, ale vědět to s určitostí nebudeme nikdy!"

"Pokud se to dá jen těžko určit, bude to asi ze Země," řekl John usmívaje se na chlapce. "Všechno, co by se bylo vyvíjelo mimo Zem, by se okamžitě prozradilo."

"Pravděpodobně," řekla Ann. (Pjavdepodobně.) "Co ale když existuje společný zdroj, například teorie vesmírných spor, nebo vyvrženiny vymřelé z jedné planety na druhou s mikroorganismy pohřbenými v nitru skály?"

"To ale není příliš pravděpodobné."

"Nevíme. A nikdy to nebudeme vědět."

Pro Johna bylo obtížné sdílet její starosti. "Mohly je sem zanést sondy Viking 1 a Viking 2, když tu přistály, co my víme," řekl. "Nikdy se tady nikdo příliš nesnažil o sterilitu našich průzkumů, tak to prostě je. Mezitím však máme naléhavější problémy." Takové, jako dlouhotrvající prachová bouře, delší než jakákoli jiná kdy zaznamenaná, nebo příliv imigrantů, jejichž zájem o Mars je tak minimální jako jejich obydlí, nebo blízkí se revize Smlouvy, s níž nikdo nesouhlasí, nebo snaha o přeměnu povrchu, kterou mnoho lidí přímo nenávidí. Anebo domovská planeta, jež se octla v kritické situaci. Nebo pokus (či několik pokusů) Johnu Boonovi ublížit.

"Já vím, já vím," řekla Ann. "Ale to je všechno politika, nikdy se jí nezabýváme. Tohle je ale věda, vědecká otázka, kterou jsem chtěla zodpovědět. Ted' ale nemůžu. Nikdo nemůže."

John pokrčil rameny. "Na to nikdy nedostaneme odpověď, Ann. Nikdy. To je jedna z otázek, kterým bylo souzeno, aby zůstaly nezodpovězeny. To jsi nevěděla?"

"Pjavdepodobně ne," řekl Petr.

Za několik dní na malém letišti stanice přistála raketa a z ní se do prachu vynořila skupina pozemšťanů, kteří ještě při chůzi poskakovali, jak nebyli zvyklí na zdejší gravitaci. Řekli, že jsou vyšetřovatelé z UNOMA, a že přicházejí, aby se podívali na sabotáže a další incidenty. Bylo jich deset, osm ostříhaných mladých mužů, kteří jako by vyskočili z

televizní obrazovky, a dvě atraktivní mladé ženy. Většinou je poskytla FBI. Jejich vedoucí, vysoký hnědovlasý muž jménem Sam Houston, si vyžádal pohovor s Boonem a John zdvořile souhlasil.

Když se příštího dne po snídani setkali - bylo tam šest agentů včetně obou žen - John bez váhání odpověděl na všechny otázky, i když jim instinktivně řekl jen to, o čem byl přesvědčen, že už věděli, a kromě toho trochu navíc, aby působil poctivě a ochotně. Agenti byli zdvořilí a uctiví, vyptávali se na všechno s důkladností a byli velice zdrženliví, když se jich na něco na oplátku zeptal on. Zdálo se, že toho mnoho o situaci na Marsu nevědí, a vyptávali se ho na věci, které se přihodily během prvních let v Underhillu, anebo během doby, kdy zmizela Hiroko se svými lidmi. Znali dobře události z té doby a základní fakta o vztazích mezi hvězdami první stovky a kladli mu spoustu otázek o Maje, Phyllis, Arkadijovi, Nadje, o acheronské skupině, o Saxovi... ti všichni byli těmto mladým pozemšťanům dobře známi, byli stálými postavami na obrazovkách jejich televizorů. Zdálo se však, že vědí jen velmi málo kromě toho, co bylo natočeno a posláno na Zemi. John přemýšlel, jestli to tak je se všemi pozemšťany. Nakonec, copak měli nějaké jiné zdroje informací?

Když se pohovor blížil ke konci, jeden z agentů jménem Chang se ho zeptal, jestli by chtěl ještě něco dodat. John, který kromě jiných věcí vynechal půlnoční Kojotovu návštěvu, řekl: "Nic mne nenapadá."

Chang přikývl a pak řekl Sam Houston: "Byli bychom vám zavázáni, kdybyste nám umožnil přístup ke všem informacím o těchto věcech, které máte v počítači."

"Je mi líto," řekl John s omluvným úsměvem. "Můj počítač není přístupný."

"Vy na něm máte destruktční zařízení?" řekl překvapeně Houston.

"To ne, prostě není přístupný. Jsou na něm mé soukromé záznamy." John se mu díval do očí a všiml si, že se muž od svých druhů odvrací.

"Hm, my ale můžeme dostat povolení k prohlídce od UNOMA, jestli vám to bude milejší."

"Pochybuji o tom. Ale i kdybyste ho dostali, nepustil bych vás k němu."

John se usmál, málem se hlasitě zasmál. Další chvíle, kdy bylo užitečné být Prvním Mužem Na Marsu. Nemohli mu nic udělat, pokud by se nechtěli dostat do potíží, a to nestálo za to. Vstal a přehlédl skupinu s takovou nadřazeností, jaké byl jen schopen, a bylo jí dost. "Dejte mi vědět, pokud mne budete potřebovat."

A odešel z místnosti. Pak připojil počítač na společné středisko v budově a nařídil mu, aby zaznamenal všechno, co se bude posílat ven. Potom zavolal Helmuta a s vědomím, že budou veřejné i jeho hovory, se snažil, aby jeho otázky byly stručné, jako by jen kontroloval pověření vyšetřovací skupiny. Ano, UNOMA sem poslala skupinu, je to část komise, která byla v posledních šesti měsících ustavena, aby se zabývala zdejšími problémy.

Tak tedy policie na Marsu, stejně jako detektivové. Dalo se to čekat. Přesto to však byl nesmysl. John toho nemohl mnoho dělat, když se stále potloukali kolem něho a pozorovali ho. Byl jim podezřelý, protože jim neposkytl přístup ke svému počítači. Nakonec toho tady mnoho na práci neměl. Nedošlo k žádným sabotážím a nezdálo se, že by za současné situace k nějakým mohlo dojít. Mája jeho problémy nechápala, nechtěla se jimi zabývat, měla dost vlastních potíží s technickými aspekty akviferového projektu. "Zřejmě tě podezřívají ze všech nejvíc," řekla podrážděně. "Ty incidenty se stávají tam, kde se objevíš ty, padající nákladák ve vrtu Thaumasia, výbuch ve studni v Bakhuyseu a teď je ke všemu nechceš pustit ke svým záznamům. Proč jim nevyhovíš?"

"Protože se mi nelíbí," řekl John a díval se na Máju. S Májou bylo všechno při starém. I když ne úplně. Byli teď stále jakoby v povznesené náladě, jako kdyby hráli nějaké role v divadle, věděli teď, že mají dost času na všechno, věděli, co je skutečnost a co je základní v jejich vztahu. V tom smyslu to bylo lepší než dřív. Na povrchu to však bylo stejné drama. Mája ho nechtěla chápat a John to nakonec vzdal. Potom strávil několik dní přemýšlením. Šel do laboratoře stanice a dal kousek kůže, který získal zpod svých nehtů, kultivovat, klonovat a analyzovat. V záznamech planety nebyl nikdo s takovým genomem. Poslal tedy informaci do Acheronu a požádal o analýzu a veškeré informace. Uršula mu poslala zakódovaný výsledek s jediným slovem na konci: Blahopřejí.

Četl si zprávu znovu a znovu a klel nahlas. Šel ven na procházku, střídavě se smál a klel. "Ksakru, Hiroko! Kčertu s tebou! Vylez z té své díry a pomoz nám! Ty potvoro! Mám toho dost, ty Persefono!"

I v pěších tunelech v této chvíli na něj všechno padalo a tak šel do garáže, oblékl si kombinézu a vyšel ven z přechodové komory, poprvé za mnoho dní. Došel až na konec severní části města, na hladkou pouštní půdu. Procházel se kolem dokola a zůstával uvnitř kolísavého sloupu bez prachu, který si každé město vytvářelo. Pohlížel na město a přemýšlel o situaci. Hellas nebude tak působivým místem jako Burroughs nebo Acheron nebo Echus, dokonce ani ne jako Senzeni Na. Bylo umístěno na nejnižším bodě pánve, a nebyly tu žádné hory, na nichž by mohlo stát, nebyl tu žádný výhled. I když to v této chvíli, kdy bylo zasypáváno prachem, bylo možné jen těžko posoudit. Město bylo stavěno ve tvaru půlměsíce, což zřejmě bude v budoucnosti břeh nového jezera. To může vypadat hezky, až to bude hotové - výhled na jezero - ale prozatím bylo jednotvárné jako Underhill, i když se všemi nejnovějšími vymoženostmi, elektrárnou, servisními přístroji, nasávacími ventily, kabely, tunely jako sloupnutá kůže obrovských hadů... mělo vzhled staré vědecké stanice bez estetických nároků. No dobrá. Nemohli přece postavit každé město na vrcholku hory. Prošli kolem něho dva lidé s polarizovanými vizory. Divné, pomyslel si, v bouři je přece tak šero. Pak na něj skočili a srazili ho k zemi. Vyskočil a začal se ohánět pěstmi, ale k jeho překvapení muži utíkali pryč, do oblaků prachu. Díval se za nimi a potácel se. Zmizeli v závojích prachu. Krev mu vibrovala v žilách a najednou ucítil, že ho pálí ramena. Sáhl si dozadu a zjistil, že mu rozřízli kombinézu. Přitiskl si na otvor ruku a dal se do běhu. Ramena už vůbec necítil. S rukou vzadu za krkem se mu špatně běželo. Vypadalo to, že jeho zásoba vzduchu bude v pořádku - ale ne - na krku byl proříznutý otvor v hadici. Sňal ruku z ramene a dal náramku příkaz na nejsilnější přívod vzduchu. Zima mu sestupovala po zádech jako ledová voda. Sto stupňů pod nulou. Zadržel dech a ucítil v ústech písek, který mu slepoval rty. Těžko říci, kolik mu vnikalo do zásoby kyslíku, ale ke smrti stačilo málo.

Ze tmy se vynořila garáž, vběhl do ní a byl se sebou spokojen, dokud nepřistoupil ke dveřím do přechodové komory,

nestiskl tlačítko a nic se nestalo. Bylo snadné uzavřít vnější dveře komory, když se vnitřní nechaly otevřené. V plicích ho páliło, nutně se po-třeboval nadechnout. Běžel kolem garáže k pěšímu tunelu, který ji spojoval s obytným blokem, a když tam dospěl, podíval se dovnitř vrstvou plastu. Nikdo nebyl v dohledu. Spustil ruku z trhliny na rameni a rychle otevřel krabičku na levém předloktí a vyňal malou vrtáčku, zapnul ji a zabořil ji do plastu, který se poddal, aniž by praskl, a hromadil se kolem vrtáku, až Johnovi námahou málem praskl rukáv na lokti. Zuřivě do plastu bodal a konečně se v materiálu udělal otvor, který John roztrhl a rozšířil natolik, že do něj mohl prostrčit hlavu s přilbou. Když byl v otvoru až po pás, zastavil se a zbytek těla použil jako jakousi zátku do otvoru. Odpočil si přilbu, strhl ji z hlavy a lapal po dechu, jako kdyby se vynořil z vody po dlouhém ponoření. Vdech a výdech, vdech a výdech. Musel se zbavit toho CO₂ z krve. Ramena a šíji vůbec necítil. V garáži se ozval poplašný signál. Po dvaceti vteřinách provlékl otvorem nohy a běžel chodbou, která rychle ztrácela tlak, k domu, pryč od garáže. Dveře se tam naštěstí na pokyn otevřely. Jakmile se octl ve výtahu, spustil se do třetího patra pod zem, kde bydlel v jednom z apartmánů pro hosty. Opatrně otevřel dveře výtahu a vyhlédl ven. Nikde nikdo. Rychle pospíchal do svých pokojů. Uvnitř si svlékl kombinézu a spolu s přilbou ji zastrčil dozadu do skříně. V koupelně sebou škubl při pohledu na svoje bílá ramena a šíji - byl to těžký případ omrzlin. Vzal si několik prášků proti bolestem a trojitou dávku omegendorfinu, oblékl si košili s límcem, kalhoty, boty. Učesal se a uklidnil. Tvář v zrcadle měla skelný pohled a vypadala omámeně a strnule. Několikrát stáhl obličej do různých šklebů, poplácal se, nasadil svůj obvyklý výraz a začal zhluboka dýchat. Drogy zabraly a on začal vypadat trochu lépe. Vyšel do haly a šel na velký ochoz ve stěně, který sestupoval o další tři patra dolů. Šel podél zábradlí a díval se dolů na lidi, pociťuje zvláštní směsici euforie a hněvu. Pak k němu přistoupil Sam Houston s jednou kolegyní.

"Promiňte, pane Boone, ale šel byste s námi?"

"Co se děje?" řekl John.

"Došlo k dalšímu incidentu. Někdo prořízl jeden pěší tunel."

"Prořízl tunel? A tomu říkáte incident! Nám tady padají satelitní zrcadla z oběžné dráhy a nákladáky do hloubkových vrtů a vy nazýváte incidentem takovéhle uličnictví?"

Houston se na něj díval a Boone se mu skoro vysmál. "Jak si myslíte, že vám v tom můžu pomoci?"

"Vím, že jste na té věci pracoval pro doktora Russella. Mysleli jsme, že byste chtěl být informován."

"Ach tak, chápu. Pojdme se tedy na to podívat."

A pak musel procházet dvě hodiny rychlým krokem tunely s rameny pálicími jako oheň. Houston, Chang a ostatní vyšetřovatelé se tvářili, jako že mu důvěřují a jsou zvědaví na jeho přínos, ale pohledy ho chladně odhadovali. John jim pohled vracel s úsměvem.

"Přemýšlím o tom, proč se to stalo právě teď?" řekl v jednu chvíli Houston.

"Možná že se někomu nelíbí vaše přítomnost tady," řekl John.

Teprve až byla celá hra skončena, měl John čas přemýšlet o tom, proč se snažil před nimi utajit útok na svou osobu. Bezpochyby by to přivedlo na Mars další vyšetřovatele a to by bylo zlé. Určitě by se však stal hrdinou příběhu, který by se rozlétl po celém Marsu a po Zemi. Octl by se zase v akváriu. Toho už měl až po krk.

Bylo v tom ale něco víc, něco, co nemohl docela jasně definovat. Detektiv v podvědomí. Odřekl odporem. Aby se odpoutal od bolesti, chodil z jídelny do jídelny, doufaje, že zachytí na něčí tváři výraz špatně skrývaného překvapení. Vstal přece z mrtvých! Kdo z vás mě zavraždil? Jednou nebo dvakrát uviděl, že někdo odvrací pohled, když se na něj zadíval. Bylo však faktem, že se stávalo docela často, že lidé odvraceli pohled, když se na něj podíval. Jako by se nechtěli dívat na zrůdu nebo na odsouzence na smrt. Nikdy dřív svou proslulost takhle nepociťoval a zlobilo ho to. Prášky proti bolestem přestávaly účinkovat a tak se vrátil do svých pokojů dřív, než obvykle. Jeho dveře byly otevřené. Když vstoupil, našel tam dva vyšetřovatele z UNOMA. "Co tu děláte!" zvolal hněvivě.

"Hlídáme to tady kvůli vám," řekl jeden z nich pohotově. Podívali se jeden na druhého. "Nechtěli bychom, aby se někdo o něco pokusil."

"Jako o násilné vniknutí?" řekl Boone. Postavil se do dveří a opřel se o ně.

"To je součást naší práce. Omlouváme se, jestli jsme vás vyděsili." Nervózně přešlapovali, uvěznění v jeho pokoji.

"Kdo vám k tomu dal povolení?" řekl Boone a složil paže na hrudi.

Znovu se podívali jeden na druhého. "Náš velitel je Sam Houston -"

"Zavolejte ho, ať sem přijde."

Jeden z nich cosi zašeptal do náramku. Za podezřele krátkou chvíli přispěchal chodbou zamračený Sam Houston. John se zasmál. "Ale copak, vy se schováváte za rohem?"

Houston šel přímo k němu, přiblížil svůj obličej k jeho a řekl tiše: "Podívejte se, pane Boone, my jsme tady uprostřed důležitého vyšetřování a vy děláte ob-strukce. I když si o sobě myslíte, že ne, zákon se na vás vztahuje jako na každého jiného -"

Boone trhl hlavou a Houston musel uhnout, aby se jejich nosy nesrazily. "Vy nejste zákon," řekl. Spustil ruce z hrudi, šťouchl Houstona do prsou a hnál ho před sebou po chodbě. Houston začínal zuřit, ale John se smál. "Co se mnou uděláte? Zatknete mne? Budete mi vyhrožovat? Poskytnete mi něco, co bych mohl uvést ve své další reportáži na Eurovidu? To by se vám líbilo? Chtěli byste, aby se svět dozvěděl, jak byl John Boone pronásledován jedním policajtem, který přišel na Mars v domnění, že je šerifem na Divokém západě?" Vzpomněl si na své přesvědčení, že každý, kdo o sobě hovoří v třetí osobě, je evidentní idiot, zasmál se a řekl: "To se Johnu Boonovi nelíbí! To se mu vůbec nelíbí!"

Dva muži využili této příležitosti, aby vyklouzli z jeho pokoje a teď jen přihlíželi. Houston měl v obličejí barvu hory Ascreaus Mons a cenil zuby. "Nikdo se nesmí vyvyšovat nad zákon," skřípal zuby. "Tady dochází ke zločinům a k velice nebezpečným zločinům a řada z nich se stala, když jste byl poblíž."

"Jako násilné vniknutí."

"Pokud jsme se rozhodli, že potřebujeme prohlédnout vaše pokoje nebo vaše záznamy, abychom mohli pokračovat ve vyšetřování, uděláme to. Máme k tomu oprávnění."

"A já říkám, že nemáte," řekl John arogantně a luskl muži prsty před obličejem.

"Vaše pokoje prohledáme," řekl Houston a pečlivě vyslovoval každé slovo.

"Vypadněte," řekl Boone pohrdlivě a mávnutím zahnal oba muže. Zasmál se se rty pohrdlivě staženými: "Honem, koukejte zmizet! Vypadněte odtud, jste neschopní! Vraťte se domů a prostudujte si předpisy o prohlídkách a zatýkání!" Odmítl se. Vypadalo to, že odchází, ale v každém případě se musel tvářit, jako že je mu to jedno. Zasmál se, šel do koupelny a vzal si prášky proti bolestem.

Nestačili si prohlédnout skřín, což bylo štěstí. Jen těžko by vysvětloval, jak přišel k roztržené kombinéze, aniž by řekl pravdu. Bylo zajímavé, jak se všechno zapletlo, protože zatajil fakt, že se ho někdo pokusil zabít. Zastavil se. Ten pokus byl velice nešikovný. Existovala stovka efektivnějších způsobů, jak zabít někoho, kdo je venku na Marsu v kombinéze. Jestliže se ho jenom pokoušeli zastrašit, nebo doufali, že bude chtít útok zatajit, takže zjistí, že lže a hned na něj něco budou mít...

Zavrtěl zmaten hlavou. Pokud člověka někdo napadne, chce mu ublížit, to je ten základní fakt. Bylo důležité zjistit, kdo byli útočníci. A tak dále. Prášky proti bolestem byly silné a účinek omegendorfinu se vytrácel. Myšlení mu působilo potíže. Bude těžké zbavit se nepozorovaně kombinézy, zvláště přílba je objemná. Byl však v tom nyní až po uši a nebyla žádná cesta, jak z toho ven. Zasmál se. Věděl, že později něco vymyslí.

Chtěl si promluvit s Arkadijem. Po telefonu se dozvěděl, že Arkadij ukončil gerontologické ošetření v Acheronu s Nadjou a odletěl na Phobos. John ještě nikdy na malém měsíci nebyl. "Proč se nesebereš a nepřiletíš na Phobos," řekl Arkadij do telefonu. "Bude lepší, když si promluvíme osobně."

"Okej," řekl John.

Nebyl ve vesmíru od té doby, co přistáli s Aresem před triadvaceti lety. Povědomý pocit akcelerace a beztlíže mu přivodil nečekaný záchvat nevolnosti. Řekl o tom Arkadijovi, když zakotvili u Phobosu, a Arkadij odvětil: "To se mi stávalo vždycky, dokud jsem si nezačal dávat vodku před každým startem." Měl k tomu delší fyziologické vysvětlení a John ho musel zarazit, protože se mu opět zvedal žaludek. Arkadij se smál. Gerontologické ošetření mu poskytlo obvyklé povzbuzení a Arkadij byl teď šťastný člověk. Zdálo se, že se mu nemoc pro příštích tisíc let vyhne.

Stickney bylo rušné malé město a betonová klenba nad kráterem byla obložena nejnovějšími protiradiačními obklady. Dno kráteru mělo koncentrické terasy až dolů k náměstí. Na terasách byly střídavě parky a dvoupatrové budovy se zahradami na střeších. Ve vzduchu byly sítě kvůli lidem, kteří nezládli skoky přes město nebo spadli nešťastnou náhodou. Úniková rychlost byla pouhých padesát kilometrů za hodinu a tak se mohli klidně dostat mimo měsíc. Pod základy kupole spatřil John malou verzi okružního vlaku, který jezdil horizontálně vzhledem k budovám města, a takovou rychlostí, která cestujícím dávala pocit gravitace Marsu. Zastavoval čtyřikrát za den, aby naložil pasažéry, kdyby se však John do něj uchýlil, jenom by to prodloužilo dobu jeho aklimatizace. Odešel proto do pokoje pro hosty, který mu určili, a čekal, až ho nevolnost přejde. Vypadalo to, že se stal skutečným obyvatelem planety, Mart'anem navždycky, a že opustit Mars mu působí potíže. Bylo to směšné, ale byla to pravda.

Příští den mu bylo lépe a Arkadij ho vzal na exkurzi po Phobosu. Vnitřek měsíce byl protkán tunely, galeriemi, chodbami a bylo tam několik obrovských otevřených prostor, z nichž se většinou dosud těžila voda a palivo. Vnitřní tunely byly hladké a funkční, ale pokoje a některé galerie byly vytvořeny podle Arkadijových socioarchitektonických teorií, a Johna jimi provedl. Procházeli okrouhlými halami, prostorami pro práci i odpočinek, terasami, ko-lem rytých kovových stěn, kolem všeho, co se později, v éře zastavování kráterů, stalo na Marsu standardem, avšak na co byl Arkadij pořád ještě pyšný.

Tri malé povrchové krátery naproti Stickney měly skleněné kupole, v nichž byly vesnice, které měly výhled na planetu pospíchající pod nimi - výhled, který nebyl možný ze Stickney, protože dlouhá osa Phobosu byla vždycky v jedné linii s Marsem a velký kráter byl odvrácený. Arkadij a John se zastavili v Semjonovu a dívali se kupolí na Mars, který zaujímal polovinu oblohy a vzhledem k závojem prachu byly jeho tvary zamlženy. "Velká bouře," řekl Arkadij, "Sax musí šít."

"Vůbec ne," odvětil John. "Říká, že je to momentální situace. Porucha."

Arkadij zahýkal. Oba dva se vrátili ke svým dřívějším kamarádským způsobům, k pocitu, že jsou si rovni, že jsou bratři z dřívějška. Arkadij byl stejný jako vždycky, smál se, žertoval, byl plný nápadů a myšlenek, svěťoval se mu způsobem, který se Johnovi ohromně zamlouval, dokonce i teď, kdy věděl, že mnoho z jeho idejí není správných, že jsou dokonce nebezpečné.

"Sax má asi pravdu," řekl Arkadij. "Jestli bude to ošetření proti stárnutí fungovat a budeme žít o desítky let déle než dřív, způsobí to sociální revoluci. Krátkost života je základní silou v přetrvávání společenského zřízení, i když je to zvláštní. Ale je o tolik snazší se držet krátkodobých životních schémat, než riskovat všechno a vytvořit nový model, který nemusí vůbec vyjít - bez ohledu na to, jak může být ten krátkodobý model pro další generace destruktivní. Však víš, ať si s tím poradí sami. A skutečně, než se lidé naučí žít ve společenském řádu, jsou staří a umírají a nová generace se to musí učit od začátku znovu. Ale když se to naučíš a pak se na něj díváš o padesát let déle, může dojít k tomu, že řekneš: Proč ho neudělat ro-zumnější? Proč ho nepřiblížit k tomu, po čem toužíme? Co nám v tom brání?"

"Možná, že to je důvodem, proč je tam dole všechno tak podivné. Ale já si myslím, že ti lidé tam se nedívají daleko dopředu." Krátce vyprávěl Arkadijovi o sabotážích a nakonec se odvážně zeptal: "Víš, kdo to dělá, Arkadiji? Jsi do toho zapletený?"

"Co, já? Ne, John, přece mě znáš! To ničení je hloupost. To je práce rudých a já nejsem rudý. Nevím přesně, kdo to dělá. Možná že Ann, zeptal ses jí na to?"

"Říká, že nic neví."

Arkadij se zachechtal. "Pořád ten stejný John Boone! Líbíš se mi. Podívej se, kamaráde, já ti řeknu, proč k těmhle věcem dochází, a ty pak na tom můžeš systematicky pracovat a možná, že k něčemu dojdeš. Aha, tady je podzemka do Stickney, chci ti ukázat síň nekonečna, je to opravdu kousek nádherné práce." Zavedl Johna k malému vagónku podzemky a pak se vznášeli tunelem do středu Phobosu, kde se vagónek zastavil a oba vystoupili. Prošli úzkou místností a dolů do haly a John si všiml, že se jeho tělo přizpůsobilo beztlákovému stavu a že je schopen plout vzduchem a udržet rovnováhu. Arkadij ho vedl do rozlehlé otevřené galerie, která na první pohled vypadala příliš veliká, než aby mohla být uvnitř Phobosu: podlaha, stěny a strop měly panely ze zabroušených zrcadel a každý kulatý kousek leštěného magnézia byl umístěn v takovém úhlu, že se každý v mikrogravitačním prostoru síně odrážel v nekonečných tisícovkách podob...

Dotkli se země, zasunuli prsty do kroužků a vznášeli se jako podmořské rostliny v pohyblivém se davu Arkadijů a Johnů. "Viš, Johne, ekonomický život na Marsu se teď mění," řekl Arkadij. "Nepošklebuj se! Až dosud jsme nežili v peněžní ekonomice, jak to také na vědeckých stanicích bývá. Je to jako vyhrát cenu, která tě zbaví ekonomického tlaku. My jsme tu cenu vyhráli a kromě nás i řada ostatních lidí, a dlouhou řadu let jsme tu tím způsobem žili. Teď však na Mars přichází mnoho dalších lidí, jsou jich tisíce! A mnoho z nich má v plánu tady pracovat, vydělat nějaké peníze a vrátit se na Zemi. Pracují pro transnacionální podniky, které dostaly od UNOMA koncese. Články Smlouvy o Marsu se dodržují, protože to má za úkol UNOMA, ale duch Smlouvy je porušován, ať se podíváš, kam chceš. Dokonce i Společenstvím národů."

John přikývl. "Ano, všiml jsem si toho. Helmut mi o tom řekl."

"Helmut je had. Ale až dojde k obnově Smlouvy, budou se články měnit, aby vyhovovaly novému duchu. Nebo aby jim zajistily právo dělat toho v tomhle směru ještě víc. Je v tom objev strategických kovů a celého otevřeného vesmíru. To znamená záchranu pro mnoho zemí tam dole a nová teritoria pro transnacionály."

"Ty si myslíš, že budou mít dostatek podpory, aby změnili Smlouvu?"

Milion Arkadijů třeštilo oči na milion Johnů. "Nebud' tak naivní! Samozřejmě že mají dostatek podpory! Podívej se, Smlouva o Marsu je postavená na staré Vesmírné úmluvě, která byla ve skutečnosti velice křehkou záležitostí, takže Smlouva o Marsu je také taková. Podle pravidel Smlouvy se mohou stát hlasujícími členy výboru všechny země, které sem přispějí svým podílem, a proto tady teď vidíme tolik nových národních vědeckých stanic, z Arabské ligy, Nigérie, Indonésie, Azanie, Brazílie, Indie, Číny a ostatních. A několik z těchto nových zemí se stává členy jenom se záměrem změnit Smlouvu, až se bude obnovovat. Chtějí, aby se Mars otevřel pro jednotlivé země mimo kontrolu Společenství národů. Transnacionálové využívají výhod poskytovaných v místech jako je Singapur, Seychelly a Moldávie, aby se Mars otevřel pro soukromé osidlování řízené společnostmi."

"K obnově Smlouvy dojde až za několik let," řekl John.

Milion Arkadijů zvedlo oči k nebi. "Děje se to teď. Nejenže se o tom povídá, ale děje se to tam dole pořád, každodenně. Když jsme se tu objevili a ještě dvacet let poté byl Mars jako Antarktida, jenže ještě čistší. Byli jsme mimo svět, nic jsme nevlastnili - pár oděvů, četbu, a to bylo ono! Viš, co si myslím, Johne? Tenhle stav připomíná prehistorický způsob života a proto se nám zdá být správný, náš mozek ho totiž dobře zná za ty tři miliony let, kdy jsme tím způsobem žili. Zkrátka, naše mozky se uzpůsobily do jejich současné konfigurace v odpověď na reality toho života. Výsledek byl, že lidé k tomu způsobu života přilnuli, když se jim naskytla příležitost, aby tak žili. Dovoluje totiž, aby člověk soustředil svou pozornost na skutečnou práci, což znamená vše, co se děje, aby člověk zůstal naživu, aby vyráběl věci, aby ukájel svou zvědavost, aby si hrál. To je utopie, Johne, zvláště pro primitivy a vědce, což je skoro každý. Takže vědecká stanice je ve skutečnosti malý model prehistorické utopie, vytvořený za peníze transnacionální ekonomiky chytrými primáty, kteří chtějí dobře žít."

"Člověk by mýsl, že se k tomu každý přidá," řekl John.

"Přidali by se, ale není jim to nabídnuto. To znamená, že to není čistá utopie. My, chytří vědečtí primáty, jsme si chtěli vytvořit ostrovy pro sebe, místo abychom pracovali pro vytvoření takových podmínek pro všechny. Ve skutečnosti jsou tyto ostrovy součástí transnacionálního pořádku. Jsou placeny, nejsou nikdy opravdu svobodné a neexistuje případ opravdu čistého výzkumu. Protože lidé, kteří platí vědecké ostrovy, budou později něco za svoje investice chtít. A teď nadchází ta chvíle. Od našeho ostrova chtějí něco na oplátku. Nedělali jsme tu žádný čistý výzkum, ale dělali jsme aplikovaný výzkum. A s objevem strategických kovů je aplikace jasná. A tak se všechno vrací zpátky, vrací se vlastnictví, vracejí se ceny a mzdy. Celý ten systém zisku. Malá vědecká stanice se stává dolem s obvyklým těžařským přístupem ke krajině nad pokladem. A vědcům se začínají klást otázky: Co děláte a jakou to má cenu? Začíná se jim říkat, že mají dělat svou práci za plat a zisk z jejich práce připadne společnosti, pro kterou zčistajasna pracují."

"Já pro nikoho nepracuju," řekl John.

"Ale ty přece pracuješ na projektu přeměny Marsu a kdo za to platí?"

John si vzpomněl na Saxovu odpověď: "Slunce."

Arkadij zahýkal. "Chyba! Není to jen Slunce a automatika, je v tom spousta času lidí. A ti lidé chtějí jíst a tak dále.

Takže někdo se o to stará, protože my jsme si nezaložili společnost, která by se sama o sebe postarala."

John se zamračil. "No, na začátku jsme pomoc potřebovali. Posílali sem zařízení za miliardy dolarů. A byla v tom spousta lidské práce, jak říkáš."

"Ano, to je pravda. Ale když jsme sem přišli, mohli jsme veškeré své snažení zaměřit na to, abychom byli soběstační a nezávislí, pak jim zaplatit a skoncovat s nimi. To jsme neudělali, a teď žraloci žádají své sousto. Podívej se, dřív, na začátku, kdyby se byl někdo zeptal, kdo z nás dvou vydělává víc peněz, nebylo by možné odpovědět, vid'?"

"Samozřejmě."

"Opravdu nesmyslná otázka. Zeptej se ale teď a musíme se poradit. Děláš pro někoho konzultanta?"

"Pro nikoho."

"Já také ne. Ale Phyllis dělá konzultanta pro Amex, pro Subarashi a Armscor. A Frank pro Honeywell-Messerschmidt, pro GE, Boeing a Subarashi. A tak dále. Jsou bohatší než my. A v tomto zřízení být bohatší znamená být mocnější."

Na to se tedy podíváme, myslí si John. Ale protože nechtěl, aby se mu Arkadij zas vysmál, mlčel.

"Děje se to na Marsu všude," řekl Arkadij. Kolem nich mávaly mraky Arkadijů pažemi, takže to vypadalo jako tibetská mandala rudovlasých démonů. "Samozřejmě že existují lidé, kteří si všimli toho, co se děje. Nebo je na to upozorním já. A tohle musíš pochopit, John - jsou tu lidé, kteří jsou odhodláni bojovat, aby udrželi všechno tak, jak to bylo. Existují lidé, kteří si zamilovali život vědce-primitiva natolik, že se ho odmítnou vzdát bez boje."

"Takže ty sabotáže..."

"Ano! Aspoň některé z nich způsobili tito lidé. Já si myslím, že je to kontraproduktivní, ale oni nesouhlasí. Většinu sabotáží dělají lidé, kteří chtějí, aby Mars zůstal takový, jaký byl, než jsme se objevili my."

Já k nim nepatřím. Ale patřím k těm, kteří budou bojovat za to, aby se Mars nestal volnou zónou transnacionální těžby. Abychom se nestali spokojenými otroky nějaké třídy vedoucích činovníků, žijících na svých panstvích obehnaných zdmi. Obrátil se k Johnovi tváří a John viděl koutkem oka kolem nich nekonečné množství takových konfrontací.

"Nemáš také takový pocit?"

"Mám, samozřejmě že mám!" Usmál se. "A pokud bych v něčem nesouhlasil, tak by to byla otázka metod."

"Jaké metody navrhuješ ty?"

"V základě bych chtěl, aby byla Smlouva obnovena v současném znění a pak bych na ní trval. Pokud se to stane, budeme mít, co chceme, nebo přinejmenším budeme mít základ pro plnou nezávislost."

"Smlouva nebude obnovena," řekl Arkadij hluše. "Bude to potřebovat něco radikálnějšího, aby se ti lidé zastavili, John. Přímá akce - neříkej se tak nevěřičně! Musíme se zmocnit nějakého majetku nebo komunikačního systému - nastolit vlastní zákony, za nimiž bude stát každý tady, venku na ulicích - ano, John, tak je to! Nakonec k tomu dojde, protože existují skryté zbraně. Masové demonstrace a povstání jsou jediné prostředky, které je porazí, historie nám to dokazuje."

Miliony Arkadijů se shlukovaly kolem Johna a vypadaly vážnější než Arkadij ve všech podobách, na které si John vzpomněl - byly tak vážné, že rozkošatělé řady Johnova vlastního obličejů ukazovaly výraz znepokojení projevujícího se pokleslou bradou. Rychle zavřel ústa. "Zkusím to nejdřív svým vlastním způsobem," řekl.

Ta věta Arkadije rozesmála. John ho rozverně strčil do paže a Arkadij šel k zemi, pak se odrazil a pustil se do něho.

Zápasili spolu, dokud mohli udržet kontakt, ale pak se rozletěli do opačných směrů v místnosti. V zrcadlech se miliony jejich podob rozletěly do nekonečna.

Pak šli zpátky k podzemce a na večeri do Semjonova. Když jedli, vzhlíželi vzhůru k Marsu, který se otáčel jako gigant utvořený z plynu. Najednou Johnovi připadal jako velká oranžová buňka nebo embryo nebo vejce. Chromozomy vířící pod skvrnitou oranžovou skořápkou. Jako nové stvoření, které čeká, až se narodí, a je určitě nějak geneticky upravené. Těmi genovými inženýry byli oni sami a stále ještě pracovali na tom, jaké to stvoření bude. Všichni se snažili vsunout žádoucí geny (své vlastní) do plazmidů a vložit je do spirál DNA planety, aby získali to, co chtějí od tohoto nového chimérického tvora. Johnovi se mnohé z toho, co do něj chtěl vložit Arkadij, líbilo. Ale měl také své vlastní ideje. Nakonec se uvidí, komu se podaří vytvořit větší část genomu.

Pohlédl na Arkadije, který také vzhlížel nahoru na planetu vyplňující oblohu se stejně vážným výrazem, jaký měl na tváři v siní se zrcadly. Byl to výraz, který se Johnovi zapsal velice přesně do paměti, ale v podivném znásobeném formátu vidění mouchy.

John se vrátil zpátky do šera Velké bouře a tam v temných burácejících pískem zasypávaných dnech viděl věci, kterých si před-tím nevšiml. To vzešlo z rozhovoru s Arkadijem. Všiml si věcí novým způsobem: cestoval například na jih z Burroughsu k hloubkovému vrtu Sabishi (Osamělý) a navštívil Japonce, kteří tam žili. Byli to starousedlíci, japonský ekvivalent první stovky a přišli na Mars pouhých sedm let po jejich přiletu. Na rozdíl od první stovky se stali velice jednotnou skupinou, stali se svým způsobem "domorodci". Sabishi zůstalo malým městečkem, i když se tam udělal vrt. Bylo situováno v kraji velkých balvanů poblíž kráteru Jarry-Desloges, a když sjížděl dolů k sídlišti po posledním úseku silnice s transpondéry, uviděl v záblescích jasu v šeru bouře balvany vytesané do podob obřích tváří nebo postav, nebo pokryté piktogramy, nebo vyhloubené jako malé šintoistické nebo zenové svatyně. Zíral do oblaků prachu na tyto přeludy, ale vždycky mu zmizely jako nějaké halucinace. Když přijel na místo, kde byl čistý vzduch, bylo to v závětrí vrtu, všiml si lidí, kteří vlekli velkou skálu vydolovanou ze šachty směrem k zakřivenému náspu, kde bude z vesmíru vypadat jako - co? snad drak? Pak dorazil do garáže a skupina obyvatel ho uvítala. Byli bosí s dlouhými vlasy v rozštěpených pracovních oděvech nebo v pásích zápasníků sumo - seschlí staří japonští Mart'ané, mudrci, kteří mluvili o kami centrech v okolí a jak jejich nehlubší smysl pro on se už dávno posunul od císaře k planetě. Ukázali mu své laboratoře, kde se zabývali areobotanikou a výzkumem materiálů na protiradiační oděvy. Udělali také pořádný kus práce při zjišťování aquifer a zabývali se klimatologií rovníkového pásu. Když je poslouchal, napadlo Johna, že určitě musí být ve spojení s Hiroko, rozhodně to nevypadalo, že by nebyli. Ale když se na ni zeptal, jen krčili rameny. John se snažil vytvořit atmosféru důvěry, což se mu často u starousedlíků podařilo, pocit, že se spolu už dlouhou dobu vrací do pradávných dob. Několik dnů jím kladl otázky, prohlížel si městečko a dával najevo, že je "muž, který ví, co je to giri", a lidé se mu začali svěčovat a říkali mu svým klidným způsobem, že se jim nelíbí, jak se rozrůstá Burroughs, ani hloubkový vrt vedle jejich města, ani celkový růst populace, ani tlak, který na ně vyvíjí japonská vláda, aby prozkoumali Velký příkop a "našli zlato". "Odmítáme to," řekl Nanao Nakayama, vrásčitý stařec s řídkými bílými licousy, tyrkysovými náušnicemi a dlouhými bílými vlasy svázanými do ohonu. "Nemůžou nás k tomu donutit." "A co když se pokusí?" zeptal se John.

"Nepodaří se jim to." Byl si tak jistý, že to Johna upoutalo a vzpomněl si na rozhovor s Arkadijem mezi zrcadly. Některé věci, které teď viděl, byly výsledkem toho, že si jich všiml novým způsobem a kladl nové otázky. Jiné však pramenily z toho, že Arkadij vzkázal dolů přes síť svých přátel a známých, aby se Johnovi projeví a ukázali mu různé věci. Když se tedy John zastavil v sídlišťích cestou ze Sabishi do Senzeni Na, často se k němu přiblížila skupinka dvou, tří nebo i pěti lidí, kteří se mu představili a řekli, že jim Arkadij vzkázal, že by ho mohlo to či ono zajímat... A pak ho zavedli do skryté farmy s vlastním zdrojem energie, nebo ke skladišti nářadí, nebo ke schované garáži plné vozidel, nebo k malým obydlím v mesách, prázdným, ale připraveným k bydlení. John je následoval s rozšířenými očima a otevřenými ústy, vyptával se jich a překvapeně potřásl hlavou. Ano, Arkadij mu opravdu něco předvedl - bylo tu celé podzemní hnutí, malá skupina v každém městě!

Nakonec přijel do Senzeni Na. Vrátil se sem, protože počítač mu vytipoval dva dělníky, kteří byli nepřítomni v práci bez přijatelného vysvětlení ten den, kdy na něj padal nákladňák. Den po příjezdu s nimi hovořil, ale řekli mu, že ten den byli venku a zlézali skály. Když se jim omluvil, že je zdržel, a vrátil se do svého pokoje, představili se mu tři technici z vrtu a řekli, že jsou Arkadijovi přátelé. John se s nimi vřele pozdravil a byl šťasten, že jeho cesta přece k něčemu bude. Později ho skupina osmi lidí vzala do vozu a zavezla ho do kaňonu, který byl s kaňonem, v němž byl vrt, paralelní. Jeli vzduchem plným prachu k obytnému bloku zabudovanému pod převíslou skálou kaňonu. Ze satelitů byl neviditelný a teplo bylo vypouštěno množstvím roztroušených malých průduchů, které z vesmíru vypadaly jako Saxovy staré větrné ohříváče. "Myslíme si, že takhle to udělala Hiroko se svými lidmi," řekla jedna jeho průvodkyně. Jmenovala se Marion a měla dlouhý zobákovitý nos a oči blízko sebe, takže její pohled byl velice pronikavý.

"Víte, kde je Hiroko?" zeptal se John.

"Nevíme, ale myslíme si, že někde mimo."

Obvyklá odpověď. Zeptal se jich na obydlí v útesu. Marion mu řekla, že bylo postaveno s nástroji a vybavením ze Senzeni Na. V současné době není obýváno, ale je připraveno, kdyby nastala potřeba.

"Potřeba - kvůli čemu?" řekl John, když procházel malými tmavými pokoji.

Marion na něj zírala. "No přece kvůli revoluci."

"Revoluci!"

Cestou zpátky John většinou mlčel. Marion a její druzi vycitřovali jeho zděšení a nebylo jim to příjemné. Říkali si asi, že Arkadij udělal chybu, když jim řekl, aby mu ukázali svoje skryté obydlí. "Je jich připravena spousta," hájila je Marion. To Hiroko jim dala ten impuls a Arkadij si myslel, že se budou hodit. Začala se svými druhy vypočítávat, co všechno existuje: obrovské skladiště plné zařízení na čištění vzduchu a dolování ledu, které je ukryté v ledovém tunelu na jedné stanici u jižní polární čepičky, studna, která čerpá vodu z aquiferu pod Kasei Vallis, skleníky rozeseté kolem Acheronu, v nichž rostou rostliny pro farmaceutiku, komunikační centrum ve sklepě Nadjiny stavby v Underhillu. "A to je jenom to, o čem víme, existuje tady samizdat, se kterým nemáme nic společného, a Arkadij si je jistý, že jsou tu i jiné skupiny, které dělají totéž, co my. Protože až dojde ke krizi, budeme potřebovat místo, kam se budeme moci schovat a bojovat odtamtud."

"Ale jděte," řekl John. "Měli byste si uvědomit, že celý tenhle revoluční scénář není nic než fantazírování inspirované Americkou revolucí, znáte to, velká hranice, stateční pionýři kolonisté využívající imperiální moc, revoluce vedoucí od kolonie k samostatnému státu - je to jen falešná analogie!"

"Proč to říkáte?" ptala se Marion. "Co je tu jiného?"

"Zprv neříkejme na zemi, která by nás mohla uživit. A za druhé nemáme prostředky, abychom revoltovali úspěšně!"

"Nesouhlasím s tím. Měl byste si ještě o tom promluvit s Arkadijem."

"Pokusím se. V každém případě si myslím, že jsou jiné možnosti, než tyhle krádeže vybavení, otevřenější možnosti."

Prostě řekneme UNOMA, co si my tady přejeme, aby Smlouva obsahovala."

Jeho společníci pohrdavě vrtěli hlavami.

"Můžeme říkat, co budeme chtít," řekla Marion, "a nic to nezmění na tom, co oni udělají."

"Proč ne? Myslíte si, že mohou jednoduše ignorovat lidi, kteří tu žijí? Mohou sem mít nepřetržitou kyvadlovou dopravu, ale my jsme pořád ještě od nich osmdesát milionů kilometrů vzdáleni, my jsme tady a oni ne. Možná že to není Severní Amerika v roce 1760, ale máme některé podobné výhody: jsme od nich daleko a patří nám to tady! Důležité je nepřevzít jejich způsob myšlení a neupadnout do těch stejných zničujících chyb!"

A tak argumentoval proti revoluci, náboženství, ekonomice a nacionalismu - proti každému způsobu pozemského myšlení, na který připadl, a svým obvyklým způsobem mísil všechno dohromady. "Revoluce ve skutečnosti ani na Zemi nikdy nedopadla dobře. A tady je to něco zastaralého. Měli bychom vymýšlet nový program, přesně jak to říká Arkadij, včetně toho, jak vzít svůj osud do vlastních rukou. Pokud budete žít ve fantazii z minulosti, povede to právě k té represi, na niž si stěžujete. Potřebujeme nové marsovské cesty, novou marsovskou filozofii, ekonomiku a náboženství!"

Ptali se ho, jaké by tyhle nové marsovské způsoby myšlení měly být a on jen zvedl ruce. "Jak to mám vědět? Protože dosud neexistovaly, je těžké o nich mluvit, je těžké si je představit, protože nemáme o nich žádnou představu. To je vždycky problém, když se pokoušíte udělat něco nového, a věřte mi, že o tom něco vím, protože jsem se o to snažil. Ale mohu vám říct, jaký budete mít pocit - bude to pocit, jaký jsme my měli tady v prvních letech, kdy jsme byli jednou skupinou a pracovali jsme společně. Kdy nebyl žádný jiný smysl života, než usadit se tady a objevovat tuhle planetu. Rozhodovali jsme se společně, co se bude dělat. Takový byste měli mít pocit."

"Ta doba je ale dávno pryč," řekla Marion a ostatní přikyvovali. "To vy jen fantazírujete o minulosti. Jsou to jen slova. Je to jako byste měl přednášku o filozofii v obrovském zlatém dolu, k němuž se z obou stran přibližuje vojsko."

"Ne ne," řekl John. "Já hovořím o metodách odporu, metodách, které odpovídají naší reálné situaci, a ne o nějakých revolučních fantaziích vyčtených z dějepisných učebnic!"

A tak to šlo dokola, znovu a znovu, až dorazili zpátky do Senzeni Na, a uchýlili se dolů, do pracovních místností v nejnižším obytném patru. Tam vášnivě debatovali během časové smyčky a ješ-tě dlouho do noci, a jak tak diskutovali, John pocítil radostné vzrušení, protože viděl, že o tom začínají přemýšlet - bylo jasné, že mu naslouchají a že jim na tom, co říká a co si o nich myslí, záleží. Byl to až dosud jeho nejúspěšnější návrat do akvária Prvního Muže a spolu s Arkadijovým doporučením na ně získával vliv, který byl cítěn. Byl schopen otřást jejich sebedůvěrou, přimět je k přemýšlení, mohl je přinutit k přehodnocování, mohl změnit jejich myšlení!

A tak v zšeřelém fialovém svítání kráčeli chodbami do kuchyně a hovořili dál a při pití kávy zářili jakýmsi druhem inspirace a vzrušením z poctivé debaty jako za starých časů. Když se konečně rozešli, aby se trochu prospali, než začne den, byla dokonce i Marion zvyklá a všichni odcházeli ponořeni v myšlenkách a naplň přesvědčení, že John má pravdu.

John se vracel do svých pokojů unavený, ale šťastný. Ať už to Arkadij zamýšlel nebo ne, udělal z Johna jednoho z vůdců svého hnutí. Možná že toho bude litovat, ale teď už cesta zpátky nebyla. John si byl jistý, že to je pro dobro věci. Mohl se stát jakýmsi mostem mezi podzemím a ostatními lidmi na Marsu - mohl operovat na obou stranách, smířovat je, utvářet z nich jedinou sílu, která bude mnohem efektivnější, než kdyby byla každá strana sama. Možná že sílu se zdroji hlavní masy lidí a s nadšením těch v podzemí. Arkadij se domníval, že je to neuskutečnitelná syntéza, ale John měl síly, které Arkadij postrádal. Takže mohl, ne snad uzurpovat Arkadijovo vedení, ale všechny změnit.

Dveře do jeho pokoje v hostinské části obydlí byly otevřeny. Vpadl poplašeně dovnitř a na dvou křeslech seděli Sam Houston a Michael Chang. "No tak," řekl Houston, "kdepak jste byl?"

"Ale ne," řekl John. Jeho dobrá nálada se rázem vytratila a rozzuřil se. "Nevešel jsem snad do nesprávných dveří?" Vyhlédl ven. "Ne, jsem tu správně. Tohle jsou moje pokoje." Zvedl ruku a zapnul na svém náramku nahrávání. "Co tady děláte?"

"Chceme vědět, kde jste byl," řekl Houston klidně. "Máme oprávnění vstupovat tady do všech pokojů a všechny naše otázky musí být zodpovězeny. Takže můžete začít."

"Ale jděte," řekl John posměšně. "Copak vás nikdy neunaví hrát si na zlého policajta? Pročpak si to, chlapci, jednou nevyměníte?"

"Jenom chceme, abyste nám odpověděl na naše otázky," řekl Chang vlídně.

"Jistě, hodný pane policajto," řekl John. "Všichni chceme odpovědi na naše otázky, vidíte?"

Houston vstal - byl už na pokraji, jen jen vybuchnout, a John šel přímo k němu a zastavil se deset centimetrů od jeho hrudi. "Vypadněte z mého pokoje," zasyčel. "Okamžitě, nebo vás vyhodím a pak budeme vidět, kdo má oprávnění být v těchto místnostech."

Houston na něj mlčky zíral a John ho bez varování strčil prudce do prsou. Houston letěl pozadu ke své židli, a aniž by chtěl, si sedl. Pak vyskočil a chtěl se na Johna vrhnout, ale Chang mezi ně skočil se slovy: "Počkej, Same, počkej vteřinku," zatímco John řval ze všech sil: "Vypadněte odtud!" vrhal se Changovi na záda a díval se mu přes rameno na Houstonův zrudlý obličej. Při tom pohledu John málem vybuchl v smích, tento úspěch mu vrátil dobrou náladu, a tak odpochoďoval ke dveřím a pořád křičel: "Vypadněte, vypadněte, vypadněte!" odvrácený tak, aby Houston neviděl úsměv na jeho rtech. Chang odtáhl svého zuřícího kolegu do chodby a John je následoval. Tam se všichni tři zastavili a Chang si raději stoupl mezi Johna a svého partnera. Byl vyšší než oba ostatní a díval se na Johna starostlivým pohledem.

"Tak co jste tedy chtěli?" zeptal se John nevinně.

"Chtěli jsme vědět, kde jste byl," řekl Chang tvrdohlavě. "Máme důvod se domnívat, že vaše tak zvané vyšetřování sabotážních incidentů je pro vás příhodná zástěrka pro jinou činnost."

"Já se domnívám totéž o vás," řekl John.

Chang ho ignoroval. "K incidentům dochází hned po vaší návštěvě -"

"Dochází k nim během vašich návštěv."

"Výsypné vozy plné prachu byly svrženy do každého vrtu, který jste během Velké bouře navštívil. Počítačové viry zaútočily na software v pracovně Saxe Russella ihned po vašem jednání s ním v roce 2047.

Biologické viry napadly lišejníky v Acheronu hned, co jste odjel. A tak dále."

John pokrčil rameny. "Opravdu? Jste tu už dva měsíce a to je všechno, co máte?"

"Pokud máme pravdu, je toho dost. Kde jste byl v noci?"

"Je mi líto," řekl John. "Neodpovídám na otázky lidí, kteří násilně vnikli do mého pokoje."

"Musíte," řekl Chang. "Je to zákon."

"Jaký zákon? Co mi uděláte?" obrátil se k otevřeným dveřím do pokoje, ale Chang mu zastoupil cestu. John se rozčílil a vrhl se na Chang, ten však uhnul, ale zůstal stát ve dveřích. A tak se John obrátil a šel pryč, dolů do společných místností.

Ze Senzeni Na odjel toho odpoledne ve vozidle po silnici s transpondéry vedoucí na sever podél východní strany vypoukliny Tharsis. Byla to dobrá silnice a o tři dny později byl o 1 300 kilometrů dál na sever, severozápadně od Noctis Labyrinthus. Když přijel na velkou křižovatku, kde byla nová stanice s palivem, uhnul doprava a jel na východ do Underhillu. Každý den, zatímco vůz jel vpřed poslepu oblaky prachu, pracoval s počítačem. "Můžeš mi vyhledat všechny záznamy o krádežích vybavení pro zubní ošetřovny?" Počítač byl pomalý jako člověk při zodpovídání na tento nesmyslný dotaz, ale nakonec se přece jen údaje objevily na obrazovce. Potom od něj žádal zprávy o pohybech všech podezřelých, na které jen připadl. Když měl jistotu, kde všichni byli, zavolal Helmuta Bronského a protestoval proti Houstonovým a Chan-govým akcím. "Říkají, že mají k tomu od tebe oprávnění, Helmut, takže jsem si myslel, že bys měl vědět, co dělají."

"Snaží se, co jim síly stačí," řekl Helmut. "Přál bych si, abys je přestal znervózňovat a spolupracoval s nimi. Mohlo by

to pomoci. Já vím, že nemáš co skrývat, tak proč jim trochu nepomáháš?"

"Ale Helmut, oni nechtějí pomoc. Chtějí mne zastrašit. Řekni jim, aby s tím přestali."

"Dělají jenom svou práci," řekl Helmut klidně. "Neslyšel jsem o ničem nezákonném."

John přerušil spojení a později zavolal Franka, který byl v Burroughsu. "Co je to s Helmutem? Proč dává planetu do rukou policajtů?"

"Ty idiote," řekl Frank. Při tom, jak mluvil, psal rychle na počítači, takže to vypadalo, že si není příliš vědom toho, co říká. "Copak si vůbec nevšímáš toho, co se tu děje?"

"Myslel jsem, že si toho všímám až dost," řekl John.

"Stojíme po kolena hluboko v benzínu a zápalkou jsou ta prokletá gerontologická ošetření. Tys ale stejně nikdy nerozuměl tomu, proč nás sem především poslali, tak proč bys měl něčemu rozumět teď?" Psal a upřeně zíral na obrazovku.

John se dlouho díval na maličký obrázek Franka na svém zápěstí. "Proč nás sem především poslali, Franku?"

"Protože Rusko a Spojené státy americké byly zoufalé, proto. Zvětšeli staromódní průmysloví dinosauři to byli, a málem už je spolkl Japonsko a Evropa a všichni ti malí tygři, co se vynořili v Asii. A my jsme měli zkušenost s vesmírem, která měla přijít nazmar, a několik velkých a nepotřebných průmyslových podniků vyrábějících pro vesmír, a tak jsme se spojili a přišli jsme sem s nadějí, že najdeme něco cenného - a vyplatilo se to! Narazili jsme na zlato, abych to tak řekl. Což však znamená ještě víc benzínu, kterým se všechno polévá, protože zlatá horečka ukazuje, kdo má moc a kdo ne. A teď, přesto že jsme to tady nastartovali, je tam dole mnoho nových tygrů, kteří jsou v určitých věcech lepší než my, a chtějí kousek koláče. Tam dole je spousta zemí, které nemají prostor ani zdroje, je tam deset miliard lidí stojících po kotníky ve vlastních sračkách."

"Mám dojem, žeš mi říkal, že se to na Zemi bude vždycky rozpadat."

"Tohle se nerozpadá. Přemýšlej o tom - pokud tohle ošetření bude jenom pro bohaté, budou chudí revoltovat a všechno tam vybuchne - jestli ale ošetření dostane každý, pak se populace rozroste a stejně to vybuchne! Ať už tak nebo tak, je konec. A to se děje teď. Transnacionálům se to nelíbí, pro obchod je katastrofální, když svět vyletí do povětří. Bojí se a jsou rozhodnutí držet věci na uzdě silou. Helmut a ti policajti jsou jenom špičkou ledovce - spousta politiků si myslí, že světový policejní stát na několik desetiletí je naše jediná šance stabilizovat populaci bez katastrofy. Kontrola shora, hlupáci!"

Frank znechuceně zavrtěl hlavou, pak se naklonil k obrazovce a začal se do jejího obsahu.

John řekl: "Ty máš také to ošetření, Franku?"

"Samozřejmě že mám. A dej mi pokoj, mám moc práce."

Jižní léto bylo teplejší než to minulé, které proběhlo za Velké bouře, ale stále ještě bylo mrazivější, než bylo kdy zaznamenáno. Bouře teď trvala dva M-roky, přes tři pozemské roky, ale Sax měl k tomu filozofický postoj. John ho zavolal a když se zmínil, jak chladné noci zažívá, Sax jenom řekl: "Je docela možné, že budeme mít během procesu změny povrchu nízké teploty. Ale my se přece nepokoušíme vytvořit tady teplo. Na Venuši je teplo. My chceme, aby se tu dalo žít. Pokud budeme moci dýchat vzduch, je mi jedno, jestli bude studený."

Byla zima, všude byla zima, dokonce i na rovníku, v noci bylo ke stům stupňů pod nulou. Když za týden po odjezdu ze Senzeni Na dorazil John do Underhillu, našel tam na chodnicích růžový led, který byl skoro neviditelný v šerém světle bouře, a chození po něm bylo nebezpečné. Lidé v Underhillu trávili většinu času uvnitř. John se několik týdnů zabýval tím, že pomáhal zdejším genovým inženýrům testovat nový, rychle rostoucí sněžný lišejník. Underhill byl plný cizinců. Většina z nich byli mladí Japonci nebo Evropané, kteří naštěstí stále ještě užívali angličtinu jako dorozumívací pro-středek. John se ubytoval v jednom starém pokoji s tunelovou klenbou poblíž severovýchodního rohu čtverce. Stará čtvercová stavba nebyla tak oblíbená jako Nadjin terasovitý dům, byla menší a tmavější, a mnoho místností se teď používalo jako skladiště. Bylo to zvláštní procházet chodbami čtverce, vzpomínat na bazén, Majin pokoj, na jídelnu - teď byla všude tma a samé krabice a bedny. Uplynuly už roky od doby, kdy byla první stovka jedinou stovkou lidí na Marsu. Jen těžko si vzpomínal, jaké to vlastně bylo.

Počítačem sledoval, kde se zdržuje pár lidí, a vyšetřovatelé UNOMA byli mezi nimi. Dohled nad nimi nebyl příliš úspěšný, protože je nebylo možné vždycky vystopovat, zvláště Houstona a Changa a jejich tým, kteří, jak se domníval, záměrně uhýbali ze sítě. Záznamy o nově příchozích z kosmodromu ukazovaly, že Frank měl pravdu, když je označil za špičku ledovce, řada lidí, kteří přilétali, zvláště do Burroughsu, pracovala pro UNOMA bez nějaké pracovní specifikace, a pak se rozešli do dolů, vrtů a dalších sídlišť a začali pracovat pro tamějšího vedoucího bezpečnosti. Jejich záznamy o zaměstnání na Zemi také nebyly bez zajímavosti.

Po sezeních s počítačem se John často zvedl a odešel na procházku ven, cítil se rozrušený a potřeboval přemýšlet.

Bylo už vidět o něco víc než předtím, už se trochu vyjasňovalo, ale růžové ledové chodníky stále ještě ztěžovaly chůzi. Vypadalo to, že Velká bouře ustupuje. Rychlost větru na povrchu byla jen dvakrát nebo třikrát vyšší než před bouří, v průměru asi třicet kilometrů za hodinu, a prach ve vzduchu se někdy zdál být jen silnějším závojem, v němž se západy Slunce stávaly planoucimi pastelovými víry růžové, žluté, oranžové, červené a fialové barvy, které spolu s barevnými oblaky, ledovými duhami a občasnými paprsky jasně žlutého světla ukazovaly přírodu v její nejprchavější a nejnádhernější podobě. Pozorování všech těchto zamlžených barev Johna odvádělo od tíživých myšlenek. Pak vystoupil na velkou bílou pyramidu, rozhlédl se kolem a vrátil se dovnitř připravený dát se zase do boje.

Jednou večer, po jednom takovém extravagantním západu Slunce, když sestoupil z vrcholku pyramidy a pomalu kráčel směrem k Underhillu, si všiml dvou postav, které vyšly z postranních dveří garáže a průhledným tunelem nastoupily do vozidla. V jejich pohybech bylo něco divného, rychlého a pokradného, takže se zastavil, aby se lépe podíval. Ti dva na sobě neměli přílby a podle velikosti jejich postav a zátylku poznal Houstona a Changa. S pozemskou nemotorností pospíchali do vozu, nastoupili a rozjeli se směrem k němu. John rychle polarizoval svůj vizor a znovu vykročil s hlavou

skloněnou. Snažil se vypadat jako někdo, kdo se vrací domů z práce. Trošku uhnul stranou, aby se vzdálenost mezi ním a jimi zvětšila. Jejich vůz se ponořil do oblaku prachu a v okamžiku zmizel.

Když došel ke dveřím přechodové komory, byl ponořen hluboko v myšlenkách a pocíťoval strach. Stál nehybně v dveřích, znovu si to v mysli obracel, a když se pohnul, nešel ke dveřím, ale k interkomu vsazenému vedle dveří. Pod ním bylo několik různých druhů zástrček, a tak z jedné opatrně sejmul kryt, pečlivě očistil prach - tyto věci se už dávno neužívaly - a zapojil do ní svůj náramek. Vytřásl kód svého počítače a čekal, až proběhne dekodování. "John, přeješ si?" ozval se mu ve sluchátkách v přílbě hlas jeho počítače.

"Zapni kameru a zaber můj pokoj."

Počítač stál na stolku u postele a byl zapnutý do zdi. Jeho kamera byla malá věčička zřídka používaná, obraz na jeho náramku byl malý a v pokoji bylo šero, svítilo jen noční světlo. Zakřivení vizoru byla další překážka dobré viditelnosti, a tak, i když měl náramek těsně před vizorem, mnoho toho nerozeznával - viděl jen šedivé kmitající tvary. Byla tam postel, něco leželo na ní, a pak zeď. "Zpátky o deset stupňů," řekl John a přimhouřil oči, aby na dvoucentimetrovém obrázku něco rozeznal. Byla to jeho postel. A na ní ležel muž. Bylo to tak? Podrážka boty, tělo, vlasy. Těžko říci. Nehýbalo se to. "Slyšíš něco v pokoji?"

"Ventilátory, elektřinu."

"Přenes mi v plné síle, co slyšíš v mikrofonu." Naklonil hlavu v přílbě a přitiskl ucho ke sluchátku. Svist, šum statické elektřiny. V takovém přenosu bylo příliš mnoho omylů, zvláště když užíval ty staré zástrčky. Určitě však neslyšel žádný lidský dech. "Mohl by ses dostat do underhillského monitorovacího systému, najít dveřní kameru našich předsíní a přenést mi ji na náramek?"

Před několika lety vedl instalování bezpečnostního systému v Underhillu. V počítači byly stále ještě všechny plány a kódy, takže to netrvalo dlouho a obraz na jeho náramku se změnil. Teď tam byla vidět místnost před jeho pokojem zabíraná shora. Světla svítila a viděl, že dveře jeho pokoje jsou zavřené - to bylo vše.

Spustil ruku s náramkem k boku a zamyslel se. Uplynulo pět minut, než zvedl ruku a začal přes počítač dávat rozkazy underhillskému bezpečnostnímu systému. To, že znal kódy, mu umožnilo, aby instruoval celý kamerový systém k vymazání všech jeho pozorovacích záznamů, a ponechal pouze hodinovou smyčku místo obvyklé osmihodinové. Pak instruoval dva uklízeče-roboty, aby vstoupili do jeho pokoje. Zatímco pomalu jeli po chodbách, stál na místě a chvěl se po celém těle. Když otevřeli dveře, uviděl je malým okem počítače. Do pokoje vniklo světlo, na okamžik zaplálo, pak se ustálilo a John měl teď mnohem lepší viditelnost. Ano, na jeho posteli ležel muž. John nemohl téměř dýchat. Řídil dálkové roboty pomocí miniaturních tlačítek na náramku. Byla to šhubavá procedura, avšak jestli muže probudí, tím lépe.

Neprobudila. Muž visel po obou stranách paží robotů, kteří ho zdvihli se svou algoritmickou jemností. Visící tělo. Mrtvý muž.

John záměrně zadržel dech a pokračoval v práci. Řídil prvního robota k velkému odpadkovému výsypníku druhého robota a instruoval ho, aby tam umístil tělo. Poslat roboty zpátky do skladiště už byla hříčka. Několik lidí kolem nich přešlo, když jeli po chodbách, ale s tím nemohl nic dělat. Tělo nebylo vidět, bylo je možné vidět jen shora a John doufal, že si robotů nikdo nevšimne natolik, aby si na ně později vzpomněl.

Když je dostal do skladiště, zaváhal. Neměl by dopravit tělo do incinerátoru ve čtvrti chemiků? Ale ne - teď, když zmizelo z jeho pokoje, se ho nemusel zbavovat. Naopak ho později bude potřebovat. Poprvé ho napadlo, kdo to asi je. Nařídil prvnímu robotovi, aby zamířil svým vysouvacím okem na pravé zápěstí těla, a přečetl, co tam je, svým magnetickým zobrazovačem. Oku trvalo dlouhou dobu, než zamířilo na správné místo. Pak tam zůstalo. Malá známka, kterou měl každý implantovanou na zápěstní kůstce, nesla informaci ve standardním tečkovém jazyce a počítači trvalo pouhou minutu ho identifikovat. Yashika Mui, auditor UNOMA, základna Underhill, přistál v roce 2050. Byla to skutečná osoba. Muž, který mohl ještě spoustu let žít.

John se začal třást. Opřel se o modré glazované cihly Underhillu. Bude to trvat skoro hodinu, než bude moci jít dovnitř. Netrpělivě se odlepil od zdi a obešel čtvercovou stavbu. Obvykle to trvalo asi patnáct minut, ale tentokrát to ušel za deset. Obešel čtverec ještě jednou a pak se vydal k parkovišti trajlerů.

Zůstaly tam už jenom dva ze starých trajlerů, byly opuštěné a zřejmě se užívaly jako skladiště. Z prachu mezi nimi se vynořily postavy, lekl se, ale minuly ho. Vrátil se ke čtverci, obešel ho a vydal se po cestě ke čtvrti chemiků. Zastavil se a díval se na zastaralý komplex trubek a vedení, na nízké bílé budovy, stále pokryté čer-nými kaligraficky psanými vzorci. Vzpomínal na jejich první léta na Marsu. A teď, jako by to byl mžik, došlo k tomuhle. Za šera Velké bouře. Civilizace, rozklad, krizové stadium. Vražda na Marsu. Zat'ál zuby.

Hodina uplynula, bylo devět. Vstoupil do přechodové komory, svlékl se, sňal přílbu a boty, svlékl ostatní a šel do sprch, kde se osprchoval, osušil, učešal vlasy a oblékl overal. Zhluboka se nadechl, prošel jižní stranou čtvercového obydlí a chodbami ke svému pokoji. Když otvíral dveře, nijak ho nepřekvapilo, že uviděl přicházet čtyři vyšetřovatele UNOMA, kteří mu nařídili, aby ihned přestal. "Co má být?" řekl.

Nebyl to Houston ani Chang, ale tři muži a jedna žena z té první skupiny z Low Pointu. Muži ho obklopili, aniž by mu odpověděli, otevřeli dveře dokořán a dva z nich vešli do pokoje. John se musel ovládat, aby je nenapadl, nebo na ně nezakřičel, anebo se nezasmál výrazu na jejich tvářích, když uviděli, že je pokoj prázdný. Zůstal tam stát a díval se zvědavě na ně. Musel se vynasnažit, aby vypadal rozzlobeně, asi tak, jak by vypadal, kdyby nevěděl, o čem kráčí. Jeho rozčilení by muselo být značné, a jakmile se uvolnil, musel se držet, aby jeho hněv nevypukl plnou měrou, ale aby ho udržel v přiměřených mezích. Musel s nimi mluvit, jako by to byli příliš horliví policajti, a ne je napadnout jako vrahy. Byli tak zmateni neočekávanou situací, že se mu podařilo je vyexpedovat jen s několika kousavými větami, a když zavřel dveře, stál chvíli nehybně uprostřed pokoje. Pak řekl počítači: "Zanes, co se děje na bezpečnostním systému a zaznamenej to. Ukaž mi všechno, co mají kamery."

A tak je počítač sledoval. Trvalo jim to jen několik minut, než došli do kontrolní místnosti bezpečnostního systému, kde se k nim přidružil Chang a ostatní. Okamžitě se dali do prohlížení záznamů. John seděl u obrazovky a pozoroval s nimi, jak prohlížejí smyčky a zjišťují, že jsou jen za jednu hodinu a že odpolední události jsou vymazané. To jim dá důvod k přemýšlení. Ponuře se zasmál a řekl počítači, aby skončil.

Cítil se vyčerpaný. Bylo teprve jedenáct hodin, ale účinek adrenalinu a ranní dávka omegendorfinu se vytratily a cítil se unavený. Posadil se na postel, ale pak si uvědomil, co na ní leželo, a vyskočil. Nakonec se uložil ke spánku na zem. Během půlnoční časové smyčky ho probudil Spencer Jackson se zprávou, že ve výsypníku robotů bylo nalezeno tělo. Unaveně vstal a stál vedle Spencera na klinice a zíral na tělo Yashiky Muie, zatímco ho několik vyšetřovatelů bedlivě pozorovalo. Diagnostický přístroj byl právě tak dobrý jako pitva, možná že ještě lepší. Testy objevily krevní sraženinu. John nařídil úplnou kriminální pitvu. Muiovo tělo a šaty měly být podrobeny prohlídce a všechny mikroskopické částičky měly být srovnány s jeho genomem a všechny cizí částičky srovnány s genomem lidí, kteří byli právě v Underhillu přítomni. John se díval na vyšetřovatele, když udílel tyto rozkazy, ale ti ani nemrkli. Možná že měli na sobě rukavice a kombinézy, nebo také celou záležitost provedli na dálku, právě tak jako John. Musel se obrátit, aby zakryl znechucení - nesměl dát na sobě znát, že ví!

Avšak oni samozřejmě věděli, že umístili tělo do jeho pokoje, a tak museli mít podezření, že to byl on, kdo odstranil tělo a smazal záznamy kamer. Takže věděli, že on ví, nebo ho aspoň podezřívali. Nemohli si být však jisti a nebyl žádný důvod něco prozradit.

O hodinu později se vrátil do svého pokoje a znovu se uložil na podlahu. Přestože se cítil stále vyčerpaný, nemohl spát. Zíral na strop a znovu o všem přemýšlel. Přemýšlel o tom, co se dozvěděl.

Už skoro svítalo, když měl pocit, že věc vyřeší. Vzdal se pokusů o spánek a vstal, aby šel opět na procházku.

Potřeboval být venku, mimo svět lidí a jeho zkaženosti, venku ve vanu větru, jehož proudění je kvůli poletujícímu prachu tak dobře vidět.

Když vyšel z přechodové komory, uviděl nad hlavou hvězdy. Byla jich spousta - všechny ty tisíce hořící jako dřív, bez mihotání a jiskření, ty menší byly tak hustě vedle sebe, že černá obloha jimi zbělala, jako kdyby celé nebe bylo Mléčnou dráhou.

Vzpamatoval se z překvapení, z téměř zapomenutého zázraku hvězdného nebe, zapnul svůj interkom a novinu ohlásil. Vypuklo hotové pandemonium. Lidé ho slyšeli, probouzeli známé a pospíchali do přechodové komory, aby popadli kombinézu dřív, než bude zásoba vyčerpaná. Dveře přechodové komory se otvíraly a vycházely z nich davy lidí. Obloha na východě dostala černorudou barvu a pak rychle zesvětlala. Celá obloha se změnila v temně růžovou, a pak začala zářit. Hvězdy mizely po stovkách, až na obloze zůstala jenom Venuše a Země, které visely na východě nad zvyšující se intenzitou světla. Obloha na východě byla stále jasnější, až bylo víc světla, než ve dne. Dokonce i za vizory lidem slzely oči a někteří při tom pohledu na společném pásmu hlasitě vykřikovali. Lidé běhali kolem, interkom blekotat a obloha byla stále jasnější a jasnější, až se zdálo, že vybuchne, pulsovala jasným růžovým světlem a tečky, jež byly Venuše a Země, se v tom jasu ztrácely. A pak se za horizontem vynořilo Slunce a vybuchlo na pláni jako jaderná bomba. Lidé křičeli, skákali a běhali mezi dlouhými stíny balvanů a budov. Všechny stěny směrem na východ byly jako velké bloky fauvistických barev, glazovaná mozaika oslepovala a nebylo možné se na ně přímo podívat. Vzduch byl průsvitný jako sklo, vypadal, jako by byl z pevné hmoty a dával všem hranice ostré jako břitva.

John se od davu odloučil a šel na východ směrem k Černobylu. Vypnul sluchátka. Obloha měla mnohem temnější růžovou barvu, než si vzpomínal, a v zenitu měla nádech fialové. Všichni v Underhillu bláznili. Mnoho lidí, kteří tam byli, ještě nikdy nevidělo svítit na Mars Slunce a bezpochyby jim to připadalo, jako že prožili celý život ve Velké bouři. Teď bylo po ní a tak vycházeli ven, opili slunečním svitem. Klouzali se na růžovém ledu, házeli po sobě žluté ledové koule a šplhali na zamrzlé pyramidy. Když to John uviděl, obrátil se a vystoupil sám na poslední pyramidu, aby se podíval na skály a prolákliny kolem Underhillu. Byly pokryté ledem a zaprášené, ale jinak přesně stejné jako předtím. Zapnul zase společné pásmo, ale zas je vypnul - lidé uvnitř volali po kombinézách, ale venku si toho nikdo nevšímal. Jeden člověk křičel, že už je hodina po východu Slunce, ale John tomu nemohl uvěřit. Potřásl hlavou. Zdivočelé hlasy a vzpomínka na tělo na jeho posteli mu nedávaly důvod k radosti nad koncem bouře.

Konečně šel dovnitř a dal svoji kombinézu dvěma ženám, které měly stejnou velikost, a hned se pohádaly, která je na řadě, pak šel do komunikačního centra a zavolal Saxe na Echus. Když se Sax ozval, blahopřál mu ke skončení bouře. Sax mávl rukou, jako by k tomu došlo před řadou let. "Začali s asteroidem 2051B," řekl. To byl ledový asteroid, který vyhledali, aby ho umístili na oběžnou dráhu Marsu. Právě na něj instalovali rakety, které ho vymrští na kurs, jenž ho přivede na dráhu stejnou, jako měl Ares. Bez záruvzdorného štítu dojde při aerobrzdní ke spálení asteroidu. Zdálo se, že bude všechno hotovo za šest měsíců. To byly hlavní zprávy dne, poznamenal Sax svým klidným způsobem a zamžikal. Velká bouře už byla prehistorií.

John se musel zasmát. Pak si ale vzpomněl na Yashiku Muie a řekl o tom Saxovi, protože chtěl, aby měl ještě někdo jiný zkaženou oslavu. Sax pouze zamžikal a řekl: "Začínají to myslet vážně." John řekl otráveně sbohem a přerušil spojení. Šel zpátky chodbami a zmítala jim směsice pocitů, příjemných i nepříjemných. Vrátil se do svého pokoje a vzal si jeden omegendorfin a jeden nový pandorfin, který mu dal Spencer. Pak se vydal do ústředního atria a procházel se mezi rostlinami, ubohým bouřkovým potěrem, který se vzpínal k žárovkám svítícím nad hlava-mi. Obloha byla stále ještě sytě růžová a velice jasná. Spousta lidí, kteří vyšli ven jako první, se nyní vrátila, a v atriu mezi řadami plodin pořádala večírek. Potkal několik přátel, nějaké známé, avšak většinou to byli cizí lidé. Šel zpátky do obytného čtverce a procházel místnostmi plnými lidí, kteří jásali, když vkročil dovnitř. Když dost dlouho žádali, aby promluvil, postavil se na židli a něco zabreptal pod účinkem endorfinů, které dnes zcela nepředvídatelně pod vlivem vraždy znásobily svůj účinek. Někdy hovořil velice vehementně a nikdy nevěděl, co v příštím okamžiku řekne, dokud to z něj nevypadlo. Viděli jsme Johna Boona opilého, že sotva stál na nohách v ten den, co skončila bouře, budou říkat. Výborně, pomyslel si, ať si

řikají, co chtějí. Už stejně na tom, pokud šlo o jeho legendu, nezáleželo.

V jedné místnosti byla velká skupina Egyptanů, ne jako jeho známí súfisté, ale ortodoxní muslimové, kteří hovořili, jako když vane vítr, a pili šálky kávy se spoustou kofeinu a slunečního světla, usmívali se širokými úsměvy pod černými kníry a pro jednou byli neobyčejně srdeční. Také on roztál a vzhledem k dění toho dne řekl: "Podívejte se, jsme součástí nového světa. Pokud svou činnost nezaložíte na realitě Marsu, stanete se schizofreniky, jejichž tělo bude na jedné planetě a duše na jiné. Žádná takhle rozpolcená společnost nemůže dlouho úspěšně fungovat."

"Hm," řekl jeden z nich s úsměvem. "Pochopte, že jsme cestovali už předtím. Jsme kočující lidi. Ale ať jsme, kde jsme, Mekka je domovem naší duše. Mohli bychom letět na druhý konec vesmíru a bude to stejné."

K tomu nebylo co říci. Ve skutečnosti byla taková poctivost o tolik čistší, než to, čím se musel zabývat celou noc, že přikývl a řekl: "Chápu to. Rozumím vám." Ve srovnání s pokrytctvím Západu, kde lidé hovořili o zisku během snídání, při nichž se modlili, lidé, kteří nebyli schopni artikulovat, že by v něco věřili, lidé, kteří věřili, že jejich hodnoty jsou fyzické konstanty, a kteří říkali: "Takhle to prostě je," stejně jako Frank.

A tak John zůstal a hovořil chvíli s Egyptany, a když odcházel, cítil se lépe. Šel zpátky do své místnosti a poslouchal chraptivé hlasy, jež se ozývaly z každého pokoje - výkřiky, jásot, hovor šťastných vědců a smích.

Dostal nápad. Spencer Jackson bydlel vedle Johna a zrovna odcházel, když se blížil John, a tak mu o tom nápadu řekl. "Měli bychom udělat oslavu konce bouře a pozvat všechny, které seže-neme. Všechny skupiny na Marsu, zkrátka všechny, kteří by mohli přijít. Každého, kdo by se chtěl zúčastnit."

"A kde by to bylo?"

"Na hoře Olympus Mons," řekl, aniž by o tom přemýšlel. "Mohli bychom přimět Saxe, aby načasoval let jeho ledového asteroidu tak, abychom se na něj odtamtud mohli dívat."

"Výborný nápad!" řekl Spencer.

Olympus Mons je štítová sopka a tak je to kužel, který se většinou nezvedá příliš příkře, a jeho výška vyplývá z jeho široké základny. Je o dvacet pět kilometrů vyšší než okolní planina, ale průměr základny činí osm set kilometrů, takže jeho svahy mají asi šestistupňový úhel. Avšak kolem jeho obřího tělesa je násep asi sedm kilometrů vysoký a tento gigantický útes je dvakrát tak vysoký než Echus a na mnoha místech téměř vertikální. Některé jeho části už přilákaly několik horolezců, kteří se na Marsu vyskytli, avšak ještě nikomu se nepodařilo ho zdolat, a pro většinu obyvatel planety je pouze jakousi překážkou na cestě ke kráteru na vrcholku. Cestující po zemi se na násep dostávají po široké rampě na severní straně, kde se jedna z posledních lávových záplav přelila přes útes. Areo-logové vyprávějí historky o tom, jaké to asi muselo být, když tady tekla řeka roztavené horniny sto kilometrů široká, příliš žhavá, než aby se na ni dalo hledět, a padala ze sedmi tisíc metrů na černou lávovou planinu a vršila se stále výš a výš... Tento tok lávy zanechal rampu s nepatrnou vyvýšeninou v místech, kde se přelil přes násep. Byl sem snadný přístup a po asi dvousetkilometrové cestě vzhůru se člověk dostal ke kraji kotle.

Okraj kráteru na vrcholku vulkánu je tak široký a plochý, že zatímco je odtud dobře vidět do kotle s mnoha prstenci, zbytek pla-nety vidět není. Když se člověk odtud dívá, nevidí nic než vnější stranu okraje a pak oblohu. Avšak na jižní straně je malý bezejmenný kráter po nárazu meteoritu, který je na mapě je označen jako THA-Zp. Vnitřek tohoto malého kráteru je trochu chráněn před řídkým prouděním vzduchu pospíchajícím přes Olympus Mons, a když člověk stojí na jižním oblouku jeho ostrého okraje, dostane se mu konečně pohledu na svah vulkánu a na rozlehlou planinu stoupající k západní straně Tharsis. Je to jako by se člověk díval dolů na planetu z pódia visícího nízko ve vesmíru.

Trvalo to téměř devět měsíců, než byl asteroid připraven na setkání s Marsem, a tak se zpráva o Johnově oslavě měla čas rozlét-nout po celé planetě. Lidé sem přijížděli ve vozidlech v karavanách po dvou, po třech nebo po deseti nahoru po severní rampě a kolem k jižnímu vnějšímu svahu Zp. Tam si postavili řadu velkých stanů ve tvaru půlměsíce s průhlednými stěnami a pevnou průhlednou podlahou, která byla dva metry nad zemí a spočívala na průhledných sloupech. Byl to nejnovější vynález, pokud šlo o provizorní přístřeší, a všechny stany byly umístěny tak, že jejich vnitřní oblouky směřovaly ke kopci, a když byly postaveny, vypadalo to jako schodiště, jako skleníky na svahu s terasami, které se dívaly na nekonečný bronzový svět. Karavany se objevovaly po celý týden a také přilétaly vzducholodě, které se v malém kráteru uvazovaly. Naplnily ho tak, že vypadal jako nádoba s narozeninovými balóny. Takové množství lidí Johna překvapilo, očekával, že na tak vzdálené místo přijede jen několik přátel. Byl to jen další důkaz jeho neschopnosti porozumět současné populaci planety. Shromáždilo se tam asi tisíc lidí, což bylo ohromující. Mnoho tváří viděl už předtím, a řadu jich dokonce znal podle jména. Takže to svým způsobem bylo shromáždění přátel. Přišlo mnoho lidí z první stovky, bylo jich čtyřicet, včetně Maji, Saxe, Ann se Simonem, Nadji s Arkadijem, Vláda s Uršulou a ostatními z acheronské skupiny, přišel Spencer, Alex, Jane, Mary, Dimitrij a Elena a zbytek skupiny z Phobosu, a Arnie a Saša a Jeli a další, z nichž některé John neviděl víc než dvacet let - každý, kdo mu byl blízký, kromě Franka, který řekl, že má moc práce, a Phyllis, která na pozvání vůbec neodpověděla.

Nebyli to však jen lidé z první stovky. Mnoho ostatních byli také staří přátelé, nebo přátelé přátel -přišlo mnoho Švýcarů, včetně potulných stavitelů silnic, Japonci snad z celé planety, většina Rusů a také jeho přátelé súfisté. Ti všichni byli roztroušeni nahoru a dolů po svahu ve svých půlměsícovitých stanech, ve změní karavan a vzducholodí, a občas vcházeli do přechodových komor, aby se přivítali s novými příchozími.

Ve dne se jich mnoho procházelo venku mezi stany a sbírali kameny. Náraz meteoritu tady rozesel kusy brekciové lávy, včetně úlomků stišovitu, které vypadaly jako kusy keramiky, některé byly černé, jiné krvavě červené, nebo skvrnité po nárazech. Areologická skupina z Řecka je začala klást do vzoru na zem pod podlahu jejich stanu, a protože s sebou měli malou pícku, mohli je vypalovat a glazovat žlutě, zeleně nebo modře, aby vzor vynikl. Jakmile to ostatní uviděli, ten nápad je uchvátil, a za dva dny měly všechny stany pod průhlednou podlahou vydlážděný parket s mozaikou. Byly tu soustavy obvodů, obrázky ryb a ptáků, abstraktní obrazce, Escherovy kresby, tibetské kaligrafické vyjádření Om

manipadme hum, mapy planety a zdejší krajiny, vzorce, lidské tváře a tak dále.

John trávil čas chozením od stanu ke stanu, povídal si s lidmi a užíval si karnevalové atmosféry, která ovšem nevylučovala rozepře, bylo jich tu dost, ale lidé se většinou bavili na večírcích, popíjeli, chodili na vycházky po zvlněném povrchu lávového pole, vyráběli mozaiky a tančili při doprovodu amatérských hudebních skupin. Nejlepší z nich byla skupina, která hrála na nástroje ze zdejšího materiálu, na magnéziové bubny. Hráči pocházeli z Trinidadu a Tobaga, což bylo proslavené transnacionální místo s významným hnutím odporu, jehož reprezentanty byli právě členové skupiny. Byla tu také country skupina s velmi dobrým kytaristou a irská kapela s doma vyrobenými nástroji a mnohými, stále se vyměňujícími hudebníky, což ji umožňovalo, aby hrála prakticky nonstop. Všechny tyto hudební skupiny byly neustále obklopeny davy tanečníků, a tak stany, v nichž hráli, transformovaly všechny jejich pohyby do jakéhosi pulsujícího tance, jako kdyby v tom pohybu bylo všechno - půvab, fantazie, gravitace a rozhled vůkol. Byl to báječný festival a John se radostně účastnil všech večírků, pokud nespál. Nepotřeboval teď žádný omegendorfin nebo pandorfin, a jednou, když ho Marion a její druhové ze Senzeni Na zatáhli do kouta a rozdávali tam tabletky, jenom se zasmál. "Ted' to zrovna není zapotřebí," řekl mladým nadšencům a mávl rukou. "To je v tuhle chvíli jako nošení dříví do lesa."

"Nošení dříví do lesa?"

"Myslí tím, že je to něco jako nošení permafrostu na Borealis."

"Nebo dodávání ještě více CO₂ do atmosféry."

"Nebo přinášení lávy na Olympus."

"Nebo přidávání ještě více soli do té zatracené země."

"Nebo rozsévání oxidu železitého všude po planetě!"

"Přesně tak," řekl John se smíchem. "Už jsem skrz naskrz rudý."

"Ne tolik jako tamhle ti lidé," řekl jeden a ukázal k západu. Řada tří pískově zbarvených vzducholodí se vznášela vzhůru po svahu vulkánu. Lodi byly malé a zastaralé a neodpovídaly na rádiové výzvy. Když se přehouply přes okraj malého kráteru a zakotvily mezi ostatními barevnějšími vzducholoděmi, každý napjatě očekával, až pozorovatelé v přechodové komoře zjistí, kdo to je. Pak se gondoly otevřely a asi dvacet postav v kombinézách vystoupilo ven. Ve shromáždění lidí nastalo naprosté ticho. "To je Hiroko," řekla náhle Nadja na společném pásmu. První stovka se rychle prodírala k hornímu stanu a dívala se do pěšího tunelu, který vedl po okraji. A pak už nově příchozí kráčeli k přechodové komoře a vešli dovnitř - a opravdu, byla to Hiroko - Hiroko, Michel, Jevgenije, Iwao, Gene, Ellen, Rya, Raul, a velká skupina mládeže.

Ozývaly se výkřiky a volání a také řada hněvivých obviňování - ani John se tomu nevyhnul, když se mu podařilo obejmout Hiroko, po všech těch hodinách, které strávil ve starostech ve voze, kdy si přál, aby mohl s Hiroko promluvit - teď ji popadl za ramena a téměř s ní zatřásl a vychrlil na ni výčitky - ale její usměvavý obličej se tolik podobal vzpomínce a přece byl jiný, hubenější a s vráskami, nebyla to ona a přece ano, a tak se mu její tvář zakalila a měnila se z toho, co očekával, na to, co viděl. Byl tak zmatený tímto halucinačním posunem (také v pocitech), že pouze řekl: "Tolik jsem si chtěl s tebou promluvit!"

"Já také," řekla, i když ji bylo v tom hluku jen těžko slyšet. Nadja musela zasáhnout mezi Maju a Michela, protože Mája na něj několikrát zaječela: "Proč jsi mi to neřekl?" a pak vypukla v pláč. Johna to pobavilo, ale pak uviděl nad ramenem Hiroko Arkadijův obličej, jehož výraz říkal: Budeš nám muset odpovědět na nějaké otázky. Jistě, dostanou co proto - ale přesto, teď byli tady! Byli tady! Ve stanech vystoupil hluk o dvacet decibelů. Lidé jásalí na tím, že se znovu všichni setkali.

Později odpoledne shromáždil John první stovku, která teď činila šedesát lidí. Sami vlastně přišli do nejhořejšího stanu a dívali se na ty dole a na krajinu za nimi.

Všechno bylo o tolik větší než Underhill a kamenitá pláň s blízkým obzorem kolem něho. Zdálo se, že se všechno změnilo a že se planeta a její civilizace nesmírně zvětšila a stala se mnohem složitější. Stáli tady se změněnými, ale tak povědomými tvářemi, zestárlými všemi způsoby, jak může lidská tvář zestárnout. Jako by je čas poznamenal erozí geologických věků, jako kdyby jim v očích byly vidět aquifery - vypadali teď však mnohem oduševněleji. Bylo jim už většinou okolo sedmdesátky. A svět byl opravdu v mnoha ohledech větší - nakonec bylo docela dobře možné, že jim bude dopřáno, pokud budou mít štěstí, pozorovat jeden druhého, jak stárne, mnohem delší dobu. Byl to zvláštní pocit. A tak se procházeli ve stanu, dívali se na lidi pod nimi, a za nimi na oranžový koberec planety. Rozhovor se nesl chvíli tím a pak zas oním směrem v rychlých chaotických vlnách, takže docházelo k tomu, že občas všichni najednou zmlkli a stáli u sebe, oněměli nebo zasnění nebo smějící se jako delfini. Ve stanech pod nimi lidé občas vzhledli a dívali se plastovými oblouky na ně, snažíce se zachytit aspoň malou část tohoto historického setkání.

Konečně se posadili do křesel, podávali si kolem krekry a sýr a červené víno. John se ve svém křesle opřel a rozhlédl se kolem. Arkadij jednou paží objímal Maju a druhou Nadju a všichni tři se smáli něčemu, co Mája řekla. Sax potěšeně nžikal a Hiroko zářila. V dřívějších dnech John na její tváři nikdy takový výraz neviděl. Bylo to hloupé pokazit jí náladu, ale vhodný čas k tomu nebude nikdy, nehledě na to, že dobrá nálada se jí vrátí. A tak v jednom klidném okamžiku řekl nahlas Saxovi: "Ted' ti už můžu říct, kdo je za těmi sabotážemi."

Sax zamžikal. "Opravdu?"

"Ano." Podíval se Hiroko do očí. "Jsou to tvoji lidé, Hiroko."

Hiroko vystřízlivěla, přestože se dosud usmívala. Byl to však ten klidný, vnitřní úsměv starých lidí. "Ne ne," řekla mírně a zavrtěla hlavou, "ty víš, že bych nic takového nemohla udělat."

"Myslel jsem si, že ty ne. Ale tvoji lidé to dělají, aniž bys o tom věděla. Ve skutečnosti tvoje děti. Pracují s Kojotem."

Její oči se zúžily a vrhla rychlý pohled na stany pod nimi.

Když se opět podívala na Johna, pokračoval: "Tys je vypěstovala, vid'š? Oplodnila jsi několik svých vajíček a

vypěstovala je in vitro?"

Po chvíli přisvědčila.

"Hiroko!" řekla Ann. "Vždyť ty nemáš ani ponětí, jak ten ektogenový proces funguje!"

"Zkoušeli jsme ho," řekla Hiroko. "Ukázalo se, že děti se docela povedly."

Nyní se celá skupina dívala na Hiroko a na Johna. Řekl: "To je možné, ale některé z nich s tvými názory nesouhlasí.

Dělají si věci po svém, jak už to mládež dělává. Mají zuby z kamene, vid'?"

Hiroko pokrčila nos. "Jsou to jen korunky. Spíš směs než kamen. Taková hloupá móda."

"A také odznak organizace. Nahoře na povrchu jsou lidé, kteří to od nich pochytili, lidé, kteří jsou ve styku s tvými dětmi a pomáhají jim při sabotážích. Někteří z nich mě málem zabili, když jsem byl v Senzeni Na. Můj tamější průvodce měl špičák z kamene, i když mně to trvalo dlouho, než jsem si vzpomněl, kde jsem ten zub poprvé viděl. Předpokládám, že to byla nešťastná náhoda, že jsme byli dole ve vrtu, když tam spadl nákladák. Neřekl jsem jim předem, že tam přijedu na návštěvu, a celá věc byla pravděpodobně naplánovaná dávno před mým příjezdem a pak nevěděli, jak to zastavit. Okakura šel se mnou dolů s vědomím, že ho pro zdar věci rozmáčknou jako štenici."

Po další pauze řekla Hiroko: "Jsi si tím jistý?"

"Naprostě. Dlouhou dobu jsem v tom měl zmatek, protože to nebyli jen oni - děje se toho tady víc. Ale když jsem si vzpomněl, kde jsem poprvé viděl ten kamenný zub, dal jsem si tu práci a zjistil jsem, že se ztratil celý náklad vybavení pro zubní ordinace ze Země v roce 2044. Celá nákladní loď byla vykradena. Napadlo mne, že jsem na něco přišel. Potom se sabotáže stávaly na místech a v době, kdy to nemohl udělat nikdo, kdo byl podchycený v síti. Jako tenkrát, kdy jsem navštívil Mary u podzemního jezera v Margaritiferu a studně vyletěla do povětří. Bylo jasné, že to nemohl udělat nikdo z tamějších lidí, nebylo to zkrátka možné. Je to izolovaná stanice a v té době nikdo poblíž nebyl. Tak jsem pomyslel na vás."

Omluvně pokrčil rameny. "Když si to člověk zkontroluje, zjistí, že asi polovina sabotáží nemohla být provedena někým, kdo je v síti. A z té druhé poloviny byl vždycky v té oblasti viděn někdo s kamenným zubem. Teď už je to hodně rozšířená móda, ale stejně jsem se domníval, že jste to vy. Zadal jsem počítači analýzu, která ukázala, že asi tři čtvrtiny případů se staly na jižní polokouli, v okruhu tři tisíce kilometrů chaotického terénu, jehož středem byl východní konec Marineris. Je to okruh, kde se nachází dost sídlišť, ale přesto se mi zdálo, že ten chaos je pro úkryt sabotérů to nejlogičtější místo. A k tomu jsme se celá léta domnívali, že jste právě tam odešli, když jste opustili Underhill."

Na tváři Hiroko se nezračilo nic. Nakonec řekla: "Podívám se na to."

"Výborně."

Sax řekl: "John, říkal jsi, že se toho děje ještě víc."

John přikývl. "Nejsou to jen sabotáže. Někdo se mě snaží zabít."

Sax zanzčikal a ostatní vypadali zděšeně. "Nejdřív jsem si myslel, že jsou to ti sabotéři," řekl John, "kteří se mi snaží zabránit ve vyšetřování. Dávalo to smysl, protože první incident souvisel se sabotáží, takže to bylo nasnadě. Teď jsem si však jistý, že to byl omyl. Sabotéři nemají zájem na tom mne zabít, mohli to udělat a neudělali to. Jedné noci mne navštívila jejich skupina včetně tvého syna Kaseje, Hiroko, a byl s nimi Kojot, o němž se domnívám, že je to černý pasažér z Aresu, kterého jsi ukrývala -"

To způsobilo hotové pozdvižení - zřejmě mělo dost lidí podezření, že na lodi existuje černý pasažér, a Mája vyskočila a s výkřikem dramaticky ukázala prstem na Hiroko. John je všechny utišil a pokračoval: "Jejich návštěva byla nejsilnějším důkazem pro mou teorii o sabotážích, a protože se mi podařilo získat kožní buňky jednoho z nich, dal jsem si udělat testy na DNA a srovnat je s jinými vzorky nalezenými na místech sabotáží, a zjistilo se, že ta osoba tam byla. Takže to byli sabotéři, ale nepokoušeli se mne zřejmě zabít. Avšak jedné noci mne u hellaského sídliště dva muži přepadli, srazili mne k zemi a rozřízli mi kombinézu."

Přikývl na výkřiky přátel. "To byl první záměrný útok na mou osobu a uskutečnil se brzy poté, co jsem navštívil Phyllis a hovořil jsem s ní a bandou transnacionálů o zmezinárodnění výtahu a tak dále."

Arkadij se na něj usmíval, ale John ho ignoroval a pokračoval dál: "Poté mne několikrát obtěžovali vyšetřovatelé UNOMA, kterým Helmut dovolil přiletět sem nahoru, a udělal to pod tlakem právě těch transnacionálních společností. Ve skutečnosti jsem zjistil, že většina z těch vyšetřovatelů pracovala na Zemi pro Armscor nebo Subarishi, a ne pro FBI, jak mi řekli. Jsou to ti transnacionálové, kteří jsou nejvíc zainteresováni na projektu vesmírného výtahu a na těžbě ve Velkém příkopu. Teď tady mají všude rozmístěné svoje vlastní bezpečnostní síly a ten potulný tým tak zvaných vyšetřovatelů. A pak, právě než skončila prachová bouře, se mě někteří z nich pokusili dostat do situace, že bych byl obviněn z vraždy, která se stala v Underhillu. Skutečně to udělali! Nepovedlo se jim to a já nemůžu dokázat, že to byli oni, ale viděl jsem dva z nich, jak připravovali scénu. Myslím si, že toho muže zabili, jen aby mne dostali do potíží. Aby mne dostali z cesty."

"Měl bys to říct Helmutovi," řekla Nadja. "Pokud se sjednotíme a budeme trvat na tom, aby tihle lidé byli posláni zpátky na Zemi, nemůže nám to odmítnout."

"Nevím, kolik moci ještě Helmut má," řekl John. "Ale stálo by to za pokus. Chci, aby byli vykopnuti z planety. A zvlášť ti dva, které mám zachycené na bezpečnostních záznamech v Senzeni Na, jak jdou do ordinace a zabývají se roboty-uklízeči, ještě než jsem tam přišel já. Je to proti nim tak závažný důkaz, že už ani závažnější být nemůže."

Ostatní tomu příliš nerozuměli, ale ukázalo se, že několik z nich také vyšetřovatelé UNOMA obtěžovali - Arkadije, Alexe, Spencera, Vláda a Uršulu, dokonce i Saxe - a tak se rychle shodli na tom, že pokus, aby byli vyšetřovatelé deportováni z planety, je výborný nápad. "Zvlášť ti dva by měli být okamžitě odesláni," řekla Mája vzrušeně.

Sax si prostě na náramku zavolal ihned na místě telefonicky Helmuta. Předložil mu situaci a rozhněvaná skupina mu občas přizvukovala. "Pokud ihned nezasáhneš, sdělíme tyhle informace tisku na Zemi," prohlásil Vlád.

Helmut se zamračil a po chvíli řekl: "Podívám se na to. Ti agenti, na které si stěžujete, budou okamžitě posláni zpátky."

"Zkontroluj si jejich DNA, dřív než je pustíš pryč," řekl John. "Vrah toho muže v Underhillu je mezi nimi, tím jsem si jistý."

"Zkontroluji," řekl Helmut těžce.

Sax přerušil spojení a John se opět rozhlédl po svých přátelích. "Okej," řekl, "ale bude to chtít něco víc než jen jeden telefonát Helmutovi, aby se věci změnily. Přišel čas, abychom se opět sjednotili a jednali společně, pokud chceme, aby Smlouva přežila. A to je jen minimum. Začátek ostatního. Potřebujeme určitou formu soudržného politického uskupení bez ohledu na to, jestli budeme mít nějaké rozepře."

"Na tom, co my děláme, vůbec nezáleží," řekl mírně Sax, ale okamžitě byl překřičen protestujícími hlasy.

"Záleží!" vykřikl John. "Máme zrovna takovou šanci rozhodovat o tom, co tady bude, jako každý jiný."

Sax zavrtěl hlavou, ale ostatní naslouchali Johnovi a většinou se zdálo, že s ním souhlasí: Arkadij, Ann, Mája, Vlád, každý ze svého hlediska... Může se to povést, John to viděl na jejich tvářích. Jenom tvář Hiroko nic nevyjadřovala - byla prázdná, uzavřená způsobem, který v Johnovi probudil bodavou bolest vzpomínky. Vždycky byla vůči Johnovi taková, a tak ho náhle zavalila frustrace, vzpomněl si na to, co udělala, a rozčílil se.

Vstal a napřáhl paži. Blížil se západ Slunce a obrovská zakřivená plocha planety byla skvrnitá nekonečným množstvím stínů. "Hiroko, mohl bych si s tebou promluvit mezi čtyřma očima? Jen na chvíli. Můžeme jít do stanu hned pod námi. Mám k tobě několik otázek a pak se můžeme vrátit zpátky."

Ostatní se na ně zvědavě dívali. Pod jejich pohledem se Hiroko nakonec podvolila a kráčela před Johnem průhlednou chodbou do dalšího stanu.

Stáli v rohu stanu pod pohledy svých přátel nahoře a zraky občasného pozorovatele zdola. Stan byl téměř prázdný.

Lidé respektovali soukromí členů první stovky a zanechali je o samotě.

"Máš nějaký návrh, jak bych mohla poznat sabotéry?" řekla Hiroko.

"Mohla bys začít s tím chlapcem Kasejem," řekl John. "S tím, který je směsicí tebe a mne."

Nepodívala se mu do očí.

John se k ní naklonil a řekl hněvivě: "Předpokládám, že existuje dítě od každého muže z první stovky?"

Hiroko se k němu trochu sklonila a lehce pokrčila rameny. "Brali jsme ze vzorků, které poskytli všichni. Matkami jsou všechny ženy ze skupiny, otci všichni muži."

"Kdo ti dal právo, abys dělala takové věci bez našeho svolení?" zeptal se John. "Udělat naše děti, aniž by ses nás zeptala - utéct a schovat se - proč? Proč?"

Hiroko mu klidně oplatila pohled. "Máme představu, jaký by mohl být život na Marsu. Viděli jsme, že se to tím směrem nebude ubírat. To, co se od té doby stalo, nám to potvrdilo. Mysleli jsme si, že si vytvoříme svůj vlastní život -"

"Ale copak nevidíš, jak to bylo sobecké? My všichni jsme měli tu představu, my všichni jsme chtěli, aby to bylo jiné a tvrdě jsme pro to pracovali, a celou tu dobu jsi ty byla pryč a vytvářela sis svůj vlastní svět jen pro svou skupinu! Chci tím říct, že bychom byli tvou pomocí potřebovali! Tak často bych si byl chtěl s tebou promluvit! Máme spolu dítě, je to směsice tebe a mne a ty jsi při tom se mnou dvacet let nepromluvila!"

"Nechtěla jsem být sobecká," řekla Hiroko pomalu. "Chtěli jsme se o to pokusit, ukázat na experimentu, jak bychom tu mohli žít. Někdo musel ukázat, co tím myslíš, když hovoříš o jiném životě, Johne Boone. Někdo musel ten život žít."

"Když ho ale žiješ potají, nikdo ho nevidí."

"Neměli jsme v plánu zůstat navždycky schovaní. Ale situace se zhoršila a tak jsme tam zůstali. A teď jsme nakonec přišli. A když nás bude třeba, když budeme moci pomoci, přijdeme zas."

"Je vás třeba každý den," řekl John hluše. "Takovým způsobem probíhá život společnosti. Udělala jsi chybu, Hiroko. Zatímco jste se schovávali, šance Marsu, aby zůstal sám sebou, se zhoršily, a mnoho lidí pracuje na tom, aby zmizely úplně. Včetně některých z první stovky. A co jsi udělala ty, abys tomu zamezila?"

Hiroko mlčela. John pokračoval: "Předpokládám, že jsi potají trochu pomáhala Saxovi. Viděl jsem jeden tvůj vzkaz. A to je další věc, s níž nesouhlasím - pomáhat některým z nás a ne všem."

"Děláme to tak všichni," řekla Hiroko, ale zdálo se, že se octla v úzkých.

"Prováděli jste ve vaší kolonii gerontologické ošetření?"

"Ano."

"Postup ti poskytl Sax?"

"Ano."

"Znají ty tvoje děti své rodiče?"

"Ano."

John zavrtěl podrážděně hlavou. "Nemůžu uvěřit, že bys byla něčeho takového schopna!"

"Nestojíme o to, abys nám věřil."

"Zřejmě ne. Ale copak vám ani trochu nevádí, že jste nám ukradli geny a udělali děti bez našeho vědomí a souhlasu? Že jste je vychovali bez toho, abychom se mohli výchovy zúčastnit, že jste nás připravili o jejich dětství?"

Pokrčila rameny. "Můžeš mít své vlastní děti, jestli chceš. A pokud jde o tyhle... Měli jste někdo před dvaceti lety zájem o to, mít děti? Ne. Tahle otázka se nikdy nenastolila."

"Byli jsme příliš staří!"

"Nebyli jsme příliš staří. Jen jsme si zvolili o tom neuvažovat. Neznalost si většinou vybíráme, a tak neznalost vypovídá o tom, na čem lidem skutečně záleží. Nechtěli jste mít děti, a tak jste se nezajímali o techniku pozdního rodičovství. My jsme děti chtěli, a tak jsme se ji naučili. A když se setkáte s výsledky, musíte uznat, že to byl dobrý nápad. Myslím, že nám poděkujete. O co jste vlastně přišli? Ty děti jsou naše. Ale jsou s vámi geneticky spojené a od nynějška budou pro vás existovat, budou pro vás něco jako nečekaný dar. A docela mimořádný dar." Na tváři se jí objevil její úsměv

Mony Lisy a zase zmizel.

Opět ta koncepce daru. John se odmlčel a přemýšlel o tom. "No," řekl konečně, "myslím si, že o tom budeme ještě hodně mluvit."

Podvečerní světlo změnilo atmosféru pod nimi v temněfialovou stuhu, která obepínala jako sametová obruba černou, hvězdami posázenou mísu oblohy, jež se objevila nad jejich hlavami. Ve stanech pod nimi zpívali, vedeni súfisty:

"Harmakis, Mangala, Nirgal, Auquakuh, Harmakis, Mangala, Nirgal, Auquakuh," a znovu a znovu, připojovali další jména a vyzývali kapely, aby je doprováze-ly, jak umějí, až se všechny stany ozývaly touto písní a všichni ji zpívali společně. Pak začali súfisté se svým tancem a malé skupinky tanečníků vířily davem.

"Nezůstaneš se mnou aspoň teď v kontaktu?" řekl John dychtivě Hiroko. "Poskytněš mi aspoň to?"

"Ano."

Vrátili se do hořejšího stanu a pak se skupina připojila k veselici ostatních a oslavovala. John se pomalu prodral k súfistům a pokusil se o tanec, který se od nich naučil v jejich táboře, lidé jásalí a zachytili ho, když vypadl z kola do diváků. Jednou upadl a na nohy mu pomohl malý muž s hubenou tváří a s copánky na hlavě, který byl vedoucím skupiny, jež ho tehdy v noci navštívila ve voze. "Ko-jot!" zvolal John.

"Ano, jsem to já," řekl muž a jeho hlas způsobil Johnovi mrazení v zádech. "Není důvod k poplachu."

Nabídl Johnovi láhev a John ji po chvíli váhání přijal a napil se. Štěstěna přeje odvážným, pomyslel si. Asi je to tequila.

"Vy jste Kojot!" křičel, aby přehlušil magnéziové bubny.

Muž se zasmál, přikývl, vzal si zase láhev a napil se.

"Je s vámi Kasej?"

"Ne. Tenhle meteorit je mu nesympatický." A pak Johna přátelsky poplácal po paži a zmizel ve vířícím davu. Ještě předtím se ohlédl a vykřikl: "Dobře se bavte!"

John se za ním díval, jak mizí mezi lidmi, a cítil, že mu tequila žhne v žaludku. Súfisté, Hiroko a teď Kojot. Požehnané shromáždění. Uviděl Maju, rozeběhl se k ní, objal ji kolem ramen a pak procházeli stany a chodbami a lidé je zdravili a připjeli jim. Pevné podlahy stanů poskakovaly nahoru a dolů.

Do konce odpočítávání zbývaly dvě minuty a tak mnoho lidí vystoupilo k horním stanům a přitisklo tváře k průhledným stěnám oblouků směřujících na východ. Ledový asteroid shoří pravděpodobně při prvním obletu, jeho trajektorie byla příliš příkrá, a objekt veliký jako čtvrtina měsíce Phobos se změní v páru a pak horkem na molekuly kyslíku a vodíku. A to všechno během několika minut. Nikdo nevěděl, jak to bude vypadat.

A tak tam stáli, někteří z nich stále ještě zpívali chorál všech jmen Marsu. Závěrečného odpočítávání se zúčastnili téměř všichni, a nakonec vykřikl z plných plic posledních deset v obráceném sledu čísel, v prvotním pokřiku astronautů.

Vykřikl "nula!" a po tři bezdeché úder srdce se nic nedělo. Pak vyrazila nad jihozápadní horizont bílá koule vlekoucí za sebou hořící věž bílého ohně, velká jako kometa na tapisérii v Bayeux a jasnější než všechny měsíce a zrcadla a hvězdy dohromady. Hořící led krvácející na obloze, bílý na černém podkladu, letící rychle a nízko, takže nebyl o mnoho výše než oni na vrcholku Olympus Mons, tak nízko, že mohli vidět bílé kusy rozrážející ohon a odpadávající jako obrovské jiskry. Asi v polovině oblohy se rozpadl do úlomků, a celá kolekce rozžhavených jisker směřovala na východ, rozptýlená jako broky na vysokou. Všechny hvězdy se náhle zachvěly - do stanů udeřila teprve nyní zvuková vlna a otřásla jimi. Pak následoval druhý třesk a kousky fosforu chvíli divoce poskakovaly, jak se řítily dolů a mizely za jihovýchodním horizontem. Jejich ohony chrlicí oheň je následovaly na Mars a zmizely. Nastala opět tma, nad hlavami se jim prostírala obyčejná noční obloha, jako by se nic nestalo. Až na to, že se hvězdy mihotaly.

Po všem tom očekávání trval let asteroidu jen tři nebo čtyři minuty. Účastníci oslavy při tom pohledu zmlkli, ale řada z nich bezděčně vykřikla při pohledu na jeho rozpad, jako při nějakém ohňostroji. A znovu při obou zvukových efektech. Když opět nastala ta stará tma, byli všichni zticha a stáli na místě. Co je také možné dělat po něčem takovém?

Pak se pohnula Hiroko, procházela dolů do stanu, kde byl John s Májou a Arkadij s Nadjou. Při chůzi zpívala sice tiše, ale neslo se to každým stanem, kterým procházela: "Al-Qahira, Ares, Auquakuh, Ba-hram, Harmakis, Hrad, Huo Hsing, Kasei, Ma adim, Mája, Mamers, Mangala, Mawrth, Nirgal, Shalbata nu, Simud a Tiu." Prošla davem přímo k Johnovi, postavila se proti němu, zvedla mu pravici a najednou zvolala: "John Boone! John Boone!"

A pak už všichni jásalí a volali: "Boone! Boone! Boone! Boone!" a jiní křičeli: "Mars! Mars! Mars!"

Johnův obličej zářil jako meteorit předtím, cítil se omámený, jako by ho kousek z něj udeřil do hlavy. Jeho starí přátelé se na něj usmívali a Arkadij ječel: "Promluv! Promluv!" s přízvukem, o němž se domníval, že je americký.

Ostatní se k němu přidali, ale po chvíli hluk utichl a všichni se na něj s očekáváním dívali. Občas se někdo zasmál při pohledu na jeho bradu pokleslou úžasem. Hiroko mu pustila paži a John zvedl bezmocně druhou a držel obě nad hlavou s dlaněmi obrácenými vzhůru.

"Co já mohu říct, přátelé?" zvolal. "Pro to, co jsme zažili, slova neexistují. To si nežádá slov."

Avšak krev mu pěníla adrenalinem, omegendorfinem, tequilou a štěstím, a aniž by chtěl, slova se z něj hrmula, jako už tak často předtím. "Pohled'te," řekl, "jsme tady na Marsu!" (Smích.) "Je to pro nás dar a je to velký dar. Je to důvod, proč musíme věnovat své životy tomu, aby cyklus pokračoval jako v ekoekonomice, kde to, co berete ze systému, musí být vyváženo tím, co mu vracíte, nebo toho musí být víc, aby se vytvořil ten antientropický jistič, který cha-rakterizuje veškerý tvůrčí život a zvláště tohle vykročení do nového světa, do místa, které nemá ani přírodu, ani kulturu, krok do transformování planety ve svět a pak v domov. Víme už všichni, že různí lidé mají různé důvody pro svůj pobyt tady a že jsou právě tak důležité jako důvody lidí, kteří nás sem poslali. Teď však začínáme vidět konflikty způsobené rozdílností jejich důvodů, na obzoru se stahují bouřková mračna, směřují sem meteority potíží a některé z nich spíš udeří, než aby nám přeletěly nad hlavami jako ten ohnivý bílý led před chvílí." (Jásot.) "Může to být ošklivé a někdy to určitě ošklivé bude a tak si musíme pamatovat, že stejně jako ten meteorit obohatil atmosféru, zhustil ji a přidal elixír

kyslíku k jedovaté směsi, která obklopuje tyhle stany, konflikty mezi lidmi, které nastanou, udělají totéž, rozpustí permafrost naší sociální základny, rozpustí všechny ty zatuhlé instituce a nechají nás tu s vůlí k tvorbě, s příkazem vymyslet nový sociální řád, který bude výhradně marsovský, tak marsovský jako je Hiroko Ai, naše vlastní Persefona, která se vrátila z regolitu, aby ohlásila příchod tohoto nového jara!" (Jásot.) "Teď vím, že jsem říkával, že musíme všechno vymyslet od začátku, ale po těch letech cestování, kdy jsem se s vámi všemi setkával, vidím, že jsem se mýlil, když jsem to tvrdil. Není to přece pravda, že bychom museli všechny formy vykouzlit z ničeho jako Bůh - máme geny, mamy, jak říká Vlád, a myslím tím naše kulturní geny, to, co tu děláme, je totiž jako genové inženýrství, máme v DNA hotové částičky kultury, ale historii roztržštěné a promíchané. My si můžeme vybrat a zkřížit to, co je v genové bance nejlepší, dát to všechno dohromady stejně jako Švýcaři dali dohromady svou ústavu nebo súfisté své náboženství, anebo to, jak tým v Acheronu vytvořil svůj poslední lišejník, kousek odtud a kousek odtamtud, všechno, co se hodilo, a přitom měli na mysli pravidlo sedmi generací. Sedm generací nazpátek a sedm generací napřed, a pokud se zeptáte mne, tak sedmkrát sedm, protože teď hovoříme o našich životech, které se protáhnou na dlouhá léta, zatím sice nevíme, jaký to na nás bude mít dopad, ale je určitě pravdou, že altruismus a vlastní zájem se spojily mnohem těsněji než kdykoliv předtím. Avšak musíme také myslet na životy našich dětí a dětí našich dětí a tak dále, musíme jednat tak, aby měly právě tolik šancí jako jsme měli my a doufáme, že ještě víc, aby směřovaly sluneční energii ještě důmyslnějším způsobem, aby se diametrálně změnila vlna entropie v této malé kapse ve vesmírném dění. Víím, že v situaci, kdy Smlouva, která řídí naše životy tady, bude brzy obnovena, hovořím příliš všeobecně, ale musíme mít stále na mysli, že to, co nastane, není jenom jednání o Smlouvě, ale jakési ústavodárné shromáždění. My se totiž budeme zabývat genomem našeho sociálního řádu tady, tím, co máme dělat a co nemáme dělat, co máme přijímat a co máme dávat. Žili jsme až dosud podle pravidel, která byla ustavena pro neobývanou zem, a Antarktická smlouva, ačkoliv tak křehká a idealistická, dlouho bránila tomu, aby do toho chladného kontinentu pronikali vetřelci, ve skutečnosti až do posledního desetiletí, kdy byla okleštěná, a to je předzvěstí toho, co se bude dít tady. Zásahy do těchto pravidel začaly všude, připomíná to záplavu parazitů krmících se na hostitelském organismu, a to představuje ta pravidla, která mají nahradit nynější, je to ta stará příživnická chamtivost králů a jejich katů, a ten systém, který nazýváme transnacionální světový řád, není nic jiného než feudalismus, souhrn antiekologických pravidel, která systému nic nevracejí, ale naopak obohacují internacionální elitu a přitom zbídačují všechno ostatní, a tak dochází k tomu, že ta bohatá elita je ve skutečnosti stejně chudá, protože je odloučená od opravdové lidské práce a tím také od skutečného lidského zdokonalování. Je v tom nejpřesnějším smyslu slova příživnická, nakolik jen parazité dokážou být, když ovládnou organismus. Odčerpávají plody lidské práce právoplatným příjemcem, což je těch sedm generací, žijí z nich a přitom zvyšují svou represivní moc, která je udržuje na jejich místech! (Jásot.)

"Takže teď tedy existuje demokracie versus kapitalismus, přátelé, a my tady, na této vzdálené hranici světa lidí, máme pravděpodobně lepší postavení než kdokoliv jiný, abychom to viděli a vybojovali tuhle globální bitvu. Je zde prázdná zem, jsou tu neveliké a neobnovitelné zdroje a my se octneme v boji. Nemůžeme se rozhodnout nebýt jeho součástí, protože bychom se stali kořistí vítězů. Náš osud se rozhodne podle toho, co se stane ve světě lidí. A pro tento případ bychom se měli semknout pro společné dobro, pro Mars, pro nás, pro všechny lidi na Zemi a pro těch sedm generací. Bude to těžké a bude to trvat dlouhá léta, ale čím budeme silnější, tím lepší budou naše šance, a proto jsem byl tak šťastný, když jsem viděl ten hořící meteorit, který dodával do našeho světa matečnou látku, proto jsem tak šťastný, když vás tu všechny vidím společně oslavovat, je to reprezentativní shromáždění všech, které na tomto světě miluju - ale poslouchejte, já si myslím, že ta kapela s ocelovými bubny je připravená hrát -" (souhlasné výkřiky) - "tak proč se do toho nedáte, budeme tančit až do samého rána a zítra se rozejdeme po větru, nebo po svahu téhle velké hory, abychom nesli dál svůj dar."

Bláznivé výkřiky. Kapela s magnéziovými bubny je zachytila ve svém staccatovém rytmu a dav se opět dal do pohybu. Oslavovali celou noc. John přecházel ze stanu do stanu, tiskl si s lidmi ruce a objímal je a říkal: "Děkuji, děkuji. Nevím, co jsem říkal, nepamatuji si to. Ale celou dobu jsem si to myslel." Jeho staří přátelé se na něj usmívali a Sax, který pil kávu a vypadal mimořádně uvolněně, mu řekl s malým úsměvem: "Není to synkretismus? Velice zajímavé, dobře s to řekl." Mája ho políbila, Vlád, Uršula a Nadja ho také políbily. Arkadij ho vyzdvihl a s řevem jím točil dokola ve vzduchu. Pak mu dal pichlavý polibek a zvolal: "Johne, mohl bys to zopakovat?" a při té myšlence se chechtal jako blázen. "Překvapuješ mne, Johnne, opravdu mne překvapuješ!" A byla tu Hiroko se svým vnitřním úsměvem, s Michelem a Iwaem vedle ní, kteří se na něj usmívali...

Michel řekl: "Myslím, že to je to, co myslel Maslov termínem vrcholný zážitek," a Iwao zachrochtal a šťouchl ho loktem, zatímco Hiroko napřáhla ruku a dotkla se ho na paži ukazováčkem, jako by mu předávala dotek života, moc, dar. Příští den roztřídili a dali do pytlů zbytky po oslavě, strhli stany, ale dlážděné terasy nechali na místě. Vypadaly jako šňůry mnohonásobného náhrdelníku, který splýval po straně starého černého vulkánu. Nejdřív se rozloučili s posádkami vzducholodí, které se snášely nad svahem dolů jako balónky, které vypadly dětem z rukou. Pískově zbarvené vzducholodí skryté kolonie zmizely ze všech nejdřív.

John nastoupil do svého vozu s Májou, rozloučil se a pak jeli po okraji kráteru v karavaně s vozy, v nichž jeli Arkadij a Nadja, Ann se Simonem a jejich synem Petrem. Během rozhovoru toho dne John řekl: "Potřebujeme se domluvit s Helmutem, aby nás Společenství národů akceptovalo jako mluvčí zdejší populace. A musíme Společenství předložit návrh revidované Smlouvy. Někdy kolem Ls devadesát se mám zúčastnit ceremoniálu otevření nového města pod obřím stanem na východě Tharsis. Bude tam také Helmut, možná že bychom se tam mohli setkat?"

Jen několik z nich to mohlo stihnout, a tak byli jmenováni delegáty za ostatní a na tom plánu se všichni shodli. Potom hovořili o tom, co by měl návrh Smlouvy obsahovat a zavolali všechny karavany a vzducholodě kolem. Příštího dne dospěli na rampu vedoucí dolů po severním náspu a u jeho úpatí se rozešli každý jiným směrem. "Byla to báječná oslava!" řekl John rádiem jednomu po druhém. "Uvidíme se na příští!"

Súfisté jeli kolem nich, když zastavili, mávali z oken a rádiem se loučili. John poznal hlas ženy, která se o něj starala v koupelně po tanci v bouři. Když jejich karavaně zamával, řekla mu do rádia:

"Ať už to bude z tohoto světa nebo z onoho, tvá láska nás tam nakonec zavede."

Skryté zbraně

Toho dne, kdy byl zavražděn John Boone, jsme byli nahoře na východním Elysiu, bylo ráno a na nás se spustila sprška meteoritů, muselo jich být aspoň třicet a všechny byly černé. Nevím, jaké měly ty meteority složení, ale hořely černě místo bíle. Vypadaly jako kouř ze zříceného letadla, až na to, že padaly rovně a byly rychlé jako blesk. Bylo to tak podivné, že jsme byli všichni ohromeni, a to jsme ještě neslyšeli tu zprávu, ale když jsme se to dozvěděli, vypočítali jsme si, že se to stalo právě v tu dobu.

Byli jsme dole na hellaském nábreží a obloha ztemněla a jezero začal bičovat náhlý vítr, odvál z města všechny tunely pro pěší, a pak jsme se to dozvěděli.

Byli jsme v Senzeni Na, kde často pracoval, byla noc a najednou se objevily blesky, obrovské klikaté šipy blesků, které jeden po druhém směřovaly rovnou do hloubkového vrtu, nikdo nevěřil svým očím, a dělaly takový rámus, že jsme byli ohlušeni. Dole v pracovním oddělení byla jeho fotografie na stěně jedné místnosti, a blesk uhořel do okna, všechny na okamžik oslepl, a když jsme zase prohlédli, byl rám obrázku rozbitý, sklo popraskané a z fotografie se kouřilo. Pak jsme uslyšeli tu zprávu.

Byli jsme v Carru a nemohli jsme tomu uvěřit. Všichni z první stovky, co tam byli, plakali, musel být jediný z celé skupiny, kterého měli všichni rádi, kdyby byla většina z nich zabita, dobrá polovina ostatních by jásala. Arkadij byl jako šílený, plakal celé hodiny a bylo to děsivé, protože mu to nebylo vůbec podobné, Nadja se ho pokoušela uklidnit a stále opakovala: To je v pořádku, to je v pořádku, ale Arkadij stále říkal: To není v pořádku, to není v pořádku, a křičel a házel věcmi a pak zase padl Nadje do náruče, dokonce i Nadja byla rozrušená. A pak běžel do svého pokoje a vrátil se s jedním tím zařízením na dálkové odpálení výbušniny, a když vysvětlil, co to je, Nadja se rozzuřila a křičela: Proč bys chtěl něco takového použít? A Arkadij plakal a křičel, Co myslíš tím proč? Kvůli tomuhle, kvůli tomu, co se stalo Johnovi, zabili ho, zabili ho! Kdoví koho z nás zabijí příště! Zabijí nás všechny, když budou chtít! A Nadja se snažila vysíláčku vrátit zpátky, a on se rozcítil a nutil ji, aby ji tam nechala, a říkal: Prosím, Nadjo, prosím, jenom pro každý případ, prosím, až ji tam konečně nechala, aby se uklidnil. Nikdy jsem ještě nic podobného neviděl.

Já nevím. Viděl jsem ho, jak jednou jednoho muže praštil, bylo to ve vlaku do Burroughsu a on byl v našem vagónu a asi byl v náladičce, a ve voze byla žena, která měla podivně zdeformovaný obličej, měla obrovský nos a žádnou bradu a když odešla na toaletu, nějaký chlapík řekl: Panebože, ta ženská někde courala, když se rozdávala krása, ta je teda ošklivá, a Boone ho praštil, až upadl na sedadlo a řekl: Nic takového jako ošklivá žena neexistuje.

To bylo také jeho přesvědčení.

A proto taky spal každou noc s jinou ženskou a vůbec mu nezáleželo na tom, jak vypadá. Nebo jak je stará. Dalo mu práci, aby se z toho dostal, když ho přistihli s tou patnáctiletou. Myslím, že o ní Mája nic nevěděla, ta by ho byla nakopla do koulí, a stovky ženských by zůstalo neukojených. Rád to dělal v kluzáku pro dvě osoby, kdy byla ženská nahoře a on pilotoval.

Člověče, jednou jsem ho viděl, jak řídil kluzák, který se dostal do vzdušného proudění, které směřovalo dolů, každý jiný by ztroskotal, bylo to o vlas, a kdyby se byl snažil tomu vzdorovat, bylo by to roztrhlo kluzák vejpůl, ale on šel s proudem a kluzák klesl o tisíc metrů za sekundu, což je tři nebo čtyřikrát víc, než je mezní rychlost, a ve chvíli, kdy málem narazil do země, škulb jím na stranu a nahoru a asi ve dvaceti metrech ho obrátil. Když vystoupil, tekla mu krev z nosu a z uší. Byl to ten nejlepší pilot na Marsu, uměl létat jako anděl. Ksaku, celá ta první stovka by byla mrtvá, kdyby je nebyl manuálně navedl na oběžnou dráhu, tak jsem to aspoň slyšel.

Byli také lidé, kteří ho nenáviděli. A taky k tomu měli důvody. Zarazil na Phobosu výstavbu měšity. A taky uměl být zlý, v životě jsem se nesetkal s arogantnějším člověkem.

Byli jsme na hoře Olympus Mons a celá obloha zčernala.

No, bylo to dávno před začátkem, kdy přišel na Mars Paul Bunyan se svým modrým volkem jménem Babé. Chodil a hledal dříví a každý jeho krok rozdrtil lávu a vznikl zlomový kaňon. Byl tak vyso-ký, že jak tak chodil, dosáhl až do pásu asteroidů, polykal ty skály jako třešně a pecky vyplivoval a hned tam vznikl další kráter.

A pak potkal Velkého Muže. Bylo to poprvé, co Paul uviděl někoho většího než byl sám, a věřte mi, že Velký Muž byl větší - o dvě výšky víc a to neznamena jen dvakrát tak velký. Ale Paulovi Bunyanovi to nevadilo. Když Velký Muž řekl: Ukaž, co dokážeš s tou svou sekýrou, Paul řekl: Jistěže, a jedním úderem uhořel tak silně do planety, že se objevily všechny praskliny v Noctis naráz. Ale pak Velký Muž poškrábal to stejné místo svým párátkem a rozprask! se celý systém Marineris. Zkusíme to holýma rukama, řekl Paul, a zamířil pravačkou do jižní polokoule a tam vznikl Argyre. Ale Velký Muž zaklepal malíčkem poblíž toho místa a byla tu Hellas. Zkusíme plivat, řekl Velký Muž, a Paul plivl a vznikl Nirgal Vallis, tak dlouhý jako Mississippi. Ale Velký Muž plivl a objevily se všechny ty obrovské výtokové kanály. Co kdybychom se zkusili vydělat? řekl Velký Muž a Paul si sedl na bobek a vytlačil Ceraunius Tholus - ale Velký Muž vystrčil zadek a hned vedle se objevil masiv Elysium a ještě se z něj kouřilo. Udělej, co můžeš nejhoršího, navrhl Velký Muž. A tak ho Paul Bunyan popadl za palec, roztočil ho a hodil jeho tělo na severní pól takovou silou, že je severní polokoule do dneška promáčknutá. Aniž by se vůbec zvedl, popadl Velký Muž Paula za kotník, do stejné ruky vzal jeho modrého volka Babeho, uhořel jím o zem a oni proletěli skoro celou planetou na druhou stranu. A tak vznikla vypouklina Tharsis - to Paul Bunyan málem trčí ven, Asraeus je jeho nos a Pavonis jeho přirození a Arsia jsou jeho palce u nohou. Babé po jeho jedné straně vytlačil Olympus Mons. Ta rána je oba zabila a potom musel Paul připustit, že je prohrál.

Jeho vlastní bakterie ho pochopitelně sežraly a pak lezly všude dole po skalnatém podloží, pod megaregolitem, lezly všude, sály teplo z kůry planety, živily se sulfidy a rozpouštěly permafrost. A všude, kam tam dole přišly, říkaly ty maličké bakterie: Já jsem Paul Bunyan.

Je to jen otázka vůle, řekl Frank Chalmers svému obličejí v zrcadle. Ta fráze byl jediný pozůstatek snu, který se mu zdál, než se probudil. Pevnými odhodlanými tahy se oholil, cítil se napjatý, plný energie, která se drala ven, do práce. Další pozůstatek snu: Kdo chce, zvítězí!

Osprchoval se, oblékl a odešel do jídelny. Bylo krátce po svítání. Sluneční světlo zaplavovalo Isidis horizontálními paprsky bronzového světla a vysoko na východní obloze vypadaly mraky jako měděné hobliny.

Rašid Nyazi, syrský delegát na konferenci, ho minul s chladným kývnutím. Frank mu ho oplatil a šel dál. Ahádkému křídlu Muslimského bratrstva se kvůli Selímu el-Hayilovi dávala vina za zavraždění Johna Boona, a Chalmers je vždycky na veřejnosti před takovým obviněním hájil. Vždycky tvrdil, že Selím byl sám, že zešilel, vraždil a pak spáchal sebevraždu. To podtrhovalo vinu Ahádu a přitom to současně vyžadovalo jejich vděčnost. Přirozeně že Nyazi, jeden z vůdců Ahádu, byl poněkud znechucený.

Do jídelny vešla Mája a Frank ji srdečně pozdravil a přitom automaticky potlačil rozpaky, které vždycky v její přítomnosti pociťoval.

"Můžu se k tobě připojit?" řekla a podívala se na něj.

"Samozřejmě."

Mája byla svým způsobem citlivá a Frank se na ten fakt soustředil. Bavili se. Narazili v hovoru na Smlouvu, a tak Frank řekl: "Strašně bych si přál, aby byl John tady. Moc bychom ho potřebovali." A potom: "Stýská se mi po něm." Tyhle věci Maju vždycky rozrušily, položila ruku na jeho, Frank ji sotva cítil. Smutně se usmívala a dívala se přímo na něj. Musel odvrátit zrak.

Na televizní stěně bylo vidět zprávy vysílané ze Země a tak ťukl na stolní tlačítko a zesílil zvuk. Na Zemi to nevypadalo dobře. Na obrazovce byl vidět mohutný protestní pochod na Manhattanu, celý poloostrov byl plný davů lidí, protestující by řekli, že jich bylo deset milionů, policie by řekla pět set tisíc. Obrazy z helikoptéry byly docela zajímavé, ale v těchto dnech existovala řada míst, i když ne tak na očích, které byly mnohem nebezpečnější. Ve vyspělých zemích lidé protestovali kvůli drakonickým zákonům na snížení porodnosti, proti nimž vypadali Číňané jako pouzí anarchisté, a mládež vybuchovala v zuřivost, protože měla pocit, že jejich životy vzaly do rukou davy starých, nepřírodně při životě udržovaných lidí, bylo to, jako by oživila historie. To určitě nebylo dobré. V rozvojových zemích se bouřili proti "neadekvátnímu přístupu" k sa-mému ošetření, a to bylo horší. Vlády se hroutily a lidé po tisících umírali. Tyto záběry z Manhattanu byly pravděpodobně vysílány se snahou uklidnit situaci - zatím je všechno v mezích zákona, říkaly. Lidé se chovají jako občané, i když jde o občanskou neposlušnost. Ale Mexiko City, Sao Paulo, New Delhi a Manila byly v plamenech.

Mája se podívala na obrazovku a přečetla nahlas nápis z transparentu:

POŠLETE STARÉ LIDI NA MARS.

"To je zhuštěný návrh zákona, který někdo přednesl v kongresu. Jakmile dosáhnete stovky, vyexpedují vás pryč, na Měsíc nebo sem."

"Zvláště sem."

"Možná," řekl.

"Předpokládám, že proto jsou tak tvrdohlaví, pokud jde o kvóty emigrantů."

Frank přikývl. "Jsou tam dole pod velikým tlakem a nás považují za jeden z únikových ventilů. Viděla jsi ten program vysílaný na Eurovidu o veškeré té volné zemi na Marsu?" Mája zavrtěla hlavou. "Vypadalo to jako reklama nějaké realitní kanceláře. Ne ne. Pokud nám dovolí delegáti Společenství národů něco říct k emigraci, ukřižují je."

"Co tedy budeme dělat?"

"Budeme trvat na starém znění Smlouvy. Budeme se chovat, jako by její změna znamenala konec světa."

"Tak proto jsi tak bojoval o obsah preambule."

"Jistě. Nemusí to být vůbec důležité, ale musíme být jako Britové u Waterloo. Když povolíme v jediné věci, zhroutí se všechno."

Usmála se. Měla z něj radost a obdivovala jeho strategii. Byla to dobrá strategie, i když to nebyla ta, kterou ve skutečnosti prosazoval. Protože oni nebyli jako Britové u Waterloo, byli spíš jako Francouzi, kteří útočili z posledního zákopu, a museli zvítězit, jestli chtěli přežít. A tak v mnoha bodech Smlouvy ustupoval, a doufal, že prosadí to, co chtěl v jiných oblastech. Což znamenalo nějakou platnou roli pro Americký marsovský department a jeho sekretáře. Nakonec musel mít základnu, odkud by mohl operovat.

A tak pokrčil rameny nevšímaje si její radosti. Na televizní stěně se na širokých třídách hemžili lidé a překypovali hněvem. Několikrát zaťal zuby. "Měli bychom už jít."

Nahoře se účastníci konference shromáždili v části dlouhé vzcné síně rozdělené vysokými přepážkami. Do velké ústřední místnosti svítilo sluneční světlo z předpokojů obrácených na východ, zalévalo ruměnným odstínem bílý koberec s vlasem a dopadalo na čtverhranná sedadla z týku a na tmavě růžovou kamennou desku dlouhého stolu. Mája si šla promluvit se Samanthou a Spencerem. Ti tři byli nyní vedoucími První marsové koalice a jako takoví byli přizváni na konferenci jako nehlasující reprezentanti marsové populace. Byli tribuny strany lidu a jedini, kteří byli na svá místa zvoleni, i když tam byli pouze s Helmutovým svolením. Helmut připustil účast lidí, kteří si to přáli. Ann se směla zúčastnit jako nehlasující člen reprezentující rudé, i když ti byli součástí koalice. Sax se účastnil jako pozorovatel

za svůj tým a kromě toho tam byla řada vedoucích důlních a stavebních podniků také jako pozorovatelé. Ve skutečnosti tam bylo velké množství pozorovatelů, ale členové s právem hlasovat byli jen ti, kteří seděli u velkého stolu, kde právě Helmut zazvonil na zvonek. Svá místa u stolu zaujalo padesát tři reprezentantů jednotlivých národů a osmáct úředníků, zástupců Společenství národů, a další stovka nehlasujících účastníků se potulovala v předpokojích a sledovala diskusi otevřenými vchody nebo na televizních obrazovkách. Venku za okny se Burroughs hemžil lidmi a vozidly, pohybujícími se v zasklených mesách, ve stanech mezi mesami a v průhledných pěších tunelech, které je spojovaly. Některé spočívaly na zemi, jiné se vznášely ve vzduchu a vedly obřím stanem nad údolím se širokými zatravněnými bulváry a vodními průplavy. Malá metropolis.

Helmut zahájil jednání. Ve východních místnostech se lidé shromáždili u obrazovek. Frank se podíval vchodem do nejbližší místnosti a pomyslel si, že takhle to bude vypadat po celém Marsu a po Zemi, v tisícovkách místností je budou pozorovat miliony lidí. Dva světy.

Předmětem jednání jako už po uplynulých dva týdny byly emigrační kvóty. Čína a Indie předložily společný návrh, který přednesl vedoucí indické delegace svou melodickou bombajskou angličtinou. Když se pominuly okliky a zastírání, šlo samozřejmě o návrh na proporcionální systém. Chalmers zavrtěl hlavou. Indie spo-lu s Čínou měly 40 procent světové populace, ale měly jenom dva hlasy z padesáti tří, takže jejich návrh nemůže projít. Britský zástupce v evropské delegaci úspornými slovy na tento fakt poukázal. Začaly tahanice. A tak to bude pokračovat celé dopoledne. Mars byla skutečná výhra a bohaté a chudé pozemské národy budou o ni bojovat, jako bojovaly o všechno ostatní. Bohatí měli peníze a chudí měli lidi, a zbraně byly rozděleny rovnoměrně, nové virové zbraně byly schopny zabít všechno na kontinentu. Byla to vysoká hra a křehká rovnováha, chudí proudili z jihu nahoru a vyvíjeli tlak na přehradu zákona, peněz a vojenské síly severu. Jejich tváře byly jako hlavně pušek. Ale těch obličejů bylo tolik a výbuch této vlny lidí mohl nastat každým okamžikem pouze pod tlakem jejich množství - útočníci tlačení přes barikády dětmi zezadu, zuřivě žádajícími svou šanci na nesmrtelnost.

O polední přestávce, kdy ještě nebylo nic rozhodnuto, se Frank zvedl ze svého sedadla. Z rozepří toho slyšel jen málo, ale přemýšlel a jeho blok byl popsaný hrubými schématy. Peníze, lidé, země, zbraně. Staré rovnice, staré výměny.

Nesnažil se však o originalitu, chtěl něco, co by fungovalo.

Bylo jisté, že u dlouhého stolu se nic nevyřeší. Někdo to musel rozseknout. Vstal a šel k indické a čínské delegaci, která ve skupině asi deseti lidí jednala v místnosti, kterou nezabíraly kamery. Po obvyklé výměně zdvořilostí vyzval dva vedoucí delegací, Hanavada a Sunga, aby se s ním šli projít na vyhlídkový most. Pohlédli na sebe, prohodili několik slov v mandarinštině a hindštině se svými asistenty a pak souhlasili.

A tak ti tři vyšli z místnosti a chodbami kráčeli k mostu. Byl to pevný průhledný tunel pro pěší, který vedl od jejich mesy, klenul se přes údolí a ústil do stěny ještě vyšší mesy na jihu. Výška mostu dodávala nádherný pocit létání ve vzduchu několika lidem, kteří vážili cestu čtyři kilometry dlouhou, aby se podívali na Burroughs, ležící pod nimi.

"Podívejte se," řekl Chalmers svým dvěma kolegům, "vy dobře víte, že náklady na emigraci jsou tak vysoké, že váš populační problém nemůže vyřešit to, že byste sem pár lidí vyvezli. A ve své zemi máte dost kultivovatelné půdy. Takže vy od Marsu nepotřebujete půdu, ale zdroje nebo peníze. Mars je jenom vaše páka, jak dostat váš podíl ze zdrojů domů. Vy zaostáváte za severem, protože vaše zdroje vám byly odnímány bez náhrady během let koloniálního panství, a tak byste teď za to měli dostat náhradu."

"Obávám se, že v určitém slova smyslu koloniální éra ještě neskončila," řekl Hanavada zdvořile.

Chalmers přikývl. "To je to, co v této době představuje transnacionální kapitalismus, jsme teď všichni koloniemi. Teď tady na nás vyvíjejí silný tlak, aby se Smlouva změnila v tom smyslu, že většina zisku ze zdejší důlní činnosti se stane majetkem transnacionálů. Ten tlak pocítují vyspělé země velice silně."

"To víme," řekl Hanavada a přikývl.

"Okej. A vy jste teď podali návrh na systém proporcionální emigrace, který je právě tak logický, jako rozdělování zisku proporcionálně k investicím. Žádný z těchto návrhů není ve vašem zájmu. Emigrace bude pro vás jako kapka v moři, ale peníze, ty ne. Mezitím budou mít vyspělé země nový populační problém a určitě přivítají možnost emigrace většího počtu lidí. A mohou klidně vydat peníze, kterých by se stejně většinou zmocnili transnacionálové a staly by se volně se pohybujícím kapitálem, bez možnosti jakékoli kontroly. Proč by vám tedy nemohly poskytnout jejich větší část, stejně to nepůjde z jejich kapes."

Sung rychle přikývl a vypadal slavnostně. Možná že tuto odezvu předvíдали a předložili svůj návrh jen proto, aby ji vyvolali, a čekali na něj, až zahraje svou roli. Tím to bylo mnohem snazší. "Myslíte, že vaše vlády budou s takovým obchodem souhlasit?" zeptal se Sung.

"Ano," řekl Chalmers, "neznamená to nic jiného, než že se vlády snaží upevnit svou moc nad transnacionály. Sdílení zisku připomíná svým způsobem vaše staré znárodnovací hnutí, až na to, že tentokrát z toho budou mít užitek všechny země. Bude to něco jako internacionální znárodnění, pokud budete chtít."

"To ale bude znamenat, že společnosti sníží své investice," poznamenal Hanavada.

"Což jen potěší rudé," řekl Chalmers. "Nakonec je to většina z první stovky."

"A vaše vláda?" zeptal se Hanavada.

"Za ni se mohu zaručit." Ve skutečnosti s ní bude mít problémy. Ale Frank si s nimi poradí, až přijde čas. Byla to v současné době banda výrostků z Obchodní komory, arogantních, ale hloupých. Řekne jim, že je to otázka Marsu, který bude patřit Třetímu světu, Číňanům, Indům, Marsu, po němž se budou pohybovat malí hnědí lidé a průhlednými pěšími tunele budou procházet posvátné krávy. Budou souhlasit. Nakonec se budou za něj schovávat a volat po ochraně: Dědečku Chalmersi, prosím, zachraň nás před tou žlutou hordou.

Díval se, jak si Ind a Číňan vyměňují pohledy a vážně se spolu radí. "Ksaku," řekl, "přece jste v tohle doufali, ne?"

"Snad bychom se teď mohli zabývat čísly," řekl Hanavada.

Trvalo skoro celý měsíc, než se ukutečnila dohoda, neboť z ní logicky vyplývala řada důsledků, a tak bylo nutno přesvědčovat hlasující delegáty, aby ji přijali. Delegát každého státu musel urvat něco, co by mohl ukázat lidem doma. A bylo také nutno přesvědčit Washington - nakonec musel Frank přiskočit mladíčky ve vládě, aby se dostal přímo k prezidentovi, který byl jen o málo starší než oni, ale poznal dobrou smlouvu, když se mu předložila na talíři. A tak byl Frank neustále zaměstnán, měl schůze šestnáct hodin denně jako kdysi, a připadalo mu to tak normální jako východ Slunce. Nakonec musel obměkčit i takového transnacionálního lobbistu, jako byl Andy Jahns - a to byl opravdu těžký úkol, v základě nemožný, protože se dohoda uskutečňovala na úkor transnacionalistů a oni to věděli. Vyvíjeli velký nátlak na severní vlády a na místa volného obchodu, což bylo povážlivé, už podle toho, že prezident byl nejistý a po-drážděný, a od smlouvy ustoupila Sofie a Singapur. Ale Frank prezidenta přesvědčil i přes tu nesmírnou vzdálenost a psychologickou bariéru časového zpoždění při rozhovorech. Stejně argumenty užíval vůči všem severním vládám. Pokud to necháte transnacionálům, budou vládnout ve skutečnosti světu oni. Ted' nastal čas prosadit zájmy vaše a vašeho lidu proti té volně se pohybující akumulaci kapitálu, který se už pomalu zmocňuje vlády nad celým světem! Musíte je trochu držet na řetězu!

Stejně to bylo ve Společenství národů, ať už hovořil s kterýmkoli úředníkem. "Kdo chcete, aby vládl světu? Oni nebo vy?"

I tak to bylo na ostří nože. Nátlak, který dokázali transnacionálové vyvinout, byl neuvěřitelný, a vypadal působivě. Společnosti Subaruši, Armscor a Shellaco byly každá větší než deset největších států nebo společenství států na Zemi, a vydávaly na to hodně peněz.

Peníze znamenají moc, moc dělá zákony a zákony dělají vlády. Takže národní vlády ve snaze držet na uzdě transnacionály byly jako Liliputáni, kteří se snažili svázat Gullivera. Potřebovali velké množství tenkých šňůr, přivázaných ke kolíkům v milimetrových vzdálenostech kolem celého obvodu jeho těla. A když se obr zvedl a začal dupat kolem, aby se osvobodil, museli pospíchat ze strany na stranu a házet přes nestvůru další šňůry a zatloukat nové miniaturní kolíky. Byl to závod s časem, čtvrt hodinové schůzky na zatloukání kolíků šestnáct hodin denně. Andy Jahns, jeden z Frankových nejstarších společenských kontaktů, ho jednou večer pozval na večeři. Andy se samozřejmě na Franka zlobil, ale snažil se to nedat znát, protože důvodem k pozvání byla nabídka úplatku, jen lehce zamaskovaná, doprovázená jen lehce zamaskovanými výhrůžkami. Normální obchod, dalo by se říci. Nabídl Chalmersovi místo ředitele nadace, kterou zakládalo transportní konsorcium Země - Mars, starý vesmírný průmyslový podnik, s penězi ulitými z Pentagonu, které jim ještě chrastily v kapsách. Tato nová nadace bude pomáhat konsorciu v jeho politice a radit Společenství národů v otázkách spojených s Marsem. Místo bude ustaveno, jakmile Frankovi skončí jeho funkční období jako sekretáře na Marsu, aby se vyhnuli podezření ze střetu zájmů.

"To vypadá báječně," řekl Chalmers. "Opravdu mne to zajímá." A během večere přesvědčil Jahnsa, že to myslí doopravdy. Nejen že vezme místo v nadaci, ale že ihned začne pracovat pro konsorcium. Dalo mu to práci, ale takovou věc Frank ovládal. Sledoval, jak se během večera Jahnsovo podezření rozptýluje a mizí. Slabost byznysmenů spočívala v tom, že věřili, že vrcholem všeho jsou peníze. Pracovali čtrnáct hodin denně, aby vydělali dost peněz a mohli si koupit vozy s kůži vypoštěřovaným interiérem, a domnívali se, že rozumná rekreace je, když získané peníze používají na hraní v kasinech - zkrátka to byli idioti. "Udělám, co bude v mých silách," sliboval Chalmers energicky a naznačil několik strategií, které bude prosazovat. Pohovoří s Číňany o tom, že potřebují novou zem, a přesvědčí Kongres, aby se vrátil k myšlence, že společnosti musí při investicích slušně vydělávat. Určitě. Slíbí to, nátlak se zmírní a mezitím může jednání pokračovat. Neexistuje větší potěšení, než přelstít lumpa.

Pak se vrátil do konferenčního sálu a pokračoval jako předtím. Procházka po mostě, jak se to teď všeobecně nazývalo (nebo Chalmersova finta), je dostala ze slepé uličky. 6. února 2057 neboli Ls = 144 M-15 bylo datum červeně zaznamenané v historii diploma-cie. Ted' už šlo o to, dát každému jeho kus koláče a určit přesná čísla. Když tento proces probíhal, hovořil Chalmers se všemi členy první stovky, kteří tu byli jako pozorovatelé, a zkoumal jejich názory. Jak se ukázalo, Sax se na něj zlobil, protože si myslel, že jestli transnacionálové přestanou na Marsu investovat, zpomalí se tím přeměna jeho atmosféry a povrchu. Všechny podniky považoval za zdroje tepla. Také Ann se na něj zlobila, protože Smlouva založená na dohodě dovozovala obojí, imigraci i investice, a ona spolu se svými přívrženci doufala, že Smlouva zajistí Marsu status světového přírodního parku. Takové odtržení od reality ho rozzuřilo. "Právě jsem tě zachránil před padesáti miliony čínských imigrantů," zařval na ni, "a ty na mě štěkáš, protože se mi nepodařilo poslat všechny domů. Štěkáš na mě, protože se mi nepodařil zázrak a neudělal jsem z téhle holé skály svatyni, hned vedle světa, který pomalu začíná vypadat jako Kalkata v nejhorší denní době. Ann, Ann, Ann! Co bys byla na mém místě udělala ty! Co bys byla dělala, kromě toho, že by ses byla potloukala kolem, zlostně poslouchala všechno, co lidé říkají, a každého přesvědčovala, že jsi pro Mars? Ježíši Kriste, běž si hrát se svými kamínky a nech politiku těm, kteří dokážou myslet."

"Nezapomeň, co je to myšlení, Franku," řekla. Něco ji uprostřed jeho tirády rozesmálo, ale když odcházela, podívala se na něj svým obvyklým hněvivým způsobem.

Ale Mája - ta s ním teď byla spokojená. Když hovořil na shromážděních, cítil na sobě její upřený pohled. Miliony lidí se na něj dívaly, ale on cítil jen ten její. Strašně ho obdivovala kvůli "procházce po mostě", a on ji o tom, jaké kompromisy musel potají udělat, aby byla dohoda vůbec přijata, řekl jen málo, jen to, co by jí vyhovovalo. Začala ho vyhledávat každý den během koktejlů, přišla za ním, když se zvedla první vlna kritiky a požadavků, stála při něm, když přišla druhá a třetí vlna, všechno pozorovala a usnadňovala svým smíchem, a když bylo třeba, vysvobodila ho připomínkami, že se musejí jít najíst. Chodili do restaurací na terasách pod hvězdami, jedli a pak pili kávu, dívali se na oranžové tašky střešch a střešní zahrady pod jedním z těch obrovských, nad mesami se klenoucích stanů, a cítili na obličeji večerní vánek, jako kdyby byli venku. Marsovská první stovka s jeho plánem souhlasila, takže za ním stála většina zdejších lidí, měl také za

sebou ministerstvo vnitřních záležitostí, a to byly dvě nejdůležitější strany v celém procesu, kromě vedení transnacionálů, na něž příliš vlivu neměl. Byla to jenom otázka času, kdy bude jednání uzavřeno. A tak Maje někdy pozdě večer, když se cítil být trochu klidnější a ovlivněný jejím kouzlem, říkával: "Mezi námi, určitě se to povede," a díval se na blikající hvězdy na obloze, neschopen čelit jejímu pronikavému pohledu.

Jedné noci se stále k němu na večírku vracela a spolu s ostatními se dívali na zprávy ze Země o průběhu jednání toho dne a znovu si všimli, jak zdeformované a zploštělé tam vypadají, jako nějací maličtí herci v nesrozumitelném reklamním šotu. Pak spolu odešli, šli na večeri a potom se procházeli po širokých travnatých třídách, až došli k jeho bytu v dolní části města. Mája s ním vešla dovnitř. Bez vysvětlení nebo komentáře, tak, jak to měla ve zvyku. Jako by to tak dělala vždycky. Prostě k tomu došlo. Octla se v jeho pokoji, pak v jeho náruči, objímala ho. Ulehli na postel a ona ho líbala. Byl to takový šok, že Frank měl pocit, že je někde mimo své tělo a jeho svaly byly náhle jako z gumy. Začalo ho to znepokojovat, avšak její prostá živočišná přítomnost odvála jeho šok, jeho tělo zareagovalo na její a náhle ji opět ucítil - proniklo do něj její vzrušení a on odpověděl s animální intenzitou. Bylo to už tak dávno.

Potom vstala, přehodila si přes sebe prostěradlo a šla si pro sklenici vody. "Líbí se mi, jak jsi ty lidi zpracoval," řekla zády k němu. Napila se ze sklenice, obrátila hlavu přes rameno a usmála se na něj tím svým starým vřelým způsobem, s očima široce otevřenými a upřenými do jeho - její pohled se zdál být pronikavý jako laserový paprsek, měl pocit, že jím proniká skrz naskrz, až najednou cítil, že není jen nahý, ale že je naprosto nechráněný. Stál si druhé prostěradlo přes boky a pocítil, že se před ní prozradil. Určitě si všimla, musela si všimnout, jak se mu vzduch v plicích změnil ve vodu, jak se mu sevřel žaludek, jak mu zchladly nohy. Zamžikal a usmál se na ni. Věděl dobře, že to byl ubohý a křivý úsměv, a teprve když ucítil, že jeho tvář je jako pevná maska na jeho skutečném mase, uklidnil se. Nikdo nemůže číst z výrazu tváře skutečné city, to je lež, předstírání, jako čtení z ruky nebo astrologie. A tak byl v bezpečí.

Po té noci s ním začala Mája trávit hodně času, ať už v soukromí nebo na veřejnosti. Zúčastnila se s ním recepcí, které každý večer pořádaly delegace jednotlivých států, seděla vedle něj na mnoha večerích delegátů. Po jídle se zúčastnila vášnivých diskusí, když společně pozorovali katastrofické zprávy ze Země, anebo s ním seděla v kroužku lidí z první stovky. A následovala ho v noci do jeho pokoje, nebo, což bylo ještě nepříjemnější, vodila ho do svého.

A to všechno bez nějakých známek, že by od něj něco chtěla. Vyvozoval z toho, že věděla, že o tom nemusí mluvit. Že stačí, když je s ním, že on pochopí, co od něj chce, a že udělá, co bude moci, aniž by musela říci slovo. Že dostane, co chce. Bylo naprosto nemožné, že by to dělala bez důvodu. Je to důsledek toho, když má člověk moc. Pak už nikdy nemá jen prostého přítele nebo milenkou. Nevyhnutelně všichni očekávali, že jim dá to, co chtěli - když už nic jiného, tak tedy prestiž přítele mocných. Prestiž Mája nepotřebovala, ale věděla dobře, co chce. Nakonec on to přece tak dělal, ne?

Rozzuřil velkou část základny, jež mu dávala moc, aby vynutil Smlouvu, která by uspokojila jenom hrstku zdejších lidí.

Ano, dostala, co chtěla. A to všechno beze slova, aniž by něco přímo řekla. Říkala mu jen slova chvály a lásky.

A tak když hovořil na závěrečné konferenci delegátů a opatrně přednášel každý bod nové Smlouvy této podivné napodobeniny ústavodárného shromáždění, Spencer, Samantha a Mája stáli kolem něj, aby ho podpořili, a Mája se na něj dívala s nepatrným úsměvem, který jen jemu odhaloval, jak s ním souhlasí a jak je na něj pyšná. A když se pak, aktivní po celodenní práci, potuloval mezi lidmi na večerní recepci, ona se na něj usmívala, stála mu po boku a hovořila s nimi, jako by byla jeho družkou. Družkou, ksakru! A v noci ho zasypávala polibky, takže skoro věřil, že ho miluje.

Bylo to nesnesitelné. Že bylo tak snadné podvádět i lidi, kteří člověka znali vůbec nejlépe ze všech... že byla tak nechápavá... Byl to otřes uvědomovat si tyhle věci mnohem silněji než dřív. Jak skrytá je skutečná osobnost člověka, myslel si, pod fenomenologickou maskou. Ve skutečnosti byli všichni celou tu dobu herci hrajícími své role na obrazovce a nebyla naděje, že by mohli kontaktovat skutečné lidi skryté uvnitř. Teď už ne, během těch dlouhých let jejich masky ztvrdly v krutý a to, co bylo uvnitř, zakrnělo, nebo se vytratilo a zmizelo. Byli teď všichni prázdní.

Možná ale, že se to týkalo pouze jeho. Protože ona se zdála být tak skutečná! Její smích, její bílé vlasy, její vášeň, můj Bože, její zpocená pokožka, žebra pod ní, která se pod jeho rukama pohybovala jako živá, žebra, která se svírala v křeči orgasmu. Ona byla skutečná, muselo to tak být. Opravdu? Nemohl uvěřit, že by to bylo jinak. Byla skutečná. Jenže ošklivě podvedená. Jednoho rána se probudil ze sna o Johnovi. Odehrával se v době, kdy byli spolu na vesmírné stanici, když byli ještě mladí. Až na to, že ve snu byli staří, a John nebyl mrtvý, i když zemřel. Hovořil jako duch, vědomý si toho, že je mrtvý a že ho Frank zabil, přesto však věděl o všem, co se od té doby odehrálo, nehněval se, ani mu to nevyčítal. Bylo to něco, co se zkrátka stalo, jako když třeba dostal svůj úkol prvního přistání, nebo mu vzal Maju na Aresu. Mnoho se toho mezi nimi přihodilo, ať už tak nebo tak, ale stále byli přátelé, stále byli bratři. Mohli spolu mluvit, rozuměli si. Ve spánku cítil Frank hrůzu toho snu, sténal a snažil se zakutat se do postele a pak se probudil.

Mája seděla na posteli s rozcuchanými vlasy, prsa se jí pohupovala. "Co se děje?" říkala. "Co je s tebou?" "Nic!" vykřikl, vstal a šel do koupelny. Šla tam za ním a položila mu ruce na ramena. "Franku, co je ti?" "Nic," vykřikl znovu a vyškulil se z jejího sevření. "Nemůžeš mě nechat na pokoji?" "Samozřejmě," řekla dotčeně. A hněvivým tónem dodala: "Samozřejmě že můžu." A odešla z koupelny.

"Samozřejmě že můžeš," křičel za ní, náhle rozzuřený její hloupostí, tím, že si neuvědomuje, co s ním je, že je tak přístupná, když je to všechno jenom předstírané. "Teď, když máš všechno, co jsi ode mne chtěla!"

"Co to má znamenat?" řekla a objevila se ve dveřích koupelny s prostěradlem ovinutým kolem těla.

"Ty víš dobře, co myslím," řekl hořce. "Dostala jsi, co jsi od Smlouvy chtěla, vid' A beze mne by se ti to nikdy nepovedlo."

Stála tam s rukama na bocích a pozorovala ho. Prostěradlo jí padalo kolem boků v záhybech a vypadala jako francouzská socha Svobody, velice krásná a velice nebezpečná, rty měla sevřené. Zavr-těla znechuceně hlavou a odcházela. "Ty nemáš o ničem ani ponětí, vid'?" řekla.

Šel za ní. "Co tím myslíš?"

Odhodila prostěradlo a začala na sebe zuřivě natahovat spodní prádlo. Při oblékání ho zasypávala krátkými větami. "Ty

nemáš ani ponětí o tom, co si druzí lidé myslí. Ty ani nevíš, co si myslíš ty sám. Co chceš ty od Smlouvy? Ty, Frank Chalmers? Nevíš to. Je to jenom, co chci já, co chce Sax, co chce Helmut. Co chce kdokoli z nich. Ty sám nemáš žádný názor. Chceš jen to, čeho lze snadno dosáhnout a co ti poskytne možnost vládnout."

"A pokud jde o tvoje city -" Byla již oblečená a stála ve dveřích. Zastavila se, aby se na něj podívala a její pohled byl jako úder blesku. Stál tam, příliš ochromený, než aby se mohl pohnout, stál tam nahý a vystavený jejímu hněvu. "Ty totiž žádné city nemáš, tak je to. Snažila jsem se, to mi věř, ale ty -" Otrásla se, neschopna vymyslet slova, která by byla dostatečně zlá, aby vystihla jeho charakter. Jsi prázdný, chtěla říci. Uvnitř prázdný. Předstíráš. A přece - Vyšla ze dveří.

A tak když podpisoval novou Smlouvu, Mája po jeho boku nebyla. Nebyla ani v Burroughsu. Což bylo pro něj do jisté míry ulehčením. A přes to všechno se nemohl zbavit pocitu prázdnoty a chladu v hrudi. Ostatní z první stovky (přinejmenším) věděli, že se něco mezi nimi stalo (už podruhé), což bylo k vzteku, říkal si.

Podepsali Smlouvu ve stejném konferenčním sále, v němž na ní pracovali. Helmut vedl ceremonii se širokým úsměvem na tváři, a každý delegát přistupoval jeden po druhém ke stolu ve večerním nebo tmavém obleku, aby řekl několik slov do kamery a pak položil ruku na "dokument" gestem, který snad pouze Frank viděl jako bizarně archaické, jako když se píše rydlem do kamene. Bylo to směšné. Když došlo na něj, šel nahoru a pronesl něco o tom, že bylo dosaženo rovnováhy, což bylo přesně ono - zaranžoval soutěžící zájmy tak, aby se srazily v bodech, kterých dosáhly setrvačností, jako by aranžoval pouliční neštěstí se záměrem, aby se všechna vozidla srazila v jedinou kompaktní nasu. Výsledek se příliš nelišil od dřívějšího znění Smlouvy, imigrace i investice, což byly dvě hlavní hrozby pro status quo (pokud vůbec něco takového na Marsu existovalo) byly určitým způsobem blokovány a (což bylo chytré) vlastně blokoval jeden druhého. Byl to kus dobré práce a Frank oká-zale podepsal "za Spojené státy americké", jak prohlásil, významně se rozhlížeje. To bude vypadat na obrazovce dobře.

A tak pochodoval v následném slavnostním průvodu s pocitem dobře vykonané práce. Stany s travnatou podlahou a pěší tunely města byly plně přihlížejících a průvod se mezi nimi vinul, procházel všemi odbočkami do mes, vracel se dolů a přecházel přes každý most přes kanál, aby skončil v Princess Parku na velkém pouličním večírku. Vzduch byl seřizen tak, aby byl chladný a svěží, a aby vál rychlý váněk. Pod střechem stanu se proháněli barevní draci jako nějací dravci a jejich barvy se odrážely od temněrůžové odpolední oblohy.

Franka večírek v parku zneklidňoval, bylo tam mnoho lidí, kteří ho pozorovali, a mnoho z nich s ním chtělo hovořit. To byla daň slávy: člověk mluvil vždycky se skupinou lidí. A tak se obrátil a šel zpátky stanem podél kanálu.

Dvě souběžné řady bílých sloupů lemovaly stranu kanálu. Každý sloup byl Bareissův pilíř, polokruhovitý nahoře a u základny, ale s polovičními kruhy střídajícími se ve 180 stupních jeden k druhému. Tento prostý manévr způsoboval, že sloupky vypadaly naprosto rozdílně, podle toho, odkud se na ně člověk díval. Obě řady sloupů vypadaly podivně, jako by to už byly ruiny, ačkoliv to jejich hladkost a svítivě diamantová bělost popírala. Stály mimo trávu jako bílé cukrové homole a svítily, jako by byly mokré.

Frank kráčet mezi pilíři a každého se dotkl. Nad nimi se zvedaly svahy údolí k příkrým mesám s okny. Za těmito útesy čirého skla se hromadila zeleň, takže to vypadalo, jako kdyby bylo město lemováno obřími terárii. Byla to opravdu elegantní mravenčí farma. Část údolního svahu byla tečkovaná stromy a taškovými střechami a protínaly ji travnaté třídy. Další část byla ještě holá červená skála. Právě se stavěla nebo dostavovala řada nových budov, všude se ke klenbě stanu zvedaly jeřáby, jako podivná barevná skeletální sousoší. Bylo tu také mnoho domů s lešením, takže Helmut řekl, že mu tyhle svahy připomínají Švýcarsko, a nebyl to žádný div, protože tady většinou stavěli Švýcaři. "Ti postaví lešení, i když chtějí jen vyměnit okenní rám."

U paty jedné takové budovy s lešením stál Sax Russell a kriticky ji pozoroval. Frank se obrátil, šel k němu a pozdravil se s ním.

"Mají to zajištěno dvakrát víc, než je třeba," řekl Sax. "Možná že ještě vícrát."

"Švýcaři to tak dělají."

Sax přikývl. Oba se dívali na budovu.

"No tak?" řekl Frank. "Co říkáš Smlouvě?"

"Smlouvě? Sníží nám to podporu pro změnu Marsu," řekl Sax. "Lidé raději investují, než dávají."

Frank se zachmuřil. "Nezapomeň, že ne všechny investice jsou pro Mars dobré. Spousta těch peněz se využije jinak."

"Ale přeměna Marsu je způsob, jak snížit výdaje. Určité procento celkových investic na to bude vždycky určeno. A tak bych chtěl mít sumu investic co nejvyšší."

"Skutečná výše příspěvků se může vypočítat pouze ze skutečných nákladů," řekl Frank. "Ze všech nákladů."

Ekonomika na Zemi se tím nikdy neobtěžovala, ale ty jsi vědec a ty bys měl. Ty bys měl posoudit, jaké škody vzniknou na prostředí při vyšší populaci a aktivitě, a jak pomohou příspěvky, které s tím souvisejí. Bude lepší zvýšit investice věnované změně povrchu Marsu, než si vzít procento ze sumy, která svým způsobem pracuje proti tobě."

Sax se zavrtěl. "Je to legrační slyšet tě mluvit proti kompromisu po posledních čtyřech měsících, Franku. V každém případě si myslím, že je lepší zvednout obojí, celkovou sumu i procenta. Cena za prostředí je zanedbatelná. Když se to bude řídit správným směrem, může to nakonec jen prospět. Ekonomika se může měřit na terawatty nebo kilokalorie, jak říkával John. A to znamená energii. A my zde můžeme potřebovat energii v každé formě, dokonce i ve formě lidí. Ti znamenají víc práce, víc pohybu, víc energie."

"Ale ty náklady, Saxi. Stále se pokoušíš dělat ekonomiku, ale to není fyzika, je to politika. Představ si, co by nastalo, kdyby sem přišly miliony emigrantů ze Země se všemi svými viry, biologickými i psychickými. Možná že by se všichni přidali k Arkadijovi nebo k Ann, pomyslel jsi na to? Proběhlo by to jako epidemie tělem a myslí davu - mohli by zničit celý tvůj systém. Copak tě acheronská skupina neučila biologii? Měl jsi dávat víc pozor. Tohle není mechanika, Saxi, je to ekologie. A je to křehká řízená ekologie, takže ji musí někdo řídit."

"Možná," řekl Sax. Ta fráze, to byla Johnova manýra. Asi minutu Frank neposlouchal, co Sax říká, ale pak zas začal dávat pozor: "...tahle Smlouva zase tak velký rozdíl neudělá. Transnacionálové, kteří chtějí investovat, si cestu najdou. Založí si kancelář v nějakém jiném obchodně výhodném místě a bude to vypadat, jako že si ta země tady zabírá půdu přesně podle kvót Smlouvy. Ale za tím vším budou jejich peníze, transnacionální peníze. Budou se tu dít všechny možné lumpárny, Franku. Vždyť víš, jak to chodí. Politika, říkáš? Ekonomika, říkáš?"

"Možná," řekl Frank chraptivě. Rozčílilo ho to a tak šel raději pryč.

Později se octl ve čtvrti nahoře v údolí, kde se ještě stavělo. Lešení bylo předimenzované, jak řekl Sax, zejména pro marsovské gé. Některé dokonce vypadalo tak mohutně, že je bude těžké strhnout. Obrátil se a podíval se přes údolí. Město bylo vhodně umístěné, o tom nemohlo být sporu. Dvě strany údolí znamenaly, že bude odevšad dobře vidět. Každý ve městě bude mít dobrý výhled.

Najednou uslyšel zabzučení náramku a tak odpověděl. Byla to Ann a dívala se na něj z maličké obrazovky. "Co chceš," vyštěkl na ni. "Předpokládám, že mi chceš říct, že jsem tě taky prodal. Měl jsem sem nechat přijít ty hordy, aby ti zbořily to tvoje hřiště."

Zašklebila se na něj. "Ne. Udělal jsi v té situaci to nejlepší, co bylo možné. To jsem ti chtěla říct." Ozvalo se cvaknutí a obrazovka ztemněla.

"To je výborné," zvolal. "Na obou světech se na mne všichni strašně zlobí kromě Ann Cloybornové." Hořce se zasmál a šel dál.

Zpátky ke kanálu a kolemřad Bareissových sloupů. Lotových žen. Na trávníku podél kanálu bylo několik skupin oslavujících lidí a ve světle pozdního odpoledne vrhaly jejich postavy dlouhý stín. Ten pohled měl v sobě něco zlověstného a Frank se obrátil, nevěda, kam by šel. Neměl rád dozvuky událostí. Všechno se zdálo být hotovo, uděláno a pak se to odhalilo jako bezvýznamné. Vždycky to tak bylo.

Před jedním z luxusnějších kancelářských bloků v jednom stanu stála skupina pozenšťanů. Mezi nimi byl Andy Jahns. I když Ann byla spokojená, Andy určitě zuřil. Frank šel k němu, chtěl to vidět na vlastní oči.

Andy ho uviděl a tvář mu na okamžik ztuhla. "Frank Chalmers," řekl. "Copak vás sem přivádí?"

Jeho hlas zněl přátelsky, ale jeho oči byly chladné. Ano, zlobil se. Frank se cítil každou sekundou lépe a řekl: "Jenom se procházím, Andy. Abych si zas rozproudil krev. A co vy?"

Po krátkém zaváhání Andy řekl: "Hledáme tu prostor pro kanceláře."

Díval se, jak Frank pomalu chápe dosah tohoto prohlášení. Jeho úsměv se šířil a pokračoval: "Tohle jsou moji přátelé z Etiopie, z Addis Abeby. Chceme tam příští rok přestěhovat naše kanceláře. A tak -" teď se už naplno rozesmál nad výrazem Frankovy tváře, která, jak Frank sám cítil, se změnila v kamennou masku, " - máme toho hodně k projednávání."

Arabsky, malajsky a indonésy se Mars jmenuje Al-Qahira. Ty druhé dva jazyky název převzaly z arabštiny. Stačí se podívat na glóbus, aby bylo vidět, jak se náboženství Arabů rozšířilo. Po celé oblasti a od Západní Afriky až k západnímu Pacifiku. A to všechno v jediném století. Ano, ve své době to bylo impérium - a stejně jako všechna impéria po svém zániku ještě dlouho dožívalo.

Arabové, kteří žijí mimo Arábii, se nazývají Mahdžárové, a Arabové, kteří přišli na Mars, jsou nazýváni Qahirští Mahdžárové. Když se poprvé objevili na Marsu, většina z nich se začala potulovat po Vastitis Borealis (Severní bádja) a po Velkém příkopu. Byli to většinou beduíni, kteří cestovali v karavanách a oživovali tak způsob života, který již na Zemi zanikl. Lidé, kteří celý svůj život žili ve městech, přišli na Mars a cestovali po něm ve vozidlech a žili ve stanech. Záminkou pro jejich neustálé cesty bylo hledání kovů, areologie a obchodování, avšak bylo jasné, že nejdůležitější pro ně bylo cestování, potulný způsob života.

Frank Chalmers se připojil ke karavaně starého Zejka Tuqana měsíc poté, co byla podepsána Smlouva, na podzim roku M-15 (v červenci 2057). Dlouhou dobu putoval s touto karavanou po nesouvislých svazích Velkého příkopu.

Zdokonaloval se v arabštině,

pomáhal jim s prospektováním a dělal meteorologická pozorování. V karavaně byli skuteční beduíni ze západní části Egypta. Žili severně od území, které egyptská vláda pojmenovala Nové údolí poté, co bylo při hledání ropy objeveno podzemní jezero s takovým objemem vody, který se rovnal tisíci letům nilských záplav. Ještě před objevem gerontologického ošetření měl Egypt vážný populační problém. 96 procent rozlohy země byla poušť a 99 procent populace žilo v nilském údolí, a tak bylo jasné, že davy lidí přemístěných v rámci projektu Nového údolí spolknou beduíny i s jejich naprosto odlišnou kulturou. Beduíni se dokonce nenazývali Egyptané a pohrdali Egyptany z nilského údolí - považovali je za bezpáteřné a nemorální. Nepodařilo se jim však je zadržet, aby nepronikali na sever od Nového údolí na jejich území. Beduíni v ostatních arabských zemích se postavili na stranu přemožených, a když Arabské společenství začalo se svým emigračním programem, zakoupilo místa v kyvadlové dopravě mezi Zemí a Marsem a požádalo egyptskou vládu, aby upřednostnila své beduíny. Vláda souhlasila, byla šťastná, že se zbaví obtížné menšiny. A tak se octl tady, beduíni na Marsu, a putovali po poušti, která pokrývala severní části planety. Pozorování počasí podpořilo Frankův zájem o klimatologii jako ještě o žádný vědecký obor předtím. Počasí na svazích příkopu bylo často divoké, katabatické větry se hnaly dolů a srážely se s pasáty ze Syrtis, aby vytvořily vysoká rychlá tornáda nebo náporů písečných bouří. V té době tam byla atmosféra kolem 130 milibarů v létě, ve složení 80 procent kyslíku uhličitýho a 10 procent kyslíku, zbytek byl většinou dusík z nových, dusitany přeměňujících rostlin. Nebylo ještě jasné, jestli se jim skutečně podaří přemoci CO₂ kyslíkem a dalšími plyny, avšak Sax se zdál být s dosavadním postupem spokojený. Určitě bylo za větrného dne vidět, že je atmosféra hustší - měla už svou váhu, metala těžkým pískem a odpoledne temněla do barvy prašiviny. A když foukal silný vítr, mohly jeho poryvy člověka snadno porazit. Frank dokonce naměřil, že jeden katabatický poryv větru měl rychlost 600 kilometrů za hodinu, naštěstí se udal během

tak silné větrné bouře, že byli všichni ve svých vozidlech.

Karavana byla mobilní důlní jednotka. Kovy a horniny obsahující kov se vyskytovaly na různých lokalitách a v různých koncentracích po celém Marsu, ale Arabové objevili jednu zajímavou věc: sulfidy byly roztroušeny po celém Velkém příkopu a rovinách kolem něj. Většina těchto depozit byla v koncentracích a množstvích, která neopravňovala k užití konvenčních důlních metod, a tak se Arabové zabývali zkoušením nových procedur jejich získávání a zpracování a postavili celý soubor mobilních zařízení přizpůsobením stavebních strojů a průzkumných vozidel tak, aby vyhovovaly jejich požadavkům. Výsledné stroje byly velké, článkované, podobné hmyzu a vypadaly jako z hrůzného nočního snu automechanika. Tyto výtvořiny se pohybovaly Velkým příkopem v rozptýlených karavanách a hledaly oblasti s difuzním povrchem s vrstevnatými depozity mědi, především těmi, které obsahovaly větší množství tetraedritu nebo chalkocitu, tak aby beduíni mohli získat stříbro jako vedlejší produkt mědi. Když objevili takové místo, zastavili a nastaly žně, jak to nazývali.

Zatímco se někteří zabývali touto činností, ostatní se vydávali na týdenní nebo desetidenní expedice po starých vyschlých tocích a hřebenech. Když se v karavaně objevil Frank, Zejk ho přivítal a řekl mu, ať si vybere, jakou práci chce dělat. Frank si vzal jedno průzkumné vozidlo a vydával se na výpravy sám. Strávil vždycky týden venku, nechal vůz pracovat automaticky, zabýval se seismografií, vzorky a meteorologickými přístroji, občas někde kutal, občas pozoroval oblohu.

Na obou světech vypadala beduínská obydlí zvenčí ošuměle. Když opustili svoje stany, jejich bydliště měla vzhled rozlehlých přízemních stavení se silnými zdmi, bez oken, jako by se chránila před vedrem pouště. Pouze ten, kdo vstoupil do jejich domovů, viděl, co chránili - nádvoří, zahrady, vodotrysky, ptáky, schodiště, zrcadla, arabesky. Velký příkop byla podivná země, od severu k jihu ji protínal systém kanálů, byla posetá starými krátery, zalitá záplavami lávy, rozrytá pahorky, krasy, mesami a hřebeny. A to všechno bylo na strmých svazích, takže na vrcholku každé skály nebo vyvýšeniny mohl člověk vidět daleko na sever. Ve dnech, kdy Frank osamoceně cestoval, nechával zapnutý prospektorský program, aby činil všechna rozhodnutí sám, a jen se díval, jak se kolem něj pomalu mihá krajina. Tichá, holá, obrovitá, rozbitá jako její minulost. Dny mýjely a stíny se měnily. Větry vanuly ráno nahoru po svahu a dolů v pozdním odpoledni. Na obloze se kupily mraky, od nízkých mlžných koulí skákajících přes skály až po vysoké cirusy s občasnými bouřkovými mračky, které zatáhly celou oblohu ve výšce 20 000 metrů.

Občas si pustil televizi a díval se na zprávy v arabštině. Někdy v ranním tichu televizi odpovídal. Část jeho bytosti urážela stupidita médií a událostí, které přenášela. Stupidita lidské rasy hrající své divadlo. Až na to, že se velká většina lidí nikdy na obrazovce neobjevila, nikdy v životě, ani když kamera přejížděla davové scény. Tam dole stále ještě přežívala pozemská minulost na rozsáhlých územích, kde se na vesnici lidé plahočili stejně jako vždycky předtím. Možná že to byla moudrost udržovaná při životě starými ženami a šamany. Možná. Bylo to ale těžko k uvěření, stačilo se po-dívat na to, co se dělo, když se shromáždili ve městě. Idioti na obrazovce vytvářející historii.

"Lze říci, že prodloužení lidského života je velkým požehnáním!" Takové věty ho rozveselovaly. "Copak jsi nikdy neslyšel o vedlejších účincích, ty troubo?"

Jedné noci pozoroval program o zúrodnování Antarktického oceánu železným prachem, který měl fungovat jako doplňková výživa pro fytoplankton, jehož množství se z neznámých důvodů ohromující rychlostí snižovalo. Železný prach byl rozprašován leta-dly a vypadalo to, jako by hasili nějaký podmořský požár. Tento projekt měl stát deset miliard dolarů ročně a musel se provádět věčně, avšak bylo již vypočítáno, že zúrodnování trvající sto let sníží globální koncentraci kyslíčnicku uhličitého o 15 procent, plus minus 10 procent. Vzhledem k neustálému oteplování a následnému ohrožení pobřežních měst, nehledě na možný zánik většiny světových korálových útesů, stál tento projekt za to. "Ann by se to líbilo," mumlal Frank. "Teď už konečně také přistoupili k přeměně Země."

Kdykoli takhle nahlas promluvil, jako by se mu v hrudi uvolnil uzel. Uvědomil si, že se na něj nikdo nedívá, že ho nikdo neslyší. Imaginární diváci v jeho hlavě neexistovali, nikdo se nedívá na filmy našeho života. Žádný přítel nebo nepřítel se nikdy nedozví, co tam dělal, mohl si dělat co chtěl a normalita mohla jít do háje! Zřejmě to bylo to, po čem toužil a co hledal. Mohl vyjít ven a kopat kameny ze svahu třeba celé odpoledne, mohl plakat, mohl psát aforismy do pisku nebo řvát nadávky na měsíce kymácející se po jižní obloze. Mohl vést při jídle konverzaci sám se sebou, mohl odpovídat televizi, mohl se bavit se svými rodiči, ztracenými přáteli, s prezidentem, s Johnem nebo s Májou. Mohl diktovat dlouhé užvaněné články do svého diktafonu: kousek sociobiologické historie světa, svůj deník, filozofickou úvahu, pornografický román (mohl masturbovat), nebo analýzu arabské kultury a jejich historie. Dělal všechny tyto věci a když se jeho prospektorské vozidlo vracelo ke karavaně, cítil se lépe: prázdnější, klidnější. Opravdu jako by byl dutý. "Žij," jak říkali Japonci, "jako bys už byl mrtvý."

Ale Japonci byli zcela odlišní lidé. Když teď žil s Araby, poznal, že také oni jsou zcela odlišní. Nebylo pochyb, že byli součástí lidstva jednadvacátého století, byli to vysoce vzdělaní vědci a technici, zahalení jako každý jiný v každém okamžiku jejich života v ochranném krunýři techniky, a zaměstnaní vytvářením a pozorováním filmů jejich vlastního života. A přesto všechno se modlili tři až šestkrát denně, uklánějíce se směrem k Zemi, když se objevila jako jitřní nebo večerní hvězda. Důvod, proč jim jejich technokaravany působily takové potěšení, byl zřejmě v tom, že byly vnější manifestací odklonu od moderního světa a návratu k jejich prastarým metám. "Lidská práce uskutečňuje v historii boží vůli," říkával Zejk. "Můžeme měnit svět způsobem, který pomáhá uskutečňovat božský záměr. Byl to vždycky náš způsob: Islám říká, že poušť nezůstane pouští, hora horou. Svět musí být měněn, aby se podobal božskému záměru, a z toho se skládá historie islámu. Al-Qahira se nám v tomto smyslu nabízí stejně jako starý svět, pouze v čistší podobě." Vyprávěl tyto věci Frankovi, když seděli v jeho vozidle na miniaturním nádvoříčku. Rodinná vozidla byla soukromými rezervacemi, kam byl Frank zřídka pozván, a když už, tak jen k Zejkovi. Kdykoliv tam vstoupil, byl znovu překvapený: vozidla byla zvnějšku nepopsatelně ošklivá, se zatemněnými okny, vždycky jich bylo několik zaparkováno

v houfu a mezi nimi vedly pěší tunely. Ale když člověk vešel vchodem dovnitř, vstoupil do prostoru plného slunečního světla, které se linulo shora a osvětlovalo pohovky a nád-herné koberce, podlahy z dlaždic, rostliny se zelenými listy, nádoby plné ovoce a okno s výhledem na Mars, ale tónované a v rámu, takže vypadalo jako fotografie.

Byly tu podušky, stříbrné konvice na kávu, stolky pod počítače z vykládaného týkového a mahagonového dřeva a tekoucí voda v jezírcích a vodotryscích. Byl to jejich vlastní chladný a vlhký svět, zelený a bílý, intimní a malý. Když se Frank rozhlížel kolem, měl intenzivní pocit, že takové pokoje existovaly již celá staletí a že by je okamžitě poznali lidé žijící v desátém století v Persii, nebo po celé Asii ve dvanáctém.

Zejk Franka často zval v odpoledních hodinách, kdy se muži shromáždili v jeho vozidle na kávu a kus řeči. Frank sedával na svém místě blízko Zejka, srkal hustou kávu a poslouchal arabštinu s veškerou pozorností, jíž byl schopen. Byla to krásná řeč, melodická a velice metaforická, takže ve všech jejich moderních technických výrazech se objevovaly pouštní představy kvůli významům kořenů všech nových slov, která podobně jako většina jejich abstraktních termínů měla konkrétní fyzický původ. Arabština stejně jako řečtina byla už od pradávna vědeckým jazykem a to se ukazovalo v mnoha neočekávaných příbuzných slovech v angličtině a v organické a kompaktní povaze jejich slovníku.

Rozhovor se týkal všeho možného, ale řídil ho Zejk a ostatní starší, kterým se mladší mužové podřizovali způsobem, který byl pro Franka nepochopitelný. Často se rozhovor pro Franka změnil v lekci o způsobech beduínského života, což mu umožňovalo, aby přikyvoval a kladl otázky a občas připojil poznámku nebo kritickou připomínku. "Když je ve společnosti silný konzervativní rys," říkával Zejk, "který je zcela odtržený od pokrokových rysů, dochází k nejkrutějším občanským válkám. Jako byl třeba konflikt v Kolumbii, kterému říkali La Violencia. Občanská válka, která znamenala naprosté zhroutilí státu, chaos, kterému nikdo nebyl schopen porozumět a tím méně ho kontrolovat."

"Anebo jako Bejrút," řekl Frank nevině.

"Kdepak," řekl Zejk s úsměvem. "Bejrút byla mnohem složitější záležitost. Nebyla to jen občanská válka, ale řada mimoúzemních válek, které na ni měly vliv. Nebyl to problém sociálního nebo náboženského konzervatismu odtrženého od normálního kulturního pokroku jako v Kolumbii nebo ve Španělsku během občanské války."

"To znělo, jako by promluvil pokrokový člověk."

"Všichni Qahirští Mahdžariové jsou pokrokoví, jinak bychom tady nebyli. Islám se vyhnul občanské válce tím, že zůstal celkem. Máme souvislou kulturu, takže Arabové tady jsou stále ještě zbožní. Chápu to i ty nejkonzervativnější složky na Zemi. Mezi námi nikdy nevypukne občanská válka, protože jsme sjednoceni i svou vírou."

Frank jenom svým výrazem dal znát, že ví o faktu šíitské hereze a o mnoha dalších islámských "občanských válkách". Zejk jeho výrazu porozuměl, ale nevšímal si toho a pokračoval dál: "Prochází-me společně historií jako jedna volně spojená karavana. Dalo by se říct, že my tady na Al-Qahiře jsme jako jedno naše prospektorské vozidlo. A ty víš dobře, jak příjemné je v něm pobývat."

"Takže..." Frank přemýšlel, jak by formuloval svou otázku. Jeho nedostatečná znalost arabštiny ho omlouvala v případě, že by je urazil, "...v islámu je skutečně obsažena myšlenka sociálního pokroku?"

"Samozřejmě!" řekli někteří z nich nahlas, jiní jen mlčky přikyvovali. Zejk řekl: "Ty si to nemyslíš?"

"No já..." vyhnul se odpovědi Frank. Dosud neexistovala ani jediná demokratická arabská země. Byla to hierarchická kultura s důrazem na čest a svobodu, a pro mnoho těch, kteří byli hodně dole na společenském žebříčku, to znamenalo, že cti a svobody mohou dosáhnout jen naprostým podřízením se. A to jen posilovalo a udržovalo systém. Co však mohl říkat?

"Zkáza Bejrútu byla pro pokrokovou arabskou kulturu neštěstím," řekl další muž. "Bylo to město, kam se uchylovali intelektuálové, umělci a radikálové, když je jejich vlády pronásledovaly. Národní vlády nenáviděly panarabskou ideu, ale je faktem, že v mnoha zemích mluvíme stejným jazykem a jazyk je mocným sjednotitelem kultury. Spolu s islámem nás činí jedním celkem bez ohledu na politické hranice. Bejrút byl vždycky městem, jež to dokazovalo, a když je Izrael zničil, do určité míry zničil i tuhle ideu. Zničení Bejrútu bylo záměrné, mělo nás rozdělit a také se to povedlo. A tak začínáme znovu tady."

A to byl jejich sociální pokrok.

Vrstvy depozit mědi, kterou těžili, vyschly, a tak nastal čas pro další ráhla, postup k dalšímu těžnému místu. Jejich hejra cestovala dva dny, než narazila na nová vrstevnatá depozita, která našel Frank, a on se opět vydal ve svém prospektorském vozidle hledat další.

Celé dny seděl na sedadle řidiče s nohama na přístrojové desce a pozoroval zemi, která kolem něj ubíhala. Octli se v kraji thulleyí, čili malých žeber, což byly paralelní hřebeny ubíhající po svahu dolů. Televizi už si nepouštěl, hodně přemýšlel. "Arabové nevěří v prvotní hříchy," poznamenal si. "Věří, že člověk je nevinný a smrt že je přirozená. Že žádného spasitele nepotřebujeme. Není žádné nebe a peklo, ale pouze odměna a trest, které na sebe berou formu vezdejšího života a toho, jak se žije. V tom smyslu je to humanitní korekce judaismu a křesťanství. I když v jiném smyslu vždycky odmítali převzít odpovědnost za své osudy. Je to vždycky Alláhova vůle. Nerozumím takovému protimluvu. Ted' jsou ale zde. Mahdžariové byli vždycky nejvnitřnější součástí arabské kultury, často její vedoucí složkou. Ve dvacátém století ožili arabskou poezii básníci, kteří ve skutečnosti žili v New Yorku nebo v Latinské Americe. Možná že to tady bude stejné. Je až překvapující zjistit, nakolik jejich vidění historie souhlasí s tím, v co věřil Boone. Myslím, že ani jedna strana to příliš nechápala. Jen málo lidí se vůbec zajímá o to, co si myslí druzí. Jsou ochotni akceptovat všechno, co se jim řekne o někom, kdo je dostatečně daleko."

Narazil na naleziště porfyrické mědi, velmi bohaté a s velkou koncentrací stříbra. To Arabové přivítají. Měď a stříbro se ted' na Zemi nalézaly v omezeném množství, stříbro se užívalo ve velkých dávkách v řadě průmyslových podniků, a zdroje mědi vysychaly. Tady jí bylo hodně, přímo na povrchu a v bohaté koncentraci - nebylo jí tolik jako na Stříbrné

hoře v masivu Elysium, ale Arabům to nevadilo. Vytěží ji a pak pojedou dál. Pokračoval dál ve své osamělé cestě. Dny uplývaly, stíny se měnily. Vítr foukal ze svahu dolů, pak nahoru a zase dolů. Tvořily se mraky, propukaly bouře a někdy byla obloha posetá ledovými duhami, barevnými oblaky a prachovými obláčky, které se v růžovém slunečním světle třpytily jako slída. Někdy uviděl jeden z těch kyvadlových planetoletů, jak při aerobrazdění prolétává oblohou jako hořící meteorit. Jednou za jasného rána uviděl Elysium Montes, tyčící se na horizontu jako černé Himaláje. Ten pohled se přenesl z tisícikilometrové vzdálenosti přes horizont vrstvou inverze v atmosféře. Přestal si zapisovat, nebylo tu teď nic než svět a on. Větry zachytily písek a vrhaly písčité mračna proti jeho vozidlu. Khála, prázdná zem.

Začaly ho pronásledovat sny, sny, které byly vzpomínkami, intenzivní, úplné a přesné, jako kdyby během spánku znovu prožíval svou minulost. Jedné noci se mu zdálo o dni, kdy se s určitostí dozvěděl, že bude vedoucím americké poloviny první kolonie na Marsu.

Vyjel z Washingtonu do údolí Shenandoah a měl podivný pocit. Dlouhou dobu se procházel v rozlehlém listnatém lese. Dorazil k vápencovým jeskyním v Luray, což byla turistická atrakce, a najednou ho napadlo, aby se zúčastnil prohlídky. Každý stalaktit a stalagmit byl ozářen křiklavým barevným světlem. Některé měly na sobě připevněné paličky a hudebník na ně mohl hrát jako na zvonko-hře. Jeskyně s náladou! Musel se skrýt ve stínech v zákoutích a nacpat si rukáv do úst, aby ostatní turisté neslyšeli jeho smích.

Pak zaparkoval u vyhlídky a šel dál do lesa. Tam usedl mezi kořeny velkého stromu. Nebyl tu nikdo, byla teplá podzimní noc, země byla tmavá a ježatá stromy. Cikády provozovaly svůj zvláštní koncert, žáby kvákaly svou poslední píseň, cítice mráz, který je brzy zabije. Bylo mu tak divně... měl opravdu opustit tenhle svět? Jak tam seděl na zemi, přál si, aby mohl vklouznout dolů do nějaké spáry, jako když se přestupuje, a vynořit se úplně jinde, jako něco lepšího, mocnějšího, vznešenějšího a dlouho žijícího - třeba jako strom. Avšak nic se nedělo. Ležel na zemi a byl už od ní oddělen. Byl už Marťanem.

Probudil se a celý den byl rozrušený.

A pak, což bylo ještě horší, se mu zdálo o Johnovi. Zdálo se mu o tom večeru, kdy seděl ve Washingtonu před televizí a díval se na Johna, jak vystupuje jako první člověk na Mars následován dalšími třemi astronauty. Frank odešel z oficiální oslavy, kterou pořádala NASA, a procházel ulicemi v horké letní noci v roce 2020. Součástí jeho plánu bylo, aby jako první přistál John, věnoval mu to, jako když člověk v šachu obětuje královnu, protože tu první posádku popálí cestou radiace, a podle pravidel zůstane po přistání už nadobro na Zemi. A pak už bude pole volné pro příští cestu, pro kolonisty, kteří tam zůstanou navždycky. To byla docela jiná záležitost a Frank byl rozhodnutý, že jí bude stát v čele.

Přesto se v tu historickou noc cítil ve špatné náladě. Vrátil se do svého bytu poblíž Dupontova náměstí a pak šel zas ven a ztratil svůj odznak FBI, vklouzl do temného výčepu, seděl tam a díval se na televizi za barmanovou hlavou, popíjel bourbon, jako to dělával jeho otec, zatímco se z obrazovky linulo marsovské světlo a zalévalo celou místnost červení. Opíjel se, poslouchal Johnovy stupidní řeči, a jeho nálada se horšila. Bylo těžké soustředit se na svůj plán. Pil jako duha. V místnosti byl hluk, lidé nedávali pozor. Ne že by si nikdo nevšiml přistání, ale zde to byl jen další druh zábavy, stejný jako basketbalový zápas, který do toho jeden barman stále znovu pouštěl. A pak zas blik, a byli zpátky na Chryse Planitia. Jeden muž vedle Franka přerušování zápasu proklínal. "Basketball se bude na Marsu hrát báječně," řekl Frank floridským přízvukem, kterého se už dávno zbavil.

"Budou muset posunout koš vejš, nebo si rozbijou hlavy."

"To jistě, ale pomyslete na ty skoky. Dvacet stop vysoko."

"Hele, to tam i vy bílí kluci budete skákat vysoko, když to říkáš. Bude ale lepší, když se tam na basket vykašlete, dopadnete stejně jako tady."

Frank se zasmál. Venku bylo horko, byla to jedna z těch dusných letních nocí, a Frank kráčel domů v těžké opilecké náladě, černější s každým krokem. Na Dupontově náměstí potkal jednoho z místních žebráků, vytáhl destidolarovou bankovku a hodil ji po něm. Když se chudák po ní natáhl, odstrčil ho a křičel: "Jdi do hajzlu, sežeň si práci!" Pak ale začali lidé vycházet z podzemky a Frank pospíchal pryč, zděšený a zuřivý ze svého chování. Ve vchodech do domů se choulili žebráci. Na Marsu byli lidé a v ulicích hlavního města Spojených států byli žebráci. Denně kolem nich chodili právníci a jejich povídání o svobodě a spravedlnosti nebylo nic jiného, než zástěrka jejich chamtivosti. "Na Marsu to budeme dělat jinak," řekl Frank zlobně a náhle si přál, aby už tam byl, aby nemusel opatrnicky vyčkávat dlouhá léta, bojovat - "Najdi si ksakru práci!" vykřikl na dalšího bezdomovce. Pak vstoupil do domu, kde bydlel. Seděl tam otrávený bezpečnostní tým za pultem v hale, lidé, kteří promarňovali celé své životy tím, že tu seděli a nedělali nic. Nahoře se mu tak třásly ruce, že nemohl zprvu odemknout, a když se dostal dovnitř, stál nehybně, zděšený pohledem na neslaný nemastný nábytek vedoucího pracovníka, což bylo všechno jako divadelní kulisa, určená k tomu, aby udělala dojem na řídké návštěvníky, ve skutečnosti pouze z NASA nebo z FBI. Nic z toho mu nepatřilo. Nic nebylo jeho. Pouze plán. A pak se probudil, sám ve vozidle ve Velkém příkopu.

Konečně se vrátil z té příšerné snové expedice. Když se octl v karavaně, bylo mu zatěžko s někým mluvit... Zejk ho pozval na kávu a Frank předtím spolkl tabletku opiátu, aby se ve společnosti trochu uvolnil. V Zejkově voze seděl na svém místě a čekal, až Zejk rozdá všem malé šálky uvařené mleté kávy. Po jeho levici seděl Unsi Al-Khal a doširoka rozebíral islámskou představu historie, a to, jak už začala v předislámském období. Al-Khal se k Frankovi nikdy nechoval přátelsky, a když mu chtěl Frank obvyklým zdvořilostním gestem podat šálek kávy, který k němu dospěl, Al-Khal stroze trval na tom, že šálek byl určen Frankovi a že by si Al-Khal nikdy nedovolil si ho přivlastnit. Bylo to typické, urazil ho přílišnou zdvořilostí, byla to opět záležitost hierarchie - člověk přece nemůže prokazovat laskavost někomu, kdo stojí v systému výše, pouze tomu, kdo je pod ním. Jsou to mužové alfa, kteří rozkazují - a mohli být právě

tak někde v poušti (nebo ve Washingtonu), nebylo to nic jiného, než opět ty způsoby dominantních primátů.

Frank zat' al zuby a když začal Al-Khal opět se svým obvyklým vychvalováním islámu, řekl: "A co vaše ženy?" Všichni byli zaraženi a Al-Khal pokrčil rameny. "V islámu mají muži a ženy rozdílné role. Stejně jako na Západě. Je to biologická záležitost."

Frank zavrtěl hlavou a uslyšel hučení v uších, pocítil černou váhu minulosti. Tlak na aquiferu odporu na dně jeho mysli se zvýšil, něco v něm povolilo, a náhle mu bylo všechno jedno, a dělalo se mu špatně z toho, že by měl dál něco předstírat. Špatně z toho všeho předstírání kolem, z toho, že předstírání dovolovalo, aby společnost fungovala svým ohavným skrípavým způsobem dál.

"Jistě," řekl, "ale je to ve skutečnosti otroctví, ne?"

Muži kolem něj strnuli, otřeseni tím slovem.

"Je to tak, ne?" řekl a cítil, jak z něj ta slova vyvěrají, aniž by chtěl. "Vaše ženy a dcery jsou naprosto bez vlastní vůle a to je otroctví. Může se jim dařit dobře a mohou mít dokonce nad svými pány zvláštní intimní moc, avšak vztah pán-otrok je vždycky pokřivený. Takže všechny tyto vztahy jsou pokřivené a směřují k výbuchu."

Zejk srahl čelo. "To není naše zkušenost, ujišťuji tě. Měl bys znát naši poezii."

"Potvrdily by mi to vaše ženy?"

"Jistě," řekl Zejk s přesvědčením.

"Možná. Ale i ty nejúspěšnější ženy mezi vámi jsou za všech okolností zdrženlivé a podřízené a skrupulózně obhajují systém. To jsou ty, které pomáhají svým synům a mužům, aby v systému vynikli. A aby se jim to podařilo, musí pracovat k tomu, aby podpořily systém, který je ujarmuje. To je ve svých důsledcích velice škodlivé. A tento cyklus se opakuje generaci za generací, podporován pány i otrokyněmi."

"Použití slova otrokyně," řekl Al-Khal pomalu, "je urážlivé, protože vychází s nějakého úsudku. Úsudku o kultuře, kterou ve skutečnosti neznáš."

"To je pravda, Říkám vám jenom to, jak to vypadá zvenčí. Pokrokového muslima by to mělo zajímat. Je to ten božský záměr, který se snažíte během své historie uskutečnit? Zákony jsou tu proto, aby se studovaly a sledovaly jejich účinky v životě lidí. Mně tento způsob připadá jako forma otroctví. A jak jistě víte, my jsme vedli války, aby otroctví na Zemi skončilo. Vyloučili jsme Jižní Afriku ze společnosti národů, protože měla zákony, které nedovolovaly, aby černí žili tak dobře jako bílí. Vy ale pěstujete otroctví pořád dál. Kdyby nějaký národ zacházel s lidmi tak, jako vy zacházíte se svými ženami, Společenství národů by ho ze svého středu vyloučilo. Protože je to však záležitost pouze žen, mužům, kteří představují moc, je to jedno. Tvrdí, že je to otázka kultury a náboženství, do níž se nemůže zasahovat. Anebo to vůbec nenazývají otroctvím, protože je to vlastně jen zveličením toho, jak se se ženami zachází jinde."

"Neříkal bych tomu zveličení," poznamenal Zejk. "Je to jen variace."

"Je to zveličení. Západní ženy si z velké většiny volí samy, co budou dělat, žijí si svůj vlastní život. Mezi vámi to tak není. Žádný člověk nechce být někým vlastněn, nenávidí takový vztah, brání se mu a snaží se mstit, pokud je to vůbec možné. Lidé už jsou takoví. A to je případ vašich matek, vašich žen, vašich sester a vašich dcer."

Muži na něj zírali, spíš ohromení než uražení. Frank se díval do svého šálku a pokračoval: "Musíte své ženy osvobodit."

"Jak si představuješ, že bychom to měli udělat?" zeptal se Zejk a zvědavě na něj pohlížel.

"Změňte zákony! Vzdělávejte je ve stejných školách jako chlapce. Dejte jim stejná práva jako má každý muslimský muž. Nezapomínejte, že korán všechny vaše zákony neobsahuje. Byly připojeny později, až po Mohamedovi."

"Připojili je svatí mužové," řekl Al-Khal zlostně.

"Jistě, ale my si volíme způsob, jak podepřít svou víru podle každodenního života. Tak to probíhá ve všech kulturách. Můžete si zvolit nové způsoby chování. Musíte své ženy osvobodit."

"Uznávám pouze kázání, které pronášá mullah," řekl Al-Khal s ústy pod knírem sevřenými. "Ať kážou o tom, co je správné, ti, kteří jsou bez hříchu."

Zejk se vesele zasmál. "Tak to vždycky říkával Selím al-Hayil," řekl.

Pak nastalo napjaté ticho.

Frank přivřel oči. Většina mužů se usmívala a obdivně hleděla na Zejka. A Frankovi napadlo, že všichni vědí o tom, co se stalo v Nikosii. Samozřejmě! Selím zemřel několik hodin po zavraždění Johna Boona následkem otravy zvláštní kombinací mikrobů. Ale přesto to věděli!

A přesto ho vzali mezi sebe, pozvali ho do svých domovů, přijali ho do svého společenství, kde žili své soukromé životy. Snažili se ho naučit to, v co sami věřili.

"Možná že by měli být tak svobodné jako Rusky," řekl Zejk se smíchem a pro tu chvíli Franka vysvobodil z trapné situace. "Jsou pološilené z přepřacování. Řekli jim, že jsou svobodné, ale ve skutečnosti to tak vůbec není!"

Jusuf Hauvi, vznětlivý mladý muž, na Franka zašilhal a zachechtal se: "Jsou to děvky, to vám povídám! Stejně jako všechny ženské. Každý přece ví, že doma je pánem ten, kdo je silnější. V mém voze jsem otrokem já. Když líbám svou Azízu, jako bych líbal na čelo hada."

Muži zařvali smíchem. Zejk sebral šálky a nalil další kávu. Všichni se rychle snažili přejít na jiné téma hovoru a nevšímat si Frankovy urážky, buď proto, že to bylo tak vzdálené jejich chápání, že jeho výroky přisuzovali jeho nevědomosti, nebo proto, že chtěli ukázat, že uznávají a schvalují Zejkův vztah k němu. Ale jen asi polovina z nich ještě o Franka zavadila pohledem.

Stáhl se stranou a opět jen poslouchal. Byl na sebe rozezlen. Bylo chybou říkat, co si člověk myslí, pokud se to neshodovalo s jeho politickými záměry - to se ale sotva kdy stávalo. Základním zákonem diplomacie je, že všechna prohlášení musí být naprosto bezobsažná. Tady venku na to pozapomněl.

Byl tím vším tak rozrušen, že se zas vydal na další průzkum. Sny se už tak často neopakovaly. Když se vrátil, nemusel už brát žádné opiáty. Sedával mlčky s muži u kávy a hovořil o horninách a podzemní vodě, nebo o pohodlí v nově modifikovaných prospektorských vozech. Muži se však na něj dívali stále ostražitě a zahrnovali ho do svých rozhovorů pouze kvůli Zejkovu přátelství, které nikdy neochablo, až na tu jedinou chvíli, kdy Franka velice okázale upozornil na jeden ze základních faktů situace.

Jednou večer ho Zejk pozval na soukromou večeři pouze s ním a s jeho ženou Nazik. Ta na sobě měla dlouhý bílý oděv tradičního beduinského stříhu se širokým modrým pásem a byla prostovlasá. Černé vlasy měla vzadu zachycené hřebenem a od něj jí splývaly v hustých pramenech na záda. Frank si toho přečetl dost, aby věděl, že takhle to není správné - beduínské ženy nosily černé šaty a rudé pásy, aby se naznačila jejich nemravnost, sexualita a nízká morálka, hlavy měly zakryté a zahalovaly si tvář podle složitého hierarchického kódu cudnosti. Všechno to mělo naznačovat nadřazenost mužů, takže šaty, které měla na sobě Nazik, by byly hluboce šokovaly její matku a babičku, i když je měla na sobě před člověkem, na němž vůbec nezáleželo. Věděl toho však dost, aby pochopil, že to má něco znamenat. V jednom okamžiku, když se všichni tři vesele bavili, Nazik vstala, aby jim na Zejkovu žádost přinesla dezert. S úsměvem řekla Zejkovi: "Hned to bude, můj pane."

Zejk se zamračil a řekl: "Běž už, otrokyně!" a napřáhl na ni ruku. Ona na něj vzápětí vztekale vycenila zuby. Když uviděli, jak Frank zrudl, oba se zasmáli. Viděli, že pochopil, dobírali si ho a zároveň porušovali beduínské tabu tím, že ukazovali svůj manželský vztah, ať už byl jakýkoli, cizímu člověku. Nazik k němu přistoupila a položila mu ruku na rameno, což ho ještě víc šokovalo. "To jen žertujeme," řekla. "My ženy jsme slyšely o tom, co jsi řekl mužům, a máme tě za to rády. Můžeš mít mezi námi tolik žen, jako má nějaký sultán. V tom, co jsi řekl, je mnoho pravdy." Vážně pokývala hlavou a ukázala prstem na Zejka, z jehož tváře zmizel úsměv, ale stejně vážně přikývl. Nazik pokračovala: "Přesto však i v rámci těchto zákonů záleží na lidech, nemyslíš? Muži v těchto karavaně jsou dobří a chytří. Ale ženy jsou ještě chytřejší, takže tady všechno ovládly." Zejk udiveně vytáhl obočí a Nazik se zasmála: "Opravdu, převzaly jsme svůj díl odpovědnosti. Vážně."

"Ale kde tedy jste?" řekl Frank. "Myslím tím, kde jsou ženy z karavany během dne? Co dělají?"

"Pracujeme," řekla Nazik prostě. "Když se dobře podíváš, uvidíš nás."

"Vy děláte všechny druhy prací?"

"Jistě. Možná že ne takové, kde bychom byly příliš na očích. Určité zvyky a obyčeje přetrvávají. Jsme oddělené, držíme se zpátky, máme svůj vlastní svět - možná že to není správné. My beduíni tíhneme k tomu držet se ve skupinách, muži s muži, ženy se ženami. Máme své tradice a ty přetrvávají. Ale mnoho z toho se tady mění a mění se to rychle. Tohle je další stádium islámského způsobu života. Jsme..." Hledala slovo, kterým by to vyjádřila.

"Jsme v utopii," navrhl Zejk. "V muslimské utopii."

Ale Nazik mávla pochybovačně rukou. "Teprve v historii," řekla. "Je to hadž do utopie."

Zejk se spokojeně usmál. "Ale hadž znamená cíl cesty," řekl. "To nás přece vždycky mullahové učili. Takže už tedy v utopii jsme, ne?" Usmáli se jeden na druhého, byl to úsměv plný porozumění a výměny informací, úsměv, který na okamžik sdíleli s Frankem. Pak se začalo hovořit o něčem jiném.

Prakticky se Al-Qahira stala splněným panarabským snem, vzhledem k tomu, že všechny arabské národy přispěly Mahdžariům přisunem peněz a lidí. Na Marsu byly snad všechny arabské národnosti, avšak v jednotlivých karavanách se přece jen oddělovaly. Lidé se ale přesto prolínali, ať už pocházeli z bohatých ropných zemí, nebo ze zemí chudých, nezdálo se, že by to vadilo. Tady, mezi cizinci, byli všichni příbuzní. Syřané a Iráčané, Egypťané a Saudští Arabové, lidé ze Zálivu a Palestinci, Libyjci a Beduíni - všichni byli příbuzní.

Frank se začal cítit lépe. Spal hlubokým spánkem a díky časové smyčce se ráno probouzel osvěžený. Byla to mrtvá doba v každodenním pravidelném rytmu, čas pro odpočinek těla. Celý život v karavaně jako by změnil své trvání, jako by každý okamžik byl o něco delší. Cítil, že má spoustu času a že nemá důvod ke spěchu.

Roční období se střídala. Slunce zapadalo každý večer téměř ve stejném místě a pohybovalo se pomalu. Žili teď výhradně podle marsovského kalendáře a jedině, čeho si všimli nebo co oslavili, byl nový rok: $LS = 0$, začátek severního jara roku 16. Období za obdo-bím, každé šest měsíců dlouhé, a každé uplynulo, aniž by si uvědomovali svou smrtelnost tak intenzivně jako předtím. Bylo to, jako by teď žili ve věčnosti, v nekonečném koloběhu dní a práce, v neustálém cyklu modliteb ke vzdálené Mekce, v nepřestávajícím putování po krajině. V neustálé zimě. Jednou ráno se probudili a zjistili, že v noci sněžilo, a celá krajina byla neposkvřněně bílá. Většinou to byl vodní led. Celá karavana se toho dne zbláznila, všichni muži a ženy vyběhli ven v kombinézách v povznesené náladě, kopali do sněhu, dělali sněhové koule, které nedržely pohromadě, stejně jako sněhuláci, které se pokoušeli postavit. Sníh byl příliš studený. Zejk se těmto pokusům smál. "Co je to za albedo," řekl. "Je to až úžasné, jak spousta z toho, co Sax dělá, se obrací proti němu. Zpětné vazby se přirozeně homeostázi přizpůsobí, nemyslíš? Uvažuji o tom, jestli neměl Sax udělat napřed všechno mnohem chladnější, takže by atmosféra zmrzla na povrchu země. Jak by asi byla silná, centimetr? Pak mohl seřadit naše kombajny po liniích šířky od pólu k pólu, jezdit s nimi kolem planety a měnit kyslíčnick uhlíčitý na dýchatelný vzduch a hnojiva. Chápeš, co mám na mysli?"

Frank zavrtěl hlavou. "Možná že o tom Sax uvažoval, ale z nějakého, nám neznámého důvodu to zavrhl."

"Pravděpodobně."

Sníh sublimoval a opět se objevila rudá půda. Pokračovali v cestě. Občas míjeli nukleární reaktory, stojící jako hrady na vrcholcích náspů - nebyly to jen rickovery, ale obří westinghousy se zmrzlými chocholy dýmu jako zlověstnými bouřkovými mračny. Na stanici Mangalavid uviděli program o termonukleárním prototypu umístěném v Chasmě Borealis.

Kaňon za kaňonem. Znali krajinu tak, jak ji ani Ann neznala. Ann zajímala každá část Marsu stejným způsobem, takže

nezaměřovala svůj zájem na určitou krajinu, oni ji však četli jako knihu, a sledovali, jak je vede přes červené skály k oblasti černavých sulfidů, nebo k delikátní rumělkové barvě měděných depozit. Nestudovali tuto zem, spíš ji milovali - něco od ní chtěli. Ann od ní na druhé straně nechtěla nic než odpovědi. Lidské touhy se velice lišily.

Dny ubíhaly stejně jako období. Když potkali jinou arabskou karavanu, slavili dlouho do noci, hráli a tančili, pili kávu, kouřili z vodních dýmek a hovořili v osmihranných stanech, vztyčených nad zaparkovanými vozidly. Arabové neměli hudbu nahranou, ale hráli ji živě na flétny a elektrické kytary a většinou k tomu zpívali v čtvrttónech. Jejich kvílení bylo pro Frankovo ucho tak nezvyklé, že dlouhou dobu nebyl schopen říci, jestli zpěváci nezpívají falešně. Jedlo se dlouhé hodiny a potom se povídalo až do svítání, kdy všichni trvali na tom, že vyjdou ven a budou pozorovat východ Slunce připomínající ohnivou pec.

Když se setkali s jinými národnostmi, byli pochopitelně rezervovanější. Jednou jeli kolem důlní stanice patřící Amexu, kde pracovali většinou Američané. Důl byl umístěn na vzácné žíle mafické horniny bohaté na platinu poblíž Alba Paterý. Důl sám ležel na dlouhém plochém dnu úzkého zlomového kaňonu, pracoval většinou automaticky a posádka žila ve stanu nahoře nad kaňonem. Arabové zastavili u stanu, učinili rychlou návštěvu a na noc se uchýlili do svých hmyzu podobných vozidel. Pro Američany by bylo nemožné se od nich něco dozvědět.

Večer se Frank vrátil do amerického stanu sám. Lidé uvnitř byli z Floridy a jejich hlasy v něm vzbudily vzpomínky na dávno uplynulé dny. Frank svoje pohnutí ignoroval, kladl jim otázku za otázkou a soustřeďoval se na černochoy, Latince a bílé dělníky, kteří mu byli ochotni odpovídat. Zjistil, že tato skupina se podobá dřívějším formám společnosti stejně jako Arabové - byla to divoká cháska z ropných polí, která se snažila vydržet zdejší drsné podmínky a dlouhou pracovní dobu za tučné šeky, které si schovávali, až se vrátí do civilizace. Stálo to za to, i když je Mars vyčerpával. "Povídám, že i na Islandu může jít člověk ven, ale tady - hovno."

Nestarali se o to, kdo Frank je, a vyprávěli jeden druhému příběhy, které ho sice šokovaly, ale přesto mu byly jaksi povědomé. "Bylo nás dvaadvacet v takovém větším prospektorském vozidle, kde jsme neměli svoje pokoje, a jednou večer jsme si udělali večírek, svlíkli jsme se a všechny ženské si lehly na podlahu do kruhu s hlavama dovnitř, a kluci se na nich postupně střídali, jenže bylo deset holek a dvanáct kluků, takže kvůli těm dvěma navíc jsme rotovali zatraceně rychle, a tak jsme během časový smyčky prošli celým kruhem. Chtěli jsme být všichni na konci časový smyčky hotový a docela to fungovalo, jak se nějaký párek do toho dal, bylo to, jako by se člověk octl ve vířivý lázni a všechny to do sebe vcuclo. Byl to moc dobrý pocit."

Následoval smích a nevěřící výkřiky. A potom jiný pokračoval: "Zabíjeli jsme a zmrazovali prasata na Acidalia Planitia a ty stroje na humánní zabíjení jsou, jako když se jim do hlavy střílí obrovské šíp. A tak jsme si řekli, proč bychom nemohli zkusit je zabít a zmrazit najednou a uvidíme, co to udělá. Takže jsme si na všechny vsadili a otevřeli jsme vnější dveře přechodový komory a prasata vyběhla ven a všechna se svalila padesát yardů od dveří kromě jedny malý prasničky, která doběhla skoro dvě stě yardů daleko a zmrzla vstoje. Vyhrál jsem tenkrát na ni tisíc dolarů."

Frank se nad jejich jásosem ušklíbl. Byl zase zpátky v Americe. Zeptal se jich, co ještě na Marsu dělali. Někteří budovali na vrcholku vulkánu Pavonis, tam, kde bude vesmírný výtah, nukleární reaktory. Jiní pracovali na vodovodním potrubí, které vedlo po východní straně vypoukliny Tharsis od Noctidy na Pavonis. Transnacionální společnost Praxis, která měla na starosti vesmírný výtah, tady měla spoustu zájmů. "Pracoval jsem na jednom reaktoru na Comptonově aquifeře pod Noctidou, kde je prej tolik vody jako ve Středozemním moři, a celá práce tohohle reaktoru bude taková, že bude dodávat proud několika zvlhčovačům vzduchu. Zatracených dvě stě megawattů na zvlhčovač, který je stejnej jako zvlhčovač vzduchu, co jsem měl jako dítě ve své ložnici, jenže ten spotřeboval jenom padesát kilowattů. Gigantický Rockwellovy monstra s jednomolekulovým odpařovačem a tryskovými turbínama, který vypouštěj mlhu z tisícimetrových komínů. Je to neuvěřitelný. Každý den se do vzduchu přidává milion litrů H a O."

Jiný z nich stavěl nové město ve stanu v echuském kanálu: "Narazili tam na podzemní vodu a po celém městě jsou vodotrysky, v nich stojej sochy, jsou tam vodopády, kanály, jezírka, bazény, všechno možný. Jsou to malý Benátky. Taky se tam zadržuje teplo."

Rozhovor pokračoval v tělocvičně, která byla bohatě vybavena posilovacími nářadími, jež mělo uživatele udržet v dobrém stavu pro návrat na Zemi. Každý dodržoval rigorózně cvičební program, tři hodiny denně minimálně. "Když toho necháš, tak tu musíš zůstat. A na co ti pak budou úspory?"

"Nakonec to budou tady legální prachy," řekl jiný. "Kam jdou lidi, tam jde americký dolar."

"Máš to nějak naruby, hlupáku!"

"My jsme toho přece důkazem."

Frank řekl: "Myslel jsem, že Smlouva zakazuje užívání pozemských peněz na Marsu?"

"Ta smlouva je k smíchu," řekl další z mužů.

"Je mrtvá zrovna tak jako ta Bessie, prasnice na dlouhý tratě."

Dívali se na Franka, byli to mladíci mezi dvaceti a třiceti lety, generace, s níž nikdy příliš nemluvil. Nevěděl, jak vyrůstali, co je formovalo a v co věřili. Jejich povědomý přízvuk a tváře mohly být zrádné, a ve skutečnosti byly. "Vy si to myslíte?"

Někteří si byli vědomi víc než ostatní, že má něco společného se Smlouvou, stejně jako že měl něco společného s historií Marsu. Ale mladík, který cvičil s pružinami, si to neuvědomoval a pokračoval: "My jsme tady na dohodu, o který Smlouva říká, že je nelegální. A tak je to všude. Brazílie, Gruzie, státy v Zálivu, všechny, který hlasovaly proti, si pouštěj do země transnacionály. Je to velká soutěž o to, kdo jim poskytne víc výhod! A UNOMA leží na zádech, s nohama roztaženými a křičí: Ještě, ještě! Přistávají tady tisícovky lidí a zaměstnávají je transnacionální podniky, mají od své země víza a smlouvu na pět let, včetně doby aklimatizace, aby si člověk zase zvykl na Zemi."

"Že tu přistávají tisíce lidí?"

"Desetitisíce!"

Frank si uvědomil, že už se dlouho nedíval na televizi... opravdu dlouho.

Jiný muž, který cvičil na posilovacím přístroji, hovořil mezi jednotlivými zdvihy celé kolekce černých závaží. "Už brzy to bouchne - spouště lidí se to nelíbí - nejen starousedlíkům jako jste vy - taky spouště nově příchozích - celý dav jich mizejí - někdy jsou to celé města - jsou to složité operace - narazili jsme na důl v Syrtidě - byl úplně prázdný - všechno, co bylo k potřebě, zmizelo - nezbylo tam nic - vzali dokonce i přechodový komory - kyslíkové nádoby - záchody - věci, který jim muselo trvat hodiny odmonto-vat."

"Proč to udělali?"

"Aby se z nich stali domorodci!" vykřikl muž. "Přesvědčil je soudruh Arkadij Bogdanov!"

Muž se podíval Frankovi do očí. Byl to vysoký černoch se širokými rameny a orlím profilem. Řekl:

"Lidi sem přiletí a všechno se zdá být dobré. Společnost se snaží, máj dobrý jídlo, posilovny, čas na rekreaci a tak dál, ale pak zjistěj, že jsou předpisy na to, co směj a nesměj dělat. Všecko je naprogramovaný, kdy budete vstávat, kdy žrát, kdy srát! Je to jako když námořnictvo převezme noční klub! A pak se objeví soudruh Arkadij a řekne: Vy se, chlapci, musíte osvobodit! Mars je naše nový pole působnosti a měli byste vědět, že některý z nás se tak chovaj, nejsme žádný roboti, ale svobodný lidi, který si určujou vlastní pravidla ve vlastním světě! Tak je to!" V místnosti zahlaholil smích, všichni se zastavili, aby poslouchali. "A to je ten trik. Lidi sem při-letěj a zjistěj, že jsou jen naprogramované software, zjistěj, že se nebudou moct aklimatizovat na Zemi, když tady nebudou celou dobu cvičit u přístrojů a sát kyslík, a i tak si myslím, že to není možný, sázím se, že nám lhali. A tak pro nás dobřej plat nic neznamená, jsme jenom software a zůstanem tu navždycky. Jsme otroci, mizerný otroci! A věřte mi, že to štvě hodně lidí. Jsou připravený do toho bouchnout, to vám povídám. A to jsou ty lidi, co mizej. Bude jich spousta, než to skončí."

Frank zíral na ležícího muže. "A proč jste vy nezmizel?"

Muž se zasmál a začal zase zdvíhat závaží.

"Kvůli bezpečákům," zvolal jiný muž.

"Bezpečnost je nanič -" řekl černoch. "Ale musíte mít kam jít - hned, jak nám to Arkadij ukáže -jdeme!"

"Jednou jsem ho viděl v televizi," řekl muž s pružinami. "Mluvil o tom, jak jsou barevný líp přizpůsobený na Mars než bílý. Jak líp snášej UV záření."

"To jo, to jo!" Všichni se tomu smáli, někteří skepticky, jiní pobaveně.

"Je to nesmysl," řekl černoch. "Ale nakonec proč ne? Proč ne? Říkejme tomu náš svět. Říkejme tomu Nová Afrika. Řekněme si, že tentokrát nám tu zem žádnéj nevezme." Znovu se zasmál, jako kdyby to, co říkal, nebylo nic jiného než směšný nápad. Nebo rozmarná pravda, pravda tak delikátní, že když se jen vysloví, musí se člověk nahlas smát.

Té noci se Frank vrátil do arabských vozidel velice pozdě, pokračoval s nimi sice v cestě, ale už to nebylo totéž. Mrštilo jím to zpátky v čase a dlouhé dny trávené v prospektorském vozidle ho znervózňovaly. Díval se na televizi, několikrát telefonoval. Nikdy se nevzdal svého úřadu sekretáře - kancelář řídil v jeho nepřítomnosti jeho asistent Slusinski, byli tam zaměstnanci a stačilo, když občas zatelefonoval, aby ho před Washingtonem kryli, buď že pracuje v terénu, nebo že právě provádí průzkum, nebo že si bere dovolenou, a že jako jeden z první stovky musí cestovat po planetě. Už by to asi dlouho takhle nebylo možný, a tak když Frank zavolał prezidentovi, byl prezident potěšený, a v Burroughsu vyčerpaný Slusinski vypadal také šťastně. Ve skutečnosti se celá kancelář v Burroughsu radovala, že se Frank rozhodl se vrátit, což ho trochu překvapilo. Když odjel z Burroughsu znechucený Smlouvou a deprimovaný roztržkou s Májou, myslel si, že je bezohledný šéf. Ale oni ho kryli téměř dva roky a zdálo se, že je potěšilo, že se vrací. Lidé byli divní. Asi to působila aureola člena první stovky. Jako by na tom záleželo.

A tak se Frank vrátil ze své poslední cesty a posadil se na své místo v Zejkově vozidle, pil kávu a poslouchal, jak se baví, Zejk, Al-Khan, Jussuf a ostatní, a díval se, jak Nazik a Aziza vcházejí a vycházejí z místnosti. Byli to lidé, kteří ho přijali mezi sebe, kteří mu v určitém smyslu rozuměli. Podle jejich zákona udělal, co bylo třeba. Odpočíval v proudu arabštiny, stále ještě překvapovaný dvojnázností jazyka. Lilie, řeka, les, skřivan, jasmín, to byla slova, která mohla znamenat rameno jeřábu, rouru, určitý druh svahu nebo součástku robota, právě tak jako lilii, řeku, les, skřivana, jasmín. Byla to nádherná řeč. Byla to řeč lidí, kteří ho přijali a poskytli mu klid. Teď je ale bude muset opustit.

Bylo to zařízeno tak, že když někdo trávil polovinu roku v Underhillu, měl nárok na samostatnou místnost. Na celé planetě se akceptoval podobný systém, protože lidé tolik cestovali, že se nikdo nikde necítil doma, a takové uspořádání ten pocit zmírňovalo. Nakonec však první stovka, která patřila mezi nejmobilnější obyvatele Marsu, začala trávit v Underhillu víc času než kdykoliv předtím, a bylo to pro většinu z nich příjemné. Vždycky jich tam bylo dvacet nebo třicet a ostatní přicházeli mezi svými jednotlivými úkoly a v takové situaci bylo možno pořádat neustálou konferenci o stavu věcí tak, že nově příchozí referovali o tom, co viděli, a zbytek diskutoval o tom, co to znamená.

Frank však nestrávil požadovaný počet měsíců v roce v Underhillu, takže tam neměl vlastní pokoj. V roce 2050 přestěhoval kanceláře departmentu do Burroughsu, a než se v roce 57 připojil k Arabům, jediný pokoj, který měl, byl tam, v budově kanceláři.

Teď byl rok 2059 a on byl zpátky, v pokoji o poschodí níž, než byl jeho předešlý. Hodil svůj vak na podlahu, rozhlédl se kolem a hlasitě zaklel. Muset být v Burroughsu osobně - jako kdyby fyzická přítomnost dělala nějaký rozdíl v těchto dnech! Byl to absurdní anachronismus, ale takoví už jsou lidé. Další pozůstatek savany! Žili stále ještě jako opice, zatímco se jejich božské moci dostatečně nevyužívalo.

Vešel Slusinski. Přesto že měl čistě newyorský přízvuk, Frank mu vždycky říkal Jeeves, protože vypadal jako ten herec v seriálu BBC. "Jsme jako trpaslíci v bagru," řekl mu Frank hněvivě. "V jednom tom obřím, opravdu velickém bagru. Jsme uvnitř a před-pokládá se o nás, že pohneme horou, a my místo toho vykukujeme z okének a nabíráme zem čajovými

lžičkami. A gratulujeme si na-vzájem, jak využíváme výšky stroje."

"Chápu," řekl Jeeves opatrně.

Ale nedalo se nic dělat. Byl zpátky v Burroughsu, spěchal z jedné schůze na druhou, někdy jich měl až čtyři za hodinu, schůze, na nichž se dozvěděl to, co už věděl, a sice že UNOMA teď používá Smlouvu jako toaletní papír. Schválili systém vyúčtování, který zajišťoval, že z důlní činnosti nebude mít žádná země, která byla členem Valného shromáždění, žádný zisk, i když bude fungovat vesmírný výtah. Vydávali "status potřebného zaměstnance" tisícům imigrantů. Ignorovali různé místní skupiny, včetně první stovky. To všechno se dělo ve jménu vesmírného výtahu, což umožňovalo nekonečný řetěz výmluv, 35 000 kilometrů výmluv, 120 miliard dolarů výmluv. Což zase nebylo tak velké vydání, když se to srovná s vojenskými rozpočty v minulém století. Většina peněz na výtah se spotřebovala v prvních letech, kdy se musel nalézt vhodný asteroid a dopravit na oběžnou dráhu, a samozřejmě vybudovat automatickou továrnu na kabel. Poté už továrna požírala asteroid a vyplivovala kabel a to bylo všechno. Teď už se muselo jen čekat, až dospěje do určité délky, a postrčit ho dole na místo. To byl výhodný obchod, opravdu výhodný!

A byla to také dobrá výmluva při porušování Smlouvy, kdykoliv to bylo výhodné. "Ksakru," zvolal Frank na konci jednoho dlouhého dne v prvním týdnu po návratu. "Jak to, že UNOMA takhle kapitulovala?"

Jeeves a ostatní zaměstnanci to považovali za řečnickou otázku a nepřišli s žádnými teoriemi. Určitě byl pryč příliš dlouho, báli se ho teď. Musel si na otázku odpovědět sám: "Asi v tom bude chamtivost, zřejmě jsou všichni tak či onak podplaceni."

Toho večera potkal v malé restauraci Jane Blylevenovou, Uršulu Kohlovou a Vládu Tanejeva. Při jídle se dívali na zprávy ze Země v televizi, stojící na barovém pultu. To, co viděli, bylo už příliš. Kanada a Norsko se přidaly k plánu na snížení světové populace. Už se tomu neříkalo kontrola porodnosti, to byla teď v politice zakázaná fráze, ale bylo to ve skutečnosti totéž, a měnilo se to zase znovu v tragédii obecného lidu. Když jedna země ignorovala usnesení Společenství národů, sousední země začaly ječet ze strachu, že budou přemoženy. Zase ten strach opic, ale bylo to tak. Zatímco Austrálie, Nový Zéland, Skandinávie, Azanie, Spojené státy, Kanada a Švýcarsko prohlásily imigraci za nelegální, v Indii se zvyšoval počet obyvatel každým rokem o 8 procent. Vyřešil by to hladomor, jako i v dalších zemích. Čtyři apokalyptičtí jezdcí uměli vyřešit kontrolu porodnosti. Až do té doby... V televizi se objevila reklama na dietní tuk, který byl nestravitelný a procházel zaživacím traktem nezmě-něný. "Můžete jíst všechno, co chcete!" Jane televizi vypnula. "Pojďte si povídat o něčem jiném!"

Seděli kolem stolu a dívali se do svých talířů. Ukázalo se, že Vlád a Uršula přijeli z Acheronu, protože v oblasti Elysia vypukla rezistentní tuberkulóza. "Cordon sanitaire nevydržel," řekla Uršula. "Některý z vnesených virů bude určitě mutovat, nebo se zkombinuje s některým z našich upravených systémů."

Opět Země! Nebylo možné se jí vyhnout. "Všechno se tam dole rozpadá!" řekla Jane.

"Schylovalo se k tomu už léta," řekl Frank chraptivě a jeho jazyk se při pohledu na tváře jeho starých přátel rozvázal.

"Dokonce i před gerontologickým ošetřením byla průměrná délka života v bohatých zemích dvojnásobná než v chudých. Jen si to představte! Ale v dřívějších dobách byli chudí tak chudí, že ani nevěděli, co to průměrná délka života je! Jejich jediný zájem byl přežít den! Teď je na každém rohu televize a chudí vidí, co se děje - vidí, že oni mají AIDS, zatímco bohatí gerontologické ošetření. To už přesahuje všechny meze! Chci tím říct, že oni umírají mladí a bohatí budou žít navěky! Proč by se měli tedy držet zpátky? Nemají co ztratit."

"Mohou jen získat," řekl Vlád. "Mohli by žít jako my."

Nad hrnky s kávou se sesedli k sobě. V místnosti bylo šero. Dřevěný nábytek měl tmavou patinu: skvrny, vruby a prach vetřený do dřeva lidskýma rukama... Bylo to jako v těch starých časech, kdy byli jedinými na tomhle světě, několik z nich bylo v noci vzhůru déle než ostatní a povídali si. Frank se rozhlédl a uviděl ve tvářích svých přátel únavu, uviděl bílé vlasy a svrastělé tváře starých lidí. Čas plynul a oni byli roztroušeni po celé planetě, stále ve spěchu jako on, nebo skryti jako Hiroko, nebo mrtví jako John. Johnova nepřítomnost se najednou zdála být neskutečně bolestná, bylo to jako obrovská mezera, kráter, na jehož okraji se tiskli k sobě a pokoušeli se zahřát si ruce. Frank se zachvěl.

Vlád a Uršula šli spát. Frank pohlížel na Jane, neschopný pohybu, jak se mu někdy stávalo po dlouhém pracovním dni, kdy měl pocit, že se nebude schopen vůbec ještě někdy pohnout. "Kde je teď zrovna Mája?" zeptal se, aby Jane zadržel. Věděl, že v dobách, kdy Mája pracovala v hellaské pánvi, byly s Jane dobré přítelkyně.

"Je tady, v Burroughsu," řekla Jane. "Tys to nevěděl?"

"Ne."

"Bydlí ve starém Samanthině bytě. Možná že se ti vyhýbá."

"Proč?"

"Je na tebe strašně rozzlobená."

"Rozzlobená? Na mě?"

"Samozřejmě." Dívala se na něj v zšeřelé místnosti, v níž se ozýval tichý bzukot. "To snad přece víš."

Zatímco uvažoval o tom, nakolik k ní má být upřímný, zeptal se: "Nevím. Proč by měla být na mě rozzlobená?"

"Ale Franku," řekla a naklonila se kupředu. "Přestaň s tím předstíráním! My tě známe, byli jsme tam a viděli jsme, jak ke všemu došlo!" Frank se odtáhl a tak se Jane opět opřela dozadu do křesla a řekla: "Musíš přece vědět, že tě Mája miluje! Vždycky tě milovala."

"Mě?" řekl chabě. "Vždycky milovala Johna."

"Ano, jistě. Ale s Johnem to bylo snadné. Miloval ji a to bylo příjemné. Jenže pro Maju to bylo příliš snadné. Má ráda obtížnější věci. A s tebou to snadné nebylo."

Zavrtěl hlavou. "Nevěřím tomu."

Jane se zasmála. "Já ale vím, že je to pravda. Řekla mi toho dost. Od konference o Smlouvě byla na tebe našťvaná a v takovém případě Mája začne mluvit."

"Proč by ale měla být na mne našťvaná?"

"Protože jsi ji odmítl. Odmítls ji po letech pronásledování, ona si na to zvykla, líbilo se jí to. Bylo to romantické, ten způsob, jak jsi byl ve své lásce vytrvalý. Brala to jako zaručenou věc a milovala tě za to. A také se jí líbilo, jakou jsi měl moc. Teď je však John mrtvý a ona by ti mohla konečně říct ano, a ty se na ni vykašleš. Zuřila! A dokáže zuřit hodně dlouho."

"Tohle..." Frank se snažil vzpamatovat. "To nesouhlasí s tím, co se podle mého názoru stalo."

Jane vstala a odcházela. Když Franka míjela, pohladila ho po hlavě. "Možná že by sis měl o tom s Májou promluvit." Pak ho opustila.

Seděl tam dlouhou dobu jako ochromený a prohlížel si lesklý vzorek dřevěného opěradla židle. V hlavě mu vířily myšlenky. Konečně nechal přemýšlení a šel spát.

Spal špatně a na konci dlouhé noci měl další sen o Johnovi. Byli spolu v dlouhé zakřivené místnosti vesmírné stanice, v marsovské gravitaci, během jejich dlouhého pobytu ve vesmíru v roce 2010. Byli tam spolu šest týdnů, byli mladí a silní a John říkal: Cítím se jako superman, tahle gravitace je báječná, jsem jako superman! Běhali kolem dokola ve velkém oválu na chodbě stanice. Na Marsu se všechno změní, Franku! Všechno!

Ne. Každý krok byl jako poslední skok v trojskoku. Hop, hop, hop!

Ano. Všechno spočívalo v tom naučit se běhat dost rychle.

Dokonalý interferenční vzor obláčků ležel nad západním pobřežím Madagaskaru. Slunce vrhalo bronzovou záři dole na oceán.

Shora vypadá všechno tak krásně.

Zkus se přiblížit a začneš vidět až moc jasně, mumlal Frank.

Anebo toho neuvidím dost.

Byla zima a hádali se kvůli teplotě. John pocházel z Minnesoty a jako chlapec spal u otevřeného okna. A tak se Frank třásl zimou, péřovou přikrývkou měl přetaženou přes ramena a nohy jako z ledu. Hráli šachy a Frank vyhrál. John se zasmál. Je to hloupost, řekl.

Co tím myslíš?

Hry nemají žádný význam.

Jseš si jistý? Mně se někdy zdá být život jako hra.

John zavrtěl hlavou. Ve hře existují pravidla, ale v životě se pravidla stále mění. Můžeš posunout střelce, aby dal šach mat protivníkovi králi, ale ten se nakloní, něco mu zašeptá do ucha a najednou střelec hraje pro něj a pohybuje se falešným směrem. A tebe obehrajou.

Frank přikývl. Sám tyhle věci Johna učil.

Byla to směsice jídla, šachu, hovoru a pohledu na otáčející se zeměkouli. Měl pocit, že je to jediný život, který skutečně žil. Hlasy z Houstonu zněly jako příjem z éteru a jejich starosti byly absurdní. Planeta byla tak krásná, tak složitě vzorovaná zemí a mraky.

Nechci se vrátit dolů. Nemyslíš, že tohle je lepší než bude Mars?

Ne.

Schoulený a třesoucí se zimou poslouchal Johnovo vyprávění o jeho chlapeckých letech. Děvčata, sporty a sny o vesmíru. Frank mu odplácel vyprávěním o Washingtonu, lekcemi z Machiavelliho, až ho napadlo, že John budí úctu takový, jaký je. Přátelství je jen diplomacie jiného druhu. Ale později se vynořily blednoucí vzpomínky... hovořil o svém otci, který se vracel domů opilý z jacksonvillských barů, o Priscille s jejími platinovými vlasy a obličejem jako z módních časopisů. Jak už potom pro něj manželství nic neznamenal, bylo to jen kvůli tomu, aby vypadal před psycho-analytiky normálně, aby ho nemohli držet na Zemi. Nebyla to jeho vina. Nakonec ho opustila. Podvedla.

To je zlé. Není divu, že si myslíš, že jsou lidé špatní.

Frank ukázal na jejich velkou modrou mapu. Náhodou zrovna na africký Hornův mys. Vzpomeň si jen, co se tam dole děje.

To už je historie, Franku. My budeme lepší.

Budeme? Myslíš že ano?

Počkej a uvidíš. Probudil se celý zpocený, žaludek se mu svíral. Šel do koupelny a vysprchoval se - už teď si ze snu pamatoval jenom útržek, jenom to, jak John říká. "Počkej a uvidíš." Ale v žaludku měl kámen.

Po snídani položil vidličku na stůl a přemýšlel. Celý den byl nesoustředěný, chodil, jako by stále ještě snil, a tu a tam si pomyslí, jak se vlastně pozná rozdíl. Cožpak nebyl tento život v každém ohledu jako sen? Všechno tady bylo přeseřené, bizarní a symbolem něčeho jiného.

Ten večer se vydal hledat Maju s pocitem bezmoci, pod vlivem neodolatelného nutkání. Odhodlal se k tomu předešlého večera, když mu Jane řekla: "Musíš vědět, že tě Mája miluje!" Sel za roh do společné jídelny a tam seděla, s hlavou zakloněnou uprostřed svého typického zvonivého smíchu, temperamentní Mája, s vlasy stejně tak bílými, jako byly kdysi černé, s očima upřenými na svého společníka. Byl to hezký, tmavovlasý muž, asi padesátník, a usmíval se na ni. Mája mu položila ruku na paži, bylo to její charakteristické gesto, jedna z jejích obvyklých intimít, nic to neznamenal, naopak to bylo známkou toho, že muž není její mileneček, ale někdo, koho se teprve snaží získat. Mohli se setkat jen před několika minutami, i když výraz na jeho tváři naznačoval, že ji už zná déle.

Otočila se, uviděla Franka a zamžikala překvapením. Pak se obrátila zpátky k muži a s rukou stále na jeho paži pokračovala v ruském hovoru.

Frank zaváhal, málem se obrátil a odešel. V duchu se proklínal - copak je nějaký školák? Prošel kolem nich a pozdravil, ale neslyšel, jestli odpověděli. Celou večeri seděla tomu muži po boku, nepodívala se na Franka, ani k němu nešla. Muž vypadal potěšený, byl její pozorností překvapený - překvapený, avšak potěšený. Určitě spolu odejdou, určitě spolu stráví noc. Předtucha toho, co přijde, vždycky působila, že lidé vypadali potěšeně. Mája takhle bez problémů obvykle využívala lidi, ta děvka! Láska... čím víc o tom přemýšlel, tím víc zuřil. Nikdy nemilovala nikoho jiného než sebe. Ale přesto... ten výraz na její tváři, když ho spatřila, na okamžik to vypadalo, že má radost, a pak - chtěla ho rozzlobit? A nebylo to zna-mením, že zranil její city, a tak mu to chtěla oplatit? Nemohlo to znamenat jistý druh (neuvěřitelně dětinské) touhy po něm?

Kčertu s ní. Vrátil se zpátky do svého pokoje, naházal věci do vaku a nastoupil do podzemky jedoucí na nádraží, aby chytil noční vlak na západ, nahoru na Tharsis a pak na Pavonis Mons.

Během těch několika měsíců, kdy byl výtah manévrován do svého pozoruhodného orbitu, se stával Pavonis Mons centrem Marsu a předstihl Burroughs, stejně jako Burroughs kdysi předstihl Underhill. A protože se blížil den, kdy se kabel dotkne povrchu, byly všude vidět známky jeho dominantního postavení. Paralelně s vlakovou pistou, která stoupala do příkrého východního svahu vulkánu, vedly dvě nové silnice a čtyři objemná potrubí, stejně jako soustava kabelů, řada mikrovlnných věží a spousta stanic, nákladních vozidel, skladišť a skládek. A pak, na posledním a nejpříkrřejším úseku sopečného kužele, se hromadily stany a obchodní budovy, byly stále koncentrovanější a na širokém okraji kráteru byly všude. Mezi nimi byla rozlehlá pole izolovaných záchytných desek a přijímačů energie, která se posílala dolů z otáčejících se solárních panelů. Každý stan podél cesty bylo městečko, plné obytných bloků, a každý obytný blok byl plný lidí, jejichž prádlo viselo z každého okna. Stany, které byly nejbliž k piště, měly v sobě velice málo zeleně a vypadaly jako obchodní oblasti. Frank zachytil letným pohledem stánky s jídlem, stánky pronajímající televizory, otevřené posilovny, oděvní stánky, prádelny. Hromady odpadků v ulicích.

Pak se už vlak octl na nádraží na okraji kráteru a Frank vystoupil a stál v prostorné hale stanice. Jižní strana okraje měla fascinující výhled do obrovského kotle, do gigantické, skoro kruhové díry, která byla téměř neporušená, až na jedinou obří kapsu na severovýchodním okraji kotle. Tato kapsa tvořila na druhé straně od nádraží velkou mezeru v okraji a byla znamením mohutné vedlejší exploze. To však byla jediná chyba v jinak dokonalém kráteru. Útes byl pravidelný, dno kotle téměř přesně kulaté a hladké. Kráter měřil šedesát kilometrů v průměru a byl 5 000 metrů hluboký. Jako začátek hloubkového vrtu, který měl skoncovat se všemi vrty. Několik málo známek lidské přítomnosti na dně kotle mělo mravenčí rozměr, z okraje byly téměř neviditelné.

Rovník probíhal po jižním okraji kráteru, a to bylo místo, kde chtěli upoutat dolní konec výtahu. Bylo dobře viditelné - masivní pískově světlý betonový blok, umístěný několik kilometrů na západ od stanového města u nádraží. Za betonovým blokem směrem na západ byla řada továren, rypadel a hromady surovin, které svítily s fotografickou ostroostí v čistém, bezprašném a řídkém vzduchu pod oblohou, jež měla tmavě švestkovou barvu. Poblíž zenitu bylo množství hvězd i za dne viditelných.

Den po jeho příjezdu ho zaměstnanci zdejší kanceláře departmentu zavedli na základnu výtahu. Zdálo se, že se technikům podaří ten den odpoledne zachytit hlavní vedení kabelu. Nebude to sice žádná efektní podívaná, avšak v každém případě se to ukázalo být zajímavé. Lano bylo zakončené malou řídicí raketou, jejíž vý-chodně obrácené trysky neustále žhnuly, zatímco trysky směrem na jih a na sever vydávaly jen občasné zážehy. Raketa sestupovala pomalu k můstku a vypadala jako každé jiné přistávající vzdušné plavidlo, až na to, že z ní vedlo stříbrné lano, které bylo vidět jen do vzdálenosti několika tisíc metrů nad raketou. Když se na ně Frank díval, připadalo mu, že stojí na dně moře a dívá se na rybářský vlasce, který se mezi ně spouští ze švestkově modré hladiny moře - rybářský vlasce přivázaný k jasné barevné návnadě ve chvíli, kdy narazil na dně na vrak. Krev mu bušila v tepnách a musel se podívat k zemi a zhluboka dýchat. Bylo to opravdu zvláštní.

Prošli celým komplexem základny. Rampy, které zachytí kabel, byly umístěny ve velkém otvoru v betonovém bloku, v jakémsi betonovém kráteru se zesíleným okrajem. Stěny betonového kráteru byly vyloženy zakřivenými stříbrnými sloupy, které v sobě měly magnetické cívky, jež zafixují konec kabelu do elektrického límce. Kabel se bude vznášet vzdálen od betonového dna místnosti a bude viset na tahu venkovní části kabelu. Bude to dokonale vyvážený orbit, předmět, který se bude táhnout od měsíce planety až do této místnosti, celkem 37 000 kilometrů. A jen deset metrů v průměru.

Jakmile bylo zajištěno lano, bylo možno kabel svést dolů celkem snadno, avšak ne příliš rychle, protože se musel snášet do svého konečného orbitu opravdu lehounce, v asymptotickém přibližování. "Bude to jako Zenonův paradox," řekl Slusinski.

Trvalo to mnoho dní, než se konec kabelu objevil na obloze a zůstal tam viset. Během několika příštích týdnů se snášel ještě pomaleji, a stále ho bylo vidět viset na obloze. Byl to divný pohled - Frankovi působil závat' a znovu se mu vracela představa, že stojí na dně oceánu. Jako by se dívali na rybářský vlasce, na černou nit visící dolů z hladiny švestkově modrého oceánu.

Frank trávil čas zakládáním kanceláří vedení departmentu na Marsu ve městě, které bylo jednoho dne pokřtěno na Sheffield. Jeho štáb z Burroughsu proti stěhování protestoval, ale Frank si toho nevšímal. Setkával se s americkými vedoucími pracovníky a vedoucími projektu, kteří všichni pracovali na různých aspektech výtahu nebo města Sheffieldu nebo ostatních okolních městeček. Američané byli jenom zlomkem zdejší pracovní síly, ale Chalmers byl přesto stále zaměstnaný, protože hlavní projekt byl tak ne-skutečně veliký. Zdálo se, že Američané jsou nejvíc obchodně zainteresováni v supravodivosti a v softwaru výtahových kabin, což byl obchod za miliardy dolarů, který mnozí lidé přičítali Frankovi, ačkoliv to byla zásluha jeho telefonátů se Slusinskim a také zásluha Phyllis.

Mnoho z těchto Američanů žilo v městečku pod stanem na východ od Sheffieldu, které nazvali Texas. O tento prostor se dělili s internacionály, kterým se nápad s Texasem líbil, nebo kteří tam náhodou uvízli. Frank se setkával s tolika

Američany, jak jen mohl, takže v době, kdy se konec kabelu dotkne dole, budou organizovaní a budou pracovat společně - nebo je bude mít pod palcem, jak někteří z nich říkali. Byli šťastní, že tam jsou, pokud jim to přinese nějaký vliv. Věděli, že nejsou tak mocní jako Východoasijské společenství, které stavělo kabiny, nebo jako EEC, které budovalo kabel. Nebo jako Praxis, Amex, Armscor a Subarashi.

Konečně přišel den, kdy měl výtah dospět dolů. V Sheffieldu se shromáždil obrovský dav a prostor nádraží byl přeplněný, protože byl odtud dobrý výhled na komplex základny na okraji kráteru. Lidé základně všeobecně říkali podstavec.

Jak ubíhaly hodiny, spouštěl se konec černého sloupu dolů a jak se blížil ke svému cíli, jeho postup se zpomaloval. Visel tam, nebyl o mnoho silnější než lano, kterým se spouštěl, tyčil se k obloze dokonale vertikálně a zkraslení bylo takové, že nevypadal vyšší než nějaký mrakodrap. Velice štíhlý a vysoký mrakodrap, vznášející se ve vzduchu. Jako černý kmen stromu, vyšší než celá obloha. "Měli bychom být přímo pod ním, dole na dně," řekl jeden člen Frankova štábu.

"Bude tam snad nad hlavou dost místa, až zastaví, ne?"

"Magnetické pole by tě mohlo trochu poškrábat," řekl Slusinski, nespouštěje oči z oblohy.

Když se kabel přiblížil, uviděli, že z něj trčí různé výčnělky a je protkán stříbrným drátem. Mezera pod ním se zmenšovala. Pak jeho dolní část zmizela v komplexu základny a hlas davu na nádraží zesílil. Lidé se dívali na celou akci zblízka, protože kamery umístěné v podstavci natáčely kabel, který se pomalu zastavoval, až spočinul v klidu deset metrů nad betonovou podlahou. Pak se začaly rampy klešťovitě svírat, až kabel několik metrů nad jeho koncem sevřely do límce. Všechno probíhalo ve snově pomalém pohybu, a když akce skončila, vypadalo to, jako že má prostor podstavce špatně padnoucí střechu.

V zesilovači se ozval ženský hlas: "Výtah je ukotven." Ozval se jásot. Lidé odtrhli zraky od televizorů a vyhlíželi průhlednými stěnami stanu. Objekt už nevypadal tak podivně, jako když visel z oblohy. Teď vypadal jako část marsovské architektury dovedená ad absurdum. Jako tenká, vysoká černá věžička. Fazolové stéblo ros-toucí do nebe. Zvláštní, ale nikoli zneklidňující. Pak se dav rozptýlil a lidé se dali do hovoru.

Brzy poté začal výtah fungovat. Během let, kdy se kabel prodlužoval z Clarku, pracovali na něm roboti a instalovali elektrické vedení, bezpečnostní kabely, generátory, supravodivé pisty a na každých pár kilometrech údržbářské stanice, ochranné stanice, usměrňovači rakety, nádrže s palivem a záchranná přístřeší. Vzhledem k tomu, že tyto práce pokračovaly stejnou rychlostí jako vlastní stavba kabelu, bylo možné, aby brzy po jeho ukotvení na Marsu jezdily nahoru a dolů kabiny - na každém směru jich bylo čtyři sta - které vypadaly jako vši běžající po dlouhém pramenu vlasů.

A za několik měsíců bylo možné jet kabinou na oběžnou dráhu a tam přestoupit do jiné, směřující z oběžné dráhy k povrchu planety.

A tak přistávaly, dopravovány flotilou nepřetržité kyvadlové dopravy, těmi obrovskými vesmírnými loděmi, které se pohybovaly kolem soustavy Země - Venuše - Mars, užívající tyto tři planety a Měsíc jako gravitační páky, stále se zrychlující dodávky ze Země a z Marsu. Každé z třinácti vesmírných plavidel na této trase mohlo ubytovat tisíc lidí a při každém letu byly plné. A tak přilétal nepřetržitý proud lidí na Clarku, nastupoval do kabin výtahu a vystupoval na Marsu. A pak se vyhrnuli na prostranství v Sheffieldu, vydešení, nejistě se pohybující, s vytřeštěnými očima, aby byli s potížením nahnáni na nádraží a do vlaků jedoucích z města. Většina těchto vlaků pak vyprázdnila svůj náklad na svahu vulkánu Pavonis v městech pod stany. Týmy automatických strojů budovaly tato města tak rychle, že mohla pojímat velký příliv lidí. Bylo dokončeno vodovodní potrubí, které přivádělo na Pavonis vodu z Comptonovy aquifery pod labyrintem Noctidy. Takovým způsobem se tu usazovali imigranti.

Na druhé straně kabelu, na základně, byly kabiny směřující vzhůru nakládány čistěnými kovy, platinou, zlatem, stříbrem a uranem. Pak se kabiny vrátily na pistu a stoupaly pomalu nahoru, až dosáhly své nejvyšší rychlosti, což bylo 300 kilometrů za hodinu. O pět dní později se objevily na vrcholku kabelu a zpomalovanou rychlostí zamyřily do přechodových komor uvnitř asteroidu Clarke, který byl nyní kusem uhlíkatého chondritu provrtaného tunely a ozdobeného zvnějšku budovami a zvnitřku místnostmi, že vypadal spíš jako vesmírná loď nebo město, než jako třetí měsíc Marsu. Bylo tu rušno. Přistávalo a startovalo tu procesí vesmírných lodí, střídaly se tu jejich posádky, stejně jako velké množství kontrolorů provozu, kteří užívali nejsilnější existující rádiová zařízení. I když většina operací na kabelu byla kontrolována počítači a ovládána dálkově, vytvářela se řada lidských profesí, aby řídila a dohlížela na všechny tyto činnosti.

Bylo samozřejmé, že média zachycovala okamžitě a intenzivně všechnu tuto činnost. Koneckonců, i když to trvalo deset let, zdálo se, že v okamžiku, kdy se kabel dotkl povrchu planety, zrodil se výtah jako Pallas Athéna, když vyskočila Diovi z hlavy.

Nastaly však potíže. Frank zjistil, že jeho úředníci tráví stále více času jednáním s lidmi z městech, s muži a se ženami, kteří přijeli do Sheffieldu a zamířili rovnou do jejich kanceláří. Byli to nově příchozí, někdy byli nervózní, někdy křičeli a zlobili se a všichni si stěžovali na nevyhovující podmínky, na přeplněná města, na špatnou stravu a nedostatečnou policejní ochranu. Jeden tlouštík s červeným obličejem a baseballovou čepicí na hlavě hrozil prstem: "Z horších stanů k nám přicházejí soukromé bezpečnostní služby a nabízejí nám ochranu. Jsou to ale kriminální gangy a vydírají nás. Nemůžu se vám ani představit jménem, protože by se naše ochranka mohla dozvědět, že jsem si tady byl stěžovat. Samozřejmě že vím, že existuje černá ekonomika, vědí to všichni, ale tohle už je šílený. Kvůli tomuhle jsme sem nepřišli." Frank přecházel po kanceláři a všechno v něm vřelo. Byla to určitě pravda, ale nedalo se to řešit bez vlastní bezpečnostní skupiny, bez policejní síly. Když muž odešel, vyzpovídal členy svého štábu, ale ti mu neřekli nic nového, což ho rozzuřilo ještě víc. "Dostáváte plat za to, abyste pro mě takové věci zjišťovali, to má být vaše práce. A ne abyste seděli celé dny v kancelářích a dívali se na zprávy ze Země."

Zrušil toho dne všechny schůzky a porady, celkem jich bylo sedmatřicet. "Líný neschopný parchanti," řekl nahlas, když odcházel. Šel na nádraží a nasedl do vlaku jedoucího dolů, aby se na to sám podíval.

Lokálka zastavovala na každém kilometru sestupného terénu v malých nerezavějících ocelových přechodových komorách, které sloužily jako stanice pro stanová městečka. Vystoupil na jedné z nich. Na tabuli stálo El Paso. Prošel otevřenými dveřmi přechodové komory pro pasažéry.

Přínejmenším měla tato městečka podivnou vyhlídku: po velkém východním svahu vulkánu vedla železniční pista a různá potrubí, na druhé straně byl stan vedle stanu jako obří puchýře. Průhledný materiál starších stanů postavených výše už trochu zčervenal. Z továrny vedle stanice hlasitě hučely ventilátory a odně-kud se k tomu přidával vysoký zvuk silného hydrazinového generátoru. Lidé tu hovořili španělsky a anglicky. Frank zatelefonoval do své kanceláře a požádal, aby zavolali muže z El Pasa, který si přišel stěžovat, do bytu. Muž odpověděl a Frank si s ním domluvil schůzku v kavárně u stanice. Vešel dovnitř a posadil se ke krajnímu stolu. U okolních stolů seděli lidé, jedli a bavili se jako všude jinde. Po úzkých ulicích jezdily malé elektrické vozy, vysoko naložené krabicemi. Domy poblíž stanice byly třípatrové a vypadaly jako prefabrikované, z oceli vyztuženého betonu natřeného modře a bíle. Po celé hlavní ulici vedoucí od stanice stály v nádobách mladé stromky. Malé skupinky lidí seděly na umělém trávniku nebo bez-cílně bloudily od obchodu k obchodu. Jiní pospíchali s vaky na rameni nebo s tornami ke stanici. Většina vypadala poněkud dezorientované nebo nejistě, jako kdyby si dosud nezvykli, nebo se ještě nenaučili chodit.

Muž se objevil se skupinou svých sousedů, všem bylo málo přes dvacet, byli příliš mladí na to, aby byli na Marsu, aspoň se to tak říkalo. Možná že jim později gerontologické ošetření napraví škody způsobené radiací a dovolí jim, aby se normálně reprodukovali, nikdo to však nemohl s určitostí říci, dokud se to nezkusí. Nebyli nic jiného než pokusná laboratorní zvířata. Vždycky to tak bylo.

Bylo to zvláštní stát mezi nimi jako nějaký starý patriarcha, jako dědeček, k němuž se hovoří se směsicí úcty a blahovůle. Řekl jim podrážděně, aby ho provedli po městečku. Vedli ho úzkými ulicemi od stanice a vyšších domů dolů a vešli mezi dlouhé řady chat, které byly původně zkonstruovány jako dočasná přístřeší pro venek - k využití při průzkumu, při budování vodních stanic, nebo jako nouzová přístřeší. Byla jich tady spousta. Svah vulkánu byl srovnáván do teras ve velké rychlosti, a tak mnoho chat stálo na dvou až třístupňovém svahu, proto museli být při vaření opatrní a dávat pozor, kam postaví svá lůžka.

Frank se jich zeptal, kde pracují a co dělají. Jako nakladači v Sheffieldu, odpověděla většina, vykládali výtahové kabiny a nakládali zboží do vlaků. To měli dělat roboti, ale bylo překvapující, kolik práce ještě zůstalo pro lidské ruce.

Manipulace s těžkými náklady, programy pro roboty, opravy strojů, práce na stavbách. Většina z nich se jen málokdy dostala ven na povrch. Někteří tam ještě nebyli nikdy. Dělali podobnou práci doma, nebo byli nezaměstnaní a tohle pro ně byla šance. Většina z nich se chtěla později vrátit dolů na Zemi, ale posilovny byly přeplněné, drahé a musel na to být čas, který neměli, a tak mnozí už nebyli v dobré zdravotní formě. Měli jižanský přízvuk, který Frank od dob svého dětství neslyšel. Bylo to, jako by slyšel hlasy z minulého století, jako kdyby poslouchal lidi z alžbětinské doby. Copak lidé stále ještě takhle mluví? V televizi se to nepoznalo.

Frank nahlédl do kuchyňky. "Čím se živíte?" zeptal se.

Rybami, zeleninou, rýží, tofu. Všechno přicházelo ve velkých baleních. Nestěžovali si, chutnalo jim to.

Byli to Američané se svými již notoricky pokaženými chuťovými buňkami. Takhle si dát hamburger! Vadilo jim hlavně to, že tu byli uzavřeni, že neměli žádné soukromí, že se všechno ovládalo dálkově, že to tu bylo přeplněné. A z toho vznikaly problémy. "Všechno mi ukradli hned druhý den po přistání." "Mně taky." "Mně taky." Krádeže, přepadávání, vydírání. Všichni ti zločinci prý byli z jiných městeček. Rusové, říkali. Běloši s divnou řečí. Také se mezi nimi vyskytli černoši, ale ne tolik jako doma. Jedna žena byla minulý týden znásilněna. "To má být vtip?" řekl Frank.

"Jakej vtip?" řekla žena pohněvaná Frankovou reakcí.

Později ho doprovodili ke stanici. Frank se zastavil ve dveřích a nevěděl, co by jim řekl. Ve chvíli se kolem něho shromáždil velký dav lidí, buď proto, že ho poznali, nebo je jeho doprovodná skupina zavolala. "Uvidím, co se dá dělat," zamumlal a rychle vešel do dveří přechodové komory.

Cestou vlakem zpátky zíral bezmyšlenkovitě do stanů. Jeden byl zkonstruován v tokijském stylu, byly tu hotely s pokoji jako rakve. Určitě bude přeplněnější než El Paso, ale dělalo to jeho obyvatelům těžkou hlavu? Někteří lidé byli zvyklí, že se s nimi zachází jako s kuličkami do ložisek. Zřejmě hodně lidí. Ale na Marsu to přece mělo být jinak! Zpátky v Sheffieldu kráčel nádražní halou a zíral na tenkou vertikální linii výtahu. Neohlížel se na ostatní lidi, takže ti před ním museli uskakovat. Jednou se zastavil a rozhlédl se po davu kolem sebe. Bylo tam asi pět set lidí, pět set lidských osudů. Kdy se to stalo, kdy to dospělo tak daleko? Byli přece předsunutá vědecká stanice, hrstka vědců roztroušených po světě, který měl tolik země jako celá zeměkoule. Byla tu pro ně celá Eurasie, Afrika, Amerika, Austrálie a Antarktida. Ta země tady pořád ještě byla, ale jaké procento z ní bylo obyvatelné? Méně než jedno.

A co na to říkala UNOMA? Bylo tu už milion lidí a další byli na cestě. A žádná policie a žádná zločinnost - nebo spíš zločinnost bez policie. Milion lidí a žádný zákon kromě zákona společností. A ten zní: Minimální náklady, maximální zisky. Na kuličkových ložiskách běží všechno hladce.

Příští týden zahájili lidé z několika dalších stanů stávkou. Chalmers se o tom dozvěděl cestou do kanceláře, zavolal ho Slusinski, aby mu to řekl. Stávkující byli většinou Američané a kancelář departmentu zpanikařila. "Uzavřeli stanice a nedovolí nikomu vystoupit, takže je není možno zvládnout, pokud by se násilím neotevřely nouzové přechodové komory..."

"Drž hubu!"

Frank se vydal přes Slusinského námítky dolů po jižní píště k městečkům stávkujících. Dokonce nařídil několika

zaměstnancům, aby šli s ním.

Na stanici stála bezpečnostní skupina ze Sheffieldu, ale Frank jim nařídil, aby nastoupili do vlaku a odjeli. Po krátké poradě se svými šéfy v Sheffieldu to udělali. U přechodové komory řekl své jméno a oni mu řekli, že může vejít, ale sám Vynořil se na náměstí jiného městečka obklopený mořem hněvivých tváří. "Vypněte televizi," navrhl. "Promluvíme si v soukromí."

Vypnuli kamery. Bylo to stejné jako v El Pasu, jiné přízvuky, ale stejné stížnosti. Jeho návštěva v El Pasu způsobila, že věděl předem, co řeknou, aniž by to ještě vyslovili. Pochmurně se díval, jak tato jeho schopnost lidí ohromuje. Byli ještě tak mladí.

"Je to zlá situace," řekl po hodině jednání. "Ale jestli budete stávkovat dál, bude to ještě horší. Pošlou sem bezpečnost a nebude to už život s vyděračskými gangy a s policií, ale bude to, jako byste byli ve vězení. Už jste dali najevo svůj názor a teď si musíte uvědomit, že je lepší přestat a vyjednávat. Zvolte si komisi, která vás bude zastupovat, a udělejte seznam všech vašich stížností a požadavků. Zaznamenejte všechny kriminální incidenty, ke kterým došlo, a po-stižení ať je podepíše. Bude se mi to hodit. Budu muset jednat s UNOMA a doma vzhledem k tomu, že došlo k porušení Smlouvy."

Odmíchl se, aby získal ztracenou sebevládu a také proto, aby se nadechl. "Mezitím se vraťte do práce! Čas vám v práci uběhne lépe, než když budete tady vysedávat, zatímco já budu předkládat vaše prohlášení a žádat o jednání. Pokud to neuděláte, mohou vás přestat zásobovat jídlem a co pak? Bude lépe, když to uděláte ze své vlastní vůle a ne z donucení. Budete vypadat jako rozumní lidé."

A tak stávka skončila. Když se Frank vracel ke stanici, dostalo se mu dokonce potlesku.

Nastoupil do vlaku rozrušený a nevšiml si otázek členů štábu, nebo jejich mlčenlivých, idiotsky tázavých pohledů. Zato seřval vedoucího bezpečnosti, což byl bezesporu arogantní hlupák. "Kdybyste za něco stáli, tak by se tohle nestalo. Nejste nic než zkorumpovaní vyděrači. Jak to, že jsou tady lidé přepadáváni? Proč musí platit za ochranu? Kde jste vy, když se tohle všechno děje?"

"To není naše pravomoc," řekl muž a rty mu zběhly.

"Ale jděte, co je tedy vaše pravomoc? Vaše kapsa, to je vaše jediná pravomoc, že?" A tak pokračoval, až se muži od bezpečnosti zvedli a odešli z vozu, rozrušení na něj, stejně jako byl on rozrušen na ně. Buď byli příliš disciplinovaní, nebo se mu báli postavit.

V kancelářích v Sheffieldu chodil z místnosti do místnosti, na všechny křičel a hlavně telefonoval. Především Saxovi, Vladovi a Jane. Řekl jim, co se stalo, a všichni mu navrhli totéž. Pomyslel si, že to není špatný návrh. Doporučovali mu, aby jel nahoru výtahem a promluvil si s Phyllis. "Sežente mi rezervaci," řekl lidem v kanceláři.

Kabina výtahu vypadala jako nějaký starý amsterodamský dům, byla vysoká a úzká se světlem zalitou místností nahore, v tomto případě i s průhlednými stěnami a klenbou, která Frankovi připomínala bublinu na Aresu. Druhého dne se přidal k ostatním cestujícím (v kabině jich bylo jen dvacet, tímto směrem mnoho lidí necestovalo), nastoupili do malého kabinového výtahu a vyjeli třináct pater nahoru do kupole, aby uviděli, jak je mýjí Phobos. Obvod místnosti přesahoval obvod výtahu, takže bylo vidět i dolů. Frank shlížel na zakřivenou linii horizontu planety, mnohem bělejšího a hustšího, než jaký ho viděl naposled. Atmosféra tam teď měla 150 milibarů, což už něco znamenalo, i když většinou sestávala z jedovatého plynu.

Zatímco čekali, až se Phobos objeví, díval se Frank dolů na planetu. Vlákno kabelu ukazovalo přímo na ni. Zdálo se, jako by stoupali ve vysoké štíhlé raketě, podivně ztenčené raketě, která se táhla několik kilometrů nad nimi a pod nimi. Bylo to všechno, co kdy uvidí z kabelu. A pod nimi kulatý oranžový Mars vypadal právě tak prázdný jako při jejich příletu před tak dlouhou dobou, nezměněný přes všechny jejich zásahy. Člověk se jen musel dostat od něj na dostatečnou vzdálenost.

Potom jeden muž z obsluhy výtahu ukázal na Phobos, zamlžený bílý předmět na západě. Během deseti minut byl u nich, prolétl kolem nich ohromující rychlostí jako velký šedivý brambor letící rychleji, než se po něm stačili ohlédnout. Bzzz! A byl pryč. Pozorovatelé v bublině jásali, vykřikovali a rozhovořili se. Frank jenom letmo zahlédl klenbu nad Stickney, která se zabýskla jako drahokam ve skále. A pak tam byla pista, která obtočovala prostředek měsíce jako snubní prsten, a nějaké jasné stříbrné hromady - to bylo všechno, co z jeho rozmazané podoby uviděl. Byl od nich vzdálen padesát kilometrů, když je mýjel, řekl muž. Rychlostí 7 000 kilometrů za hodinu. Což zas nebylo tak rychle, existovaly přece meteority, které dopadaly na planetu rychlostí 50 000 kilometrů za hodinu. I tak to však bylo dost.

Frank se vrátil dolů do jídelny a snažil se zapamatovat si letící objekt. Lidé u vedlejšího stolu říkali, že by se měl posunout na oběžnou dráhu spolu s Deimosem. Nyní byl už mimo zatáčku dráhy, nic víc než nepříjemnost pro kabel. A Phyllis celou dobu argumentovala, že Mars by mohl ve sluneční soustavě dopadnout stejně, pokud by nebyl postaven výtah, aby přemohl jeho gravitaci - důlní společnosti by ho minuly na cestě k asteroidům bohatým na kovy, které neměly vůbec žádnou gravitaci. A pak tu byly další měsíce Jupitera, Saturna, vzdálenější planety...

Teď už bylo nebezpečí odvráceno.

Pátého dne se přiblížili ke Clarku a začali zpomalovat. Byl to asteroid měřící v průměru asi dva kilometry, uhlíkatý kus skály nyní upravený do tvaru krychle. Každý centimetr jeho povrchu směřující k Marsu byl srovnaný a pokrytý ocelí, betonem nebo sklem. Kabel se nořil přímo do středu této asambláže - po obou stranách místa, kde se kabel setkával s měsícem, byly otvory, dost velké, aby umožnily průjezd kabinám výtahu.

Vjeli do jednoho otvoru a hladce zastavili. Vnitřní prostor, do něhož vjeli, vypadal jako vertikální stanice podzemní dráhy. Cestující vystoupili a rozešli se do tunelů měsíce. Na Franka čekal jeden z Phyllisiných asistentů a odvezl ho v malém voze bludištěm tunelů vyhloubených ve skále. Přijeli k Phyllisiným kancelářím, které byly umístěny na straně přivrácené k planetě, se stěnami ze zrcadel a zeleného bambusu. Přesto, že se nacházeli v mikrogravitaci a jen pomalu

byli unášeni od Marsu, stáli na podlaze a pohybovali se po ní ve velcrobotách. Byla to poněkud zastaralá praxe, ale co se dalo čekat na místě, kde si tak vážili Země? Frank se přezul ze svých střeviců do velcroslipů u dveří a následoval svůj doprovod dovnitř.

Phyllis právě končila jednání s několika muži. "Není to jen levný a čistý způsob, jak se dostat z gravitace, ale také hnací systém pro rozvážení nákladů po celé sluneční soustavě. Nemyslete, že je to mimořádně vytříbená ukázka inženýrské práce?"

"Jistě!" odvětili muži.

Phyllis vypadala asi na padesát let. Po nechutně podlézavém představování - ti muži byli z Amexu - všichni odešli. Když byl Frank konečně s Phyllis sám, řekl: "Měla bys přestat užívat tuhle mimořádně vytříbenou ukázkou inženýrské práce k zaplavování Marsu imigranty, nebo ti vybuchne přímo před očima a ty ztratíš svůj kotvící bod."

"Ale Franku," zasmála se. Zestárla opravdu příjemným způsobem. Vlasy měla stříbrné, obličej mírně poznamenaný vráskami, ale pevný, postavu udržovanou. Ve své rezavé kombinéze, s množstvím zlatých šperků a stříbrnými vlasy zářila kovovým leskem. Dokonce se dívala na Franka brýlemi se zlatými obroučkami se strojeností, která ji vzdalovala skutečnosti, a dělala dojem, jako kdyby byla soustředěná na video uvnitř svých brýlí.

"Nemůžeš posílat tolik lidí dolů tak rychle," naléhal na ni Frank. "Není tam pro ně infrastruktura, ať už hmotná nebo kulturní. Vznikají tam ty nejhorší druhy sídlišť, připomínající uprchlické tábory nebo tábory nucených prací, a zprávy v tomto smyslu se dostanou na Zemi a ty víš, že se vždycky užívá analogií se situací na Zemi. To by ti mohlo ublížit." Dívala se na místo asi metr od jeho nohou. "Spousta lidí to takhle nevidí," prohlásila, jako kdyby místnost byla plná posluchačů. "Je to jenom první krok k plnému využití Marsu lidmi. Je tady pro nás a my ho budeme využívat. Země je zoufale přeplněná a úmrtnost stále klesá. Věda a víra nám vytvoří nové příležitosti jako vždycky předtím. Průkopníci budou mít možná těžké podmínky, ale to dlouho nepotrvá. My jsme na tom byli hůř, když jsme sem poprvé přišli." Tato lež Franka udivila. Díval se na ni, ale ona se na něj nepodívala. Řekl pohrdavě: "Tobě je to zkrátka jedno!" Ta myšlenka mu nahnala strach a tak se odmlčel.

Podářilo se mu ovládnout se a chvíli se díval průhledným stropem na planetu. Protože rotovali zároveň s ní, dívali se neustále na Tharsis a z této vzdálenosti to vypadalo jako jedna z těch starých fotografií - oranžová koule se všemi známými znaky na její slavnější polokouli: velké vulkány, kaňony, chaos, všechno čisté, neposkvřené. "Kdy jsi byla naposled dole na planetě?" zeptal se jí.

"V el es šedesát. Navštěvuji ji pravidelně."

"A kde bydlíš, když tam jsi?"

"V dormitáři UNOMA." Kde také pilně pracovala, aby porušila Smlouvu.

Byla to však její práce, na to ji UNOMA zaměstnala. Byla ředitelkou vesmírného výtahu a zároveň hlavní spojkou s důlními společnostmi. Kdyby opustila Společenství národů, mohla si vybrat ze všech možných zaměstnání, které by chtěla vykonávat. Královna výtahu, který byl nyní mostem pro větší část ekonomiky Marsu. Měla by k dispozici všechnen kapitál kterékoli transnacionální společnosti, kterou by si vybrala.

A tohle všechno bylo vidět ve způsobu, jak přecházela po lesknoucím se skleněném pokoji, ve způsobu, jak se usmívala jeho zničujícím poznámkám. Vždycky byla trochu hloupá. Frank zaťal zuby. Je čas, aby začal užívat staré dobré USA jako argument, aspoň uvidí, jestli mají ještě nějakou váhu.

"Většina transnacionálů má ve Státech obrovské investice," řekl. "Pokud by se Spojené státy rozhodly zmrazit jejich aktiva, vzhledem k tomu, že porušují Smlouvu, všechny by to zasáhlo a některé položilo."

"To se ti nikdy nepodaří," řekla Phyllis. "Vláda by padla."

"To je jako když se vyhrožuje mrtvole oběšením. Několik dalších nul v čísle je jenom dalším nereálným pojmem, už si to nikdo ani nedovede představit. Jediní, kteří si myslí, že to dokážou, jsou ti tvoji ředitelé transnacionálních společností. Oni budou v dluhích, jinak nikomu na jejich penězích nezáleží. Washington o tom můžu přesvědčit za minutu a pak uvidíš, jak to všechno vybuchne. Ať už to dopadne jakkoliv, tvoje velká hra se zhroutí." Hněvivě mávl rukou. "A v tom okamžiku obsadí tyhle místnosti někdo jiný a -" náhle ho napadlo, " - ty budeš zpátky v Underhillu."

To ji zaujalo, o tom nebylo pochyb. Její nenucené pohrdavé chování se změnilo v podrážděnost. "Nikdo nemůže Washington o ničem přesvědčit. Jsou tam v haldě pohyblivého písku. Ale klidně si říkej svoje argumenty, já si budu také říkat svoje a uvidíme, kdo má větší vliv." Přešla přes pokoj ke dveřím, otevřela je a hlasitě vítala oficiální delegaci Společenství národů.

Takže to byla ztráta času. Nijak ho to nepřekvapilo, rozhodně ne jako ty, kteří mu radili, aby za Phyllis zajel. Nevěřil tomu, že by Phyllis mohla být rozumná. Stejně jako pro mnoho náboženských fundamentalistů byl pro ni obchod součástí náboženství. Tato dvě dogmata se navzájem posilovala, byla součástí stejného systému. Rozum s tím neměl nic společného. A i když bylo možné, že stále ještě věřila v moc Spojených států, rozhodně nevěřila, že Frank bude schopen jí vládnout. Dobrá. Ukáže jí, že se mylí.

Cestou dolů po kabelu si naplánoval půlhodinové schůzky po celých patnáct hodin denně. Jeho vysílání do Washingtonu ho rychle spojilo v přenosem prodloužených rozhovorech s jeho přáteli ve státním a obchodním departmentu a s různými vedoucími kabinetů, na kterých záleželo. Brzy se s ním spojí i nový prezident. Mezitím jedna zpráva následovala po druhé, tam a zpět, přeskakoval z jednoho argumentu k druhému, podle toho, kdo z respondentů se k němu dostal dřív. Bylo to složité a vyčerpávající. Celá záležitost se musela dole na Zemi stavět jako domeček z karet a přitom byla spousta z nich ohnutá.

Když už byli skoro na konci cesty a už bylo vidět kabel ponořený do podstavce v Sheffieldu, cítil se najednou divně - pocítil náhle, jako kdyby jeho tělem proběhla jakási vlna. Pocit pominul a když se nad tím Frank zamyslel, napadlo ho, že zpomalující kabina právě prošla jedním gé. Přivedlo mu to na mysl vzpomínku na běh po dlouhém molu, jehož mokrá

nerovná prkna byla posetá stříbrem rybích šupin, dokonce cítil sláný pach ryby. Jedno gé. Bylo to zvláštní, jak si to tělo pamatovalo.

Jakmile se opět usadil v Sheffieldu, octl se v koloběhu vysílaných depeší a analyzování přicházejících odpovědí, v jednáních se starými kamarády a s nově se vynořujícími mocnými, a všechny hovory byly slátány do šílené směsice argumentů přicházejících s různým zpožděním. V jedné chvíli, bylo to na konci severního podzimu, se účastnil současně padesáti jednání - bylo to, jako když se hrají simultánně šachy, jeden proti plné místnosti soupeřů. Trvalo to tři týdny a už se začaly jevit výsledky, zejména proto, že prezident Incaviglia sám měl velký zájem získat pokud možno co největší vliv na Amex, Mitsubishi a Armscor. Byl velice ochotný přednést v médiích svůj záměr vyšetřit obvinění z porušování Smlouvy.

Udělal to a na příslušných místech hluboce poklesly akcie. O dva dny později vydalo konsorcium pro vesmírný výtah prohlášení, v němž uvádělo, že nadšení lidí pro příležitosti na Marsu bylo tak velké, že požadavky převýšily pro tuto chvíli možnosti. Samozřejmě, že zvýší ceny, jak to bude vyžadovat jejich potřeba. Budou také muset snížit emigraci, dokud nebude na Marsu vybudováno více měst a vyrobeno více jejich automatických stavitelů.

Frank to uslyšel z televize na barovém pultu jednoho večera v restauraci, kde v osamění večerel. Zašklebil se při žvýkání jídla. "Teď vidíme, kdo je schopnější při zápase v pohyblivém písku." Dojedl a vydal se na procházku po kraji kráteru. Věděl, že to byla jenom jedna bitva. A že to bude dlouhá zlá válka. Ale přesto byl spokojený.

A pak, uprostřed severní zimy, se obyvatelé nejstaršího amerického stanového městečka na východním svahu vzbouřili. Vyhodili odtamtud veškeré policisty UNOMA a zavřeli se. Rusové vedle udělali totéž.

Frank rychle pohovořil se Slusinskim a objevila se příčina. Obě skupiny byly zaměstnány při budování silnic subdivizí Armscoru a oba stany byly uprostřed noci napadeny asijskými gangstery, kteří prořízli materiál stanu, zabili v každém z nich tři lidi a řadu jich pobodali. Jak Američané, tak Rusové tvrdili, že to byl rasový útok yakuzy, i když to Frankovi připadalo spíš jako bezpečnostní složka Subarashi, což byla malá armáda sestávající převážně z Korejců. V každém případě, když se objevila na scéně policie UNOMA, byli útočníci pryč a ve stanech panoval zmatek. Policie uzavřela oba stany a odmítla kohokoli pustit ven. Obyvatelé usoudili, že jsou uvězněni, a rozhořčení nad touto nespravedlností vyrazili z přechodových komor a zničili svářečkami pistu, která probíhala jejich stanicí, a přitom bylo na obou stranách několik lidí zabito. Velení policie UNOMA poslalo posily a dělníci ve stanech byli nyní vězni víc než předtím.

Frank, celou záležitostí znechucený a rozzuřený, se vydal dolů, aby si s nimi opět promluvil osobně. Nesměl se ohlížet nejen na obvyklé námitky svého štábu, ale také na zákaz vydaný novým zástupcem UNOMA (Helmut byl odvolán a vrátil se na Zemi). Jakmile se octl na stanici, musel také čelit veliteli policejních sil UNOMA, což nebyl nijak lehký úkol. Nikdy předtím se nemusel tak spoléhat na charisma první stovky a to ho zlobilo. Nakonec prostě prošel mezi policisty jako nějaký bláznivý stařec, který překračuje všechna civilizovaná omezení. Nikdo se nesnažil ho zadržet, tentokrát ne. Dav ve stanu vypadal na monitorech nebezpečně, ale Frank zabašil na dveře jejich přechodové komory a oni ho vpustili. Vešel do tlačence rozhněvaných mladých mužů a žen. Prošel vnitřními dveřmi komory a vdechl horký zatuchlý vzduch. Spousta lidí na něho křičela, ale nebylo ničemu rozumět, až ho ti vpředu poznali a byli zjevně překvapeni, že ho tady vidí. Několik z nich ho zdravilo.

"Tak jsem tady!" zvolal. "Kdo je váš mluvčí?"

Žádného mluvčího neměli. Zaklel. "Co jste to za hlupáky? Musíte se naučit se v tomto systému pohybovat, nebo takhle dopadnete vždycky. Buď vy, nebo jiní."

Řada lidí na něj křičela, ale většina chtěla slyšet, co jim řekne. A pořád nikde žádný mluvčí. A tak Chalmers zvolal: "Tak dobře, budu tedy mluvit se všemi najednou. Sedněte si, ať vidím, kdo mluví!"

Neposadili se, ale stáli kolem něho bez hnutí, ve skupině, na omšelém umělém trávníku náměstíčka. Chalmers se postavil na obrácenou krabici uprostřed nich. Bylo pozdní odpoledne a jejich dlouhé stíny dopadaly po svahu na východ do stanů pod nimi. Zeptal se, co se stalo, a několik lidí popsalo půlnoční útok a potyčku na stanici.

"Vyprovozovali vás," řekl, když skončili. "Chtěli, abyste udělali nějakou hloupost, a vy jste ji udělali. Je to jeden z nejstarších triků na světě. Přiměli vás k tomu, abyste zabili někoho třetího, někoho, kdo neměl nic společného s útokem, a vy jste teď ti vrahové a policie vás chytla! Jste hlupáci!"

Dav mumlal a proklínal ho, ale někteří byli vyvedeni z konceptu. "Ta tak zvaná policie je v tom namočená taky!"

"To je možné," řekl Chalmers, "ale byli to řádní vojáci a ne nějaký náhodní japonští zuřivci. Měli jste být schopni poznat ten roz-díl, měli jste si to uvědomit! Vy jste jim hráli přímo do rukou a policie UNOMA byla jen ráda. Jsou teď tady na druhé straně, aspoň někteří z nich. Ale národní armády se přikláníjí na vaši stranu! Musíte se naučit s nimi spolupracovat, musíte vědět, kdo je váš spojenec, a podle toho se chovat! Nevím, proč to tak málo lidí na téhle planetě dokáže. Jako kdyby jim cesta ze Země vygumovala mozek nebo co."

Někteří se bázně zasnáli. Frank se jich zeptal na podmínky na sídlišti. Měli stejné stížnosti jako ti předtím a on je stejně tak předvídal a řekl je místo nich.

Pak jim popsal výsledek své cesty na Clarke. "Dosáhl jsem moratoria na imigraci a to je víc než jen čas na vybudování dalších měst. Je to začátek nové fáze vztahu mezi Spojenými státy a Společenstvím národů. Konečně si ve Washingtonu uvědomili, že Společenství národů pracuje pro transnacionály a že musí sami podpořit Smlouvu. Je to v zájmu Washingtonu a oni jsou také jediní, kteří to učiní. Smlouva je nyní součástí boje, boje mezi lidmi tady i dole a transnacionály. Vy jste také v tom boji a vy jste byli napadeni. Musíte přijít na to, koho máte napadnout vy a jak se spojit se svými spojenci!"

Tvářili se vážně, což ukazovalo, že mají rozum, a Frank řekl: "Nakonec zvítězíme, je nás víc než jich."

Cukr a bič. Pokud šlo o bič, bylo to vždycky snadné s tak bezmocnými lidmi, jako byli tito. "Poslyšte, pokud národní vlády rychle všechno neuklidní, pokud tady bude stále neklid a všechno se tu bude rozpadat, tak si řeknou: ať jdou k

čertu, ať si transnacionálové vyřeší problémy se svými zaměstnanci sami, líp se v tom vyznají. A vy přece víte, co by to pro vás znamenalo."

"Už toho máme dost!" vykřikl jeden muž.

"Samozřejmě," řekl Frank. Ukázal na muže prstem: "Máte nějaký plán, jak s tím skoncovat?"

Trvalo to chvíli, než je přiměl k dohodě. Odzbrojí se, budou spolupracovat, zorganizují se a pošlou americké vládě žádost o pomoc, o spravedlnost. Ve skutečnosti se mu vydají do rukou. Samozřejmě, že to chvíli trvalo. Přitom musel slíbit, že odevzdá do příslušných rukou každou stížnost, že vyřeší každou nespravedlnost a napraví každou křivdu. Bylo to směšné, ale sevřel rty a slíbil to. Poradil jim, jak navázat vztah s mediálními prostředky a jak užívat techniky arbitráže. Řekl jim, jak zakládat buňky a komise a jak volit vedoucí činitele. Byli tak nevědomí! Mladí mužové a ženy, kteří byli vychováváni k tomu, aby byli apolitictí, aby byli techniky, kteří politiku nenávidí. Stávali se tak voskem v rukou svých vládců, bylo to jako vždycky. Opravdu bylo děsivé, jak byli hloupí, a Frank si nemohl pomoci, aby je ostře nekritizoval.

Odešel za oslavného volání.

Na stanici byla Mája. Ve svém vyčerpání na ni jenom nevěřicně zíral. Dívala se na něj v televizi, řekla. Frank zavrtěl hlavou. Ti hlupáci uvnitř ani nevypnuli vnitřní kamery, možná že o jejich existenci ani nevěděli. Takže to všechno bylo vidět. Na Majině tváři viděl výraz obdivu, jako kdyby uklidňování využívaných dělníků lži a klamáním bylo bůhvíjaké hrdinství. Bezpochyby to pro ni hrdinství bylo. Byla na cestě, aby užila stejnou techniku v ruském městěčku, protože tam to uvízlo na mrtvém bodě, a oni požádali, aby přišla. První prezidentka na Marsu! Rusové byli zřejmě ještě hloupější než Američané.

Vyzvala ho, aby šel s ní. Byl příliš vyčerpaný, než aby analyzoval poměr vynaloženého úsilí a výsledku, a tak se sevřenými rty souhlasil. Bylo snazší jít s ní.

Nasedli do vlaku a jeli do další stanice, prodrali se kordonem policie a dostali se dovnitř. Na náměstí bylo plno. "Budeš to mít těžší, než jsem to měl já," řekl Frank, když se rozhlédl.

"Rusové jsou na nepohodlí zvyklí," odvětila. "Tyhle domky ve stanech se příliš neliší od bytů, které měli v Moskvě."

"Asi ano." Rusko se stalo obří Koreou a panoval tam tentýž brutální zjednodušený kapitalismus, dokonale taylorizovaný s pozlátkem demokracie a spotřebního zboží ke krytí junty. "Je to až úžasné, jak málo je zapotřebí, aby se hladovějící lidé přinutili tancovat, jak kdo píská."

"Franku, prosím tě."

"Zapamatuj si to a všechno bude okej."

"Pomůžeš mi, nebo ne?" zeptala se.

"Pomůžu."

Hlavní náměstí bylo cítit fazolovou kaší, borščem a elektrickými ohni, a dav byl mnohem nepokojnější a hlasitější než Američané, každý zde byl vůdcem, hotovícím se pronést prohlášení. Bylo tu mnohem víc žen než ve stanu Američanů. Podařilo se jim dostat vlak z pesty a to je povzbudilo, dychtili po další akci. Mája musela mluvit do megafonu a stála při tom na židli. Zatímco hovořila, dav se kolem nich pohyboval a účastníci několika současně probíhajících rozhovorů ji ignorovali, jako by byla nějaký pianista v hotelové hale.

Zapomněl už hodně rusky, takže nerozuměl většině z toho, co dav na Maju křičel, ale jejím odpovědím rozuměl dobře.

Vysvětlovala jim, že došlo k moratoriu na imigraci, protože nelze dost rychle stavět automaticky města a je nedostatek vody. Žádala od nich disciplínu a slibovala jim lepší časy, když nastane zase pořádek. Předpokládal, že to byly klasické domluvy ruské babušky, a také je poněkud uklidnily, protože v Rusech převládal nyní velmi konzervativní rys - dobře si pamatovali, co jsou to sociální nepokoje, a oprávněně se jich obávali. A slíbit se mohlo hodně příjemných věcí: velký svět a na něm málo lidí, množství zdrojů materiálu, dobré návrhy automatiky, počítačové programy, genetické změny... V jedné chvíli, kdy se v davu hlasitě diskutovalo, jí řekl anglicky: "Nezapomeň na bič."

"Cože?" odsekla.

"Bič. Pohroz jim. Víš přece - cukr a bič."

Přikývla. A zase do megafonu: nezapomenout na fakt, že vzduch venku je jedovatý, že je tam mráz a že jejich jedinou ochranou je stan a dodávka elektřiny a vody. Jinak by byli mrtví. Jsou zranitelní způsobem, na který nepomysleli, který doma neexistoval.

Myslelo jí to vždycky rychle, i předtím. A zase sliby. A tak pořád, rána bičem a pak několik kostek cukru. Konečně se i Rusové uklidnili.

Cestou ve vlaku do Sheffieldu Mája hovořila páté přes deváté, byla na ní vidět úleva, obličej měla zčervenalý, oči jí zářily, rukou svírala jeho paži, občas zaklonila hlavu a smála se. Ta její nervózní inteligence, její přitažlivá fyzická přítomnost... Frank musel být vyčerpaný anebo otřesený víc, než si to ve stanech uvědomoval, nebo to možná bylo setkáním s Phyllis, protože cítil, že vůči ní roztává, bylo to, jako když se vstoupí z mrazivého dne do sauny, byl to tentýž pocit úlevy od ostražitosti, pocit prostupujícího klidu. "Nevím, co bych si byla bez tebe počala," říkala rychle, "ty jsi v takových situacích úžasný, dovedeš to podat tak jasně, pevně a ostře. Věř ti, protože se jim nesnažíš vlichotit nebo zastírat pravdu."

"To také nejlépe účinkuje," řekl a díval se z okna na ubíhající stany. "Zvláště když ty lichotiš a lžeš."

"Ale Franku."

"Je to pravda. Jsi v tom dobrá."

Byla to narážka, přenesený význam, ale Mája si ji nevšimla. V rétorice to mělo své jméno, ale nemohl si na ně vzpomenout. Metonymie? Synekdocha? Mája se ale jen smála a tiskla mu rameno, opírajíc se o něj. Jako by bylo nikdy nedošlo k hádce v Burroughsu, ani k tomu, co bylo předtím. V Sheffieldu nevystoupila na své stanici, ale jela s ním na

jeho, pak s ním šla po rozlehlém prostoru nádraží, až došli k jeho pokojům, kde se svlékla, osprchovala a oblékla si jeden z jeho pracovních overalů a celou dobu mluvila o tom, co se toho dne stalo a vůbec o celé situaci, jako kdyby to takhle dělali celou dobu: pak šli na večeři, měli polévku, lososa, salát a láhev vína, jako kdyby to tak bylo každý večer! Seděli pohodlně v křeslech, pili kávu a brandy. Politici po dni plném politiky. Vůdcové. Konečně umlkla, schoulila se do křesla, a spokojeně ho pozorovala. A kupodivu ho to nezervozňovalo, měl pocit, jako by ho chránilo nějaké silové pole. Možná že to bylo v pohledu jejich očí. Někdy byl člověk skutečně schopen poznat, že ho má někdo rád.

Strávila s ním noc. A potom dělila svůj čas mezi svou kancelář koalice Prvních lidí na Marsu a jeho pokoje, aniž by někdy hovořili o tom, co dělá a co to znamená. A když byl čas ke spaní, odložila oděv a přivinula se k němu a pak se položila na něj, teplá a samozřejmě. Ten dotyk jejího celého těla, tak najednou... A když začal se sexem, rychle reagovala - stačilo jen dotknout se její paže. V těchto dnech byla tak nenucená, tak samozřejmě. Jako někdo úplně jiný, bylo to úžasné. Nebyla to vůbec Mája, ale přitom to byla ona a šeptala: Franku, Franku.

Nikdy však o tom nemluvili. Vždycky se jen bavili o situaci, o denních novinkách a opravdu toho bylo hodně, o čem mohli mluvit. Nepokoje na základně Pavonis vyústily načas ve vyčkávání, avšak potíže byly po celé planetě a stále se to zhoršovalo: sabotáže, stávky, vzbouření, potyčky, šarvátky, vraždy. A zprávy ze Země už nepřipomínaly jen černý humor, ale byly děsivé. Mars byl naproti tomu obrázkem pořádku, malá místní provincie odhozená odstředivou silou od víru obrovitého maelstromu, který Frankovi připadal jako smrtící spirála pro všechno, co do něj padne. Všude jako pochodně vypukaly lokální války. Indie a Pákistán použily v Kašmíru jaderné zbraně. Afrika umírala a na severu se hašteřili, kdo by měl jít na pomoc první.

Jednoho dne přišla zpráva, že hlubkový vrt a město Hefaistos ležící na západ od masívu Elysium, kde pracovali Američané a Rusové, je zcela opuštěné. Rádiové spojení bylo přerušeno, a když lidé sestoupili dolů, aby zjistili, co se děje, našli celé město prázdné. Elysium bylo rozbořené a Frank a Mája se rozhodli, že se podívají, jestli by tam něco nesvedli osobně. Nasedli do vlaku a jeli dolů, zpět do houstnouceho vzduchu a přes kamenité pláně nyní strakaté sněhovými nánosy, které nikdy neroztály, sněhem, který byl zrnitý a měl špinavě růžovou barvu. Držel se pevně na severním svahu každé duny a skály jako barevný stín. A pak vjeli na lesklé černé pláně Isi-dy, kde za teplejších letních dní permafrost roztál a pak znovu zmrzl v jasných černých prasklinách. Vytvářela se tu tundra, možná i močál. Podél oken vlaku viděli trsy černé trávy, snad i arktických květů. Nebo to možná byly odpadky.

Burroughs byl tichý a stísněný, široké travnaté bulváry byly prázdné a jejich zeleň byla šokem, bylo to jako halucinace nebo obraz přetrvávající v očích po pohledu do Slunce. Zatímco čekali na vlak, šel Frank do nádražního skladu a vyžádal si své věci, jež měl ve svém pokoji v Burroughsu, a které si tam uložil. Zřízenec se vrátil s jedinou velkou krabicí, která obsahovala vybavení kuchyně pro svobodného, lampu, několik kombinéz a jeho starý lekturer. Na nic z toho si nevzpomínal. Lekturer dal do kapsy a ostatní odhodil do nádoby na odpadky. Promarněné roky - nevzpomínal si ani na jediný z nich. Jednání o Smlouvě se nyní ukázalo být naprostým divadlem, jako kdyby někdo kopl do zadní podpěry, celý prospekt se zřítíl a odhalilo se, co se děje vzadu za scénou: dva muži si tam tisknou ruce a souhlasně přikyvuji.

Ruská kancelář v Burroughsu potřebovala Maju, aby tam vyřídila nějaké obchodní záležitosti, a tak Frank jel dál sám a pak se přidružil ke karavaně vozidel jedoucích k vrtu Hefaistos. Lidé ve vozidle byli v jeho přítomnosti zaraženi a on je podrážděně ignoroval a prohlížel si svůj lekturer. Byl to standardní výběr četby, série slavných knih, jen trochu rozšířená o politickofilozofická díla. Sto tisíc svazků: současné lekturery jich obsahovaly stokrát tolik, přesto že to bylo zbytečné zdokonalení, protože už nebyl čas přečíst si jedinou knihu. Zdálo se, že se mu tehdy líbil Nietzsche, asi polovina zatržených pasáží byla od něj, a když si je Frank pročítal, nechápal proč, byly to samé prázdné žvásty. Přečetl si jednu pasáž a otřásl se: "Individuum je ve své budoucnosti a ve své minulosti jedním kusem osudu, jedním dalším zákonem, jednou další nutností pro všechno, co je a co bude. Říci mu Změň se by znamenalo požadavek změny všeho, dokonce i v minulosti..."

Na vrtu Hefaistos nastoupila nová posádka, z větší části starousedlíci, technicko-inženýrské typy, ale mnohem zkušenější, než byli ti nově příchozí na hoře Pavonis. Frank si s několika promluvil a vyptával se jich na ty, kteří zmizeli. Jednoho rána u snídaně, když seděl u okna a díval se na bílý termální chochol nad vrtem, řekla mu jedna Američanka, která mu připomínala Uršulu: "Ti lidé se celý život dívali na obrazovkách na Mars, studovali Mars a věřili v něj jako ve Svatý grál. Organizovali celé své životy k tomu, aby se sem dostali. Celá léta pracovali, šetřili a pak všechno prodali, aby mohli letět, protože mají svou představu, jaké to tady bude. A pak sem přijdou a jsou uvězněni, nebo v nejlepším případě se octnou ve staré rutině, pracují uvnitř, a všechno vypadá pořád jako na obrazovce. A tak zmizí. Protože hledají to, proč sem přišli."

"Oni však nevědí, jak zmizelí žijí!" namítal Chalmers. "Jestli to vůbec přežijí!"

Žena zavrtěla hlavou. "Rozkřikne se to. Lidé se také vrací. Občas se také objeví nějaké videosnímky." Lidé kolem ní souhlasně kývali. "My také vidíme, kdo sem přichází ze Země po nás. Lepší je zmizet, dokud je ještě šance."

Frank překvapeně zavrtěl hlavou. Bylo to totéž, co říkal tehdy ten cvičící muž v důlním táboře. To, že to říkala tato žena středního věku, však bylo zneklidňující.

Toho večera nemohl usnout a tak zavolaal Arkadije. O půl hodiny později se mu ozval. Byl na Olympu, na nejneuvěřitelnějším místě, na observatoři. "Co vlastně chceš?" řekl Frank. "Co si myslíš, že se stane, když všichni zmizí v horách?"

Arkadij se zašklebil. "Pak si tady vytvoříme skutečný život pro lidi. Budeme pracovat, abychom měli, co potřebujeme k životu, budeme se zabývat vědou a možná že i trochu povrchem Marsu. Budeme zpívat a tancovat a procházet se a

pracovat jako blázní kvůli jídlu a ze zvědavosti."

"To je nemožné," řekl Frank. "Jsme součástí světa a nemůžeme mu uniknout."

"Nemůžeme? Vždyť je to jenom modrá večerní hvězda, ten svět, o kterém mluvíš. Tenhle rudý svět je pro nás teď jedinou skutečností."

Frank to rozzlobeně vzdal. Nikdy nebyl schopen se s Arkadijem domluvit. S Johnem to bylo jiné, avšak s Johnem byli přátelé.

Vrátil se vlakem zpátky na Elysium. Masív se zvedal nad horizontem jako obrovské sedlo upuštěné na poušť. Příkré svahy obou sopek byly nyní růžovobílé, zasypané hlubokým sněhem, který se změnil ve firm a zakrátko z něj budou ledovce. Vždycky se domníval, že města na tomto pohoří jsou protiváhou k Tharsis -starší, menší, lépe ovladatelná a zdravá. Teď však odtud lidé mizeli po stovkách, byl to bod, odkud se vrhali doprostřed neznámého národa skrytého v divočině kráterů.

Když tam dorazil, hned ho požádali, aby přednesl řeč ke skupině amerických nově přichozích u příležitosti jejich prvního večera orientačního kursu. Měla to být oficiální řeč, ale předtím se konalo ještě neformální shromáždění a Frank mezi nimi procházel a vyptával se jich, jak měl ve zvyku. "Samozřejmě že zmizíme, jak jen to půjde," řekl jeden muž odvázně.

Ostatní se ihned vložili do hovoru. "Řekli nám, abychom sem vůbec necestovali, pokud chceme chodit ven. Na Marsu to nejde, říkali."

"Co je to za nesmysl?"

"Viděli jsme videozáznamy, které jste posílali na Zemi, stejně jako oni."

"Ksaku, každý druhý článek, který jste četli o Marsu, je o marsovském podzemí, že jsou to komunisté nebo nudisté nebo rosekruciáni -"

"Utopisté nebo primitivové bydlící v jeskyních nebo cestující v karavanách -"

"Amazonky nebo lámové nebo kovbojové -"

"Znamená to jenom, že každý si promítá své ideje sem, protože to dole za nic nestojí, chápete?"

"Možná že existuje jediný koordinovaný protisvět -"

"To je další fantazírování, totální fantazie -"

"- skutečných vládců planety, proč ne? Jsou skryti, možná že je vede vaše přítelkyně Hiroko, možná že jsou ve styku s vaším přítelem Arkadijem, možná že ne. Kdo ví? Nikdo to neví s určitostí, ani na Zemi to nevědí."

"Je to nejlepší příběh, který se teď vypráví, a miliony lidí na Zemi jsou do něj celí pryč. Spousta z nich by sem chtěla přijít, ale podaří se to jen několika. A velké procento těch, kteří byli vybráni, muselo projít výběrovým řízením a museli jsme lhát, jak to jen šlo."

"Jistě," vskočil mu do řeči zamračený Frank, "všichni jsme to museli udělat." Vzpomněl si na Michela a jeho staré úsloví: Protože se stejně všichni nakonec zblázní...

"No vidíte! Co jste čekal?"

"Nevím." Nešťastně potřásl hlavou. "Ale jsou to všechno fantazie, rozumíte? Potřeba zůstat v úkrytu by zničujícím způsobem postihla jakoukoli společnost."

"Kam ale jdou všichni ti, kteří mizí?"

Frank pokrčil stísněně rameny a všichni se usmáli.

Ještě za hodinu o tom přemýšlel. Všichni vyšli ven do venkovního amfiteátru vybudovaného ze solných bloků v řeckém slohu. Stoupající bílé lavice byly plné lidí s pozornými tvářemi čekajícími na jeho řeč, zvědavých na to, co jim řekne jeden z první stovky. Byl pozůstatkem minulosti, postava z historie, přiletěl na Mars o deset let dřív, než se většina lidí v hledišti narodila, a jeho vzpomínky na Zemi pocházely z dob jejich prarodičů, z druhé strany široké a šeré propasti let.

Klasičtí Řekové měli určitě smysl pro velikost a proporce vhodné pro řečníka. Nemusel ani přidat na hlase a všichni ho slyšeli. Řekl jim některé z věcí, jež se obvykle říkaly. Byla to jeho standardní řeč, vykuchaná a cenzurovaná vzhledem k současným událostem. Ani jemu se nezdála být příliš souvislá. "Podívejte se," řekl a zoufale v duchu upravoval svou řeč, pohlížeje na tváře před sebou, "když jsme sem přišli, přišli jsme do jiného světa, do nového světa, a to z nás udělalo jiné lidi, než jsme byli předtím. Žádná z pozemských směrnic už neplatila. Určitě vybudujeme novou marsovskou společnost v souladu s povahou věcí. Vznikne z rozhodnutí, která uděláme společně, naší kolektivní aktivitou. A jsou to rozhodnutí, která činíme v naší době, v těchto letech, teď, v tomto okamžiku. Ale jestli odejdete pryč a přidáte se k některé skryté kolonii, budete se izolovat! Zůstanete tím, čím jste byli, když jste sem dorazili, a nikdy se nezměníte v Martány. A připravíte ostatní o vaše znalosti a váš přínos. Znáám to z vlastní zkušenosti, věřte mi." Projela jím bolest a byl překvapený, že ji cítí. "Jak víte, někteří z první stovky byli také první, kteří zmizeli, pravděpodobně vedeni Hiroko Ai. Stále ještě nerozumím tomu, proč to udělali, opravdu to nechápu. Ale nemohu vám ani vypovědět, jak jsme v následujících letech postrádali její genialitu! Můžeme klidně říci, že část našich současných problémů vznikla na základě její dlouholeté nepřítomnosti." Potřásl hlavou a snažil se seřadit své myšlenky. "Když jsem poprvé viděl tenhle kaňon, v němž nyní jsme, byl jsem s ní. Byl to jeden z prvních průzkumů této oblasti a já jsem měl po boku Hiroko Ai. Dívali jsme se dolů do kaňonu, na jeho holé ploché dno, a Hiroko řekla: "Je to jako podlaha v pokoji." Zíral do hlediště a snažil se představit si její obličej. Ano... ne. Je to podivné, jak si člověk pamatuje obličej, dokud si je nesnaží vybavit v mysli, pak se od něj ta tvář odvrátí. "Postrádal jsem ji. Přišel jsem sem a nemůžu uvěřit tomu, že je to to stejné místo a tak... nemůžu ani uvěřit tomu, že jsem ji někdy opravdu znal." Odmlčel se a snažil se soustředit na jejich tváře. "Rozumíte mi?"

"Ne!" vykřikl někdo.

Byl zmaten a propukl v něm jeho starý hněv. "Říkám, že tady musíme stvořit nový Mars! Říkám, že jsme úplně jiné

bytosti, nic tady není stejné! Nic tu není stejné!"

Musel to vzdát a jít si sednout. Vystřídali ho další řečníci a slyšel, jak se přes něj přelévají jejich monotónní hlasy. Díval se otevřenou stranou amfiteátru na park rozložitých sykamor, na štíhlé bílé budovy za nimi se stromy rostoucími na střechách a balkonech. Zelenobílá vize.

Nebyl schopen jim to říci. Nikdo jim to nemůže říci. Jen čas a samotný Mars. A mezitím se budou chovat v rozporu se svými zájmy. Probíhalo to tak celou dobu, ale proč? Proč jsou lidé tak hloupí?

Odešel z amfiteátru a prošel parkem a městem. "Jak je to možné, že lidé jednají proti svým zájmům?" ptal se Slusinského přes náramek. "Je to šilenství! Marxisté byli materialisté, jak to vysvětlovali?"

"Ideologicky."

"Ale když materiální svět a naše metody, kterými s ním manipulujeme, určují všechno ostatní, jak do toho vstupuje ideologie? Co říkají, odkud přichází?"

"Někteří z nich definují ideologii jako imaginární vztah k reálné situaci. Uznávají, že imaginace je v lidském životě mocnou silou."

"Pak to ale nejsou vůbec žádní materialisté!" Znechuceně zaklel. "Žádný div, že je marxismus mrtvý."

"Víte, že spousta lidí na Marsu si říkájí marxisté?"

"Nesmysl! Stejně tak si můžou říkat zoroastriáni nebo jansenisti nebo hegelíáni."

"Marxisté jsou hegelíáni."

"Mlč už!" zavrčel Frank a přerušil spojení.

Imaginární bytosti v reálné krajině. Není divu, že zapomněl na cukr a bič a vydal se do říše nových bytostí a naprostých rozdílů a všech těch zvěstů. Pokoušel se být Johnem Boonem. Ano, bylo to tak! Snažil se dělat to, co dělával John. Ale John to uměl - Frank ho viděl, jak občas ve starých dobách uplatňuje své kouzlo, jak mění všechno jen tím, že mluví. Zatímco pro Franka byla slova jen kameny v ústech. Dokonce i teď, kdy je tak potřebovali, kdy to bylo to jediné, co je mohlo zachránit.

Mája se s ním setkala na nádraží v Burroughsu a vřele ho objala. Strnule držel, s rukama s vaky svěšenými podél těla. Venku nad stanem se valila po nafialovělé obloze bouřková mračna. Nemohl se jí podívat do očí. "Byl jsi báječný," řekla. "Všichni o tom mluví."

"Hodinku." A pak se imigranti rozptýlí jako předtím. Tady byl svět činu a slova neměla na činy více vlivu, než vodopád na tok potoka.

Pospíchal do svých kanceláří v mese. Mája šla s ním a mluvila na něj, když jeli do čtvrtého patra do místností se žlutými stěnami. Bambusový nábytek, květované potahy a podušky. Mája měla spoustu plánů, byla veselá, byla s ním spokojená. Spokojená! Zařal zuby tak silně, až to zabolelo. Bolest mu pronikala do hlavy, do obličejových svalů, do korunek a do chrupavek čelistních kloubů.

Nakonec vstal a řekl: "Musím se jít projít." Když odcházel, uviděl úkosem její výraz: ublížené překvapení. Jako obvykle.

Kráčel rychle po trávníku a přešel kolem dlouhé řady Bareissových sloupů vypadajících jako kuželky zachycené v letu. Na druhé straně kanálu se posadil k bílému stolu v nábrežní kavárně a celou hodinu uskrával ze šálku řecké kávy.

Náhle před ním stála Mája.

"Co má tohle znamenat?" řekla. Ukázala rukou na stůl a na jeho zlostnou tvář. "Co se zas stalo?"

Zíral na svůj šálek, pak k ní vzhledl a zase se podíval na šálek. V mysli se mu vynořovala věta, jejíž každé slovo mělo svou váhu: Zabil jsem Johna.

"Nic se nestalo," řekl. "Proč si to myslíš?"

Koutky úst se jí stáhly, její tvář dostala výraz pohrdání a zestárla. Bylo jí téměř osmdesát. Už na to byli příliš staří. Po dlouhé odmlce se posadila naproti němu.

"Podívej se," řekla pomalu. "Je mi jedno, co se stalo v minulosti." Odmlčela se a on se odvážil na ni pohlédnout. Dívala se dolů, zahleděná do sebe. "Myslím tím, co se stalo na Aresu nebo v Underhillu. Ať už to bylo cokoliv."

Srdce se v něm zmítalo jako dítě, pokoušející se vytrhnout ze sevření. Nemohl popadnout dech. Stále ještě mu něco říkala, ale nedokázal to vnímat. Ví to? Ví, čeho se dopustil v Nikosii? Určitě ne, protože to by tu s ním jinak nebyla.

Nebo snad byla?

"Rozumíš?" zeptala se.

Neslyšel, co říká. Zíral do svého šálku a ona ho najednou rukou smetla ze stolu. Zakutálel se pod vedlejší stůl a tam se rozbil. Bílý keramický půlkruh ouška se na zemi otáčel.

"Ptám se tě, jestli mi rozumíš!"

Nepřestával zírat na prázdnou stolní desku, jako by byl paralyzován. Byly na ní hnědé kruhy po kávě, jeden překrýval druhý. Mája se sklonila a skryla obličej v dlaních. Shrbená si tiskla lokty žaludek a nedýchala.

Konečně se nadýchl a zvedla hlavu. "Ne," řekla tak tiše, že si nejdřív myslel, že mluví k sobě. "Nemluv o tom. Myslíš si, že mi na tobě záleží a proto tohle všechno děláš. Jako kdyby mi tenkrát na tobě záleželo méně než teď." Vzhledla a zachytila jeho pohled. "Bylo to před třiceti lety," řekla. "Je tomu víc než třicet pět let, co jsme se poprvé setkali, a třicet, co se to všechno stalo. Nejsem už ta Mája Kateřina Tojtořová. Neznám ji, nevím, co si myslela nebo co cítila a proč. Byl to jiný svět, jiný život. Teď už je mi to jedno. Nic k tomu necítím. Teď jsem tady a tohle jsem já." Palcem se dotkla mezi prsy. "A miluji tě."

Ticho trvalo dlouho, její poslední slova odšuměla jako vlny na jezírku. Nemohl přestat se na ni dívat. Pak odtrhl zrak a díval se na slabé soumravné světlo hvězd, aby si jejich postavení zapsal do paměti. Když řekla Miluji tě, stál Orion na jižní obloze. Kovová židle pod tebou byla chladná. Nohy tě zábly.

"Nechci myslet na nic jiného, než právě jen na to," řekla.

Nevěděla, ale on věděl. Každý však musí přijmout svou minulost. Bylo jim téměř osmdesát let a byli zdraví. Existovali lidé, kterým bylo teď sto deset let a byli zdraví, silní a čínorodí. Kdo ví, jak dlouho to vydrží? Budou muset přijmout velký kus své minulosti. A jak to půjde dál, ta léta jejich mládí ustoupí do vzdálené minulosti a všechny ty palčivé rány, které ho zasáhly tak hluboko... je možné, že po nich zůstanou jen jizvy? Cožpak to nebyly zmrzačující rány, tisíce amputací?

To však nebyla fyzická záležitost. Amputace, kastrace, prázdnota. Všechno to bylo jen v představivosti. Imaginární vztah k reálné situaci...

"Mozek je zvláštní věc," zamumlal.

Zvedla hlavu a zvědavě se na něj podívala. Najednou pocítil strach. Byla to jejich minulost, musela být, anebo vůbec nic neznamenal, a všechno, co si teď mysleli nebo cítili, nebylo nic než ozvěna jejich minulosti. A tak když řekli to, co řekli, jak mohli vědět, co jejich myslí opravdu v hloubi cítily, myslely, říkaly? Nevěděli to, skutečně nevěděli. Z toho důvodu byly vztahy naprosto záhadnou skutečností, odehrávaly se mezi dvěma podvědomími, a cokoliv si myslelo vědomí, že se odehrává, nemusela být vůbec pravda. Věděla to Mája tam někde v hloubi duše, nebo ne, pamatovala si to, nebo zapomněla, přísahala pomstu, nebo odpustila? Nebylo to možné zjistit a nikdy to nebude vědět. Bylo to nemožné.

A přitom byla tady, seděla nešťastně proti němu a vypadala, že by ji mohl rozbit jako šálek na kávu, rozbit ji jediným pohybem prstu. Pokud nebude aspoň předstírat, že jí věří, co pak? Co pak? Jak by ji mohl takhle zasáhnout? Nenáviděla by ho za to - za to, že ji přiměl, aby si vzpomněla na minulost, aby jí na minulosti záleželo. A tak musí člověk pokračovat, musí hrát.

Zvedal ruku tak opatrně, jako kdyby tím pohybem měl něco dálkově ovládat. Teď zvednout, zklidnit! Doleva, zastavit, vrátit, zastavit, zklidnit. Jemně dolů. Jemně, jemně položit na její ruku. Velice jemně ji sevřít. Měla studenou ruku a jeho ruka byla právě tak chladná.

Sklesle se na něj podívala.

"Pojďme -" musel si odkašlat. "Pojďme zpátky domů."

Celé týdny byl potom tak fyzicky nemotorný, jako kdyby se octl v jiném prostoru a musel své tělo ovládat z dálky.

Dálkové ovládání. Uvědomoval si přitom, kolik má v těle svalů. Někdy měl pocit, že je zná tak dobře, že se může plazit prostorem, ale většinou klopýtal po zemi jako Frankensteinova příšera.

Burroughs byl zaplaven špatnými zprávami. Život ve městě vypadal docela normálně, ale obrazovky někdy ukazovaly scény, kterým Frank nemohl uvěřit. Vzbouření v Helladě, zastřešený kráter jménem New Houston se prohlásil za samostatnou republiku. Tentýž týden mu poslal Slusinski zprávu, že Američané v pěti dormitářích orientačního kursu si odhlasovali, že odejdou do Hellady bez řádného cestovního povolení. Chalmers se spojil s novým zástupcem UNOMA a dostal za úkol od bezpečnostní policie Společenství národů zasáhnout tam. Deset mužů přemohlo pět set lidí prostě tím, že se zmocnili počítače, který ovládal životní podmínky ve stanu, a nařídili bezmocným obyvatelům, aby nastoupili do několika vagónů dřív, než bude vzduch ze stanu vypuštěn. Vlákem byli odvezeni do Koroljova, což bylo teď vlastně vězeňské městečko. Jeho transformace ve vězení byla známá teprve krátkou dobu, těžko se dalo vzpomenout odkdy, ale už to dělalo dojem, jako by tu bylo vězení odjakživa, možná proto, že vězení existovala už několik let po celé planetě. Chalmers vyslechl některé vězně prostřednictvím jejich obrazovek v pokojích, vždycky dva nebo tři najednou. "Vidíte, jak to bylo snadné vás zadržet," řekl jim. "A tak to bude všude. Systém podpory života je tak křehký, že je nemožné se bránit. Dokonce i na Zemi může vyspělá vojenská technika vytvořit policejní stát mnohem snáze než kdysi, a tady je to až absurdně snadné."

"Dostal jste nás ve chvíli, kdy to bylo nejllehčí," odpověděl asi šedesátiletý muž. "Bylo to od vás chytré. Jakmile však budeme na svobodě, uvidíme, jestli nás chytíte. V tom okamžiku váš systém podpory života bude pro nás tak zranitelný jako náš pro vás - a váš je víc vidět."

"Měli byste být lépe informovaní. Celý zdejší systém podpory života je v konečné fázi připojen za Zemi. Mají tam k dispozici ohromné vojenské síly, které my nemáme. Vy a vaši přátelé chcete prožít fantasmagorickou rebelii, něco jako sci-fi roku 1776, hraničáři, kteří odhazují jeho tyranie, ale tak to není! Tahle analogie je chybná a ošidná, protože maskuje realitu a skutečnou povahu naší závislosti na nich. Oni vám zabráňují, abyste viděli, jak je to fantasmagoric-ké!"

"Jsem si jistý, že mnoho dobrých sousedů toryů argumentovalo právě tak jako vy v otázce kolonií," řekl muž s úsměvem. "Ve skutečnosti je ta analogie velice dobrá. Nejsme tu jen kolečka ve stroji, jsme individuality, možná že jsme prostí lidé, ale jsou mezi námi také opravdové osobnosti - uvidíme v budoucnu naše Washingtony, naše Jeffersony a Painsy. Za to vám ručím. A také Andrewy Jacksony a Forresty Moseby, brutální muže, kteří umějí dostat to, co chtějí."

"To je směšné," křičel Frank. "Je to falešná analogie."

"V každém případě je to spíš metafora než analogie. Existují rozdíly, ale my se budeme snažit je vyřešit tvůrčím způsobem. Nebudeme na vás zvedat muškety přes kamenné zidky a střilet nazdařbůh."

"Spíš zvedat důlní lasery přes stěny kráterů. Myslíte si, že je v tom rozdíl?"

Muž na obrazovce se rozhýbal, jako kdyby kamera v jeho pokoji byla moskyt. "Já se domnívám, že otázka stojí tak, jestli budeme mít Lincolna?"

"Lincoln je mrtev," odsekl Frank. "A historická analogie je posledním útočištěm lidí, kteří nejsou s to pochopit současnou situaci." Přerušil spojení.

Rozum byl k ničemu. Stejně jako hněv, sarkasmus a ze všeho nejvíc ironie. Mohl se pouze pokusit vyrovnat se jim v zemi fantazie. A tak se účastnil schůzí, kde vypravoval o tom, jaký Mars byl, jakým se stal, jakou skvělou budoucnost by mohl mít, kdyby se stali kolektivní společností, specificky a organicky marsovskou ve své podstatě, - až pomine veškerý ten odpad pozemských nenávistí, všechny ty mrtvé zvyklosti, které nám brání žít skutečný život a vytvořit skutečnou krásu tohoto světa."

Bylo to nanic. Pokoušel se zaranžovat schůze s některými ze zmizelých a jednou mluvil telefonicky s jednou takovou skupinou a požádal je, aby, jestli to je možné, vzkázali Hiroko, že s ní nutně potřebuje mluvit. Nikdo však nevěděl, kde je.

Pak jednoho dne dostal zprávu faxem z Phobosu, kde mu Hiroko vzkazovala, aby si raději promluvil s Arkadijem. Ale Arkadij zmizel, když byl někde dole v hellaské pánvi, a nepřijímal telefony. "Je to jako když si někdo hraje na schovávanou," řekl Frank jednoho dne hořce Maje. "Hráli jste tu hru také v Rusku? Pamatuji se, jak jsem ji jednou hrál s několika staršími kluky, bylo už k večeru, na moři byla bouřka a byla skoro tma a já jsem chodil po prázdných ulicích a věděl jsem, že je nikdy nenajdu."

"Zapomeň na ty, kteří zmizeli," radila mu. "Soustřed' se na ty, které vidíš. Ti zmizeli tě stejně budou monitorovat.

Nezáleží na tom, jestli je vidíš, a na tom, že neodpovídají."

Zavrtěl hlavou.

Pak přišla nová vlna emigrantů ze Země. Zavolal Slusinskiho a žádal, aby získal vysvětlení z Washingtonu.

"Vypadá to tak, že konsorcium vesmírného výtahu bylo koupeno a převzato společností Subarashi, takže má svá aktiva v Trinidadu a Tobagu a už nemá zájem jednat v souhlasu s americkými požadavky. Konstrukční kapacita je nyní v souladu s rychlostí a počtem emigrantů, říkají."

"Ksaku! Nevědí, co tím působí!"

Chodil po místnosti a zatínal zuby. Tiše z něj proudila slova, kritizující jejich činnost. "Vy to možná vidíte, ale nerozumíte tomu. Jak říkával John: existují části marsovské reality, které nepřeklenou vakuum, není to jen pocit gravitace, ale pocit toho, jak člověk vstává v dormitáři, jde do koupelen a pak přes alej do jídelny. Všechno chápete špatně, vy arogantní ignoranti, vy stupidní zkurvysyni..."

Nasedli s Májou do vlaku a odjeli z Burroughsu na Pavonis Mons. Celou dobu cesty seděl u okna a pozoroval rudou krajinu, jak se zdvihá a klesá, jak se smršťuje na rovině na pět kilometrů k obzoru a když stoupají, obzor se vzdaluje na čtyřicet nebo i na sto kilometrů daleko. Tharsis, taková velká vypouklina na planetě. Něco uvnitř se dralo ven. Jako v současné situaci. Octli se na svahu vypoukliny Tharsis v okanziku marsovské historie, kdy se oba vulkány chystají vybuchnout.

A pak už tu byla Pavonis Mons, obří snová hora, jako kdyby byl svět tiskem od Hokusaie. Frank nebyl schopen hovořit. Vyhýbal se pohledu na obrazovku vpředu ve vagónu - zprávy se odrážely okanzitě po celém vlaku v útržcích hovoru a ve výrazu na tvářích cestujících. Nebylo nutné dívat se na obrazovku, aby se člověk dozvěděl opravdu významné zprávy. Vlak projížděl lesem acheronských jedlí, malých stromů s kůrou jako černé železo a válcovitými houštinami jehličí. Všechno jehličí však bylo žluté a opadávalo. Slyšel o tom, s půdou nebylo něco v pořádku, buď měla příliš mnoho soli, nebo málo dusíku, nebyli si jistí. U jednoho stromu stály na žebříku postavy v přilbách a sbíraly vzorky nemocného jehličí. "To je jako já," řekl Frank Maje tise, protože spala. "Hraju si s jehličím, zatímco jsou nemocné kořeny."

V kancelářích v Sheffieldu se začal scházet s novými úředníky vesmírného výtahu a současně vedl řadu rozhovorů s Washingtonem. Ukázalo se, že Phyllis je stále na svém místě, vzhledem k tomu, že při převzetí společnosti Subarashi hodně pomohla.

Pak se dozvěděl, že Arkadij je v Nikosii, ležící dole pod svahem Pavonis Monsu, a že spolu se svými přívrženci prohlásil Nikosii za svobodné město, právě tak, jak to udělali v New Houstonu. Nikosie se stala výchozím bodem pro ty, kteří chtěli zmizet. Člověk mohl vklouznout do bran Nikosie a už o něm nikdo nikdy neslyšel. Stalo se to mnohokrát, tak často, že bylo jasné, že v tom existuje nějaký systém kontaktu a převádění, podzemní cesta takového druhu, že do ní dosud žádný agent nepronikl, a když, tak se nevrátil. "Pojedme dolů a promluvíme si s ním," řekl Frank Maje, když se o tom dozvěděl. "Chtěl bych s ním mluvit tváří v tvář."

"To nebude nic platné," řekla Mája zlobně. Ale protože tam měla být také Nadja, jela s ním.

Celou cestu dolů po svahu jeli mlčky a dívali se, jak kolem nich ubíhá zledovatělá skála. Nádraží v Nikosii se vlaku otevřelo, jako by ani nemohlo být řeči o tom, že by jim vstup nebyl povolen. V malé skupině, která je vítala, však nebyl Arkadij ani Nadja, místo nich je vítal Alexandr Chalín. Když se octli v kanceláři správy města, zavolali videolinkou Arkadije. Podle slunečního světla za ním byl už mnoho kilometrů na východ. A Nadja, řekli, v Nikosii vůbec nikdy nebyla.

Arkadij vypadal jako vždycky, byl přátelský a uvolněný. "Je to šílenství," řekl Frank, rozzuřený tím, že se s ním Arkadij nesetkal osobně. "Nemůžeš doufat, že uspěješ."

"Ale ano," řekl Arkadij. "Uspějeme." Jeho bohatý červenobílý vous byl jasný revoluční znak, jako kdyby byl Fidelem připravujícím se vstoupit do Havany. "Samozřejmě že by to bylo snadnější s tvou pomocí, Franku. Promysli si to!"

Než mohl Frank odpovědět, Arkadij věnoval pozornost někomu mimo obrazovku. Bylo slyšet tlumený hovor v ruštině a pak se Arkadij zase obrátil k Frankovi tváří. "Promiň, Franku," řekl. "Musím něco rychle vyřídit. Spojím se s tebou, hned jak to bude možné."

"Neodcházej!" křičel Frank, ale spojení se přerušilo. Zaklel.

Pak se na lince ozvala Nadja. Byla v Burroughsu, ale Arkadij ji s nimi spojil. Na rozdíl od Arkadije byla napjatá, strohá, nešťastná. "Nemůžeš přece Arkadije podporovat v tom, co dělá!" křičel do telefonu Frank.

"Jistě," řekla Nadja vážně. "Ale my už spolu nemluvíme. Máme dosud tenhle telefonní kontakt a proto jsem se dozvěděla, kde jste, ale jinak už ho neužíváme. Nemá to smysl."

"Nemůžeš ho nějak ovlivnit?" řekla Mája.

"Ne."

Frank viděl, že Mája tomu nemůže uvěřit a málem se zasmál - nemoci ovlivnit muže, nemoci s ním manipulovat? Co to s Nadjou je?

Na noc zůstali v dormitáři blízko nádraží. Po večeři odešla Mája do kanceláří správy města, aby si pohovořila s Alexandrem, Dimitrijem a Elenou. Franka to nezajímalo, byla to ztráta času. Nepokojně procházel kolem obvodu starého města, alejemi vedoucími k podezdívce stanu a vzpomínal na tu noc před tak dlouhou dobou. Ve skutečnosti to bylo jen devět let, ale měl pocit, jako by jich uplynulo sto. Nikosie teď vypadala jako malé městečko. Z parku v západním rohu byl stále ještě dobrý výhled na celé město, ale tma byla taková, že sotva něco viděl.

V sykamorovém háji, nyní vzrostlém, minul malého muže, který spěchal opačným směrem. Muž se zastavil a díval se na Franka, který stál pod pouliční lampou. "Chalmers!" vykřikl muž.

Frank se otočil. Muž měl hubenou tvář, tmavou pleť, na hlavě zcuhané copánky. Neznal ho. Ale při pohledu na něj ho zamrazilo. "Prosím?" řekl stroze.

Muž se na něj díval. "Vy mne neznáte, vidíte?"

"Ne. Kdo jste?"

Mužův úsměv byl nesymetrický, jako kdyby měl obličej uprostřed čelisti rozpolcený. Pod světlem lucerny to vypadalo jako pokrivený, pološilerý úšklebek.

"Kdo jste?" zeptal se Frank znovu.

"Když jsme se naposled setkali, tak jste ničil tohle město vy. Dnes je řada na mně." Zasmál se a jak se vzdaloval, každý výbuch jeho smíchu byl vyšší než předešlý.

Vrátil se do kanceláří správy města a Mája mu stiskla paži. "Měla jsem strach, neměl bys chodit po tomhle městě sám!"

"Nech toho." Šel k telefonu a zavolal do biofyzikálního provozu. Všechno bylo normální. Zavolal na policejní stanici UNOMA a požádal je, aby postavili ozbrojenou stráž k provozu a k nádraží. Musel opakovat příkaz člověku ve vyšší funkci a zdálo se, že souhlas k tomu bude muset dát snad zástupce UNOMA na Marsu, když tu náhle obrazovka zhasla. Pak se jim zatřásla pod nohama zem a všechny poplašné sirény ve městě spustily najednou. V jednotném, do uší se zařezávajícím hūūūūū!

Potom se dům otřásl. Všechny dveře se se syčením uzavřely. Budova se automaticky utěšňovala, což znamenalo, že venku prudce klesl tlak. Frank běžel s Májou k oknu a podívali se ven. Stan nad Nikosií byl stržený, jen na několika vyšších budovách spočíval jako přilnavá fólie, na jiných místech povlával ve větru. Lidé na ulici bušili na dveře, utíkali, padali k zemi a hroutili se jeden na druhého jako těla lidí v Pompejích. Frank se prudce odvrátil, zaťal zuby, jimiž mu proběhla horká bolest.

Dům byl zřejmě dobře utěsněný. Ve veškerém tom hluku slyšel Frank bzučení generátoru. Obrazovky byly temné a proto bylo možné jen stěží uvěřit tomu, co se dělo venku. Mája měla zrudlou tvář, ale jinak byla klidná. "Stan je stržený."

"Já vím."

"Co se to stalo?"

Neodpověděl.

Zabývala se televizními obrazovkami. "Zkusil jsi rádio?"

"Ne."

"No tak!" vykřikla, podrážděná jeho mlčením. "Ty víš, co se to děje? Co je to?"

"Revoluce," řekl.

Senzeni Na

Čtrnáctého dne revoluce se Arkadijovi Bogdanovovi zdálo, že sedí se svým otcem na bedýnce u ohně na kraji paseky - bylo to jako táborák, až na to, že nízké domy Ugoly s plechovými střechami byly sotva sto metrů za jejich zády. Holé ruce měli natažené k ohni vyzařujícímu teplo a otec mu znovu vyprávěl o svém střetnutí se sněžným levhartem. Foukal vítr a z ohně šlehaly plameny. Pak se za nimi ozvala poplašná požární siréna.

Byl to Arkadijův budík nařazený na čtyři hodiny. Vstal a dal si horkou lázeň. Vrátil se mu obraz ze snu. Od začátku revoluce toho mnoho nenaspal, jen tu a tam si utrl ke spaní několik hodin a budík ho probudil z několika snů, jež se mu zdály během hlubokého spánku, takových, které normálně zapomeneme. Téměř všechny byly nezkreslené vzpomínky z jeho dětství, vzpomínky, které si nikdy předtím nepřipomněl. Žasl nad tím, kolik je toho schopna paměť podržet, a uvažoval, jestli není schopnost paměti ukládat daleko silnější, než její vybavovací mechanismus. Je možné, že si Člověk pamatuje každou vteřinu svého života, ale jen ve snech, které se vždycky při probuzení zapomenou? Je možné, že je to z nějakého důvodu třeba? A pokud to tak je, co se stane, až budou lidé žít dvě stě nebo tři sta let? Vstoupila Jane Blylevenová s ustaranou tvář. "Vyhodili do vzduchu Nemesis. Roald analyzoval videosnímek a domnívá se, že to udělali několika vodíkovými bombami."

Šli vedle do kanceláří městské správy, kde trávil Arkadij většinu z uplynulých čtrnácti dnů. Byl tam Roald a Alex a dívali se na televizní obrazovku. Roald řekl: "Přehraj záznam číslo jedna."

Objevil se obraz, zakmital se a pak se uklidnil. Bylo vidět černý vesmír, husté síťové hvězd a uprostřed obrazovky temný nepravidelný asteroid, viditelný hlavně jako šmouha zastíňující hvězdy. Několik okamžiků se nic nedělo, a pak se na straně asteroidu objevila bílá záře. Asteroid okamžitě vybuchl a rozprášíl se. "Rychlá práce," poznamenal Arkadij. "Je tu záznam z jiného úhlu kamerou zabírající asteroid odjinud."

Na záznamu byl ovál asteroidu a bylo možné vidět i stříbrné puchýře jeho pohonu. Pak se objevil bílý záblesk, a když se na obrazovku vrátila černá obloha, asteroid tam už nebyl. Míhotání hvězd na pravé straně obrazovky ukazovalo, kam letěly úlomky asteroidu, pak se hvězdy uklidnily a bylo po všem. Žádný ohnivý bílý mrak, žádný řev na zvukovém záznamu. Jenom slabý hlas reportéra hovořícího o konci asteroidu, hrozby marsovských vzburů, a o ospravedlnění tohoto konceptu strategické obrany. I když bylo zřejmé, že raketové střely přišly ze základny Amexu na

Měsíci. "Ten nápad se mi od začátku nelíbil," řekl Arkadij, "Je to zase jen ta troufalá vzájemná destrukce." Roald řekl: "Ale když je to vzájemná destrukce a jedna strana ztratí soudnost..." "My jsme tady soudnost neztratili. A oni si cení toho, co je tady, stejně jako my. Takže se vracíme ke švýcarské obraně." Zničit všechno, co chtějí, a uchýlit se do hor jako hnutí odporu natrvalo. To se mu líbilo víc. "Jsme slabší," řekl Roald bez obalu. Hlasoval s většinou, aby se asteroid Nemesis poslal k Zemi.

Arkadij přikývl. Nebylo pochyb, že z rovnice zmizel jeden termín. Nebylo však jasné, jestli se rovnováha sil změnila nebo ne. Záležitost s Nemesis nebyl jeho nápad. Navrhl ji Michail Jangel a skupina na asteroidech ji provedla sama. Teď byla řada z nich mrtvá, zabitá velkým výbuchem nebo slabšími výbuchy v pásu asteroidů, a Nemesis vzbudil dojem, že vzbouřenci budou pro masové zničení Země. Nebyl to dobrý nápad, jak Arkadij znovu poukazoval. Ale takový byl život v revoluci. Nikdo ji neřídil, ať si lidé říkali, co chtěli. Většinou to tak bylo lepší, zvláště tady na Marsu. V prvních dnech došlo k těžkým bojům, UNOMA a transnacionálové posílili v předešlém roce své bezpečnostní složky. Zmocnili se okamžitě řady větších měst a bylo by k tomu došlo všude, kdyby se neukázalo, že je mnohem víc vzbouřeneckých skupin, než se předpokládalo. Přes šedesát měst a stanic se dostalo do sítě a vyhlásilo nezávislost. Prostě se vynořily z laboratoří a ze skal a převzaly moc. Teď když byla Země na vzdálenější straně Slunce a nejbližší kyvadlové plavidlo zničeno, zdálo se, že jsou síly bezpečnosti v obležení, ať již byly ve velkých městech nebo ne.

Volali z biofyzikálního provozu. Měli nějaké potíže s počítači a žádali, aby tam Arkadij přišel a podíval se na ně. Odešel z městských kanceláří a šel k provozu přes Menlo Park. Bylo brzy po východu Slunce a větší část kráteru Carr byla ve stínu. Jen západní stěna a vysoké betonové budovy biofyzikálního provozu byly v tuto hodinu zality slunečním světlem a pisty ubíhající po stěnách kráteru byly jako zlaté stužky. V zšeřelých ulicích se teprve město probouzelo. Mnoho vzbouřenců sem přišlo z dalších měst této vysočiny plné kráterů a spali v parku na trávě. Vstávali, nohy ještě zabalené do spacáků, oči oteklé, vlasy rozčuchané. Teplota byla v noci udržovaná dost vysoko, ale ráno bylo chladno a ti, kteří už vylezli ze spacáků, se krčili u kamen, utírali si rukama nosy a řinčeli kávovary a samovary. Přitom se dívali na západ, aby viděli, jak blízko už je linie slunečního světla. Když uviděli Arkadije, zamávali mu. Několikrát ho zastavili lidé, kteří chtěli znát jeho názor na situaci nebo mu dát radu. Arkadij jim všem vesele odpovídal. Opět cítil rozdíl v atmosféře, měl pocit, že jsou všichni spolu v novém vesmíru, že mají všichni stejné problémy, všichni jsou si rovni a každý (jak viděl žhoucí vlákno pod kávovarem) je zapálený elektřinou svobody. Jak šel, cítil se lehčí a tak při chůzi diktoval do deníku ve svém náramku své pocity: "Park mi připomíná to, co psal Orwell o Barceloně v rukou anarchistů - je to euforie z nové společenské smlouvy, z návratu k dětskému snu o spravedlnosti, s nímž jsme všichni začali -"

Náramek zapípal a na miniaturní obrazovce se objevil Phyllisin obličej. "Co chceš?" zeptal se zlobně. "Nemesis vybuchl. Chceme, abyste se vzdali, než dojde k dalším škodám. Teď máš na vybranou, Arkadiji, buď se vzdáte nebo zemřete." Skoro se zasmál. Vypadala jako zlá čarodějnice z pohádkového filmu, která se nečekaně objevila v jeho křišťálové kouli. "To není k smíchu!" vykřikla. Náhle poznal, že se bojí. "Ty víš dobře, že s Nemesis nemáme nic společného," řekl. "Je to irrelevantní." "Jak můžeš být tak hloupý!" křičela. "To není hloupost. Poslyš, řekni svým pánům, že jestli se budou snažit podrobit si zdejší svobodná města, zničíme na Marsu všechno." To byla švýcarská obrana. "Myslíš si, že na tom záleží?" Měla bílé rty a její malý obličej vypadal jako primitivní maska fúrie. "Záleží. Podívej se, Phyllis, já jsem jenom polární čepička toho všeho, je tu obrovská podzemní čočka, kterou nemůžeš vidět. Je opravdu velká a mají prostředky, jak vás zasáhnout, když budou chtít."

Musela nechat ruku klesnout, protože její obraz na malé obrazovce divoce poskočil a pak bylo vidět podlahu. "Vždycky jsi byl hlupák," řekl její netělesný hlas. "I tenkrát na Aresu." Spojení se přerušilo.

Arkadij šel dál a ruch města ho už tak nerozjařoval. Jestli se Phyllis bála... V biofyzikálním provozu se zabývali hledáním chyby v počítači. Před několika hodinami začala ve městě stoupat hladina kyslíku a přitom se nerozsvítila žádná varovná světla. Jeden technik na to přišel pouhou náhodou. Po půlhodině našli chybu. Byl vyměněný program. Vyměnili jej za správný, ale Tati Anochin nebyl spokojený. "Poslyšte, to musela být sabotáž a je tam stále ještě víc kyslíku, než to ukazuje. Teď je tam skoro čtyřicet procent." "Žádný div, že jsou dnes lidé po ránu tak veselí." "Já veselý nejsem. A kromě toho je ta věc s náladou mýtus." "Jsi o tom přesvědčen? Projdi ještě jednou programování a podívej se na kód ID, jestli tam nejsou ještě schované nějaké substituty."

Vydal se zpátky k městským kancelářím. Byl v půli cesty, když uslyšel nad hlavou hlasitou explozi. Podíval se vzhůru a uviděl v klenbě malý otvor. Vzduch začal náhle hrát duhovými barvami, jako kdyby se octlí uvnitř velké mýdlové bubliny. Jasný záblesk a hlasitá rána ho srazily na zem. Pokoušel se vstát a přitom viděl, že všechno kolem v jediné chvíli vzplálo, lidé hořeli jako pochodně a přímo před jeho očima mu chytla plamenem paže.

Nebylo těžké zničit marsovská města. Ne těžší než rozbít okno nebo propíchnout balóněk. Nadja Černyševská to zjistila, zatímco se schovávala v kancelářích správy města v Lasswitzu, v městě, jehož stan byl proděravěn jednoho večera po západu Slunce. Všichni, kteří přežili, se shromáždili v kancelářích nebo v budovách

biofyzikálního provozu. Tři dny trávili tím, že vycházeli ven a pokoušeli se opravit stan, a sledováním televize, aby pochopili, co se děje. Avšak zprávy ze Země se zabývaly jejich vlastními válkami, které začínaly splývat v jedinou celosvětovou válku. Krátké zprávy o zničených marsovských městech se objevovaly jen nepravidelně. V jedné takové zprávě se tvrdilo, že mnoho zastřešených kráterů bylo zasaženo raketami, které přiletěly zpoza horizontu, a obvykle v okamžiku, kdy se tam nahromadil kyslík nebo kysličník uhličitý a pak rychle následovala roznětka, která způsobila různé výbuchy - od ohně namířeného proti lidem, přes výbuchy, které vyrazily střechu kráteru, až po opravdu velké exploze, jež ve skutečnosti kráter znovu a ještě více vyhloubily. Kyslíkové ohně zaměřené proti lidem byly nejčastější, protože nechávaly většinou infrastrukturu nedotčenou.

Se stanovými městy to bylo ještě jednodušší. U většiny z nich byly proděravěny stany lasery z Phobosu. U některých byly zničeny biofyzikální provozy řízenými raketami. Jiné byly napadeny oddíly různých vojsk, jejich letiště byla obsazena, ozbrojená vozidla pronikla městskými zdmi a v několika případech se snesli shora z raket parašutisté.

Nadja se dívala na poskakující obrázky na televizi, které jasně odhalovaly obavy kameramanů, a její žaludek se v ní scvrkl v ořech. "Co to dělají, to zkoušejí nové metody?" zvolala.

"Pochybuji," řekl Jeli Žudov. "Je to pravděpodobně záležitost různých skupin užívajících různé metody. Někteří vypadají jako by chtěli způsobit co nejméně škody, jiní jako by nás chtěli skoro všechny vybit. Udělat místo pro další emigranty."

Nadja se odvrátila. Dělal se jí z toho zle. Vstala a šla do kuchyně, trochu se skrčila kvůli svému žaludku a zoufale se snažila něco dělat. V kuchyni byl zapnutý generátor a v mikrovlnné troubě rozmrazovali obědy. Pomohla je rozdat a chodila podél řad lidí sedících na chodbách. Nemyté obličeje poseté černými omrzlinami. Někteří lidé živě hovořili, jiní seděli jako sochy nebo spali, opírajíce se jeden o druhého. Většina z nich byli obyvatelé Lasswitzu, ale dost jich přišlo z jiných zničených stanových měst nebo z úkrytů, které byly napadeny z vesmíru nebo na ně zaútočily pozemní jednotky. "Je to nesmysl," řekla stará Arabka zhroucenému malému muži. "Moji rodiče byli s Červeným půlměsícem v Bagdádu, když ho Američané bombardovali. Když ovládáte oblohu, nedá se nic dělat. Musíme se vzdát. Co nejrychleji."

"Ale komu?" ptal se muž unaveně. "A jménem koho? A jak?"

"Každému, jménem všech a samozřejmě že rádiem!" Žena se dívala na Nadju, která pokrčila rameny.

Pak zapípal její náramek a ozval se slabý hlas Saši Jefremovové. Vodárna na sever od města vybuchla a vrt, z něhož čerpala vodu, nyní stříká vysoko do vzduchu ledovou tříšť.

"Za chvíli jsem tam," řekla Nadja v šoku. Městská vodárna měla pod kontrolou nižší konec lasswitzské aquifery, která byla hodně velká. Kdyby se větší část aquifery prodrala k povrchu, zaplavila by vodárnu, město a celý kaňon, v němž byly situovány, by zmizel v katastrofální záplavě. A co bylo horšího, Burroughs ležel jen o 200 kilometrů dál pod svaahem Syrtidy a Isidy a záplava by mohla pochopitelně dospět až tam. Burroughs! Měl tolik obyvatel, že by bylo vyloučeno je evakuovat, zvláště teď, kdy se stal útočištěm pro lidi prchající před válkou. Už nebylo kam utéci.

"Vzdejme se!" žádala Arabka na chodbě. "Všichni se vzdejme!"

"Myslím, že už by to nebylo nic platné," řekla Nadja a spěchala k přechodové komoře budovy.

Zčásti se jí ulevilo, že se už nemusí choulit v budově a pozorovat katastrofy na televizi, a že může něco dělat. Před pouhými šesti lety Nadja připravovala a řídila výstavbu Lasswitzu a teď ji napadlo, co by se dalo dělat. Město mělo stan typu Nikosie, s farmou a biofyzikálním provozem zvlášť, a vodárna byla dost daleko na sever. Všechny stavby byly situovány na dně velkého příkopu vedoucího z východu na západ, nazývaného kaňon Aréna. Jeho stěny byly téměř vertikální a skoro pět set metrů vysoké. Vodárna byla umístěna několik stovek metrů od jeho severní stěny, jež v tom místě měla masivní převis. Když jela Nadja s Jelim a Sašou k vodárně, rychle jim načrtla svůj plán. "Myslím, že bychom mohli svrhnout převis na vodárnu, a pokud se nám to podaří, mohlo by to ucpat otvor."

"Nemohla by záplava odnést skálu s sebou?" zeptala se Saša.

"Pokud odtamtud tryská celá aquifera, tak určitě. Avšak když ji zakryjeme, pokud teče voda pouze z neuzavřeného vrtu, pak unikající voda zmrzne a vytvoří, doufejme, silnou hráz, která ji udrží. Hydrostatický tlak v téhle aquifeře je pouze o něco vyšší než litostatický tlak skály nad ní, takže artéský výtrysk není tak vysoký. Kdyby byl, byli bychom už všichni mrtví."

Zabrzdlu vozidlo. Předním sklem viděli zbytky vodárny pod mrakem zmrzlé páry. Plnou rychlostí se k nim hnál vůz a Nadja zapnula světla a rádio na společné pásmo. Byla to posádka vodárny, dvojice Angela a Sam, zděšení z události posledních hodin. Jeli chvíli bok po boku a když skončili se svým vyprávěním, řekla jim Nadja, co zamýšlí. "To by mohlo pomoci," řekla Angela. "Nic jiného to už nezastaví."

"Musíme si pospíšet," řekl Sam. "Voda podemílá skálu strašnou rychlostí."

"Pokud se nám to nepodaří zastavit," řekla Angela s morbidním humorem, "bude to, jako když se Atlantický oceán prodrál úžinou Gibraltaru a zaplavil Středozemní pánev. Byl to ale vodopád, který trval deset tisíc let."

"O tom jsem nikdy neslyšela," řekla Nadja. "Pojeďte s námi k útesu a pomozte nám uvést do chodu automatické stroje."

Během cesty k vodárně dále příkaz všem stavebním strojům z městského hangáru, aby přijely k úpatí severní stěny u vodárny. Když tam přijeli, zjistili, že několik rychlejších strojů už dorazilo, a další jely po dně kaňonu směrem k nim. U paty útesu byl malý suťový násep, který se nad nimi tyčil jak zmrzlá mořská vlna a v poledním světle se leskl. Nadja se připojila na počítače exkavátorů a buldozerů a přikázala jim, aby si razily cestu sutí. Až to bude hotové, stroje na ražení tunelů se propracují k útesu. "Vidíte," řekla Nadja a ukázala na areologickou mapu kaňonu, kterou si vyvolala na obrazovce. "Tady je za tím převislým kusem skály zlom, který způsobuje, že se okraj stěny trochu propadá - vidíte tady nahoře poněkud nižší místo? Když umístíme všechny naše výbušniny na dně toho zlomu, určitě to strhne celý převis. Co myslíte?"

"Já nevím," řekl Jeli. "Ale za pokus to stojí."

Už dorazily i ty pomalejší stroje, které zároveň přivezly výbušniny, jež zbyly po výkopech základů města. Nadja se dala do práce a programovala stroje, aby vyhloubily tunel k úpatí útesu a asi hodinu byla pro okolní svět ztracená. Když skončila, řekla: "Vrátíme se teď do města a budeme všechny evakuovat. Nejsem si jistá, kolik se toho z útesu zřítí, a nechtěla bych všechny pohřbít. Máme na to čtyři hodiny."

"Ježíši, Nadjo!"

"Čtyři hodiny." Vyřukala poslední příkazy a nastartovala vůz. Angela a Sam ji radostně následovali.

"Nezdá se, že byste litovali, že musíte pryč," řekl jim Jeli.

"Byla tam děsná nuda!" řekla Angela.

"Teď už vám to problémy dělat nebude."

Evakuace byla obtížná. Spousta obyvatel města nechtěla odtud a ve vozidlech, která byla k dispozici, nebylo dost místa. Nakonec se do nich všichni nějak směstnali a vyjeli na silnici s transpondéry vedoucí do Burroughsu. Lasswitz byl prázdný. Nadja strávila hodinu tím, že se snažila spojit se s Phyllis satelitním telefonem, ale společné pásmo bylo neustále rušeno dalšími pokusy o spojení. Nadja pro každý případ nechala na satelitu vzkaz: "Jsme civilisté na Syrtidě a pokoušíme se ucpat lasswitzkou aquiferu, aby nezaplavila Burroughs. Nechte nás na pokoji!" Svým způsobem se vzdali.

K Nadje, Saše a Jelimu do vozidla přistoupili Sam a Angela a pak jeli nahoru po zatáčkách silnice na stěně kaňonu na jeho jižní okraj. Na druhé straně se tyčila impozantní severní stěna. Nalevo dole leželo město, které vypadalo skoro normálně. Ale bylo jasné, že napravo něco není v pořádku. Vodárna byla uprostřed rozpůlena silným bílým gejzírem, který se zvedal do výše jako proud z rozbitého požárního hydrantu, a pak padal dolů ve změti špinavých červenobílých kusů ledu. Tato podivná masa se pohybovala, na-krátko bylo vidět černou tekoucí vodu, která se rychle měnila v ledovou páru, a bílou mlhu, jež vystupovala z černých prasklin a s větrem bičovala kaňon. Skály a prach na povrchu Marsu byly tak dehydrované, že když na ně dopadla voda, vypadalo to, jako by vybuchovaly divoké chemické reakce, a když přes suchou půdu tekla voda, vystřelovaly do vzduchu mraky prachu, který se mísil s ledovou párou stoupající z vody.

"Sax bude mít radost," řekla Nadja ponuře. V určenou hodinu se objevily u úpatí severní stěny čtyři chocholy dýmu.

Po několik vteřin se nic nedělo a pozorovatelé zasténali. Pak sebou útes škubl a převíslá skála klouzala pomalu a majestátně dolů. Z úpatí útesu vyrazila hustá oblaka kouře a pak vystřelily ven vyvrženiny jako voda zpod dělicího se ledovce. Jejich vozidlem otlásl silný náraz a Nadja opatrně couvla od okraje. Ještě než jim hustý mrak prachu zakryl výhled, spatřili, že je vodárna zčásti zakryta rychle se sesouvající skálou.

Angela a Sam jásali. "Jak poznáme, že to funguje?" zeptala se Saša.

"Počkáme, až bude zas vidět," řekla Nadja. "Doufejme, že proud vody zběhl. Až nebude vidět voda a žádný pohyb."

Saša přikývla. Seděli a dívající se do prastarého kaňonu čekali. Nadja se snažila na nic nemyslet. Myšlenky, které ji chvílemi napadaly, byly deprimující. Byla by potřebovala aktivitu posledních hodin, která jí nedávala čas myslet. A jak nastala na chvíli přestávka, celá ta strašlivá situace se jí vracela na mysl, zničená města, všude kolem mrtví, Arkadijovo zmizení. A zřejmě nikdo nic neřídil. Nebyl tu žádný plán. Policejní oddíly ničily města, aby zastavily vzpouru, a vzbouřenci ničili města, aby vzbouření pokračovalo.

Skončí to tak, že bude všechno zničeno. Její celoživotní práce vyletí bez důvodu do povětří. Naprosto bez důvodu! Nemohla si dovolit přemýšlet. Mohla jen doufat, že sesuv skály zasypal vodárnu a že voda stoupající do vrtu zmrzla a vytvořila smíšenou hráz. Co bude pak, bylo těžko říci. Pokud bude hydro-statický tlak v aquiferu vysoký, může způsobit nový průnik vody. Ale jestli je hráz dost silná... Nedá se s tím nic dělat. I když... kdyby se jim podařilo udělat něco jako únikový ventil, aby se zmírnil tlak na hráz ze zřícené skály...

Vítr pomalu odváhl prach. Nadjini společníci jásali. Vodárna zmizela pod nánosem čerstvého černého sesuvu, který se zřítí ze severní stěny, kde byla nyní vidět v okraji nová velká prohlubeň. Bylo to však o vlas, sesutá skála nebyla tak masivní, jak doufala. Lasswitz byl pořád na svém místě, ale zdálo se, že skalnatá vrstva nad vodárnou není příliš silná. Byla sice pravda, že proud vody ustal, byl to teď nehybný, hrbolatý, špinavě bílý pruh, jako nějaký ledovec zabíhající doprostřed kaňonu. Přesto však...

"Pojedeme do Lasswitzu a podíváme se na aquiferové monitory," řekla Nadja.

Jeli zpátky dolů po silnici ve stěně kaňonu a pak do garáže v Lasswitzu. Prošli v kombinézách a přilbách prázdnými ulicemi města. Studijní aquiferové středisko bylo vedle kanceláří správy města. Byl to divný pocit, když viděli svoje útočiště z posledních dnů prázdné.

Ve středisku si prostudovali záznamy z řady podzemních senzorů. Mnoho z nich už nefungovalo, ale ty, které zatím byly v pořádku, ukazovaly, že hydrostatický tlak v aquiferu je vyšší než kdykoli předtím a stále stoupá. Jako kdyby se to mělo zdůraznit, otřáslu podlahou menší zemětřesení a všichni cítili v podrážkách vibrace půdy. Nikdy předtím na Marsu nic takového nezažili. Jeli zaklel. "Určitě to zase vybuchne!" řekl.

"Musíme udělat odlehčovací vrt," řekla Nadja. "Něco jako přetlakový ventil."

"A co když vyletí jako ten hlavní?" zeptala se Saša.

"Když ho umístíme na druhém konci aquifery nebo někde uprostřed, tak, aby pojmul trochu z toho vodního proudu, bude to dobré. Bude to fungovat stejně jako stará vodárna, kterou vyhodili do vzduchu. Jinak by stále ještě dobře pracovala." Hořce potřásla hla-vou. "Musíme to risknout. Když to bude fungovat, dobrá. Když to nebude fungovat, způsobíme možná další výtrysk. Když ale neuděláme nic, stejně k němu dojde."

Vedla svou malou skupinku po hlavní třídě ke garáži skladiště automatických strojů, usadila se ve velicím centru a začala opět programovat. Standardní vrtnou operaci s maximálním ztlumením výbuchu. Voda bude stoupat k povrchu pod artéským tlakem a pak ji odvedou potrubím, jež položí automatické stroje ve směru vedoucím pryč z oblasti kaňonu

Aréna. Spolu s ostatními studovala topografické mapy a zkoušela, kam by vedly simulované proudy vody odváděné v postranních kaňonech severním a jižním směrem. Zjistili, že povodí je obrovské, všechno se na Syrtidě vyprazdňovalo dolů k Burroughsu, země tu byla jako velká mísa. Museli by vést vodu potrubím téměř tři sta kilometrů, aby ji dostali do dalšího povodí. "Poslyšte," řekl Jeli, "když ji vypustíme do Nili Fossae, poteče rovnou na planinu Utopia a tam na severních dunách zmrzne."

"Sax musí tuhle revoluci milovat," řekla opět Nadja. "Má tady studijní materiál projektu, který by mu jinak nikdy nedovolili."

"Ale spousta jeho ostatních projektů musí být zničena," poukázal Jeli.

"V Saxově terminologii je to čistý zisk. Všechna ta voda na povrchu..."

"Musíme se ho zeptat."

"Jestli ho ještě někdy uvidíme."

Jeli mlčel. Pak řekl: "Je to opravdu tolik vody?"

"Není to jen v Lasswitzu," řekl Sam. "Viděl jsem před chvilkou zprávy - vypustili také aquiferu v Lowellu, je to tak obrovská záplava, jako byly ty, které vyhloubily výtokové kanály. Strhne to s sebou miliardy kilogramů regolitu a já ani nevím, kolik vody. Je to neuvěřitelné."

"Ale proč?" zeptala se Nadja.

"Asi to bude nejlepší zbraň, kterou mají."

"To není žádná zbraň! Nemůžou ji zamířit nebo ji přestat používat."

"Ne. To nemůže ani nikdo jiný. Jen si pomyslete - všechna města ležící dole pod Lowellem jsou zničena - Franklin, Drexler, Osaka, Galileo, myslím že i Silverton. A to byla všechno transnacionální města. Domnívám se, že spousta těžebních míst v kanálech je zranitelná."

"Takže obě strany útočí na infrastrukturu," řekla Nadja hluše.

"Jistě."

Musela pracovat, neměla na vybranou. Pokračovali v programování a zbytek dne a celý další den strávili vedením automatických strojů k místu, kde měl být vrt. Pak se přesvědčili, jestli je ovládání v pořádku. Vrtná činnost byla jednoduchá, bylo jen nutno zajistit, aby tlak v aquiferu nezpůsobil další výtrysk vody. A vést vodu potrubím na sever bylo ještě jednodušší, byla to operace, která byla již dlouhé roky zautomatizovaná. Pro jistotu však zdvojnásobili veškeré zařízení. Vedli vodu nahoru po silnici na severní stěně kanónu a odtamtud dál na sever. Pumpy nebyly zapotřebí, artéský tlak bude proud dobře regulovat, protože jakmile by klesl tlak tak nízko, že by vodu nahoru nevytlačil, nebezpečí výtrysku na dolním konci aquifery by bylo zažehnáno. Když tedy začaly pracovat mobilní magnéziové výroby a z regolitu vyráběly potrubí, když nakladače dopravovaly části k sestavovacímu zařízení a když tato pohyblivá budova polykala na jedné straně kousky potrubí a na druhé straně vycházelo spojené a pokládalo se na zem za strojem stoupajícím vzhůru, když další mobilní monstrum sledovalo zkompleťované potrubí a obalovalo ho izolací vyrobenou z odpadu při rafinování a když první část potrubí po zahřátí fungovala - usoudili, že je všechno v pořádku a že mohou doufat, že to bude fungovat ještě v průběhu dalších 300 kilometrů. Potrubí bude vyráběno rychlostí jednoho kilometru za hodinu dvacet čtyři a půl hodiny denně, takže pokud všechno půjde dobře, dorazí za dvanáct dní k Nili Fossae. Při této rychlosti bude potrubí hotovo brzy poté, co bude hotový vrt, a když do té doby vydrží hráz vytvořená sesuvem skály, budou mít svůj přetlakový ventil.

A tak byl Burroughs v bezpečí, aspoň pokud bylo v jejich silách ho zabezpečit. Mohli vyrazit. Byla však otázka kam. Nadja seděla schoulená nad večerí ohřátou v mikrovlnné troubě, dívala se na zprávy ze Země a poslouchala debatu svých druhů. Bylo strašné, jak byla revoluce představována: extremisté, komunisté, vandalové, sabotéři, rudí, teroristé. Nikdy se nevyskytla slova jako vzbouřenec nebo revoluce, slova, s nimiž by přinejmenším polovina obyvatel Země souhlasila. Nikoliv, byly to izolované skupiny šílených ničivých teroristů. Nadjinu náladu nepozvedlo, že cítila v těch slovech hodně pravdy, měla ještě větší zlost.

"Měli bychom se k někomu přidat a bojovat!" řekla Angela.

"Já bojovat nebudu," řekla Nadja tvrdohlavě. "Je to hloupost. Nic takového neudělám. Spravím, co bude potřeba, ale bojovat nebudu."

V rádiu se ozvala zpráva. Kráter Fournier, asi 860 kilometrů vzdálený, měl rozbitou kupoli. Obyvatelé byli uzavřeni v utěsněných domech, ale vzduch jim pomalu docházel.

"Pojeď tam," řekla Nadja. "Mají tam ústřední skladiště stavebních automatických strojů. Mohly by spravit kupoli a pak být poslány na další opravy v okolí."

"Jak se tam dostaneš?" zeptal se Sam.

Nadja o tom chvilku přemýšlela a pak se nadechla. "Myslím, že použiju ultralit. Na jižním kraji letiště je několik těch nových 16Dček. Bude to nejrychlejší a možná i nejbezpečnější." Podívala se na Jeliho a na Sašu. "Poletíte se mnou?"

"Ano," řekl Jeli. Saša přikývla.

"Poletíme s tebou," řekla Angela. "Ve dvou letounech to bude rozhodně bezpečnější."

Vzali si dva letouny, které byly zkonstruovány Spencerovou aeronautickou továrnou stojící na masívu Elysium. Byly to poslední modely nazývané prostě 16D, čtyřsedadlové tryskáče s delta křídly, vyrobené hlavně z areogelu a plastu, a byly dost nebezpečné, protože byly tak lehké. Avšak Jeli byl zkušený pilot a Angela to o sobě tvrdila také, a tak strávili noc na prázdném malém letišti a druhého dne ráno nastoupili do dvou letounů, vyjeli na zledovatělou ranvej a vyletěli rovnou do Slunce. Trvalo jim to dlouho, než vystoupili do tisícimetrové výše.

Planeta pod nimi vypadala klamně normální, její stará drsná tvář byla jen trochu bělejší na severních svazích, jako by zestárla, zamořena parazity. Pak ale letěli nad kaňonem Aréna a uviděli tekoucí špinavý ledovec, řeku roztržštěných

ledových kusů. Ledovec se často rozšiřoval v místech, kde záplava na čas vytvořila tůň. Kusy ledu byly někdy čistě bílé, ale častěji byly poznamenány jedním nebo druhým odstínem marsové barvy, třísily se a mísily, takže ledovec byl mozaikou zmrzlých cihel, síry, skořice, uhlí, smetany, krve... a tek l dolů po plochem dnu kaňonu směrem k horizontu, asi sedmdesát pět kilometrů vzdálenému.

Nadja požádala Jeliho, aby letěl na sever, aby mohli zjistit, jak vypadá terén, přes který budou automatické stroje vést potrubí. Za chvíli poté, co se obrátili, zaslechli v rádiu na společném pásmu první stovky zprávu od Ann Claybornové a Simona Frazier. Byli uvězněni v kráteru Peridier, který měl zničenou kupoli. Ležel rovněž na sever, takže letěli správným směrem.

Země, nad kterou toho rána letěli, byla pro stroje schůdná. Byla sice posetá vyvrženinami, ale nebyly tu žádné příkopy a násypy. Dál pak začínala oblast Nili Fossae, terén nejdřív sestupoval velice povlovně, byly tu čtyři nízké prohlubně, které se vinuly k severovýchodu jako špičky prstů na slabém otisku ruky. O sto kilometrů dále na sever však byly paralelní propasti, každá pět set metrů hluboká, a mezi nimi černá zem se spoustou kráterů - spíš lunární konfigurace, která Nadje připomínala nepořádné staveniště. Ještě dál na sever se jim naskytl překvapující pohled: tam, kde se nejvýchodnější kaňon rozšiřoval na Utopii, uviděli další vývěr aquifery. Na jejím horním konci se nově propadla půda, byla to obrovská mísa v zemi, roztržštěná jako skleněný talíř. Na dolním konci tekly proudy mrznoucí černobílé vody, jež vyvěraly z popraskané země, odtrhávaly další kusy ledu a odnášely ho v dýmající záplavě způsobující, že země, které se dotkla, vybuchovala. Tato oťesná podívaná měla asi třicet kilometrů napříč a mizela za horizontem bez známek, že by se nějak vytrácela.

Nadja na to mlčky zírala a pak požádala Jeliho, aby se spustil níže. "Musím se vyhnout té páře," řekl Jeli. I jeho zaujal ten pohled. - Bílý zmrzlý mrak směřoval na východ a padal na povrch země, ale nárazový vítr ho občas zvedl ze země jako tenký bílý závoj, hnál ho rovnou vzhůru a pod ním se objevil pás černé vody a bílého ledu. Proud se rovnal šířkou jednomu z těch velkých antarktických ledovců, možná že byl ještě širší.

"To je ale zatraceně velké množství vody," řekla Angela.

Nadja přepnula na pásmo první stovky a zavolala Ann do Peridieru. "Ann, víš o tom něco?" A popsala jí to, nad čím letěli. "A pořád to teče, led se pohybuje a občas vidíme pásy vody, vypadá někdy černě, jindy červeně."

"Je něco slyšet?"

"Slyšíme jenom hukot jako od ventilátoru a občas praskání ledu. My ale máme tady nahoře sami dost rámusu. Je to spousta vody, Ann."

"Ve srovnání s jinými není tahle aquifera příliš velká," řekla Ann.

"Jak ji ale prolomili? Copak je můžou lidé prolomit?"

"Některé z nich ano," řekla Ann. "Ty s hydrostatickým tlakem vyšším než je litostatický tlak v podstatě zvedají skálu a permafrostová vrstva tvoří něco na způsob přehrady, ledové hráze. Když vyvrtáš otvor a přehradu zničíš nebo ji rozpustíš..."

"Jak ale?"

"Reaktorem."

Angela hvízdl.

"Ale co radiace?" křičela Nadja.

"Dívala ses v poslední době na svůj G počítač? Myslím, že asi tři nebo čtyři už jsou reaktorem rozpuštěné."

"Hrůza!" vykřikla Angela.

"A to je zatím," Annin hlas měl ten vzdálený hluchý tón, který používala, když byla rozzlobená. Jejich otázky o záplavě zodpověděla velice stručně. Tak velká záplava působí změny tlaku, skalnaté podloží se tříští a je odnášeno pryč a všechno to spěchá dolů po proudu jako plynatá řidká kaše plná kamenů. "Přiletíte do Peridieru?" zeptala se, když přestali s otázkami.

"Právě se obracíme na východ," odpověděl Jeli. "Chtěl jsem se nejdřív podívat, jak vypadá kráter Fv."

"Dobrý nápad."

Pokračovali v letu. Ohromující víření záplavy mizelo za horizontem a oni měli pod sebou opět tu známou krajinu písku a kamení. Zanedlouho se před nimi objevil Peridier se svou nízkou, silně erodovanou stěnou kráteru. Kupole zmizela, kusy materiálu ležely všude kolem, a stále se ještě kutálely přes okraj kráteru, jako když praskne tobolka se semeny. Pista vedoucí na jih zářila ve slunečním světle jako stříbrná nit. Přeletěli přes oblouk kráteru a Nadja se dívala dalekohledem dolů na tmavé budovy a tiše klela. Jak? Kdo? Proč? Nikdo to nevěděl. Přistáli na malé přistávací ploše na vzdálenější straně kráteru. Hangáry nefungovaly a tak se museli obléct do kombinéz, nasadit si přilby a použít několika vozů k cestě do města.

Všichni obyvatelé města, kteří přežili, byli schováni v budově biofyzikálního provozu. Nadja a Jeli prošli přechodovou komorou a objali Ann a Simona, kteří je pak seznámili s ostatními. Bylo jich asi čtyřicet, žili ze zásob pro případ nouze, a snažili se zvládnout výměnu vzduchu v utěsněné budově. "Co se stalo?" zeptala se Angela a oni jí vyprávěli celý příběh jako řecký chór, jeden druhého co chvíli doplňovali. Jediná exploze roztrhla kupoli jako balónek a způsobila náhlou dekompresi, která vyhodila do vzduchu řadu budov. Naštěstí měly budovy provozu zesílené zdi, takže vydržely vnitřní tlak vlastní zásoby vzduchu. Ti, kteří byli uvnitř, přežili. Lidé na ulici nebo v ostatních domech zahynuli.

"Kde je Petr?" zeptal se s obavami Jeli.

"Je na Clarku," řekl rychle Simon. "Zavolal nás, hned jak to všechno začalo. Snažil se získat místo ve výťahu, ale je to všechno samá policie, myslím si, že jich bylo na oběžné dráze hodně. Sestoupí dolů, jakmile to půjde. Právě teď je to tam nahoře bezpečnější, takže na něj nijak nespěcháme, aby byl s námi."

To přivedlo Nadje na mysl opět Arkadije. Nedalo se však nic dělat a tak se rychle dala do opravy Peridieru. Nejdřív se

zeptala lidí, jaké mají plány, a když krčili rameny, navrhla, aby si zbudovali menší stan z materiálu, který byl uskladněn na letišti. Bylo tam také mnoho starších zahářejících strojů a tak bude možné provést rekonstrukci bez předběžné výroby strojů. Obyvatelé byli nadšeni. Nevěděli, že ve skladišti vůbec něco je. Nadja na to zavrtěla hlavou. "Je to všechno v záznamech," řekla později Jelimu. "Stačilo se jen zeptat počítače. Nemyslelo jim to. Jenom seděli, dívali se na televizi a čekali."

"No když někomu vybuchne nad hlavou kupole, je to šok. Museli se nejdřív přesvědčit, jestli je budova bezpečná." "Zřejmě."

Mezi přeživšími bylo však málo inženýrů a stavebních specialistů, většinou to byli areologové zabývající se výzkumem ve Velkém příkopu a horníci. Domnívali se, že stavebnictví je záležitostí automatiky. Dalo se jen těžko odhadnout, jak dlouho by jim trvalo, než by se dali sami do rekonstrukce, ale s Nadjou, která je poháněla kritikou jejich nemohoucnosti, se dali brzy do práce. Nadja pracovala několik dní osmnáct až dvacet hodin denně, než postavila základní zeď a než se jeřáby nad střechami domů daly do pohybu. Pak už to byla jen věc dozoru. Nadja byla neklidná a tak se zeptala svých druhů z Lasswitzu, jestli by s ní opět nechtěli letět dál. Souhlasili a asi týden po jejich přiletu nasedli opět do letadel. Ann se Simonem zaujali místa v letounu Angely a Sama.

Letěli na jih, dolů po svahu Isidy směrem k Burroughsu. Náhle se v jejich sluchátkách ozvala kódovaná zpráva. Nadja prohrabala svůj vak a našla balíček věcí, které jí dal Arkadij, včetně několika disket. Našla tu, kterou chtěla, a vsunula ji do palubního počítače, a když zpráva proběhla Arkadijovým dekodérem, pronesl počítač po několika sekundách bezbarvým hlasem zprávu:

"UNOMA se zmocnila Burroughsu a zadržuje všechny, kteří sem přicházejí."

V obou letadlech nastalo ticho. Letěli dál prázdnou růžovou oblohou a pod nimi se planina Isidis svažovala doleva.

Ann řekla: "Přesto bychom tam mohli letět a říct jim osobně, aby už přestali s útoky."

"Ne," řekla Nadja. "Chci být schopna pracovat a jestli nás zavřou... Kromě toho, proč si myslíš, že poslechnou, když jim řekneme, aby přestali?"

Ann mlčela.

"Můžeme doletět až na Elysium?" zeptala se Nadja Jeliho.

"Ano."

A tak se obrátili na východ a na dotazy z kontroly letového provozu v Burroughsu neodpovídali. "Nebudou nás pronásledovat," ujistoval je Jeli. "Podívejte se, na satelitním radaru je vidět spousta letadel nahoře i kolem nás, je jich příliš mnoho, než aby mohli všechny pronásledovat. A kromě toho si myslím, že by to byla ztráta času, protože mám podezření, že jsou to všechno atrapy. Někdo poslal nahoru několik letounů dálkově řízených a tím, pokud jde o nás, se to pěkně všechno zkomplikovalo."

"Někdo si s tím dal velkou práci," zašeptala Nadja, když se dívala na radarový obraz. Na jižním čtvrtkruhu oblohy svítilo pět nebo šest objektů. "Byl jsi to ty, Arkadiji? Tolik jsi toho přede mnou skrýval?"

Pomyslela na jeho rádiovou vysílačku, kterou právě našla ve svém vaku. "Možná že nic neskrýval. Možná že jsem to prostě nechtěla vidět."

Doletěli nad Elysium a přistáli vedle South Fossy, což byl největší zastřešený kaňon. Zjistili, že klenba je nedotčená, ale jen proto, že z města byl již předtím vypuštěn vzduch. Obyvatelé byli uvězněni v několika domech a snažili se udržet farmu při životě. V biofyzikálním provozu došlo k explozi a několik dalších výbuchů se událo ve městě. Bylo tu mnoho práce, ale obyvatelé byli podnikavější než ti v Peridieru, takže bylo docela dobře možné, že se všechno uvede brzy do pořádku. Nadja se vrhla do práce, rozhodnutá zaplnit každou chvíli, kdy nebude spát, práci. Nemohla vydržet nic nedělat, pracovala od chvíle, kdy se probudila, a v hlavě jí zněly její oblíbené staré jazzové nebo bluesové melodie - nebylo to v téhle situaci vhodné, ale žádný jazz nebo blues se k tomuhle nehodil - bylo to něco neporovnatelného. "On the Sunny Side of the Street," znělo jí v hlavě...

Během těch hektických dnů si Nadja začala plně uvědomovat, kolik síly mají dálkově ovládané stroje. Ve všech těch letech, kdy stavěla, se nikdy nepokoušela využít jejich možnosti naplno, prostě to nebylo zapotřebí. Teď se však musela udělat spousta práce, víc, než by byla mohla dokázat i tím největším úsilím, a tak se snažila využít systém do krajnosti, aby viděla, kolik toho stroje skutečně dokážou. Vždycky se domnívala, že dálkové ovládání je víceméně lokální záležitost, ale nemuselo to tak být. S užitím satelitů mohla řídit buldozer na druhé polokouli, a tak nyní, kdykoliv mohla uskutečnit spojení přes satelit, udělala to. Ani na vteřinu nepřestala pracovat. Pracovala při jídle, četla zprávy a programy v koupelně, a nešla spát dřív, dokud nepadala únavou. V tomto stavu, kdy nevnímala čas, přikazovala spolupracovníkům, co mají dělat a jak, bez ohledu na jejich názor nebo únavu. Tváří v tvář její maniakální koncentraci na práci a vzhledem k tomu, jak zvládala situaci, ji lidé poslouchali.

Ale přes všechnu jejich snahu nebylo možno udělat vše, co bylo třeba. Ta myšlenka Nadju neustále pronásledovala, a tak během hodin, kdy nemohla spát, uváděla systém do plného chodu, až téměř na pokraj jeho možností. Elysium mělo velkou armádu již hotových stavebních strojů, takže se bylo možno pustit do několika nejnaléhavějších problémů současně. Většinou byly v kaňonech na západním svahu. Všechny zastřešené kaňony měly zničené klenby, ale jejich biofyzikální provozy byly většinou nedotčené a existovalo tu velké množství obyvatel, kteří přežili a skrývali se v různých budovách fungujících na nouzový generátor, stejně jako v South Fosse. Když byla South Fossa zastřešena, oteplena a byl do ní nahnán vzduch, vysílala Nadja několik skupin lidí do okolí, aby vyhledali ostatní lidi z kaňonů na západním svahu, a přivezli je do South Fossy, odkud by pak byli vysíláni ven na různé práce. Týmy stavitelů zastřešení putovaly od jednoho kaňonu k druhému a pod jejich vedením pracovali bývalí obyvatelé a připravovali všechno k uvedení do chodu. Nadja obrátila potom pozornost k dalším věcem, programovala výrobu nářadí, řadila stroje podél rozbitého potrubí vedoucího z Chasmy Borealis. "Kdo to všechno mohl udělat?" ptala se znechuceně, když jedné noci pozorovala na obrazovce rozbité potrubí.

Otázka z ní vyletěla proti její vůli, ve skutečnosti to nechtěla vědět. Nechtěla přemýšlet o celkovém obraze zkázy, chtěla se teď soustředit jen na rozbité potrubí na dunách. Avšak Jeli ji vzal za slovo a odpověděl na její otázku: "To je těžké říct. Zprávy ze Země se nyní týkají výhradně Země a z Marsu se tam objeví jen zřídka někdy nějaký šot, z něhož nejsou moudří. Na cestě jsou plavidla, která sem mají dopravit vojska Společenství národů, aby tu udělala pořádek. Ale většina zpráv je o Zemi, válka na Středním Východě, na Černém moři, v Africe. Část Jižního klubu bombarduje země volného obchodu a Skupina sedmi se rozhodla je bránit. V Kanadě a ve Skandinávii se rozšířil nějaký nový biologický činitel -"

"Možná že tady taky," přerušila ho Saša. "Viděl jsi ten záběr z Acheronu? Něco se tam stalo, okna domů vestavěných do útesu jsou vyražená a země je pokryta porostem bůhvíčeho, nikdo se k tomu nechce přiblížit, aby se zjistilo, o co jde..."

Nadja se snažila neposlouchat a soustředit se na problém s potrubím. Když obrátila své myšlenky opět ke skutečnosti, zjistila, že všechny automaticky řízené stroje, které mohla sehnat, pracují ve městech a že továrny vyrábějí další buldozery, rypadla, nákladní vozy, nakladače, svařovací soupravy, cement, plast, střešní konstrukce, prostě všechno. Systém fungoval naplno a nebylo tu pro ni už dost práce. Řekla tedy ostatním, že by chtěla letět dál. Ann, Simon, Jeli a Saša se rozhodli ji doprovázet, Angela a Sam našli v South Fosse přátele a proto se rozhodli zůstat.

Když nastoupili do dvou letounů a odstartovali, bylo jich pět. Tak to bude po celé planetě, ujišťoval je Jeli, tam, kde se potkají lidé z první stovky, zůstanou spolu.

Zamířili v letadlech na jih směrem k hellaské pánvi. Když letěli nad Tyrrhenským vrtem hned vedle Hadriaca Paterý, nakrátko přistáli. Zjistili, že město situované ve vrtu má proděravělou střechu a že je třeba lidem pomoci, aby mohli začít s rekonstrukcí. Nebyly tu k dispozici žádné stroje, ale Nadja věděla, že může začít budovat s pouhým počítačem, programy a zařízením na těžbu ze vzduchu. Ten způsob spontánní výroby strojů byl další aspekt jejich síly. Nebylo pochyb, že to bylo pomalejší - avšak během jednoho měsíce dokázaly tyto tři komponenty vykouzlit z ničeho poslušná zvířata: nejdřív továrny na díly, pak na sestavování částí, a nakonec na konstrukci automatických strojů, tak velkých a komplikovaných jako obytný blok, které byly schopné vykonávat svou práci v nepřítomnosti lidí. Tato jejich nová moc byla skutečně ohromující.

A přesto všechno to nebylo ničím ve srovnání s lidskou ničivostí. Pět cestovatelů letělo od ruiny k ruině a trnuli při pohledu na tolik zkázy a mrtvých. Ne že by byli neteční k vlastnímu ohrožení. Když minuli spoustu havarovaných letadel v letovém koridoru Hellas - Elysium, omezili se na noční lety. Po mnoha stránkách byly nebezpečnější než denní, ale Jeli se v noční tmě cítil lépe. Jejich stroje 16D byly pro radar téměř neviditelné a na obrazovkách nejmodernějších detektorů zanechávaly jen nezřetelné stopy. Všichni byli ochotni toto minimální riziko podstoupit. Nadje to bylo jedno, byla by letěla klidně ve dne. Snažila se sice žít pro tuto chvíli, jak jen to nejvíc šlo, avšak její myšlenky obíhaly v kruzích, i když se je snažila obracet k současnosti. Byla ochromena pohledem na vše, co viděla kolem sebe, a tak se jí jakékoli emoce vyhýbaly. Chtěla jen pracovat.

Přesto si však všimla, že Ann je na tom hůře. Bylo to samozřejmé, musela mít velké starosti o Petra. A pak, všechna ta destrukce kolem - pro Ann sice stavby nic neznamenal, ale význam pro ni měla země, která byla zničená záplavami, výbuchy, sněhem a radiací. A neměla co na práci, neměla nic, co by ji rozptýlilo. Její práce by měla být studium škod. A tak nedělala skoro nic, snažila se sice pomáhat Nadje, ale pohybovala se jako nějaký automat. Den za dnem pracovali na opravě nějaké stavby, mostu, potrubí, elektrárny, písty, města. Žili v neskutečném světě a poroučeli strojům automa-ticky řízeným jako nějakí otrokáři nebo kouzelníci nebo bohové - a stroje se dávaly do práce, snažíce se filmově vrátit čas a poskládat rozbité věci zas dohromady. Spěchali a tak by se dalo očekávat, že budou i poněkud nedbalí, ale bylo neuvěřitelné, jak rychle a precizně začínali rekonstrukci, než odletěli dál. "Na počátku bylo slovo," řekl jednoho večera Simon unaveně a uhodil do svého náramku. Jeřáb budující most zaclonil zapadající Slunce. A zas už letěli jinam. Dali se do pohřbívání tří reaktorů vyhozených do povětří, zůstali však za horizontem a pracovali s dálkově ovládanými stroji. Jeli sledoval na obrazovce operace, občas však přehodil kanál a podíval se na zprávy. Jednou tam byl záběr z oběžné dráhy, pohled na polo-kouli s vypouklinou Tharsis, bylo ji vidět téměř celou, kromě jejího západního výběžku. Z té výšky nebylo vidět žádné stopy po vodě. Ale hlas komentátora tvrdil, že všechny staré výtokové kanály, které vedly z oblasti Marineris na Chryse, jsou zatopené. Obraz se změnil v teleskopický záběr, který ukázal bílorůžové stužky vinoucí se v této oblasti. Konečně tu byly vodní kanály.

Nadja rychle přepнула televizi na program jejich práce. Bylo toho tolik zničeno, bylo zabito tolik lidí, kteří mohli ještě spoustu let žít - a samozřejmě ani stopa po Arkadijovi. Bylo to už dvacet dní, co se neozýval. Lidé říkali, že byl asi přinucen uchýlit se do úkrytu, aby nebyl zasažen z oběžné dráhy a zabít. Nadja už tomu nevěřila, kromě okamžiků akutní bolesti a touhy. Tyto dvě emoce se v ní zvedaly i přes posedlost prací, byla to úplně nová směsice citů, směsice, kterou nenáviděla a bála se jí. Touha, jež způsobovala bolest, bolest, jež způsobovala touhu - horkou divokou touhu, aby všechno bylo jiné, než to je. Jak bolestná byla tato touha! Avšak když bude pracovat ještě usilovněji, nebude na bolest čas. Nebude čas na přemýšlení a na city.

Letěli přes most, který se klenul přes Harmachis Vallis na východním okraji pánve. Byl zřícený. Na obou koncích všech hlavních mostů byly uskladněny stroje k opravám a mohly být přizpůsobeny k výstavbě nového mostu, i když jim to půjde pomalu. Cestovatelé je uvedli do chodu a když dokončili poslední program, usadili se v kabině jednoho letounu k těstovinám ohřátým v mikrovlnné troubě a Jeli zase zapnul televizi na kanálu Země. Nebylo tam nic než kmitající obrazovka a zvuk statické elektřiny. Zkusil přepínat kanály, ale na všech bylo totéž. Sytější statika.

"Copak vyhodili do vzduchu také Zemi?" řekla Ann.

"Ne ne," řekl Jeli. "Někdo do toho zasáhl. Slunce stojí teď mezi námi a Zemí a stačí, aby někdo něco udělal s přenosovými satelity, aby spojení se Zemí bylo přerušeno."

Pochmurně zírali na blikající obrazovku. V posledních dnech lokální areosynchronní komunikační satelity přestávaly

fungovat, buď byly odpojeny nebo to byla sabotáž, to nikdo nevěděl. Teď, když nebudou mít zprávy ze Země, nebudou nic vědět. Rádiové spojení bylo omezené vzhledem k blízkým horizontům a nedostatku ionosféry - nemělo větší dosah než rádia v kombinézách. Jeli zkusil několik stochastických rezonančních modelů, aby zjistil, jestli může zvládnout zásah na satelitech, ale signály ukazovaly, že satelity jsou neopravitelné. Nechal toho a vypnul program. Rádio oscilovalo nahoru a dolů v hertzech, zastavovalo se v okamžicích nezřetelných zvuků: bylo slyšet cvakání kódovaných zpráv, útržky hudby. Hlasy duchů blábolící cosi v nerozeznatelných jazycích, jako kdyby Jeli zvítězil tam, kde se to SETI nepodařilo, a konečně teď, kdy to už nemělo smysl, dostali zprávy z hvězd. Pravděpodobně to byly jen zvuky z těžebních stanic na asteroidech. V každém případě to bylo nesrozumitelné a bezcenné. Octl se teď na Marsu sami, pět lidí ve dvou malých letadlech.

Byl to nový a zvláštní pocit, který byl v následujících dnech stále naléhavější, když pochopili, že budou muset pokračovat dál s prázdnými obrazovkami a rádií vydávajícími jen neurčitý hluk. Byla to zcela unikátní zkušenost nejen během jejich pobytu na Marsu, ale vlastně během celých jejich životů. Brzy zjistili, že ztráta elektronické informační sítě se rovná ztrátě jednoho ze smyslů. Nadja se neustále dívala na svůj náramek, kde se až do chvíle přerušení spojení mohl každým okamžikem objevit Arkadij, kde se mohl objevit někdo z první stovky a sdělit jim, že je v bezpečí. Pak vzhledla od malého prázdného čtverečku a rozhlédla se kolem sebe po zemi, najednou o tolik větší, divočejší a prázdnější než kdykoli předtím. Nic než zubaté rezavé vrchy, až kam oko dohlédlo, dokonce i když letěli za svítání a hledali na mapě malé přistávací plochy. Když je zahlédli, vypadaly jako malé hnědé tužky. Tak velký byl ten svět! A oni v něm byli sami. Dokonce ani navigace nebyla teď bezpečná, už se nedala svěřit počítačům, museli se řídit silničními transpondéry, odhadem a zrakem. Zírali s úzkostí v šerém svítání dolů a snažili se nalézt další proužek země pro přistání v divočině. Jednou jim to trvalo až do dopoledne, než našli přistávací plochu poblíž údolí Deo. Potom se začal Jeli řídit podle pist a letěl v noci nízko nad zemí, aby viděl stříbrné stužky vinoucí se ve světle hvězd pod nimi, a zároveň kontroloval signály transpondérů na mapě.

A tak se jim podařilo doletět do široké nížiny hellaské pánve podle pisty vedoucí na nábreží Low Pointu. Pak se na horizontu v rudém světle a dlouhých stínech svítání objevilo moře roztržitého ledu. Zaujímalo celou západní část pánve. Moře!

Pista, podle níž letěli, vedla rovnou do ledu. Zmrzlá linie pobřeží sestávala z rozeklané změti ledových ker, jež měly černou, červenou, bílou, nebo dokonce modrou a sytě zelenou barvu - byly nahromaděny jedna na druhou, jako by příbojová vlna rozdrtila sbírku motýlů Velkého Muže a zanechala ji rozházenou po holém pobřeží. Za krami se táhlo zamrzlé moře přes horizont.

Po dlouhém tichu řekla Ann: "Museli vypustit aquiferu Hellespontus. Ta byla opravdu velká a rozlila se určitě až k Low Pointu."

"Takže je zaplaven i hellaský vrt!" řekl Jeli.

"Jistě. Voda na jeho dně se zahřeje, pravděpodobně dost na to, aby jezero nezamrzlo. Těžko říci. Vzduch je studený, ale když bude jezero rozbouřené, může tam být volná voda. Pokud ne, tak hned pod povrchem určitě bude. Ve skutečnosti tam musí být silný vzestupný teplý proud. Ale hladina..."

Jeli řekl: "Za chvíli to uvidíme. Poletíme přes vodu."

"Měli bychom přistát," poznamenala Nadja.

"Přistaneme, jakmile to půjde. Kromě toho mám dojem, že se to nějak uklidňuje."

"To je jen tím, že jsme odříznuti od zpráv."

"Hmmm."

Jak se ukázalo, museli přeletět přes celé jezero a přistát na druhé straně. Bylo to strašidelné, jako kdyby letěli nízko nad roztržitou ledovou hladinou Arktického moře, až na to, že tady proudy vody zamrzaly jako otevřené dveře od mraznice, a led měl barvy celého spektra, červená samozřejmě převládala, ale to jen způsobovalo, že občasné modř nebo zeleň nebo žluté vynikaly jako ústřední body této obrovité chaotické mozaiky.

I když letěli hodně vysoko, moře ledu se táhlo na všech stranách přes horizont. Uprostřed stoupal obrovský oblak páry, který se zvedal do tisícimetrové výše. Opatrně obletěli oblak a uviděli, že led pod ním je roztržitý do ledovců a ledové tříště, jež plují nahromaděny kolem vířící černé vody. Špinavé ledové kry se otáčely, srážely, obracely a způsobovaly, že stěny rudočerné vody vystříkávaly na-horu. Když opět padaly dolů, šířily se v koncentrických kruzích vlny, které pohupovaly krami nahoru a dolů.

Jak zírali na tuto na Marsu neobvyklou podívanou, vládlo v obou letounech ticho. Konečně po dvou obletech sloupů páry se mlčky vydali na západ přes roztržitou ledovou pustinu. "Sax musí tuhle revoluci milovat," řekla Nadja stejně jako předtím a přerušila ticho. "Myslíte, že se jí účastní?"

"Pochybují," řekla Ann. "Asi by neriskoval pozemské investice. Ani spořádaný postup projektu a jeho kontrolu. Ale jsem si jistá, že ji hodnotí podle toho, jak to ovlivní jeho projekt přeměny Marsu. Ne podle toho, kdo umírá, nebo co je zničeno, nebo kdo to tady ovládne. Pouze podle toho, jak to ovlivní jeho projekt."

"To je zajímavý experiment," řekla Nadja.

"Ale těžko se dělá," řekla Ann. Obě se musely zasmát.

Když se mluví o vlku, bývá za dveřmi. Přistáli západně od nového moře, nábreží jezera bylo zatopeno, a celý den odpočívali. V noci opět letěli a sledovali pistu severozápadním směrem a uviděli transpondér, který blikal SOS v morseovce. Až do svítání obletěli transpondér a přistáli rovnou na pistě, vedle nefungujícího vozidla. A vedle něj byl Sax oblečený v kombinéze, který si hrál s transpondérem a vysílal ručně SOS.

Sax vlezl do jejich letadla a pomalu si sňal přilbu. Se sevřenými rty zamžikal a tvářil se nevzrušeně, prostě jako vždycky. Byl unavený, ale vypadal jako kočka, která právě sežrala kanárka, jak řekla později Ann Nadja. Uvázl s vozem na pistě před třemi dny a nemohl se pohnout dál. Pista nefungovala a ve voze neměl žádné palivo pro případ nouze. Nábreží

jezera bylo skutečně zatopeno. "Byl jsem na cestě do Káhiry," řekl, "abych se tam setkal s Májou a Frankem. Myslí si, že by bylo dobře, kdyby byla celá první stovka pohromadě a vytvořila autoritu, která by jednala s policií UNOMA, a přiměla ji přestat." Vydal se tedy na cestu a byl na úpatí pohoří Hellespontus, když náhle termální oblak nad vrtem v Low Pointu zežloutl a zvedl se do výše dvaceti tisíc metrů. "Změnil se v hřibovitý mrak jako při nukleárním výbuchu, ale vrcholek měl nižší," poznamenal. "V naší atmosféře nestoupá teplota tak rychle."

Vrátil se tedy na okraj pánve, aby prozkoumal záplavu. Voda, která tekla do pánve ze severu, byla černá, ale jak mrzla téměř nepřetržitě ve velkých kusech, tak bělala, jenom na nábreží bublala jako voda na kamnech. "Termodynamika tam byla nějakou dobu dost složitá, ale voda vrt velice rychle ochladila a -"

"Mlč, Saxi," řekla Ann.

Sax zdvihl obočí a dal se do práce na opravě palubního rádiového přijímače.

Pokračovali v letu, bylo jich teď šest, Saša, Jeli, Ann se Simonem, Nadja a Sax - šest z první stovky, jako by je k sobě přitáhl nějaký magnetismus. Té noci toho měli hodně k povídání, vyprávěli si, co prožili, co slyšeli, předávali si informace a přemýšleli, co bude dál. Sax však mohl ke konkrétní situaci připojit jen velmi málo. Byl beze zpráv stejně jako oni. Nadja se opět zachvěla, bylo to, jako když člověk přijde o jeden ze svých smyslů, a uvědomovala si, že to je problém, se kterým se nedá nic dělat.

Příštího rána přistáli na letišti v Bakuysenu, kde je očekávala skupina lidí s policejními paralyzujícími puškami. Měli hlavně sklopené, ale doprovodili šestici do hangáru ve stěně kráteru bez jakýchkoliv okolků.

V hangáru bylo ještě víc lidí a dav se stále rozrůstal. Nakonec jich tu bylo asi padesát, z nichž bylo třicet žen. Byli velice zdvořilí a když zjistili, kdo návštěvníci jsou, dokonce přátelští. "Musíme se jen přesvědčit, s kým máme co do činění," řekla jedna velká žena s yorkshirským přízvukem.

"A kdo jste vy?" zeptala se Nadja odvážně.

"My jsme z Koroljova," řekla žena. "Uprchlí jsme."

Zavedli šestici do jídelny a pohostili je bohatou snídaní. Když se všichni posadili, vzali do rukou magnéziové džbány a nalili svému sousedovi naproti přes stůl jablčný džus a soused udělal totéž a tak to pokračovalo, až byli všichni obslouženi. Nad palačkami si pak vyměňovali zprávy. Bakuysenská skupina unikla z Koroljova v první den revoluce a dostala se až tak daleko na jih. Měli v plánu dostat se až do jižních polárních krajin. "Je tam shromaždiště vzbouřenců," řekla žena z Yorkshiru (jak se později ukázalo, byla to Finka), "jsou tam obrovské terasy s převisy, ve skutečnosti jsou to dlouhé jeskyně s otevřenými stranami, většinou několik kilometrů dlouhé a dost široké. Dokonale vyhovují člověku, který chce zůstat mimo dohled satelitu a mít trochu vzduchu. Snaží se tam žít na způsob kromaňonského jeskynního člověka. Je to báječné." Tyto dlouhé jeskyně zřejmě byly mezi vězni v Koroljovu populární, a hodně jich si tam dalo schůzku, pokud se jim podaří uprchnout.

"Takže vy jste s Arkadijem?" zeptala se Nadja.

"S kým?"

Ukázalo se, že jsou to přívrženci biologa Schnellinga, který byl, podle toho, co říkali, rudý mystik, byl s nimi v Koroljovu, kde před několika lety zemřel. Pořádal přednášky, které bylo možno vidět v náramcích, a po jeho uvěznění se mnoho vězňů stalo jeho následovníky. Zdálo se, že je učil určitému druhu marsovského komunismu, založeného na principech místní biochemie. Skupina v Bakuysenu to nebyla schopna jasně vysvětlit, avšak teď, když byli venku, se chtěli spojit se vzbouřenci. Podařilo se jim navázat kontakt se skrytým satelitem naprogramovaným na řízení vysílání, kromě toho krátce monitorovali kanál, užívaný bezpečnostními složkami na Phobosu. Neměli tedy skoro žádné nové zprávy. Říkali, že Phobos se využívá jako pozorovací a útočná stanice transnacionály a policejními silami UNOMA, jež se nedávno objevily v nově fun-gující kyvadlové dopravě ze Země. Tytéž síly ovládaly vesmírný výtah, Pavonis Mons a většinu měst na pohoří Tharsis. Observatoř na Olympu se vzbouřila, ale byla bombardována z oběžné dráhy, a transnacionální síly okupovaly značnou část Velkého příkopu a doslova rozdělily planetu ve dvě. Válka na Zemi pokračovala a měli dojem, že nejhorší to je v Africe, ve Španělsku a na americko-mexických hranicích.

Domnívali se, že by se cestovatelé neměli pokoušet dostat na vulkán Pavonis. "Buď vás zavrou nebo zabijí," řekla Sonja. Když se však rozhodli, že se přesto o to pokusí, dali jim přesné instrukce, kde najdou po nočním letu přístřeší. Bylo to na meteorologické stanici na jihu Margaritifer, řekli jim. Okupovali ji bogdanovisté.

Nadja si nemohla pomoci, aby ji při tom slově neposkočilo srdce. Avšak Arkadij měl spoustu přátel a přívrženců a nikdo nevěděl, kde teď je. Přesto nemohla toho večera usnout a žaludek měla opět sevřený. Byla šťastná, když se večer mohla vrátit k letadlu a vydat se zase na cestu. Vzbouřenci v Bakuysenu jim naložili letadla takovým množstvím hydrazinu, benzínu a zmrazeného jídla, že jen těžko dostali letouny do vzduchu.

Noční lety dostávaly postupem doby zvláštní rituální aspekty, jako kdyby vynalézali novou a vyčerpávající poutní cestu. Obě letadla byla tak lehká, že jimi větry vanoucí převážně od západu silně pohazovaly, někdy až deset metrů nahoru nebo dolů, takže bylo obtížné spát, i když člověk zrovna nepilotoval. Náhlý skok nahoru nebo dolů způsobil, že se ihned probudil a pak v temné malé kabině zíral z okénka na černou oblohu s hvězdami nebo na bezhvězdný černý svět dole. Skoro nemluvili. Piloti se nakláněli dopředu a snažili se neztratit z očí druhé letadlo. Letouny se prodíraly kupředu a vítr kvílel na jejich dlouhých pružných křídlech. Venku bylo šedesát stupňů pod nulou, vzduch měl pouze 150 milibarů a byl jedovatý. Ve všech směrech nebyl na černé planetě do vzdálenosti mnoha kilometrů žádný úkryt. Nadja chvíli řídila letadlo, pak se stočila vzadu a pokoušela se spát. Když někdy uslyšela v rádiu zapípání transpondéru, připomnělo jí to spolu s celkovou situací dobu, kdy s Arkadijem letěli v prachové bouři na Arrowheadu. V duchu ho viděla, jak chodí se svým červeným vousem nahý po gondole vzducholodi, odtrhává panely, aby je mohli hodit přes palubu, směje se a prach mu kolem hlavy vytváří svatozář. Pak ji trhnutí letadla probudilo ze snění a ona se zkroutila strachem. Bylo by jí pomohlo, kdyby mohla zas usednout na místo pilota, ale Jeli chtěl řídit právě tak jako ona, přinejmenším aspoň ty hodiny, kdy měl hlídku. Nemohla dělat nic, aby mu pomohla, jen hlídat druhé letadlo, které bylo

vždycky asi kilometr vpravo, když bylo všechno v pořádku. Měli s druhým letadlem občas rádiový kontakt, ale přerušovali často spojení a snažili se, aby mluvili co nejméně - prováděli kontrolu po hodině, nebo se ptali, co se děje, když jedno letadlo zůstalo pozadu. V tichu noci se jim někdy zdálo, že v životě nikdy nic jiného nedělali a jen těžko si vzpomínali, jaký byl život před revolucí. A přitom - co znamenalo dvacet čtyři dní? Tři týdny, i když se jim to zdálo jako pět let.

A pak za nimi začala obloha krvácet, objevila se vysoká oblaka, která se rychle měnila z fialových, rezavých, karmínových a levandulových mraků v kovové hoblíny na růžové obloze. Potom se přes některý skalnatý útes nebo okraj příkopu rozlila neuvěřitelná fontána slunečního světla a oni se vznášeli nad dolíčkovitou zastíněnou krajinou a hledali nějakou stopu přistávací plochy u pisty. Po nekonečné noci se zdálo nemožné, že by vůbec k něčemu úspěšně doletěli, a najednou se pod nimi objevila lesklá pista, na které mohli v případě nutnosti přistát. Transpondéry, které bylo možno dobře identifikovat, byly zaneseny na mapě, a tak jejich navigace byla spo-lehlivější, než se jim zdálo. Každé ráno spatřili ve stínech pod sebou vítaný, jako tužka dokonale rovný proužek. Snegli se dolů, dotkli se země, zpomalili a jeli k přístřeší, které je tam čekalo. Pak zastavili motory a opřeli se dozadu v křeslech. Pociťovali, jak je to divné, že už nevibrují a že je čeká klidný den.

Toho rána přistáli u stanice Margaritifer, kde je čekal tucet mužů a žen, kteří je mimořádně nadšeně vítali, objímali je, mnohokrát zlíbali a přitom se smáli. Šestice se tiskla k sobě, byli tímto přivítáním víc polekáni, než byli včerejším ostražitým přijetím. Přesto si však jejich hostitelé neodpustili, aby nepřejeli laserovým přístrojem přes jejich zápěstí, což cestovatele uklidnilo. Když jim identifikace kódu potvrdila, že ti lidé jsou skutečně z první stovky, začali jásat a nadšeně je provázeli dovnitř. Když procházeli přechodovou komorou, někteří z hostitelů se naklonili k malým nádobám a nadechli se několikrát něčeho, co, jak se později ukázalo, byl rajský plyn a aerosolový pandorfin, a pak se smáli a smáli.

Jeden z jejich hostitelů, štíhlý mladý Američan, se jim představil: "Jmenuji se Steve a byl jsem s Arkadijem na Phobosu ve dvanáctém roce a také jsem s ním pracoval na Clarku. Když začala revoluce, byli jsme spolu v kráteru Schiaparelli."

"Víte, kde je Arkadij teď?" zeptala se Nadja.

"Naposled jme slyšeli, že je v Carru, ale teď je mimo síť, což je taky správné."

Vysoký kostnaný Američan se přimotal k Nadje, položil jí ruku na rameno a řekl: "My nejsme vždycky taková jako dnes," a zasmál se.

"Ne, to opravdu nejsme," řekl Steve. "Ale dnes je svátek! Neslyšeli jste o tom?"

Chichotající se žena pracně zvedla hlavu ze stolu a vykřikla: "Dnes je Den nezávislosti! Čtrnáctého čtrnáctý!"

"Dívejte se sem, sledujte to," řekl Steve a ukázal na televizi.

Na obrazovce se mihotal obraz vesmíru a najednou se dala celá skupina do křiku a jáсотu. Připojili se na kódovaný kanál z Clarku, vysvětloval Steve, a přesto že jeho zprávy nemohli dekodovat, používali ho jako maják k zaměření svého optického teleskopu. Obraz z teleskopu byl pak přenesen na obyčejnou televizi a tam byl nyní vidět, černá obloha a hvězdy zastíněné ve středu obrazu tvarem, který se naučili znát - byl to čtverhranný kovový asteroid s kabelem z něj vycházejícím. "A teď se dívejte!" vykřikl na zmatené cesto-vatele. "Dívejte se!"

Všichni zavylí a někteří začali chraptivě odpočítávat. Začali u stovky. Jiní inhalovali hélium stejně jako rajský plyn a ti stáli dole pod obrazovkou a zpívali: "My chceme vidět kouzelníka, kouzelníka ze země Oz! Chceme vidět, co dokáže zázračný kouzelník ze země Oz! Chceme... vidět kouzelníka!..."

Nadja zjistila, že se třese po celém těle. Odpočítávání bylo stále hlasitější až se ozvalo zaječení: "Nula." Mezi asteroidem a kabelem se objevila mezera. Clarke okamžitě zmizel z obrazovky. Kabel, pavučina mezi hvězdami, zmizel stejně tak rychle.

V místnosti se ozývaly divoké jásavé výkřiky. Začaly však pomalu ustávat, když někteří z jásajících lidí uviděli Ann, která vyskočila ze židle s oběma rukama přitisknutými k ústům.

"Teď už bude určitě dole!" křičel Simon na Ann. "Určitě je už dole. Jsou to už týdny, co volal!"

Hluk se pomalu utišoval. Nadja se postavila Ann po bok, naproti stál Simon a Saša. Nevěděla, co má říci. Ann byla jako ochromená, jenom oči měla strašlivě vytřeštěné.

"Jakým způsobem jste rozbili kabel?" zeptal se Sax.

"Kabel rozbít moc nejde," odvětil Steve.

"Vy jste rozbili kabel?" zvolal Jeli.

"Ne. Jenom jsme oddělili kabel od Clarke. Ale výsledek je stejný. Kabel padá dolů."

Skupina znovu zajásala, ale už ne tak hlasitě. Steve se dal do vysvětlování. "Kabel sám je velice odolný, je to grafitová spirála s kosočtverečnou houbovitou sítí gelu do ní dvojité zpracovanou a na každých sto kilometrech je obranná stanice a v kabinách je bezpečnost zajištěna. A tak Arkadij navrhl, abychom zapracovali na Clarku. Kabel prochází dovnitř a vede skálou k továrnám uvnitř a jeho skutečný konec je fyzikálně a magneticky spojen s hmotou asteroidu. Přistáli jsme tam s dodávkou nějakého materiálu a s několika roboty, prokopali jsme se dovnitř a uložili jsme kolem obalu kabelu a magnetického generátoru několik termálních bomb. Dnes jsme je všechny najednou odpálili a jakmile se přerušily magnety, skála změkla, a jak víte, Clarke letí jako střela, a tak z kabelu okamžitě sklouzl. A načasovali jsme to tak, že letí pryč od Slunce a dvacet čtyři stupňů od roviny ekliptiky. Bude zatraceně těžké ho vystopovat! Aspoň v to doufáme!"

"A co kabel?" zeptala se Saša.

Odpověděl jí Sax v příštím okamžiku ticha. "Padá," řekl. Seděl u klávesnice počítače a rychle něco vyťukával, ale Steve na něj zavolal: "Máme všechny výpočty jeho sestupu hotové, jestli je chcete vidět. Je to hodně složité, spousta dílčích diferenciálních rovnic."

"Já vím," řekl Sax.

"Nemůžu tomu uvěřit," řekl Simon. Měl ještě stále ruku položenou na Annině rameni a vážně se rozhlížel kolem sebe.

"Náraz zabije spoustu lidí!"

"Ani ne," odpověděl kdosi. "A ty, které zabije, to budou hlavně policisté posláni, aby sjeli výtahem dolů a zabili lidi tady na planetě!"

"Zřejmě už je týden nebo dva dole," zdůrazňoval Simon Ann, která tu stála s bílou tvář.

"Možná," řekla.

Někteří lidé to slyšeli a ztichli, jiní nechtěli nic slyšet a oslavovali dál.

"Nevěděli jsme," řekl Steve Ann a Šimonovi. Jeho triumfální výraz zmizel a místo toho řekl starostlivě: "Kdybychom to byli věděli, mohli jsme se pokusit ho kontaktovat. Ale nevěděli jsme to. Bohužel. Doufejme," polkl, "doufejme, že už tam nebyl."

Ann kráčela pomalu k jejich stolu a posadila se. Simon jí postával po boku. Nezdálo se, že by byli slyšeli, co Steve řekl. Provoz v etéru poněkud zhoustl a ti, kteří měli na starost komunikační satelity, už měli zprávy o kabelu. Někteří z oslavujících lidí se začali věnovat monitorování a ukládání těchto zpráv, ostatní pokračovali v oslavě.

Sax byl stále ještě soustředěn na rovnici na obrazovce. "Padá na východ," poznamenal.

"Správně," řekl Steve. "Nejdřív udělá uprostřed velký oblouk, jak ho dolejší část táhne dolů, a pak bude následovat zbytek."

"Jak rychle?"

"To je těžko říct, ale myslíme si, že první obchvat bude trvat asi čtyři hodiny a druhý hodinu."

"Druhý obchvat!" řekl Sax.

"Jak víte, je kabel třicet sedm tisíc kilometrů dlouhý a obvod planety na rovníku je dvacet jedna tisíc. Takže se ovine skoro dvakrát."

"Lidé na rovníku by si měli pospíšet," řekl Sax.

"Přímo na rovníku snad ne," řekl Steve. "Oscilace Phobosu způsobí, že kabel do určité míry z rovníku uhne. To je ve skutečnosti nejtěžší věc k vypočítání, protože to záleží na tom, v jakém bodě oscilace kabel byl, když začal padat."

"Bude to na sever nebo na jih?"

"Za pár hodin se to dozvíme."

Šestice se bezmocně dívala na obrazovku. Poprvé od jejich příletu zavládlo ticho. Na obrazovce nebylo vidět nic než hvězdy. Neexistovalo žádné vhodné místo, odkud by bylo možno pozorovat pád výtahu. Kabel, z něhož byla pro pozorovatele viditelná stejně jen malá část jeho délky, bude až do konce svého pádu neviditelný, nebo bude vidět jako padající ohnivá čára.

"Tak končí Phyllisin most," řekla Nadja.

"Tak končí Phyllis," řekl Sax.

Skupina obnovila kontakty se satelitními přenosy, které lokalizovala, a zjistila, že jsou schopni se vpašovat na větší počet bezpečnostních satelitů. Ze všech těchto kanálů bylo možno si utvořit částečný obraz pádu kabelu. Z Nikosie oznámila skupina UNOMA, že kabel padl na sever od nich, hroutí se z vertikály a rychle pokrývá zem, jako by chtěl otáčející se planetu přepulit. I když byl od nich na sever, domnívali se, že leží na jih od rovníku. Praskáním statiky přerušovaný zděšený hlas ze Sheffieldu žádal informaci: Kabel dopadl na polovinu města a na řadu stanů na východ od něj, po celém svalu sopky Pavonis a přes východní Tharsidu. Zploštil zemi v šířce deseti kilometrů, mohlo to být však ještě horší, ale vzduch v této výšce je tak řídký, že neměl při dopadu žádnou velkou sílu. Ti, kteří přežili jeho pád, chtěli vědět, jestli se mají připravit na jeho další obchvat planety útekem na jih, nebo pokusit se dostat kolem kotle vulkánu na sever.

Nikdo jim neodpověděl. Ale další uprchlíci z Koroljova oznamovali z jižního okraje propasti Melas Chasmy na jednom vzbouřeckém kanálu, že kabel nyní dopadá na zem tak tvrdě, že se tříští. Za půl hodiny oznámil tým z vrtu Aureum, že šli po zvuku dopadu a našli hromadu žhoucích brekciových zbytků táhnoucí se od horizontu k horizontu.

Pak nastala hodina bez nějakých nových seriózních zpráv, ozývaly se jen otázky, pověsti a spekulace. Náhle jeden z posluchačů se sluchátky na uších přepojil vysílání na společný interkom a všichni uslyšeli vzrušený hlas, který křičel: "Vybuchuje! Řítil se k zemi čtyři vteřiny, hořel shora až dolů a když dopadl na zem, všechno nám poskočilo pod nohama. Máme potíže s utěsněním. Počítáme, že jsme asi osmnáct kilometrů jižně od místa, kam dopadl, a jsme dvacet čtyři kilometrů na jih od rovníku, takže si z toho můžete vypočítat, jak se bude ovíjet dál. Hořel po celé délce! Jako bílá čára rozdělující nebe na dvě části! Stále ještě mám v očích přetrvávající skvrny, jsou jasně zelené. Bylo to, jako kdyby se kometa natáhla do délky... Okamžik, ozval se Jorge, je venku a tvrdí, že tam, kde je, je ta masa jen tři metry vysoká. Máme tady měkký regolit, takže kabel spočívá zčásti v příkopu, který vznikl jeho dopadem. Říká, že je místy tak hluboko, že by bylo možno ho za-sypat a získat rovnou zem. Bylo by to jako přechody, říká, protože na jiných místech se zvedá až do výšky pěti nebo šesti metrů. Myslím si, že to tak bude vypadat na mnoha stovkách kilometrů. Bude to jako Velká čínská zeď."

Pak se ozval kráter Escalante, který byl přímo na rovníku. Evakuovali ho okamžitě, jak se dozvěděli o odtržení kabelu od Clarku, ale šli na jih, takže kabel se objevil v těsné blízkosti. Kabel nyní při dopadu exploduje, oznamovali, a k obloze létají vyvrženiny, je to ohňostroj lávy, který směřuje v ranním šeru vzhůru, a pak padá zčernalý k zemi.

Během té doby se Sax nehnul od počítače a jak psal a četl, mumlal sevřenými rty: "Během druhého obchvatu se bude rychlost dopadu zvyšovat až na 21 000 kilometrů za hodinu, téměř šest kilometrů za sekundu. Pro každého, kdo bude v dohledu - octne se totiž na velice nebezpečném místě, pokud nebude na vyvýšenině a mnoho kilometrů vzdálený - to bude vypadat jako dopad meteoritu, který přeletí od horizontu k horizontu za necelou sekundu. Zvukový třesk bude následovat až po dopadu."

"Pojďme ven a podívejme se na to," navrhl Steve a podíval se provinile na Ann a Simona. Dost lidí se obléklo do

kombinéz a vyšlo ven. Šestice cestovatelů se spokojila s obrazem zabíraným kamerou umístěnou venku, prokládaným záběry ze satelitů. Šoty z noční strany planety byly ohromující - ukazovaly hořící zakřivenou linii, která se skláněla dolů jako ostří kosy snažící se přesehnout planetu ve dví.

Ale i tak se jen těžko soustřeďovali na to, co vidí, těžko to chápali, tím spíš nebyli schopni něco vůbec cítit. Byli vyčerpaní, už když přistáli, a přitom nebylo možné spát. Objevovaly se další a další záběry, některé pořizovaly automatické kamery umístěné v dálkově řízených letadlech na denní straně planety, a ukazovaly zčernalý dýmající pustý pás - regolit vyvržený na stranu v dlouhých paralelních náspech po obou stranách kanálu plného černé hmoty posázené brekciovou směsí materiálu, který byl tím podivnější, čím byl náraz silnější, až nakonec jedna kamera poslala záběr příkopu táhnoucího se od horizontu k horizontu plného něčeho, o čem Sax prohlásil, že to musí být surové černé diamanty.

Nárazy byly v poslední půlhodině pádu tak silné, že všechno daleko na jih a na sever bylo zploštělé a lidé říkali, že nikdo, kdo byl tak blízko, aby uviděl kabel dotknout se země, to nemohl přežít. Tisíce posledních kilometrů pádu se odehrály bez svědků.

Jeden z posledních záběrů ukazoval západní stranu Tharsidy při druhém obchvatu na velkém svahu.

Byl krátký, ale působivý. Bílý záblesk na obloze a exploze běžící po západní straně vulkánu. Další záběr byl z automatické kamery v západním Sheffieldu a ukazoval kabel, který vybuchl kousek vedle jižním směrem, pak nastalo zemětřesení nebo zvukový třesk výbuchu, a celá oblast Sheffieldu umístěná na okraji klouzala pomalu do kráteru pět kilometrů hlubokého.

I nadále se objevovalo množství šotů, ale ukázalo se, že jsou to jenom opakované záběry nebo záběry pozdě vyslané nebo filmy o důsledcích katastrofy. A pak přestaly satelity vůbec přenášet.

Od začátku pádu kabelu uplynulo pět hodin. Cestovatelé seděli zaboření v křeslech, buď se dívali nebo nedívali na televizi, příliš unavení, než aby něco cítili, příliš unavení, než aby mysleli.

"No," řekl Sax, "teď tu máme rovník, který vypadá přesně tak, jak jsem si myslel, že vypadá na Zemi, když mi byly čtyři roky. Tlustá černá čára vedoucí kolem celé planety."

Ann se podívala na Saxe tak nenávidně, až měla Nadja strach, že vstane a uhodí ho. Nikdo se však nepohnul. Na televizi se míhaly obrazy a zesilovače syčely a praskaly.

Nový rovník, aspoň jeho jižní část, uviděli na vlastní oči při druhém nočním letu do Shalbatany. Ve tmě to byl široký rovný černý pás vedoucí je na západ. Když nad ním letěli, Nadja se na něj dívala zamračeně. Nebyl to její projekt, ale byl to kus práce a ta práce byla teď zničena. Zničený most!

A ten černý pás byl také hrobem. Nebylo zabito mnoho lidí kromě těch, kteří byli na východním svahu vulkánu Pavonis, ale většina, pokud ne všichni, kteří byli v kabinách výtahu, musela zahynout. Většině z nich se asi nic nestalo, dokud jejich část kabelu nevnikla do atmosféry a nevzplanula.

Když letěli nad troskami kabelu, Saxovi se podařilo zachytit nový videosnímek pádu. Někdo už dal dohromady chronologickou montáž ze všech šotů, které byly vyslány živě do sítě, nebo v době hned po události. V této velice efektní montáži představovaly závěrečné šoty poslední části kabelu vybuchujícího v krajině. Nárazová zóna nebyla nikdy ničím jiným, než hýbající se bílou kuličkou, jako kdyby byla chyba na filmu. Žádná kamera nebyla schopna zachytit tak ostré světlo. Ale jak montáž pokračovala dál, byl film zpomalován a upraven všemi možnými způsoby, a jeden z těchto upravených záběrů byl závěrečný šot, při jehož ultrapomalém pohybu bylo možno vidět detaily, které nebylo vidět při živých záběrech. A tak viděli při pádu kabelu oblohou, že nejdřív odpadl hořící grafit, a zůstala pouze zářící dvojité diamantové spirály snášející se majestátně z nebe.

Byl to samozřejmě náhrobní kámen, lidé byli v tom okamžiku již mrtvi, spáleni. Bylo však těžké na ně myslet vzhledem k tomu, že ta podívaná byla tak naprosto zvláštní a krásná, jako vize z nějaké fantazie, z makrosvěta jasného světla, brázdícího náš vesmír, aby zúrodnil prázdnou planetu...

Nadja se přestala dívat na televizi a přesedla si vedle pilota, aby pomohla sledovat druhé letadlo. Celou dlouhou noc zírala z okénka neschopná usnout, neschopná vymazat obraz diamantového pádu ze své mysli. Byla to nejdelší noc jejich cesty, aspoň pro ni. Zdálo se jí, že to trvalo věčnost, než začalo svítat.

Ale čas uplýval, další noc v jejich životech, a konečně nastalo svítání. Brzy po východu Slunce přistáli na služebním letišti u potrubí nad kráterem Shalbatana, kde našli skupinu lidí, kteří pra-covali na potrubí a skrývali se tady. Tato skupina neměla žádný politický postoj, chtěli jen přežít, dokud se věci nevrátí k normálu. Nadju jejich přístup zčásti potěšil, avšak když se pokusila je přesvědčit, aby se vrátili do práce a opravili potrubí, příliš neuspěla.

Večer opět odstartovali, naložení zásobami, které jim věnovali jejich hostitelé. Příštího rána přistáli na opuštěné přistávací ploše kráteru Carr. Před osmou už byli všichni oblečení v kombinézách a šli k okraji kráteru.

Klenba zmizela. Dole zuřil požár. Všechny budovy byly ožehnuté, ale neporušené, a všechna okna byla rozbitá nebo se roztekla. Plastové stěny byly ohnuté nebo deformované, beton byl zčernalý. Všude byl popel a na zemi ležely zuhelnatělé hromádky. Někdy vypadaly jako hirošimské stíny. Ano, byla to těla. Obrisy lidí, kteří se chtěli prohrabat dolů chodníky. "Vzduch ve městě byl přesycen kyslíkem," odhadoval Sax. V takové atmosféře byla lidská kůže a svaly hořlavé a výbušné. To se právě také stalo těm prvním astronautům v Apollu, ve zkušební kapsli naplněné čistým kyslíkem. Když vypukl oheň, hořeli jako parafín.

Stejně to bylo zde. Všichni zde vzplanuli jako pochodně a podle umístění hromádek popela bylo vidět, jak se snažili utéci.

Šestice starých přátel kráčela do stínu východní stěny kráteru. Pod kruhem temně růžové oblohy se zastavili u shluku zčernalých těl a pak šli rychle dál. Otvírali dveře budov, pokud to šlo, klepali na všechny zapadlé vchody a naslouchali u stěn stetoskopem, který s sebou vzal Sax. Nebylo nic slyšet kromě tlukotu jejich srdcí, která bila hlasitě a rychle v jejich měděných hrdlech.

Nadja klopýtala kolem, dýchala chraptivě a trhaně. Nutila se dívat se na těla, která mýjela, a snažila se uhodnout z hromádky pope-la jejich výšku. Bylo to jako Hirošima, jako Pompeje. Lidé však byli teď vyšší. Přesto však shořeli až na kost a i kosti měli jako tenké černé hůlky.

Když přišla k hromádce s odpovídající výškou postavy, zastavila se. Po chvíli k ní přistoupila, našla pravou ruku a svou čtyřprstou rukavicí oškrábala zápěstí a hledala kodovanou jmenovku. Našla ji a očistila. Přejela po ní laserem, jako když hokynář píše ceny na zboží. Emily Hargroveová.

Šla dál a totéž udělala s jinou hromádkou s odpovídající výškou těla. Bylo to lepší než zkoumat zuby podle záznamů zubního lékaře. Ale i to by byla ochotna udělat.

Točila se jí hlava a byla jako ochromená, když přišla k hromádce popela poblíž kanceláří správy města. Ležela tu sama a pravá ruka byla obrácená tak, že stačilo jen zkontrolovat jmenovku. Očistila ji a přejela laserem: Arkadij Nikolajevič Bogdanov.

Letěli na západ dalších jedenáct dnů a skrývali se během dne pod ochrannými příkryvkami nebo v přístřeších lidí, které cestou potkávali. Během noci se řídili transpondéry nebo instrukcemi poslední skupiny, s níž se setkali. I když tyto skupiny často věděly o jiných skupinách a o tom, kde se skrývají, nebyly zcela určitě součástí jednoho hnutí odporu nebo nějakým způsobem sjednoceny. Někteří doufali, že dorazí k jižní polární čepičce stejně jako věžňové z Koroljova, jiní o tomto útočišti nikdy neslyšeli. Někteří byli bogdanovisté, jiní byli revolucionáři následující jiné vůdce. Někteří tvořili náboženské komuny nebo utopické experimentální kroužky, byly tu i národní skupiny snažící se kontaktovat své vlády doma. Ostatní byli prostě kolekcce lidí, kteří přežili, bez programu, osiřelí. Šestice se zastavila dokonce v samotném Koroljovu, ale ani se nepokusila vstoupit, když uviděla zmrzlé bezbranné postavy strážných, z nichž někteří stáli vzpřímení jako sochy.

Za Koroljovem už nepotkali nikoho. Rádio a televize nefungovaly, protože satelity byly odstřeleny. Pisty byly prázdné a Země byla na druhé straně Slunce. Krajina byla právě tak pustá a holá, jako když sem přišli, až na rozšiřující se námrazu. Letěli dál, jako kdyby byli jediní lidé na světě, jediní, kteří přežili.

Nějaký zvuk zazněl Nadje v uchu, zřejmě bylo něco s ventilátory. Zkontrolovala ventilátory, avšak byly v pořádku. Ostatní ji pověřovali úkoly, nutili ji, aby šla sama na procházku před odletem a po přistání. Byli také ohromeni tím, co viděli v Carru a Koroljovu, a tak nebyli schopni ji nějak utěšovat, což bylo pro ni ulehčením. Ann a Simon měli stále ještě strašlivé starosti o Petra. Sax a Jeli měli starosti o jejich zásobu jídla a každou chvíli se snášeli níže - jejich palubní zásobárny byly téměř prázdné.

Arkadij byl mrtvý a tak nic z toho nevadilo. Nadje se čím dál tím více zdála být revoluce zbytečnou, byla jako nezacilená křeč hněvu, jako kdyby si řezali do vlastního těla. Celý tento svět byl zničený! Rekla ostatním, aby se pokusili poslat na jednom všeobecném kanálu zprávu, že Arkadij je mrtev. Saša souhlasila a přemluvila ostatní, aby to udělali. "Pomůže to rychleji celou záležitost zastavit," řekla Saša.

Sax zavrtěl hlavou. "Povstání nemívají vůdce," řekl. "Kromě toho to pravděpodobně nikdo neuslyší."

Za několik dní se však ukázalo, že někteří lidé zprávu zachytili. Ozval se jim také v odpověď Alex Chalin. "Podívej, Saxi, tohle není Americká revoluce, ani francouzská, nebo ruská nebo anglická. Je to revoluce, která je všude! A celý tento svět revoltuje, svět, jež se rovná rozlohou Země a jen několik tisíc lidí se revoluci snaží zastavit - a většina z nich je dosud ve vesmíru, odkud má sice dobrý výhled, ale je dost zranitelná. A tak když se jim podaří potlačit vzbouřence na Syrtidě, objeví se další jinde. Představ si, jak se vojenské síly umístěné ve vesmíru pokoušejí zastavit revoluci v Kambodži, ale také na Aljašce, v Japonsku, ve Španělsku, na Madagaskaru. Jak by to mohli udělat? To nejde. Přál bych si jenom, aby Arkadij Nikolajevič byl ještě naživu, aby to uviděl, ten by -"

Vysílání bylo náhle přerušeno. Možná že to bylo špatné znamení, možná že ne. Ale ani Alex nebyl schopen potlačit v hlase sklíčenost, když mluvil o Arkadijovi. Nebylo to možné. Arkadij byl mnohem víc než jen politický vůdce - byl to bratr všech, přírodní síla, hlas jejich svědomí. Jejich instinktivní smysl pro to, co bylo správné a spravedlivé. Jejich nejlepší přítel.

Nadja se snažila zvládnout svůj žal, pomáhala navigovat jejich noční lety, během dne spala, jak nejvíce mohla. Zhubla. Hlava jí zbělela, všechny šedivé a hnědé vlasy si kartáčem vyčesávala. Bylo jí zatěžko mluvit. Měla pocit, jako by se jí vnitřnosti a hrdlo změnily v kámen. Byla celá jako z kamene, nemohla ani plakat. Místo toho pracovala. Všichni, s nimiž se setkali, měli málo jídla i pro sebe a oni už se zásobami končili. Přísně si jídlo začali oddělovat a jedli jen poloviční porce.

Tricátý druhý den jejich cesty z Lasswitzu dorazili po letu dlouhém 10 000 kilometrů do Káhiry na jižním okraji pouště Noctis Labyrinthus, na jih od nejjihnější části spadlého kabelu.

Káhira byla de facto pod kontrolou UNOMA, to nikdo v městě nepopíral, a jako všechna města pod stanem ležela bezmocně pod otáčejícími se lasery policejních lodí UNOMA, jež pronikly na oběžnou dráhu během posledního měsíce. Většina obyvatel Káhiry byli na počátku války Arabové a Švýcaři a přinejmenším se obě národnosti snažily zůstat v bezpečí.

Nadja a ostatní nebyli jedinými uprchlíky, kteří sem přicestovali. Spousta jich sem dorazila ze zničeného Sheffieldu a ze svahu vulkánu Pavonis, jiní sem přijeli z bludiště kaňonů Noctidy. Město bylo přeplněno, lidé spali a žili na ulicích a v parcích a biofyzikální provoz se snažil až do krajnosti. Potrava a benzin docházel.

Dozvěděli se to od ženy na letišti, která stále ještě tvrdohlavě dělala svou práci, i když už žádná letecká doprava neexistovala. Když je zavedla na parkovací místo, kde stálo početné loďstvo vzdušných plavidel, řekla jim, aby se oblékli do kombinéz a šli ke kilometr vzdálené zdi města. Nadja byla nepochopitelně znervóznělá tím, že by měla opustit jejich dva letouny a jít do města. A nijak ji nepovzbudilo to, že když prošla přechodovou komorou, uviděla, že většina lidí uvnitř má na sobě kombinézy a nosí s sebou přílby, pro případ, že by náhle došlo k poklesu tlaku.

Šli ke kancelářím správy města, kde našli Franka a Maju a kromě toho Mary Dunkelovou a Spencera Jacksona. Všichni se s úlevou přivítali, ale nebyl čas, aby si vyprávěli svá dobrodružství. Frank seděl u počítače a zdálo se, že hovoří s někým na oběžné dráze, nemohl se s nimi obejmout, ale zamával na ně, aby viděli, že si všiml jejich příchodu. Zřejmě byl zapojen do fungujícího komunikačního systému, možná že dokonce i do více, protože následujících šest hodin zůstával před obrazovkou a hovořil tu s jedním obličejem a tu zas s jiným. Zastavoval se, jen aby se napil vody nebo zavolal někoho jiného a svým bývalým druhům nevěnoval už ani pohled. Zdálo se, že je soustavně rozzuřený, protože bylo vidět, jak pracují jeho obličejové svaly. Kromě toho byl ve svém žvlvu, vysvětloval, poučoval, lichotil a hrozil, ptal se a odpovídal na dotazy. Jinými slovy Čachroval a manipuloval s věcmi stejně jako za starých časů, až na to, že tentokrát byla v jeho hlase hořkost, hněv a dokonce strach, jako kdyby se octl ve vzduchu a chtěl si vydupat cestu na pevnou zem.

Když konečně vypnul počítač, opřel se v křesle a zhluboka vydechl. Pak strnule vstal, přešel k nim, aby se s nimi konečně pozdravil, a na krátkou chvíli položil Nadje ruku na rameno. Až na to byl ke všem ostatním strohý a vůbec ho nezajímalo, jak se jim podařilo dostat se do Káhiry. Chtěl jenom vědět, s kým se setkali a kde, jak se těmto roztroušeným skupinám vede a co mají v úmyslu. Jednou nebo dvakrát přešel k počítači a spojil se s těmito skupinami hned, jak se dozvěděl, kde jsou. Tyto jeho možnosti cestovatele ohromily, protože se domnívali, že jsou všichni odříznuti, tak jako oni. "To jsou linky UNOMA," vysvětloval Frank a přejížděl si rukou po snědé bradě. "Nechali mi několik kanálů otevřených."

"Proč?" zeptal se Sax.

"Protože se to snažím zastavit. Chci, aby bylo nejdřív příměří, pak všeobecná amnestie a pak rekonstrukce, které by se účastnili všichni."

"Pod jakým vedením?"

"Samozřejmě že UNOMA. A národních departmentů."

"Ale UNOMA souhlasí jenom s příměřím, že?" spekuloval Sax. "Zatímco vzbouřenci souhlasí pouze s amnestií?"

Frank krátce přikývl. "Ani s rekonstrukcí s účastí všech. Ale současná situace je tak zlá, že by nakonec mohli přikývnout. Od chvíle, kdy spadl kabel, vybuchly čtyři aquifery. Všechny leží na rovníku a lidé říkají, že to je důsledek pádu kabelu."

Ann zavrtěla hlavou a Franka to potěšilo. "Také si myslím, že je někdo vyhodil do povětří. Jedna aquifera u ústí kaňonu Chasma Borealis stále proudí na duny." "Váha polární čepičky pravděpo-dobně způsobí, že bude pod tlakem," řekla Ann.

"Nevíš náhodou, co se stalo s acheronskou skupinou?" zeptal se Sax Franka.

"Nevím. Zmizeli. Bojím se, aby nedopadli jako Arkadij." Vrhł pohled na Nadju a zatvářil se nešťastně. "Musím se dát zas do práce."

"Co se ale děje na Zemi?" zeptala se Ann. "Co o tom říká Společenství národů?"

"Mars není národ, ale zdroj surovin," citoval ztěžka Frank. "Říkají, že té malé části lidstva, která tu žije, nemůže být dovoleno, aby ovládala zdejší zdroje, když je materiální základna jako celek tak těžce postižena."

"Asi to tak bude," řekla Nadja. Její hlas byl drsný, jako by už dlouho nepromluvila.

Frank pokrčil rameny.

Sax řekl: "Proto asi dali transnacionálům volnou ruku. Mám dojem, že je tady mnohem víc jejich bezpečnostních složek, než policie UNOMA."

"Určitě," řekl Frank. "Ale přece jen jim to chvíli trvalo, než souhlasili s rozmístěním svých sil k udržení pořádku."

"Jsou docela spokojeni, že za ně někdo udělá špinavou práci."

"Určitě ano."

"A co Země?" zeptala se znovu Ann.

Frank pokrčil ramenby. "Zdá se, že to tam Skupina sedmi dostává pod kontrolu." Zavrtěl hlavou. "Je to odtud těžké odhadnout."

Přešel k obrazovce, aby volal dál. Ostatní odešli, aby se najedli, umyli, vyspali a vyhledali přátele a známé, aby se dozvěděli, co je se zbytkem první stovky a jaké jsou nové zprávy ze Země. Města volného obchodu byla zničena, zaútočili na ně chudí z jihu, ale transnacionálové se zřejmě utkali pod ochranu Skupiny sedmi a chrání je teď sedm obrovských armád. Dvanáctý pokus o příměří trvá už několik dní.

Měli teď trochu volného času, aby se pokusili se zotavit. Když však prošli komunikační místností, Frank tam stále ještě seděl a propadal stále více hořkému vzteku, jak se propracovával nekonečnou noční mřou diplomacie na obrazovce.

Znovu a znovu k někomu hovořil naléhavým, vzteklým nebo ironickým způsobem. Už nikoho k ničemu nepřemlouval, působil už jen silou vůle. Pokoušel se pohnout světem bez páky, nebo aspoň s malou pákou. Jeho pákou byly nyní jen jeho staré konexe v Americe a jeho současný vztah k různým vůdcům vzbouřenců, což bylo téměř neúčinné vzhledem k událostem a k výpadkům televize. Na Marsu to bylo stále méně důležité, protože UNOMA a transnacionální síly zabíraly město za městem. Nadje to připadalo, jako by se Frank snažil udržovat celý proces v běhu silou svého hněvu, když už neměl skoro žádný vliv. Zjistila, že vedle něj nemůže vydržet, všechno bylo dost zlé, i bez jeho mrzuté nálady. Se Saxovou pomocí se mu podařilo získat nezávislé spojení se Zemí přes kontakt s Vegou a tamějšími techniky, kteří byli ochotni zprostředkovat spojení. Znamenalo to však, že mezi vysláním zprávy a jejím přijetím uplyne několik hodin. V následujících několika dnech vyslal pět kódovaných zpráv pro ministra zahraničí a zatímco čekal na odpovědi, lidé z Vegy vyplnili mezery zprávami ze Země, které ještě neviděli. Když se tyto zprávy zmiňovaly o Marsu, zobrazovaly povstání jako nedůležitou potíž způsobenou kriminálními živly, zvláště vězni uprchlími z Koroljova, kteří se pustili do bezhlavého ničení majetku a přitom zabili řadu nevinných civilistů. Šoty zachycující zmrzlá těla strážných v Koroljovu, stejně jako tryskající voda z aquifer byly ústředními body těchto zpráv. Některé televize byly skeptičtější a zmiňovaly

se o tom, že všechny záběry dodala UNOMA, a některé stanice v Číně a v Holandsku pochybovaly o pravdivosti jejich zpráv. Nemohly však dodat žádné alternativní vysvětlení událostí, a tak média rozšiřovala transnacionální verzi situace. Když na to Nadja poukázala, Frank pohrdavě odsekl: "Samozřejmě. Televize na Zemi jsou transnacionální," a vypnul zvuk.

Nadja a Jeli se za ním nakláněli v bambusových křeslech, jako by mohli lépe slyšet šot bez zvuku. Dva týdny, kdy byli odříznuti od zpráv ze světa, se jim teď zdálo být jako rok. Teď bezmocně pozorovali obrazovku a snažili se pochopit smysl informací. Jeli do-konce vstal, aby zapnul zvuk, ale uviděl, že Frank ve svém křesle usnul a brada mu klesla na hrud'. Když přišla zpráva z ministerstva zahraničí, Frank sebou trhl, probudil se, zapnul zvuk a zíral na maličké obličej na obrazovce a rychle odpovídal chraptivým šepo-tem. Pak zavřel oči a opět usnul.

Na konci druhé noci, kdy fungovalo spojení přes Vegu, přiměl ministra zahraničí slíbit, že bude působit na Společenství národů v New Yorku, aby byla obnovena komunikace a zastaveny všechny policejní akce, dokud nebude situace vyřešena. Ministr také slíbil, že se pokusí vrátit všechny transnacionální síly zpátky na Zemi, což, jak Frank poznamenal, bude nemožné.

Slunce už bylo několik hodin na obloze, když Frank poděkoval lidem z Vegy a zrušil spojení. Jeli spal na podlaze. Nadja strnule vstala a šla se projít parkem. Chtěla využít světla, aby se porozhlédla kolem. Musela překračovat těla spící v trávě, která se kvůli teplu tiskla k sobě po třech nebo po čtyřech. Švýcaři postavili obrovské kuchyně a řady přístřešků lemujících zdi města. Vypadalo to jako na staveništi a Nadje začaly téci slzy po tvářích. Šla dál. Bylo nádherné moci chodit venku v plném denním světle.

Pak se zas vrátila do kanceláři správy města. Frank stál nad Májou, která spala na jednom gauči. Díval se na ni s nic neříkajícím výrazem a pak vzhledl zakalenýma očima k Nadje.

"Složila se."

"Všichni jsme unaveni."

"Hm. Jak vypadá Hellas?"

"Je pod vodou."

Potřásl hlavou. "Saxovi se to musí líbit."

"To říkám pořád. Ale myslím si, že se mu to vymklo z rukou."

"Jistě." Zavřel oči a zdálo se, že na vteřinku usnul. "Mrzí mne, co se stalo Arkadijovi."

Další ticho. "Vypadá jako děvčátko."

"Trochu." Ve skutečnosti ještě nikdy Madja neviděla Maju vypadat tak staře. Všichni se blížili k osmdesátce, čas se nedal zastavit i přes ošetření. Duševně byli staří.

"Lidé z Vegy mi řekli, že Phyllis a ostatní lidé, co byli na Clarku, se k nim pokusí dostat v nouzové raketě."

"Copak se neocití mimo rovinu ekliptiky?"

"Octlí, ale pokusí se dostat na Jupiter a použít ho, aby se přenesli zpátky dolů."

"To bude trvat rok nebo dva, ne?"

"Asi rok. Doufejme, že se nestrefí nebo že spadnou přímo na Jupiter. Nebo že jim dojde jídlo."

"Vidím, že ti na Phyllis moc nezáleží."

"Na té potvoře? To ona za tohle všechno může. Ona sem přitáhla všechny ty transnacionální společnosti, když jim slibovala všechny možné vzácné kovy - představovala si, že bude královnou Marsu se všemi těmi lidmi stojícími za ní. Mělas ji vidět na Clarku, když shlížela dolů na planetu jako nějaký bronzový bůžek. Myslel jsem, že ji uškrtím. Škoda, že jsem neviděl, jak se tvářila, když se Clarke odpoutal a letěl pryč!" Chraptivě se zasmál.

Při zvuku jeho smíchu se Mája pohnula a probudila se. Zvedli ji a šli všichni do parku, aby se podívali po nějakém jídle. Postavili se do řady lidí schoulených v kombinézách, kašlali, třeli si ruce a od úst jim stoupaly zmrzlé obláčky, vypadající jako bavlněné koule. Skoro nikdo nemluvil. Frank se kolem sebe znechuceně rozhlížel a když dostali podnosy s jídlem, snědl svou porci a začal hovořit arabsky do svého náramku. "Říkají, že Alex, Jevgenije a Samantha cestují z Noctidy s mými beduínskými přáteli," řekl jim a vypnul náramek.

To byla dobrá zpráva. O Alexovi a Jevgeniji slyšeli naposled, když byli ve vzbouřenecké baště na Aureu. Odtamtud bylo zničeno mnoho plavidel Společenství národů, až je nakonec zasáhla raketa z Phobosu. Samanthu ztratili ze sítě, po celý měsíc války se neozvala a nikdo o ní nevěděl.

A tak šli všichni z první stovky ve městě k severní bráně Káhiry, aby je přivítali. Z káhirské severní brány bylo vidět dolů po dlouhé přírodní rampě, která vedla do nejjižnějších kaňonů Noctidy. Ze dna kaňonu vedla silnice na rampu a bylo odtud vidět až na dno kaňonu. A tam se brzy odpoledne objevila karavana pomalu jedoucích vozidel vířících obláčky prachu.

Trvalo to skoro hodinu, než vozy vyjely na poslední úsek rampy. Nebyly ani tři kilometry vzdálené, když se mezi nimi ozval výbuch a vyšlehly plameny. Výbuch vrazil některé vozy do skalní stěny, jiné srazil z rampy dolů. Ostatní vozy se zastavily, pošramocené a hořící.

Potom otrásla exploze severní branou a všichni se svalili ke zdi. Na společném pásu bylo slyšet pláč a výkřiky. Dál už nic nebylo a tak vstali. Materiál stanu byl v pořádku, ale bylo jasné, že dveře přechodové komory jsou pevně zapadlé. Dole na silnici stoupaly do vzduchu řídké obláčky hnědého kouře. Směřovaly k východu a podvečerní vítr je hnál zpátky do kaňonu. Nadja poslala dolů dálkově řízený vůz, aby pátral po těch, kteří výbuch přežili. Na náramku jí praskala statická elektřina, ale Nadja byla za to vděčná. Copak mohli ještě v něco doufat? Že uslyší výkřiky? Frank klel do svého náramku, chvíli arabsky a chvíli anglicky. Marň se snažili zjistit, co se vlastně stalo. Ale Alexandr, Jevgenije a Samantha... Nadja se dívala se strachem na malé obrázeky na zápěstí a s hrůzou řídila vůz. Viděla rozbité vozy, nějaká těla. Nic se nehýbalo. Z jednoho vozu se ještě kouřilo.

"Kde je Saša?" křičel Jeli. "Kde je Saša?"

"Byla v přechodové komoře," řekl někdo. "Chtěla jít ven a uvítat je."

Dalí se do práce, aby otevřeli vnitřní dveře komory. Nadja tiskla všechny kódy, pak si vzala nářadí a nakonec jí někdo vtiskl do ruky výbušninu. Ustoupili a zámek vyletěl jako šíp z luku a pak už jen pákami odsunuli těžké dveře nazpět. Nadja vrazila dovnitř a klesla na kolena vedle Saši, která tu ležela schoulená s hlavou v kazajce, v jejich nouzové poloze. Byla mrtvá, její obličej měl marsovsky červenou barvu, oči měla zmrzlé.

Nadja měla pocit, že se musí hnout z místa, nebo že se změní v kámen, a tak běžela do města k vozům, v nichž přijeli. Skočila do jednoho a rozjela se. Nevěděla kam, ale bylo to, jako by si vůz sám vybral směr. V praskotu zvuků v náramku bylo slyšet hlasy jejích přátel, které zněly jako kvákání žab zavřených v kleci, a Mája vykřikla nenávistně rusky - jen Mája byla natolik odolná, že byla schopná cítit - "To bylo zase z Phobosu!" zněl její slabý hlas. "Jsou to šílenci!" Také ostatní byli v šoku, jejich hlasy zněly jako z etéru. "Nejsou to šílenci," řekl Frank. "Jsou dokonale rozumní. Vidí, že dochází k politické dohodě a snaží se z nás zasáhnout co nejvíce lidí."

"Vrahové!" křičela Mája. "Fašisti, kágébáci..."

Vůz zastavil před kanceláří správy města. Nadja běžela dovnitř, tam, kde si uschovala své věci, což nebylo nic víc, než její starý modrý batoh. Zalovila v něm a vytáhla stále ještě silnou rukou Arkadijův přístroj. Samozřejmě. Běžela zpátky do vozu a jela k jižní bráně. Sax a Frank stále ještě hovořili. Sax mluvil stejným tónem jako obvykle a říkal: "Každý, o kterém je známo, kde se nachází, musí být zabit. Myslím, že jdou hlavně po nás z první stovky."

"Myslíš, že nás chtějí zlikvidovat?"

"Viděl jsem zprávy ze Země. Říkalo se tam, že my jsme vůdci vzbouřenců. Od chvíle, kdy začala revoluce, jednadvacet z nás už zemřelo. Další čtyřicet zmizelo."

Vůz dojel k jižní bráně. Nadja vypnula svůj interkom, vystoupila z vozu, vešla do přechodové komory, oblékla si vysoké boty, přilbu a rukavice. Načerpala vzduch, všechno zkontrolovala, pak udeřila do tlačítka a čekala, až se vyčerpá vzduch a komora se otevře. Stejně jako Saša. Skoro celý život byly spolu kromě posledních měsíců. A pak už byla venku, ve světle a větru mlhavého dne, a pocítila první dotyky kosočtverečné zimy. Kopala do nánosů prachu a před ní se vznášely červené obláčky. Cítila prázdnotu, prázdna žena kopající do krve. Venku před jinou bránou byla těla jejích přátel a ostatních, jejich mrtvé tváře byly rudé a oteklé, jako po neštěstí na staveništi. Nadja jich už viděla dost, několikrát byla svědkem smrti a pokaždé to byla hrůza - a přesto teď tady docházelo záměrně k tolika strašným neštěstím. Byla to válka, zabíjení lidí všemi možnými prostředky. Lidí, kteří mohli žít tisíce let. Vzpomněla si na Arkadije a na tisíce let života a sykla. V posledních letech se strašně hádali, hlavně o politice. Tvoje plány jsou anachronismus, říkala Nadja. Nerozumíš dnešnímu světu. Arkadij se smál, ale byl uražený. Tomuhle světu rozumím, řekl s tak zlověstným výrazem, jaký u něho dosud neviděla. A vzpomněla si na den, kdy jí dal vysílačku, jak plakal kvůli Johnovi, jak byl šilený hněvem a zármutkem. Jenom pro každý případ, říkal, když ji odmítala přijmout, jenom pro každý případ... A teď k tomu došlo. Stěží tomu mohla uvěřit. Vytáhla krabici z velké kapsy na nohavici a obrátila ji v ruce. Phobos se vynořil nad západním obzorem a vypadal jako šedivý brambor. Slunce právě zapadalo a světlo bylo tak silné, že to vypadalo, jako by stála ve vlastní krvi. Jako kdyby byla tvor malý jako buňka stojící na zkorodované stěně jejího srdce, zatímco kolem ní vály větry jejího vlastního prашného plazmatu. Na kosmodromu severně od města přistávaly rakety. Zrcadla na oběžné dráze svítila na západní obloze jako shluky večerních hvězd. Byla tu rušná obloha. Vesmírné lodě Společenství národů se budou brzy snášet dolů.

Phobos trvalo přejít oblohu čtyři a čtvrt hodiny, takže nebude muset dlouho čekat. Vyšel jako půlměsíc, ale teď už byl skoro kulovitý, skoro plný, na půl cestě k zenitu, a pohyboval se svým stabilním tempem po obloze. Uviděla dokonce slabý světelný bod uprostřed šedivého disku, byly to dva malé krátery s klenbou, Semjonov a Levejkin. Natáhla ruku s vysílačkou a vytukala kód - MANGALA. Jako by dálkovým ovladačem zapínala televizi.

Na straně malého šedivého disku zaplálo světlo. Dvě slabá světélka zhasla. Světlo se rozhořelo ještě jasněji. Je možné, že uviděla, jak zpomaluje rychlost? Zřejmě ne, ale bylo to tak.

Phobos byl na cestě dolů.

Zpátky ve městě zjistila, že se zpráva už rozšířila. Světlo bylo natolik jasné, že ho lidé uviděli, a pak se už ze zvyku shromažďovali kolem prázdných obrazovek, vyměňovali si zprávy a dohady a základní fakt havárie Phobosu se mezi nimi roznese, nebo na něj sami nezávisle přišli. Nadja procházela kolem skupinek lidí a slyšela, jak říkají: "Phobos byl zasažen! Phobos byl zasažen!" a někdo se zasmál: "Takže dosáhli Rocheovy meze!"

Myslela si, že se už v medíně ztratila, ale najednou vyšla přímo u kanceláří města. Mája byla venku. "Nadjo," křičela, "viděla jsi Phobos?"

"Ano."

"Roger říká, že když tam byli na začátku s Arkadijem, zabudovali do něj systém výbušnin a raket. Řekl ti o tom Arkadij?"

"Ano."

Šly dovnitř a Mája hlasitě uvažovala: "Pokud ho zpomalí příliš, spadne dolů. Přemyslím, jestli by bylo možné vypočítat kde. Jsme tady hodně blízko rovníku."

"Stejně se rozpadne a dopadne na spoustu různých míst."

"To je pravda. Jsem zvědavá, co si o tom myslí Sax."

Našly Saxe a Franka před obrazovkou, Jeli, Simon a Ann byli před druhou. Satelit UNOMA sledoval Phobos teleskopem a Sax měřil rychlost pohybu měsíce nad marsovským povrchem, aby zjistil rychlost jeho pádu. Na obrazovce zářila klenba Stickney jako Fabergéovo vejce, ale stejně zrak přitahovala především hlavní strana měsíce, jež byla rozmazaná a směřovaly z ní bílé stříkance vyvrženin a plynů. "Podívejte se," řekl Sax všem, "jak přesně vypočítaný byl výbuch raket... Kdyby k němu došlo příliš brzy, Phobos by se roztrhl. Nepřesný výbuch by ho poslal do otáček a zasáhl by celý povrch."

"Vidím známky stabilizace," řekl Saxův AI systém.

"Polohové rakety," řekl Sax. "Udělal z Phobosu jednu velkou raketu."

"Udělal to už v prvním roce," řekla Nadja. Nebyla si jistá, proč promluvila, měla pocit, že se nedokáže ovládat a že sleduje svoje činy se zpožděním několika sekund. "Řada lidí z posádky Phobosu byli specialisté na rakety a navádění. Přeměnili ledové žíly na tekutý kyslík a deuterium a uskladnili je v chondritu. Motory a kontrolní komplex umístili doprostřed."

"Takže je to opravdu velká raketa." Sax přikývl a psal. "Perioda Phobosu je 27,547 sekund. Takže letí... 2 146 kilometrů za sekundu přibližně... a aby se dostal dolů, musel by snížit rychlost na... 1 561 kilometrů za sekundu. Takže o 585 kilometrů za sekundu. Pro takovou hmotu jako je Phobos... to znamená spoustu paliva."

"Jak je teď nízký?" zeptal se Frank. Měl zachmuřený obličej, svaly na jeho tvářích hrály jako maličké bicepsy - zuří, myslela si Nadja, nad svou neschopností předvídat, co bude následovat.

"Asi jedna celá sedm. A ty velké pomocné rakety stále ještě hoří. Spadne dolů. Ale ne v jednom kuse. Během sestupu se roztříští."

"Rocheova mez?"

"Ne, bude to jenom způsobeno aerobrzdním. A pokud mají prázdné nádrže s palivem..."

"Co se stalo s lidmi uvnitř?" slyšela Nadja samu sebe se ptát.

"Někdo se ozval a říkal, že všichni z Phobosu unikli. Nikdo tam nezůstal, aby se pokusil zdolat oheň."

"Dobře," řekla Nadja a ztěžka dosedla na gauč.

"Kdy tedy dopadne?" ptal se Frank.

Sax zamžikal. "To se nedá říct s určitostí. Záleží to na tom, kdy se roztříští a jak. Ale bude to dost brzy. Během jednoho dne. A pak bude někde u rovníku kus země, možná dost velký, kde budou mít potíže. Budou tam mít dost rozsáhlý déšť meteoritů."

"Odstraní se tím částí kabelu," řekl Simon slabě. Seděl vedle Ann a se soucitem se na ni díval. Ann hleděla prázdnými očima na obrazovku a nebylo vidět, že by je byla slyšela. O jejich synovi Petrovi se nic nevědělo. Bylo to horší nebo lepší než hromádka pope-le a jméno objevující se na náramku? Je to lepší, rozhodla Nadja. Ale i tak to bylo zlé.

"Dívejte se," řekl Sax. "Tříští se."

Satelitní teleskopická kamera jim poskytovala dokonalý obraz zkázy Phobosu. Klenba nad Stickney vybuchla ve velkých střepích a z linií okraje kráteru se vyvalila oblaka kouře a kráter zel dokořán. Pak tento malý svět ve tvaru brambory rozkvétl a rozpadl se do tříště nepravidelných kusů. Asi půl tuctu těch velkých se rozptýlilo a největší z nich je vedl kupředu. Jeden kus odletěl do strany, zřejmě dosud ovládan raketami, které byly ve vnitřku měsíce. Zbytek skal se rozptýlil do nepravidelné řady a každý se řítí dolů jinou rychlostí.

"Jsme trochu mimo linii ohně," poznamenal Sax a díval se na ostatní. "Největší kusy brzy narazí na atmosféru a pak už tu za chvíli budou."

"Můžeš určit kde?"

"Ne, je tu příliš mnoho neznámých. Někde podél rovníku. My jsme pravděpodobně tak na jihu, že nás to mine, i když úlomky můžou létat dost daleko."

"Lidé na rovníku by měli uprchnout na jih nebo na sever," řekla Mája.

"Pravděpodobně to vědí. Kromě toho pád kabelu tu oblast už asi důkladně vyčistil."

Nedalo se dělat nic jiného než čekat. Nikomu z nich se nechtělo opustit město a vydat se na jih. Neměli už na to sílu, byli příliš unaveni, nebo příliš otrlí, než aby se strchovali málo pravděpo-dobných rizik. Frank přecházel po místnosti a na jeho snědém obličejí byl vidět hněv. Pak už to nevydržel, vrátil se ke svému počítači a vyslal řadu krátkých kousavých zpráv. Za chvíli přišla jedna odpověď a on zavrčel. "Máme z milosti trochu času, protože se policie Společenství národů bojí snést se dolů, dokud kusy z Phobosu nedopadnou. Pak se na nás snesou jako jestřábi. Tvrdí, že příkaz k výbuchu na Phobosu byl vyslán odtud a že už mají dost neutrálního města, které je používáno jako velící středisko povstání."

"Tak tedy máme čas, než to dopadne," řekl Sax.

Zapojil se do sítě UNOMA a dostal radarem složení úlomků. Pak už nebylo co dělat. Seděli, stáli, chodili po místnosti, dívali se na obrazovky, jedli studenou pizzu, dřímali. Nadja sama nic z toho nedělala. Pouze seděla, shrbená nad svým žaludkem, který v ní ležel jako olovený ořech. Čekala.

Bylo už k půlnoci a blížila se časová smyčka, když něco na obrazovkách upoutalo Saxovu pozornost a po chvíli zuřivého vytřukávání na Frankových kanálech dostal spojení s observatoří na Mons Olympu. Svítalo tam už, i když ještě většinou panovala tma, a jedna z kamer na observatoři jim ukázala pohled na jižní oblohu, na černou křivku planety zastihující hvězdy. Objevily se tam létavice a padaly v úhlu ze západní oblohy, rychle a jasně, jako by to byly přímochaře blesky nebo titánské svítící stěly, a rozstříkovaly se jedna po druhé směrem na východ. V posledním okamžiku před dopadem se roztříštily, a všude kam dopadly, se objevily fosforeskující skvrny, jako by to byly první chvíle celé řady nukleárních výbuchů. Za deset sekund bylo po všem a na černém poli zbyly jen tečky mnoha svítících, žlutým kouřem zastřených šmouh.

Nadja zavřela oči, v nichž jí zůstaly skvrny světla. Znovu je otevřela a podívala se na obrazovku. Nad západní Tharsidou se vznášela oblaka kouře, která stoupala do předjití oblohy tak vy-soko, že se dostala ze stínu planety a osvítilo je vycházející Slunce. Byly to hřibovité mraky, jejich vršky byl světle růžové a jejich temně šedé nožky osvětlovaly odrazy shora. Sluneční světlo se pomalu pohybovalo po nožkách, až byly celé zalité jasným ranním Sluncem. A pak se roztáhla řada vzcných žlutých a růžových hřibovitých mraků po obloze, která měla křehkou barvu pastelového indiga - vypadalo to jako v nočním snu, příliš podivné a krásné, než aby se tomu dalo uvěřit. Nadja si vzpomněla na poslední okamžiky kabelu, na obraz rozžhavené dvojité spirály z diamantů. Jak je to možné, že zkáza

může být tak krásná? Má to něco společného s jejími rozměry? Je v lidech nějaký temný stín, který po ní touží? Nebo to je jen náhodná kombinace prvků, důkaz, že krása nemá žádný morální rozměr? Zírala upřeně na obraz, celou svou vůli se na něj soustředila. Ale stejně jí to nedávalo smysl.

"Mohlo by tu být dost částic, aby vyvolaly další prachovou bouři," poznamenal Sax. "I když je nutno vzít v úvahu, že tu bude hrát svou roli zvýšení tepla v systému."

"Mlč už, Saxi," řekla Mája.

"Teď jsme na řadě my, abychom dostali zásah, vid'?" řekl Frank.

Sax přikývl.

Opustili kancelář a odešli do parku. Stáli tu lidé a dívali se na severozápad. Bylo ticho, jako kdyby provozovali nějaký náboženský rituál. Jako kdyby nečekali na bombardování policií. Teď bylo dopoledne a obloha byla prашně růžová.

Pak vystřelila přes horizont bolestivě zářící kometa. Všichni zatajili dech a tu a tam někdo vzkřikl. Zářící bílá létavice se skláněla směrem k nim, ale pak jim bleskurychle přelétla přes hlavy a zmizela za východním horizontem. Ani se nemohli nadechnout, jak rychle je minula. Za chvíli se jim zem zatřásla pod nohama a ticho přerušily výkřiky. Na východě vyšlehl k obloze mrak, který určil výšku růžové nebeské klenby. Musel být nejméně 20 000 metrů vysoký.

Pak jim prolétl nad hlavami další bílý blesk, za nímž se táhl ohon jako u komety. Pak další a další, až jich byl celý shluk, letěly přes oblohu a padaly za východní obzor, do velké rozlohy soustavy Marineris. Konečně to přestalo a diváci ve městě se napůl oslepeni potáceli a v očích jim vyskakovaly zářivé skvrnky. Minuli je.

"Teď přijdou vojáci Společenství národů," řekl Frank. "A to budeme ještě rádi."

"Myslíš, že bychom měli..." řekla Mája. "Myslíš, že..."

"Budeme v jejich rukou v bezpečí?" řekl Frank ostře.

"Možná že bychom měli zase nastoupit do letadel."

"Za denního světla?"

"Asi by to bylo lepší, než zůstat zde," odvětila. "Nevím jak ty, ale já nemám zájem, aby mne postavili ke zdi a zastřelili."

"Jestli je to UNOMA, tak to neudělají," řekl Sax.

"To nemůžeš vědět. Všichni na Zemi si myslí, že jsme vůdci vzbouřenců."

"Žádní vůdci vzbouřenců nejsou!" řekl Frank. "Ale oni chtějí, aby byli," řekla Mája. To je umlčelo.

Sax řekl mírně: "Někdo se asi rozhodl, že to tady lépe ovládne, když tu nebudeme."

Přišly další zprávy o zásazích na druhé polokouli a Sax se usadil před obrazovku, aby to sledoval. Ann stála za jeho pravým ramenem a také se dívala. Takové bombardování se odehrálo už před dávnými lety, v noemovské době, a příležitost vidět to živě přitáhla Ann k obrazovce, i když to byl výsledek lidské činnosti.

Zatímco se dívali, Mája na ně naléhala, aby něco dělali - aby odjeli, skryli se, prostě něco. Když Sax a Ann neodpovídali, nadávala jim. Frank odešel, aby se podíval, co se děje na kosmodromu. Nadja šla s ním až ke dveřím z budovy, obávala se, že Mája má pravdu, ale už ji nechtěla dál poslouchat. Rozloučila se s Frankem, stála před budovou a dívala se k obloze. Bylo odpoledne a po svahu Tharsidy vály obvyklé západní větry a přinášely prach. Vypadalo to jako kouř, jako kdyby na druhé straně pohoří hořel les. Světlo ve městě potemnělo, jak prach zakryl Slunce, a polarizace stanu vytvářela krátké duhové záblesky a odrazy, jako by se hmota celého tohoto světa drolila do částíček kaleidoskopu. Stísněné masy pod hořící oblohou. Pak zakryl Slunce velký mrak, takže to vypadalo jako zatmění. Šla dovnitř z jeho stínu, zpátky do kanceláří. Sax právě říkal: "Vypadá to, že začne další prachová bouře po celé planetě."

"Doufám, že začne," řekla Mája. Chodila po místnosti sem a tam jako lvice v kleci. "Pomůže nám to uniknout."

"Uniknout?" zeptal se Sax. "Kam?"

Mája vtáhla vzduch mezi zuby. "Letadla jsou připravena. Mohli bychom letět zpátky na Hellespontus a skrýt se tam někde."

"Viděli by nás."

Na Saxově obrazovce se objevil Frank. Díval se na svůj náramek a jeho obraz se chvěl. "Jsem se starostou u západní brány. Venku je skupina vozidel. Uzavřeli jsme všechny brány, protože se nechtějí identifikovat. Zřejmě obklíčili město a snaží se dostat na program biofyzikálního provozu zvenčí. Ať si všichni obléknu kombinézy a připraví se na odchod!"

"Říkala jsem, že bychom odtud měli zmizet!" křičela Mája.

"Nebylo to možné," řekl Sax. "V každém případě můžeme mít šanci, když dojde ke zmatku. Kdyby odtud všichni vyrazili najednou, mohli bychom je přemoci pouhým svým počtem. Poslyšte, ať se stane cokoliv, sejdem se všichni u východní brány. Jděte napřed. Franku," řekl obrazovce, "ty bys tam měl jít také. Já tady zkusím něco s automatickými stroji z provozu, ty by je měly zadržet aspoň do tmy."

Byly teď tři hodiny odpoledne, i když to vypadalo jako soumrak, protože na obloze se proháněly husté prachové mraky. Vozidla venku se konečně ohlásila a představila se jako policejní síly UNOMA. Žádali, aby byli vpuštěni dovnitř. Frank a starosta Káhiry se jich ptali po pověření od Společenství národů v Ženevě a prohlásili, že ve městě je zákaz nošení zbraní. Neodpověděli.

V půl páté zazněly po celém městě sirény. Stan byl proděravěn, a to katastrofálně, protože náhlý závan větru proletěl ulicemi a ve všech domech se ozvaly sirény ohlašující pokles tlaku. Přestala fungovat elektřina a v okamžiku se z města stala rozbitá skořápka plná běžících postav v kombinézách a přilbách, postav, které utíkaly pohromadě k městským bránám, cestou je srážel vítr nebo porážely jedna druhou. Všude praskala okna a ve vzduchu létalo plno průhledných plastových šrapnelů. Nadja, Mája, Ann, Simon a Jeli opustili kancelář a prodírali se davem k východní bráně. Bylo tam velké sročení, protože přechodová komora byla otevřená a lidé se tlačili dovnitř. Pro ty, kteří by upadli, to byla smrtelně nebezpečná situace, a kdyby byla komora nějakým způsobem zablokována, mohlo by to být smrtelně nebezpečné pro

všechny. Přesto se to všechno dělo v naprostém tichu, kromě zvuků vycházejících z inter-komů a nějakých vzdálených výbuchů. První stovka měla své vlastní pásmo a náhle se přes praskání statiky a venkovní hluk ozval Frankův hlas. "Jsem teď u východní brány. Proderte se z toho sročení, ať vás můžu najít." Jeho hlas byl tichý a nevzrušený. "Po-spěšte si, něco se děje na druhé straně komory."

Prodrali se z davu a uviděli Franka u zdi, jak na ně mává rukou. "Pojdte," říkala jim vzdálená postava do ucha, "nebuďte takové ovce, nemá cenu se mačkat ven s davem. Když už nemáme ochranu stanu, můžeme se dostat ven jinudy. Půjdem k letadlům."

"Říkala jsem ti to," začala Mája, ale Frank ji umlčel. "Přestaň, Májo, nemohli jsme přece odejít, dokud k tomuhle nedošlo, chápeš?"

Byl už skoro večer a Slunce svítilo škvírou mezi vulkánem Pavonis a prachovým mrakem, který osvětlovalo zespoda, a vytvářelo tak oslnivou přehlídku divokých marsovských barev vrhajících ďábelské světlo na scénu dole. Trhlinami ve stanu se hrnuli dovnitř vojáci v maskovacích uniformách. Venku stály obrovské autobusy z kosmodromu, z nichž se valily další oddíly.

Z aleje se vynořil Sax. "Myslím, že se k letadlům nedostaneme," řekl.

Ze tmy se vynořila postava v kombinéze a přilbě. "Pojdte se mnou," řekla jim na společném pásmu.

Všichni na cizího muže zírali. "Kdo jste?" řekl Frank.

"Pojdte za mnou!" Cizinec byl malý a za vizorem bylo vidět, že se divoce šklebí. Měl hnědý hubený obličej. Muž je vedl do aleje vedoucí do medíny a Mája ho první následovala. Lidé v přilbách běhali sem a tam a ti, kteří neměli přilby, leželi na zemi mrtví nebo umírající. Přilbami k nim pronikal zvuk sirén, i když slabý a tlumený, a pod nohama se jim houpala země, jako by to byly seismické otřesy. Ale kromě toho se všechna ta hektická aktivita odehrávala v tichu, které přerušoval jen jejich dech a občasné dotazy. "Kam teď?" "Saxi, jsi tady?" "Šel tamhle," a tak dále. Byla to podivně intimní konverzace v chaosu, kterým probíhali. Nadja se rozhledla a málem zakopla o mrtvou kočku, která ležela na trávě, jako by spala.

Muž, kterého následovali, si na jejich pásmu prozpěvoval nějakou melodii - tam tam tadam tam tam -snad to bylo Pétovo téma z "Pěti a vlka". Znal dobře ulice Káhiry a zahýbal na křižovatkách ve změti úzkých uliček bez zaváhání, takže dorazili ke zdi města za méně než deset minut.

U zdi vyhlédli ven roztrženým plastem stanu. V šeru utíkaly anonymně oblečené postavy buď jednotlivě nebo ve skupinách dvou nebo tří k jižnímu okraji Noctis. "Kde je Jeli?" vykřikla najednou Mája.

Nikdo to nevěděl.

Pak Frank napřáhl ruku. "Podívejte se!"

Dole na východní silnici vyjela z kaňonu vozidla. Byly to rychlé vozy nepovědomého tvaru, které jely nahoru bez světél.

"Kdo je to teď?" řekl Sax. Ohlédl se po jejich průvodci jako pro odpověď, ale muž byl pryč, zmizel v alejích.

"Je to stále ještě pásmo první stovky?" ozval se nový hlas.

"Ano!" křičel Frank. "Kdo je to?"

Mája zvolala: "Není to Michel?"

"Máš dobrý sluch, Májo. Ano, je to Michel. Jsme tady, abychom vás odvedli pryč, jestli budete chtít. Zdá se, že systematicky likvidují všechny z první stovky, kteří jim padnou do rukou. Mysleli jsme si, že se v tom případě budete chtít k nám připojit."

"Všichni jsme připraveni se k vám připojit," řekl Frank. "Ale jak?"

"Máme to vymyšlené. Vyhledal vás průvodce a zavedl vás ke zdi?"

"Ano."

"Dobrá. To byl Kojot. Je v tomhle dobrý. Čekajte tam. Způsobíme někde jinde rozruch a pak přijdeme k vašemu úseku zdi."

V několika minutách, i když se to zdálo být jako hodiny, otřásl městem výbuchy. Uviděli na severu, směrem ke kosmodromu, záblesky světla. Michel se znovu ozval. "Někdo rozsvítí na okamžik světlo na přilbě."

Sax přitiskl tvář ke stanu, rozsvítil světlo a na chvíli osvítil kužel zakouřeného vzduchu. Viditelnost se snížila na sto metrů a zdálo se, že se ještě snižuje. Ale ozval se Michelův hlas. "Vidíme tě. Teď prořízněte stan a vystupte ven. Jsme téměř u vás. Vyjedeme oka-mžítě, jakmile budete v našich vozech. Takže buďte připraveni. Ko-lik vás je?"

"Šest," řekl Frank po zaváhání.

"Výborně. Máme dvě vozidla, nebude to tak zlé. Tři do každého, ano? Připravte se, musíme to udělat rychle."

Sax a Ann profízli plast malými nožíky ze svých schránek na nářadí, vypadalo to, jako když kotě škrábe po zácloně, ale rychle otvory zvětšili tak, aby mohli prolézt, a všichni se protáhli přes zídku vysokou do pasu a ven, na srovnaný regolit u zdi. Za nimi vybuchoval biofyzikální provoz a výbuchy osvětlovaly zničené město v záblescích, které pronikaly kouřem jako fotografické blesky, v nichž se znehybní jednotlivé okamžiky, než zmizí ve tmě.

Náhle se z prachu vynořila podivná vozidla, která už viděli předtím. Zabrzdila a zastavila se před nimi.

Vnější dveře přechodových komor vozů se otevřely a všichni rychle nastoupili. Sax, Ann a Simon do jednoho, Nadja, Mája a Frank do druhého. Když sebou vozy trhly a vyjely, svalili se všichni v komoře na zem.

"Všichni na palubě?" zeptal se Michel.

Jeden po druhém zavolali své jména.

"Výborně. Jsem rád, že vás máme," řekl Michel. "Začíná to být zlé. Právě jsem se dozvěděl, že Dimitrij a Elena jsou mrtví. Zabiti nahoře na vrcholku Echusu."

V tichu, které následovalo, slyšeli jen pneumatiky, které drtily šetěrka na silnici.

"To jsou opravdu rychlé vozy," řekl Sax.

"A mají dobré tlumiče. Právě pro takovouhle situaci. Obávám se, že je budeme muset nechat v Noctis, jakmile se tam dostaneme. Jsou moc vidět."

"Copak vy máte i neviditelné vozy?"

"Svým způsobem ano."

Po půlhodině natřásání uprchlíků v komorách se vozy zastavily a všichni se přesunuli do hlavních prostorů vozidel. V jednom byl Michel, bělovlasý, vrásčitý stařec, který hleděl na Maju, Nadju a Franka se slzami v očích. Objal je jednoho po druhém a smál se divným zdušeným smíchem.

"Vezete nás k Hiroko?" zeptala se Mája.

"Pokusíme se o to. Je to dlouhá cesta a podmínky nejsou dobré. Myslím si však, že to dokážeme. Jsem tak rád, že jsem vás našel! Nevíte, jak je to strašné hledat a hledat a nacházet jen mrtvá těla."

"Víme," řekla Mája. "Našli jsme Arkadije, Saša byla zabita právě dnes a Alex a Edvard a Samantha a možná že i Jeli před chvílí..."

"Ano. Pokusíme se o to, aby už žádní další mrtví nebyli."

Obrazovka ve voze ukazovala vnitřek druhého vozidla, v němž Ann, Simona a Saxe chladně pozdravil cizí mladý muž.

Michel se obrátil, aby přes rameno vyhlédl ven, a zasykl. Byli na začátku jednoho z mnoha kaňonů, vedoucích dolů do Noctidy, na jeho zakulaceném konci, který se prudce svažoval dolů. Silnice, která odtud vedla, byla vybudována na umělé rampě, ale teď byla rampa pryč, výbuch ji zničil a s ní i silnici.

"Budeme muset jít pěšky," řekl po chvíli Simon. "Stejně bychom museli dole vozy opustit. Je to jenom pět kilometrů. Máte zásobu vzduchu?"

Doplnili si z vozů nádržky a nasadili si zas přilby. A pak zas museli zpátky do přechodových komor.

Když se octli venku, zastavili se a dívali se jeden na druhého: šest uprchlíků, Michel a mladý řidič. Pak se vydali ve tmě na cestu a používali světla na přilbách jenom na zrádných úsecích zřícené části silnice. Jakmile se octli na silnici, vypnuli světla a kráčeli dolů po příkře se svažující šterkové cestě. Potom přešli do dlouhého plavného klusu, který byl nejpohodlnějším způsobem, jak překonat tento úhel sestupu. Hvězdy nesvítily a vítr hvízdal kaňonem kolem nich a někdy byly závany tak silné, že měli pocit, jako by je někdo strkal do zad. Opravdu to vypadalo, jako by se blížila další prachová bouře. Sax mumlal něco o tom, že bude jen na rovníku a nikoli po celé planetě, ale v tomto okamžiku nebylo možné určit, jaká bude. "Doufejme, že vypukne na celé planetě," řekl Michel. "Mohli bychom se v ní schovat."

"Pochybují," řekl Sax.

"Kam jdeme?" zeptala se Nadja.

"V Aureu je nouzová stanice."

Museli by tedy přejít celou délku Valles Marineris - pět tisíc kilometrů. "Jak to dokážeme?" vykřikla Mája.

"Máme v kaňonech vozy," řekl Michel krátce. "Uvidíš."

Silnice klesala příkře a oni pokračovali v rychlém klusu. Klouby je bolely. Nadje začalo cukat v pravém koleni a ztracený prst ji poprvé v tom roce zasvědil. Měla žízeň a byla jí obvyklá kosočtve-rečná zima. Začala být taková tma a ve vzduchu bylo tolik prachu, že zase zapnuli světla na přilbách. Kužel světla stěží dosáhl k povrchu silnice a když se Nadja ohlédla, pomyslela si, že vypadají jako hlubinné ryby, jejichž světélkující tečky na tělech září na dně oceánu. Nebo jako horníci v nějakém tunelu plném prachu. Jedna část její bytosti se ze situace radovala - bylo to jen nepatrné zachvění, hlavně fyzický pocit, ale přesto to byl první pozitivní pocit, který měla od doby, kdy našla Arkadije.

Radostný pocit, podobný svědění jejího ztraceného prstu, slabý a znepokojivý.

Byla stále ještě půlnoc, když se octli na dně kaňonu, který tvořil široké U jako většina kaňonů v labyrintu Noctidy.

Michel přistoupil k balvanu, prstem stiskl jeho stěnu a pak zvedl na straně balvanu závora. "Vejděte," řekl. Jak se ukázalo, byly tu dva vozy podobné balvanům. Velká vozidla s tenkou vrstvou skutečného čediče na karoserii. "Ale co pokud jde o termální signál?" zeptal se Sax, když do jednoho nastupoval.

"Vedeme teplo do cívek a cívky jsou ukryté. Skoro žádný signál není."

"Výborný nápad."

Mladý řidič jim pomohl do nových vozů. "Ať už jsme odtud pryč," řekl stroze a téměř do nich strkal, když nastupovali do dveří přechodových komor. Světlo z komory mu osvětlilo obličej orámovaný přilbou. Byl to asi pětadvacetiletý Asiat a pomáhal uprchlíkům, aniž by jim pohlédl do očí. Zdál se být nabručený, otrávený a snad se i bál. Řekl jim pohrdavě: "Až přistě začnete revoluci, tak se pokuste ji dělat jinak."

Szikata ga nai

Když se cestující v kabině nazvané Přítel z Bangkoku dozvěděli, že se stanice Clarke odtrhla a kabel padá dolů, pospíchali do před síně a do přechodové komory, kde si rychle navlékli vesmírné skafandry. Kupodivu tu nezavládla žádná panika, ta se odehrávala uvnitř jejich srdcí a na povrchu se tvářili všichni nevzrušeně a pozorně naslouchali skupince lidí u dveří, kteří se snažili určit, kde jsou a kdy by měli opustit kabinu. Tato vyrovnanost udivovala Petra Clayborna, jemuž bušila krev v žilách v adrenální šoku. Nebyl si jistý, jestli by byl vůbec schopen promluvit, kdyby musel. Muž, který stál vepředu skupiny, jim řekl nevzrušeným hlasem, že se blíží k areosynchronnímu bodu, a tak se všichni stáhli do přechodové komory, kde byli natěsnáni jeden na druhém, stejně jako předtím jejich skafandry ve skladišti. Pak uzavřeli komoru a vysáli vzduch. Vnější dveře se otevřely a před nimi se objevil obdélník hvězdnatého černého vesmíru. Byla to skličující perspektiva, vrhnout se do něj v nepřipoutaném skafandru, Petrovi se to zdálo být jako sebevražda. Avšak ti vpředu už vyskakovali a ostatní je následovali jako semínka z puklé toboleky.

Kabina a výtah se ztrácely východním směrem a rychle zmizely. Skupina lidí ve skafandrech se začala rozptylovat.

Mnoho z nich stabilizovalo svou polohu nohama směrem k Marsu, který pod nimi ležel jako špinavý míč. Když ustálili polohu, zapálili rakety a vznesli se do výše. Lidé, kteří prováděli výpočty, byli stále na společném pásmu a hovořili spolu, jako by šlo o šachový problém. Byli blízko areosynchronního orbitu, ale s rychlostí pádu několika set kilometrů za hodinu. Když spálí větší část své zásoby paliva, rychlost se sníží a budou na oběžné dráze mnohem stabilnější, než by bylo vzhledem k jejich zásobě vzduchu nutné. Jinými slovy, zemřou udušením později, než by zemřeli žárem. To však bylo hlavním důvodem, proč opustili kabinu. Bylo možné, že se v mezičase mohou objevit zachránci, člověk nikdy neví. Většina lidí se o to chtěla pokusit.

Mladík vytáhl ze svých zápěstních konzol kontrolní táhla rakety, prsty umístil na tlačítka a stabilizoval se tak, aby viděl mezi svýma nohama planetu, a pak na chvíli od ní odletěl. Ostatní se snažili zůstat pohromadě, ale on to pokládal za nemožné a za zbytečnou ztrátu paliva a tak je nechal vznášet se od něj pryč, až z nich byly pouhé hvězdy. Už se nebál, jako když byl v přechodové komoře, byl však smutný a rozzlobený, nechtěl ještě zemřít. Zachvátil ho žal nad jeho ztracenou budoucností a nahlas plakal. Po chvíli se tyto fyzické úkazy vytratily, i když se cítil právě tak bídne jako předtím. Díval se nechápavě na hvězdy. Občas jím otřásly krátké záchvaty strachu nebo zoufalství, jak se ale minuty a pak hodiny vlekly, začaly se vyskytovat řidčeji. Pokusil se zpomalit svůj metabolismus, ale výsledek byl právě opačný, a tak se rozhodl na něj zapomenout, přesto že si změnil na náramku puls - 108 úderů za minutu. Dobře že ho nenapadlo měřit si puls, když se oblékali do skafandrů a vy-skakovali ven. Ušklíbl se a pokusil se určit souhvězdí. Čas se vlekl. Probudil se a byl napůl zděšený a napůl pobavený, když zjistil, že usnul, a okamžitě usnul znovu. Za nějakou dobu se probudil, tentokrát nadobro. Ostatní utečenci z kabiny nebyli v dohledu, i když se mu zdálo, že některé hvězdy se na pozadí pohybují, a bylo docela možné, že to byli oni. Nikde nebyla ani stopa po výtahu, ve vesmíru ani dole na planetě. Byl to divný způsob, jak odejít. Podobalo se to noci před popravou, kdy se odsouzení zdá o vesmíru. Smrt bude jako vesmír, bez hvězd a bez myšlení. Svým způsobem to bylo únavné čekání, byl už netrpělivý a uvažoval o tom, že vypne topení a skoncuje s tím. S vědomím, že to kdykoli může udělat, bylo teď čekání snadnější a usmyslel si, že to udělá, až mu bude končit zásoba vzduchu. Ta myšlenka mu zdvihla puls na 130, a tak se pokusil soustředit se na planetu pod ním. Domove, sladký domove! Byl stále ještě v téměř areosynchronním orbitu, uplynuly už hodiny a pod ním byla stále ještě Tharsis, i když trochu víc na západ. Teď byl přímo nad Marineris.

Ubíhaly hodiny a aniž by chtěl, opět usnul. Když se probudil, viselo před ním malé stříbrné vesmírné plavidlo, které vypadalo jako UFO. Vykřikl překvapením a začal se bezmocně zmitat. Horečnatě zapojil rakety, aby mohl ovládat svůj pohyb, a když se mu to podařilo, plavidlo bylo ještě stále před ním. V postranním okénku byla ženská tvář, hovořila k němu a ukazovala si na ucho. Zapnul společné pásmo, ale na něm nebyla. Nemohl ji najít. Letěl směrem k plavidlu a vyděsil ženu, protože do něj málem narazil. Podařilo se mu ale včas zastavit a trochu se vzdálit. Žena gestikulovala: Chceš dovnitř? Udělal nešikovné gesto rukou v rukavici a kýval hlavou tak horlivě, že se málem převrátil. Když se otáčel, uviděl, že za okénkem nahoře na plavidle jsou otevřená dvířka. Stabilizoval se a hnul se k dvířkům. Přitom přemýšlel, jestli budou skutečná, až se k nim dostane. Dotkl se otevřených dveří a do očí mu vstoupily slzy. Zamžkal a když se položil na podlahu komory, kuličky slz mu vpluly do vizoru. Měl vzduch už jen na jednu hodinu.

Když se komora uzavřela a napumpovala vzduchem, odšrouboval si přilbu a zdvihl ji. Vzduch byl řídký, chladný a plný kyslíku. Dveře se otevřely a on se protáhl do kabiny.

Ženy se smály. Byly dvě a měly dobrou náladu. "Co jsi chtěl dělat, chtěl jsi v tomhle přistát?" zeptala se jedna.

"Byl jsem ve výtahu," řekl a hlas se mu zlomil. "Museli jsme vyskočit. Sebraly jste ještě někoho jiného?"

"Kromě tebe jsme nikoho neviděly. Chceš se svézt dolů?"

Mohl jen polknout a ženy se smály.

"Jsme překvapené, že jsme tady na někoho narazily. Kolik gé sneseš?"

"Já nevím - tři?"

Opět se zasmály.

"No, kolik tedy vydržíte vy?"

"Mnohem víc," řekla žena, která vyhlížela okénkem.

"Mnohem víc," ušklíbl se. "O kolik víc může člověk vydržet?"

"To zjistíme," řekla druhá žena a zasmála se. Malé plavidlo vyrazilo k Marsu. Mladík ležel vyčerpaný v gé křesle za ženami, vyptával se jich, pil vodu a sál sýr z tuby. Byly posádkou na jednom zrcadlovém komplexu a když srazily zrcadla dolů ve změní molekulově tenkých plátků, zmocnily se tohoto nouzového plavidla. Jejich sestup ztěžovalo, že se chtěly dostat na polární oběžnou dráhu. Chtěly přistát poblíž jižní polární čepičky.

Petr to vyslechl mlčky. Pak to s nimi začalo divoce pohazovat, okna nejdřív zbělala, pak zežloutla a pak dostala hněvivě oranžovou barvu. Gravitace ho vtlačila do sedadla, zrak měl zamlžený a bolela ho šíje. "To je ale lehká váha," řekla jedna z žen a Petr nevěděl, jestli myslí jeho nebo plavidlo.

Pak se gé síly zmírnily a okna se vyjasnila. Podíval se ven a uviděl, že klesají příkrě k planetě a že jsou jen několik tisíc metrů nad jejím povrchem. Nemohl tomu uvěřit. Ženy nechávaly plavidlo v jeho radikálním sklonu, až se zdálo, že probodnou písek. V poslední chvíli je vyrovnaly a Petra to zase hodilo zpět do křesla. "Báječné!" poznamenala jedna z žen, a pak náraz, byli dole a poskakovali po vrstevnatém terénu.

Opět gravitace. Petr vylezl z plavidla za ženami do pěšího tunelu a do velkého vozidla, které tam čekalo. Byl jako omámený a chtělo se mu plakat. Ve voze byli dva muži, vítali a objímali obě ženy. "A kdo je tohle?" křičeli. "Sebraly jsme ho cestou, tam nahoře. Vyskočil z výtahu. Je pořád ještě trochu bez sebe. Haló," řekla mu žena s úsměvem, "jsme dole, je to okej."

Některé chyby nejdou nikdy napravit.

Ann Claybornová ležela vzadu v Michelově vozidle na třech sedadlech a cítila, jak kola přejíždějí nahoru a dolů přes kameny. Její chyba byla především v tom, že vůbec letěla na Mars a že k němu přilnula. Přilnula k místu, které všichni ostatní chtěli zničit.

Venku, mimo vozidlo, byla planeta změněna navždycky. Uvnitř byla hlavní místnost vozu osvětlena okénky v úrovni podlahy, která poskytovala skrovný výhled zpod kamenné střechy vozu. Hrbolatá šterková silnice, roztroušené kameny v cestě. Byli na Noctiské dálnici, ale napadala na ni spousta kamení. Michel se neobtěžoval objíždět ty menší. Ujížděli rychlostí 60 kilometrů za hodinu, a když narazili na nějaký větší kámen, všichni na svých místech poskočili.

"Promiňte, musíme se dostat z Chandelieru, jak to nejdřív půjde."

"Z Chandelieru?"

"Z Noctis Labyrinthu."

Bylo to původní jméno, které mu dali geologové, když si prohlíželi fotografie ze sondy Mariner. Ann to věděla, ale nepromluvila. Schopnost řeči ji opustila.

Michel hovořil dál a jeho tichý, konverzační tón je uklidňoval. "Je tam několik míst, přes něž bychom se ve vozech nedostali, kdyby byla silnice přerušena. Příčné příkopy vedoucí od stěny ke stěně, pole obrovských balvanů a podobné věci. Jakmile se dostaneme do Marineridy, bude to dobré, tam vedou napříč krajinou všechny možné cesty."

"Mají tyhle vozy dost paliva na celou cestu kaňonem?" zeptal se Sax.

"Nemají, ale máme všude úkryty paliva." Velké kaňony zřejmě byly hlavními transportními koridory skryté kolonie.

Když byla vybudována oficiální dálnice v kaňonu, muselo jim to způsobit řadu problémů a od spousty cest byli odříznuti.

Ann poslouchala ze svého kouta Michela právě tak pozorně jako ostatní. Nemohla si pomoci, ale byla na skrytou kolonii zvědavá. Způsob, jak používali kaňony, byl chytrý. Vozidla, která byla určena, aby v nich zůstala, byla upravena, aby vypadala jako miliony balvanů, které se tu nahromadily, když se sesunuly z útesů. Střechy vozů byly ve skutečnosti balvany zespona vyhloubené. Silná izolace bránila, aby se kamenná střecha zahřála, takže nevydávala žádný termální signál, "zvláště proto, že je tu roztroušeno pořád ještě dost Saxových větrných kol, takže je celý obraz zmatený." Vůz byl stejně tak důkladně izolován zespoda, a tak nezanechával za sebou žádnou stopu tepla, která by ho mohla odhalit. Teplo z hydrazinového motoru se užívalo k vytápění obývacích prostor a zbytek byl nasměrován do cívek pro pozdější použití. Pokud se ho vyvinulo během jízdy příliš mnoho, byly cívky uskladněny do děr vykopaných pod vozem a zasypány regolitem smíchaným s tekutým kyslíkem. V době, kdy se půda nad cívkami zahřála, byl vůz už dávno pryč. A tak nezanechávali žádný termální signál, nepoužívali rádio a jezdili jen v noci. Během dne vozy stály na místě mezi ostatními balvany, "a i kdyby porovnávali fotografie udělané ve dne a uviděli, že ty balvany jsou v této oblasti nové, byli bychom pokládáni jen za jeden z tisíců balvanů, které té noci spadly z útesů.

Masivní změny krajiny jsou teď mnohem rychlejší, než když jste s přeměnou Marsu začali, protože mrzne a taje každý den, a ráno a večer stále něco padá dolů."

"Takže neexistuje možnost, jak by nás mohli vypátrat," řekl Sax překvapeně.

"Správně. Žádný vizuální signál, žádný elektronický signál, žádný termální signál."

"Neviditelný vůz," řekl Frank do interkomu z druhého vozidla a zasmál se svým drsným smíchem.

"Přesně tak. Jediné nebezpečí pro nás jsou tady skutečné sesuvy skály." Červené světlo, které se objevilo na panelu, přimělo Michela k úsměvu. "Jedeme tak rychle, že se musíme zastavit a zakopat cívku."

"Nebude to trvat dlouho vykopat díru?" zeptal se Sax.

"Už je tu jedna vykopaná, pokud se k ní dostaneme. Jen čtyři kilometry odtud. Myslím, že to zvládneme."

"Máte tady vybudovaný docela dobrý systém."

"Žijeme v podzemí už čtrnáct let, myslím tím marsovských let. Termální inženýrství je pro nás důležitá věc."

"Ale jak to děláte ve svých stálých obydlích? Domnívám se, že nějaká máte."

"Vedeme teplo potrubím hluboko do regolitu, rozehríváme jím led a tak získáváme vodu pro naši potřebu. Nebo je také vedeme do průduchů maskovaných jako vaše větrná kola. Máme také ještě jiné metody."

"Ta kola, to byl špatný nápad," řekl Sax. Z druhého vozu se Frank zasmál. Pochopil to jen o třicet let později, řekla by Ann, kdyby mluvila.

"Kdepak, byl to výborný nápad!" řekl Michel. "Musel přidat do atmosféry miliony kilokalorií."

"Zdaleka ne tolik, jako jeden hloubkový vrt," řekl Sax upjatě.

Začali s Michele diskutovat o projektech přeměny Marsu. Ann vnímala jejich hovor jako nesrozumitelnou řeč. Bylo to velice snadné, rozhovory byly v těchto dnech pro ni na hranici srozumitelnosti, musela se namáhat, aby rozuměla spíš než naopak. Oprostila se od nich a Mars pod ní neuspořádaně poskakoval. Nakrátko se zastavili, aby pohřbili cívku. Když zase vyjeli, byla silnice rovnější. Byli nyní hluboko v labyrintu, v normálním voze by se nyní dívala na úzké příkré stěny kaňonu. Zlomová údolí rozšířená sesuvy. Kdysi ležel na této půdě led, který pravděpodobně všechen stekl do Comptonova podzemního jezera na dně Noctidy.

Ann pomyslela na Petra a bezmocně se zachvěla. Člověk by si neměl představovat to nejhorší, ale hlodal v ní strach. Simon na ni pokradmu pohlížel a na tváři mu byla vidět starost. Náhle jeho psí oddanost nenáviděla, stejně jako jeho oddanou lásku. Nechtěla, aby na ní někomu tak záleželo, bylo to nesnesitelné břímě, kladlo to na ni nároky.

Za svítání se zastavili. Oba kamenné vozy se postavily na kraj skupiny podobných balvanů. Celý den seděli společně v jednom voze, pojídali malé porce rehydrovaných jídel ohřátých v mikrovlnné troubě a pokoušeli se najít něco na televizi nebo na rádiovém přijímači. Nebylo tam nic jiného než občasné rozhovory v různých cizích jazycích nebo kódech. Smetiště v éteru. Silné výbuchy statiky ukazovaly na elektromagnetické impulsy. Michel však řekl, že elektronika ve vozech je odolná. Seděl v křesle, jako by meditoval. Konečně klid pro Michela Duvala, pomyslela si Ann. Jako kdyby byl zvyklý trávit své dny u úkrytu. Jeho druh, mladík, který řídil druhý vůz, se jmenoval Kasei. V jeho

hlase byl neustále slyšet pochmurný nesouhlas. Dobrá, zasloužili si to. Odpoledne ukázal Michel Saxovi a Frankovi, kde se nacházejí na topografické mapě, kterou vyvolal na obrazovkách v obou vozech. Jejich cesta měla vést od jihozápadu k severovýchodu jedním z největších kaňonů v labyrintu. Až se z něj vynoří, protože se vine dál na východ, sestoupí příkré dolů a octnou se v prostoru mezi Noctidou a na kraji propastí Ius a Tithonium. Michelovi to dělalo starosti, protože tato oblast, kterou nazýval Comptonův spád, byla naprosto chaotická. Dokud ji neprojedou a nesestoupí do Ius Chasmy, nebude mít klid. Kromě silnice, říkal, je v základě neprůjezdná. "A když je napadne, že jsme z Káhiry odjeli touhle cestou, můžou silnici bombardovat." Předěšle noci ujeli 500 kilometrů, projeli téměř celou délkou Noctidy. Ještě jedna taková noc a budou dole v propasti Ius a nebudou už odkázáni na jedinou silnici.

Den byl tmavý, vzduch byl plný hnědého prachu a byl silný vítr. Byla to další prachová bouře, o tom už nemohlo být pochyb. Teplota prudce klesala. Sax zachytil nějaký hlas v rádiu, který oznamoval, že jde o bouři po celé planetě. Michela to potěšilo. Znamenalo to, že mohou cestovat i za dne a tím se doba jejich cesty zkrátí na polovinu. "Musíme ujet pět tisíc kilometrů a většinu z toho mimo silnice. Bude to skvělé, když budeme moci jet ve dne. Od doby Velké bouře jsem to neudělal."

A tak začali s Kasejem řídit v noci i ve dne, řídili vždycky tři hodiny a pak půl hodiny odpočívali. Další den už přejeli Comptonův spád a vjížděli mezi úzce sevřené stěny Ius Chasmy. Michel si vydechl.

Ius byl nejužší kaňon v celém tomto systému kaňonů, jenom dvacet pět kilometrů široký, když opouštěl Comptonův spád a odděloval planinu Sinai od Tithania Cateny. Kaňon byl hlubokou trhlinou mezi těmito dvěma planinami a jeho stěny byly tři kilometry vysoké. Dlouhý, úzký obří příkop. Viděli však stěny jenom v oka-mžicích, kdy se ve vanoucím prachu objevily bubliny vzduchu. Pokračovali v jízdě po rovné, ale kameny poseté cestě a během dlouhého zšeřelého dne urazili velký kus cesty. Ve voze bylo ticho, rádio bylo kvůli statické elektřině vypnuté. Na obrazech, které snímaly kamery, nebylo vidět nic než prach, jenž je zasypával, takže to vypadalo, že se skoro vůbec nepohybují. Často to vypadalo, jako že klouzají stranou. Řízení bylo obtížné a Sax se Simonem střídali Michela a Kaseje a jeli podle jejich instrukcí. Ann pořád ještě nemluvila, takže ji ani nepožádali, aby také řídila. Sax jel s jedním okem na své obrazovce, která mu ukazovala atmosférickou situaci. I přes šířku vozu Ann viděla, že zničením Phobosu podstatně zhoustla atmosféra, zvýšení činilo až padesát milibarů, což bylo něco mimořádného. A z nově vytvořených kráterů stále ještě stoupaly plyny. Sax pozoroval tuto změnu s výrazem satisfakce, bez ohledu na to, kolik životů a hmotných ztrát to stálo. Všiml si jejího pohledu a řekl: "Předpokládám, že to bylo zrovna tak v noemovské době." Byl by dodal ještě víc, ale Simon ho pohledem umlčel a začal hovořit o něčem jiném.

Ve voze za nimi trávila Mája s Frankem čas tím, že volali Michela a ptali se ho na skrytou kolonii, nebo hovořili se Saxem o fyzikálních změnách, které se právě děly, nebo uvažovali o průběhu války. Přemílali to znovu a znovu, snažili se to pochopit a porozumět tomu, co se stalo. Mluvili, mluvili a mluvili. Ann si pomyslela, že až nastane soudný den a všichni mrtví naráz vstanou, Mája a Frank budou pořád ještě mluvit a budou se snažit pochopit, co se stalo. Kde udělali chybu.

Když jeli třetí noc, přijely oba vozy ke spodnímu konci kaňonu, k místu, kde ho rozděloval dlouhý hřeben. Pokračovali v jízdě po oficiální dálnici po jižní straně vidlice. Hodinu před úsvitem uviděli nad hlavami nějaké mraky a svítání bylo mnohem jasnější než ve dnech předtím. Bylo takové světlo, že se rozhodli zůstat v úkrytu a uchýlili ke shluku balvanů nahromaděných u jižní stěny kaňonu. Pak se sešli v prvním voze, aby tu přečkali den.

Odtud měli dobrý výhled na širokou rozlohu Mellas Chasmy, největšího kaňonu ze všech. Ius měl skály drsné a černé, na rozdíl od hladkého červeného dna Mellas Chasmy. Ann se zdálo, že tyto dva kaňony byly tvořeny starými tektonickými krami, které se kdysi pohybovaly jedna přes druhou a nyní byly navždycky bok po boku.

Po celý dlouhý den seděli a hovořili, napjatí a unavení, s mastnými neučesanými vlasy a obličejí špinavými od rudého prachu prachové bouře. Někdy se objevily mraky, někdy závoj prachu, ně-kdy náhlé záblesky jasu.

Uprostřed odpoledne, bez nějakého předběžného varování, se vozidlo zakymácelo. Všichni se lekli a vyskočili, aby se podívali na obrazovky. Zadní kamery směřovaly zpátky po kaňonu Ius a najednou Sax zaklepal na obrazovku. "Je to mrazem," řekl, "zajímalo by mne..."

Kamera ukazovala, že zmrzlý kouř houstne a pohybuje se kaňonem k nim. Silnice vedla po římse nad dnem kaňonu jižní vidlice a to bylo jejich štěstí, protože s řevem, který oťrásl vozidlem, dno kaňonu zmizelo a valila se jím nízká stěna černé vody a špinavé bílé kaše. Byla to směsice ledových ker, spadlých balvanů, pěny, bahna a vody, neusazený kal, který se hnál prostředkem kaňonu. Hřmělo to jako bouřka. Dokonce i ve voze byl takový hluk, že se nedalo mluvit, a vůz se pod nimi oťrásal.

Pod římsou měřilo dno kaňonu možná patnáct kilometrů napříč. Záplava zalila celou tuto rozlohu během několika minut a okamžitě začala stoupat po dlouhém svahu sutě, který vedl z útesu od nich na dno kaňonu. Hladina se uklidnila, jak narazila na tuto přehradu, a jak se na ni dívali, zamrzala. Stal se z toho hrboLATý chaotický led, podivně ztichlý. Teď se mohli slyšet i přes praskání ledu, nárazy a neustálý hluk, ale nebylo co říci. Jako ochromení jenom zírali z oken nebo na obrazovky. Mrazivý kouř stoupající z hladiny se změnil v lehkou mlhu. Avšak asi za patnáct minut ledové jezero na dolním konci překypělo, vlna černé dýmající vody protrhla suťovou přehradu a s řevem řítící se skály se valila znovu kaňonem. Její čelo už neviděli, bylo za svahem vedoucím z Ius Chasmy do Melas Chasmy.

Teď tedy tekla dolů po soustavě kaňonů Marineris řeka, široká, kouřící záplava plná ledu. Ann viděla videozáznamy podobných záplav na severu, ale nikdy se dosud k ničemu podobnému nedostala, aby to viděla na vlastní oči. Teď to viděla živě a bylo to nepochopitelné, jako by krajina nyní mluvila zcela nesrozumitelným jazykem. Zárodečný řev bičoval vzduch a oťrásal jim žaludky, jako kdyby se trhal materiál světa. A byl tu také vizuální chaos, nesmyslná změť, v níž se nebyla schopna vyznat, rozlišit blízké od vzdáleného, vertikální od horizontálního, pohybující se od nehybného, světlo od tmy. Ztrácela schopnost poznat smysl toho, co vidí. S velkými potížemi rozuměla svým druhům ve voze. Nebyla si jista, jestli to třeba není jejím sluchem. Nemohla se ani podívat na Saxe, ale Saxovi nejméně ze všech

rozuměla. Snažil se to před ní skrýt, ale bylo jasné, že ho to, co se děje, vzrušilo. Ten jeho klidný chladný zevnějšek vždycky maskoval vášnivou povahu a ona to vždycky věděla. Byl zrudlý, jako by měl horečku, a vyhýbal se jejímu pohledu. Byl si vědom toho, že ona ví, co cítí. Pohrdala jeho uhýbavou neschopností jí čelit, i když věděla, že je to z ohledu k ní. A ten jeho způsob, jak se neustále zabýval obrazovkou, nikdy se ani nepodíval nízkými okénky vozu, aby viděl záplavu na vlastní oči. Kamery mají lepší výhled, řekl mírně, když ho Michel vybídl, aby se podíval okny. A za pouhou půlhodinu po začátku záplavy se začal zabývat svou AI obrazovkou, aby zjistil, co by to mohlo znamenat pro jeho projekt. Voda, která teče kaňonem Ius, mrzne, led se láme a voda teče dál, určitě do Melas Chasmy, otázka, jestli to bude dost vody, aby dospěla až do Corprates a pak dolů do Capri a Eosu a do Aureum Chaosu... zdálo se to nepravděpodobné, avšak Comptonova aquifera byla velká, jedna z největších, které byly kdy nalezeny. Marineris vděčil za svou existenci dřívějším vývěřům stejné aquifery a pohoří Tharsis nikdy nepřestalo vypouštět plyny... Zjistila, že leží na zemi ve voze, pozoruje záplavu a snaží se ji pochopit. Pokusila se vypočítat v hlavě rychlost a rozsah proudu, jen jako způsob, jak se lépe soustředit na to, co vidí, a zbavit to nesmyslnosti, která ji hrozila přemoci. Přesto se cítila fascinována výpočtem, pohledem a dokonce i samotnou záplavou. Takhle se to stalo na Marsu už předtím, před miliardami let, a asi přesně stejně. Všude byly stopy katastrofálních záplav, pobřežní terasy, kanály, ostrůvky, strupovitá krajina... A staré vytekly aquifery se zas naplnily vzdušným Tharsidy, teplem a plyny, jež to způsobily. Bylo to pomalé, ale když tomu dáte dvě miliardy let času...

Přinutila se soustředit na to, co vidí. Nejbližší voda byla kilometr daleko a 200 metrů pod nimi. Úpatí severní stěny kaňonu bylo asi patnáct kilometrů od nich a záplava dosahovala až k němu. Voda byla přibližně deset metrů hluboká, podle obrovských balvanů, které pluly po proudu jako kulečnickové koule Velkého Muže, rozbíjely led na kusy a zanechávaly za sebou dýmající černou vodní plochu. V otevřených místech se voda pohybovala rychlostí asi třiceti kilometrů za hodinu. Takže to bylo (tiskla číslice na svém náramku) asi čtyři a půl milion krychlových metrů za hodinu. Tekla tady asi stovka Amazonek, avšak velmi neuspořádaně, mrzla a vybuchovala v sériích tvořících se a padajících ledových hrází, byla to celá kouřící jezera vrhající se dolů, a ať už se nacházela v kterém-koli kanálu nebo na svahu, odírala zem až na podloží a pak brala podloží s sebou. Ann ležela na podlaze vozu a cítila to násilí ve svých lících kostech, jak země v rychlých úderech vibrovala. Takové otřesy se odehrávaly na Marsu po miliony let, což vysvětlovalo ještě něco, co viděla a nerozuměla tomu - severní stěna kaňonu Ius se pohybovala. Skály útesu se odlamovaly a padaly do kaňonu, což otřásalo zemí a způsobovalo to další sesuvy a obrovité vlny, které vyvstávaly z vody a tekly přes led vzhůru proti proudu. Balvany se působením vody rozbíjely a mrznoucí pára se valila do prашného vzduchu tak hustě, že severní stěnu zahlédla jen tu a tam.

Bezpochyby se jižní stěna zřítí podobným způsobem, přestože jejich výhled na tuto stěnu, která se tyčila napravo od jejich silnice, byl kusý a částečný. Ale musela spadnout. A pokud se odlomí nad nimi, bude to jejich smrt. Bylo to pravděpodobné, velice pravděpodobné. Podle severní stěny měli asi padesátiprocentní šanci. Bylo však možné, že severní stěna na tom byla hůře, podemílala ji voda, zatímco jižní stěna byla od záplavy odříznuta římsou, po které jeli. Jižní útesy by tedy měly být stabilnější...

Potom přilákalo její pozornost něco, co se dělo dole po proudu. Jižní stěna se skutečně řítí, padaly z ní velké pláty skály. Úpatí stěny vybuchlo v oblaku prachu, který se rozprostřel nad sutí, a horní část útesu sklouzla do oblaku a zmizela. Po vteřině se celá tato masa znovu objevila a horizontálně vyletěla z oblaku. Podivný pohled. I ve voze byl hluk nesnesitelně silný - pak už to byl jen pomalý dlouhý sesuv, skály drtily led a zahradily proud. Vytvořily přeřadu, o kterou se z velké části proud tekoucí dolů kaňonem zastavil, a tak začala hladina stoupat. Ann viděla, jak zmrzlá hladina pod ní praská, a pak už se kusy ledu zmítaly v moři černě kouřící vody, jež stoupala rychle k vozidlu. Pokud přeřada vydrží, voda je obklopí. Ann zírala na dlouhou černou skvrnu skály před nimi. Jenom kousek z ní vyčníval nad hladinu, která pokračovala ve stoupání. Byl to svým způsobem závod. Vytékající voda z vany Velkého Muže, který do ní lil stále nové kbelíky. Rychlost, s jakou voda stoupala, přiměla Ann, aby přehodnotila svůj odhad rychlosti a množství záplavy. Byla jako omámená, odloučená a v určitém podivném smyslu vyrovnaná. Bylo jí jedno, jestli se přeřada protrhne dřív, než k nim dorazí voda. A v převládajícím hluku necítila potřebu hovořit o tom s ostatními. Bylo to nemožné. Zjistila, že záplavu povzbuzuje - dobře jim tak.

Pak ale hráz ze sesuté skály zmizela pod kalnou vodou a všechno se hnalo dolů po proudu, jezero, jež se na krátkou dobu vytvořilo, opět klesalo, kusy ledu na jeho povrchu se srážely dohromady, skřípaly a duněly, jak se převalovaly a otloukaly, a pak létaly vysoko do vzduchu. To všechno se odehrávalo se strašlivým hlukem, každý dopad ledové kry byl slyšet jako vše přehlušující řev. Muselo to být hodně přes sto decibelů. Ann si strčila prsty do uší. Vůz poskakoval nahoru a dolů. Uviděla další sesuvy skal z útesu, způsobené pravděpodobně náhlým náporom proudu. Otřesy, které vznikaly, působily další sesuvy, takže to vypadalo, že se celý kaňon zaplní. Zdálo se nemožné, že by mohl jejich vůz vydržet všechny ty otřesy a rány. Všichni uvnitř svírali opěradla křesel nebo leželi na zemi jako Ann, izolování okolním řevem. V jejich žilách divoce kolotala směs ledu a adrenalinu, dokonce i Ann, které bylo jedno, jestli přežijí, shledala, že se jí dech zkrátil a svaly napjaly vůči kinetickému náporu.

Když už mohli slyšet jeden druhého, křičeli hlasitě na Ann, co se stalo. Ta se dívala tupě z okna a ignorovala je. Zřejmě přežijí, aspoň pro tuto chvíli. Hladina záplavy byla nyní ten nejchaotičtější terén, jaký kdy viděla, led se rozmělnil a vytvořil plášť střepinovitých kusů. Nejvyšší bod hladiny jezera dostoupil sto metrů pod jejich římsu. Nyní odhalená půda se během dvaceti sekund změnila z rezavě černé na špinavě bílou. Doba ledová na Marsu.

Během celé té doby seděl Sax na svém místě, soustředěný na blikotání obrazovky. Spousta vody se vypaří, nebo spíš zmrzne a bude sublimovat, mumlal si při práci. Byla to teď slaná břečka nasycená kyslíkem uhlíkatým, ale skončí jako sníh s prachem, který bude padat někde jinde. Atmosféra dostane tolik vlhka, že bude sněžit několikrát, nebo dokonce v pravidelných cyklech na základě srážení a sublimace. A tak se záplavová voda rozdělí stejnoměrně po celé planetě, snad kromě nejvyšších vrcholů. Albedo dramaticky stoupne. Budou ho muset snížit, pravděpodobně použitím

sněžných lišejníků vytvořených v Acheronu. (Ale Acheron už neexistuje, řekla mu Ann v duchu.) Černý led bude ve dne tát a v noci mrznout. Sublimovat a vytvářet srážky. A tak budou mít zavodněnou krajinu. Budou se tvořit potoky, jezera, voda poteče dolů, zmrzne a rozšíří pukliny ve skalách, bude sublimovat, sněžit, tát a opět poteče. Bude to zledovatělý nebo bahnitý svět. Ale v každém případě bude zavodněný.

Všechny krajinné rysy prvotního Marsu se rozpustí. Rudý Mars zmizí.

Ann ležela na podlaze u okna. Tekly jí slzy, aby se spojily se záplavou. Přes hráz jejího nosu, dolů po její pravé tváři a uchu. Celá pravá strana jejího obličeje byla mokrá.

"To nám zkomplikuje cestu dolů kaňonem," řekl Michel se svým slabým galským úsměvem a Frank se z druhého vozu zasmál. Vypadalo to skutečně tak, že nebudou schopni dostat se ani pět kilometrů dál. Přímě před nimi byla silnice zasypaná velkým sesuvem půdy a úplně pod ním zmizela. Nános byl roztříštěný a nestabilní, zespoda ho promáčela voda a shora na něj dopadaly balvany z nově vytvořeného náspu.

Dlouhou dobu debatovali, jestli by se neměli aspoň pokusit ho přejet. Museli na sebe křičet, aby přehlušili neustálý řev záplavy, která proudila kolem nich i nezdálo se, že by ustávala. Nadja považovala přejezd za sebevraždu, ale Michel a Kasei si byli jisti, že najdou cestu, a po celodenním průzkumu pěšky se jim podařilo přesvědčit Nadju, aby s tím souhlasila. Ostatní byli ochotni to podstoupit, bude-li souhlasit Nadja. A tak se následující den pod ochranou prachové bouře a vodní páry rozdělili do obou vozů a pomalu vyjeli na sesuv.

Byla to hrbolatá masa štěrku a písku posetá balvany. Nicméně tu byl pruh země odpovídající římse pod ním, který byl relativně rovný. Bylo to také jediné místo, které bylo možno projet. Celá věc spočívala v tom, nalézt cestu bez překážek terénem, který připomínal špatně namíchaný cement, objet balvany a vyhnout se občasným díram v zemi. Michel řídil odvážně první vůz s tvrdohlavostí, která hraničila až s lehkomyšlností. "Je to zoufalý krok," prohlásil vesele.

"Dovedete si představit, že bychom po něčem takovém jeli za normální situace? Bylo by to šílenství."

"Je to šílenství," řekla Nadja kysele.

"Co můžeme dělat? Nemůžeme se vrátit a nemůžeme to vzdát. To jsou okanziky, které jsou zkouškou muže."

"Ženám to zkrátka nevadí."

"Jenom jsem citoval. Přece víš, co myslím. Prostě neexistuje možnost vrátit se. Začátek kaňonu bude zatopený od stěny ke stěně. Myslím, že to je důvod, proč jsem tak veselý. Copak jsme byli někdy postaveni před situací, že jsme neměli žádnou volbu? Minulost je vygumovaná, záleží jen na této chvíli. Na současnosti a na budoucnosti.

Budoucnost představuje tohle kamenné pole a tady stojíme my. A jak jistě víte, člověk ze sebe nevydá všechny své síly, dokud si neuvědomí, že není cesty zpátky, že musí jít vpřed."

A tak jeli vpřed. Michelův optimismus se však podstatně zmenšil, když se druhý vůz zřítíl do díry, která byla zakrytá jakýmsi padacími dvířky z balvanů. Po delší námaze se jim podařilo otevřít dveře přechodové komory a vyprostit Kaseje, Maju, Franka a Nadju. Vyprostit vůz však nebylo možné, neměli potřebné nářadí a stroje. Přenesli všechny zásoby do prvního vozidla, až byl vůz jimi napěchovaný. Pak pokračovali dál. Bylo jich osm a jejich zásoby, všichni v jediném voze.

Za sesuvem to bylo lepší. Pokračovali po silnici v kaňonu do Melas Chasmy a zjistili, že silnice je vybudovaná těsně u jižní stěny, a protože Melas byl velice rozlehlý kaňon, záplava měla dost místa, aby se doširoka rozlila a některými kanály uhnula k severu. Stále ještě působila hluk, jako kdyby mnoho strojů pracovalo naplno hned vedle jejich vozidla, ale silnice vedla dost vysoko a jižněji od záplavy, z níž vystupovaly závoje zmrzlé páry, které zaplňovaly propast a nedovolovaly výhled na sever.

Pokračovali dál bez obtíží několik nocí, až dorazili k Ženevskému ostrohu, který čněl z gigantické jižní stěny a téměř se dotýkal okraje záplavy. Tady oficiální silnice uhýbala do míst, kde byla nyní voda, a museli si proto najít cestu výše. Jízda po skalnatých svazích ostrohu byla pro vůz velice obtížná. Jednou dokonce uvízli na vyčnívající zaoblené skále a Mája začala na Michela křičet a obviňovala ho z nepozornosti. Převzala řízení a Michel s Kasejem a Nadjou vyšli v kombinézách ven. Zvedákem vyprostiti vůz a pak šli napřed, aby prozkoumali terén.

Frank a Simon pomáhali Maje hledat při jízdě schůdnou cestu okny. Sax trávil pořád ještě veškerý čas u obrazovky. Frank občas zapjal televizi, hledal signál a pokoušel se ustálit hlasy, které v rušeném zvuku tu a tam zazněly. Na samém hřbetě ostrohu, kde jeli po absurdně tenké betonové nitce transkaňonové dálnice, byli dostatečně vzdáleni od jižní stěny, takže by byli mohli něco zachytit, nějakou zprávu o tom, že skutečně nejde o prachovou bouři po celé planetě. Dny byly totiž někdy jen mírně zahalený prachem. Sax tvrdil, že je to důkaz relativního úspěchu strategie uplatňované od Velké prachové bouře. Nikdo na to nereagoval. Závoj, který visel ve vzduchu, jak poznamenal Frank, opravdu pomáhal zesílit slabé rádio-vé signály. To je stochastická rezonance, řekl Sax. Tento fenomén je kontraintuitivní, řekl, a Frank se ho vyptával podrobně na vysvětlení. Když pochopil, v místnosti zazněl jeho hlučný smích. "Možná že celá imigrace byla stochastická rezonance, zdůrazňující slabý signál revoluce."

"Myslím, že nijak nepomůže, budeme-li dělat analogie mezi fyzickými a sociálními světy," řekl upjatě Sax.

"Mlč už, Saxi. Vrať se ke své virtuální realitě."

Frank se stále ještě zlobil, hněv z něj stoupal jako mrznoucí pára ze záplavy. Dvakrát nebo třikrát za den ho přemohla zvědavost a zasypával Michela otázkami o skryté kolonii. Ann těšilo, že ona nebude v kůži Hiroko, až se s ní Frank setká. Michel odpovídal na Frankovy otázky s klidem, nevšímal si jeho ironického tónu a zuřivého lesku jeho očí. Majiny pokusy Franka uklidnit jen jeho vztek zvyšovaly, ale ona neustávala. Na Ann zapůsobil, když viděla, jak je tvrdošíjná a jak si nevšímá Frankových strohých odpovědí. Byla to stránka Majiny osobnosti, kterou Ann předtím nikdy nezaznamenala. Mája byla obvykle velice rozmarná, avšak nyní, kdy bylo nutno vydat všechny síly, byla docela jiná.

Konečně objeli Ženevský ostroh a vrátili se na římsu pod jižní stěnou. Cesta na východ byla často blokována sesuvy půdy a skal, ale vždycky našli místo, jak je po levé straně objet. Postupovali rychle vpřed.

Ale pak dojeli na východní konec kaňonu Melas. Tady se obrovský kaňon zužoval a svažoval se několik stovek metrů dolů do dvou paralelních kaňonů nazývaných Copraty, které byly odděleny dlouhou úzkou plošinou. Jižní kaňon byl slepou uličkou zahrazenou o 250 kilometrů dál skalním útesem. Severní se spojoval dál na východě s nižšími kaňony a proto jím také chtěli projet. Severní kaňon byl nejdelší segment systému Marineris. Michel mu říkal kanál La Manche, a stejně jako lamanšský kanál se zužoval směrem na východ, až se asi na šedesátém stupni délky natolik zúžil, že se proměnil v gigantickou propast - holé útesy tyčící se čtyři kilometry vysoko a zirájící jeden na druhý přes mezeru jen asi dvacet pět kilometrů širokou. Michel nazýval tuto propast Doverská brána, asi proto, že stěny útesů v mezeře byly bílé, aspoň před záplavou.

A tak se vydali do severního kaňonu a jeho stěny je každý den svíraly úžeji. Záplava pokrývala skoro celé dno kaňonu a její proud byl tak rychlý, že led na jeho hladině se lámal v malé kry, které vylétaly vysoko z vln a padaly hlučně zpátky do vody - do divokých bílých peřejí, jejichž proud se rovnal stovce Amazonek, s vlnami ozdobenými krami. Voda strhávala dno kaňonu až na podloží a spěchala dolů v rudých přívalech, jako by to byly pulsy rezavé krve, jako by planeta měla vykrváčet. Proud vydával strašlivý hřmot, neustálý a pronikavý jek, který tlumil myšlenky a nedovoloval rozhovor. Kdykoli chtěli něco říci, museli křičet ze všech sil, a tak omezili komunikaci jen na to nejnnutnější.

Když však přijeli k Doverské bráně, zjistili, že dno kaňonu je zcela pod vodou a římsa pod jižní stěnou propasti je pouze asi dva kilometry široká a zužuje se každou minutou. Bylo docela možné, že ji proud celou brzy odtrhne. Mája křičela, že pokračovat dál je příliš nebezpečné, a chtěla, aby se vrátili. Když pojedou do slepé uličky Jižního Copratu a podaří se jim vyjet nahoru na plato, pak budou moci objet obě propasti a pokračovat dál na Aureum.

Michel trval na tom, aby jeli dál a projeli Bránou po římsě. "Když si pospíšíme, podaří se nám to! Musíme se aspoň pokusit!" A když Mája pokračovala v protestech, dodal rezolutně: "Útes na konci jižního kaňonu je příkrý, Vozem bychom se na něj nedostali, je příkrý jako tyhle stěny tady! Nemáme dostatek zásob, abychom zvládli cestu o tolik dní delší! Nemůžeme se vrátit!"

Šílený řev záplavy mu byl jedinou odpovědí. Seděli ve voze, každý se svými myšlenkami, oddělený od ostatních hukotem záplavy, jako kdyby byli jeden od druhého mnoho kilometrů daleko. Ann si přála, aby se římsa pod nimi už propadla, nebo aby na ně spadla skála z jižní stěny a skoncovala tak s jejich nerozhodností a k zešílení silným hlukem. Jeli dál. Frank, Mája, Simon a Nadja stáli za Michelem a Kasejem a dívali se, jak řídí. Sax seděl u obrazovky, protahoval se jako kočka a pozoroval krátkozrakýma očima záplavu na obrazovce. Hladina se na chvíli uklidnila a rychle zamrzla a hluk se zmínil v tiché brumláni. "Je to jako Grand Canyon v superhimálajských proporcích," řekl Sax k sobě, protože ho mohla slyšet jenom Ann. "Propast Kala Gandaki je asi tři kilometry hluboká, že? A Dhaulagiri a Annapurna jsou od sebe jenom čtyřicet nebo padesát kilometrů vzdálené. Naplňte to záplavou jako..." Nepodařilo se mu vzpomenout si na srovnatelnou záplavu. "Zajímalo by mne, co působí všechna ta voda tak vysoko na pohorí Tharsis."

Praskání podobné výstřelům ohlásilo další vzednutí vln. Bílý zmrzlý povrch vybuchl a vše se hnalo dolů po proudu. Hluk je opět obklopil a přehlušil všechno, co řekli, nebo co si mysleli, jako kdyby celý vesmír vibroval.

"Tharsis vydává plyny," řekla Ann. "Vycházejí z ní plyny." Její ústa byla ztuhlá, cítila na svém obličeji, že už je to dlouho, co naposled promluvila. "Tharsis spočívá na vzdutém magmatu. Pouhá skála by tu tíhu nevydržela.

Vypouklina by byla poklesla, kdyby nebyla podporována vzdouvajícím se prouděním v plášti."

"Myslel jsem, že tam žádné proudění není," zaslechla ho v řevu záplavy.

"Ne ne." Bylo jí jedno, jestli ji slyší nebo ne. "Jenom se to zpomalilo. Ale proudění tam pořád ještě je. A od posledních velkých záplav na Marsu se aquifery na Tharsidě opět zaplnily. A aquifery jako je Comptonova zůstaly tak teplé, že nezmrzly. Později došlo k extrémním hydrostatickým tlakům. Kdyby nevybuchovalo tolik vulkánů a nedopadalo tolik meteoritů, nic by je neotevřelo. Mohly tam ještě být miliardy let." "Myslíš, že na to měl vliv Phobos?" "Možná. Ale spíš to způsobil nějaký reaktor." "Věděla jsi, že je Comptonova aquifera tak velká?" ptal se Sax. "Ano."

"Já jsem o tom nikdy neslyšel." "Jistě."

Ann se na něj dívala. Slyšel, co řekla? Slyšel. Zamlčovala údaje - byl otřesen, to na něm bylo vidět. Nedovedl pochopit, že by mohl někdo zamlčovat údaje. To byl možná důvod jejich neschopnosti jeden druhému porozumět. Hodnotové systémy měli založené na naprosto různých premisách. Na úplně jiném druhu vědy.

Odkáslal si. "Ty jsi věděla, že je tam voda v tekutém stavu?"

"Myslela jsem si to. Teď to ale víme s určitostí." Sax sebou trhl a vyvolal si na obrazovce pohled z kamery vlevo. Černá vřící voda, šedivý štěrk, roztržitý led, balvany jako velké převalující se hrací kostky, vzduté vlny mrznoucí na místě, pak se hroustící a odlouvající v oblacích mrznoucí páry... hřmot už zase dosáhl hlučného vytí tryskových motorů.

"Já bych to byl takhle neudělal!" zvolal Sax.

Ann se na něj podívala. Upřeně se díval na obrazovku.

"Já vím," řekla. A pak už byla hovorem unavena, unavovala ji jeho bezúčelnost. Nikdy to nebylo a už nikdy to nebude jako teď - šepot v hřímajícím řevu světa, který bylo možno jen napůl slyšet a ještě méně ho chápat.

Jeli jak nejrychleji mohli Doverskou bránou po Calaiské rampě, jak Michel nazýval jejich římsu. Postupovali vpřed tak pomalu, že jim to ničilo nervy, byl to krutý boj dostat se přes spadlé balvany na úzké terase. Záplava jim ujídala zemi po levé straně a viditelně zužovala římsu. Skály se neustále sesouvaly před nimi i za nimi a několikrát jim do střechy udeřil kámen, takže všichni vyskočili. Bylo docela možné, že by je mohl zasáhnout větší balvan a rozmáčknot je bez sebemenšího varování jako hmyz. Tato možnost je přiměla k mlčení, což Ann vyhovovalo. Dokonce i Simon ji nechával na pokoji a věnoval se navigaci. Vycházel s Nadjou nebo Frankem nebo Kasejem na průzkum, šťastný, jak si myslela, že má důvod, aby se od ní mohl vzdálit. A proč ne?

Poskakovali kupředu rychlostí několika kilometrů za hodinu. Jeli celou noc a pak ještě celý den, i když se viditelnost tak zlepšila, že by je bylo možné spatřit ze satelitů. Neměli však na vybranou.

Konečně projeli Doverskou bránou a kaňon se opět rozšířil, a tak měli víc prostoru. Záplava se od nich na několik

kilometrů vzdálila.

Za soumraku vůz zastavili. Jeli bez přestávky čtyřicet hodin. Vstali, protáhli se, prošli se po místnosti a pak se posadili a společně pojedli jídlo, ohřáté v mikrovlnné troubě. Mája, Simon, Michel a Kasei byli v dobré náladě, šťastni, že projeli Bránou, Sax byl stejný jako vždycky a Nadja s Frankem se tvářili o něco méně ponuře než obvykle. V této chvíli byla hladina záplavy zamrzlá a bylo možné mluvit, aniž by si člověk vykřičel hlasivky. Jedli, soustředění na své malé porce, a v hovoru přeskakovali z předmětu na předmět.

Během tichého povídání při jídle se Ann rozhlédla zvědavě kolem sebe a byla zděšena lidskou přizpůsobivostí. Jedli svou večeři, bavili se při tichém hřmění zaléhajícím sem ze severu a vytvářeli dokonalou iluzi družné večeře někde v jídelně. Mohlo to být kdykoli a kdekoli. Jejich unavené tváře zářily, možná že kolektivním úspěchem, možná jen potěšením, že spolu večeří - a zatím venku zuřil rozbitý svět a v každém okamžiku je mohla zahubit spadlá skála. Napadlo ji, že pohoda se při jídle vždycky projevovala s tako-vým pozadím, s katastrofickým pozadím univerzálního chaosu. Okamžiky klidu byly křehké a pomíjivé, asi jako mýdlové bubliny, jimž bylo určeno prasknout skoro hned po zrození. Skupiny přátel, pokoje, ulice, roky, nic z toho nepřetrvává. Iluze stability byla vytvořena soustředěným úsilím ignorovat chaos, v němž se nacházeli. A tak jedli, povídali a těšili se ze své společnosti - tak to bylo v jeskyních, na savanách, v činžácích a v zákopech, a ve městech choulících se pod bombardováním.

A tak se v tomto okamžiku bouře Ann Claybornová vzchopila. Vstala a šla ke stolu. Vzala Saxův talíř, toho Saxe, který jí první pomohl, a pak Nadjin a Simonův. Odesla je k malému magnézieo-vému dřezu. Jak myla nádobí, cítila, že se jí ztuhlé hrdlo uvolňuje, chraptivým hlasem se přidala k hovoru a pomohla svým dílkem vytvářet iluzi. "Je to bouřlivá noc!" řekl Michel, který stál vedle ní a utíral nádobí. "Opravdu bouřlivá!"

Příštího rána se Ann probudila dřív než ostatní a podívala se na tváře svých spících druhů. Denní světlo ukázalo, jak jsou zmuchlané - špinavé, oteklé, s černými omrzlinami a otevřenými ústy naprosto vyčerpaných lidí. Vypadali jako mrtvoly. A ona jim nebyla nic platná, naopak! Byla pro ně jenom přítěží, pokaždé, když se vrátili do vozu, museli přejít kolem šilené ženy, která ležela na podlaze, odmítala mluvit, často plakala a byla v těžké depresi. Zrovna tohle potřebovali!

Zastyděla se a potichu uklidila hlavní místnost a prostor pro řidiče. Později toho dne se ujala řízení vozidla a po šestihodinové směně byla naprosto vyčerpaná. Ale dostala je daleko na východ od Doverské brány.

Potíže však ještě neskončily. Kaňon se trochu rozšířil, to byla pravda, a jižní stěna se většinou udržela. V této oblasti se však vyskytoval dlouhý hřeben, nyní z něj byl ostrov, který probíhal prostředkem kaňonu a vytvářel severní a jižní kanály. Naneštěstí měl jižní kanál dno níže než severní, takže větší část záplavy probíhala právě jím a zaháněla je stále blíž k jižní stěně. Římsa jim poskytovala asi pět kilometrů místa mezi vodou a stěnou, avšak když měli po levici tak blízko vířící příval a po pravici příkrou stěnu, necítili se příliš v bezpečí. Museli na sebe opět křičet, zdálo se jim, že jim jakotv zvednutých vln prostupuje hlavy, a že je mnohem těžší se soustředit, dávat pozor, nebo vůbec jen myslet.

Jednoho dne Mája uhodila pěstí do stolu a řekla: "Nemohli bychom počkat, až voda strhne hřeben uprostřed proudu?" Po pauze řekl Kasei: "Je sto kilometrů dlouhý."

"No dobře, nemohli bychom tedy počkat, až tahle záplava přestane? Chci tím říct, jak dlouho může trvat?"

"Několik měsíců," řekla Ann.

"To nemůžeme počkat?"

"Dochází nám jídlo," vysvětloval Michel.

"Musíme jet dál," vyštěkl Frank na Maju. "Nehloupi!" Podívala se na něj a pak se hněvivě odvrátila. Vnitřek vozu se najednou zdál příliš malý, jako kdyby někdo zavřel skupinu tygrů a lvů do psího kotce. Simon a Kasei vycítili napětí, a tak se oblékli a vyšli ven zjistit, co leží před nimi.

Za tím, co nazývali Ostrovní hřeben, se kaňon nálevkovitě rozšiřoval s hlubokými koryty pod rozestupujícími se stěnami. Se-verní koryto se nazývalo Capri Chasma a jižní Eos Chasma a bylo pokračováním kaňonu Coprates.

Vzhledem k záplavě neměli jinou možnost, než jet dál Eosem, ale Michel řekl, že to je cesta, kterou by byli jeli v každém případě. Tady se jižní stěna poněkud snižovala a byla poznamenána hlubokou erozí na vnitřní straně a několika většími krátery po dopadu meteoritů na okraji. Kaňon Capri Chasma se jim vzdaloval z dohledu směrem na severovýchod. Mezi oběma koryty byla nízká trojúhelníková mesa, nyní poloostrov, který rozdělával proud vody ve dvě. Naneštěstí se větší část vody vlévala do poněkud nižšího Eosu. I když unikli ze sevření kaňonu Coprates, byli stále ještě tlačeni ke stěně útesu a pokračovali dál pomalu, aniž by někde byla silnice nebo aspoň nějaká cesta. Zásob jídla a paliva ubývalo. Zásobárny byly téměř prázdné.

A byli unaveni, velice unaveni. Od jejich útěku z Káhiry uplynulo třicet dní a projeli kaňony 2 500 kilometrů. Celou tu dobu spali na směny a skoro pořád ujížděli. Rev světa padajícího jim v kusech na hlavu jim neustále útočil na sluch. Byli na to už příliš staří, jak Mája víc než jednou podotkla, a byli nervově vyčerpaní. Občas něco popletli, dělali chyby a upadali do mikrosnů.

Římsa, po níž jeli mezi útesem a záplavou, se změnila v rozsáhlé pole balvanů, většinou to byly vyvrženiny z blízkých kráterů, nebo úlomky z obrovského sesuvu. Ann se zdálo, jako by velké zoubkované stopy eroze na jižním útesu byly průrvami, které měly vytvořit postranní kanály odvádějící vodu. Neměla však čas je zblízka zkoumat. Často se zdálo, že jim balvany zcela zablokují cestu a že po všech těch dnech a kilometrech, poté co unikli nejstrašnější katastrofě v kaňonech Marineris, budou tady, těsně před zdoláním záplavy, uvěznění.

Pak ale našli cestu, a pak byli nuceni zas zastavit, a zas našli cestu, a zas museli zastavit - a tak to šlo den po dni. Jedli poloviční porce a Ann řídila častěji než ostatní, vzhledem k tomu, že se zdálo být odpočívající, a kromě Michela řídila nejlépe. Cítila, že jim to dluží po tom zahanbujícím zhroucení během větší části jejich cesty. Chtěla toho udělat co nejvíce, a když neřídila, vydala se hledat cestu. Stále ještě venku vládl ohlušující rámus a země se pod nohama otrásala.

Nebylo možné si na to zvyknout, i když se snažila si toho nevšimát. Slunce svítilo skrze mlhu a páru v širokých jasných cákancích světla a při západu se objevovaly na obloze duhy a odrazy spolu s kruhy kolem kalného Slunce. Často se zdálo, že celá obloha hoří, bylo to jako Turnérova vize apokalypsy.

Ann se však také brzy unavila a práce ji vyčerpávala. Teď chápala, proč byli její druhové tak unavení, proč byli na ni a na sebe tak strozí. Michel nebyl schopen nalézt poslední tři skrytá skladiště, buď byla pohřbena pod balvany nebo zaplavena vodou. Poloviční dávky jídla měly jenom 1 200 kalorií denně, mnohem méně, než ze sebe vydávali.

Nedostatek jídla, nedostatek spánku a kromě toho, aspoň pokud šlo o Ann, ta stejná stará deprese, vzímající se v ní jako vody záplavy, jako černá břecha bahna, páry a ledu. Tvrdohlavě však setrvala u práce, ale pozornost ji tu a tam opouštěla a vracel se jí pocit izolace, který vše odplavil. Zůstávalo jen bílé zoufalství.

Cesta byla stále obtížnější. Jednoho dne ujeli jen kilometr. Následujícího dne se museli zastavit, protože balvany byly seřazeny na římse tak, že vypadaly jako protitankové zátarasy Maginotovy linie Velkého Muže. Je to perfektní fraktální rovina o dimenzích asi 2,7, poznamenal Sax. Nikdo se neobtěžoval mu odpovědět.

Kasei, který šel na průzkum, našel možnost projet dole na břehu záplavy. V tu chvíli byla celá viditelná hladina záplavy zmrzlá, stejně jako v předešlých dnech. Táhl se až k horizontu, s nerovným povrchem podobným Arktickému moři na Zemi, jenom mnohem špinavějšímu, s velkými černými, červenými a bílými kusy ledu. Dívali se dolů a zjistili, že je jen asi několik metrů hluboká a že voda zamrzla až na dno. Sjeli tedy dolů k zamrzlému břehu a pokračovali podél něho, a když se objevily balvany v cestě, Ann sjela koly na levé straně na led a pak dokonce s celým vozem a led držel, jako by to byla pevná země. Nadja a Mája se ostatním posmívali, když viděly, jak jsou z toho nervózní. "Vždycky jsme jezdily celou zimu po řekách na Sibiři," řekla Nadja. "To byly ty nejlepší silnice, které jsme měly."

A tak jela Ann celý den po zubatém okraji záplavy a po jejím ledovém povrchu a ujela 160 kilometrů, nejvíce za posledních čtrnáct dní.

Když se blížil západ Slunce, začalo sněžit. Z kaňonu foukal západní vítr a hnál před sebou chuchvalce sněhu. Bylo to, jako by se vůbec nepohybovali. Přijeli k čerstvému sesuvu, který zasahoval až na zledovatělou hladinu. Velké balvany na ledu vypadaly známě a opuštěně. Světlo bylo zšeřelé do šeda. Potřebovali, aby je někdo tímto bludištěm vedl pěšky, a po vyčerpávajícím jednání se Frank nabídl a vyšel ven. V té chvíli byl jediným, v kom ještě zbyla nějaká síla, dokonce jí měl víc než mladý Kasei. Stále se v něm ještě vařil hněv a to bylo palivo, které se nikdy nespoteřebuje.

Pomaloučku kráčet před vozidlem, hledal cestu a zas se vracel, buď vrtěl záporně hlavou, nebo mával na Ann rukou, aby jela dál. Kolem nich se válely řídké závoje zmrzlé páry, vznášející se v padajícím sněhu, mísící se s ním, a s ostrým večerním větrem mizící do šera. Ann se na toto divadlo při jednom závanu větru zahleděla a nevšimla si, že na místě, kde se led setkává se zemí, je kulatý balvan. Vjela na něj a levé zadní kolo se zvedlo do vzduchu. Ann se snažila, aby přední kola zabrala a přetáhla vůz přes balvan, ale ta se zabořila do písku se sněhem a pak už se obě zadní kola vznášela ve vzduchu, zatímco přední se točila v dírách, které do země vyhloubila. Ann se nemohla pohnout z místa.

Stalo se to už několikrát předtím, ale Ann měla na sebe zlost, protože nedávala pozor kvůli irelevantní podívané na obloze.

"Co to ksakru děláš?" křičel na ni Frank interkomem. Ann na sedadle poskočila, nikdy si nezvykla na Frankovu halasnou prudkost. "Jeď dál!" křičel.

"Narazila jsem na kámen," řekla.

"Ksakru! Proč nedáváš pozor? Zastav kola, zastav je! Strčím pod přední kola podložky a vžadu tě zvednu zvedákem a pak koukej jet přes balvan a dolů po svahu jak nejrychleji můžeš, rozumíš? Žene se sem další příval!"

"Franku," křičela Mája, "pojď dovnitř!"

"Hned jak podložím přední kola. Připrav se!"

Podložky byly kusy ostnatého kovového pletiva a když se jimi podložila kola, která se otáčela v dírách v zemi, měla se čeho zachytit. Stará metoda z pouště. Frank oběhl předek vozu, potichu klel a štkal instrukce na Ann, která poslouchala se zuby zaťatými a sevřeným žaludkem.

"Okej, jeď!" vykřikl Frank. "Jeď!"

"Nejdřív nastup!" volala Ann.

"Není čas, už je to skoro tady! Přidrží se vozu po straně, ksakru, jeď!"

Ann tedy pomalu sešlápla plyn a ucítila, že se kola zachytily na podložkách, vůz přešel přes balvan, zadní kola se opět dotkla země a byli volní. Řev záplavy se náhle zdvojnásobil, a pak už kolem nich pluly kusy ledu, které vybuchovaly s ohavným praskáním, a najednou led přemohla černá vlna kouřící a bublající břechy, která zalila okna vozu. Ann ubrala plyn a pevně svírala volant, který jí poskakoval v rukách. Do praskotu zazníval Frankův hlas. Křičel: "Jeď, sakra, jeď!", a pak do nich silně udeřil proud a vůz sklouzl neovladatelně nalevo. Držela se pevně volantu, jak sebou vůz smýkal ze strany na stranu. Levé ucho ji bolelo, zřejmě do něčeho narazila. Svírala volant a tiskla plynový pedál k zemi. Kola se zachytily země a vůz se prodíral vodou, která se valila zprava doleva a temně bušila do strany vozu. "Jeď!" Držela nohu na plynu a jela vzhůru. Divoce se otřásala na sedadle a na oknech a obrazovkách nebylo nic než tekuté šílenství. Pak voda začala mizet a okna se vyjasnila. Přední světla ukazovala skalnatou půdu, padající sníh a vpředu holou plochu země. Ann stále tiskla nohu na plyn a hnala se divoce k ní, zatímco za nimi zněl řev přívalu. Když dorazila ke zvýšené plošině, musela si nohu zvednout z pedálu rukama. Vůz zastavil. Byli nad vodou, na úzké terase. Zdálo se, že záplava ustupuje. Ale Frank Chalmers zmizel.

Mája trvala na tom, aby se vrátili a pokusili se ho najít. Vzhledem k tomu, že bylo pravděpodobné, že další příval už nebude tak katastrofální, to udělali, ale bylo to marné. V šeru se přední světla zakusovala jen na padesát metrů do sněhové vánice a ve dvou se křížících žlutých kuzelech a tmavošedém světě kolem sebe viděli pouze rozvířenou hladinu záplavy, valící se moře plujících ker a kamenů, beze stopy po nějakém pravidelném tvaru - ve skutečnosti to vypadalo jako svět, kde nebylo možné takové tvary vůbec vidět. V tak šílené změti nemohl nikdo přežít. Frank zmizel,

bud' spadl z otřásajícího se vozu, nebo ho smetlo krátké, ale téměř fatální střetnutí s přivalem.

Jeho kletby jako by dosud zaznívaly z interkomu, z jekotu záplavy. Jeho poslední slova zněla v Anniných uších jako obžaloba: "Jed', sakra, jed'!" Byla to její vina, všechno zavinila ona -

Mája plakala, dusila se vzlyky, svírala si žaludek, jako by měla křeče. "Ne!" křičela. "Franku, Franku! Musíme ho jít hledat!" Pak už plakala tak, že nemohla mluvit. Sax přešel k lékárnice, zalovil v ní a pak šel a sklonil se k ní: "Májo, chceš něco na uklidnění?" Vztyčila se a vyrazila mu prášky z ruky. "Ne!" zaječela, "jsou to moje pocity, moji muži, copak si myslíš, že jsem zbabělá, že bych chtěla být taková chodící mrtvola jako ty?"

Pak se opět zhroutila v bezmocných, nechtěných, mučivých vzlycích. Sax stál nad ní, mžikal a ve tváři měl zraněný výraz. Ann ten pohled zasáhl do hloubky duše. "Prosím," řekla. "Prosím, prosím." Vstala ze sedadla řidiče, šla k nim dozadu a nakrátko položila Saxovi ruku na paži. Sklonila se a pomohla zvednout Nadje a Šimonovi Maju z podlahy a uložit ji do postele. Mája už byla klidnější, odvracela se od nich, oči měla červené a z nosu jí teklo, a ponořená ve svém žalu svírala pevně Nadjino zápěstí. Nadja se na ni dívala s lhostejným výrazem doktora, svým způsobem duchem nepří-tomná, a mumlala si něco ruský.

"Je mi to strašně líto, Májo," řekla Ann. Hrdlo měla stažené a mluvit jí bolelo. "Byla to moje chyba. Je mi to líto."

Mája zavrtěla hlavou. "Byla to nešťastná náhoda."

Ann se nemohla přimět k tomu, aby řekla nahlas, že nedávala pozor na cestu. Slova jí uvázla v hrdle a když Májou otřásla další křeč vzlyků, příležitost promluvit byla pryč.

Michel a Kasei se posadili dopředu a vůz se rozjel po římse dál.

Nedaleko odtud se jižní stěna kaňonu konečně snížila do obklopující jí planiny a to jim umožnilo vzdálit se od záplavy, která pokračovala dál propastí Eos, jež se zatáčela k severu, aby se v dálce opět spojila s Capri Chasmou. Michel našel stezku skryté kolonie, ale zase ji ztratil, protože znamení byla pod sněhem. Celý jeden den se pokoušel najít ukryté skladiště, o němž si myslel, že je někde poblíž, ale nenašel je. Rozhodli se, že než by ztráceli čas hledáním, pojedou plnou rychlostí k úkrytu, který měl být severovýchodním směrem, a o němž Michel prohlásil, že se nachází v nerovném terénu na jih od Aurea. "Není to už naše hlavní kolonie," vysvětloval ostatním. "Je to místo, kam jsme šli, když jsme opustili Underhill. Ale Hiroko chtěla jít dál na jih a po několika letech jsme se tam vydali. Říkala, že se jí to místo nelíbí, protože Aureum je proláklina a Hiroko si myslela, že by se z ní jednou mohlo stát jezero. Domníval jsem se, že je to nesmysl, ale teď vidím, že měla pravdu. Nevím, ale vypadá to, že do Aurea by se mohla odvodnit celá tahle záplava. Úkryt je ale na vyšším místě, než jsme teď, takže by to mělo být v pořádku. Lidé tam nebudou, budou tam ale zásoby. V bouři je každý přístav dobrý, vidíte?"

Nikdo už neměl sílu, aby mu odpověděl.

Po dvou dnech rychlé jízdy jim zmizela záplava za severním horizontem. Brzy potom zmlkl i její řev. Země, pokrytá nyní metrem špinavého sněhu, se jim už nechvěla pod nohama. Svět byl mrtvý, podivně tichý a klidný, zahalený do bílé barvy. Když nesněžilo, bylo vidět, že je obloha pořád ještě zamlžená, ale byla jasná natolik, že by bylo možné je shora zahlédnout, a tak přestali cestovat ve dne. Jezdili jen v noci, bez světél po zasněžené krajině, která se třpytila pod hvězdami.

Ann vždycky v noci řídila. Nikdy nikomu neřekla o své nepozornosti u volantu. A už by nikdy nic takového neudělala. Zírala teď se zoufalým soustředěním před sebe, kousala si rty do krve, a nevšímala si ničeho, než toho, co leželo před ní v kuzelech světla. Obvykle jela celou noc, zapomínala probudit dalšího na řadě, nebo se rozhodla, že to neudělá. Frank Chalmers byl mrtvý a zavinila to ona. Zoufale si přála, aby se to mohlo vrátit a změnit, ale bylo to marné. Jsou chyby, které nejdou nikdy napravit. Bělostná krajina byla posetá množstvím kamenů, každý měl svou vlastní sněhovou čepičku, a většinou šedohnědá krajina byla takovým bludištěm, že se v ní v noci jen těžko dalo vyznat. Někdy se zdálo, že putují pod zemí, jindy že se vznášejí pět metrů nad ní. Bílá planeta. Někdy měla v noci pocit, že řídí pohřební vůz přes těla mrtvých. Vdovy Nadja a Mája seděly vzadu. Věděla teď, že Petr je také mrtvý.

Dvakrát slyšela, jak na ni Frank volá v interkomu, jednou ji žádal, aby se vrátila pro něj zpátky, a podruhé křičel: Jed', sakra, jed'!

Mája byla statečná. Přes svou náladovost byla odolná. Nadja, o níž si Ann vždycky myslela, že je z nich dvou odolnější, většinu času mlčela. Sax zíral na svou obrazovku a pracoval. Michel se snažil na své staré přátele mluvit, ale pak to nešťastně vzdal, když bylo jasné, že mu nikdo nechce odpovídat. Simon s úzkostí stále pozoroval Ann - bylo to nesnesitelné, nemohla to vydržet, a tak odvracela pohled. Chudák Kasei musel mít dojem, že se ocitl v ústavu pro přestálé duševně choré, pomyšlení na to bylo skoro zábavné, až na to, že i jeho duch byl jaksi podlomený, nevěděla proč, možná že to bylo tou pustinou, možná že stále vzrůstající pravděpodobností, že cestu nepřežijí. Možná že to bylo hladem, nevěděla. Mladí lidé jsou divní. Připomínal jí však Petra, a tak se na něj raději ne dívala.

Sníh způsoboval, že každá noc zářila a pulsovala. Později všechen sníh roztaje, voda si vyhloubí nové kanály a odnese Mars sebou. Její Mars zmizel. Michel seděl vedle ní během druhé noční směny a vyhlížel na cestě znamení. "Ztratili jsme se?" zeptala se ho jednou Mája před úsvitem.

"To ne, vůbec ne. Jenom... necháváme ve sněhu koleje. Nevím, jak dlouho vydrží a jak dobře jsou vidět, ale jestli..."

Zkrátka v případě, že vydrží, budeme muset opustit vůz a poslední úsek cesty jít pěšky. Chci si tedy být naprosto jist, kde jsme, než to uděláme. Máme tu postavené jako znamení kameny a dolmeny, které nám řeknou, kde se nacházíme, ale nejdřív je musíme najít. Budou vidět na obzoru. Kameny, poněkud vyšší než obvykle, a kamenné sloupy.

"Budou asi lépe vidět za dne," řekl Simon.

"Správně. Zítra se po nich podíváme, bude to stačit - jsme v oblasti, kde by měly být. Aby se podle nich mohli řídit lidé, kteří se ztratí, jako my. Bude to v pořádku."

Až na to, že jejich přátelé byli mrtví. Její jediné dítě bylo mrtvé. A jejich svět zmizel navždycky. Když za svítání ležela Ann u okna, snažila se představit si život v skryté kolonii. Dlouhá léta pod zemí. To by nedokázala. Jed', sakra, jed'!

Kruci!

Za svítání Kasei chraptivě a triumfálně zahulákal. Na severním obzoru stály tři kameny. Dva kameny přemostoval třetí, jako by sem zalétl fragment ze Stonehenge. Tím směrem leží domov, řekl Kasei.

Nejdřív však museli přečkat den. Michel začal být velice opatrný, aby je nezahledli ze satelitů, a chtěl pokračovat dál až v noci. Uložili se tedy ke spánku.

Ann nemohla spát, její nové rozhodnutí do ní vlilo poslední zbytky energie. Když všichni usnuli a Michel spokojeně chrápal, poprvé po padesáti hodinách, navlékla se do kombinézy a šla po špičkách do přechodové komory. Ohlédla se a podívala se na ně - hladová otrhaná skupinka lidí. Nadřina zmrzačená ruka jí vyčnívala na boku. Vycházení z komory způsobilo hluk, ale všichni byli zvyklí při něm spát a bzučení a cvakání systémů ve voze částečně její odchod skrylo. Vyšla ven, aniž by byla někoho probudila.

Pocítila chlad planety a otřásla se. Vykročila na západ v kolejších vytvořených vozidlem, aby ji nikdo nemohl sledovat. Slunce prosvítalo mlhou. Opět padal sníh, zbarvený slunečními paprsky do růžová. Vlekla se dál, až přišla na malý kulatý hřeben, na jehož příkrém svahu nebyl sníh. Bude moci přejít přes skálu, aniž by za-nechala stopy. Šla, dokud nebyla unavená. Byla tu opravdu zima, sníh padal v malých vločkách, pravděpodobně se nabalil na zrnka písku. Na konci hřebene byl široký, nízký balvan. Posadila se do jeho závětrí. Vypnula vytápění kombinézy a zakryla poplašené světélko na náramku hroudou sněhu.

Začala jí být zima. Obloha byla nyní matně šedá, trochu zabarvená do růžová, a z ní jí padal sníh na vizor.

Přestala se třást a začala pociťovat zimu jako něco příjemného, když tu ji nějaká noha ve vysoké botě kopla do přilby, a pak ji někdo zvedl na kolena. V hlavě jí hučelo. Postava v kombinéze udeřila svým vizorem silně do jejího a pak ji ruce silné jako svěrák popadly za ramena a hodily ji na zem. "No co je..." vykřikla slabě. Útočník ji za ramena zvedl na nohy, levou ruku ji zkroutil vysoko za zády. Pak začal manipulovat jejím náramkem a potom ji bolestivě postrčil vpřed, s rukou stále za zády. Kdyby upadla, zlomila by si ruku. Cítila, jak ji začíná zahřívát vytápěcí zařízení a vypaluje jí vzorek do kůže. Po každých několika krocích dostala ránu do přilby.

Útočník ji vedl zpátky k vozidlu, což ji překvapilo. Strčil ji do přechodové komory a nastoupil za ní. Zavřel, napustil komoru vzduchem a pak strhl napřed její přilbu a pak svou. K jejímu překvapení to byl Simon se zrudlým obličejem, který na ni křičel, stále ji bil a tvář mu smáčely slzy - bylo možné, že tohle byl její Simon, ten tichý muž, který teď na ni křičel: "Proč? Proč? K čertu s tebou, tohle děláš vždycky, vždycky jsi to jen ty, ty, ty ve svém vlastním světě, jsi tak sobecká!" Hlas mu stoupal, až nakonec skoro ječel, její Simon, který nikdy nic neřikal, nikdy nezvedl hlas, nikdy nepronesl víc než jedno slovo, ji teď bil a řval jí do obličeje, doslova to na ni chrlil a zalykal se hněvem. Najednou ji to rozzuřilo. Proč to neudělal dřív, kdy by byla potřebovala někoho, v kom bylo trochu života? Proč ho tohle tak rozzuřilo? Uhodila ho prudce do hrudi, takže padl nazpátek. "Nech mě být!" křičela. "Nech mě být!" Pak ji přepadla mučivá úzkost a zachvěla se chladným třesem marsovské smrti: "Proč jsi mne nenechal být?"

Nabyl znovu rovnováhy, vrhl se vpřed, chytil ji za obě ramena a třásl jí. Nikdy si nevšimla, jak silné má ruce. "Protože," vykřikl a odmlčel se, aby si olízl rty a nabral dechu. "Protože -"

S vyteřštěnými očima a s ještě více zrudlým obličejem, jako kdyby mu v hrdle uvázlo tisíc vět najednou, se její mírný Simon vzdal pokusu to vyjádřit, třásl jí v náručí a křičel: "Protože! Protože! Protože!"

Padal sníh. Přesto že bylo ráno, bylo stále šero. Vítr bičoval změř kolem a vířil rozptýlené vodní kapky přes rozrytou zem. Balvany velké jako obytné bloky tu spočívaly opřeny jeden o druhý a krajina byla roztržštěná do milionů hřebenů, vrcholků, malých útesů, děr a mes - byly tu také zvláštní špičaté skály a věže a kolébající se kameny, které udržovalo na místě jen samotné kami. Všechna příkrá místa nebo vertikální kameny byly černé, zatímco plošiny byly bílé sněhem, takže krajina střídala bílou a černou barvu, která mizela z dohledu pod závoji sněhu hnaného větrem.

Pak přestalo sněžit a vítr odumřel. Černé vertikály a bílé horizontály dávaly planetě ostrost, kterou předtím neměla. V převisech nebyl žádný stín a krajina svítila, jako kdyby světlo stoupalo ze země sněhem k nízkým ztemnělým mrakům. Všechno mělo ostré obrysy a bylo to tak zřetelné, jako kdyby to bylo pod lupou.

Na horizontu se objevily postavy. Vynořovaly se jedna po druhé, až jich bylo v nepravidelné řadě sedm. Šly pomalu, se shrbenými zády a skloněnými přilbami. Šly, jako by neměly cíl. Dvě postavy vpředu občas vzhledly, ale nezastavily se, ani neukázaly cestu.

Mraky na západě svítily jako perleť, jediná známka toho, že se v ten zšeřelý den Slunce sklání k západu. Postavy stoupaly nahoru na dlouhý hřeben, který se vynořoval z rozbité krajiny. Z vrcholu hřebene bylo vidět každým směrem do dálky.

Trvalo to dlouho, než postavy vystoupily nahoru na hřeben. Konečně se octly na vrcholku, na skalnaté vyvýšenině, od níž hřeben klesal dolů. Nahoře na vyvýšenině bylo něco podivného: velký balvan s plochou základnou vznášející se vysoko ve vzduchu na šesti štíhlých kamenných sloupech.

Sedm postav přistoupilo k megalitu. Zastavily se a chvíli ho pozorovaly. Pak vstoupily mezi sloupy a pod balvan. Vznášel se nad nimi jako masivní střecha. Pod nimi byla podlaha z vyleštěného kulatého kamene.

Jedna z postav přistoupila k vzdálenějšímu sloupu a dotkla se ho prstem. Ostatní se dívali na nehybný zasněžený chaos. V podlaze se otevřely padací dveře. Postavy k nim přistoupily a jedna po druhé sestupovaly dolů do vnitřku skály.

Když zmizely, šest štíhlých sloupů se začalo propadat do země, a velký dolmen, který držely ve vzduchu, se spouštěl s nimi, až sloupy zmizely a velký balvan dosedl na zem. Vrátil se ke své pravěké existenci jako impozantní vrcholový balvan. Za mraky zapadlo Slunce a světlo z prázdné země začalo unikat.

Byla to Mája, která je nutila jít dál. Mája, která je hnala na jih. Úkryt pod dolmenem byla řada malých jeskyní ve skalnatém hřebeni, naplněných zásobami jídla a benzínu pro případ nouze, ale jinak prázdných. Po několika dnech, které strávili odpočinkem, kdy jen jedli a spali, si začala Mája stěžovat. Tohle nebyl žádný život, bylo to pouhé živoření. Kde jsou ostatní? Kde je Hiroko? Michel a Kasei vysvětlovali znovu, že skrytá kolonie je dál na jih a že se tam přestěhovali už dávno. Dobrá, řekla Mája, tak tedy půjdeme také na jih. V garážích úkrytu byly další vozy, budou cestovat zase v noci, řekla, a mimo kaňony budou v bezpečí. Úkryt nebyl stejně vybaven na trvalý pobyt, zásoby byly velké, ale omezené, takže budou muset dříve nebo později vyrazit. Nejlépe by bylo, kdyby vyrazili, dokud jim ještě prachová bouře poskytuje ochranu. Nejlépe by bylo vyrazit hned.

A tak přiměla malou skupinku k akci. Naložili dvě terénní vozidla a vyjeli na jih přes velké zvrásněné pláne zvané Margaritifer Sinus. Poté, co se zbavili kaňonů, ujeli za noc stovky kilometrů. Ve dne spali. Po několika dnech jízdy mlčky projeli mezi Argyrem a Helladou nekonečnou zemí plnou kráterů jižní vysočiny. Začalo se jim už zdát, že nikdy nedělali nic jiného, než že cestovali v těchto malých vozech a že jejich pouť bude trvat věčně.

Jedné noci však dojeli k vrstevnatému terénu polární oblasti a když se blížilo svítání, horizont před nimi zazářil, pak se stal matným bílým pruhem, který silil, jak jeli dál, až před nimi vyvstal bílý útes. Zřejmě jižní polární čepička. Michel a Kasei převzali řízení a hovořili tichými hlasy do interkomu. Pokračovali v cestě, až dojeli k bílému útesu a octli se na zmrzlé písčné krustě, která byla pod masou ledu. Útes byl vlastně obrovský převis, vypadal jako vlna těsně před tím, než se převálí na pláž. Na úpatí útesu byl do ledu vytesaný tunel, v němž se objevila postava v kombinéze a zavedla do něj oba vozy.

Tunel vedl ledem přinejmenším kilometr, měl nízký strop a byl dost široký pro dva až tři vozy. Led kolem nich byl bílý suchý led, jenom místy poznamenaný zvrstvením. Projeli dvěma přechodovými komorami v tunelu a ve třetí komoře Michel a Kasei zastavili, otevřeli a vystoupili z vozů ven. Mája, Nadja, Sax, Simon a Ann je následovali. Prošli dveřmi komory a mlčky kráčeli tunelem vpřed. Pak tunel skončil a všichni se zastavili, přimražení pohledem, který se jim naskytl.

Nad hlavami měli obrovskou kupoli ze zářícího bílého ledu. Stáli pod ní jako pod obrovskou převrácenou skleněnou mísou. Kupole měla průměr několika kilometrů a byla přinejmenším kilometr vysoká, možná že i více. Zvedala se z obvodu do výše, kde se pak nad prostředkem vyklenula. Světlo bylo rozptýlené, ale dost silné, asi jako za oblačného dne a zdálo se, že vychází z bílé, lesknoucí se kupole.

Země dole pod kupolí byla ze zvlněného červeného písku, v prohlubeninách zarostlého trávou, a tu a tam stály vysoké bambusy nebo zkroucené borovice. Vpravo byly nízké pahorky a mezi těmito kopci se choulila vesnička sestávající z přízemních nebo jednopatrových domků natřených bíle a modře a mezi nimi byly rozložené stromy, na nichž byly bambusové pokojíky, v jejichž silných větvích byla zabudována schodiště.

Michel a Kasei kráčeli do vesnice a žena, která zavedla jejich vozy do tunelu, utíkala vpředu a křičela: "Jsou tady! Jsou tady! Na druhé straně bylo otevřené jezero s vodou, z níž stoupala lehká pára, a jehož hladina se bíle leskla. Na blízký břeh šplouchaly vlny. Na druhém břehu se tyčil modrý buldozer a odrážel se v bílé vodě jako modrá šmouha. Závany chladného vlhkého větru je štípaly do tváří.

Michel se vrátil, aby odvedl své přátele, kteří tu stáli jako sochy. "Pojďte, venku je zima," řekl s úsměvem. "Ke klenbě je připevněna vrstva vodního ledu, a tak musíme udržovat dole teplotu stále pod nulou."

Z domků se vyhnuli lidé a volali na ně. U jezera se objevil chlapec, který k nim utíkal přes duny dlouhými gazelími skoky. I po všech těch letech na Marsu se první stovce zdál být takový běh jako sen a chvíli to trvalo, než Simon sevřel Anninu paži a vykřikl: "To je Petr! To je Petr!"

"Petr," řekla.

A pak už je obklopili lidé, mnoho z nich byla mládež, děti a cizinci, ale s povědomými tvářemi, a mezi nimi si razili cestu vpřed Hiroko, Iwao, Raul, Rya, Gene a Petr, který se vrhl k Ann a Šimonovi, aby je objal. Byla tam také acheronská skupina, Vlád, Uršula, Marina a ostatní, všichni se kolem nich shromáždili a na-tahovali ruce, aby se jich mohli dotknout.

"Co je to tady za místo?" zvolala Mája.

"To je domov," řekla Hiroko. "Odtud začneme znovu."

KIM STANLEY

ROBINSON

Rudý Mars

Vydalo nakladatelství AFSF s.r.o., Na Okraji 42, 162 03, Praha 6 jako svou 51. publikaci. Odpovědný redaktor Alex André. Z anglického originálu vydaného Bantam Spectra Book v únoru 1993 přeložila Věra Šedá. Grafická úprava a elektronická sazba písmem Times Roman André. Tisk Akcent, Vimperk.

ROMÁN KTERÝ VÁS POHLTÍ... AMBICIÓZNÍ DÍLO ROZVÍJEJÍCÍ " STRHUJÍCÍ DĚJ NA ZÁKLADĚ VĚDECKÝCH POZNATKU."

The New York times Book Review

Eóny let bičovaly písčné bouře pustou, neúrodnou krajinu rudé planety Po staletí Mars lákal lidstvo, aby přišlo a zvítězilo nad jeho nepřátelským klimatem. Nyní, v roce 2026, se vydává početná skupina kolonistů, aby se tohoto úkolu zhostila.

John Boone, Mája Tojtovová, Frank Chalmers a Arkadij Bogdanov vedou misi, jejímž úkolem je vytvořit na Marsu atmosféru, jako je na Zemi. Na oběžnou dráhu Marsu umístí obří zrcadlové satelity, které budou odrážet sluneční světlo

na povrch planety. Černý prach rozprášený na pólech bude držet teplo, a tak rozpouštět led. V kilometrových hloubkách budou vyhloubeny masivní tunely, tvořící gigantické průduchy, kterými budou vedeny horké plyny. Na pozadí tohoto náročného budování můžeme sledovat rodící se rivalitu, vznikající a zanikající lásky a přátelství.

A také osudy těch, kdo vedou boj na život a na smrt, aby zabránily jakýmkoli změnám Marsu.

Kim Stanley Robinson vystavěl svůj román, jenž je kronikou osídlování Marsu, na výsledcích výzkumů a poznatcích vědy, které léta shromažďoval a studoval.

MÁ AMBICE STÁT SE KLASIKOU... JEDNÁ SE O DĚJEM NABITOU
SCIENCE FICTION V TOM NEJLEPŠÍM SLOVA SMYSLU

- PROVOKUJÍCÍ, ZNEPOKOJUJÍCÍ."

St. Louis Post-Dispatch

OHROMUJÍCÍ KNIHA... NEJLEPŠÍ ROMÁN O KOLONIZACI MARSU, KTERÝ BYL KDY NAPSÁN."

Arthur C. Clark

ISBN 80-85390-51-5